BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
16 A
14

Digitized by Google

IO: BARCLAII ARGENIS.

Editio nouiſsima.

Cum nominũ propri:orum elucidatione hactenus nondum edita.

Superiorum permiſsu

VENETIIS. CIↃ.IↃ.C.LVI.

ex Typographia Franciſci Baba.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
14.16 A.8

V
G

Sereniſſimo & Potentiſſimo

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PRINCIPI

VDOVICO XIII.

Galliæ & Nauarræ Regi Chri-ſtianiſſimo, &c.

IO. BARCLAIVS

S. D.

NOVO iſti generi ſcriptionis, nec forſitan in Latinis ante viſo, LVDOVICE Rex Chriſtianiſſime, vt faueas ipſe, & fauoris publici viam regia humanitate aperias, fa-
e poteris exorari. Nunquam enim hæc
lla, hos caſus, regnorumque diſcrimina,
amores pudicæ iuuentutis, quos habet iſte
er, Tu illo flore ætatis, illa viuidæ in-
lis lætitia, tam capaci ad ſeria & remiſ-
nem ingenio contemnes. Videbis virtu-
m vitiorumque certamina, nullibi quam
ſtris in Aulis atrociora. Deſpicies quid
dulgentia Regum peccauerit, quidve au-
icia. Oderis publicæ paci infeſtos, gau-

14.16.A.8

debiſque mulctari: Tuas ſæpe virtutes reperies: Tua in alijs Heroibus ſimplicius facta miraberis, Popularem denique tuum, tot fatis, tot hoſtibus exercitum Poliarchum, ipſa virtutis & dignitatis ſimilitudine habebis chariorem: Nec polllues ſanctitatem famæ tuæ, quæ Te virum & Regem ab inaſſueti candoris fortitudine celebrat, ſi amabis Argenidem. Satis denique ſe hic liber Tuæ Maieſtati probabit, ſi intelliges, in illo aliquot Principum laudes referri. Tua enim intereſt, vt qui tot hiſtoriarum materiam Orbi daturus es, iam nunc litteris faueas, Regum vitam quacunque ratione narrantibus: Ibunt Muſæ, exemplo licentiaque quam feceris, per Optimatum domos, miſcebuntque ſe iuuentutis colloquijs, & prouectiorum ſeria vtiliſſime excolent. Nec aliud ingerent ſępius quam tui nominis dotes, in quo omnia ad æternitatem famæ conſpirant, nobiliſſimo regno & indole nobiliori. Nam altiſſima Europæ in ſcena, ſolio emines gentis illius, quæ nunc armis peragrauit arcana Orientis adhuc Franciſcum nomen horrentis, nunc viciniori-bus bellis eo fato efferbuit, vt regiones ægre reperias quæ non aliquando Gallicæ gloriæ ditionique acceſſerint: cuius denique viribus, vbi ipſa ſibi conſentit, nihil nimium eſt, nihil imperuium; quę autem pietate & religionum amore pręcipua, neſcit poſſe quod poſſe non debet. Iam vero ijs Tuam Maieſtatem moribus numen finxit; ijs caſibus pueritiam & iuuentutem Tuam erudijt, vt videatur aliquid à fortuna Tua maius Gallia expectare,

ſtate, quam dederit ipſa Tibi. Eo enim parentes es genitus, qui vel confeſſione hoſtium ſeculi ſui ſummus, Magni cognomen ferre viuus debuerat, quod Vos modeſtius extincto addidiſtis. Tali ſcilicet authore ingenerari debuit Tibi virtus, & ad gloriæ ſucceſſionem cupiditas inſeri. Is autem vix octuenni tibi raptus; Quippe hoc modo elucere optime potuit Numinis cura Tuę Maieſtati propitia, proprięque virtuti ſeges dari, ne omnia Patri deberes. Nam eo ſublato motus ſenſim exarſere in Gallicis animis plerumque ad vicariam contumacibus poteſtatem, & mox arma ciuilia; dum Tu, Nobiliſſime Regum, iam virilis conſcius ſenſus, properares enatare ex pueritia ad ętatem firmiorem. Prę-uenisti tandem annos, momentoque compoſuiſti patriam pene euerſam. Sed vt crebrioribus triumphis tua ſe fama per hominum ora inueheret; ſępe deinde arma gentilia nouis ac pene anniuerſarijs tumultibus exſonuere; totieſque oppreſſiſti factiones hoc ipſo ſtupentes, quod pręter ſpem Tui vindex adeſſes. Iuiſti, circumtuliſti regia ſigna, denique pugnauiſti. Illico multis ceciderunt ſponte arma, multis excuſſa ſunt. Hi Tuam virtutem amauerunt, illi timuerunt fœlicitatem. Tu vero magnitudine animi effeciſti, vt omnes dubitent plus fuerit in fortitudine an clementia tua. Victor enim eas vt plurimum leges ſcripſiſti, propter quas vincere iſti voluerant.

Cæterum, quamquam imbutus regia armorum voluptate; non his tamen, plus iuſto indulgens, paſſus es belli malis pacem eſſe infeſtam: nec acrior ſceptri vindex fuiſti quam deinde ſalutis ſingulorum: impio more ſublato, qui iubebat Gallos tuos, leuibus inter ſe rixis cōmiſſos, paſſim iugulum ſuum dare, aut petere alienum. Hæc atrox & peſtilens lues tantum Gallici cruoris exhauſit, vt vix plura gladiatorum paria olim Romanorum arena conſpexerit. Vſu quoque & fama populari inualuerat inſania: quia illi vitio ex virtute, ſed corrupta, erat ſemen. Quoties totæ ſtirpes exciſæ? quoties emeritorum patrum ſenium, aut ignaram miſeræ prolis pueritiam hæc furia orbauit? An ſpes eſſet adeo efferum morem, qui multorum toties Regum, & ipſa maximi tui Patris edicta, contumaci audacia eluſerat, ad Tuæ adoleſcentiæ vocem expiraturum? Voluiſti: ſed non perfunctorio nutu: Strinxiſti auctoritatis tuæ arma: haud mora confectus eſt. Addat Numen Tuæ vitæ illos annos quos à iuuentute Gallica perire vetuiſti. Tibi illa ſeruabit; & ſi Tuæ Maieſtatis & patriæ res expoſcent, ſpiritum reddet, quem priuata & intempeſtiua odia, niſi cauiſſes, geminata morte merſiſſent.

Magnæ hæ quidem, Rex Chriſtianiſſime, pace belloque laudes. Adhuc tamen mihi intactum eſt quod in tuis præconijs potiſſimum eminet: Religionis cura, Numinis cultus, Subactæ prouinciæ, vt ſanitatem pati incipiant: & in vltima illa ad Iberiam Gal-

liæ

liæ orâ, templis reddita ſacra, ſacris Pontifices, Pontificibus ſecuritas. Sed hæc magna maioribus factis deles. Quos non quotidie triumphos tuos audimus? quos non in dies expectamus? Quoſcunque Religionum aut Regum cura tangit, mirantur, obſtupeſcunt, ſe fœlices exiſtimant, quod tuo ſæculo viuunt, pluresque vero affectu congerunt in Maieſtatem tuam laudes, quam adulatio in immeritos Principes ſolet.

Dum hæc ſcribo, dum plura quæ ſcribam occurrunt, vix mihi habeo fidem annorum tuorum paucitate. Nam veræ hæ laudes multis celebrium Principum ad Senectutem ſufficerint. Tu porro adhuc ſtas in iuuentutis exordio; Nec parces ad illum cumulum laureas addere, diuinæ indolis Princeps, ac quod fœliciſſimum in Rege eſt, labore atque curis à pueritia exercite. Vt hic ergo veriſſimæ triumphus gloriæ per poſteritatis ſeriem inoffenſos agat curſus, ineundum eſt cum litteris fœdus: quo & illis præſens faueas, & Tibi illæ aliquando abſenti æternum paremque virtutibus tuis locum inter Heroas conſtituant. Parum enim eſt in hominum memoria, ſi eam non vetat conſeneſcere ſcribentium fides. Hoc Orientis domitor Alexander, hoc Cæſar, hoc veterum Regum nobiliſſimi ſenſere: nec aliam ſperauerunt triumphis ſuis ſortem quam quæ ex eruditorum fauore contigiſſet.

Magis anxie de literarum præſtantia ad alium ſcriberem, Auguſtiſſime LVDOVICE. Sed diu eſt quod mutuis beneficijs Re-

gis Chriſtianiſſimi cum ijs coiuiſtis. Scimus totius Orbis bono quantum Muſis regnum ſit in Francia tua: quę duplici quoquenomine Tuę Maieſtati deuinctę ſunt. Nam pręterquam quod Regum liberalitate, cura, hortatu, nunc in Gallijs, pulcherrime vigent; Italia quoque Medicęorum Principum munus agnoſcit, eas à patrum veterno excitatas: quam laudem Sereniſſima illa gens pulcherrimo ſtudio augere non deſinit. Ita paterno atque materno iure, Tu patronus literarum. Tu omnes amabis. Sed hic arctius liber, Chriſtianiſſime Rex, à Tua Maieſtate expectat foueri, quem multiplici ſuauiorum Muſarum mixtura regij amores, regia odia, ſpiritus denique regij implent, Vale. Romę, kalend. Iul. CIↃ IↃ CXXI.

DI-

DISCVRSVS
DE AVTORE
Scripti, & iudicium de nominibus Argenidæis.

EVphormionem & Argenidem à Barclaio habemus, Satyrico & ſcriptore noſtri temporis celeberrimo, imo ſi cum rerum grauitate, ſtili maieſtatem ſpectes, incomparabili. Vtriuſque euolutio, ſed pauca, heic nobis pagellam faciet.

Euphormio quis aut vnde ſit, aut qua Luſinia ipſius fabuloſa fœlicitate decantata, multis iam ab annis à Philologis anxie deſideratum & inquiſitum eſt; Auctor vero eorundem ſuperſtitioſam & intempeſtiuam diligentiam ſalſe deridet in Apologia non longe ab initio; quippe ſe non de vulgi fæce eſſe, aut in ignobili quiete latitare, vel etiam calamitatibus premi, ſed in alto felicitatis loco cæterorum fortunam turbidam ſecure deſpicere *ait;* Fortuna, *inquiens*, liberalius mecum egit; nec vllius priuati familiam auxi è paternis in Regiam focis eductus. *Literatiſſimus Philologus Iohannes Rodenborgius, domo Antuerpianus, (qui nuperis annis ab Electore Saxoniæ Lipſia VVitebergam euocatus, & Taubmanianæ Cathedræ ſuffectus, poſt Gedanum ab Inclyto Senatu accerſitus, ibi in confinijs*

è vita migrauit,) vera fidei teſtimonio aſſeruit, dicens; Auctor famoſi huius ſcripti eſt Guilielmus Barclaius. Cuius etiam perelegantì manu ipſe Rodenborgius habebat conſignatos Principes, in Euphormione qui ſub fictis nominibus, ad ſuſtinendas vitiorum perſonas idoneis, in publicum producuntur, & ignominioſis quaſi coloribus in tabula depinguntur, vnde eos quoque magna ſui parte per promtam & amicam communicationem tum temporis cognouimus.

Num vero pater an filius Satyram iſtam compoſuerit vel ediderit, ignoratur: Certe ſi rerum grauitatem exacte perpendas, quæ maturioris iudicij & comprobatiſsimæ experientiæ virum prodit, patri haut iniuria adſcribi poſſet. Is fuit Profeſſor Regius in Ponte-Muſſana Galliæ Academia non ignobili, qui ſcriptis grauiſsimis de Regno & Regis inſtitutione, de poteſtate Pontificis aduerſus Bellarminum, altioris & erectioris ingenij ſpiritu editis, admodum inclaruit, inſuper ſuperiori tempore Duci Lotharingiæ Guiſio à Conſilijs magnus. Sed vt induſtria in aulis Regalibus vix eſt locus, niſi illa ſummis opibus fulta ſit; & raro fortuna pauperes in templum ſuum recipere ſolet (id eſt, in Principum domos) niſi quos ad publica ludibria deſtinat: exemplo Diuæ Matutæ, cuius limina ex ancillis vni tantum patebant, quam ſcilicet matronæ colaphis vrgebant: (Plutarch. in quæſt. Rom. 16. Roſin. lib.2. antiquit. Rom. c.18.) *Ita quoque Barclaio vſuuenit; Eum enim ſecretis criminationibus aulicis, (quibus eſt contemtor animus & ſuperbia commune Nobilitatis malum)* Saluſtio teſte in Iugurtha, *ignarum infamarunt, & quo incautior deciperetur, palam laudarunt*, vt ex Tacito lib.1. hiſtor. hoc adijciam. *Ea propter exinde ſe recepit in Lutetiam regiam, ſpe maioris & condigni præmij ob ſolidas & maturas literas quibus inſtructus erat. Ibi vero nihil magis quam factum & fidentis ſibi ſupercilij arrogantiam, quâ rudes & imperitiæ ſuæ ignari Aulici ſe extollere ſolent, expertus, in Academiam Ponte-Muſſanam,*

ſanam, vbi Profeſſoris munere functus, diſceſſit, priuatas quidem ſed ad vera negotia otioſas & ſerias literas repetens. Vnde facilis eſt de ſcripti huius tam amarulenti occaſione coniectura, vt ſcilicet Auctor, ſi pari calamitatis iniuria aduerſarios opprimere non poſſit, eorum tamen flagitioſos mores celebri ignominia veluti longa & apud poſteros duratura morte per ſtilum & acerlos iocos traduceret. Eapropter Ducem Guiſium primo aggreditur, cuius ſuperbiam & inſolentis animi iactantiam (quippe genus ſuum ab Euandri Matre per Carolum Magnum repetunt) exquiſitis verborum contumelijs ſub Callionis nomine perſequitur: Tantum enim abeſt vt illum hominem à regia ſtirpe oriundum dicat, vt eum potius ad bubulorum & vpilionum gregem ab inuidioſæ g oriationis ſolio detrudat. Poſt, eius Aulam, cui ſe ob paupertatem & inopiam indigne mancipatum queritur, pertinaci Satyra exagitat, & ſub ficta amentiæ ſpecie, negotia & ſeruitutem aulæ graphice depingit. Quid enim aliud fere eſt Aulicorum vita, quam ſpontanea mentis inſania, dum ſcilicet ſuperiorum iuxta & inferiorum vſualem beneuolentiam ſeruili adulationis ſtudio allicimus, abdicata vltro rectæ rationis libertate? vt de perfidia, quam leniſsimo ſimulationis *&* diſſimulationis, *itemque blandiſsimo* Comitatis *&* Humanitatis *vocabulo condiunt, nihil dicam, modo Comicus exprimat.*

Ore aliud, taciteque aliud ſub pectore verſant.

Taciti verbo lib. 14. Annalium: *Adijciunt (ſcilicet Aulici) complexus & oſcula, facti natura & conſuetudine exerciti iactare odium fallacibus indicijs. Neque vero ex piſtrino illo furioſæ ſeruitutis facile ad priſtinam mentis libertatem reducimur, niſi forte mirabilis quædam metamorphoſis, quam nouæ cuidam amentiæ aſsimilare poſsis, animum afficiat: quippe ex Aula cauea reuolare in amœnos priuatæ & liberioris vitæ campos tam frequens eſt, quam ſapientem de ſuo rationis ſolio deijci facile; vtrumque ſcilicet ra-*

rum. adeo ſuauis eſt & blandula illa ſeruitus, vt illam quoque indignis laboribus coemere ſtudeamus, raro autem vel difficulter admodum cum libertate rurſus permutemus. Sed hac de Aulis. Poſtquam Auctor eruditiſsimis iocis liberationem ſuam deſcripſit, in potentiſsimos Europa Principes inuehitur; & eorum Regias, Gallicanas præſertim, (in quibus ſcilicet magna ſpe fruſtratus ab Aula Monachis ignominioſam repulſam paſſus erat,) perſtringendo, communia ſimul & particularia vitia, rixas item & friuolas altercantium diſceptationes in omni diſciplinarum genere, cum deterrimo eorum abuſu, peruicaci indignatione proſcribit. Quibus ſingulis indagandis hiſtoriarum noſtri temporis cognitio non paruo nobis adiumento erit.

Tantum de patre Barclaio. Quod ſi filium huius ſcripti auctorem facere velimus, vti quidem ſtili vehementia & pene audacior libertas calentis adhuc ſpiritus & iuuenilis impetus indicium eſt, nec ipſe Auctor diffitetur, cum vigeſimo primo ætatis anno poſt exercitam iuuentutis ambitionem, ſe nominis cupiditate & adoleſcentia (quod eſt commune argumentum ad famam) hanc totius accuſationem inſtituiſſe tradit in Apologia. Nec veriſimile eſt, Patrem iam prouecta ætate adultum hiſtoriarum (quæ admodum recentes ex peregrinatione heic referuntur) explorandarum ſtudio in alienas oras migraſſe. Accedit, quod Euphormio inſcriptus & dicatus ſit Iacobo Angliæ Regi, apud quem iunior Barclaius in ſanctioris conſilij ſenatum allectus ſumma gratia floruit, donario aliquot mille coronatorum pro iſta dedicatione auctus; munificentiſsimis inſuper ſtipendijs ornatus ibi vitam primo bene habuit. Pro iuniore Barclaio militat ipſe Euphormio teſtis in Apologia, vbi ſe appellat hominem nouum in luce & diſcrimine victurum; quod de Profeſſoribus non poteſt, cum hi in puluere verſentur, &, ſecundum Lucianum, Iouis odio perpetuo vexentur. Si igitur filius ex his quæ diximus, auctor Euphormionis nominandus ſit,

 occa-

occaſio ſcribendi haut longe petenda videtur, ſi quidē iniurias patri & ſibi illatas mordaci Satyra publice perſequi pietatis iuſtæ ſēſu & doloris ſtimulo incitatus voluit.

Tantum præliminari verbo de auctore; ſequitur iudicium de nominibus Argenidais, quod Nomenclatoris inſtar lectori inſeruiet, ſcriptum à viro, cuius famam virtus & literæ facient immortalem. Sic vero iſte:

Non ſatis audaciæ erat, quod, qui in Politicis ingenium ſuperioribus annis exercuerunt, regnandi præcepta ipſi magnam partem negotiorum expertes Principibus tradiderunt, niſi temerarijs quoque diſputationibus de limitata Principum poteſtate, de ſubiectorum in dominos reſeruato, vt loquuntur, iure, de tyrannicidij iuſtitia, alijſque conſimilis audaciæ thematibus, ſacroſancta ſceptra laceſſere auſi eſſent, euulgato horribili imperij arcano. Licere Principum quoque vitijs iraſci.

Quo accedunt ſummi Pontificis Maximæ in Ieſuitarum cerebro natæ: (qui liber Romæ anno 1625. *impreſſus, ſed Pariſiis ann. ſeq. preſſus & crematus eſt:) nimirum.* Inhabilis Rex propter malos mores, malam adminiſtrationem, inſufficientiam, poteſt deponi; monendus, poſtea puniendus, & regno priuandus, & ſubditi ab eius obedientia liberandi.

Quibus ſane eſt quod acceptos feramus pernicioſo de Republica ſenſu infectos plurimorum animos, & inde ſequutam ciuilium odiorum adeo peruagatam inſaniam, atque rebellionum his propugnatoribus nunc velut legitimum nefas. Nam ſi Principum flagitia vita aut Regnorum iactura multare atque euitare ob eam cauſam debitum obſequium licet, calumniandi materia patefacta, & in probis cupidinibus obſeptum iter hac Principalium peccatorum traducendorum licentia quam tritiſſimum erit: adeoque quibus ob ſcelera & pœnæ metum maxima peccandi neceſſitudo eſt, aut quibus ambiguæ domi res & ob magnitudinem æris alieni afflicta fides in pace, domeſticis

mali*s*

malis excidium patriæ opponere & priuata vulnera Reipublicæ malis operire volent: Tum ſui gradus nunquam ſatis patiens ambitio regijs erroribus perfida & maligna cura ſemper imminebit, ſuamque cauſam libertatis larua & boni publici prætextu velabit. Ita nunquam pacem habebunt Regna, nunquam Principes ſecuri eſſe poterunt; ſemper ſimultates, queſtus, indignatio, bellum denique gentium tranquillitatem turbabit. Sed ad aſſerenda quidem inuiolabilia Principum iura Guilielmus Barclaius alijque præclariſsimi viri, vt exactam eruditionem, ita acerrimum ſtudium attulerunt; ipſum autem rebellionis ingenium, factioſorum prætextus, artes, fines, quid ſperare, quid timere videantur, poſtremo viam ac modos, quibus contumaces obrui, eorumque nimij ſpiritus infringi poſſint, *in Argenide Ioanni Barclaio depingere finis atque conſilium fuit.*

Et Rebellionum quidem originem, cauſamque tot motuum qui ſæculi noſtri pacem turbant, ait eſſe nimiam antiquorum Regum facilitatem, ſegniciem, patientiam & incautam in Magnates profuſionem, qua prodantur imperij vires, aperiaturque iniurijs deſpecta Maieſtas. Regiæ amicitiæ indulgentia conditum hoc culmen, hancque arcem, ex qua hodie factioſi pugnant in Reges. Quod ipſum quoque Traianus Boccalinus confirmat, cum immunitates, prærogatiuas, priuilegia, fontem rebellionum, ſemen zizaniorum, lapidem ſcandali adpellat. Et ſane mihi quoque ab hac vna cauſa eſſe videntur, non niſi ad propriam cuiuſque libidinem exactum obſequium, & regiæ poteſtatis vindicijs oppoſita murmura, queſtus, & poſtremo remedium ex armis. Ita Germania, ante in vnius Imperatoris reuerentiam intenta, nunc in varios Dominos lapſa, ipſi pene tota excidit. Olim in Gallia Neuſtriæ, Armoricorum, Aquitaniæ, Heduorum, Aruernorum, Pictonum, Prouinciæ Duces, Comiteſque, viribus ſuis tuti, velut precario obſequio Regibus obnoxij fuerunt. In Britannia quoque formidabiles Principum opes atroci-

bus

bus regnum cladibus miſcuerunt. Hodie denique ea tantum imperia ſuis ſe furijs mactant, quæ per Principes & libertatis imaginem ſtudijs & factionibus trahuntur. Hæc de frequentium rebellionum cauſa Barclaij ſententia eſt.

In titulum autem belli & colorem res publicas & priuatas prætexere ſeditioſos, docet; nunc ſe inſontes ab Rege proditionis inſimulari, deſtinarique ſuplicijs; nunc noua portoria & vectigalia aliaque prædandi vocabula quotidie excogitari: exanimati regni ſanguine paucas hirudines expleri; nouis hominibus & peregrinis exercitus, præfecturas, legationes mandari: hoſque veteres & emeritas ſtirpes inexperto recentis potentiæ gaudio calcare: coercendam tyrannidem eorum, qui Principis facilitate abutuntur; aſſerendum labantem rerum ſtatum. Has aliaſque factioſorum artes ſub Lycogenis perſona graphice omnino Barclaius depingit; ſed quacunque ſpecie perfidiam ſuam tueri & ornare volent, diu eſſe, quod eandem alij rebelles macularunt. Non ſalutis publicæ curam eſſe, ſed ambitionem, & quietis neſcium ingenium, quicquid hi tales moliuntur.

Modos, quibus inquieti ſpiritus nimiæ potentiæ Optimatibus excutiantur, Meleandri actiones docent; exſpectare patientiam, & vbi patientia nihil profeceris, arma expedire; bellum interdum abrumpere, & pacem aut inducias facere, vt illi qui in tam improbum fœdus coierunt, ſpargantur; ægre in vnumredituri. Ita nouis artibus ſpacium fore, quo vel inter ſe commiſſos, vel conſeneſcente factione apud populum exoſos ſua impietas perdat; aut certe exſatiati inquietudine rerum nouarum ipſi ſe ad reuerentiam Maieſtatis recipiant. Interdum neceſſarium conſilium erit, quod Oloodemi & Eriſthenis ſupplicio proponitur, ſeditionum ſumma capita in aulam prolecta Maieſtatis damnare, in ijſque exempla facere: item promiſcuum vulgus ad ſpem allicere, arma ſine noxa ponendi, & transfugijs nudare duces: victos ijs opibus multare, quarum

rum ſuperbia inflati dominos laceſſere audent: ignominia deprecationis elatos animo frangere: magna imperia nunquam diuturna facere: arces caſtellaque ambitionis munimenta exſcindere: alia denique, quæ paſſim toto opere, præcipue autem duabus Cleobuli ad Regem orationibus, exſequitur Barclaius.

Verum enim vero, quia nimis vulgata licentia imperandi regulas Principibus præſcribi non placebat, & plerique aliorum euentis doceri malunt; hiſtorica narratione, quæ diximus ſupra, docere commodiſſimum Barclaio viſum eſt. Ne tamen inuidioſe hunc aut illum Principem velut in ſcena traducere, & tanquam reos ad tribunal nominatim citare videretur eos qui Rempub. turbant, ac ita inuidioſis exemplis & periculoſa libertate vſurpata odio omnium par non eſſet; placuit grandi hac fabula hiſtoriæ inſtar adornata inſcios circumducere per ſuauiſſimas ambages, vt neminis quidem imago ſimpliciter extaret; ſed quilibet velut in obiecto ſpeculo meritum ſuæ famæ agnoſcere poſſet. Fabula autem ne naturam exueret, & vbique graue ſupercilium malè ſumeret, ab armis & pudicis amoribus argumentum accipere debuit. Hoc vtiliſſimæ lepiditatis commentum nullum auctori periculum creare poterat; (vitia enim non homines notabantur:) & eo plures ſtudioſioreſque lectores habiturus erat, qui non quaſi docentem ſeuerumque, ſed tanquam nugantem in manus accepturi eſſent. Multo enim pars maior eſt, inquit D. Hieronym. in præfat. lib. XI. in Eſa.; *Mileſias fabulas reuoluentium, quam Platonis libros. In altero ludus & oblectatio eſt, in altero difficultas & ſudor mixtus labori. Denique Timæum de Mundi harmonia aſtrorumque curſu & numeris diſputantem, ipſe, qui interpretatus eſt, Tullius ſe non intelligere confitetur. Teſtamentum autem Grunij Corocottæ Porcelli decantant in ſcholis puerorum agmina cirratorum:*

Ex hactenus dictis facile erit iudicare, ſuperuacuam, ne dicam ineptam illorum fuiſſe ſedulitatem, qui

qui omnibus à Barclaio confictis nominibus, præter pauca, quæ cum eſſent hominum Barclaio priuata familiaritate cognitorum, nulla diligentia eruere potuere, certas perſonas adaptarunt: ob id eius, quod Barclaius Argenidem ſuam, Fabulam adpellat, teſtaturque imaginaria ſe paſſim vocabula, tantum ad ſuſtinendas virtutum vitiorumque perſonas excitaſſe. Et profecto, cum amores Poliarchi *& Argenidis, qui vtramque libri paginam faciunt, fabuloſos nemo niſi emota mentis negare poſſit: fruſtra quærentium labor erit, quis* Poliarchus, *quæ* Argenis, *qui* Britomandes *&* Timandra, *quis æmulus* Archombrotus, *& raptor* Radirobanes, *& libertus* Gelanorus, *& nutrix* Seleniſſa. *Vt Comœdiam Pſeudoli & Getæ & Daui & Chremetes & Thaides faciunt: ita librum regijs amoribus, regijs odijs, ſpiritibus denique regijs plenum, dignas hos motus pectoribus concipere perſonas implere par erat. Nimiopere profecto abſurdum eſt, vnius leuiculæ coniecturæ lenocinio adductum, cum ſexcenta alia abnuant, de re aliqua ſtatuere. Nam quid improbabilius, quam* Poliarchum *&* Archombrotum *conſilijs factiſque diuerſos vni perſonæ attribuere?* Seleniſſæ *regiæ nutricis, donis corrupta, perfide amoris ſecreta euulgantis, denique ſuo ferro cadentis ſchema. Catharinæ Medicææ Franciæ Reginæ imponere? Ex* Aneroeſto *Allobrogum Rege, Poliarchi educatore, ex pugna elapſo, regnum vita ſolitaria mutante, Clementem VIII. Pontificem facere?* Radirobani, *Principi iuueni, præcipitibus conſilijs obnoxio, pro tuenda regia Maieſtate contra rebelles Meleandro auxilia ferenti, intra iuuentam in Africa caſo, Philippi II. Hiſpaniarum Regis, cautiſſima prudentiæ ſenis, & contra Henricum III. Galliæ Regem (quem Meleandrum eſſe volunt) factioſos in regno opibus ſuis fouentis, in ſuo Eſcuriali mortui, perſonam induere? Prorſus ergo mihi certum eſt, vt amores, arma, odia, æmulationes, fides, praua honeſtaque conſilia, perfidia, pericula, vota, ſatisfactio, omnia*

in

in Argenide fabuloſa ſunt: ita neceſſario Poliarchi, Argenidis, Archombroti, Radirobanis, Britomandis, Timandra, Hyanisbes, Seleniſſa, Gelanori & pleraque alia à Barclaio excogitata nomina in neminem vnum cadere, & in ſola Argenide velut in ſcena conſiſtere. Quia tamen, quod ſupra dixi, præcipuus Barclaio ſcopus ſuit, ſub hac fabularum ſuauitate rebellionis genium & artes, ac Principum plerumque ex deſpicabili facilitate errores docere: non ſane abnuerim, inſpexiſſe ipſum in certorum hominum actiones & hiſtorias, quas deinde ſuorum nominum ſimulacris aptaret. Ita ſub Meleandri *perſona Henrici III. Franciæ Regis nimiam, nec in iniurias idonea ſeueritate acrem bonitatem libens agnoſco. Et Guiſii, cæterorumque ex Lotharingica familia Principum ambitio ſub* Lycogene, Oloodemo, Eriſthene, Menocrito, Anaximandro, *commodè intelligi poteſt. Nec* Cleobulum *Villaregius ſibi dedecorum putet. Denique in* Sicilia *Gallici regni conditionem deſcribi facile crediderim. Vt tamen manifeſtum eſſet, ſub* Meleandri *larua non tam Henricum Regem latere, quam vniuerſe Pri cipem nimia animi lenitate deſpicatui & inſidijs facilem depingi: in* Cleobulo *non tam ſolius Villaregij, quam arcani Conſilij Præſidis, & in genere hominis ſumma rerum ciuilium ſcientia imaginem extare: & in* Lycogene *non ſimpliciter Guiſium, ſed impotentis animi & imperandi libidine ardentis ambitum, largitiones, regis apud populum traducendi ſceleratam ſolertiam, aliaſque turbidas artes in vnam velut tabulam coactas exhiberi. plura Barclaius addit, quæ in notatos cadere non poſſunt. Nam Henrico non toti* XXXIX. *anni vitæ ſpatium fuerunt: & cum ex Polonia ad regnum patrium capeſſendum veniſſet, pleraque illius partes bello & turbis feruebant; quæ ſeni Meleandro, qui ſub initia imperij pacata omnia habuiſſe, atque adeo nimia felicitate laboraſſe à Barclaio dicitur, conuenire non poſſunt. Guiſius cum fratre Cardinali in Comitijs Blæſenſibus inquietos ſpiritus*

cum

cum ſanguine emiſit: in ipſo regij cubiculi ingreſſu regis iuſſu confoſſus, quod cum Lycogenis in acie caſi exitu parum congruit. Villaregius Henrici Regis gratia excidit, domumque relegatus eſt; quod cum Cleobuli fortuna minime conuenit. Vt inde minime mihi dubium ſit, Barclaium in Meleandro, Lycogene, alijſque pleriſque pingendis non ab Henrico tantum & Guiſio, ſed à quicquid vſpiam in hiſtoria egregij prauique legitur, colores petijſſe.

Reliquorum autem nominum minime incerta explicatio eſt; Nam Mergania *per litterarum* μετάθεσιν *Germaniam, & eodem inuolucro* Vſinulca *Caluinum,* Dereficus *Federicum Palatinum,* Ibburranes *Cardinalem Barberinum, qui nunc Vrbanus VIII. Pontif. Maximus, (ad cuius inſignia,* APES, *extant Lugduni in aula Archiepiſcopali ſequentes verſus;*

Sugite nectareo madidantia lilia rore,
Delicias pacis ſugite pacis aues.
Sinite pacificis volucres in floribus: Orbem
Nam condire ſuo Lilia melle queunt.)

Dunalbius *Cardinalem Vbaldinum, ſignificant. Quos duos poſteriores viros in aula Romana virtutis dignatione famaque eximios, certiori immortalitatis domo, quam quo Vlyſſem Calypſo beatura erat, ſibi Barclaius, vt Romæ nouus homo, obſtringere voluiſſe videretur: nec minus Antonium Quarengium, vtriuſque, vt loquuntur, ſignaturæ Romæ Referendarium, virum ſummæ eruditionis; quem* Antenorium *vocare lubuit, quod Patauio Antenoris vrbe oriundus eſt.* Hieroleandri *larua Hieronymum Aleandrum, Aleandri Cardinalis ex fratre nepotem tegi, nominis ſimilitudo, &* Aldina Catella *oſtendunt. Videntur Romæ apud Gaſparum Sciopium multorum Poetarum ingenio per otium abutentium carmina, quibus Aldinæ ex partu obitum lugebant. Barberinum Florentiæ natum* Lydum *adpellat; quia Tyrrhenus Hetruſcæ gentis conditor Lydus fuiſſe traditur,* vt referunt

Dio-

Dionyſius Halicarnaſſeus in primo Antiquitatum. Valer. Maximus ſecundo dict. fact. memorabil.& Myrſilius Lesbius libro de Origin. Italiæ & Tyrrhenorum. *Quo etiam intuitu Cocinus, Ancræ Marchio cū coniuge,* par Coniugū ex Lydia *vocantur. Somerſeti Comes & vxor in Anglia aliud* par coniugum ex Phrygia *dicuntur, quod, vt Galfredus Arthurus Monumethenſis (cuius tamen hiſtoriam fabularum ineptijs refertam Guilielmus Neubrigenſis oſtendit) prodidit. Brutus quidam origine Troianus, filius Siluij, nepos Aſcanij, patria profugus, Græciam petijt, ibique progeniem Heleni è ſeruitute vindicauit; inde Dianæ oraculo monitus per Herculis columnas in Aquitaniam peruenit: Golfarium Pictum Aquitaniæ Regem profligauit: vrbeque Turonum conſtructa & Gallia vaſtata in Britanniam à Gigantibus habitatam tranſmiſit, eique ex ſuo nomine adpellationem fecit. Procerum primi in aula* Aquilij & Hippophili *ſunt Melchior Cleſelius & Franciſcus Gomerius Sandoualius, Dux Lermæ. Hi poſt exhauſtum immenſæ potentiæ curſum ad purpuratum ſacerdotium tanquam ad aram confugiſſe à Barclaio dicuntur, quia inter maxima Pontificiæ poteſtatis arcana eſt, Cardinales ſanctos & inuiolatos, nec vlli profanæ poteſtati obnoxios eſſe. Hinc S. Thomæ Cantuarienſi, Georgio Martinuncio, Guiſio & Cleſalio Cardinalibus, vt ſibi factas iniurias grauiter ſemper Pontifices ad animum reuocarunt. Caluinianos, Græco etymo* Hyperephanios *appellat; & Bethlemum Tranſyluanum* Peranhylæum: *eadem ratione, qua Siluium Æneæ filium Græce Hylæum interpretatur Dionyſius Halycarnaſſæus.*

Hæc mihi ſola nomina certis perſonis à Barclaio deſtinata videntur: nec elucidatio vera plura habebit: nec ipſus Aleander, quem Barclaij amici ſui ſenſus optime nouiſſe credere eſt, plura habuit. certum eſt reliqua omnia falſa eſſe & inania ſimulachra; in

qui-

quibus tamen & omni reliquo commento egregiè τὸ πρέπον obſeruatum eſt. Hinc in Gallia Commiidoriges, *in Africa* Iubas, Hyempſales, Micipſa *inuenit Barclaius.* Timocleam *fœminam Siculam epityro ruſticos excepiſſe ait, quod id ſalſamenti genus,* vt Varro de ling. lat. teſtatur, *in Sicilia vſitatiſsimum olim fuit. Eandem* Timocleam *ait cœnam ſupra cæterorum Græcorum molliciem curaſſe: quia ſcilicet Siculi delicijs infames erant: vt inde* Σικελικὴ τράπεζα, teſte Suida, *in prouerbium abierit: quo Plauti locus* in Ruden. *pertinet.*

Infit lenonii ſuadere, vt ſecum ſimul
Eat in Siciliam: ibi eſſe homines voluptarios
Dicit: poteſſe ibi fieri eum diuitem:
Ibi eſſe quæſtum maximum meretricibus.

Epeirctes *deſcriptio pene ad verbum ex primo Hiſtoria Polybij deſumpta eſt.* Archombrotus *quamquam Græce ſciret, tamen ruſticam Siculorum linguam non intellexiſſe fingitur: Siculos enim etſi Græce, peſsime tamen loquutos, ex illo Plauti* in Menæchm. *conſtat:*

Atq;adeo hoc argumentũ Grecíſſat tamen.
Non Atticiſſat, verum Siciliciſſat.

Medicus Afer Themiſon *dicitur, quod hoc nomen, qui magni haberi in arte medica volebant, boni ominis cauſa ſumere ſolebant. Meminerunt Iuuenalis, Apuleius in apologia, Seneca in Epiſtolis. De ignium publicorum, quos* Angaros *Barclaius nominat, inſtituto, quæ libro primo dicuntur, minime fabuloſa ſunt. Nam & Ariſtoteles* in lib. de Mundo, *& Apuleius, eius mentionem faciunt, Apuleij verba lib. de mundo hæc ſunt:*

Duces ac Satrapæ (apud Perſas) vbique diſpoſiti, & permixta locis omnibus mancipia regalia. Ex eo numero erant excurſores diurni atque nocturni exploratores, & per vices incenſæ faces ex omnibus regni ſublimibus locis in vno die Imperatori ſignificabant, quod ſcito opus.

Eun-

rum, adeo ſuauis eſt & blandula illa ſeruitus, vt illam quoque indignis laboribus coemere ſtudeamus, raro autem vel difficulter admodum cum libertate rurſus permutemus. Sed hæc de Aulis. Poſtquam Auctor eruditiſsimis iocis liberationem ſuam deſcripſit, in potentiſsimos Europæ Principes inuehitur; & eorum Regias, Gallicanas præſertim, (in quibus ſcilicet magna ſpe fruſtratus ab Aula Monachiis ignominioſam repulſam paſſus erat,) perſtringendo, communia ſimul & particularia vitia, rixas item & friuolas altercantium diſceptationes in omni diſciplinarum genere, cum deterrimo eorum abuſu, peruicaci indignatione proſcribit. Quibus ſingulis indagandis hiſtoriarum noſtri temporis cognitio non paruo nobis adiumento erit.

Tantum de patre Barclaio. Quod ſi filium huius ſcripti auctorem facere velimus, vti quidem ſtili vehementia & pene audacior libertas calentis adhuc ſpiritus & iuuenilis impetus indicium eſt, nec ipſe Auctor diffitetur, cum vigeſimo primo ætatis anno poſt exercitam iuuentutis ambitionem, ſe nominis cupiditate & adoleſcentia (quod eſt commune argumentum ad famam) hanc totius accuſationem inſtituiſſe tradit in Apologia. Nec veriſimile eſt, Patrem iam prouecta ætate adultum hiſtoriarum (quæ admodum recentes ex peregrinatione heic referuntur) explorandarum ſtudio in alienas oras migraſſe. Accedit, quod Euphormio inſcriptus & dicatus ſit Iacobo Angliæ Regi, apud quem iunior Barclaius in ſanctioris conſilij ſenatum allectus ſumma gratia floruit, donario aliquot mille coronatorum pro iſta dedicatione auctus; munificentiſsimis inſuper ſtipendijs ornatus ibi vitam primo bene habuit. Pro iuniore Barclaio militat ipſe Euphormio teſtis in Apologia, vbi ſe appellat hominem nouum in luce & diſcrimine victurum; quod de Profeſſoribus non poteſt, cum hi in puluere verſentur, &, ſecundum Lucianum, Iouis odio perpetuo vexentur. Si igitur filius ex his quæ diximus, auctor Euphormionis nominandus ſit,

occaſio ſcribendi haut longe petenda videtur, ſi quidẽ iniurias patri & ſibi illatas mordaci Satyra publice perſequi pietatis iuſtæ sẽſu & doloris ſtimulo incitatus voluit.

Tantum præliminari verbo de auctore; ſequitur iudicium de nominibus Argenidæis, quod Nomenclatoris inſtar lectori inſeruiet, ſcriptum à viro, cuius famam virtus & literæ facient immortalem. Sic vero iſte:

Non ſatis audaciæ erat, quod, qui in Politicis ingenium ſuperioribus annis exercuerunt, regnandi præcepta ipſi magnam partem negotiorum expertes Principibus tradiderunt, niſi temerarijs quoque diſputationibus de limitata Principum poteſtate, de ſubiectorum in dominos reſeruato, vt loquuntur, iure, de tyrannicidij iuſtitia, alijſque conſimilis audaciæ thematibus, ſacroſancta ſceptra laceſſere auſi eſſent, euulgato horribili imperij arcano. Licere Principum quoque vitijs iraſci.

Quo accedunt ſummi Pontificis Maximæ in Ieſuitarum cerebro natæ: (qui liber Romæ anno 1625. *impreſſus, ſed Pariſiis ann. ſeq. preſſus & crematus eſt:) nimirum.* Inhabilis Rex propter malos mores, malam adminiſtrationem, inſufficientiam, poteſt deponi; monendus, poſtea puniendus, & regno priuandus, & ſubditi ab eius obedientia liberandi.

Quibus ſane eſt quod acceptos feramus pernicioſo de Republica ſenſu infectos plurimorum animos, & inde ſequutam ciuilium odiorum adeo peruagatam inſaniam, atque rebellionum his propugnatoribus nunc velut legitimum nefas. Nam ſi Principum flagitia vitæ aut Regnorum iactura multare atque euitare ob eam cauſam debitum obſequium licet, calumniandi materia patefacta, & in probis cupidinibus obſeptum iter hac Principalium peccatorum traducendorum licentia quam tritiſſimum erit: adeoque quibus ob ſcelera & pœnæ metum maxima peccandi neceſſitudo eſt, aut quibus ambiguæ domi res & ob magnitudinem æris alieni afflicta fides in pace, domeſticis

malis

malis excidium patriæ opponere & priuata vulnera Reipublicæ malis operire volent: Tum ſui gradus nunquam ſatis patiens ambitio regijs erroribus perfida & maligna cura ſemper imminebit, ſuamque cauſam libertatis larua & boni publici prætextu velabit. Ita nunquam pacem habebunt Regna, nunquam Principes ſecuri eſſe poterunt; ſemper ſimultates, queſtus, indignatio, bellum denique gentium tranquillitatem turbabit. Sed ad aſſerenda quidem inuiolabilia Tincipum iura Guilielmus Barclaius alijque præclariſsimi viri, vt exactam eruditionem, ita acerrimum ſtudium attulerunt; ipſum autem rebellionis ingenium, factioſorum prætextus, artes, fines, quid ſperare, quid timere videantur, poſtremo viam ac modos, quibus contumaces obrui, eorumque nimij ſpiritus infringi poſſint, *in Argenide Ioanni Barclaio depingere finis atque conſilium fuit.*

Et Rebellionum quidem originem, cauſamque tot motuum qui ſæculi noſtri pacem turbant, ait eſſe nimiam antiquorum Regum facilitatem, ſegniciem, patientiam & incautam in Magnates profuſionem, qua prodantur imperij vires, aperiaturque iniurijs deſpecta Maieſtas. Regiæ amicitiæ indulgentia conditum hoc culmen, hancque arcem, ex qua hodie factioſi pugnant in Reges. Quod ipſum quoque Traianus Boccalinus confirmat, cum immunitates, prærogatiuas, priuilegia, fontem rebellionum, ſemen zizaniorum, lapidem ſcandali adpellat. Et ſane mihi quoque ab hac vna cauſa eſſe videntur, non niſi ad propriam cuiuſque libidinem exactum obſequium, & regiæ poteſtatis vindicijs oppoſita murmura, queſtus, & poſtremo remedium ex armis. Ita Germania, ante in vnius Imperatoris reuerentiam intenta, nunc in varios Dominos lapſa, ipſi pene tota excidit. Olim in Gallia Neuſtriæ, Armoricorum, Aquitaniæ, Heduorum, Aruernorum, Pictonum, Prouinciæ Duces, Comiteſque, viribus ſuis tuti, velut precario obſequio Regibus obnoxij fuerunt. In Britannia quoque formidabiles Principum opes atroci-

bus

bus regnum cladibus miſcuerunt. Hodie denique ea tantum imperia ſuis ſe furijs mactant, quæ per Principes & libertatis imaginem ſtudijs & factionibus trahuntur. Hæc de frequentium rebellionum cauſa Barclaij ſententia eſt.

In titulum autem belli & colorem res publicas & priuatas prætexere ſeditioſos, docet; nunc ſe inſontes ab Rege proditionis inſimulari, deſtinarique ſuplicijs; nunc noua portoria & vectigalia aliaque prædandi vocabula quotidie excogitari: exanimati regni ſanguine paucas hirudines expleri; nouis hominibus & peregrinis exercitus, præfecturas, legationes mandari: hoſque veteres & emeritas ſtirpes inexperto recentis potentiæ gaudio calcare: coercendam tyrannidem eorum, qui Principis facilitate abutuntur; aſſerendum labantem rerum ſtatum. Has aliaſque factioſorum artes ſub Lycogenis perſona graphice omnino Barclaius depingit; ſed quacunque ſpecie perfidiam ſuam tueri & ornare volent, diu eſſe, quod eandem alij rebelles maculârunt. Non ſalutis publicæ curam eſſe, ſed ambitionem, & quietis neſcium ingenium, quicquid hi tales moliuntur.

Modos, quibus inquieti ſpiritus nimiæ potentiæ Optimatibus excutiantur, Meleandri actiones docent; exſpectare patientiam, & vbi patientia nihil profeceris, arma expedire; bellum interdum abrumpere, & pacem aut inducias facere, vt illi qui in tam improbum fœdus coierunt, ſpargantur, ægre in vnum redituri. Ita nouis artibus ſpacium fore, quo vel inter ſe commiſſos, vel conſeneſcente factione apud populum exoſos ſua impietas perdat; aut certe exſatiati inquietudine rerum nouarum ipſi ſe ad reuerentiam Maieſtatis recipiant. Interdum neceſſarium conſilium erit, quod Oloodemi & Eriſthenis ſupplicio proponitur, ſeditionum ſumma capita in aulam prolecta Maieſtatis damnare, in ijſque exempla facere: item promiſcuum vulgus ad ſpem allicere, arma ſine noxa ponendi, & transfugijs nudare duces: victos ijs opibus multare, quarum

rum ſuperbia inflati dominos laceſſere audent: ignominia deprecationis elatos animo frangere: magna imperia nunquam diuturna facere: arces caſtellaque ambitionis munimenta exſcindere: alia denique, quæ paſſim toto opere, præcipue autem duabus Cleobuli ad Regem orationibus, exſequitur Barclaius.

Verum enim vero, quia nimis vulgata licentia imperandi regulas Principibus præſcribi non placebat, & plerique aliorum euentis doceri malunt; hiſtorica narratione, quæ diximus ſupra, docere commodiſſimum Barclaio viſum eſt. Ne tamen inuidioſe hunc aut illum Principem velut in ſcena traducere, & tanquam reos ad tribunal nominatim citare videretur eos qui Rempub. turbant, ac ita inuidioſis exemplis & periculoſa libertate vſurpata odio omnium par non eſſet; placuit grandi hac fabula hiſtoriæ inſtar adornata inſcios circumducere per ſuauiſſimas ambages, vt neminis quidem imago ſimpliciter extaret; ſed quilibet velut in obiecto ſpeculo meritum ſuæ famæ agnoſcere poſſet. Fabula autem ne naturam exueret, & vbique graue ſupercilium malè ſumeret, ab armis & pudicis amoribus argumentum accipere debuit. Hoc vtiliſſimæ lepiditatis commentum nullum auctori periculum creare poterat; (vitia enim non homines notabantur:) & eo plures ſtudioſioreſque lectores habiturus erat, qui d non quaſi docentem ſeuerumque, ſed tanquam nugantem in manus accepturi eſſent. Multo enim pars maior eſt, inquit D. Hieronym. in præfat. lib. XI. in Eſa. *Mileſias fabulas reuoluentium, quam Platonis libros. In altero ludus & oblectatio eſt, in altero difficultas & ſudor mixtus labori. Denique Timæum de Mundi harmonia aſtrorumque curſu & numeris diſputantem, ipſe, qui interpretatus eſt, Tullius ſe non intelligere confitetur. Teſtamentum autem Grunij Corocottæ Porcelli decantant in ſcholis puerorum agmina cirratorum:*

Ex hactenus dictis facile erit iudicare, ſuperuacuam, ne dicam ineptam illorum fuiſſe ſedulitatem,

qui

qui omnibus à Barclaio confictis nominibus, præter pauca, quæ cum eſſent hominum Barclaio priuata familiaritate cognitorum, nulla diligentia eruere potuere, certas perſonas adaptarunt: ob iti eius, quod Barclaius Argenidem ſuam, Fabulam adpellat, teſtaturque imaginaria ſe paſsim vocabula, tantum ad ſuſtinendas virtutum vitiorumque perſonas excitaſſe. Et profecto, cum amores Poliarchi & Argenidis, qui vtramque libri paginam faciunt, fabuloſos nemo niſi emotæ mentis negare poſsit: fruſtra quærentium labor erit, quis Poliarchus, *quæ* Argenis, *qui* Britomandes *&* Timandra, *quis æmulus* Archombrotus, *& raptor* Radirobanes, *& libertus* Gelanorus, *& nutrix* Seleniſſa. *Vt Comœdiam Pſeudoli & Getæ & Daui & Chremetes & Thaides faciunt: ita librum regijs amoribus, regijs odijs, ſpiritibus denique regijs plenum, dignas hos motus pectoribus concipere perſonas implere par erat. Nimiopere profecto abſurdum eſt, vnius leuiculæ coniecturæ lenocinio adductum, cum ſexcenta alia abnuant, de re aliqua ſtatuere. Nam quid improbabilius, quam* Poliarchum *&* Archombrotum *conſilijs factiſque diuerſos vni perſonæ attribuere?* Seleniſſæ *regiæ nutricis, donis corruptæ, perfide amoris ſecreta euulgantis, denique ſuo ferro cadentis ſchema. Catharinæ Medicææ Franciæ Reginæ imponere? Ex* Aneroeſto *Allobrogum Rege, Poliarchi educatore, ex pugna elapſo, regnum vita ſolitaria mutante, Clementem VIII. Pontificem facere?* Radirobani, *Principi iuueni, præcipitibus conſilijs obnoxio, pro tuenda regia Maieſtate contra rebelles Meleandro auxilia ferenti, intra iuuentam in Africa caſo, Philippi II. Hiſpaniarum Regis, cautiſsimæ prudentiæ ſenis, & contra Henricum III. Galliæ Regem (quem Meleandrum eſſe volunt) factioſos in regno opibus ſuis fouentis, in ſuo Eſcuriali mortui, perſonam induere? Prorſus ergo mihi certum eſt, vt amores, arma, odia, æmulationes, fides, praua honeſtaque conſilia, perfidia, pericula, vota, ſatisfactio, omnia*

in

in Argenide fabuloſa ſunt: ita neceſſario Polianchi, Argenidis, Archombroti, Radirobanis, Britomandis, Timandra, Hyanisbes, Seleniſſæ, Gelanori & pleraque alia à Barclaio excogitata nomina in unminem vnum cadere, & in ſola Argenide velut in ſcena conſiſtere. Quia tamen, quod ſuprà dixi, præcipuus Barclaio ſcopus ſuit, ſub hac fabularum ſuauitate rebellionis genium & artes, ac Principum plerumque ex deſpicabili facilitate errores docere: non ſane abnuerim, inſpexiſſe ipſum in certorum hominum actiones & historias, quas deinde ſuorum nominum ſimulacris aptaret. Ita ſub Meleandri *perſona Henrici III. Franciæ Regis nimiam, nec in iniurias idonea ſeueritate acrem bonitatem libens agnoſco. Et Guiſii, cæterorumque ex Lotharingica familia Principum ambitio ſub* Lycogene, Oloodemo, Eriſthene, Menocrito, Anaximandro, *commodè intelligi poteſt. Nec* Cleobulum *Villaregius ſibi dedecorum putet. Denique in* Sicilia *Gallici regni conditionem deſcribi facile crediderim. Vt tamen manifeſtum eſſet, ſub* Meleandri *larua non tam Henricum Regem latere, quam vniuerſe Pri cipem nimia animi lenitate deſpicatui & inſidijs facilem depingi: in* Cleobulo *non tam ſolius Villaregij, quam arcani Conſilij Præſidis, & in genere hominis ſumma rerum ciuilium ſcientia imaginem extare: & in* Lycogene *non ſimpliciter Guiſium, ſed impotentis animi & imperandi libidine ardentis ambitum, largitiones, regis apud populum traducendi ſceleratam ſolertiam, aliaſque turbidas artes in vnam velut tabulam coactas exhiberi. plura Barclaius addit, quæ in notatos cadere non poſſunt. Nam Henrico non toti* XXXIX. *anni vitæ ſpatium fuerunt: & cum ex Polonia ad regnum patrium capeſſendum veniſſet, pleræque illius partes bello & turbis feruebant; quæ ſeni Meleandro, qui ſub initia imperij pacata omnia habuiſſe, atque adeo nimia felicitate laboraſſe à Barclaio dicitur, conuenire non poſſunt. Guiſius cum fratre Cardinali in Comitijs Blæſenſibus inquietos ſpiritus*

cum

cum ſanguine emiſit: in ipſo regij cubiculi ingreſſu regis iuſſu confoſſus, quod cum Lycogenis in acie caſi exitu parum congruit. Villaregius Henrici Regis gratia excidit, domumque relegatus eſt; quod cum Cleobuli fortuna minime conuenit. Vt inde minime mihi dubium ſit, Barclaium in Meleandro, Lycogene, alijſque pleriſque pingendis non ab Henrico tantum & Guiſio, ſed à quicquid vſpiam in hiſtoria egregij prauique legitur, colores petijſſe.

Reliquorum autem nominum minime incerta explicatio eſt; Nam Mergania *per litterarum* μετάθεσιν *Germaniam, & eodem inuolucro* Vſinulca *Caluinum,* Dereficus *Federicum Palatinum,* Ibburranes *Cardinalem Barberinum, qui nunc Vrbanus VIII. Pontif. Maximus, (ad cuius inſignia,* APES, *extant Lugduni in aula Archiepiſcopali ſequentes verſus;*

Sugite nectareo madidantia lilia rore,
  Delicias pacis ſugite pacis aues.
Sinite pacificis volucres in floribus: Orbem
  Nam condire ſuo Lilia melle queunt.)

Dunalbius *Cardinalem Vbaldinum, ſignificant; Quos duos poſteriores viros in aula Romana virtutis dignatione famaque eximios, certiori immortalitatis domo, quam quo Vlyſſem Calypſo beatura erat, ſibi Barclaius, vt Romæ nouus homo, obſtringere voluiſſe videretur: nec minus Antonium Quarengium, vtriuſque, vt loquuntur, ſignaturæ Romæ Referendarium, virum ſummæ eruditionis; quem* Antenorium *vocare lubuit, quod Patauio Antenoris vrbe oriundus eſt.* Hieroleandri *larua Hieronymum Aleandrum, Aleandri Cardinalis ex fratre nepotem tegi, nominis ſimilitudo, &* Aldina Catella *oſtendunt. Videntur Romæ apud Gaſparum Sciopium multorum Poetarum ingenio per otium abutentium carmina, quibus Aldinæ ex partu obitum lugebant. Barberinum Florentiæ natum* Lydum *adpellat; quia Tyrrhenus Hetruſcæ gentis conditor Lydus fuiſſe traditur,* vt referunt

Dio-

Dionyſius Halicarnaſſeus in primo Antiquitatum. Valer. Maximus ſecundo dict. fact. memorabil. & Myrſilius Lesbius libro de Origin. Italiæ & Tyrrhenorum. *Quo etiam intuitu Cōcinus, Ancræ Marchio cū coniuge,* par Coniugū ex Lydia *vocantur. Somerſeti Comes & vxor in Anglia aliud* par coniugum ex Phrygia *dicuntur, quod, vt Galfredus Arthurus Monumethenſis (cuius tamen hiſtoriam fabularum ineptijs refertam Guilielmus Neubrigenſis oſtendit) prodidit. Brutus quidam origine Troianus, filius Siluij, nepos Aſcanij, patria profugus, Græciam petijt, ibique progeniem Heleni è ſeruitute vindicauit; inde Dianæ oraculo monitus per Herculis columnas in Aquitaniam peruenit: Golfarium Pictum Aquitaniæ Regem profligauit: vrbeque Turonum conſtructa & Gallia vaſtata in Britanniam à Gigantibus habitatam tranſmiſit, eique ex ſuo nomine adpellationem fecit. Procerum primi in aula* Aquilij *&* Hippophili *ſunt Melchior Cleſelius & Franciſcus Gomerius Sandoualius, Dux Lermæ. Hi poſt exhauſtum immenſæ potentiæ curſum ad purpuratum ſacerdotium tanquam ad aram confugiſſe à Barclaio dicuntur, quia inter maxima Pontificiæ poteſtatis arcana eſt, Cardinales ſanctos & inuiolatos, nec vlli profanæ poteſtati obnoxios eſſe. Hinc S. Thomæ Cantuarienſi, Georgio Martinuncio, Guiſio & Cleſalio Cardinalibus, vt ſibi factas iniurias grauiter ſemper Pontifices ad animum reuocarunt. Caluinianos, Græco etymo* Hyperephanios *appellat; & Bethlemum Tranſyluanum* Peranhylæum: *eadem ratione, qua Siluium Æneæ filium Græce Hylæum interpretatur Dionyſius Halycarnaſſæus.*

Hæc mihi ſola nomina certis perſonis à Barclaio deſtinata videntur: nec elucidatio vera plura habebit: nec ipſus Aleander, quem Barclaij amici ſui ſenſus optime nouiſſe credere eſt, plura habuit. certum eſt reliqua omnia falſa eſſe & inania ſimulachra; in

qui-

quibus tamen & omni reliquo commento egregiè τὸ πρέπον *obſeruatum eſt. Hinc in Gallia* Commindoriges, *in Africa* Iubas, Hyempſales, Micipſa *inuenit Barclaius.* Timocleam *fœminam Siculam epityro ruſticos excepiſſe ait, quod id ſalſamenti genus*, vt Varro de ling. lat. teſtatur, *in Sicilia vſitatiſsimum olim fuit. Eandem* Timocleam *ait cœnam ſupra cæterorum Græcorum molliciem curaſſe: quia ſcilicet Siculi delicijs infames erant: vt inde* Σικελικὴ τράπεζα, teſte Suida, *in prouerbium abierit: quo Plauti locus* in Ruden. *pertinet.*

Infit lenoni ſuadere, vt ſecum ſimul
Eat in Siciliam: ibi eſſe homines voluptarios
Dicit: poteſſe ibi fieri eum diuitem:
Ibi eſſe quæſtum maximum meretricibus.

Epeirctes *deſcriptio pene ad verbum ex primo Hiſtoriæ Polybij deſumpta eſt.* Archombrotus *quamquam Græce ſciret, tamen ruſticam Siculorum linguam non intellexiſſe fingitur: Siculos enim etſi Græce, peſsime tamen loquutos, ex illo Plauti* in Menæchm. *conſtat:*

Atq;adeo hoc argumentũ Græciſſat tamen.
Non Atticiſſat, verum Siciliciſſat.

Medicus Afer Themiſon *dicitur, quod hoc nomen, qui magni haberi in arte medica volebant, boni ominis cauſa ſumere ſolebant. Meminerunt Iuuenalis, Apuleius in apologia, Seneca in Epiſtolis. De ignium publicorum, quos* Angaros *Barclaius nominat, inſtituto, quæ libro primo dicuntur, minime fabuloſa ſunt. Nam & Ariſtoteles* in lib. de Mundo, *& Apuleius, eius mentionem faciunt, Apuleij verba lib. de mundo hæc ſunt:*

Duces ac Satrapæ (apud Perſas) vbique diſpoſiti, & permixta locis omnibus mancipia regalia. Ex eo numero erant excurſores diurni atque nocturni exploratores, & per vices incenſæ faces ex omnibus regni ſublimibus locis in vno die Imperatori ſignificabant, quod ſcito opus.

Eun-

Eundem morem apud Anglos vigere, Polydorus Virg. quinto & viceſimo Hiſtor. *refert his verbis:*

Qui Oceanum accolunt, in vicinis tumulis lucernas pilis affixas locant: ac vbi ex hoſtium aduentu maior illuſtriorque res accidit, ſubito lucernas accendunt, clamoreque per agros & regiones ſignificant: hinc alij deinceps excipiunt, proximiſque eodem modo ſignum edunt, atque ſic celeriter ad omnes vicos & vrbes fama perfertur, & agreſtes ciueſque ſe aduerſus hoſtes armant.

Angari Perſica voce veredarij ſeu tabellarij celerrimi dicuntur, quod ex Suida & Heſychio docuit Briſſonius in libro de regio Perſarum principatu; *quam vocem Barclaius ad publicorum ignium commentum appoſite tranſtulit.*

Meleandri de reperto Gigantis cadauere, *narratio expreſſa eſt ex hiſtoria, quam Thomas Fazellus* rer. Sicular. dec. I. l. I. c. VI, *in hunc modum refert:*

Anno ſalutis CIↃ IↃ XLVIII, *cum Georgius Adornus Genuenſis Eques Ioannita, claſsis tum ordinis ſui præfectus, Syracuſis hyemaret, venatum aliquando in agrum Syracuſanum, Gereates olim dictum, egreſſus eſt. Qui dum venationi ſtudet, canis, in venatu ſolers & ſagax, os ſpeluncæ ſubterraneæ & latebroſa naribus & vnguibus ſcrutatus, cauda & latratu venatores aduocabat. Equites, qui cum Georgio aduenerant, prædam rati, equis citatis accurrunt; ſed vbi oſtium ingentis ſpecus ſolum vident, eo relicto venationem retro perſequuntur. Poſtridie vero Georgius remigum manu aſſumpta ad ſpecum eandem, aurea veterum numiſmata, quorum ibi thecas crebro reperiri contigerat, quæſiturus regreditur: ſpelunca ore vi patefacto, ſcalis, quas ibi in viuo ipſo lapide exciſas aditum monſtrantes offenderat, in antrum profundum deſcendit, ingreditur, cuncta explorat, tandemque pro ſperatis numis cadauer hominis cubitorum viginti*

repe-

reperit. Quod vbi membratim mirabundus ſtupenſque examinat, pars capitis, coſta, & crura, (cæteris partibus in cinerem ventumque ſolutis,) ex attrectantium manibus ſola integra decidere. Quæ pro miraculo Georgius quamprimum omnia, præter duas malas ad Iohannem Homodeum militiæ Magiſtrum Melitam tranſmiſit.

Afros cæleſtem Deam præcipuo cultu venerari, omnino ex hiſtorica veritate Barclaius refert. Sed quam ille Venerem *appellat, Herodianus* lib.v. *Lunam eſſe dicit. L. Apuleius Afer Iunonem eſſe credidit in his verbis: Magni Iouis germana & coniux, ſiue tu Sami, quæ querula partu tuo vagituque gloriatur, tenes vetuſta delubra, ſiue celſæ Carthaginis, quæ Virginem vectura leonis cœlo commeantem percolit, beatas ſedes frequentas, &c.*

D. Ambroſius contra Symmach. *Cybelen eſſe mauult, eius hæc verba ſunt:*

Vnde igitur exortum quod currus ſuos ſimulato Almonis in flumine lauat Sybele? Vnde Phrygij vates, & ſemper inuiſa Romanis non æqua Carthaginis numina, quam cæleſtem Afri, Mythiam Perſæ, plerique Venerem colunt, pro diuerſitate nominis, non pro numinis varietate. Non tamen illam ſine authore Venerem dixit Barclaius; nam & Platonici omnes, Apuleius præcipue in apologia, *& inter recentiores* in conuiuio *Marſilius Ficinus, de cæleſti Venere & duplici Amore ſapientiſſime diſputant, & Pauſanias* in Arcadicis *tres Veneres facit; Cæleſtem, vulgarem, & tertiam ſine nomine. Duobus tamen in locis dormitaſſe mihi Barclaius videtur. Primo, cum in carmine quod incipit (*Alma Soror Phœbi*) Afros inducit, Dianam ad aprorum (qui* teſte Plin. lib.v I I I. *in Africa nulli ſunt) venationem inuocantes, his verſibus:*

Tu noſtris annue donis.
Et cum ſpumiferos iunctis in retia campis
Impellemus apros, & cũ tibi ſacra, feremus
Non occulta veni.

Nec

Nec commode dici poterit, de importatis in Africam apris intelligi illa debere: Nam hoc fortaſſe de ceruis & capreis, quas nec gignere Africam is, quem dixi, Plinius affirmat, verum ſit: Vrſi & Apri nemoribus & in Venationis voluptatem ſeptis ſaltibus non includuntur. & Barclaium de aperta venatione loqui, eius verba oſtendunt. Deinde in eo quoque impingere videtur quod (lib.v.) Cunicularıam inſulam *in anguſto freto, quod à Sardinia Corſicam dirimit, ponit, quam tamen aut quas potius (plures enim ſunt) Tabulæ Geographicæ in ipſo ſinu Calaritano locant. Sed hæc leuia ſunt; & vnus alterque næuus de magni corporis pulchritudine nihil detrahunt. Tantum eſt,*

DISCVRSVS
IN
IO. BARCLAII
ARGENIDEM.

Ad faciliorem nonnullorum, quæ inibi narrantur, intellectum.

TEmere affirmare de altero periculoſum eſt, propter occultas hominum voluntates; in quorum animis multas eſſe latebras, multos receſſus, facile agnoſcimus: ſunt tamen, qui, cum nihil æque ſibi cordi eſſe videri velint, quam vt incogniti atque ex abdito fama ſui perfruantur, noſcitari nihilominus, atque in lucem protrahi, quam maxime concupiſcant. Notatum id ab antiquis in Epicuro aliiſque. Meo quidem iudicio homines iſtiuſmodi omnibus noſcendos proponere ſi quis aggrediatur, vitio id ei verti aut eſſe fraudi neutiquam poteſt: omnino, ſi præter præſumtam (vt loqui amamus) voluntatem, boni quippiam ex tali facto aut iucundi, aut in publicum vtile quod ſit, ſperetur prouenturum. Hæc, vt in aliis multis ſe habere compertum eſt, ita & in hoc opere viri nunquam ſatis laudandi, Iohannis Barclaij, locum quin habeant, nullus dubito. Monent me cum alia multa, tum illud pręcipue ſcribendi genus, quod auctori præ cæteris placuiſſe fere, quæ ſcripſit omnia cumulate teſtantur. Liber adeoque hic ipſe, nihil multis aperti habere viſus, quam præfixum frontiſpicio Barclaij nomen, magno id quod dicimus auctoramento probat; ea cum primis quæ ad potentiſſimum Galliarum regem libro præfixa eſt auctoris epiſtola. Fidem vtraque fecerint, ad indagandam curate

Barclaij mente, non tam opus eſſe Delio natatore, quam eorum, quæ ſub inuolucris fabularum proferuntur, applicatione, quo iſta, quæ ad exactæ hiſtoriæ fidem cogi nequeunt, applicentur ijs quæ veriſimiliter adumbrare voluiſſe videri poſſit. Nec eſt quod obijciat quiſpiam, huic ipſi auctori ſcribendi apologetici neceſſitatem impoſitam, à quibuſdam auſu nimium temerario locos Euphormionis nonnullos, quos ſimilibus ſub integumẽtis velari crediderant, enodare atque recludere aggreſſis, nihil id omnino aut noſtro, de quo agimus inſtituto, aut ipſius Barclaij propoſito, conſentaneum habet. Fines atq; argumenta vtriuſque libri vide. Satyricis ſcopus eſt totum orbem inſonti violentia (verba ſunt auctoris) accuſare, plus in ſpem propriæ laudis, quam ignominiæ aliorum. aſt huc librum quaquauerſum regij ſpiritus implent. nihil humile; nihil abiectum; præclara ſunt omnia, ſummoque faſtigio digna. Eſt ergo in Satyrico omnis generis rerum perſonarumque multiplex miſtura; in Argenide vero vnicum ac ſemper idem ſibique conſtans occurrit, regni regiſque non præceptis quam exemplis efficacior inſtitutio. In abdita Satyrici penetraturo nomina peræque atq; actiones eorum, quos auctor ſubinde operi ſuo argumentum eſſe voluit, perſpecta eſſe decet; eas autem actiones, quas omnibus latere Barclaium voluiſſe manifeſto conſtat, digito velut commonſtrare, nonne Theonini dentis rabiem longe ſuperet? At in hoc libro nihil tale: non hic anxia ſcrupuloſave opus eſt inueſtigatione; applicationi duntaxat ſuus eſt locus. Ea autem ipſa cum ex annalibus, aut ex ijs quæ priuato lucubro viri magni ſibi compararunt, deque ſuis ac regni rebus ad poſteros emanare paſſi ſunt, petenda veniat, nulli, quod quidem ego videre poſſum, inuidiæ ſubiacere aut malitiæ merito ſuſpecta eſſe poteſt. Sunt ergo quæ hoc opere continentur omnia trium generum, nempe quędam certa omnino atque indubia: eaque talia vt authoris mentem

planam

planam faciant, atque ad eorum, quæ porro dicuntur, cognitiones penitius inſpecturo viam ſternant: quædam etiam talia, vt qualiquali deſcriptione aut circumlocutione res alioquin notas, quibuſque in exemplum vti amat, leuiter tegant: quædam talia vt ex compoſitione nominum Græca aut Græcobarbara deprehendantur. ſunt quædam ex aduerſo prorſus incerta. quædam deniq; inter vtrumque media, quæ, ſi cum ſimilibus noſtri ſæculi rebus caſibuſque comparentur, nec omnino incerta iudicari valeant, neq; pro certis tamen, ob multiiugam iſtam rerum, perſonarum, locorum, circumſtantiarumque varietatem, venditari. Certa atque indubia vel in tranſcurſu, deſignaſſe ſuffecerit. Incerta pro deſperatis habenda. Quæ medij ſint generis, complura ſunt: ex his nobiliora quædam atque à vero minus abhorrentia ſtrictim ſelegiſſe nõ pigebit. Inter certa agmen ducat, propoſitam eſſe auctori inſtitutionẽ regis ac regni, ſed Gallici potiſſimum. Huc præcepta ſpectant, huc exempla atq; ipſe conſiliorum præceptorumque modus & ordo, in ea directus vitia, quibus ſpeciatim præque cæteris obnoxius eſt regni Gallici ſtatus. Adde quod de facili idipſum quoque euincant epiſtola ad regem dedicatoria, & quæ ſub Nicopompi perſona auctor de ſuo inſtituto euulgat. Siciliæ nomine Galliæ regnum deſignari, monſtrant illa quæ de regione ab aduerſo littore diffuſa ac ſępe Siciliæ æmula libro tertio dicuntur: Angliam denotat: fidem facit id, quod dicitur de arcibus omnibus, præter vnam, euerſis: Londinenſis ea eſt, quæ & totius Britanniæ armamentarium. Regio ſub vno formidanda quondam, nunc ſegnitie vel patientiæ imperantium adeo in varios principes lapſa, vt dominio tota exciderit, (de qua libro tertio,) Germania eſt, auctori Mergania. Aquilium, Cęſarem eſſe; Hippophilum, Hiſpaniarum regem: Vſinulcam, Caluinum; Hyperephanios, Caluini aſſeclas. (Gallis *Hugenots*;) quæque

 cæte-

cætera eius ſunt generis, notius eſt quam vt dici debeat aut moneri. Derefici nomine Comes Palatinus venit: eſt inuerſio in literis, Dereficus, Federicus: tum & fidem fecerit illud in oratione Dunalbij, quod pro dapibus quas in Aquilij menſam ferre oportuit, pęne ſuſtulit & penum & menſam, ſunt autem Palatini comites imperij Dapiferi. Peranhylæum ex compoſitione nominis, Tranſſyluaniæ Principem Bethlehemum Gaborem denotare, conſtat ex πέρα, vel πέραν *vltra, trans*, & ὕλη, *ſilua*. quod & firmat id quod inibi dicitur, quod alterum ex Aquilij regnis ambierit. Sed infinitum ſit, omnes, qui ex notatione nominis agnoſci poſſint, percenſere: ea per ſe patent; aut quatenus lectorē fugiunt, eo quod non vſquequaque in hac Græcorum nominum compoſitione felix fuiſſe Barclaius deprehenditur, ſatius eſt omitti. Lydij coniuges, Conchinum Conchini Marchionem Anchoritanum cum vxore Eleonora Galligaiæ denotant. erant patria Thuſſi, hinc Lydij dicuntur, à Thereno regis Lydi filio, qui primus in illas oras coloniam deduxit. Alterum par coniugum ex Phrygia, Sommerſſetum comitem vxoremque ipſius notat, ob veneficij crimen carceri mancipatos. eſt ea noſtri temporis hiſtoria ſatis nota. Ibburranes, Cardinalis eſt Barberinus, hæc auctor dum ſcriberet, Auenionenſi in vrbe legatus Pontificius: ipſe nunc Pontifex Romanus, Vrbanus octauus dictus; argumento eſt id quod libro primo, vbi de Ibburrane ſermo eſt, dicitur, non ſine præſagio maiores ſuæ ſtirpis ſymbolum apes feciſſe. [Lugduni Gallorum inſcriptio portæ Aulæ Archiepiſcopalis habet inſignia Vrbani VIII. Papæ & hos verſus.

Sugite nectareo madidantia lilia rore,
Delicias pacis ſugite pacis aues.
Sinite pacificis volucres in floribus: Orbem
Nam condire ſuo lilia melle queunt.]

ex quibus ꝓ merito ac tēporibus nec aculeos nec ſua-

ſuauitatem deſideres. quo & alludentes quidam, cum rebus Gallicis plus æquo addictum fore ſuſpicati, hoc in vulgus ſparſere diſtichon:

Mella dabit Francis, Hiſpanis ſpicula figet,
Spicula ſed figens & vita & melle carebit.

Sed quid multis hæc operoſe deduco? inuerſis literis Ibburranes, Barberinus eſt. quod qui in Dereſici & Ibburranis nomine videbit concurrere, ſciet, & in alijs illud obſeruandum; multaque quæ antea obſcura forſitan ſunt viſa, eo modo explicari atque enodari poſſe conſiderabit. Per procerum primũ in aula Hippophili poſt exhauſtum immenſæ potentiæ curſum ad purpuratum ſacerdotium confugientem tanquam ad aram, intelligit Franciſcum Gomezium Sanctiuallem Lermæ ducem. Is ex mercatore ſubito à rege inter magnates (Hiſpanis *Grandes d'Eſpana*) habitus, ad id faſtigij ſe ſubuectum vidit, vt non niſi cadendo poſſet deſcendere; exinde Roderici Calderonis ſupplicio, quid capiti ſuo impenderet, edoctus, deuexa in ſenium ætate, quo ſe imminenti pęnæ ſubduceret, aula relicta, Romam migrauit: à Pontifice mox in Cardinalium adlectus ordinem. Per Cleobulum deſignari Villaregium, clare ſatis ex toto ſermonis inter Timonidem & Meleandrum contextu (extat is libro quinto) perſpicere eſt. quandoquidem vero multotiens vtramque in hoc libro Cleobulus paginam facit, plura curatius noſſe ſi quis deſiderat, ſciat, illa tam ex ijs quæ de vita ac moribus Villaregij edidit Petrus Matthæus Hiſtoriographus Gallus, quam ex ipſius Villaregij commentarijs, peti poſſe, quæ ſingula ex amuſſim perquirere aut recenſere, nec vacat, nec inſtituti eſt noſtri. Atque hæc de ijs quæ certa ſunt atque indubia, dicta ſufficiant. Plura his ipſis attexere facile poterit quicunque auctorem noſtrum penſiculatius legere inſtituerit. De incertis, quid primum, quid vltimo dicam? imo quid omnino? niſi hoc vnum, eſſe ea lon-

ge plurima. quin & hoc addam, in tanto lætorum triſtiumque intercurſu nec aliter fieri potuiſſe: Videmus, ea paſſim, ac fere nuſquam non, admirabili artificio miſceri. Et ſane, cum id auctori propoſitum fuiſſe ſatis appareat, vt ſuſpenſus nec vnquam ſolido ſubſiſtens lectoris animus quã ſuauiſſime falleretur: qui perpetua ſerie cęptæ narrationis filum decurrit; neceſſe fuit, ex impoſſibili multa illum trahere, quam tamen fieri poſſit maxima poſſibilium veroque ſimilium cum his ipſis coniunctione, quo ne tenue mendacium & ad primum obtutum pellucens faſtidium legenti oggerat, & nauſeam, vel ab ipſo ſtatim initio. Iis ergo omiſſis partim, partim reſeruatis ſuperat, vt videamus, quænam ſint illa quæ generis medij eſſe diximus, in confinio veri ac falſi, certi ac minus certi conſtitutæ. Iterato dictum eſt, propoſitum Barclaio fuiſſe, hoc libello adornare regis regnique inſtitutionem, exemplis præceptiſque nobilem. Præcepta dictum eſt ad Gallici regni ſtatum collimare; de exemplis diſpiciendum. Si præfixam libro epiſtolam, ſi, cuius iam ante facta mentio, Nicopompi conſilium inſpicimus, euidens eſt, & exempla maximam partem, ne dicam omnia, ex ipſo potiſſimum Galliæ regno depromta. Si & orationem Cleobuli ad Meleandrum, vbi de premendis rebellibus ait, attendimus, facile quiuis deprehendat, propoſitum auctori fuiſſe, exemplis vti recentibus. Sed penitius inſpicienti ſcrupulum moueat, quod, cum præcepta regem ipſum partim ſpectent, commonſtratura ſcilicet ecquis firmandæ auctoritati regiæ modus ſit optimus; partim circa regni ipſius conſeruationem verſentur: cumque exempla principem maxime præceptorum partem reſpiciant, ea autem pars potiſſimum ob oculos ponat, quid Principum ſegnities peccarit, quid audacia; ſcrupulum, inquam, moueat, quænam illa ſint exempla tam recentia & à turbis ſub te (Meleandro nempe) & patre tuo

(verba ſunt Cleobuli dicto loco) petita. ſi ea quæ ſub regibus, Franciſco ſecundo, Carolo nono, Henrico tertio, præcipue ſtante ſacro federe, (Gallis *la ſaincte Ligue*,) in Gallia accidere, cum iis componere inſtituamus, multa non defiteor inter ſe conuenientiſſima inuenerimus, ſed nec pauciora quæ diſcrepent. Quid verbis opus? Ipſe fatetur auctor, tam erraturum qui omnia, quam qui nihil ad hiſtoriæ veritatem ſit exacturus hanc narrationem. Exemplis res fiet clarior. Age, videamus, quis Meleander, Argenis, Poliarchus, Archombrotus, Radirobanes, Hyanisbe, Timandra, Britomandes, Aneroeſtus, totidem reges, reginæ, regum liberi. Quæ præcipuorum huius libri nominum circumfertur explicatio, Meleandri nomen Henrico tertio aſſignat: idque, quantum quidem multa fidem faciunt, non omnino male; ſed cui tamen diſſonum ſit illud, quod dicitur, ſub initio imperij Meleandro cuncta fuiſſe pacata; cum ex aduerſo tota Neuſtria, ager Delphinas, & Viuarienſis, ſeu Velaunus, altique Galliæ tractus, bello flagrarent inteſtino; pax ſequeſtra in Pictonibus ægre coaleſceret, mox ipſa acriori bello mutata; quin & regem ſub primum è Sarmatia in Galliam aduentum in ſubditos ſuos bellum conſtat decreuiſſe. Britomandæ nulla hactenus, quod vidi, perſona adſignatur; cuius tamen indolem; ac regni ſub ipſo rege fortunam, deſcriptam qui videt, omnino eandem illam eſſe, quæ Meleandri, facile agnoſcet. Quod me mouet, vt credam, tam Meleandri quam Britomandæ nomine regem proponi, arduis regni negotijs imparem, nec tam faciendo quam tolerando iniurias noxium, atque omnium conſenſu, niſi imperaſſet, imperij capacem. Sed nec abs re futurum eſt, vbi ad exemplorum applicationem erit deuentum, in Meleandro Henrici tertij nomen ſeruaſſe. In Argenide regni Gallici ſtatum adumbrari quidam putant. ſed nec

hoc vſquequaque proceſſerit, vt ex hiſtoriæ iſtorum temporum lectione ſatis apparet. Vtique regnum Galliæ à ſtatu regni Gallici diſcindere atque ſeparare nihil attinet. Tum quoque ſi Poliarchi nomine Henricus quartus Franciæ rex veniat, ſi ſub Archombroti nomine deſignetur idem ille Henricus, quæ quorundam eſt opinio, Bearnani etiamnum princeps: vnde illi corriuales, & eandem Argenidem depereuntes? quam nec poſſidere ſimul & ab ea amari, nec ambire ſimul eique exoſum eſſe, promtum non eſt vni eidemque homini. Satius videtur, ſi deficientem in Meleandro Valeſiorum ſtirpem Argenis notet: aut etiam alterum ab rege locum, eodem tempore à tribus æmulis, Nauarro, Alenſſonio, & Guiſio, callide petitum, ſingulisque eorum, qua à rege, qua à regina, promiſſum, quo tamen nemo ex illis potitus; vnde larga inter illos odiorum enata ſeges, quam poſteriorem coniecturam, non leuiter Annalium fides corroborare mihi ſemper viſa eſt. Poliarcho & Arcombroto ſi ea, quæ diximus, attribuenda ſit perſona, tot abſurda ἀσύςατα, & prorſus nihil ad rem pertinentia, ſe oggerent paſſim toto hoc libro, vt nec ſinem nec modum eorum reperire in procliui ſit, quale eſt illud, vt alia omittam omnia, quod in ipſo limine libri de vocato à Timoclea in auxilium Poliarchi Archombroto dicitur, deque arcta illa animorum coniunctione, quæ ex illorum colloquio mutuoque aſpectu enata proponitur. Exiſtimem, in Poliarcho acrem, ſtrenuum, cordatumque regem exhiberi, grata virtutum regiarum heroicarumque Henrici quarti recordatione; quæ & ipſæ, quantiſper ille regi Franciæ ſubditus fuit, quam ſpem facerent, quantumque eniteſcerent, in Archombroto deſcribitur, quem naſcendi ſorte ad regalem purpuram ſubuectum voluntas animique motus Meleandro ad tempus ſubieciſſe proponitur. Radirobanem eſſe Hiſpaniæ regem volunt;

idne per omnia eius perſonæ conueniat embigo. ſed,cum non detur cuncta in hoc ſcripto ad hiſtoricam fidem cogere,haud grauatim crediderim in animo fuiſſe auctori per Raditobanem Hiſpaniarum regem denotare. in quo pulchre quamplurima conſpirare video. Qualia ſunt auxilia Meleandro lata. quo mihi illæ deſignari videntur literæ, quæ anno cIↃ IↃ LIX. ad Franciſcum Galliarum regem Philippus Hiſpaniarum rex dedit; quibus ſororij ſui res ſibi perinde ac ſuas commendatas eſſe, eiuſque regni tutelam propenſo animo ſuſcipere, & aduerſus eos, qui regi parere detrectarent, opes, arma, ac potentiam omnem expedire, paratum ſe teſtatur; ita vt ſe acerrimum regiæ maieſtatis vindicem, & ſeuerum temeritatis ac audaciæ illorum caſtigatorem ſint experturi. Prodita Radirobani Argenis in Seleniſſa, quid aliud quam Reginæ matris Philippi nomine atque autoritate ſuam communire volentis noxia nec ferenda Gallicæ genti conſilia notat? Certe, Meleandri cum Radirobane inimicitiæ manifeſto ea tangunt, quæ turbando inque partes ſcindendo inuadendoque Galliæ regno per adminiſtros ſuos Philippum, ſtante ſacro federe, cuius pars potior, imo ſpiritus prope vitalis erat, feciſſe conſtat. Debellatus Radirobanes in Africa, Hyanisbes regnum inuadere cum vellet, notabilem ſtragem ſtupendæ portentoſæq; Hiſpaniæ claſſis denotat, qua diſſipata perditaque nihil poſtmodum atrox aut magnũ nec aduerſum Gallos Angloſve deſignare ſuſtinuit, ſed infractus viribus recolligere ſeſe & ad pacem totus cõuerti cępit, inſuper habitis tot auri myriadibus quas ad committendos inter ſe Gallos in eũ diem fruſtra profunderat. Ex ijs quoque videre eſt, per Hyaniſben non reginam Margaridem, Henrici tertij ſororem, vxorem Henrici quarti & ab eo repudiatã, intelligi, ſed Eliſabetham Angliæ reginam. quod & ſatis euincit pronus ille Hyanisbes in Poliarchũ fauor, aliaque multa quæ latius in lectione huius

 libri

libri occurrunt. Timandram ſiquis Ianam Albretiam Henrici quarti matrem dixerit, forſitan non errauerit. Fidem facit quod Britomandæ filio nupta dicitur, cui nomen & ipſi Britomandes, pater nempe Henrici quarti Antonius Borbonius, idem quoque Antonij filius. Similiter fidem facit, quod non in aula materna ſed apud agreſtes atque in agris educatus fertur. Vt & illud Timandræ votum, vt creſcat, auo quam patri ſimilior, nempe auo materno Henrico Albretio, qui mollitiem filiæ generoque in educando filio exprobrans, eum in aſpero ac confragoſo Bearnani agri tractu duriter parceque educauit, capite ac pedibus nudis per medias niues incedere, famem ſitimque, æſtatem atque hiemem iuxta ferre, à teneris edocuit; inde corpus illi vegetum duratumque, & nullis laboribus edomabile contigit, Deo, vt videtur, iam tunc hunc Principem ſibi aſtruente, immanibus periculis ſuperandis immenſiſque exantlandis laboribus parem, imo ſuperiorem ſemper. Ea quæ porro de raptu Aſtioriſtæ, veneficio Commindorigis, aliiſque id genus, narrantur, ficta credibile eſt eſſe, ei, quem dixi, fini, nempe implendo vanis terroribus lectoris animo, quem noſter auctor, dum ire per extenſum funem poſſe videtur, modo Thebis miſerum, modo ponit Athenis. Niſi forſitan, quæ de Aſtioriſtæ raptu dicuntur, ea reſpiciant, quæ menſe Septembri anno CIↃ IↃ LVIII. literis ad regem Bergeraco datis conqueſta eſt Nauarræ regina, Cardinali Lotharingo propoſitum fuiſſe filium ſuum maternis è complexibus abripere. Aut quod paulo ante, Nauarrenæ reginę diſceſſu detectum fuiſſe narratur Nemoroſii ducis conſilium, ducem Aurelianenſem in Lotharingiam abducendi; qua quidem de cauſa Nemoroſius fuga ſaluti ſuæ conſuluiſſe, nec ante reuerſus fertur, quam accenſis vndecumque ac flagrantibus ciuilibus bellis. In quibus cum laborare Annalium fides videatur, aut potius ſilentio rem

totam

totam inuoluere velle; neque nobis certi quippiam compertum eſſe poteſt. In Aneroeſto rege, eiuſque hiſtoria, crediderim, per varias ambages adumbrari, vt Henricus ab auita paternaque religione primitus ad Romanam ſeceſſerit, vtque ſui exinde iuris factus ad reformatam poſtliminio ſit reuerſus, vtque denique reformata religione eiurata catholicæ ſe totum emanciparit, potitus nimirum ampliſſimo Galliæ regno; quo facto, ab excommunicatione, cuius fulmen in caput ipſius iuxta ac Condæi Principis Sixtus V. anno CIↃ IↃ LXXXV. vibrauerat, liberari, in gremium eccleſiæ recipi, Chriſtianiſſimi nomine ac primi eccleſiæ filij decorari, & benedictionem apoſtolicam à Clemente Octauo (qui fortean in hac ſcena Aneroeſtus) accipere promeruit. Hæc ſunt quæ circa regales perſonas certa incertaque videntur. De cæteris idem eſt iudicium, ſiue principes illi fuerint ſiue principum aſſeclæ aut miniſtri. Et quidem primo Lycogenem quod attinet, non vnam in hac orcheſtra perſonam videtur ſuſtinere. Fateor, quod lib. I. Lycogenes deſcribitur priſcis regibus, ſuæ gentis authoribus, ferox ſatis; aperte tangere ducem Guiſiæ, vel regnante Henrico ſecundo indignari auſum, à Capeto ereptum poſteris Caroli magni Franciæ Regnum, à quibus ſtirpem ſuam ipſe ducat. Sed tam varia tamque multiplicia occurrunt, quę manifeſto euincant, ea, quæ de Lycogene prædicantur, in ſolum Guiſiæ ducem cadere non poſſe, vt vero ſimilius fiat, in Lycogene totam Lotharingicam familiam eiuſque molimina denotari; cum & tota illa gens Caroli Magni (quo iure, monſtratum ſæpius) poſteros ſtirpis ſuæ auctores iactitet; cumque, vtut ſuam quiſque priuatim in conſilio fortunam adhibuerit, in eo omnes conuenerint, vt, deficiente Valeſiorum ſtirpe, Borbonia gente à regni ſucceſſione excluſa, auctoritatem ſuam, ac nominis imperijque magnitudinem, non ſartam modo tectamque tueri, ſed

& in futurũ ſtabilire firmareq; , & de die in diem vlterius promouere poſſent;ac, verbo vt abſoluã, eo rem deducere, vt neque parem propter ſe, neque ſuperiorẽ ſupra ſe quempiam agnoſcere cogerentur, enixiſſime cupiebant. Ergo quæ paſſim occurrunt Menocriti, Eriſthenis, Oloodemi, Acegoræ, Anaximandri, cæterorumque nomina; Lotharingię ducem, Guiſium, Vaudimontij comitem, Retij Mareſchallum, Mainium Chaligneci comitem, Elbouij ducem, Gimuillæ principem, ac Pontanum marchionem, deſignauerint. In ſingulos ex ijs quæ dicta ſint directaque, vbi ad examinandas diſcutiendaſque factorum circumſtantias peruentum fuerit, erit fortaſſe diſpiciendi locus. Commindorigem, Allobrogum ducem referre, quędam faciunt vt credam, quædam in diuerſum trahunt. Vtut eſt, acceſſit ipſe trophæis magni Henrici, quando pedibus Centauri calcatum diadema regium OPPORTVNE vana indignaq; Gallico nomini iactatione præ ſe tulerat. Eundem ille Centaurum OPPORTVNIVS ſub Herculea claua ingemuiſſe & vidit & indoluit. Altumque ſuppreſſo luctu, multum victori ſeſe debere, profiteri coactus eſt; quod, ſua contentus recuperare, nihil præter iniuriæ licentiam victo debellatoque & tantum non perdito eripuiſſet. Cætera quæ ſuperſunt nomina, Gelanori, Arſidæ, Eurimedis, Gobryę, Praxetæ, Antenorij, Timonidis, aliorumque, Turennij marchionem, exinde ducem Bullonium, Bironij Mareſchallum, Harlæum Sanciaci, domum Albigniacam, alioſque, quos in vtraque fortuna, maximeque quo tempore bello debitum ſibi regnum aſſerere vindicareque cogebatur, Henricus magnus fidiſſimos expertus eſt, demonſtrare putem. quam in rem multa ſuppetunt argumenta, quæ percenſere operoſum nimis fuerit; ea tamen noſſe ſicut libido eſt, paſſim tam in Albigniaci hiſtoria quam Villaregij commentarijs inueniat. Atque hæc quoq; de perſonarum nominibus obiter monſtraſſe ſufficiat. Su-

pereſt vt & ea breuiter inſpiciamus, quæ ex factis rerumq; circumſtantijs ſunt nobiliora, & ad regni Gallici ſtatum reſq; in iſto regno geſtas reſpicere,& ad illas applicari poſſe vidētur. Monui aliquoties, authorem non ſub hiſtoriæ religione narrationem hanc inſtituiſſe, de qua tantum ipſe prædicat tam erraturū qui omnia in hac ſcriptione quam qui nihil ad geſtarum rerum veritatē ſit exacturus. Indubium ergo eſto, etiam in vna eademque perſona nō vnam neque eiuſdem temporis hiſtoriam multotiens occurrere;idq; propter nec ſtatim pro male applicito haberi poſſe,ſimulatque quippiam oblatum fuerit diuerſi,& ab eo de quo narratur alieni, modo tamen maior meliorque pars nō omnino male cohæreat.Potiſſima eorum,quæ ad hiſtorię veritatem inſtituta ſint,ea eſſe exiſtimem, quæ de Meleandro & Lycogene, de Poliarcho, Radirobane, & Archombroto narrantur. In Meleandro (cuius ſub nomine Henricum tertiū deſignari ſupra à me dictum eſt) inter cætera id notandum eſt,eam indolem, quam Meleandro attribuit Barclaius,& ab omnibus hiſtoricis,qui de rebus Gallicis ſcripſere, Henrico tertio attribui: Vt & ea quæ de Lycogene prædicantur, pulcre & examuſſim omnia in Guiſiū quadrare, ægreque admodū quid ab eo diuerſi in annalium monumētis reperiri. Inter res ab vtroque geſtas, ad eas potiſſimū collimare auctorem,facile videre eſt,quæ ab exceſſu Caroli noni euenere, ijs omiſſis aut leuiter cōmonſtratis quæ ad Franciſci Carolique tempora referri poſſent; ita vti nec ea tāgat, quæ ab Henrico tertio geſta ſunt, cum Andij ducis aut regij fratris noſcēdus agnomine, fraternis ſub auſpicijs bellū gereret. Quæ de remiſſione animi ac mollitie regis Meleandri dicuntur, gemina ſunt. nempe, quibus ipſe in voluptates profuſus,plus æquo maſculam ſibimet ipſi virtutem, quam Iarnacenſi Baſſaceno & Montconturiano prælijs teſtatam fecerat,expectorauit.ſimulque & hoc,(in quo peccatum largius,) quod nullas cōſi-

llo fere ſortitus amicitias, impetu eas excoluerit & immodicis largitionibus: quod quin in ipſum inſurgendi principem cauſam dederit, vix eſt dubium. Erat ea Eſpernonij, aliorumq; quos arctiore rex complexus videbatur fauore, animi impotentia faſtuſque, vt omnibus graues eſſent inuiſique. hinc ſurdæ primum voces querelæque populi enatæ. Acceſſere grauiores aliæ, nec vltra tacitæ, virorum principum ac magnatium, qui de ſuo decedere, quod tum cumulate nouis iſtis hominibus accederet, ſatis habebant perſpectum. Ex querelis mox auerſus à Rege animus: inde odium ac contemptus deniq; illius, quem aliorum lubidinibus obnoxium, ac regi proinde quam regere aptiorem animaduerterent, & inulte deſpici poſſe indies addiſcerent, ortum duxere. Ipſe igitur, dum miſere ęrarium exhaurit, pecuniaſque publicis vſibus deſtinatas in neſcio quæ ludicra nullo delectu profundit, non ſuis modo, ſuorumq; infimis, ſed & exteris, deſpicatui eſſe cæpit. Heluetij (gens rudis, & ficum ficum, ſcapham ſcapham appellare ſolita) debita ſibi ſtipendia annumerari cum poſtularent, atque à quæſtore regio nihil aliud referrent, quam exhauſtum eſſe ærarium, nec pecuniam ad manum ſuppetere, regeſſiſſe dicuntur, difficile ad fidem eſſe, regi, tam immenſas opes in luxum & nocturnas choreas indies impendenti, pecuniam deeſſe vnde ad regni regiſque tutelam conſcripti milites iuſta conſequerentur ſtipendia. Ob hæc atque his ſimilia factum, vt Eſpernonius, cum ſuis, animaduerſo communi omnium odio, ſerio ad animum reuocare inſtituerit, quam non ſit firma potentia non ſua vi nixa. Præfecturas igitur ipſe, arceiſque, communiendi ſeſe munimenta, à rege exambire; Rex contra nihil negare ijs, adeoque, quos à conſilijs habebat, nimios in Eſpernonium fauores ipſi ob oculos ponentibus, regerere, ſtare ſibi ſententiam, ad id faſtigij Eſpernonium ſubuehere, vt, ſi vel ipſe poſtmodum quam maxime vellet ita ſubuectum deprime-

primere, magnitudinemve illius quouis modo accidere, ne id quidem ipſe poſſet. Tam pertinax ille regis in nouos homines fauor, genti Lotharingicæ noua moliendi, inque ſpes, quas iam tum ab acceſſu Franciſci primi male conceptas vario exinde ſucceſſu fouerant, aſſurgendi denuo occaſionem præbuit. Franciſcus ſecundus decimo & ſexto ætatis anno, Carolus nonus vndecimo, regni Gallici ſceptris fuerant admoti. hinc illis diſpecta in pueris regibus ætas, primum ad ſeſe extollendos incitamentum. Caroli exinde regnum plurimum exoſum; Alenzonij ea animi impotentia, vt nec inſigniter bene maleue deſignare poſſet quippiam; reginæ matris vecordia & effrænis ambitio; Principum (quos ſanguinis vocant) inter ſe diſſidia in cauſa religionis. quorum & ipſi minorennes quamplurimi, nemo omnium ſatis firmis enixus ſtaminibus, latum aperuere campum, ægre diu multumq; preſſa conſilia in publicum promendi exequendique. Sed nihil adeo illorum cœpta promouit quam fatalis illa atque inſuperabilis animi mollities regis Henrici; cuius nomine Meleandrum ſuum Barclaius inculpat. Illum ergo certatim Guiſii eorumq; aſſeclæ Sardanapalum appellare, reuocata Chilperici ob ignauiam regno pulſi populo memoria. Eum ob ſegnitiem, animiq; vel infra ſexum fœmineum depreſſi torporem, grauis ac tot negotijs moleſti regij nominis menſuram implere non poſſe. Vel Carolum regem, ipſo cum mortalitatem poneret momento, hoc quoq; nomine gauiſum, quod nulla relicta prole decederet; virum requirere regnum Galliæ tot motibus iam concuſſum, atque à ſtrenuo homine excitandum. Hinc famoſi libelli paſſim in vulgus ſparſi, atroces in regem, cuius nomini inſignibuſq; propalam illuſum; in tantum, vt, cum Henricus pro inſignibus, quo Gallico ſceptro & Poloniæ regnum acceſſiſſe indicaret, duabus vteretur coronis, cum hac epigraphe, MANET ALTERA COELO, male feriati homines pro COELO CLAV-

CLAVSTRO repoſuerint. Ipſa adeoque Aumaliæ duciſſa, Guiſii ſoror, eo vecordiæ prolapſa eſt, vt eſſe ſibi nouaculam radendæ concinnandæque in monachalem coronam regis cæſariei, eſſe manus iſti operi non inidoneas, multis inaudiētibus, dicere non erubuerit. Euiluerat apud omnes auctoritas regis, ex aſſe in Guiſios domumque Lotharingicam translata, quod & ipſum facilitati regiæ imputandum erat. Guiſiis quippe, dum facunde regni fortunam apud populum miſerātur, & ſperni ſeſe prætererique conquerūtur, leniendæ inuidiæ, &, ne omnia nouis, quos, vt dixi, propiore beneuolentia proſequebatur, hominibus elargiri videretur, rex multo maxima iam contulerat. Guiſius magni Franciæ magiſtri dignitatem obibat, & Cathalaunico tractui à rege præfectus erat. Mercurius Armorico, Maynius Narbonenſi, Elbouius Pictonibus; omnes denique ex illa gente aut toti prouinciæ, aut vrbibus aliquot inſigniori- bus, erant prępoſiti. Quin nec inter hos limites reſtricta concluſaque manſit regia in ipſos liberalitas. Guiſio nempe in exercitus omnes primum à rege imperium, ſuppreſſo Comitis ſtabuli nomine ac titulo, cuius tamen in ipſum poteſtas aūctoritaſque tota, conceſſerat. Maynio exercitus datus, in Galloliguriam ac Narbonenſem agrum deducendus; additis inſuper promiſſis, ſecretis illis ac manu regia firmatis, neminem ad vllā omnino dignitatem functionemq; ijs in locis, quorum præfectura Maynio demandata erat, ab rege promotū iri, qui Maynio diſpliceret, quemq; nō adeo ipſo Maynius ſpeciatim regi commendaſſet. Nemoroſio Galliæ Lugdunenſis obtigit præfectura. [L]inaco Lugdunenſiū archiepiſcopo, purpurei galeri Roma petitus honos, ac regni ſigillorū oblata cuſtodia. Vnde apparet, quam vere à Barclaio Oloodemus, Menocritus, alijque, prouinciarū dicantur rectores; vt & hoc, quod Eriſtheni ſummā ærarij Meleandrum contuliſſe dicit. Certum eſt, bellis ſub Carolo ciuilibus, & Guiſiis, exproba-

tum

tum ab aduerſa parte, XL. iam annos integros ſummam- penes eos fuiſſe ærarij, nec vllam vnquam adminiſtrationis ab ipſis redditam rationem. Sed nec minus certum, Guiſios, ſplendore ducentis ad ſe cuncta pecuniæ illectos, in ea retinenda admodum ſemper fuiſſe ſtudioſos, nec alios vnquam, quam ex illa gente homines, aut ab illa gente qui dependerent, ærario admotos. Simul etiam apparet, quam cordata neque minus verſa ſit illa Cleobuli de vitijs regis regnique deque reformando regni ſtatu ad Meleandrum oratio: & ex his, quæ dixi, eorumque ſimilibus, facile videre eſt, quo ſpectet pars illa prior, quam auctori propoſitam eſſe monuimus; demonſtrandi nempe, quid regum peccauerit Indulgentia. Reliquum eſt, vt & de audacia nonnulla videamus; quandoquidem & illa non exiguum eſt huius narrationis argumentum. Quibus artibus ſuppreſſa dicitur à Lycogene Meleandri auctoritas;ea commode, ſi non omnia, ſaltem complurima, ad Guiſios gentemque Lotharingicam, eaq; quæ in Henricum tertiū deſignare auſi ſunt, facile quiuis referet. Operæ pretium erit nonnulla ex his attigiſſe. Duo potiſſimum ſunt in Guiſio, partibuſque Guiſianis, quaſi ſub nomine Lycogenis adumbratas diximus, conſideranda. Nimirum, ea quæ à maioribus deriuata & tanquam de manu in manum tradita habebat; ſimulq; alia illa, quæ ex ſemetipſo (quandoquidem & ſummis rariſque virtutibus inſignis fuiſſe dicitur) nec aliunde petenda, in omnes occaſiones probe excolere atq; exornare nouerat, sūmus ſimulandi & oggerentes ſeſe occaſiones arripiendi artifex. Proponit Lycogenem Barclaius priſcis ferocē regibus ſuæ gentis auctoribus, atq; ex eo nunquā ſecundi gradus ſatis patientem. Iam & ante commonſtratum, gentem Lotharingicam pro Caroli magni poſteris haberi velle. Hoc ergo ipſis fundamentum maximum, quo ſubnixi, rebus iam antea artificioſe turbatis, & ad mutationem ſpectantibus, ad Papam ſacrumq; conſiſtoriū ſcribere

bere inſtituerunt, Valeſiorum gentem, quæ per Hugonis Capeti ſcelera regno adrepſerit, iamiam deficere;eam ipſam non alios fere principes, quam aut hebetes ſecordeſque, aut hæreticos eorumque fautores, orbi Chriſtiano dediſſe. Poſteros vero Caroli magni debito non modo ſceptro excidiſſe, ſed contemni præ reliquis ac viles haberi; cum tamen illi nec ad tuendam maiorum religionem zelo, quem omnibus modis vel præſentaneo vitæ fortunarumque periculo probare parati ſint, nec in patriam fide nulli mortalium ſint ſecundi: eaque propter ſperare ſeſe atq; enixe petere, vt, quæ ſeruandæ, ſtabiliendæ, propagandæque maiorum religionis cauſa paraturi ſint, prono fauore Pontifex & ſacer ordo proſequantur. Hoc modo pertracto in partes ſuas Pontifice ac rege Hiſpaniarum, inſuper id vnice agente ne quietus rerum in Gallia ſtatus bellum in regna ſibi ſubiecta deriuaret; commodum Guiſiis accidit, quod, alienatis omnium à rege ſtudijs, ijs, qui habentur catholici, iniectum viderent conſcientiæ vinculum, vel per ſe ad ea quæ moliantur felici euentu terminanda ſuffecturum. nihil enim prius Catholicis fore quam aduerſum hæreticos & auitæ religionis perturbatores arma expedientes ſequi tutarique. Vnum obſtabat, quod Rex ipſe non hæreticos modo cane peius & angue oderat, ſed & ipſe vel ad ſuperſtitionem eſſet religioſus. Scena ergo mutanda fuit, & quæ directe in regem intendi machina non poterat, oblique dirigenda. Petitur ergo per Polarchi latus Meleander, peiora quam quæ vel timeri poterant in hoc aſpellendo experturus. Rex ipſe religioſiſſimus cum eſſet, danda erat opera, vt nequid ab eius exceſſu maiorum religio detrimenti caperet. Arcendus ergo à regni Gallici ſceptro erat rex Nauarræ, eique communi Ordinum regni decreto ſufficiendus alter, qui à Catholicorum ſtaret partibus. Talem Borbonij nullum habebant, præter vnum Cardinalem Borbonium, iam capularem & ætate confectum. Hunc ipſum regi ætate vegeto

nec

nec deſperata reginæ fæcunditate ſucceſſorem deſignare, omnibus merito ridiculum videbatur: diu tamen multumque Guiſiorum id fœderatorumq; parti obtentui ſumtum, ne ſpecioſo religionis prætextui vſquam deeſſent Eo vita functo, nullus extinctâ Valeſiorum ſtirpe potior videri poterat, quam domus Lotharingica, Carolouignijs per maſculos idque linea recta deſcendentes innexa. Illud ipſum etſi piaculare erat, rege viuo ac vidente de ſucceſſore conſilia capere, &, ſi vetera recentiaque hiſtoriarum monumenta reſpicimus, nulli vnquam impune cęptum: præclarus tamen ille religionis obtextus ex nefaſto ſceleratoque pium iuſtumque reddidit. Acceſſit armorum pro defenſanda religione (ſi dijs placet) ſumendorum impoſita neceſſitas. Sed cum primis illa Henrici regis animi demiſſio ac molllities. Suſtinuit nimirum ille, quo furioſæ infrunitæque fœde. atorum lubidini faceret ſatis. Paſſus eſt, non modo ſucceſſorem ſibi deſignari, ſed & illum, quem naſcendi ſors regnique leges ad imperium vocabant, excludi; ipſumq; vt hæreticum relapſum excommunicatumque damnari, & à ſucceſſione in regnum excludi, Aquitaniæ præfectura ſpoliari, ac breuiter ad vlla omnino obeunda munia dignitateſque incapacem atque inidoneum declarari. Id communi eccleſiaſtici ordinis ita ſancitum firmatumque decreto, Eburodinenſis, ac Vocatenſis, Epiſcopi, cum Abbate Citariſtenſi, ad deputatos nobilium, ac tertiæ, vt vocant, partis, retulere. Tria itaque hic videre eſt Guiſiorum conſilia, aut Regni, Valeſijs emortuis, ad Caroli magni poſteros, id eſt, ad gentem Lotharingicam, poſtliminio deducendi: aut per ignauiam regis ſe ſuoſque firmandi, vt bellorum paciſque ac totius adeo regni moderatores & arbitri, quas à nemine leges accipere velint, omnino præſcribant; aut denique ſecluſo eiectoque Nauarræ rege, ſi totum regnum occupare ſibique ſeruare nequeant, partem quam poſſint maximam ſibi aſſerendi. Poſtremi ſpecimen inſtituti in

Lug-

Lugdunenſi prouincia Nemoroſius edidit, irrito licet conatu; in Armorico Mercurius; Maynius in Pheris; (Galliæ Belgicæ id oppidum;) Hiſpano iuxta ac Allobrogi tentata Maſſilia, aliæque vrbes, quæ tractatu Verbinenſi poſtliminio ad regem regnumque Francicum acceſſere. Vim, inſidias, cuniculos in Meleandrum non vno in loco nec vno modo auctor noſter explicat: vtque creuerint indies & ab ipſis ſceleribus vireis animoſque delumſerint, docet, quoad vſque Meleander alienis vitijs ad ſuas virtutes coactus fuit. Eo ventum erat, vt Guiſii, cum tamen ipſis nihil præter vnam obſequij gloriam ſuperaret, nullis principis ſui auſpicijs, nullo iuſſu præuio, cum peregrinis exteriſque ſociare conſilia, fędera in caput regis inire, pacem publicis edictis ſancitam auctoritate propria infringere, aliaque id genus infanda, nec vlli omnino, ne dicam regi Gallorum, toleranda, moliri auſi ſint. cumque ad omnia perpetua obliuione abolenda paratum ſeſe fore demonſtraſſet rex clementiſſimus, perrexere nihilominus ipſi in damnato propoſito, nec à male feriatis cęptibus remiſere quippiam; quoad vſque diſruptis altæ nimium nimiſque diuturnæ patientiæ retinaculis, Henricus tertius vltore ferro ſpes eorum improbas nimiumque ſe protollentes vel ſub ipſo Ordinum regni aſpectu intercedit euertitque. Huc ſpectant illa, quæ de extremo Oloodemi & Eriſthenis ſupplicio auctor narrat. Poliarchus, læſæ maieſtatis reus, rex Nauarræ fuerit: id ex odio Guiſianorum in Nauarræ regem, eque ijs quæ de Lycogene eiſque aſſeclis memorantur, ſatis liquido proponitur. Illud memorabile eſt quod libro ſecundo narratur de litteris à Lycogene ad Poliarchum ſcriptis, quibus ipſe Poliarchum ſummi beneficij ſibi debitorem facere nititur; nempe ſeruatæ vitæ à veneficijs Meleandri, quibus armillam intinxiſſe, munerique ad Poliarchum deſtinaſſe auctor noſter ait. Quod ſi applicare voluerimus, nihil aliud eſſe poteſt, quam quod ipſe Guiſiæ dux licet omnia ſurſum

ſum ac deorſum verſaret, quo regem Nauarræ à regni ſucceſſione arceret, eo non obſtante, ſecretis conſilijs amicitiam regis appetere compertus ſit, oblato in vadimonium filio ſuo; promiſſo inſuper, ſi regi ita videatur, ſeſe comitatum ſeptendecim ex ſua gente Principibus viris, vel ad Ligeris ripam ei obuiam venire, paratum quo ipſum in vrbem regiam atq; regale ſolium deducat. Poliarchi perſonam, non regem modo Nauarræ, ſed & Eſpernonji ducem deſignare, veriſimile fuerit illorum temporum hiſtoriam legenti. Nempe in hunc vnum maxime poſt Nauarræ Regem, Guiſianorum atq; omnium quotquot ſacro fæderi nomen dederant, rabies deſæuijt. Fuere inter cetera Ducis Guiſii ac fæderatorum poſtulata, vt Eſpernonio eiuſq; fratri Valettæ regno Galliæ interdiceretur, damnata rerum ab ipſis geſtarum memoria. quæ poſtulata non Guiſii modo fæderatorumque fuere, ſed & eorum quos ſibi amicos propitioſq; rex habebat. Atque hoc eſt quod innuit ille Poliarchi in legatos Lycogenis incurſus, ipſæ legatorum querelæ, quas & multi qui à partibus Meleandri ſtarent acerbiſſimo queſtu impleuerunt. Illud ſcimus, Regis ad illa poſtulata reſponſum, quo æquum ſe bonumque Principem profitebatur, eumque ſeſe demonſtraturum aſſerebat, vt in Eſpernonio animaduertere poſſent, ſibi publicam regni vtilitatem priuatis commodis ac rebus quibuslibet denique priorem eſſe; non modo fæderatis ſuiſque non placuiſſe, ſed & acerrimum cęptæ rebellionis & à rege defectionis incentiuum fuiſſe. Acceſſit, quod in tractu Aquitano, cum Nauarro, iuſſus regis, Eſpernonius conſilia & ſermones ſociaſſe diceretur, quod ipſum tanquam grande nefas vel reginæ dux Maynius exprobrare auſus fuit. Atque huc ſpęctant illa, quæ de querelis Lycogenis in Meleandrum libro ſecundo ſtatim ab initio habentur. Legatos Lycogenis, vt ignauos imbelleſque à militibus deriſos, eorumque non obſcurum in Poliarchum fauorem: hoc velle puteml,

quod

quod per fratrem ſuum aduerſus Nauarræ regem Guiſius in Aquitania bellum gerendum curauerat: vbi magnarum rerum nihil ab ipſo geſtum, quam quod glorioſius atq; illuſtrius regis Nauarræ nomen reddiderit, non ſine maxima nominis ſui diminutione & infamia; quam velaturus, Matignonij Mareſchallum, regis in Aquitania legatum, ſibique in gerendo bello ſocium, proditionis reum peragere conatus eſt: tam quidem id ſubdole, vt non modo communicata ab ipſo conſilia cum hereticis quereretur, ſed & argentum perſoluendis ſtipendijs, victum alendis militibus, inſtrumenta bellica, aliaque neceſſaria, tam parce ſuppeditata, vt omnes bene gerendarum rerum occaſiones è manibus exciderint. Quo forſan ſpectent illa Meleandri libro 1. ita legatos fidem ipſius appellaſſe, vt pene criminarentur. neque enim tacite Maynius coram multis præ ſe tulerat, Hugenotas non alium vnquam ſibi amiciorem ipſo rege expertos. Conſilium illud Optimatum, victo in Gelois campis Lycogene inclamantium, fœderibus opus eſſe, & validam populi partem Lycogeni conſenſiſſe, atque occupandum eſſe tempus monentium, quo rex acie victor pacem ciuium ſuum facere poſſit beneficium: inter quas voces plus ſe timuiſſe quam inter ſigna Lycogenis Meleander dicit: illud putem monſtrare, conſiliarios regis non regi magis quam ſibi timentes, nunquam cordati alicuius conſilij autores, in contraria ac noxia conſilia vſque dum deflexiſſe, qualia certe erant illa, quod regi perſuaſum enixe cupiebant, diuiſum eſſe in duas partes Galliæ regnum, Catholicorum nempe, & eorum qui ſe pro reformatis haberi velint: ſi neutri partium ex aſſe dominaretur, fore vt duabus quod aiunt ſellis ſit ſeſſurus: infirmiores eſſe reformatorum partes, quam vt ijs ſe rex addicere debeat: amplectendas ergo ſerio eſſe fœderatorum partes: quo facto quicquid autoritatis Guiſij apud eos magnis impendijs ſummiſque laboribus quæſierint, totum illud è veſtigio in regem deriuatum

tum iri: Vnde quin occaſus ruinaque gentis Lotharingicæ enascatur, dubium non ſit: quæque cætera ſunt eius farinæ. Quæ quibus incommodis damniſque regem, totumque adeo regnum affixerint conſilia, res ipſa plus ſatis docuit. Tabulę Meleandro exhibitæ, quibus Lycogenes maris & agri Syracuſani præfecturam petit, vtque Erbeſſum & Heracleam cum præſidijs habeat in fidei pignus: deſignant illa, quæ fœderati anno CIↃ IↃ LXXXV. poſt firmatam pacem edicto menſis Iulij, ſibi depaciſci auſi ſunt, ſecuritati ſuæ, vtque dictum eſt, in fidei pignus; Caballinum ſcilicet in Burgundia; Leucos, Verodunum, ſanctique Deſiderij fanum in Mediomatricibus; Durocortorum in Cathalaunis; Auguſtam Sueſſionem, arcem ciuitatemque Bibractenſem, arcem item Diuionenſem, & nonnullas inſuper in Armorico Gallobelgicoque tractibus vrbes; Guiſio ſpeciatim ſibi Aurelianenſem vrbem ſtipulante, quam à fœderatis auellere rex ſecretis cum Entragio, qui eam vrbem fœderatis ſeruabat, conſilijs conabatur, petitum ſimul, vt militibus in fœderatorum auxilia conſcriptis, rex de ſuo ducenta ſcutatorum aureorum millia perſolueret; centum inſuper ſcutatorum millia ipſis ad exædificandam Veroduni arcem largiretur; centum etiam & ſex ſcutatorum millia condonaret, quæ ex regijs reditibus in vſus ſuos conuerterant; ſatellites ſingulis & ſclopetarios cataphractos ad corporis cuſtodiam concederet, quæ omnia miſer ille rex adimplere ſuſtinuit, idque nec grauate in ſpeciem; vel maiora ſi petijſſent largiturus. Hæc & his ſimilia qui viderit, nullus mirabitur, quod Barclaius à ſene dictum vult, crudelem iſtam ipſi regi humanitatem fuiſſe. nec obſcura quoque hinc prudentiorum iudicia, Regem, quod iniuria abs ſe extortum eſſet, alia iniuria repetiturum. Quod coacto ad neceſſitatem fœderum Meleandro, Lycogenes pauciſſimis familiarium comitatus, ijſque quo fiduciam ſimularet exermibus, non conſcientia ſua, ſed regis ingenio

& ſuo-

IOANNIS
BARCLAII ARGENIS.

LIBER I.

NONDVM Orbis adorauerat Romam, nondum Oceanus deceſſerat Tybri, cum ad oram Siciliæ, qua fluuius Gelas maria ſubit, ingentis ſpeciei iuuenem peregrina nauis expoſuit. Serui ope nautarum cultum domini militarem ex alto comportabant, ſuſpenſoſq; per præcincta ilia equos dimittebant ad littora. Ille inſuetus nauigij malis, procubuerat in arenam, quærebatque circumactum pelagi erroribus caput ſopore componere: cum acutiſsimus clamor primum quieſcentis mentem implacida imagine confundens, mox propius aduolutus ſomni ocium horrore ſubmouit. Silua erat in conſpectu, raris quidem, ſed in ingens ſpacium effuſis arboribus, ſubter quas tumuli, fruticum dumorumque caligine, velut ad inſidias ſurrexerant. Hinc repente in campum erumpit fœmina optimi vultus,

ſed quæ corruperat oculos fletu, ſparſo quoque in funebrem modum crine terribilis. Incitatus verberibus equus non ſufficiebat in curſum effuſæ, nec mitius quam in phrygio aut Thebano furore vlulanti. Concuſſere illico iuuenis mentem præter fauorem in miſeros pronum, etiam reuerentia ſexus, gemendique atrocitas: Omen quoque in ſpectaculo captabat quod intranti Siciliam primum occurrerat. At illa, vbi potuit exaudiri; O quicunque es, ſi virtutem, inquit, amas, ah ſuccurre Siciliæ, quam in fortiſsimo viro prædones nefarij oppugnant. Nec diu me orare patitur inſtans malum; nec leuiter deprecari pro Poliarcho poſſum, quem non hinc procul graſſatorum ferox turba circumſedit improuiſo facinore. Ego inter tumultum effugiens, te primum opportune, nec plus forſitan in illius ſalutem quam in gloriam tuam vidi. Hos quoque (nam dum ipſa loquitur, ſerui acceſſerant) ſeu iuberi ſeu rogari à te fas eſt, prouoca ad egregiæ pietatis officium. Hæc vt mulier inter anhelitus & ſuſpiria effudit, ad galeam ille enſemque reſpexit: & dum equum miniſtri admouent; Ego, inquit, ò matrona, modo in Siciliam veni. Liceat hactenus homini extero nomen Poliarchi ignoraſſe. Sed fortunæ beneficium debebo, ſi qualem memoras ſtrenuum virum meo aduentu leuari voluerit. His dictis in equum exilijt, & duceret ergo iuſsit. Serui omnino duo erant. Vnus, & ipſe armatus, dominum ſequebatur; alius præſidio ſarcinarum quæ colligi tam turbulenta profectione non poterant, manſit in littore.

Iamque peruenerant ad ſylue confinia; cuius aditus in ſemitas varie ſectus memoriam mulieris ſic confudit, vt dubia qua quæri Poliarchum

liarchum oporteret, nouis gemitibus cœlum impleuerit. Ambigebat tanto fletu territus hoſpes, an progredi præſtaret, an hærere; cum ſtrepente ſubito ſylua, clamor, & arma, & venientium equorum veſtigia mentem ad præſentiora pericula aduertunt. Quippe tres armati veniebant, admiſsis habenis incitati, nudo ferro, vultuque aliquid ingens vel auſo vel timente. Veritus ille inſidias, & vt in ſubitis quæ timeri vix debent occurrunt, de matronæ fide ſolicitus, exigit, hinc eſſent in quos pugnari ipſa vellet; ſimul digitis in amentum aptatis, haſtam, quam nemo violentius torquebat, in venientium dirigit ora, ne inultum occuparent. Sed hi fugam, non bellum adornabant; diuerſiſque itineribus properabant elabi victori. Nam vrgebat fugientes vnus ille Poliarchus cui tam prolixe matrona timuerat, vltimumque aſſequutus ita cecidit, vt per caput ceruicemque continuatum vulnus ad pectoris ima deduxerit. Hoc collapſo cum pertinacius inueheretur in cæteros, humus ſcrobibus inæqualis deprehendit equi veſtigium, qui dominum celeri quidem, ſed innoxio caſu, effudit in gramen. Subitoque matrona (nam Poliarchum agnouerat) ex equo ad iacentis auxilium ſe aduoluit. Sed ille non lapſu, non vulneribus grauis, quæ duo acceperat, ne omiſſo quidem enſe, proſilijt. Cumque ex Timoclea (id mulieri erat nomen) audiſſet, vt ipſa in peregrinum iuuenem incidiſſet, quamque ille humanus promiſiſſet auxilium, haud mora ad eum tanti beneficij gratias habiturus conuertitur. At ille iam equum reliquerat, priorque loquutus Poliarcho: Si dij voluiſſent, vir fortiſsime, inquit, me ante hac tuæ virtutis conſcium eſſe, iſtius matronæ lacrymas

accuſaſſem, quæ coegit vt veniam petere debeam, quod tibi tanto viro auxiliari voluerim. Tres armatos in fugam à te verſos, quamuis eſt eximium, minus tamen mirare, niſi me illa vis, qua ex ijs tardiorem mulctauiſti, admoneret, quam iuſtus omnes terror in fugam abſtulerit. Poliarchus, & ipſe blandiſſimus, egit gratias properati auxilij; neque ſuæ virtuti, ſed graſſatorum ignauiæ aiebat tribuendum, quod illi fugiſſent.

Inter hæc verba in amplexus abierunt; & ſalutatione mutua functis, non modo quid dicerent, ſed & cui loquerentur, vacauit cogitare. Tunc igitur alterius forma ad oculos alterius tota peruenit; & hæſere mutua contemplatione perculſi, id quiſque miratus in alio quo ipſe viciſſim mirantem rapiebat. Ætas, forma, habitus, & arcanus luminum vigor; pares anni, & quamuis in diuerſis frontibus vna Maieſtas. Cum tanta ſpecie monſtrum erat fortitudinem conueniſſe. Neque minus Timoclea fortunam adorabat, quæ tantum par mirabili occurſu coegerat. Votum etiam fecit, ſi per eoſdem liceret, ſe tabulam, in quam pictor vultum vtriuſque tranſtuliſſet, Erycinæ Veneris templo daturam. Et quamquam varij caſus diſtulere id votum, eo tandem ſe exoluit, his carminibus ad oram tabulæ inſertis:

Sic roſeis ſtat forma genis, ſic frontis honoræ
Fulget apex, tales accendunt lumina flammæ.
Humanum ne crede decus: non pulchrior altos
Phœbus agit currus. Non vnquam ſydere tanto
Oebalij micuere Dei, quos nauta ſolutis
Puppibus & iam-iam vincentibus inuocat vndis.
Nec tu Lemniacis Mauros formoſior armis
Fræna quatis, Paphijſve ſoles miteſcere blandus
Cultibus, ah miſero tantum metuende marito!

Cum

Cum deinde Poliarchus collegiſſet ſe ab hoſpitis vultu, matronam familiarius intuitus, in illius exanimata ora ludebat, maxime quod in latera atque tergum diſſipati tanquam ad rogum crines iacerent. Rogabat quoque per iocum, an incidiſſet in Satyros. Timoclea autem ſimplici riſu; Ne hos putes, Poliarche, deſperatione diuulſos. Fugam inter virgulta præcipitabam tuo periculo conterrita, cum obſeruantibus ramis ſolutus eſt verticis nodus, & profluentem comam laxauit. Dum loquuntur, libertus interim Poliarchi, duoque Timocleæ ſerui qui aberrauerant, ſuperato callium flexu, haud procul à dominis emerſerunt ex nemore. Sola Timocleæ ancilla iam deerat: ſed & hanc procul vident pauido equo non bene moderari, & inutili virga cum clamore ferire contumacem. Satis illi in conſpectu huius ſcenæ iocati, procurrunt hilares ad trementis auxilium. Interim hoſpes Poliarchum rogabat, quæ illæ in eum inſidiæ, quiſve graſſator: an odia, an prædæ cupiditas, tanti facinoris audaciam nefarijs feciſſet. Sed matrona ſermonem occupauit, &, Vtrique neceſſaria quies eſt, inquit; huic à mari, alteri à pugna venienti. Neque hinc longe prædium meum. Illic rectius erit vobis, habebitiſque leuandis corporibus & mutuis ſermonibus locum. Non ægre annuerunt tam commode admonenti; famuloque recepto qui ſarcinas ad littus ſeruabat, viam omnes exorſi ſunt.

Iam pene ad familiaritatem initiati iuuenes erant, docebatque quærentem hoſpitem Poliarchus, primo mane ſe è regijs caſtris egreſſum, Agrigentum petere negotij cauſa: Per viam occurriſſe hanc Matronam in aula notiſſimam, quæ à Regis filia redibat. Aliquo

 fato

fato ſeruos (vt incurioſi ibant) per viarum anfractus diuertiſſe in ſylua. Timocleam vnam cum ſua anu in eadem ſecum ſemita perſeueraſſe; cum obliquo ad latus itinere proceſſerunt quinque latrones, & in ſe vnum tot equos effuderunt. Matronam ſuo & equi pauore diuertiſſe, & fœliciſsimo errore ad tantæ humanitatis hoſpitem eſſe delatam. Fatis autem, & prædonum ſcelere, factum (inquit) quod primo impetu omnium in me ictus incaſſum cecidere, ſuffecitque cædi illius, qui primus occurrit, iaculum quod habebam. Conſerto deinde certamine vnus dexteri mei cruris modicam partem libauit, alius ferrum leui vulnere adegit ad latus: Quem ego indignatione concitatus poſtquam meo dolori immolaui, aliumque læſi in capite, infælici flagitio territi omnes habenas verterunt; vt nec mihi liqueat, fœdiuſne aggreſsi ſint ſcelus, an fugerint. Tunc quoque vnius celeritatem ſic præcepi, vt ſub veſtris oculis dederit pœnas. Duos qui ſupererant, ipſi vidiſtis, vt mihi equi caſus fugientes ſubduxerit. Qui illi ſint, nec ſuſpicari poſsim, niſi ex Lycogenis caſtris latrones, qui vel obſeruabant mea itinera, vel omnino per ſyluam ituris imminebant.

Hæc loquente Poliarcho, iam ad prædium matronæ peruenerant, quod non procul Phthintia, ad ripas Himeriæ, hinc alueo fluminis cingebatur, illinc arbuſtis inter ſe implicatis & lentato vimine miſcentibus nexus: Ipſam domum laterculo conditam, & in altum porrectam, late fluminis camporumque oblectabat ſpectaculum. Sylua quoque, & in proximo colles, commendauerant ſitum. Familia ampla, & ex dominæ moribus caſta; quæ elato pridem viro, integerrima fama cla-

ritatem

ritatem ſtirpis adauxerat. Hæc tunc mutuis inter hoſpites ſermonibus finem impoſuit, officioſe obſecrans, ne offenderentur tenuitate hoſpitij. Succeſſere illi in tectum, inuitauitque matronæ humanitas, & prouectæ lucis tempus, vt illic pernoctaturi ad cœnam promitterent: quæ dum à familia curatur, interim Poliarchus delibuto aceto vulnera lauit, ne tumore arderent, oleoque deinde quod Aſcyri floribus tinctum erat permulſit, ſecurior notis inemptiſque remedijs, quam in Medicorum fide iniquiſsimam mercedem ex ſuperuacua curationis mora interdum captantium.

Diſcubuere deinde in triclinium cœna perlata; riteque inſinuatis ſermonibus non dubitauit Timoclea quærere ab hoſpite, quo nomine quave patria eſſet; an præterea conſilio, vel errore, appuliſſet ad inſulam. Ille ſe ab Africa patria ſua venire reſpondit, nomen, ac genus, diſsimulari eos velle, quibus in ſe arbitrium erat, dum rediret, Archombrotum iuſsiſſe appellari: Neque ſe aduerſis actum ventis: ſed in Siciliam curſum fuiſſe, vt conſortio fortium virorum frueretur, quos apud Regem viuere fama vulgauerat. Nihil magis Poliarcho aut Timocleæ mirum fuit, quam quod ille ab Africa tanti candoris vultum afferret. Non reflexa tumuerant labra, non coacti in orbem oculi ſub fronte receſſerant. Ingentis quoque animi ſpecimen erat, quod amore virtutis extra patriam trahebatur.

At ille ſoluto conuiuio interrogare Poliarchum magnopere cœpit, vnde infeſta latrocinijs Sicilia eſſet: quis ille Lycogenes, de cuius caſtris ſuſpicio erat eſſe prædones qui in illum inuaſerant; quis denique regni ſtatus, quæve bella vrgerent. Poliarchus iam

remotis arbitris, (quippe ad quietem fe- ceſſerant, placueratque vna ambobus cella,) Multæ virtutes, inquit, in vitia, Archombrote, degenerant, & quod magis eſt; ſæpe videas eoſdem affectus, pro temporum ſorte, nunc virtutes eſſe, nunc vitia. Meleander, quod, opinor, non ignoras, paternum auitumque Siciliæ regnum tenet, mitiſſimi ingenij homo; ſed qui non ſæculo, non hominum moribus æſtimatis, ita cæterorum fidei credidit, vt ſibi credi par eſſe ex virtute ſentiebat. Illum quoque exiſtimem nimia fœlicitate laborauiſſe. Nam ſub initia imperij, quia pacata omnia erant, palam cupiditates ſoluit, lenes quidem & multis Principum familiares, quæ tamen facilem prodiderunt, nec in iniurias idonea ſeueritate acrem. Indulgere plus iuſto venatui, in cuius varia genera annum diſtinxerat. Non conſilio amicitias ſortiri, impetuque eas colere: largiri immodice, horrere à negociorum ſumma, quam plerumque infidis credebat. Vtinam, hoſpes, ſileri hæc poſſent. Sed malo ſinceris indicijs, quam iniquitate famæ rem omnem deprehendas. Nam omnia hoſtes vrgent, attolluntque in peius. Et hinc optimo Regi malorum omnium cauſa: inuidia præcipue & ambitione Lycogenis, regijs erroribus perfidioſe imminentis. Is priſcis Regibus ſuæ ſtirpis authoribus ferox, nunquam ſecundi gradus ſatis patiens fuit; vir manu & conſilijs ſtrenuus, ſolertiſſime populo blandus; cæterum nemini mortalium, crudelitate, perfidia, &, quoties tuto licet, ſuperbia concedit. Haud ægre apud Meleandrum candidiſſimæ virtutis principem fefellit pro amico. Dumque Rex animum curis exoneratum ocio paſcit, iſte ſuę

fa-

factionis hominibus curiam implet, publica munera, veluti ſui iuris, amicis diſtribuit, ne qua deinde pars regni ſana eſſet.

Iamque furor, & ambitus, arma Lycogeni tantum non publice in Regem induerant. Sero, & propemodum ſtrepente iam bello, excitatus Meleander, cœpit nominis ſui, & cauſæ, propter quam purpuram accepit, meminiſſe. Magnitudine animi nemini Regum inferior, acri ingenio, prudentia quoque eximius; & qui aliter capi non potuit quam ſua bonitate: quæ dotes maxime in eo enituerunt ex quo alienis vitijs ad ſuas virtutes coactus eſt. Quamquam tamen male cogitare Lycogenem conſtabat, ius ſuum exequi in eum aliquandiu diſtulit. Satis viſum ſi occuparet conſilia hoſtis, & vires accideret. Sæpe quoq; extorquere pęnitentiam ab ingrato ſeu ſperauit, ſeu meruit. At Lycogenes hoc ipſum indignatus, aliquem eſſe qui poſſet ignoſcere, palam in eum eſt inuectus. Animos maxime dabat, quod Rex filiæ, quam vnicam habet, tantæ hereditatis fortunam deſtinat. Quis crederet? Archombrote. Eam rapere in violentum coniugium iſte adortus eſt. Arx eſt ad Alabi fluuij oſtium, in qua Regis filia ſeruabatur. Illuc furtim ſicarios immiſit qui puellam & Regem in his forte munitionibus pernoctantem ad ſe perducerent. Credidit Meleander ope Palladis factum, vt inſidiæ in ſe filiamque exitum non haberent. quippe graſſatores in ipſo facinore oppreſſi ſunt. Itaque omnibus grati animi ſignis remuneratus eſt deam. Nam & in nummis iuſſit noctuam effingi, &, ſeu dijs faciat, ſeu in conuiuijs remiſſio inuitet, non aliam quam ex olea coronam capiti ſuo imponit. Illud quoque illuſtrius, quod filiam, donec in matrimonium detur, Deæ aris præ-

fecit. Videbis, Archombrote, quoties nundinæ redeunt, Sacerdotij infulis cinctam, videbis inter choros Sacerdotum virginumque operantem Numinis ſacris. At non tanta hæc in Deos pietas bellum remouit. Nam inexcuſabile Lycogenis crimen non ſubita quidem, ſed ingens, & veluti matura defectio ſequuta eſt.

Is in titulum belli res publicas & priuatas prætexens, nunc ſe inſontem ab Rege proditionis inſimulari querebatur, deſtinarique ſupplicijs; nunc populi iniurias proclamabat diutius ferri non poſſe, & publicis armis coercendam tyrannidem eorum qui Meleandrum ad ſæua conſilia agebant. Factione & clientibus valebat. Oloodemus, Eriſthenes, Menocritus, præcipuarum prouinciarum rectores cum eo conſenſerant. Multi leuis animi vitio in Meleandrum acti ſunt; plures contribuere ſe rebellibus, capti diſſimulatione Lycogenis prementis vitia de more tyrannorum. Aderat ergo ſuperbus, pugnámque poſcebat. Neque Rex certamen detrectauit, & ipſe ingenti exercitu ſuccinctus. Decimus quintus dies eſt, ex quo non procul hinc in Gelois pugnauimus campis. Acris acies fuit, non his languidius pro ſcelere, quam nobis pro publica ſalute cernentibus. Tandem imminente iam nocte, inclinauit ad Regem victoria. Et Lycogenes, palantibus ſuis, receptui ſignum dedit, vt pro fuga ſpecies eſſet militaris obſequij. Nec Meleandro conſilium fuit inſtare perculſis, ſiue ciuili ſanguini parcebat contentus viciſſe, ſiue noctem & inſidias verebatur. forſan & timuit, cum Optimatum apud ſe præcipui fauerent Lycogeni, ſuſpectarum manuum ſimulationem in extremam fugientis pernitiem

ciem

ciem experiri. Quippe Lycogenes ſuos omnes ad aperta facinora non eduxit. Haud pauci ſunt circa Regem, læuis auerſiſque animis, & illinc quidem militant, iſthinc fauent. Sic infeſta omnia Meleandro; infidæ purpuratorum ſententiæ, conſilia ad hoſtem delata, neque domi quam in campis periculoſiores inſidiæ. Itaque quamquam campum obtineret, quem pugnando hoſtes inſtiterant, tamen ad pacis conſilia animum adiecit. Nec victoriæ ſuæ fiſus, tamquam adhuc integro bello manſit in caſtris. Poſt priuata hinc illincque commercia, Legati Lycogenis ad Regem perueniunt, ſpecie impetrandæ occiſis ſepulturæ, re autem vt de fœderibus mentionem inijcerent, quæ adeo fuit grata, vt illi ab hoſte Oratores timeri ſe rati, dicere pacis legem auderent victoribus. Equidem Meleandro quamcunque placere pacem exiſtimem, vt illi qui iam ad Lycogenem coierunt ictis fœderibus ſpargantur, ægre in vnum redituri. Ita nouis artibus ſpatium erit, quo vel inter ſe commiſſos, vel conſeneſcente factione apud populum exoſos, impietas ſua perdat; aut certe exſatiati inquietudine rerum nouarum, ipſi ſe ad reuerentiam Maieſtatis à ſeditione recipiant. Ego pacem cum ſuperbis ac perduellibus non probabam; præterea ætatis & generis timebam inuidiam, ſi me iuuenem externumque Rex (vt ſolet) tantis conſilijs adhibuiſſet. Si quidem iuxta tecum peregrinus ſum, Archombrote; nec me aliud Meleandri partibus iunxit, quam quod illius calamitas omnibus gentibus abominandum exemplum eſt, quæ quietem nunquam agent, ſi vitijs Principis iraſci liceat, & inſidiari bonitati. Dum igitur inuiſa fœdera peraguntur, hoc potiſſimum tempus habui, quo A-

grigentum contenderem. Sum armorum telorumque ſtudioſus; nec alibi præſtantiora ſunt, quam quæ illic quidam ex Lipara hoſpes excudit.

Auide Poliarchi orationem Archombrotus exceperat, fauenſque partibus Meleandri, cum acriter in factioſos dixiſſet; Regis autem filia, Poliarche, quam hic latro ſibi in prædam deſtinauerat, inquit, quibus annis ſit, dicere placet? Equidem inter rara pulchritudinis & morum exempla eam eſſe, ſæpe in Africa audiui, appellarique Argenidem. Ad hæc verba oculis Poliarchi modico tremore errantibus, ne valida quidem verba, aut intrepida fuerunt; ſtrictimque eam retulit ad annos viginti perueniſſe. Nec latuit Archombrotum tam ſubita in Poliarcho mutatio, ingenſque deſiderium ſubijt deprehendendi quænam illa tempeſtas in eius vultum inundauiſſet. Igitur vt experimentum caperet, an regiæ virginis oblata memoria, an vero occulta vis rei alterius ſuggeſſiſſet hos motus, nonnulla de Lycogene diſputauit, deque fœderibus, quæ tunc publice agitabantur: Et vt omiſſo frontis horrore, ſatis Poliarchum conſtare ſibi vidit, reuocato ad Argenidem ſermone, de puellæ ſpecie & ſtudijs intentius quæſiuit. Sed neque ad ſecundum hoc fulmen ille conſtantior, paucis ſe ab trepida narratione expedijt. Ab Archombroto deinde rogatus de amicis Meleandri, & per quos ſtaret regnum? Non adeo, inquit, fata deſpexere Siciliam, vt nulli ſint ſuo gradu & amicitia Regis digni. Inter illos, Archombrote, eminet Cleobulus conſiliorum prudentia eximius, Eurymedes quoque, & Arſidas, inclyti bello, nec deteriores ingenijs. Sunt præterea duo externi, de Sacerdotum cœtu, qui purpuram geſtant, amiciſ-

ſimi

ſimi Siciliæ, Ibburranes, atque Dunalbius; quorum nunc opera maxime Rex eſt vſus, ne indecore cum Lycogene paciſci videretur. Poſſem & alios referre, quorum fidem in Regem nulla vis tempeſtatis libauit. Hos facile, vbi in hac Regia aliquandiu vixeris, fama atque virtutibus ab cæteris ipſe ſecernes.

Iam prouecta nox erat, & quies neceſſaria fatigatis: itaque veluti conueniſſet, loqui ambo deſierunt. Necdum tamen curæ ſecretæ in illo vigilandi dormiendique confinio anxias mentes reliquerant. Archombrotum ingens imago oberrabat paulo ante auditi diſcriminis; nec grauius quicquam erat quam ad pacem res ſpectare. Quando enim verſaretur in acie, quo campo, quo telo ſuum animum & virtutem approbaret Meleandro? Præterea, tacito ſecum riſu voluebat, quod ad pugnas omnemque fortunam tam alacer Poliarchus, ad virginis nomen obſtupuiſſet; Huic enim præter virtutem & animum, nihil ad tantarum nuptiarum ſpem à fortuna aut genere datum credebat. Quod ſi, inquiebat, Argenidem Rege natam priuatus iſte amat, quis dubitet omnium diſcriminum in amando perire memoriam: & magna audere amatores, & imis eximi vilitatem cum amantur? Neque minus Poliarchum arcanis intentum conſilijs ſpes ac terror multiplici cogitatione ſuſpenderant. Tandem in ſomnum vterque labebatur; cum paulatim diſcurrentium hominum fremitus tota domo percrebuit. Neque mora, aſtitere à Timoclea ſerui ad hoſpitum fores, qui eam ad ipſos venire admonerent. Conſurgunt attoniti, primo ſopore vtique graues, quo diſcuſſo, cultuque tumultuarie compoſito, occurrunt Timocleæ: quæ poſtquam excuſauit, quod hoc no-

ctis fatigatos inquietaſſet; Magna, inquit, res eſt, ò hoſpites; & eo terribilior, quod per has tenebras, quid ſit, incertum eſt. Collucent in camporum tumulis publici ignes, quos nefas accendi, niſi regio iuſſu, & cum gerendis rebus celeritatem ſalus publica imponit. His dictis, in ædium culmen vtrumque perducit. Plumbum non in acumen faſtigij ductum; ſed leniter & ad ambulationis voluptatem accumbens, onerauerat tectum. Nec ſtipatum nebulis erat cœlum; aberatque tunc Luna, quæ ſæpe incendiorum nitorem procul cerni fulgore ſuo vetat. Ex hoc ergo ſolario, ſuda in nocte, proſpectus facilis fuit in ignes, qui vndiquaque emicabant ex montibus. Neque diu in ea contemplatione hæſerant, cum hominum fremitus cœpit audiri, ex vicinis domibus, oppidoque, quod procul non aberat, per ipſum noctis ſilentium ad vacuas vtique aures horridius allabens. Iubebant hoſpites diligenter obſerari ædium fores, ne qui prædones nocturno tumultu vterentur ad facinus: Sed Timoclea, quidquid hoc eſſet tam publicis celebratum tranſmiſſumque indicijs, aiebat nimis mature cognoſci non poſſe. Phthintiam in proximo oppidum eſſe. Si placeret hoſpitibus, per vnum ex ſeruulis ſuis, quid illic ſentirent homines, poſſe intelligi. Laudato mulieris conſilio deſcenderunt ad fores, ſeruoque emiſſo imperant explorare conſternationis materiam, nec cunctanter referre, quæ audiret. In triclinium interim turbati ſuccedunt; ſuſcitatoque foco, cum matrona ipſis media conſediſſet, interrogant, quis ille mos Siculis, quæve omnino nocturnorum ignium vtilitas eſſet. Nam &, inquit Poliarchus, plus iam anno in Sicilia vixi, & nunc primum illos aſpicio. At Timoclea;

Num

Num tu vero in cuiuſque collis iugo arborem non vidiſti in longitudinem mali defixam; cuius apex, in caueæ modum, ferro vndique per radios præcingente laxatur? Annuente Poliarcho: Hæ ſunt, inquit, publicæ arbores, ad id ipſum conſtitutæ, vt ad Regis imperium impoſitis in vertice facibus, negotij ſignum dent, quod illico oporteat per populum procurari. Et hos ignes Angaros vocant. Qui primi illos conſpiciunt, ſtatim & ipſi ſuorum montium iuga pari fulgore illuſtrant, & ab his porro admonentur qui longius colunt; donec totam inſulam flamma mirabili celeritate percurrerit. Populus interim in armis ſtat, ad obſequium cui deſtinatur paratus. Et haud mora à Rege nuncius peruadit in proximam vrbem, publiceq; quid ille fieri velit enunciat. Inde ciues recentibus equis deferuntur in proxima oppida; à quibus & in alias vrbes eadem celeritatis fides exigitur. Ita continuatis officijs Sicilia ad Principis nutum pene momento erecta eſt. Neque temere hos ignes excitamus. Semel antea illos vidi, cum ſicarij ſolum Regem aggreſſi hoc modo quærerentur. Dij faxint, ne nunc cauſa triſtiori, & in peractum ſcelus accenſi ſint. Adhuc non probabat Poliarchus rationem, ſubridenſque; Expectabam, ò matrona, vt hunc morē ab antiquiſſima facum religione deduceres, quas in veſtræ Aetnæ vaporibus orba Ceres accendit. Quid autem in publicum commodum hic tumultus? aut quid Principis intereſt res ſuas nocturna trepidatione potius quam diurnis miniſterijs agi? Sed matrona; Non prorſus, Poliarcho, huic inſtituto vtilitas abeſt, maxime cum hoſtium claſsis furtim in Inſulam timetur appulſura. Nam qui portubus præſident, iſta flamma admoniti, tum catenas ſuis clau-

clauſtris obijciunt, tum in tranſtris remiges habent, ſi opus eſt, nauigia in pugnam prouecturos. Sed & populus ſub ſuis ducibus tribuniſque à ſignis non recedit, vt nec ſi fefellerit in littore hoſtis, in imparatam Inſulam poſſit inuadere. Eſt & alius publicorum ignium vſus, ſi quis reus, quem publice interſit vlciſci, vel fugam extra Siciliam adornat, vel in ipſa regione, amicorum aut montium fide contegitur. Nam his ignibus ſemel accenſis, nefas eſt vllam ex Sicilia nauem ſoluere; & quiſquis ſua domo communicauerit reum, hunc eodem crimine pœnaque leges cenſent.

Ab his Timocleæ ſermonibus diuerterunt in alios. quærebantque inter ſe; quid potiſſimum crederent huic conſternationi cauſam dediſſe. Poliarchus vltima omnia verebatur. In Lycogene nihil fidum: Patere Meleandrum inſidijs, tum corruptis ſuorum ingenijs, tum ſui animi magnitudine iuſtos metus auerſante: Dumque viciſſim ciuilis belli incommoda loquuntur. Timoclea hoſpitibus hos verſus porrexit; quos amicitia Regis ſtudioque litterarum notiſſimus Nicopompus in Lycogenem condiderat; libero furore execratus, quod ille & ſceptrum Meleandri, & Argenidis nuptias concupijſſet.

Quæ terris funeſta lues! ô fœdera mundi!
O Sceptra! ô Regum cognata potentia cœlo,
Quæ tantum inſanas voluit dementia gentes!
Scilicet vt veſtra ſedeant ceruice tyranni,
Ah miſeri! iuſtos amor eſt euertere faſces.
In dominos ſæuire iuuat; ius, faſque, piumque
Occidit, & cæcam nil purpura tardat Erinnym.
Qualiter irato fudit cum ſæua Gigantes
Terra ſinu, tumidiſque procul monſtrauit Olympum.
Illi acres ſubiere nefas, humilemque per Oſſam
Spe-

Sperauere polos; donec lucente procella,
Reddidit iniuſtæ fulmen ſua corpora matri.
At tu, quem furiæ, ceu primum à fronte Ceraſtem
Attollunt, miſeris ſignum exitiabile terris.
Tu regni turbare decus, tu turpibus auſis
Aggreſſus ſceptrumque patris, gnatæque beatæ
Connubia; ò impar, furijſque Ixionis ardens.
Et tantum amplexus vacuæ ludibria nubis!
Quas pœnas, veſane, dabis? quo funere raptus
Horrida Tartarei metues ad verba tyranni?
An cita præcipiti vinctum rota differat orbe?
Vel iecori procumbet auis? vel fulmine tactum
Ætna capax monſtri, rapidos qua plurimus ignes
Egerit Enceladus, crepitantibus hauriet antris?
Sol pater, armentis ſi pabula grata Pelorus
Educat, alme, tuis, ſeptiſque fidelibus ambit;
Tuque Erycis victor, tuque ò Erycina, Cereſque,
Voſque Dei indigenæ, quæque hoſpita Numina rite
Trinacrij caſto placamus thure coloni;
Ferte pijs vires; Nec ſit violabile Regum
Numen, vt & tutus veſtris honor excubet aris.

Erant in illa lectione, cum nunciatum eſt rediſſe Timocleæ ſeruum. Omnes ergo ſuſpenſis animis circumſtant intrantem. Nec diutius poterant dubitare, & interrogare trementem non audebant. Neque is ratus, quod afferebat coram hoſpitibus euulgandum, ſeuocat Timocleam, delatoque indicio, cum ſtupente pauliſper muliere & ipſe videbatur obriguiſſe. Tandem Timoclea, vt maxime ſubitis conſilijs mulier valebat, manu prehenſum, ne cum cætera colloqueretur familia, in interiorem thalamum rapit, monitiſque vt ſequerentur hoſpitibus, oſtium tremens adducit; & iubet palam ſeruum quæ audiſſet nunciare. At ille, Vix in oppidum perueneram, (inquit) cum plerique occurrerunt, vt in tumultibus ſolet, nec ipſi quo irent ſatis

certi.

certi. In omnium foribus micabat lucerna, diuiſiq; in coronas haud modica admiratione marcebant; Cum me ad proximum cętum applicuiſſem, audio Poliarchum perduellionis reum eſſe, & ad capitale ſupplicium quæri; in hanc quęſtionẽ publice ignes accenſos. Ego errorem nominis veritus, quod in multos cadere poteſt, curioſe quæſiui quis ille Poliarchus, & quo facinore damnaretur. Vox omnium fuit, Poliarchum eum eſſe, qui plus anno in Sicilia, hoſpes, armis, & amicitia Regis inclytus fuiſſet. De crimine neminem eorum ſatis ſcire. A rege damnatum, & quidem diligentiſsime veſtigari. Ab hoc cętu digreſſus ad alium, eadem rurſus accipio, & cum nemo ſuo diſſenſu incertum rumorem faceret, rem ſatis exploratam nunciare non diſtulit.

His auditis, Archombrotus, ſimulque Timoclea, in Poliarchum contemplationem inijciunt. Pallens ille ac tremens, non vt conſcio metu, ſed indignatione periculi, nec contumeliam ferente virtute, identidem à ſeruo requirebat, an vera & comperta memoraret, & à Matrona, ſatiſne compos animi eſſet is ſeruus. Nec ſecius quam inani ſomnio præcinctus agebatur. Vocem deinde aliquandiu tenuit; ne in tanto animi tumultu quicquã excideret in fortunam aut Regem indignum. Si tanta res, domuſque incertum an ſat fida, cunctationem non ferebant. Manum igitur atque oculos attollens in cœlum; Vos, inquit, Dij Siciliæ, &, quotquot præterea, Superi, ius faſque inſeruatis; Vos Genij, Lareſque Meleandri, qui me hoſpitem excepiſtis, obteſtor, ac veneror, vt ſi quid in Regem, remve publicam Siculorum offendi, ſi ope, manu, conſilio violaui fidem hoſpitij, aut omnino traduci commerui hac publicæ quæſtionis

nis infamia; tum me inter inimicorum manus atque ludibria quam poteſt funeſtiſſimo exitu conficiatis. Sin omnia contulit ad ſalutem imperij, inundatque hæc in inſontem inuidioſa calamitas, date, ô Dij, ſaltem vt Regi populoque purgatus, tuto ab Inſula excedam, liceatque non fœdam aut ignobilem mei memoriam in hac gente relinquere. Te vero, Matrona, in communionem periculi non voco. Hoc ipſo noctis concubio recedam in agros, meæ fortunæ contagiones tuas ædes liberaturus. Fremebat interim Archombrotus, & adeo vnius diei amicitia valuerat, vt extrema omnia Poliarcho polliceretur. Ex vultu impetuque & loquendi ratione, vtri hoc periculum eſſet neſcires, niſi quod adhuc licentius Archombrotus videbatur iraſci. Sed matrona ſic quaſi ſeruuli indicio fidem non haberet, diſſimulans, alios qui referrent certiora, ſe protinus legaturam dicebat. Subſiſtere tamen in triclinio ſeruum iubet, hoſpiteſque extra illius conſpectum in proximum conclaue ad conſilium ducit.

Illic vero non diutius gemitus tenens, deflebat fortunas Poliarchi. Neque ſe enim de illius innocentia, ſed neque de Regis iracundia dubitare. Quippe ſagaciſſimum ſeruum niſi fideliter exacta renunciare non auſum. Se quidem ſuam domum opeſq; offerre Poliarcho, ijs ipſe qua poſſet ad ſalutem vteretur. Sed quid, inquit, hæc tecta, aut tua Archombrote ſocietas, poſſit in Regem? Iam aderit miles armatus, iam ædes aut apertæ nos prodent, aut obrutæ in nos ruent. Nam nec ſperari poteſt toti familiæ integram fidem fore, nullumque ſeruorum, ſi hic clam hæſeris, Poliarche, noſtri furti ſecreta temeraturum. Scitis quid inter tam ſubitos metus ſuc-

curterit? Latens iter, & preter me hodie nemini notum, effoderunt ſub terra qui has ædes condidere. Id triplici errore diſſectum totidem oſtia habet, quibus in varios campos erumpit. Illic facillime potes tegi, Poliarche, ſubduciq; diſcrimini. Simula modo te atroci rumore perterritum à me abire: vt ambo defungamur periculo; nec aut tu tanquam nocens, aut ego receptatrix, inuidioſo tumultu obruamur. Cum vero limine exceſſeris, continuus arborum ordo, qui à meis foribus ad Himæram eſt, eo te ducet vnde non procul fluminis ripa arcanus in promiſſam ſpeluncam eſt aditus. Ego nemine familiarium conſcio per domeſticas latebras cum face in eandem fluminis viciniam euadam. Exceptum deinde in hæc antra ope deorum ſeruabimus, dum tempeſtas exſæuiat. Hoc ſecretum Archombrotus ignorare non debuit; & ea indole violare non poterit. Libertum quem vnum hic habes, id celari magnopere intereſt, ne timoris tædio, aut præmiorum fiducia, mutetur. Poliarchus in gratias ad Timocleam effuſus, id vero conſilinm in eam noctem probari ſibi dixit. Neque enim in ſpelunca hæſurum, niſi vt certo intelligat quæ hæ larua Siciliam in ſe agant. Exploratę fidei libertum, ab vltimorum ſecretorum notitia arceri non poſſe. Nam & eius miniſteria in illa tempeſtate potiſſimum exigi. Ab Archombroto non petendum, vt tantam rem ſilentio premat. Dignum ſe peiori calamitate fore, ſi de illius fide auderet dubitare. In hæc verba de triclinio excedunt: iuſtiſq; mox armis, ceu pugnam capeſſeret, inſignis Poliarchus, procedit ad Timocleæ fores. Illic ſtupenti familiæ, & quæ hæc rerum mutatio eſſet furtim quærenti, paucis exponit, denunciatum ſibi

peri-

periculum illis ignibus quos videbant. Se igitur fugere, ne aut ab his ipſum prodi neceſſe ſit, aut cum ipſo hos perire. Salutauit deinde in ſpeciem longioris diſceſſus Archombrotum atque Timocleam, conſcenditque in equum, & liberto veſtigijs hærente in præſcriptum à muliere iter ſe coniecit.

Periculi immanitas, & propemodum pudor, ſtimulatum iuuenem angebat, & O me veſanum, Gelanore, (ita libertum appellabat) quod vlli mortalium poteſtatem fecerim in hoc caput! Quid attinebat, ignotum, nec cultu ad meam ſortem idoneo, in hac gente errare? Aut quid fabulæ aliud docent, quæ Lycaonem ad Iouis hoſpitis iugulum nobis effingunt; quam Principes qui inſperato exitu luunt quod ſe externis crediderint, non magis alieno ſcelere quam ſua ſtultitia violari? Volui patere iniurijs. Bene eſt: lædor ex merito, Gelanore. Hæc ipſa dum loquitur, ſubit memoriam cauſa, quæ eum in Sicilia tenebat; cuius veneratione illico motus, timuit ne pro tantæ ſpei fœlicitate, in quam illic viuebat, ſcelerate doluiſſet de oblato diſcrimine. Gelanorus fidiſſimo metu in domini periculo turbatus, cenſebat debere Poliarchum genus ſuum & fortunas omiſſa ſimulatione detegere. Nam ſi ſibi perſonam detraheret, ſi ſe ad faſtigium ſuum reciperet, ſponte excuſaturum Meleandrum acerbiora iudicia, hoſteſque veniam petituros. Nihil ſapis, retulit Poliarchus. Poſt acceptam iniuriam maxime intereſt me celari; Dignitatis meæ reuerentia peius forte accenderet cogitantes poſſe me læſum dimitti ſemel tantum; at ſemper meminiſſe iniuriæ. Nihil referebat Gelanorus, ſententiæ incertus, & aſtra quæcunque tunc micabant in opem, & mentem, ſibi atque

patro-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

patrono, inter ſilentium compellans.

Interim Timoclea munitis foribus, familiares iubebat ſecedere ad quietem: Nolle ſe quicquam nocte turbari; orta luce omnia diligentius exploraturos. Obire deinde ſingulorum cellas cœpit, tanquam domeſticis curis intenta, reuera ne quis rebus quas furtim agitabat moleſtus inſpector accederet. Vbi acquieſcentibus vniuerſis, tuta res viſa, intrat exiguam cum Archombroto cellam, in qua ſecretum effoſſæ ſpeluncæ aditum peritus artifex abdiderat. Stratus erat aſſeribus locus, quorum inter ſe oræ clauis inſertis nectabantur, niſi quod duos ex ijs nullum ferrum cæteris commiſerat, vt faciles eſſent, ſi quis hos vellet ab ſimulata compage reuellere. Supra illos oblonga ſtabat menſa, vetabatque calcari, ne, quoniam alijs non hærebant, ad perambulantium quaterentur veſtigia, proderentque ſecretum. Pauciſſimos illuc intrare ferebat Timoclea; ipſa raro locum viſebat. Tunc vero ſublatis aſſeribus ſpecum aperuit, graduſque in imum ædium ducentes; Mox concuſſi ſilicis ignem ſulphurato excipiens, præparatam facē accendit; viamque auſpicatur cum lumine. Sequebatur Archombrotus, ſua & mulieris cauſa nudum enſem manu tenens. Gradus ad viginti erant, per quos ſubibatur ſubterranea porticus, quæ in longum porrecta abibat denique in varios calles: ne poſſeſſo ab hoſtibus vno ore, obſtrui poſſet fugiendi vtilitas. Terra huic operi apta fuerat, quippe adeo ſpiſſa, vt qua ſtare illam velles, cætera quæ egerebantur nulla ruina ſequeretur; rurſuſque non difficilis accipiendis foſſorum ictibus, quos nec obiectis ſaxis interpellabat, nec cedente arena fruſtrabatur. Longus ille, & arcuato opere continuus fornix, quamquam

arua

aria & incumbentem domum ferret, adhuc tot annis vitium non fecerat. In aditum modicum ſpatium calce linuerant, vt pictura & literis imbueretur. Sed piger, nec ſolutus ſyderum luce aer, graui humore imagines corruperat. Adhuc tamen cerneres effigiem aræ hominiſque imponentis ſimulata thura in focum, propter cuius verticem eiuſmodi verſus vtcunque legebantur.

Di, quos ſub vacua fas eſt tellure precari;
Seu Iouis hic regnũ eſt, ſeu Ditem hæc antra verentur,
Seu quis cæruleis incinctum continet Orbem
Fluctibus, hic trifidi poſuit fundamina ſceptri;
Has precor ô fidas domini ſeruare latebras.
Non iſtam fraudes ſcelerent, non turpia noctem
Furta, nec attonita radians face triſtis Enyo
Terreat, aut dira vanis ſtridoribus vmbra.
Sit pacata quies, ſint ſancta ſilentia rebus,
Donec caſta domus, nec parci grata nepotes
Thura ferent vobis. Hic fontibus incubet horror;
Hic Erebus; placidaſque bonis mulcete tenebras.

Hæc raptim legebat Archombrotus: Sed grauior de Poliarcho cura à loci contemplatione mentem reduxit. Timoclea percunctantem docebat, quamquam Poliarchus erat externus, neminem fuiſſe Siculorum propiori amicitiæ gradu Regi admotum; neque bonos inuidiſſe. Sed neſcio quod hodie fatum, inquit, deſæuit in illos qui Regibus fuere chariſſimi. Ita eſt, retulit Archombrotus; hic cometes paucis annis quas aulas non perſtrinxit? At Timoclea; Verum, Archombrote, cęteris omnibus ruinæ ſuæ cauſa, vel in ſe, vel in dominis fuit. Iſtum tantę virtutis, ſub moderatiſſimo Rege, quis caſus afflixit? Retuleriſne ad exemplum Lydios coniuges, qui nuper in gente externa impotentis fœlicitatis pœnas dederunt, hic ad re-

gium

gium limen, in ſuo ſanguine fuſus, illa ex carcere ad lictoris ferrum educta? Notiſſima refero, Archombrote. Sed quid ea in ſcena ſimile Poliarcho? nihil illis ad regnum deerat, præter nomen & purpuram. Aſpernabantur pares eſſe gentilibus, nec, qua virtute tantum ſupercilium tollerent, habebant. Teneros quoque annos, cæci calcabant, illius qui hæc bona & aſſerere vere poterat, & fortiter ſuſtulit in rudimentum poteſtatis. At Poliarchus, non libauit regiam gazam; non præſidijs, non caſtellis fundabat ſuas vires. Apparebat denique inſtar Solis hanc virtutem in tranſcurſu lucere Siciliæ. Longe aliter iſti Lydi, & (haud abſimile fortunæ ludibrium) par aliud coniugum ex Phrygia. Nempe illi, ſubijcit Archombrotus, quos nuper ex regiæ penetrali, in qua omnia poterant, veneficij crimen mittebat ad laqueum, niſi Princeps adhuc memor amaſſe, carcerem damnatis munus dediſſet. Ita eſt, inquit Timoclea; Scis igitur quam multum peccauerint: ipſe quidem tanquam immemor primæ ſortis, & à multis amari dedignatus; illa inuidiam non verita abdicati coniugij, quod primum erat nacta. vterque autem auerſæ Iunoni non litans, ignaruſque ſuum quoque Deabus fulmen eſſe.

Miraremur hæc, matrona, (ait Archombrotus) niſi crebræ humanarum rerum vices pene omnium rerum admiratione ſuſtuliſſent. Cerne Aquilij aulam, cerne Hippophili. Quid Procerum primos iuuit, poſt exhauſtum immenſæ potentiæ curſum, ad purpuratum Sacerdotium confugiſſe, tanquam ad aram? Nempe vt precioſius eſſet funus expirantis dignitatis. Sed non ideo mehercule plebeiæ inuidiæ vnquam accedam, quæ in

omnes

omnes deſæuit qui Principum amicitiis illuſtres ſunt, ipſiſque Regibus obloqui audet cum homines ſibi gratos cæteris anteponunt. Inſignis hæc eſt, inquam, in Reges iniuria, velle eos arceri à ſuauitate amandi, & à fide, quam omnes in iis expectamus, qui per noſtra beneficia creuerunt. Amicum tu aut ego habeamus, in ea lenitate conquieſcamus. Solis Regibus lex barbaræ inhumanitatis dicatur, ne quem eximium habeant, aut cuius familiaritate delectentur? Quid cum ſponte amari ſe ſentiunt? cum ingenii & affectuum paritate, imo cum fide & beneficiis prouocantur ad amandum? Ne tum quidem audebunt illi impetui indulgere quem natura dulciſſimum habet? Certe neque Herculi Philoctetem, neque Achilli Patroclum inuidemus; paucique inter Heroes ſunt, qui non aliquem præter cæteros charum, in vitæ & ſecretorum conſortium admiſerint.

Hic Timoclea: Mihi quoque, Archombrote, nunquam placuit tam iniquæ obtrectationis audacia. quæ quamquam publicæ vtilitatis larua contegitur, plus inſani tumoris tamen habet, quam ſolidæ pietatis. Plurimi enim Regibus iraſcuntur, non quod aliquos gratia ſua ſubuehant, ſed quod ſibi gradus ille non pateat: Et in gratioſis, quos tam acerbe deuouent, haud raro nihil magis quam ipſa fœlicitas diſplicet. Certe vt ex domeſticis nonnullos ſeligimus, ac veluti adoptamus noſtras in curas; fidemque eorum familiaritate & muneribus tam penſamus quam ſolicitamus in futurum; Ita ni Princeps ſibi quæſierit eiuſmodi vicariam opem, iiſdemque rationibus aluerit, non ſufficiet publicis laboribus, non mecaſtor vel ſi firmiores noſtro Atlante ceruices incumbentibus negotiis op-

ponat. Nam quod modo referebamus caſum eorum, quos diu regijs amicitijs florentes ab ſuo denique axe fortuna excuſſit, nihil inde collegeris, niſi interdum fieri poſſe vt Reges iniuſte amicos ſuos deſerant, aut ſi indignos amauerint, errore deprehenſo præcipites eos agant ex ſuggeſtu quem inuidioſe conſcenderant. Sed, quod ſæpe eſt, fac conſtantis animi eſſe Regem, fœliciterque inueniſſe quos amet; videbis intactam vtrimque beneuolentiam vtiliſſime perennare. Ridebis, optime hoſpes, quod mulier apud te hæc diſſeram. Verum in Aulæ tropicis educata, frequentiſſime vidi hoc argumentum inter peritos agitari, quorum ſapientiam ipſa quoque experientia ſæpe probauit. Sed hæc clades Poliarchi, quæ nos modo ſolicitos habet, forſitan præter omne exemplum eſt: Nam & Meleander probiſſimi ingenij Rex eſt; & iſte nec fidem deſeruit, nec improbe exultauit in tanta fortuna: vt in hoc illius diſcrimine non aliam quam fatorum eſſe culpam exiſtimem.

Sic loquente Timoclea, hæſit Archombrotus, ſubito aquæ murmure percepto, quæ in vicino fluebat; rogauitque matronam, quis is ſonus, & an illic perpetuus eſſet: ſimul quantum in lumine facis licebat, humum intuebatur, ne temere in fluenta incideret. At Timoclea; Fons, inquit, eſt, ingenti vi aquæ è vicinis collibus huc illabens, fiſtuliſque ad vlteriores campos deductus; qui commodiſſimo curſu facit ne ſitiant qui iſthic lauerint. Et haud multum inde progreſſa, magni ambitus lapidem oſtendit, qui fontem largo impetu cadentem præcipitabat in ſubiectos canales per foramina toto fundo diſtributa. Pulchritudo, & copia aquæ, tum natiua frigiditas, & quicquid in aquis laudamus,

eo

eo plus Archombrotum rapuerunt, quod ex Africa veniebat, ſicca vt plurimum, & fontium deſtituta ſolatio. Itaque quamquam ad Poliarchum feſtinabat, captus iuuenili voluptate manus primum, mox & ora fonti admouit, qua placidius manabat, inde etiam plurimum bibit curis & vigilia accenſus. Obiurgabat intempeſtiuum potum Timoclea: fontemque impenſius miranti; Hunc ſpecum maiores mei, inquit, non in viæ tantum & fugæ commoditatem ornauerunt: ſed & qua licuit longiori habitationi voluerunt aptatum, ſi quem forte diutius latere ſua fortuna coegiſſet. Cerne hoc ſpatium quernis tabulis ſtratum, ligno eodem vtrimque latera & fornicem ambiente; ne prorſus inſalubris capiendo ſomno locus ſit in nuda liberaque exudantis vndique terræ frigiditate. Aſpexit Archombrotus illud cubiculum ad ſemitæ dexteram intra effoſſum ſpeluncæ latus declinans; & ipſa loci caligine offenſus, quam modicus ignis non ſatis ſubmouebat, auerſatuſque indigni domicilij omen, non ſine ſuſpirio cogitauit quantus vir illi diuerſorio deſtinaretur. Liberiori quoque dolore Timoclea ita locum affata eſt: Tu igitur hoſpitem Poliarchum accipies, tu iuuenem fortiſſimum & omni luce dignum tuis tenebris celabis? Sed bene eſt ſi te illius ſalute nobilitaueris! O fortunæ vim quæ ſæpiſſime facit vt ei de ſuis in nos iniurijs gratias habeamus! Nam & illa peccauit clariſſimum virum ad latibula iſta cogens; ſimulque eximie fauit quod his ſaltem in antris paſſa eſt ſpem ſalutis illius deliteſcere.

Inter hæc emenſi viam erant, & os ſpecus Archombroto monſtrabat Timoclea, quod non operoſe reſeraretur. Vectes introrſum

duo oppoſitum egreſſui lapidem tenebant, ſic in terram nitentes, vt nulla vi quæ exterius moueretur quati poſſent. Sed qui intra ſpecum erant, eos facile obliquatos ab exiguis leuabant ſcrobibus, quibus ita fulciebantur ne ab impoſito oſtij onere poſſent recedere. His ergo exemptis, ſaxoque deducto, vbi ſpeluncam Archombrotus aperuit, egreſſa Timoclea iactauit manu facem, vt cum Poliarcho conuenerat, rurſuſque ignem ſuppreſſit, ne ex mora in alios quam quos optabat ſuſpicioſus fulgor incideret. Ille cum non aberraſſet à via, ſtabat ad flumen, expectabatque ſignum, quo dato peruenit ad matronam. Sed quid illius & famuli equis fieret, diu quæſtio fuit, donec Gelanorus; Ite, inquit, ad conſilium in ſpeluncam; dum de equis deliberatis, ſtabunt religati ad has alnos, quæ procul omni via propter flumen conſurgunt. Dum illi deſcendunt, dum adhuc trepidi nihil in rem meditantur, Gelanorus equos reuinxerat, aderatque ad ſpeluncam; in quam vbi receptus eſt, lapidem quo viæ aditus celabatur reductis fulciunt vectibus, & ad conſilium ſe componunt. Cenſebat Poliarchus dimittendum eſſe libertum, qui omnia exploraret, quod ſibi facinus obijceretur, quæ hæc noua in Rege ſæuitia, num denique amicorum in extremis fides duraret. Salubre (inquit Timoclea) conſilium, Poliarche, ſi non ſcires nihil prius homines à Gelanoro quæſituros quam vbi deliteſcas. De illius fide non dubito; ſed ſi in hoſtes inciderit fortaſſe, per tormenta exprimentverum. Indignatus Gelanorus, ſe in ſalute domini, non verberibus, non equuleo, frangi poſſe reſpondit. Habere ſe præterea quo eludat inimicos. Iturum ſe attonito maxime ſimilem, & ſi quis ex ignotis
aut

aut ſuſpectis de Poliarcho roget, iam de luce abijſſe voce ad fidē compoſita eſſe dicturum. Neque rem à vero abhorrere; quandoquidem ſub terra ſecrètus à ſole receſſerat. Quærentibus mortis genus, mentiturum ab equo in Himæram flumen caſum; Quippe fuiſſe Regis edicto perterritum, ingreſſumque nocte flumen, neq; vadum tenuiſſe grauem armis, &, ſubtrahentes ſe equo, fluctibus hauſtum, (& tunc forte commode ad hanc fraudem Himæra plus iuſto abundabat.) Addam, inquit, nihil fuiſſe in meo opis, cum viderē iratis vorticibus dominum in mare deferri. Hoc commento, fama tui interitus ſpargeretur, qua nihil noſtri rebus commodius. Nam & inimicos ſatiabit, & cæterorum miſerationem inueniet, qui de extincta virtute magnificentius loqui amant. Laxabitur deinde cuſtodia: quæ iam portus & nauigia aſſeruat; & omiſſa quæſtione, quam audimus in te decretam, non ægre aut latebis aut fugies. Nec aliud mortis genus tutiori mendacio fingemus, quam quod nihil ex te reliquerit. Tuum præterea equum quo temere volet patiar ire; tanquam mors domini hanc fecerit libertatem.

Placuit omnibus Gelanori calliditas; Sed adiecit Poliarchus, ſi incideret in Arſidam, cui inter Siculos maxime fidem habebat, rem vt erat nihil cunctaretur effundere, rogaretque ſuis verbis ne indigna calamitate iacentem adire vereretur. Aut ſi id minus poſſet, quæ ſaltem ex re eſſent perferenda concrederet. Conſulebat etiam Archombrotus, ne perfunctus officio Gelanorus protinus rediret ad ſpecum: (nam nec ſatis poſſe pultantem exaudiri; & ſuſpicioni locum fore, ſi qui viam in proximo obirent:) Sed ad Timocleæ fores accedens, vteretur in matronæ familiares lar-

ua eadem qua cæteris impoſuiſſet, patronique tanquam extincti fata expreſſis proſequerentur gemitibus. Inde ſecreto Timocleæ ope ad Poliarchum eſſe venturum. Agitauere præterea, quid ſupellectili, quid familiæ Poliarchi faciendum. Inſtruxerat enim domum, quæ non indecora, aut impar regiæ amicitiæ eſſet. Sed nec familiaribus fidebat. Vnum enim ſuæ gentis habebat Gelanorum. Cæteri erant externi, ac plurimum ſibi ignoti. Nec multum de bonis laborabat; aſſuetus in abdito veſtium circumferre ſummipretij gemmas, & modicum auri; ne fortunæ omnia in abſentem licerent. Siue igitur tanquam damnati hominis bona ad ſe traheret Meleander, ſiue illa mercenarij ſeruique diriperent; iuſſus eſt nihil mouere Gelanorus, ſed tanquam à conuulſæ domus excidio ceruices ſubtrahere. His præceptis exornatum dimiſerunt. Ipſi Archombroto atque Timocleæ iam non diu licebat cum Poliarcho eſſe. Seruuli enim primo mane ad officia ſurrecturi timebantur, aliquo ludo fortunæ tunc potiſſimum ſeduli cum minime velles. Hos matronæ in Poliarchum ſtudia deprehendere, vtrique pernicies erat. Rogant itaque vt in ſolatium virtutem adhibeat, quæ nec clades mereri, nec, cum immerito accidunt, deijci poteſt. Se quidem quam ſæpiſſime liceret ad colloquium redituros. Tum puluinum in quo recumberet, faceſque (plures enim Timoclea intulerat) tradunt; & remenſo ſub terra itinere in thoros referuntur. Poliarcho quæ mens fuerit, quantum iracundiæ queſtibuſve in illa ſolitudine indulſerit, illinc intelligas, quod non plus de vita quam de mortis decore laborabat, ſciebatque ex ſpiritu ſuo pendere quos ſupra ſe habebat eximios.

Gelanorus poſtquam domini equum admota

ta virgula libertatis admonitum auertit incurſus, & ipſe in ſuum conſcendit, deſtinatum iter ingreſſus eſt; Cumque fere ad ſyluam perueniſſet, in qua pridie Poliarchus pugnauerat, tres lecticas ferri vidit, multoſque in equis comitari; poſt hos, peditum examen procedere. Quæ hæc pompa duceretur ſcire libuit. Propinquanti liquebat lecticas eſſe funebres, hominesque pullatos. Territus ferali auſpicio rogauit ab extremi agminis vno, cuius exequiæ ducerentur. Ille ad corpora legatorum iri reſpondit, quos pridie Poliarchus contra ius gentium cæcidiſſet. Cohorruit Gelanorus; & quæ hæ fraudes, quodve piaculum eſſet, ſecum ipſe volutans, quo certiorà cognoſceret, iuit cum illo agmine, donec hominis cadauer, quem in limine ſyluæ Poliarchus fugientem peremerat, inter ferales luctus vidit attolli in lecticam. Tunc ſatis conſtitit, graſſatores qui in Poliarchum inciderant, à Lycogene ad Meleandrum fuiſſe legatos. Sed cur præcipitata vltio erat? Cur dies non dicta Poliarcho? Ergo legati latrocinarentur impune? Et Rex in hoſtes quam in ſuos pronior eſſet? Danda fortitudinis præmia fuiſſe victori, & legatis in ſcelere occiſis crucem quoque pro funere.

Hæc confuſa & tumida pietate voluentem tanta ira inceſſerat, vt iam ægre aut colorem obtineret aut vocem. Satius viſum à ſpectaculo recedere cui furioſe indignari inceperat. Igitur deuotis hoſtibus, qua ad Regem propior curſus erat concitat equum. Penetranti ad alteram ſyluæ oram, iam ſole prouecto, viſi complures per viam procedere; nam & militaris hæc erat, & tunc regijs in propinquo caſtris frequens. Inter cæteros occurrit Timonides, non obſcurus ex Meleandri familia; quà

& de Poliarchi vice anxius ad hoc ipſum errabat, vt quid eo eſſet factum acciperet. Is poſteaquam Gelanorum agnouit, O te, inquit, opportunum! vbi autem in tanto tumultu Poliarchus? At ille promiſſæ artis memor, deiectos oculos in Timonidem vix attollens, Poliarchum vixiſſe reſpondit. Tum vero in Timonide pietas, atque amor, potior fuit præſentium rerum metu. Vaticinanti ſimilis ſtetit, deinde ſingultibus in hæc verba laxatis; O infœlicem cum Meleandro Siciliam! vertit habenas. Viſa res non mediocris ſolatij Gelanoro, fictam domini mortem adeo veros, nec occultos gemitus, inuenire. Neque multum Timonides proceſſerat cum ad illum iterum redit, &, Quod, inquit, viri maximi fatum fuit, Gelanore; quam ſubito, aut à quibus oppreſſus eſt? Cum edictum in ſe Regis metueret (retulit Gelanorus) auſus eſt per tenebras vadum in Himæra explorare: Sed imbribus tumens flumen conantem diripuit, &, quantum in ſyderum fulgore conieci, in proximum mare deuoluit. Rurſus exclamauit Timonides; & nunciaturus maximam cladem, illico viam ad Regem inſtituit. Sic furenti, non procul Arſidas occurrit; cui vni Poliarchus furtiua conſilia à Gelanoro credi voluerat. Hunc Timonides raptim implet funeſti nuncij horrore; petentique vbi eſſet Gelanorus, oſtēdit venientem. Simul his ipſe quidem, vt cęperat, verſus regia caſtra ſtimulat equum; Arſidas vero ad Gelanorum pergens, ſalutemque obiter ferens, de patrono protinus quærit. Sed ille eſſe arcana quæ afferret reſpondit, quibus publicum ſatis aptum non eſſet: declinaret à via Arſidas; ſe cum nemo obſeruaret ſequuturum. Paruit monenti Arſidas, cui iam non paruam ſpem inſinuauerat, nihil dum

Gelà-

Gelanorum de Poliarchi obitu queſtum eſſe.

Solitudo in conualli proxima erat, quo poſtquam conuenere, ita prior Gelanorus, Viuit, ò Arſida, Poliarchus, ſed te vnum vitæ ſuæ conſcium cupit. In effoſſa ſub Timocleæ ædibus via, matronæ fide celatus eſt. Me autem ad te miſit, vt doceres quis ventus hanc tempeſtatem exciuerit; & ſi percuſſum non faſtidis, ad ſe quoque perducerem. Arſidas nullum ſe periculum defugere dixit, Duceret modo Gelanorus ad ſpecum, cupidumque Poliarcho coniungeret. Imo, inquit Gelanorus, arte opus eſt qua Timocleæ familiam capiamus; ne reſciant illic latere Poliarchum, & in ſordidorum hominum poteſtatem ſummi viri fata perueniant. Prior ibo, ſubornatiſque gemitibus, quod iam apud Timonidem cœpi, illius ſimulatam mortem deflebo. Tu quoque Arſida quocunque conueneris illa fabula vtiliter eludes. Fiet Poliarcho vita ſecurior, ſi credetur extinctus. Medio die ad Timocleæ limen peruenies, quaſi per æſtum acquieturus. Nec ſuſpicionem faciet, ſi in ædibus matronæ iam olim tibi notæ familiaritatis iure diuerteris. Eſt præterea quod te moneam; Iuuenem illic eſſe in Siciliam heri aduectum. Ex Africa, niſi diſſimulat, ſoluit. Speciem, &, cum loquentem audiueris, ſapientiam laudabis. Fides in Poliarchum ſumma eſt, cui vix dieculæ commercio iunctus nunc in vltimis adhæret. Ille tibi, aut patrono meo, ſuſpectus eſſe non meruit.

His inter ſe conſtitutis ſparguntur in diuerſa; Et Gelanorus quidem qua compendium ad Timocleam erat; Arſidas, cui diutius vacabat, lento gradu in publicam viam diuertit. Sed deceptus Timonides tragœdiam late ferebat. Nam in quemcunq; de notis incideret, autor

erat obiſſe Poliarchum. Rumor inde in plures; & pro hominum ſorte diuerſis affectibus, ſed vbique ingentibus, exceptus. Statuerat eo die Meleander, Hypſa flumine ſuperato, ire Magellam; quo ipſo iubente Argenis filia Syracuſis aduenerat. Iamque pronunciato diſceſſu colligebat miles vaſa; & Rex dum apta itineri hora eſſet, in proximis vallo campis ſpatiabatur. Medius proceribus erat, haud dubius multos ex illis ſpecie amicitiæ atque officij circumſtare inimicos; Cum ecce in caſtra Timonides redit nunciatque amicis quicquid acceperat de Poliarchi fato. Dicto citius atrox fama dimanauit in milites. Neque ægre credebatur. Ipſum denique Regem adire Timonides luctuque efferatus ita loqui non timuit; Multum eſt, Domine, quod gratulemur Lycogeni. Fato functus eſt Poliarchus. Ad hæc verba hæſit Rex incertiſſima mente perculſus. Amiſſi iuuenis calamitas & iactura eo magis horrentem agitabat, quod in ſe tanquam authorem hæc fatorum culpa reciderat. Lachrymæ deinde propemodum ſubibant, & triſte venturarum rerum auſpicium. Sed nec publiće dolere tunc ſecurum, cum in eius vultum plerique imminerent ex amicis Lycogenis, frontem, oculos, verba adnotaturi. Obfirmaritaque ore, ne aut lætitiæ aut doloris ederet ſignum, pauca de genere interitus quæſiuit, redijtque in tentorium, certus nemini lætam eſſe Poliarchi perniciem, niſi qui & ipſum Regem perijſſe concuperet. Multis militum reuerentia Regis obſtabat, ne coram lamentarentur. Fidiſſimi procerum vel ſuſpirijs conſtantiam fallentibus deflebant amiſſum; vel indignatione maiori, inter mutua colloquia, fatorum temporumque iniuriam non premebant. Illos Rex diligentiſſima memo-

ria diſtinguebat à cæteris, tanquam dignos quibus viris ſe crederet; ſed nec ſine pudore intuebatur, ratus ſe vt interfectorem Poliarchi inuidioſe ab illis deſignari. Mirum fuit, extitiſſe qui auderet ſubito calore effundere hos verſus, furtimque deponere in veſtibulo Prætorij, qua Regem abire oportebat.

Flos iuuenum, ſeu te id Stygijs timet omne ſub oris,
Quo pallent alij manes; ſeu ſydere cœlum
Auxiſti, Siculas non reſpecturus ad oras;
Da faſsis veniam; grauibuſque accedere vindex
In miſeros ne quære Deis. Satis auſa luemus
Gentibus inuiſi, memorique in ſæcula fama
Hoc monſtrante nefas. Tene ergo laceſſere flammæ,
Te potuit ripis haurire furentibus amnis?
O Superi! qui nos ignes vndave piabunt?
Ipſi amnes, ipſæ meruere piacula flammæ.

Cæterum dum profectio à caſtris ornatur, iam effuſa in populo fama Poliarchi cladem vulgauerat, Magellamque peruenerat. Forte in thalamo ſedebat Argenis, cultumque non quem tranquillis rebus haberet, regia virgine tamen dignum inter puellas adornabat. Seleniſſa alumna Argenidi erat, ſecretorũ omniũ conſcia; & tunc illius comam fingebat, cum vna ancillarum ex atrio, in quod forte proceſſerat, redit, nunciatque Poliarchum obijſſe. Fefellerat primo Argenidis aures, cui tunc intentior de nocturnis ignibus, & Poliarchi inimicis, cum Seleniſſa ſermo. Et ad Seleniſſam quidem allapſa ancillæ vox, ingenti tumultu animum, omniaq; præcordia concuſſit. Tum vero furtiuis nutibus, oculiſque ſilentium ſubinde iubentibus, monebat miniſtras vt premerent vocem; Sed iam ſuſurrantium garrulitas ſedem impleuerat; ſubitoque horrore

Argenis attonita, nec dum certa quid ancill loquerentur, rogauit quoſnam caſus aut cl des inter ſe muſſarent. Seleniſſa reſponſum intercepit, excidiſſe de miniſtræ manibus ſpeculum, quod die natali Argenidis Melcander dederat: illud nunc dominæ iracundiam reueritas queri. Sed non perſuaſit iam ſponte metuenti. Ergo de ſede Argenis exilijt, proximamque puellarum manu prehendens, & in eam ardentibus intuens oculis; Si iam, inquit, mentiri audebis, ſcias te hodie vltimo in conſpectu meo eſſe. Dic vero nunquid triſte de Rege allatum eſt? Abominata illa dirum de Meleandro omen, & tanquam adhibitura ſolatium; Imo, inquit, ò Domina, omnia quæ oportet de Rege audimus. Victor, & valens, vt noſti, expectatur. In tantæ fœlicitatis mixturam parua clades eſt, extinctus Poliarchus. Non alias fortius ſuas partes, quam tunc in Argenide obijt pudor. Strenue reuocauit abeuntem ſpiritum, eodemque momento & conſtituit, & diſtulit mori. Ac ne vllam ſuſpicionem mulieribus quæ aſtabant relinqueret; Regem, inquit, dijs curæ eſſe non dubito qui ciuilibus motibus ſecundum ius exitum dabunt. De Poliarcho loqui pertimuit, ne in ipſo nomine hæreret, iam pene collectis gemitibus victa. Cumque diutius coactæ frontis ſcenam non ferret, in arcanam penitus cellam ſola ſe penetrat, tanquam ſubiti negotij cauſa: iamq; fores obſerabat, ne quis ſuperueniret ſuprema meditanti. Sed non fefellit illa rabies Seleniſſam. In veſtigijs itaque Argenidis hærens (& alumnæ hoc licebat) redeuntem in clauſtra ianuam ſuſtinuit manu, ſpecieque obſequij dominam in illo ſecreto ſequuta eſt.

Tum demum obſeratis foribus liberior in

luctum

luctum Argenis & lachrymas ſoluit, & direptum manu cultum laniatis crinibus proiecit in terram. Lectulus ex ebore erat, quem humilem purpureis tapetibus ad diurnam quietem auxerant. In illum tota corporis mole procubuit. Neque Seleniſſa loquebatur; ſed tacita expectabat, donec ſponte primus turbo lachrymarum concederet. Sed vt vidit nunc mitiſſimis feruentem gemitibus, nexiſq; manuum articulis lacertos oculoſque inuidioſe tollentem in cœlum; nunc ſæuius intra ſe, & errantibus luminibus, obloquentem; longiorem denique ſtylum, qui ad varios vſus deſinebat in acumen, aptantem in iugulum: nihil cunctata in frementem inſiluit: & brachium iam pene ſceleratum tremulis manibus tenens, laborat dignos queſtus in furioſam expedire. Nam ſpiſſiſſimis ſingultibus luctus obſtabat. Diu par miſerabile in hoc ſtatu perſeuerauit, vt vtraque inualida manu eſſet, & nec illa ferro vteretur, nec iſta eriperet; ambæ immobiles, & in alterna tantum ora defixæ. Argenis præcipue in humerum ceruicem reclinauerat: ore quoque incurioſe hianti Seleniſſam intuita, Nihil, inquit, nihil agis, Seleniſſa. Vtcunque obſtiteris, mori licebit. Hactenus recte monſtraſti, conſtantem, memorem, piam eſſe. Quid illa præcepta iam alia pietate peruertis? Mihi quidem, tibique, ſolatium erit; quod inuiolato pudore in tumulum ſuccedam. Putaſne me ſuperſtitem Poliarcho eſſe poſſe? Ille me intactam à Lycogene præſtitit. Reddam nunc vitam, & hoc ipſum eſt pudore, quem ſeruauit, & merito ſuo minus. Ego, ſi neſcis, Seleniſſa, Poliarchum occidi. Crimen non expiabo niſi ſanguine abluerim. Quid illi cum Sicilia, niſi propter Argenidem, fuit? In hæc verba dolore confuſa ſpiritũ quo-

que

que amiſerat. Elabitur manu ferrum, & ipſa in Seleniſſam, tunc quoq; male fortem, incubuit.

At illa non Argenidis modo, ſed & de ſua vice ſolicita, omnem medicinam adhibebat parum exaudienti, nunc alterno dolore aggemens, & cito expiraturos luctus credens, ſi liberrime ſoluerentur, nunc in alumnæ ſupercilium rediens. Patris etiam admonebat, quem tumultibus publicis fractum, ſi ipſa moreretur, extremo vulnere ſauciaret. Eſſe hanc enim veluti purpureum & fatalem patris crinem; Quem ſi euelleret inſtar Scyllæ Minoem amantis, duplicato parricidio, gnatam & patrem in eadem exitia eſſe tracturam. An præterea auidæ famæ, & ſponte iniquæ, perſuaderi poſſe credebat, tam violenti amori pudicitiam ſuperfuiſſe? Sed hæc fruſtra apud ſurdas tunc aures iactabantur. Tunc vero in furentem & ipſa ſæuire audacius? Nolle ſe tam fœdum exitum ſpectare: Niſi viuere promitteret, ſe ad auxilium proclamaturam. Iamque ad fores videbatur proceſſura; cum Argenis laciniam veſtis ducens, iterum in amplexus reuocat, &, O mater, inquit, cur à tantis doloribus vetas abire? An Poliarchum, ſi defuncta prior eſſem, fuiſſe victurum, exiſtimas? Non fallis, Seleniſſa; Ab cunis ad id quod ætatis meæ eſt, quid velis, quid commendes, intellexi. Quod iam fieri prohibes, cum mea manu patrauero, ipſa potiſſimum laudabis. Si quid è mortuis ſupereſt, amat me etiamnum Poliarchus. Ibo fœlix ad ſponſum; & ſine inuidia caſtiſſimas miſcebimus vmbras. Ad extremum, ſi extinctis ſenſibus toti in tumulos condimur, hoc cum vita malum effugiam (horreo loqui) ne interfectorem Poliarchi venerari neceſſe ſit. Scis cuius imperio ignes heſterni micuerint. An dubites illinc

hinc fortiſſimo viro fuiſſe exitium? Sed pater, eſt. Impietas erit parentem auerſari. Sic igitur inter Poliarchum & patrem partiemur affectus, vt depoſita vita, quod mihi vtriuſque beneficium eſt, neutri poſſim iraſci vel fauere.

Contra Seleniſſa dedecus cædis vrgebat ad quam amor impuliſſet; tandemque, veluti melioribus fatis admonita; Quid nos autem Poliarchum, tanquam proclamatum, deflemus? famæq;tam ſæpe ludenti certiſſimo dolore iam credimus? Neſcis in fabulis errorem Pyrami vulgari? vt diſcamus periculoſum eſſe ex primis indicijs furioſe decernere? Quid ſcis an in paria fata nunc voces Poliarchum, quibus ille ſuam Thisben imprudens damnauit? Poliarchum audimus occidiſſe. At quam multa fingere rumor ſolet? Quis cadauer inſpexit? Quis maculatum ſanguine enſem? Forſitan nunc ſecurus, & deſpectis hoſtibus lætus, ſi cecideris, per tuum vulnus animam efflabit. Mitte qui certiora renuncient; & ſaltem in hoc viue, ne eum, ſi viuus eſt, perdas. Triſti riſu diducta Argenis ceruicem mouit; &, Quam, inquit, vana ſpe extremos luctus differs? Hoc commento nec tibi, ò mater, nec mihi perſuades. Sed hoc dabo Poliarcho, aut verius Dijs, ne temere credam hoc facinus eſſe patratum: ea lege, ne, cum certius de clade conſtiterit, moleſta ſis vitam & ſenſus poſituræ. Hoc principio læta anus, quæ ſciret atrocia ex luctu conſilia primo impetu pertimeſcenda eſſe, cum autem moram pati inceperunt, ſua ſponte excidere, iuriſiurandi arbitrium penes ſe fecit; & per Deos, Deaſque, ſed præcipue per genium Poliarchi, ſacramentum Argenidi præiuit, nihil illam toto biduo, quicquid audiret deinde, vel ſciret, ſuæ vitæ noci-

nocituram. Annuente virgine, & in verba quæ Seleniſſa conceperat iurante, monere anus cœpit vt recomponeret comas, ne cuiquam ad tam arcani doloris notitiam indiciũ eſſet. Formam, quamquam in Argenide ſumma erat, tamen magnitudo animi vincebat. Domuit ſcilicet gemitus, momentoque in vultus redit quos ante dolorem habuerat; niſi quod in oculis rubor tumebat, quem admota gelida temperauit.

Adhuc colligebat animum, & in lætius ora fingebat, cum vna ancillarum ad fores pultauit, monuitque iam Regem in limine arcis eſſe. Neq; mora, Argenis, tamquam aliud egiſſet, redit in thalamum, etiam porrectiori vultu quam res publicæ merebantur; ſiue quo à ſuſpicione ſui luctus abeſſet, ſiue vt inter ſimulationis doloriſque certamen, in iuſtum temperamentum omnia verba, omnes geſtus redirent. A prætorianis inde excepta, qui non procul excubabant, per media regię atria ſucceſſit ad portam. Haud procul erat Rex, qui ad genua accedentem, ponentemque dexteræ oſculum, ſuſtollens, & mox leui manu verberans genas, vſquene valuiſſet rogabat; maciem ſimul, palloremque incuſabat, quibus inter bellorum metus deteriorem formam fecerat. At illa haud licuiſſe per pietatem reſpondit, Patrem & Regem in caſtra profectum ſaltem votis curiſque non proſequi: ſumptaque lugendi materia, non nihil lachrymis, quæ frequentiſſimæ inſtabant, indulſit. Rex eam bono animo eſſe iubet: Annuiſſe Deos votis: Reſtitueret placidis rebus vultum, quem aduerſæ exhauſerant. Populus ſe circum effuderat, non minus quam ſenectutem Meleandri, ſpeciem Argenidis virtutemque reueritus; quę ea arte diſpenſabat ſupercilia, oculos, nu-

tum,

tum, vt & populus humanitate captus acclamationibus exultaret, & ex Optimatum frequentia nemo neglectum omiſſumve ſe crederet.

Salutantium ſupplicumque concurſu Rex obſeſſus pauliſper in atrio hæſit; in quo fons erat non plus aquis notabilis, quam arte ſignorum, quæ illic hoſpiti Coccalo aiebant Dædalum poliuiſſe. Aquæ in altitudinem redeuntes originis, per varias fiſtulas atque formas micabant; mox in ſubiectum alueum recidentes, feruebant ipſo tumultu labendi, reddebantque colorem mari ſimillimum. In medio Galatea, tanquam in pelago, lugebat recens extinctum Acim, qui iacebat in littore, & tanquam inciperet ſolui in flumen, duos fontes ore ſoluebat & vulnere. In confinio aquæ, contumax Cyclopis imago, ſimul alio ſaxo imminebat ſecuræ Galateæ, ſimul audiebat indignantem his verſibus, quibus artifex ſubiectum marmor inciderat.

Durior ò ſaxo quo nunc meus occidit Acis,
Aſperior ſyluis & Polypheme tuis;
Auſa lues. Deus hoc faciet, quem tu inſcie fati,
Quem non mortalem paſſus es eſſe virum.
Nam Deus Acis erit, viuetque perennibus vndis.
Quid facies? nullas hæc timet vnda minas.
Iam fons corda tenet; iam fons tenet omnia, qualis
Acis erat, dat nunc candidus auctor aquas.
Cincinnique ſui memores labuntur in orbem;
Errat & in tremulis anulus ille vadis.
Quam bona cæruleis perijt iam purpura venis!
Nec tamen in gelido ſanguine friget amor.
Quo meus Acis abit? quo vos humerique, manuſque?
O quanti numen conſtat habere nouum!
Hei mihi! ne ſe hominem plus vulnere ſenſerit eſſe,
Quam nunc thure dato ſentiet eſſe Deum.

Hoc

Hoc conſpectu Argenis cladis admonita, dum Rex cunctaretur in obuijs, ſolitario dolore ſe paſcebat. Erat ſibi Galatea; meliorem Acim flebat. Sed quis ille Polyphemus? Quamquam eo deſtinabat Lycogenem, tamen & culpæ paternæ inuita meminerat. Iam ad interiora Aulæ proceſſerant; & purpuratis ad corporum officia dilapſis, pene ſoli familiarium obſequiorum miniſtri cum Meleandro perſtiterant. Lætus Rex hoc ſecreto, & ab his quoque cum Argenide diuerſus; Tua, inquit, ætas & ſexus, mea gnata, expertem facerent publicorum conſiliorum, niſi te diſciplina & indoles erexiſſet ad magna; & præterea quod vtcunque ſis fœmina, tamen in te recumbit fortuna Siciliæ, & viris imperatura es. Aſſueſce me viuo illis curis, ſine quibus regia dignitas ſuſtineri non poteſt; & quod potiſſimum in regnante eſt, diſce ſilere. Peſſimo loco ſumus, Argenis, niſi pati iniurias ita poſſumus, vt videamur non ſenſiſſe. Nam ſi pondere quod nunc vrget flecti nolumus fortaſſe frangemur. Scis à me defeciſſe Lycogenem; Multas vrbes in partes abſceſſiſſe. Peius nocent qui intra viſcera hærent, meiſque conſilijs incubant, verius me captiuum quam Regem obſeruantes. Prælium quo nuper certauimus, videbatur Lycogenem admonuiſſe quid poſſem. Victus erat, &, niſi fauiſſet nox, ne munitionibus quidem tutus vim meorum tuliſſet. Tum vero Optimatum illorum haud pauci qui apud me erant, quos arbitros conſiliorum habueram, diutius ſua ſtudia non preſſere. Fœderibus opus eſſe clamabant; Validam populi partem conſenſiſſe Lycogeni: Hos ſeruare præſtaret, an deſperatione incenſos in mutuam cladem excire, tantum parrici-

das

das dubitare. Iam & ipſum Lycogenem aude-bant excuſare: & hunc quidem prælio victum eſſe, non bello: Sed præterea, vt funditus perdi poſſet, non tamen expedire. Quo enim oculos Siculos inſpecturos qui eorum delicias ſuſtuliſſet? Acrius pro vltione defuncti, quam pro viuentis decore certaturos. Occuparem igitur tempus, dum acie victor, pacem ciuium beneficium meum facere poteram. Non diſſimulabo, Argenis; plus inter has voces timui, quam in campo cum Lycogenis ſigna fulgerent. Prodi dignitatem meam videbam, & timeri poterant grauiora ſi decipi abnuiſſem. Feciſti, gnata, præcipue, vt regnum retinere quacumque pace mallem, quam exheredem te facere obſtinata defenſione maieſtatis. Sed nec leges expectarunt à me Rege atque victore. Tabulas à Lycogene obtulere, quarum ſumma hæc erat: Meleander Rex Siciliam pleno iure obtineto. Lycogeni apud eum amicitiæ gradus eſto, qui fuit. Eidem & maris, & Syracuſani agri præfectura ſeruetur. Erbeſſum, & Heracleam, cum præſidijs habeat in fidei pignus. Cauebant præterea ne liceret meminiſſe iniuriarum, vllove iudicio quicquid per hos tumultus actum eſt vindicare.

Non erat meæ dignitatis, Argenis, conditiones ad paciſcendam pacem accipere; ſed nec recuſare, fortunæ. Inter vtrumque ambiguo, Ibburranes atque Dunalbius egregiam operam dederunt, ne quid præter maieſtatem facere crederer. Nam infulas numinum quibus ornantur, conuenientiſſimas ſciebam, vt veluti ex officio ad concordiam hortarentur armatos; maiorem etiam fidem (quia externi ſunt) fore, hinc illis inſtar ſequeſtrorum commeaturis. Panormi tunc erant; Acceptiſque codi-

codicillis, quos perplexos illis ſcripſi, facile quid vellem intellexerunt. Ergo nunc ad me, nec ad Lycogenem delati, tanquam inuitos ad ea coegerunt quæ potiſſimum cupiebamus. Ita conditionibus ſum aſſenſus quas ferebat Lycogenes; niſi quod intra duas cohortes præſidium eſſe iuſsi, quo Erbeſſum & Heracleam teneret. Idque maxime caui, ne præſidij ſpecie totas illic habeat legiones, in me captato tempore inuaſuras; neve ſuſpecta ſit lenitas mea ad omnia arbitria inimici tam facilis. Hos legatos iubebam nunciare Lycogeni, & ſi conditio placeret, poſtero die ad nos redire. Neque mora in his erat; ſed ad me aduentantes triſtis caſus afflixit. In Poliarchum inciderunt. Diriguit Argenis ad rei mentionem; & vt perturbatio oris lateret, ſponte tam violentam tuſſim commouit, vt qui deinde horror aut rubor ſuffundi cœpiſſet, facile ad excuſſos ſpiritus referretur.

Diu expectante Meleandro, cum vtcunque ipſa ceſſaſſet: Peſſimo fato (inquit ille) in legatos Lycogenis Poliarchus inuectus eſt. Dubium conſilio an errore. Sed ferro non pepercit, & tres ea clade extincti ſunt. Duo ſupererant; qui ex fuga calentes ad me perueniunt. Hi tumultu cuncta complere, lamentari indignum exitum ſociorum, ita meam fidem appellare, vt pene criminarentur. Cumque aduocatis extemplo Proceribus, concilium illis dediſſem, iam non ſoli inuidiam mihi fecere. Multi ex meis partes eorum queſtu acerbiſſimo implerunt. Summa clamorum fuit, oportere Poliarchum dedi ad pœnam; ne credi vulgo poſſet immiſſus qui mea fide tutos occideret. Nec mitius quam capite inquirendum in tanti exempli facinore. Hæc iubentibus propiores quam conſulentibus vrgebant. Sed obſta-

obſtabat ingens in me meritum Poliarchi, qui prælio mihi victoriam conciliauerat. Et virtus experta, ſuſpicioni ignobilis facinoris non patebat. Cleobulo quidem, atque Eurymedi cæteriſque qui in concilio ſani erant, incredibile erat id ſcelus. Reum illi audiendum cenſebant, facile quæ ſibi obijciebantur excuſaturum. Igitur miſſurum me affirmo, qui eum ad dicendam cauſam accerſerent. Fore enim ſine exemplo ſi defenſione ſublata opprimeretur. Hoc audito peius hoſtes accenſi ſunt; Eripi enim debitæ vindictæ Poliarchum, ſi vlciſci differrem. Num enim poſt tantæ audaciæ nefas, niſi vi & ingratijs rediturum? imo, niſi prohiberetur, exceſſurum ex Inſula, & in Patria iactaturum quam impune illuſiſſet Siciliæ. Cum me diutius confuſa flagitatione laceſſerent, rogaui, quid igitur facto opus? Nam abeſſe Poliarchum; & in abſentem ſupplicia fruſtra conſtitui. Vox illorum omnium fuit, fugam ipſius occupandam, quod perfacile eſſet, ſi iuberem nocturnis ignibus prouinciæ ſignum dari: Ita enim occluſis portubus tanquam in cuſtodia hæſurum, futurumque exemplo peregrinis, ſcelera vbicunque poſſunt fieri, poſſe quoque vindicari. Credidi (Argenis) è ſalute Poliarchi, vt aſſentirer quæſtioni, ne negata vltione accenderem ſuo ſe arbitrio vindicaturos. Nam & vbi incolumis ad iudicium veniſſet, multa poſſe occurrere quæ cum furentibus eriperent. Prima igitur nocte publici è ſpeculis ignes in Poliarchum fulſerunt, & mihi in malis ſolatium fuit, quod militum vulgus ægre eius periculum audiuit. Sed ſperanti meliora, primo mane ſuperuenit Timonides maximi luctus auctor, nunciauitque Poliarchum periiſſe. Non potuit Argenis dolori impera-
re;

re; ſed ingenti ſuſpirio victa, primumque in genua ſubſidens, mox tanquam expiratura, procubuit. Exclamat Meleander, factoque proximorum concurſu, inter manus puellarum in thorum illata eſt. Aqua deinde ori perfuſa, veſtibuſque laxatis, liberior ſpiritus ſudorem compeſcuit. Percunctabatur Seleniſſam Meleander; quod ægritudinis genus; & num primum filiam vrgeret. ſe quidem dum ambo colloquuntur aduerſæ valetudinis ſigna notaſſe, inquietos oculos, & ſæpe reprehenſos ab errore, ſed nec eundem fronti colorem conſtitiſſe. Seleniſſa apte diſſimulabat, iam biduum eſſe ex quo illa ſatis cibum non caperet; hinc ſe febriculam ſuſpicari; Experientia tamen ſcire, hoc linquentis animi frigus in Argenide breue eſſe, nec grauioris mali indicio ſuſpectum.

Dum in his rebus ſunt, interim à Lycogene litteræ Regi redduntur, quibus ſignificabat ei præſto ſe futurum, vt in Palladis ſacrario (id Rex ſanctiſſimum habebat) iureiurando pax perpetraretur. Se poſtero die, ſi Regi videretur, eſſe venturum. Rex ei renunciari iubet, id magnopere ſibi placere; ſcire ſe in craſtinum expectari. Dimiſſo nuncio, Eurymedem vocat, virum ſemper animis ſucceſſuque egregium. Nam & iuuenis ſemel in Olympia curſu, iterum lucta in Iſthmicis, coronauerat patriam oleaſtro & apio. In paucis deinde Regi charus, & prætorianis Præfectus, ſemperque arci rector, aut vrbi, quamcumque Rex inijſſet; & fidem per hæc bella incorruptam præſtiterat. Huic Rex quæ videbantur imperauit; curarentur intentius ea nocte excubiæ; cohortes, quæ à ſuſpicione perfidiæ aberant, in ſtationibus locarentur; vigilum numerus duplex eſſet; Cauendum ne quid ſuo aduē-

tu

tu moueret Lycogenes: Eum enim non tam conciliatæ pacis fiducia, quam factionis ſuæ viribus tutum, ad aulam accedere. Poſtquam mandata hæc dedit, quia Argenidi melius erat, in eius triclinio cœnauit; illic (vt erat mitiſſimi animi Princeps) maceratum curis animum nonnihil refecturus. Reliquum noctis, quantum per ſolicitudinem licebat, ſomno datum. Sed Argenidem interim dolor per indigna & horrenda conſilia ducebat. Neque ſatis placida aut ſecura Poliarcho nox erat, Timocleæ quoque ædibus noua tempeſtate feruentibus.

Cum enim Gelanorus diſceſſiſſet ab Arſida, rectam viam ad Timocleæ limen habuerat. Illic apud ſeruulos fictum patroni exitum caute defleuit. Matrona totam ſcenam ex arte proſequuta, coram familiaribus rogabat Gelanorum quonam fato Poliarchus periſſet; & ille liberius apud intelligentem mentiebatur. Superuenit etiam Archombrotus, fictiſque probe doloribus vocem ſuam & vultum mutauit. Aderat inter hæc Arſidas; quem vt ad hoſpitium diuertere nunciatum eſt Timocleæ, ipſa ad veſtibulum confeſtim proceſſit. Cumque ille excuſaret, quod nimia familiaritatis fiducia ad eius limina de itinere deflexiſſet; & matrona, id ipſum beneficium vocando ageret gratias, ſuccedunt intra tecta: moxque Archombroto ſociantur, quem prior Arſidas cœperat, vtpote externum, ſalutare. Tempus prandij erat, quod Siculi, ſupra cæterorum Græcorum mollitiem, curabant. Hoc confecto, cum ad ſumendum cibum digrederetur familia, ſolique cum Timoclea Archombrotus & Arſidas ſupereſſent; Scio, Arſida, (inquit illa) te ad pium officium aduenisse, Poliarchum, licet in infeſta fortuna,

quæ-

quæris & amas. Vt ex Gelanoro didiciſti, apud me eſt. Quæ illum cauſæ perculerint, neque hic quæro, & melius apud ipſum à te accipiam. Tum Arſidas; Dij, inquit, in præſens ſilentium commodent noſtris rebus. Cæterum quod ſecreti (matrona) nunc agimus, nulla ętas tacebit. Sed in ambiguo tuæ domus fortuna eſt. Si fidem ſeruabit, ſi hoc grande virtutis depoſitum, cum tuto licebit, Orbi reddet; pluſquam Saturni Latium poſteris erit. Sin tumuli omen hic habet ſub terra Poliarchus, pollutæ erunt ſedes: quicquid Dirarum in Sicilia narratur, in his antris, in hoc Ditis adyto, vulgaris infamia inueniet.

Parata fax erat, quam cum accendiſſet Timoclea, ad Poliarchum ituros præceſſit. Neque diu in illis latebris fuerant, cum vident aſſurgentem ex puluino, & aduentantium lumine excitatum. Is poſteaquam Arſidam vidit, cæteris obiter ſalutatis, in illius collum inuaſit. Fidem deinde amici collaudare, & ſubinde rogare, an latitantem reumq; Poliarchum agnoſceret. Et vides, inquit, hanc matronam? Si hæ latebræ mihi pudendæ ſunt, culpam deprecari non poteſt; Sin ſalutare hoc capitis mei furtum, illi me debeo. Coegit apud ſe potiſſimum in hoc turbine eſſe. Dic autem, Arſida, quo piaculo meruerim eſſe facer Siciliæ. An Rex de Meleandro Cercyon aut Buſiris eſt factus? aut vos Siculi habetis Dianæ Tauricæ ſignum, & hoſpitis ſanguine grauem Deam placatis? Ad hæc Arſidas non pauca de Meleandri rebus queſtus, expoſuit quantum ſeditionis inſtar Regijs caſtris intuliſſent legati Lycogenis, & cum illis purpurati aliquot Regi infidi. Tantis malis victum Regem, cum res in tumultum excederet, & Poliarchus fugere ex Inſula diceretur, annuiſ-
ſe

ſe vt publice ignes fierent. Poliarchus non ſine indignatione Arſidam audiebat,crebroque & mutatis veſtigijs acer, & loquuturo ſimilis erat; Cumque ille deſijſſet, tum vero Timocleæ manum corripiens: Te autem, inquit, teſtor (nam quamuis præſentiſſimi Dij ſunt, tamen nec vſquequaque per ſua numina fallentes perdunt, nec continuo adſunt cum rite inuocantur) Te, inquam, Timoclea, teſtem volo. Adfuiſti facinori. Vidiſti pugnantem. Num inſidias ſtruxi? num quæſij in quos certarem? num obuios laceſſiui? Incogitantem adorti ſunt. & ergo vel ſub illis pereundum mihi erat, vel ſi viciſſem, in me armanda Sicilia? Quod vero meditati ſceleris argumentum? Vnus eram, &, infirmiſſimum pugnæ ſolatium, mulier comitabatur; matronæ ſeruuli, meuſque libertus, in pacata vt credebatur ſylua præiuerant, vt nec ad illos certantium ſonus peruenerit. Quo autem miſerrimum Regem fortuna adegit? A coniuratis & perduellibus miſſos inſtar iuſtorum legatorum venerari; litare ſuorum ſanguine cupiditati hoſtium; & infra eorum crudeliſſima vota famam habere?

Plura, quæ dolor & conſcientia admouebat ingerentem, vetat Arſidas de fama publica dubitare. Dicere omnes, niſi à Lycogene corruptos, eſſe in paucis eximiam fortitudinis laudem, vnum, & itineri, non pugnæ paratum, ex tot graſſatorum manibus victorem euaſiſſe; Ridereque à militibus fœdiſſime querentes, quod quinque, aut plures, ab vno oppreſſi ſint. Sed iam aliud quærendum, Poliarche. Indigna eſt, vt ſe hodie habet, tua virtute Sicilia. Exi parumper. Da Regi, ne cogatur aut periculoſa ſuis rebus ſanctitate te tueri, aut cum flagitio inimicis relinquere.

Adhuc in te ſic peccauit, vt poſſit excuſari. Cædem enim vel lui, vel purgari iudicio, adeo mos eſt, vt ipſum Martem ferant, cæſo Halirrhothio, in Areopago cauſam dixiſſe. Quod ſi ſecuri & legitimi fori ſpes eſſet, ſuaderem, Poliarche, vt vltro tui copiam faceres accuſantibus. Neque enim aliud in te decretum, quam vt ad Iudices venias; cauſa autem eſt, quam vel iniquis probes. Sed odium & impietas hoſtilis, non expectaret iudicum vrnam. Inſidijs, aut impetu, facinus vrgerent. Horreo loqui. Abi modo Poliarche. Permitte hanc Inſulam non in totum eſſe ſceleſtam. Poliarchus ſe vero ſi liceret abiturum reſpondit; Nec quid minus poſt tot beneficia quam pacatum diſceſſum ingratiſſimam terram poſſe præſtare. Male merito Regi ideo minus ſe iraſci, quod à fortuna illum plecti ad inimicorum ſatietatem iam videat.

Inter eos deinde quæri cœptum, qua tutiſſime ratione emitteretur ab inſula, placuitque in ruſtico habitu eum eſſe. Arſidas ex Brutijs vxorem habebat, poteratque Meſſana ad ſocerum ſine ſuſpicione tranſmittere. Is impoſitum ſuo nauigio Poliarchum recipiebat in Italiam deferre. Timoclea habere ſe præterea dixit, quo vultum fugientis egregia fraude mutaret. Fuit, inquit, in Panormi finibus latro, non ſpernendæ calliditatis arte diu inultus. Quippe vultus illi triplex, vt de Geryone quædam anus fabulis memorant. His dictis modico riſu cunctata eſt, quantum in triſtiſſimis rebus decebat. Ætas homini media erat, raua barba, & tenuis: Sed in ſinu capillitia duo, ex quibus totidem barbæ pendebant; hæc horridior, & in ſenilem effigiem cana; fuſca alia, in primæ virilitatis ſpecimen colebatur. Has laruas tanta ars concinnabat,

vt nemo aſcititiam formam deprehendere, nemo arguere furtiuos vultus poſſet. Igitur modo ſenex, nunc iunior, interdum dempta perſona cernebatur. Sic impune latrocinantem mutabilis forma non ſupplicijs tantum ſed & ſuſpicioni diu eripuit. Nam iuuenili graſſatus ſpecie, mox ſenex occurrebat quærentibus; rurſuſque fallebat iuuentutis imagine, ſi ſub canis peccauerat. Pater tunc meus prouinciam regebat, qui fatigatus peſſimi Chamæleontis ingenio, tandem captum meritiſſima cruce fregit. Sed miratus fraudis ingenium ad naturam accedentis, pilos iuſſit apud ſe aſſeruari. Si placet, hos producam, aptabimuſque Poliarcho.

Non expectauit donec vllus annueret; ſed exceſſit ex ſpecu, neque diu morata attulit hæc gemina iuuentutis & ſupremæ ætatis ſimulachra. Horum alterum cum impoſuiſſent Poliarcho, frendenti, quod ſibi alienis & improbis vultibus ad ſalutem opus eſſet, ſtatim ſic alius fuit, vt vel Argenidem fallere poſſet. Opportuniſſimæ fraudi bene precati, rogare perſeuerant, vt ea vti velit. Timoclea quoque idoneas veſtes prima nocte delaturam ſe promiſit. Nam debere in ijs latebris Poliarchum in ignoto habitu eſſe, vt ſi qua illic fortuna tuliſſet curioſos, in proximos campos ſui oris ſecurus fugere poſſet. Iamque erant diſceſſuri, cum Arſidam Poliarchus ſeuocat; Archombroto & Timocleæ excuſans quod cum eo ſecretus loqueretur; & colloquendi cauſa erat, quod neceſſitudinem quæ ipſi cum Argenide erat amicorum fidiſſimus ſciret. Eum igitur obteſtatur, ne quam primum ad Argenidem grauetur contendere; ſe de Virginis vice multo grauius quam de ſua anxium eſſe. Scire enim ſuam cladem illi immodice dolituram.

Quid vero quod extinctus dicebatur? Triſtiſſimæ famæ errore, ad ſæua & vltima conſilia poſſe amantem adigi. Iret Arſidas, & mœrentem ſubleuaret. Ne illa fleat incolumem. Si dij exitum præſtiterint, in Italico ſe littore expectaturum eius imperia; aut ſi iuberet, tunc etiam quamlibet periculoſo furto ad eam eſſe iturum. Plura nec dicere tempus ſinebat, nec Arſidæ volebat committere; qui operam prolixe pollicitus, tamen quia iam veſpera erat, portante Timoclea, nec diſſuadente Poliarcho, in craſtinum diſtulit iter. Sumpta cœna redituri ad Poliarchum erant, cum veſtibus quas matrona promiſerat. Is interim allatis à Timoclea cibis perfunctorie veſcebatur; &, quo illum à præſentium malorum ſenſo auerteret, nonnihil iocatus Arſidas, Quid doles, vir fortiſſime, inquit, ſi te ſpecus, ſi mutatus habitus ab hoſtibus teget? Tu vnus, tu plurimos fugis; At ſuperos omnes, cum vnus inſequeretur Typheus, fugæ non puduit; nec fortaſſe euaſiſſent, niſi Ægyptus animantium turpibus formis pauentes condidiſſet. Audi quanta audacia Nicopompus familiaris tuus in illorum metu verſatus, diuinis vultibus rictus & roſtra induxerit! Tradidit deinde librum, in quo erat poeſis varij argumenti, iam iamque abiturus, hos verſus quos ille legeret vngue ſignauit.

Iam prope congeſti ſuper aſtra Typhoea montes
Extulerant; tremuere Dei; nec ſæua Tonantem
Fulmina, nec certe Phœbum iuuere ſagittæ.
Non ferro inſignis Mauors, non Gorgone Pallas;
Non animi, non ora manent, miſeroſque reliquit
Sanguis, & in capto pallebant ſydera cœlo.
Horridus aeria cumulans faſtigia bruma;
Exſuperanſque Notos, cælo coniungitur Atlas,

Inque

Inque ſolum præbet Superis iter. Aſtra recumbunt
Verticibus, Libycis hærent veſtigia campis.
Ergo per immenſos humeros, mentique ſeueram
Caniciem & riuis gelidos manantibus artus
Defluxere polo Superi. Ne fidite terræ
Cælicolæ; Dirum peperit veſana Typhœum.
Qualiter imbelles volucris timor agmine mixto
Exercet curſu Damas; Cum prima per arua
Suſtinuere fugam, ſtant omnes impete preſſo,
Hauſturæ ſonitum, ſeu quem latratibus horrens
Aura feret, ſeu quem venantia cornua mittent.
Tum ſubito effuſæ celerant veſtigia, qua dat
Sylua locum. Sequitur falſi terroris imago
Longa, nec auditi ceſſant ſimulachra pericli.
Haud aliter toto fugiunt vaga Numina mundo.
Nil certum miſeris. Superant monteſque lacuſque
Planaque, nec fur vis ſatis eſt ſibi noctis in antris.
Eſt regio, incertus patriæ quæ flumina. Nilus
Diuidit, & ſeptem ſuccedit in æquora riuis.
Si qua fides, illic mortalia corpora primum
Aſpexere diem, retinens cum terra ſupremi
Ætheris informes animauit Apolline glebas.
Hæc furto placuit tellus: hic fiſſa Deorum
Agmina ſub Pharia latuere crepidine ripę.
Huc quoque Syluanos, huc & nemora alta tenentes
Egit cura Deas, Paneſque auxere tumultum.
Haud procul, ignara fati, ſecura bidentes
Gramina carpebant, queis ruſtica fiſtula ſignum
Lene dabat: placidis ſuberant magalia ſeptis,
Plenaque ludentes poſcebant vbera nati.
Has videt, incerto luſtrat dum ſingula viſu
Iuppiter, & Felix, inquit, pecus. Ergo Tonantem
Fata premunt, nullumque timet grex iſte Typheum?
Ite procul radij, ſemperque inuiſa poteſtas;
Pax humiles ſi tanta fouet. Sic dixit, & albo
Vellere criſpatus demiſſos induit artus,
Curuaque celata ſinuauit cornua fronti,
Qua cælum & terras ſolitus, qua dira mouere

Tartara ; ſeu pacem , ſeu bella indigna iuberet ,
Nec mora , mentitis aries balatibus ibat ,
Permiſtuſque gregi ; (mirere Typhoea captum
Et fallebat oues . Fraudis laudauit Apollo
Ingenium , & ſimiles ſeſe curuabat in aſtus ,
Sed timuit terras, coruique horrentibus alis
Plauſit in alta viam , nec præpetis inſcius alæ ,
Ter Superos circum , facili dedit omnia gyro .
Proh pudor ! aſpiciunt, paſſimq; exempla ſequuntur
Cælicolæ . Variјs tecti Memphitica monſtris
Arua tenent, metuuntque ſibi ; Dum ſpondet inanes
Interea ſupplex non exauditus ad aras
Vota , & fruſtratis fumant cultoribus ignes .

Interim Archombroto & Arſidæ , in Timocleæ hortis , nondum inſalubris veſpera per diuerſos ſermones agebatur , & occaſione Poliarchi , de ijs ſermo erat qui indole & virtutibus præſtant , quam hæ raræ in mortalibus gemmæ , quam ſæpe contemptæ ab ingenijs quæ ad ſeruitutem facta , liberis tamen vt plurimum imperant . Dum iſta loquuntur , abſtulit Arſidam cura virtutis , & præſentium faſtidium rerum , vt cum impetu doceret , ſine ſcelere & periculo , contumelioſe haberi non poſſe eximios viros ; ſed & genus inhumanitatis noxioſiſſimum eſſe , non illos extollere , & præmijs ſolicitare de publico . Nunc (inquit) peruerſam rationem fortuna inſtituit , vt in multis gentibus prope ſit ad egregij animi indicium arceri à regijs,aut in illis iacere . Adeo timida aut barbara fœlicium vitia amant exarmare virtutem ; quaſi ea potiores futuri ſint , ſi egenam aut neglectam ſuperbi calcauerint . Archombrotus , ſeu ſapientiam Arſidæ eliciebat ad imbuendum animum , ſeu agebat Regum cauſam , ſe quidem , quod ad Poliarchi caſum erat , abominari dixit tam proteruam

fortunæ licentiam; Cæterum, ~~nihil mirum~~ tot curis totque ſumptibus Reges exhauſtos, præterire aliquando non vulgaria ingenia. Nam nec compendio fore, ſi egregios viros oporteret oneri cæteris eſſe, & naturæ omnes dotes publico auro ſignari. Sæpe etiam illas mentes quas tantopere miramur, inutiles Regibus naſci, nec aptari ad negociorum vſum; Vt quidam fructus ſunt ad videndi voluptatem; quos ſi velis ad guſtum tranſferre, famem ingrato aut noxio ſucco fallant. Cunctabatur Arſidas reſpondere; contentus leui riſu aſpernari hanc defenſionem peſſimi fati; donec conſtitit ex Archombroti vultu (nam in eum erat intentus) velle ſe refutari. Curas autem obijcis Regum? inquit; quaſi non præcipua eſſe debeat, ſecum viros habere, quos non adeo crebros ætas hæc protulit, vt damnes neſcio cuius lucernam in frequenti foro vnum ſaltem quærentis. At ſumptum Reſpublica non ferret. O ſolicitæ prudentiæ mentes! Ergo parce aucupium procurari, ſtabula tanquam in Sybaritano exercitu ſaltatorijs equis non feruere; aut non reparari iacturam, ſi de venaticis canibus vnum aper perculerit: Hæc, inquam, non ad vſum aut voluptatem Principum magis, quam in ſpecimen maieſtatis, omitti, nefas ducunt. Tantum auri profundi, tot viliſſimos homines de ærario viuere placet. Sed demum eſt graue haberi magnorum animorum delectum. hic parſimonia in memoriam redit. hic ærarium deficit, imo hercule bona mens, Archombrote. Fac enim ipſum Regem non amare eorum conſortia. Num in theſauris ſola reponimus, quæ ingenerato affectu grata ſunt nobis, & non præterea quæ precio ſuo merent? Sed nec

C 4 angu-

anguſte habitant Reges, vt ſi eiuſmodi virorum colloquia faſtidiunt, aut verentur, non poſſint tanquam abſentem & reconditam penum habere. Nec de multitudine queraris, Archombrote. Quamlibet curioſo delectu, tamen paucos efficias. Quoſnam ergo, ſubijcit Archombrotus, in illam refers claſſem? Tum ille; Si latius, & extra Poliarchi hunc caſum, rem totam expendimus; iſthinc primum ex eminentioribus diſciplinis aut artificijs nulla exegerim. Domitandis alius equis, alius pugilatu ſit nobilis. Pingendo, aut canendo, ſibi nomen hi fecerint; ille ædium moliendarum celebretur peritia, aut deriuandis in ſimulachra fontium aquis, vel ſi qua ars alia ſuo aut ſeculi genio valet: Statim emantur, etiam quanti ſeipſos indicarint, ſi vilius forte non poterit. Ipſa ſtipendiorum magnificentia commendabit artificem, & gloriam poſſidentis. Sed nobiles volo; & vt monui, quales paucos inuenias. Iam, quæ altiora ſunt, belli & pacis artes, quid ceſſamus licitari? id eſt, homines fortitudine aut literis notos. Neque meram temeritatem in armis, Muſaſve vulgares, ad hæc præmia arceſſo; Sed illos quidem duces, qui militarem impetum ratione compoſitum habent, aut fortuna propitium; eoſque præcipue, quos fama amauit, bellicis vtique rebus vera momenta vaniſſimo numine ſæpiſſime addens. Eruditorum vero præcipui adeo eminent, vt niſi imperitos non lateant raræ hæ faces, & ſæpe in Orbe ſuis Muſis pauciores. Quidam in illis publicæ prudentiæ ſunt apti, ſed quia hoc Deorum beneficio vti neſcit reſpublica, priuatis in curis conſeneſcentes, non vſu, non negotijs læuigantur. Cæteri, qui ſolis libris nati ſunt, quid tamen apud

præ-

præſentes & poſteros valeant, cum ex ira vel fauore diuidunt mortalibus famam, cum ſuos amatores præiudicijs ſectiſque imbuunt, ſi quis neſcire vult, dignus eſt malo omine experiri.

Ita ſumus comparati, Archombrote, vt quemque aliquod ſtudium trahat. In illa autem re quam probamus, aut colimus, eos qui excellunt miramur. Finge ergo artificijs, litteris, armiſque præcipuos (nam ea ferme ſunt quæ mortalium animos tangunt) velut in vno cœlo ſtellas, conueniſſe ad Principum vllum. Quis deinde toto Orbe de regia illa ſermo? quis eam ignorabit? aut quia illic habet ſuum Deum, cum horrore tanquam ſacrarium non colet? Principi ipſi, quanta operis merces? vt excedet mortalium ſortem? vt viuus, & ſoſpes, multo certius quam per odores, & aquilam erumpentem ex funere, ſe ſentiet conſecratum? Triumphabit in omnium plauſu; Hæc fercula; hæc opima gentium ſpolia erunt, quorum ad ſe veluti flores in ſertum collegerit.

Optabile votum, retulit Archombrotus, ſi ad illud ſpem facerent negotiorum turbæ, & diuerſa eorum ſtudia qui Regum amici ſunt. Etiam illi præſtantes de quibus loqueris, non omnes vtique ſunt venales, multique præterea eorum, vt oportet, optaſve, gratioſi in aulis verſantur; Vt cæteros quos eiuſmodi felicitas præterit ſit æquius de fortuna quam Regibus queri. Tum Arſidas; Neque poſſe credidi, Archombrote, huius noſtræ contemplationis venuſtatem ad effectum abſoluta fœlicitate traduci. Sed vt cætera ſapientia iuuat, licet in agendis rebus minus exacta ſit, quam cum ſequeſtri animo concipitur: Sic in hac parte plurimum erit, qua res & fortuna

patietur, non negligere tantæ vtilitatis compendium; vt ſi omnes illi non poſſint, at plurimi beneficijs cogantur ad Regiam. Nam quod Regum palatia, ſummæ indolis viris deſtitui negas, non in totum à te abeo; ſed audi me Archombrote. Eſt medius ordo, & velut equeſtris, ingeniorum quidem ſagacium, & commodorum rebus humanis, non tamen in primam quam celebramus magnitudinem patentium. Eorum hominum, vt ſic dicam, maior annona eſt; neque hos nego ad Aulas ſæpe accedere, & cum prouecti ſunt, ita ſplendeſcere aſcititijs radijs dignitatis, vt exactæ naturæ opera eſſe credantur; velut obſcuriores gemmæ interdum ab artificio, & circumpoſito auro lucem accipiunt optimis parem. Sedulum eſſe, nihil temere loqui, aſſueſcere labori, & imagini ſapientiæ parere, tegere anguſtiores partes ingenij. Hæc neque ſummum hominem deſiderant, & ſola interdum ſunt quæ in laudatis proceribus ſuſpicias. Vt vel abeſſe vitia pro virtute ſit; vel non inuidioſus prudentiæ riuus in Oceani famam ſe diffundat; dum exercitationem ac vſum quo iſti in ciuilibus rebus pollent, pro natura & magnitudine ingenij plerique accipiunt. Et hos quidem à ſua laude non arceo. Magnum eſt, in eam eſſe ſortem productum, & præterea inſtitutione creuiſſe. Sed non illi ſunt, Archombrote, de quibus diſceptamus.

Præter hos ergo (vt aiebas) adhuc ſcio nonnunquam primæ illius ſummæque notæ ingenia venire ad Principes, adhiberique negotijs. Quippe & Poliarchus viuebat in regia, & te, egregie Iuuenis, inter hæc naturæ ornamenta non dubito numerare. Habet & Meleander Cleobulum, habet Eurymedem. Nihil

hil illis ſublimius. Sed non ideo palatia Regum pro iuſtis aut fœlicibus habeo, quod de breui eximiorum virorum numero pauciſſimos nonnunquam excipiant. Multo plures retuleris, aut ſpretos, aut, quod peius eſt, violatos, vt his queſtibus mei æquitas ſua conſtet. Culpa autem interdum eſt Regum, cum moneri non volunt, timentve virtutem; interdum illorum qui Regibus adſunt, ſi natura barbaros fecit, aut incurioſos fœlicitas, aut fortuna ſuperbos. Accedit, quod Procerum multi decedere aliquid ſibi credunt, cum quis extra ſe ſuoſve de Regia plenior abit. Sic neglecta virtutis familia, diſpenſant animum Principis, interdum neſcientis per ſuam clientelam. Longe aliud facturi, ſi candide dominum amarent, imo medius fidius, ſi ſeipſos ſapienter. Nam quid illuſtrius, quam publico ſumptu homines ad ornatum ſæculi editos in clientes ſibi parare; dubitaturos certe an Regi plus debeant, an illis per quos ad hæc bona producti ſunt? Ridere mehercule ſoleo illorum cæcitatem qui non curant à litteris eam laudem impetrare, quæ eorum voluptatibus obibuſque ſuperſtes ſit, & quam niſi auide ambientibus concedi non oportet. Nam vt eruditi non placent qui precio conducuntur, vt extollant immerentes, ita æquiſſimos puto qui non dignantur ſuis præconijs faſtidioſam ſuperbamque virtutem, aut denique ignaram quantum ſibi litterarum fauore præſtetur.

Quod ſi eiuſmodi apum mella non placent; ſaltem non ſunt excitandi aculei iniuria vel contemptu. Vnus enim ſiue literarum ſiue militiæ peritus, quam ſępe priuatam iniuriam publice vltus eſt, quam ſæpe vnus vicit, vnus partes inclinauit? Eiuſmodi capitibus ſolent

populi plures inſtar hoſtiarum mactari. Abſit omen, nec & Sicilia ſentiat Poliarchum eſſe iratum. Ille enim aderat vltro Regi; vt eo offenſa ſit grauior, quod non modo non quærere, ſed nec ferre potuimus hanc virtutem. Et quidem neſcio, ſanioribus Optimatum, ac præcipue aduenienti hodie, vt ferunt, Ibburrani, qua ſe ratione Meleander excuſet. Ille enim quia externus eſt, dignitatis præterea ſuæ & familiaritatis iure, liberius hunc caſum audebit apud Regem accuſare. Quamquam ea probabantur Archombroto, tamen Arſidam in hos prolixius ſermones delapſum dolebat, libentius ab eo accepturus quibus moribus Siculi viuerent, & quæ ſtudia maxime vigerent in Regia. Nam & memor à Poliarcho præcipua nomina audiſſe, quæ tunc ſuis virtutibus aut vitijs inſignia eſſent, de illorum nonnullis ardebat percunctari. Cum igitur Ibburranem Arſidas nominauiſſet, occaſione arrepta, Quis autem ille vir, inquit, & quę illum virtutes vobis commendant? Tum Arſidas; ille quidem in Lydia natus eſt, ait, & ſola amicitia nobis iunctus, quam Meleandri humanitas curioſe ſanciuit; Cęterum dignus quem omnium gentium vota optent in ciuem. Ex vetuſta nobilitate Lydorum eſt; & inter negotia eductus, lætum animum, rebuſque maturum, diſciplinis ac ſolertia impleuit; cumque accederet opulentiæ vis, omnes honeſtatura dignitates cœpit iuuenis fungi muneribus quæ ſunt in Deorum cultu eximia. Paulo tardius tamen quam ſperauerant amici ad purpuram venit, quam multorum opinio illi cum lanugine deſtinauerat. Sed ad gloriam fuit prius dignitatem mereri, quam habere. Inde tribunalia, legationes, prouincias obiuit; ne quære quo genio: par illi vbique æquitatis & clementiæ

fama

fama. Et quamquam ſplendido cultu, atque in gentes profuſo, patrimonium vexabat, ea fuit integritas, vt non modo à peculatu abeſſet, nec venderet iudicia, (à quibus vitijs abeſſe nunc magnum putatur) ſed nec oblatis Regum muneribus, quæ cæteri ambiunt, libertatem donaret. Illi animus ſimul hilaris & ſeuerus, prout in virtute offendit aut vitia. Muſas autem, quia eum amauerunt, adeo in ſumma fortuna non deſpicit, vt ſępe eas admittat in ſecretum, referatque deinde amęniſſimo ingenio quæ illæ dixerunt. Itaque ad eum tanquam Apollinem coeunt quos alta & innocens laurus ſuperuexit vilibus mortalitatis curis. Ne quid vero ipſi Numina negarent, ſanguine proximos iiſdem moribus in ſuauitatem charitatis ſic iunxere, vt & totam familiam templum putes; & non ſine præſagio maiores ſuæ ſtirpis ſymbolum apes feciſſe; ex quibus pro merito atque temporibus, nec aculeos nec ſuauitatem deſideres. Cæterum toto hoc triduo apud Lycogenem fuit, de pacis conditionibus acturus: Re perfecta hodie à Rege expectatur.

Colloquendi ſuauitas in aliquantum noctis ſermones extraxerat, iamque cœna Matronæ officijs cumulata vocauerat conuiuas; & illi inter epulas tanquam proſperis rebus (nam Poliarchum fidebant innoxie auehi poſſe) curas lenire inceperant. Sed adhuc circumferebatur mulſum, cum ruſticorum hominum turba ad ædium fores periculoſiſſima immanitate detonuit. Rogabat oſtiarius furioſos iubenteſque intromitti, vt paterentur rem dominæ nunciari. At illi faſtidioſo nutu ſe cum imperio venire reſpondent. Simul his fores in terram aſſulatim arietant, irrumpuntque vecordes. Tela quoque, quæ ſingulorum-

rum conditio caſuſve obtulerat, ſuperbe ſuſtulerunt. Nam iuſta arma nemini erant. Vbi vero in triclinium intrauere, Timoclea quidem ſubito metu contabuit; Archombrotus autem & Arſidas ſe de thoro præcipitant, ſuggeſtoſque à famulis enſes impigre ſtringunt, ſi peterentur ea rabie,non facili aut inulto exitu perituri. Pnblici vero motus origo hæc erat. Mulier ex vicino oppido, eo die in Timocleæ domo verſata, cum vidiſſet ignotum ſuis oculis Gelanorum, percunctata quis eſſet, audiuerat Poliarchi ſeruum eſſe. Feſtus Cereri dies erat, & ex vicinis mapalibus multi agreſtes in oppidulum, quod Phthiatia dicebatur, conuenerant. Illuc cum rediſſet mulier, acceſſiſſetque in circulum, ocioſe compoſitis temere retulit ſeruum ſe vidiſſe Poliarchi. Statim audientium vnus; Quid ſi, inquit, & ipſe Poliarchus clam illic aſſeruatur? Aderat alius audacibus conſilijs præceps, qui rei tam feriæ quæſtionem amitti non debere cum ſupercilio dixit. Toti oppido crimen fore, ſi in eius finibus Poliarchus latuiſſet. Iamque in multos eadem opinio peruaſerat, cum attollente ſe fama, & ſubinde maiora iactante, iam non quaſi rem dubiam aut quærendam agitantes, certo ferebant, receptatricem Poliarchi eſſe Timocleam: illinc ad publicum iudicium eſſe trahendum. Vana eſſe quæ de eius obitu ante audiuerant. Quo indicio id crederent, quem authorem haberent, non curabant ſciebantve. Et ni Dij obſtitiſſent, non errauerat furioſorum coniectura. Adeo ſæpe temeritas, & fortuna, fœlicius iudicat, quam inter momenta prudentiæ incerta laboranſque ſolertia.

Incaluerat multitudo, forumque tumultuaria concione impleuerat, pro duce peruicaciſſi-

caciſſimum ſequutura. Cumque vnus inclamaret, nihil eſſe cunctandum, proſiliunt vniuerſi, & rapta quæ quiſque potuit arma ferentes, effringunt Timocleæ limina, creduntque in Poliarchum incidiſſe. Quippe eorum nemini notus, dicebatur eſſe iuuenis, iuſta ſtatura, vultu amœno; & hæc omnia in Archombrotum cadebant; quem & veſtis peregrina propiori ſuſpicione damnabat. Nam Poliarcho, homini extero, eam conuenire crediderant. His capti indicijs plauſum fecerunt; & ni viuum tenere voluiſſent, ipſa multitudine obrutus alienæ inuidiæ pœnas luiſſet. Cumque vultu & ferro ſe ad pugnam compararet; tum ille quem cæteri agreſtes ducem habebant, propius menſæ admotus, quæ ſibi & conuiuis media erat; Nunc, inquit, ſecundo ſceleſtus es, Poliarche; qui antea Regis iracundiam meritus, ferrum etiam in nos ſtringis publica mandata obeuntes. Pone ocius telum, vinculiſque te dede. Timocleæ eadem pœna erit, quæ te tamdiu incolumem auſa præſtare. Poſt hæc vnius verba cæterorum clamor increbuit, ſæuo confuſoque impetu feſtinari iubentium. Archombrotus, quamquam Græce ſciebat, tamen in ruſtica voce nihil aliud perceperat, niſi ad vincula ſe depoſci. Mirari non vacauit, aut quid deliquiſſet rogare in præſenti periculo. Tantum iuuenili feruore elatus, decreuit inter eorum cædes mori. Sed Arſidas in Sicilia natus, gnaruſque ſermonis quo ruſtici vtebantur, continuit irruentem; &, Siſte manum, Archombrote, ſiſte, inquit; Quid impari, nec neceſſaria pugna, fruſtra inter iſtos fortitudinem conſumis? Ergo te vincent indigni quos ſuperes, & vel mortem vel victoriam maculabis ignobilitate certaminis; Neque in te ador-

nantur

nantur hæ minæ. Poliarchum ſiquidem quæ-runt. In illum deinde conuerſus, qui ſubito imperio ferox turbam ducebat; nihil tumultu bene agi admonuit. Cur illa multitudo prius iraſcebatur, quam ſe, vel Regem ſpretum ſci-ret? Adiecit præterea blandimenta; nec ſe ſci-licet dubitare, quin ex illius cui loquebatur nutu cuncta penderent. Si ei placeret ſaltem breuem quietem imperare, parituros vniuer-ſos. Delinitus ruſtici animus inſuetis ſibi honoribus fuit, ſilentiumque lictori quam duci ſimilior indixit.

Deſinebat in fremitus ſæuientium mur-mur; cum interrogauit Arſidas quæ cauſa tantum vulgus in arma exciuiſſet; reſponditque ille anteſignanus, ad Poliarchum com-prehendendum ſe veniſſe. Tum vero Arſidas ſanctiſſime deierare, non adeſſe Poliarchum; nec, quod ſciret, luce frui. Componerent animos, pia quidem, ſed cæca & præcipiti deuotione ad obſequium Regis actos. An neminem inter illos nouiſſe Poliarchum? frontem, os, oculos hoſpitis quem male vinculis deſti-nabant, omnino diuertere. Modeſtiſſimi agreſtium ſibilis exceperunt hanc vocem; cæ-teris iracundia rediit, & diripiendum Regis hoſtem conclamauerunt. Ægre tandem red-dita pace, cum Arſidas diu ſignificaſſet ſe ite-rum velle audiri, in eundem intuens ducem; Vide, inquit, ne flagitij author ſis. Hunc ex-ternum nefas eſt violari. Quod ſi adeo ſedet, iniuria immerentis probare veſtram fidem; ſane in veſtram cuſtodiam concedat, ea lege ne manicas, ne compedes detis. Vbi illuxerit, perducatur ad Regiam. De cauſa qui periti ſunt cognoſcent, neque fugiet pœnas, ſi meruit. Timoclea cum cuſtodibus quantum prohi-bendæ fugæ ſat erit, hic ſeruetur, donec con-

ſti-

ſtiterit eſſe nocentem. Tu, qui potes, à cætera in hanc domum violentia abſtine oppidanos. Hoc & fidei in Regem, & prudentiæ erit. Deliberantibus illis, iam nec tractabilis Archombrotus Arſidæ erat, negabatque deditionem ſibi placere. An ſe enim ruſticis & furentibus pariturum? aut quæ ſæuæ multitudinis fides, in qua, cum feruet, cuilibet impune peccare eſt? Sed ad genua aduoluta Timoclea, elatum animum multo gemitu frangebat; Neque perplexa ratione Arſidas diſputabat, hanc vnam ſalutis viam eſſe, vt ad Regem ſe duci pateretur. Nam cur mori placeret? aut quod ſolatium cladis eſſet, incondito tumultu (quod Dij nefas auerterent) indigne pereunti?

His parum per vtrinque iactatis, ille æſtus, ac veluti procellæ vis, ponere cœpit. Nam & Archombrotus monenti Arſidæ paruit, & mitigata plebs erat, quod non tantum non contempta, ſed & viciſſe videbatur. Tum vero proſequuta concordiam efficaciſſima benignitate Timoclea, totos vtres iuſſit in medium proferri, prodigique veterrimum vinum, multo quoque epityro agreſtes excipiens. Illi ſe in excubias partiti, obtinebant ſtationes. In Archombroti cubiculo, circa acquieſcentis lectum, octo in comportatum ſtramen iacebant: totidem in limine cellæ in quam Timoclea ſeceſſerat. Cæteri in triclinio, aut veſtibulo ædium, ducebant peruigilio ſimillimam noctem; niſi cum temulentis ſomnus irreperet, quo plerumque iacebant captiuis ſuis faciles, ſi fallere aut nocere voluiſſent. Sed ſi fugiſſet Archombrotus, id in Timocleæ caput erat, omnibus Poliarchum euaſiſſe credituris.

Cæterum extra illorum curam Arſidas erat, quem neque Poliarchum, neque ædium dominum

minum eſſe conſtabat. Is communicato cum Timoclea conſilio, in cellam ad quietem proceſſit, vnde aditus ad Poliarchum ferebat. Inde munitis cubiculi clauſtris, in ſubiectam ſpecum deſcendit, veſtes quas Poliarcho mutando matrona parauerat ferens. Is vt ſolum Arſidam vidit, interrogare non ſine præſagio mali cœpit, cur Archombrotus, cur Timoclea non adeſſet. Et ille furorem ruſticorum, periculumque Archombroti narrauit, ad omnia verba horrenti, donec eum comperit eſſe incolumen. Tum vero circumpoſito ſibi ornatu quem mittebat. Timoclea, multum Arſidam orauit, vt ad Argenidem primo mane properaret; inde ad ſpecum cum virginis mandatis, vbi illa iuſſiſſet, fide eadem & diligentia rediturus.

Cum haud modicam noctis partem poſuiſſent in illis ſermonibus, redit in thalamum Arſidas, momentaneam quietem petiturus. Sed marcidæ voces, & ſtertentium rauca ebrietas, interpellauere ſomnum; vt denique abiecta ſoporis ſpe, riſu irato malediceret ludicris militibus, excitatiſque eorum præcipuis, ad regiam ſe ire moneret; Ipſi, vbi placeret, cum Archombroto ſequerentur. Iter erat duodecim millium, quo ſtrenue confecto Aulam intrauit, cum vix pauci ex Argenidis familia euigilaſſent. Illa noctem turbulentis cogitationibus non ſine Seleniſſæ horrore exegerat; quæ memor furoris pridiani, & ad omnem inquieti corporis motum pauens, ſurgebat ſubinde de ſtrato, & quis miſeræ ſtatus, qui impetus eſſet, anxia contemplatione quærebat. Adhuc in illis erat officijs, cum Arſidas miniſtros excitauit, rogauitq; ad Seleniſſam intromitti. Rem ipſi ad ancillas detulerunt; & vna, cui licebat, reſerato Argenidis thalamo, in quo Seleniſſæ

leniſſæ ſtratum erat, adeſſe Arſidam, & matronæ colloqui velle dixit. Ipſum diei tempus nondum ſalutationibus maturum, (cum præterea ſciret, charum inprimis Arſidam fuiſſe Poliarcho) facile perſuaſit de rebus quæ tantopere turbabant aliquid nunciaturum aduenisſe. Sed ſi triſtia afferebat, nefas erat ſcire Argenidem. Itaque Arſidam in proximum conclaue matrona duci iubet, eoque proceſſit, vix ſatis interiori tunica circumducta, & vbi ſoli fuerunt, prior ſic orſa eſt. Scio venire te dē Poliarcho dicturum. Age modo; viuimus, Arſida; an cum illo perijmus? Non tulit Arſidas diutius anum ambigere: & vero Poliarchum incolumem eſſe; ab eo ſe ad Argenidem aduenire. Turbata gaudio Seleniſſa pręcipitem Arſidam in Argenidis thalamum trahit; cumque ſe apud humilem thorum reclinaſſet in genua, nihil circuitu vſa eſt, (neque enim dandi gaudij feſtinatio ſinebat) ſed, Viuit, ò domina, inquit, valetque Poliarchus. Sponſor tuæ ſalutis Arſidas adeſt. Argenis conſumptis lachrymis pene exanguis, & tunc forte cum aduenit Seleniſſa, doloris quoque oblita, langueratj cum repentina conſolatione icta periculoſius celeritate gaudij, quam antea dolore oppreſſa eſt. Vbi vero reſpirauit, dicere Arſidam iubens, reſedit in thoro, auideque in eum intuita, cum audiret Poliarchum ſalutem illi dicere, effugiſſe inimicorum manus, & tutiſſimo ſecreto latere, ita exilijt, vt tamen nondum excuſſo metu ſubinde cogeret iurare Arſidam vera eſſe quæ afferret. Ille, venturum quoque Poliarchum affirmabat, ſi ipſa iuberet: barba capilloque alieno notos vultus condidiſſe; veſtem quoque indutum quæ imæ ſortis hominem deceret. Nec omiſit de ruſticorum vi dicere, qui pridianum conuiuium turbauerant; vt fuere,

re,

re, vt mitigari cœpiſſent, vt amœniſſimum iuuenem, & maxima in Poliarchum fide, pro ipſo Poliarcho ducturi eſſent ad Regiam. Hæc non ſemel narrari Argenidi ſatis erat: quæ tandem ire Arſidam ad Meleandrum iubet, & de agreſtium aduentu nunciare; ne venienti Archombroto quicquam durum indignumve accideret: His curatis ad ſe redire; Interim quid agere, quo ire, Poliarchum præſtaret, ſecum agitaturam.

Vix à ſecreto Argenidis dimiſſus Arſidas erat, cum vrbem inconditi illi ex agris homines intrauere, medium Archombrotum late ſtipantes: Et militibus qui in ſtatione erant, quid vellent afferrentve rogantibus, Poliarchum à ſe captum, ad Regem adduci retulerunt. Simul his intra mœnia recepti ad arcem venere; à qua obiectis clauſtris excluſi, cum ſciſcitaretur Eurymedes, qui eſſent, quemve quærerent, eodem errore dixerunt, ad Regem ſe venire tradituros Poliarchum. Hoc audito ſimul lætus Eurymedes, quod viueret Poliarchus, ſimulque de amici periculo anxius, petijt ſibi Poliarchum monſtrari. Illi totis manibus Archombrotum indicauerunt. At Præfectus in ignoto ſibi vultu non hærens, negauit eum eſſe quem dicerent. Iamque ſuſpecti erant, & arma ponere iubebantur, verente Eurymede ne ſubornati à Lycogene venirent. Sed in Archombrotum præcipue intuens; Quæ hæc autem eſt fabula, inquit, ô iuuenis, aut cur te Poliarchum eſſe aſſimulas? Tum ille; Se vero neque vnquam ſimulaſſe, neque ſponte hoc perductum comitatu proceſſiſſe ad Regiam. Sibi errorem ruſticorum fraudi eſſe non debere. Dum inter hos ſermones ſunt, interim aderat Arſidas, & imperante Meleandro omnes produxit in atrium. Ibi Cleobulus

regio-

regiorum conſiliorum Præfectus, Regis nomine ita locutus eſt iam gnaris ſe erraſſe, vt Principem præſtitæ fidei memorem abunde promitteret: Seruarent ad omnia animum, atque manus, quæ prӕterquam Dijs & Regi nihil debebant. Deinde Archombrotum, vt erat imperatum, duxit ad Regem. Quem ille poſtquam idoneo geſtu cultuque propitiauit, ita exorſus eſt. Abſit omen (Rex) quod reus tuos oculos primum ſubeo. Summum votorum fuit ad tuam regiam peruenire. Hoc conſilio & patriam reliqui; & Siciliam, tanquam terrarum omnium te rectore fœliciſſimam, ſequutus ſum. Cæterum quamquam in conſpectum tuum prodire his authoribus noluiſſem; non hæc tamen ſine Deorum mente contigiſſe crediderim. Quantum intelligo, Rex, nemo tuis rebus Poliarcho addictior fuit, nemo bellica laude præſtantior. Cur non glorier viſum eſſe me dignum, qui eius vicem ſubirem? Certe vt de fortitudine concedam; ita præſtabo, ne in te colendo diligentior fuerit. Nec contumax iſta de Poliarcho eſt mentio. Accuſatum quidem ſcio: ſed adhuc indemnatam memoriam fas eſt apud te laudare, & tueri. Quod ſi armis meis & manibus vti placebit, intelliges viliorem mihi vitam imperijs tuis eſſe.

Hæc & ſimilia diſſerente Archombroto, Meleander auidiſſimo vultu in eum hærebat. Iuuentus, & ſpecies oris, tum luminum vigor, neque triſtis aut inepta modeſtia, conciliabant dicentem. Vtque deſijt loqui, Rex primum gratias egit, quod ad ſe diuertiſſet; experturum omnibus officijs, nullos ſibi chariores, quam qui ab externis regionibus virtutem, non debitam natamve Siciliæ, vltro afferrent; Simul porrectam dexteram Iuueni

tradit,

tradit, quam ille ſubiecta manu excipiens, quaque licuit pronus, oſculo preſſit. Receptus eſt deinde in amplexum (nam Rex ſumma de eo augurabatur) ſed de genere & patria poſtquam rogatus eſt, nihil aliud retulit, quam ſe natum in Africa: eoque intentius erecto Meleandri ſtudio, haud quicquam vlterius potuit ab obſtinato extorqueri. Saltem cum ambitioſius rogaretur, vnde illi cum Poliarcho neceſſitudo; gentiles, an cognati; an duntaxat eos amicitia iunxiſſet? omnia, præter Timocleæ furtum, nihil diſſimulata oratione expoſuit.

Cum deinde de violentia agreſtium inter iocos ſermo eſſet, Rex ipſe coniecit, præter vultum & ætatem Archombroti, peregrinum quoque cultum errori ſuffeciſſe; viſumque inexpertis hominibus quia Poliarchus erat externus, eum in externa veſte ſolere. Atqui, refert Archombrotus, non committam amplius patrij habitus vitio plecti. Addam tunicæ pallium, & tranſibo in mores eorum quibus hic imbuendum animum trado: Tum Rex; Imo expecta donec magis placeamus, & conſuetudo inſolentiam noſtri cultus apud te mitigarit. Nunc quidem tibi noui videmur; places tibi plenus veteri conſuetudine, necdum ex animo imagine populi tui deleta. Sed poſtquam impleuerit mentem noſter aſpectus, miraberis te diuerſum, & ferre non poteris. Equidem memini, & cum iuuenis tranſirem in Africam, riſiſſe me diſpares à nobis amictus; cumque deinde illos vſu probaſſem, rediſſemque in Siciliam, non minori aſpernatum faſtidio patrias veſtes, donec has rurſus mihi patientia viuendi conciliauit. Adeo nihil eſt iniuſtius, quam damnare quæ ipſi non facimus, aut vidimus; ſi præſertim

totæ

totæ gentes in illa conſenſerint. Cum enim ipſo tempore ijs placemur, apparet, non vitio ſuo, ſed ignoratione noſtra, diſplicuiſſe primum viſa; Et prætereà cogitandum eſt, congruentes ſuis ſedibus amictus atque mores ſingulas gentes habere, quos & tibi inſinuabit genius regionis, ſi illum iuſtæ moræ experientia conceperis. Nihil te ergo, præter virtutem, aut vitium, magnopere moueat in tua gente vel extera. Velim tamen tuos ad mores atque vſus, mi hoſpes, hic omnia tibi procedere.

Dum hæc loquitur Meleander, & ſenili ambitione philoſophatur, interim Arſidas haud ægre ad Argenidem delapſus eſt; laudauitque Archombrotum, qui primo cum Rege congreſſus, Poliarchi mentionem cum honore intulerat. Sed cum auidiſſime à virgine & alumna hæc hoſpitis audiretur conſtantia, ſubitus per thalamum rumor fuit, correptum Poliarchum in vinculis eſſe, & ad regem deduci. Nec territa Argenis, ſcilicet rata de Archombroto imprudentibus eſſe ſermonem, ſuſtulit cum aliquo riſu vultum, & errorem deponerent iuſſit; qui ad Regem erat adductus, alium à Poliarcho eſſe. Excepit ſermonem virginum vna, dixitque, longe aliud quam quod ipſa crederet, iam afferri. Scire omnes, externum iuuenem, quem ruſtici homines produxerant, non eſſe Poliarchum, iam vero certiori rumore conſtare, Poliarchum è ſpecu in qua mutatis veſtibus latebat, ab alijs agreſtibus erutum, trahi ad Regem. Qui id nunciarent præmiſſos, ad aulam peruenisse. Hoc fulmine attonita Argenis, tamen vix horridius, quam aut Arſidas, aut Seleniſſa, contremuit. Et Seleniſſa quidem ſilentium tenebat. Sed Arſidas ad aurem Argenidis demiſſus;

miſſus; Vicit, inquit, noſtras artes fortunæ malignitas. Actum eſt, Domina; niſi palam audebis Poliarchum defendere. Poſtquam ſpecum audiui, cultuſque mutatos, non dubito quin vera calamitas nuncietur. Et illa velut vltimis & laceſſentibus malis robuſtior facta; Cum, inquit, referretur de obitu Poliarchi, Arſida, res non minus ſolatio videbatur quam ſpe carere. Solis luctibus tantos luctus proſequi tunc licebat. Nunc cum viuere poſſit, & periturus timeatur, nunquam digna pęna defungar, niſi vel diligentia mea viuat, vel ego in illius malis conſumar. Ibo ad patrem; Silentium pro crimine eſſet. Sciat tandem, quid debeat Poliarcho. Solatio erit, ſi nos perditos dij volunt, nihil omiſiſſe virtutis ad ruinam eluctandam. Seleniſſa audaci conſilio perterrita, verebatur Regis iram, ſi, quæ tam diu ipſa ſiluerat, Argenide profitente cognoſceret. Sed nec diſſuadendi locus, nec ratio erat. Omnia fortunæ credi oportuit. Iam enim ad Meleandrum Argenis corripuerat gradum, paucæque ex comitatu primum, vt in re improuiſa, mox & ipſa ſequuta eſt.

Rex tunc forte erat in hortis, & ipſe de Poliarcho ſolicitus, quem conſtans fama erat eſſe in vinculis. Miſerrimus ſenex, & nunquam quietus à fortuna. Quid diceret, faceretve? Omnia aduerſa, omnia in nouos dolores compoſita. Prope biduum erat, ex quo tanquam mortuum ſic apud ſe defleuerat, vt perfunctus videretur officio, & culpam abluiſſe. Nunc de integro quæſtionem fata reduxerant, malletne peccare in iuuenem, an coeuntem Siciliæ pacem in tutiſſima æquitate reſcindere. Iamque qui acerbius oderant Poliarchum, frequentes conuenerant, dicebantque eo iuuene viuo nihil in Sicilia firmum fore. Aderat

Archom-

Archombrotus, Regiſque vix minus quam Poliarchi miſertus, expectabat donec erumpentibus hominum ſtudijs, poſſet amicos Poliarchi dignoſcere. Paulo ante aduenerat Ibburranes, & cum Dunalbio paris dignitatis Antiſtite, qui tunc erat in aula, cogitabat de patrocinio Poliarchi: Cum certatim decedentibus cunctis ſubita Argenis ad Regem procedit, ita dolorem adgubernante prudentia, ne, priuſquam res poſceret, ſuam cauſam vellet orare. Securitatem faciebat, deſtinatus niſi vinceret interitus; oculiſque in hoſtes Poliarchi circumlatis, acrius ipſa æmulatione accenſa eſt. Nemo illic mediocriter Poliarcho vel infeſtus, vel propitius erat.

Ecce autem, dum omnes velut imperato ſilentio in incertos exitus animum intendunt, Eurymedes ſuſpenſis ſupernenit, Heraleontem manu tenens. Hunc lapſæ mentis error notiſſimum aulæ effecerat. Et hic, inquit, nobis eſt Poliarchus. Hic ab agreſtibus de fuga retractus eſt. Tum Heraleon in genua ſupplex procubuit, veniam paſſis manibus petens. Rex iam hilarior, ecquid peccauiſſet rogauit. Nihil, inquit, niſi quod ſum Poliarchus. Omnibus in riſum effuſis, Rex ab Eurymede petijt, hæc ſerio an ioco agerentur. Et Eurymedes; Cum pro limine arcis ſtarem, illic vt imperaueras Poliarchum, ſi traderetur, excepturus, video ruſticorum magnam turbam Heraleonti circumfuſam. Is qui inter illos videbatur potiſſimus, multum ſuæ fidei imputabat, quod diligenter Poliarchum vinxiſſent. Erat autem Poliarchus, Heraleon. Suppreſſo ego riſu, quæſiui qua fœlicitate incidiſſent in prædam. Qui ex noſtris hominibus primi, inquit, hoc mane ad opus exiere, mirati quod iſte per inuios campos ageret equũ,

niteretur q; in impeditum montem, primum monere errantem, mox ſequi ſuſpectum, inſtituerunt. Quippe tanquam omnes vitaret, vt in quemque inciderat, auertebat equi veſtigia; quem per tot anfractus cum ſpiritus defeciſſet, ipſe iam pedes ſpecum in proximo nactus, præceps in eum ſe abdidit. Iam ad ſpectaculum coieramus multi, & facto agmine in ſpeluncam concurrimus; Clamantem horrentemque cum educeremus, quis eſſet, curve lateret, rogatus, vltro ſe Poliarchum eſſe profeſſus eſt. Veſtis erat indigna Poliarcho; ſed facile credidimus cultu mutato aufugiſſe. Neque mora, vinximus reluctantem, & ad Regem, vt vides, reduximus. Cum ſic ruſticus perorаſset, laudaui fidiſſimos homines, & ad ſuos agros demiſi. Hunc autem (Rex) tibi en ſiſto: quod videbitur, in illius caput conſtitue.

Hęc loquente Eurymede, etiam triſtiſſimis aliquem riſum is caſus expreſſerat. Quippe Heraleontem ſciebant affectæ mentis vitio eo prolapſum, vt vulgo ſe eſſe Poliarchum iactaret. Solus erat qui fabulam ignoraret Archombrotus, quem à proximis ſciſcitantem quid negotij eſſet, Meleander ad ſe vocat, & de Heraleonte hæc memorat. Quo magis hunc mirere, Archombrote, cętera ad hunc modum non deſipit. Rem familiarem ſobrie curat, negociorum meminit, in agendo, in colloquendo non ineptus, niſi ad Poliarchum ſermo flectat. Tunc quaſi œſtro perculſum amentia ſua rapit: Se Poliarchum vocari, laudes quæ illi nomini dantur, ſuas eſſe, & in alium iniquiſsima ratione transferri. Plus ſex menſes ſunt, ex quo illi mens laborat. ſub hac larua forſitan & accenſis in Poliarchum ignibus ſe quæri putauit, aufugitque perterritus;

ritus: & imperiti homines, neque vultu, neque inſania æſtimata, pro eo quem ſe eſſe aiebat indignum mulctauerunt. Sed ipſum ſi lubet audiamus, Dic vero, Poliarche, quæ te res adegit ad fugam? At Heraleon; Quid te autem, Rex, vt fugere me cogeres? Ex notis ignotiſque nemo fuit qui conſilium latendi non laudaret. Sub hac veſte, quam ſqualli-dam mihi impoſui, credidi fugam bene texiſ-ſe. O vt numquam fuiſſem Poliarchus!

Auertit ſe riſurus Meleander; qui ſubita deinde naturæ humanæ miſeratione commotus eſt, quam præter fortunæ iniurias, nec ſufficiens tot cladibus corpus, adhuc præcipua ſui parte tot mala exercerent. Aderat Regis medicus; quem Philippum appellabant. Is parum rogatus, intemperiem cerebri faſtidioſe deſcripſit, quæ veluti ſummam mentis intactam relinqueret, partemq; duntaxat compleret amentia; quod Heraleonti accidiſſe multi ſtupebant. Sunt, inquit, in eiuſmodi hominibus laxa cerebri clauſtra, ſuaque tenuitate nimis apta recipiendis imaginibus rerum quas vocamus phantaſias. Has in rara illa ſubſtantia, & ſua leuitate quocunque impellatur obnoxia, ſemel impreſſas, ideo delere eſt arduum, quia vt plurimum aliqua ſuanitate placent, & præterea veluti intingunt animum, non aliter quam per vehementius ſuccedentes diuerſarum rerum ſpecies in alios colores abiturum. Vix eſt igitur vt illa ingenia vnquam vacent; ſemper immodice ex irruentium cogitationum impetu aut ægra aut hilaria. Quod ſi in aliquem potiſſimum affectum iſti homines cœperint inclinare, hunc aſſiduum habebunt in animo, hunc præſentem mentis oculis dulci ſtudio alent, ſeu ille ſuperbia erit, ſeu habendi cupiditas, aut im-

patientia vltionis, aut quicquid aliud turbidæ cupiditates nobis, obijciunt. Ita ſponte inclinati, ſi vis aliqua vehementior in eam partem ingruit, facile perturbantur, vt quod diu eſſe voluerunt tandem eſſe exiſtiment; nec iam illæ in domito & aſſueto animo imagines, rem vt optabilem, ſed vt veram & præſentem figurent. Vis autem hæc vehemens, vel ex creſcenti habitu eſt, & indies grauius premente; vel ex ſubito impetu, qui ingens & improuiſus occurrat, impleatque tanquam turbine laceſſita ingenia. At cur, inquis, ſic mentes affectæ in totum eiuſmodi tempeſtate non pereunt? Faciunt vero ſæpiſſime; Sed & interdum ſola illius rei contemplatio quæ in animo nimia fuit, peccat. Nam vt membra iam ſponte imbecillia, haud raro profluentium humorum vim ſic in ſe deriuant, vt ex morbo nihil ſuperſit, quod ſynceras partes afflet; Sic iſte Heraleon, & ſi quos non iniucundæ amentiæ ſocios habet, conſumpto in cupiditatum vna ingenij vitio, quo aliquid nimis velle cogebantur, pacatius, & propemodum ſine præiudicio, res alias intuentur, intelligunt, denique humano more viuunt: Vt pleriſque mirum ſit, quod haud inſaniam reliqua prudentia, aut hanc illa non perdat. Adderes, ſubiungit Meleander, vix mortalium vlli peperciſſe hoc genus inſaniæ. Quotuſquiſque aliquid ſibi non fingit periculoſius ſtultiuſque, quam ſe eſſe Poliarchum? Hic Deos non eſſe, hic omnia eſſe Deos, aut nihil voluptate precioſius, aut inulta numinibus facinora eſſe. Pauci denique Heraleontem non ſuperant; niſi quod rectius, aut magis ad genium vulgi furunt: eo quoque lachrymis digniores, quod excutere dementiam nolunt; iſte non poteſt,

Inter

Inter hæc iacebat ſupplex Heraleon, ab auerſo Rege ratus de ſupplicio ſuo agi; Nec defuere qui reuocarent Meleandrum ad iucundum ſpectaculum tam vana metuentis, ſcenamque ornabant; hi tanquam orarent, vt remitteret pœnam; alij proclamantes ad vindictam. Sed exhorruit Meleander ad Poliarchi memoriam, crudelis ſibi viſus, ſi eius nomini quem perijſſe ducebat, ſuum crimen adhuc ſuperbæ fabulæ contumacia illuderet. Ergo ſolutum metu abire Heraleontem iuſsit; cauſatus, ſat nugarum rebus ſerijs obſtrepuiſſe. Nam & nunciabatur aduentare Lycogenes; quem ipſe quo vultu exciperet, quibus verbis affaretur, nonnihil cunctatus, tandem in cubiculum ſeceſſit, manuque ad proximam ſellam nixus, cœpit ex compoſito Argenidi loqui. Quippe Lycogenes pauciſſimis familiarium comitatus, ijſque, quo fiduciam ſimularet, exermibus, intrauerat Magellam; non conſcientia ſua, ſed Regis ingenio, & ſuorum ſtudijs qui circa Regem erant, ſuperbe ſecurus. Vehi quoque curſorijs equis voluerat ad longioris pompæ ſiue moleſtiam declinandam, ſiue intempeſtiuam inuidiam. Quidam ex amicis Regijs, interque eos Timonides, à Meleandro iuſſi tanquam ſponte ei obuiam ire, ab limine arcis ad conclaue in quo Rex erat, tumentem deduxere.

Intrat ille, haud vulgari vir ſpecie, quam ingens fiducia augebat; viſoque cum Argenide Meleandro in terram de more ſe demiſit. Paulum inde progreſſus, iterata veneratione cunctantes proſequitur. Nec tum quidem Meleander vllo nutu venientem excepit, obliquos in Argenidem vultus tanquam ſermonis cauſa tenens. Sed vt propior Lycogenes intra pauca veſtigia fuit, tum Rex ſubito por-

ectiſſima fronte in illum aſpiciens, petenti
genua dexteram dedit;addidit, expetitum ve-
niſſe, & cætera quæ in humanitatis pignus
mitti non ſolent. At vero Lycogenes inter of-
ficioſæ demiſſionis verba nihil artis omiſit,
quo altorum ſpirituum retinens,nec vilis eſſet
Regi, & factioſorum animis, qui multi tunc
aderant,fidem faceret adhuc ſe duce contuma-
ciam belli poſſe reſurgere. Excuſauit breuiter
neceſſitatem, vt dicebat, armorum,ad quam à
ſalutis ſuæ inſidiatoribus eſſet adductus. Se ve-
ro nec fœdera,nec publicam fidem,expectatu-
rum fuiſſe, niſi ab iiſdem hoſtibus apud Re-
gem tutus eſſet. Meleander non modo abolen-
da odia retulit, ſed & odiorum mentionem.
Poſtero die,in fano Palladis,Deos teſtes recon-
ciliationis eſſe futuros.In varios deinde ſermo-
nes digreſſi ſunt,vtroque potiſſimum lętitiam,
& quæ eſt peruicaciſſima ars aularum, amo-
rem fingente.

Eurymedes, iubente Meleandro, Lycoge-
ni ſuorumque præcipuis prandium eo die in-
ſtruxerat; quoſdam præterea vocauerat me-
liorum partium Optimates, in quibus & Du-
nalbius fuit, qui quamquam externæ gentis
homo nulli Siculorum charitate in Regem
cedebat. Erat ille in Deorum miniſterio præ-
cipuus, ex Sacerdotibus qui purpura veſtiun-
tur; tantamque dignitatem ornauerat ingen-
tibus animi bonis. Strenuus, & par negotijs;
Inuenire amicitias & colere optimus; nudis
inter ſynceros affectibus. In tanta fœlicitate
naturæ eminebat eruditionis amœnitas, om-
niumque Muſarum conſortium, quarum nul-
lam factæ illæ ad vſum & negocia virtutes
excluſerant. Nec id impune fuit; Sæpe,vt ſo-
let, vlciſcente fortuna in egregio viro virtu-
tis amorem, & ſtudium litterarum. Nam &
auun-

auunculum olim Regem ſacrorum habuerat, quem ſuos pro merito ſuouecturum, tam ſubito mimo febris eripuit, vt triumphales lucernæ rogi flammas ſpectauerint. Ab hac ſpe deiectus nouoque periculo legatus ad exteros miſſus, pene temporum inuidiam ſubijt, quia gens illa ſubitis motibus cœpit ardere, vt difficillimum eſſet in turbulenta tempeſtate aut diuiſis placere, aut ab armatis & ad ſua intentis conſilia exigere quæ ſani dediſſent. Fortiſsime tamen ad littus enatauit. Tuncque forte in Sicilia erat, cum iſthæc agerentur, amicitia & conſilio vtiliſsimus Regi; Et in eius amicis eminebat Nicopompus, quem & Eurymedes ad idem prouocauit conuiuium.

Cum inter veſcendum multa hilariter referrentur, & occaſione mulſi de apibus mentio eſſet, iuuenis quidam Lycogenis nepos, Anaximander nomine, ſiue patruo placiturus; à quo ſciebat regiam poteſtatem oppugnari; ſiue iactaturus philoſophiam ſuam, negauit verum eſſe quod de apibus referunt habere illas Regem: Sed hoc vanæ & facilis antiquitatis eſſe commentum, quæ & canere cygnos credidit, & formidinis opinione Leones onerauit qui in Gallos cantantes incidiſſent. Addebat, his pleraque ſimilia eſſe, quæ maiorum inexplorata authoritas pro veris tradidit famæ. Cæterum omnia animantia ductu naturæ non Regem, aut alieni ſuperbiam imperij, ſed libertatem ſequi. Cum hæc ille dixiſſet, mox à conuiuis cœpit vulgare agitari argumentum; Ecquod inter homines eſſet æquiſſimum imperij genus. Nec dubitauit Anaximander id præferre quo Populus, aut vero Optimates potiuntur. Cur enim ex vnius hominis libidine omnia pendeant; quem, ſi in vitia deflectit, nullus metus aut

pudor cohibeat; qui ſæuitia, qui exemplo, altiſſima reipublicæ vulnera imponat; qui ſic denique patria ciuibuſque vtatur, tanquam ſui vnius cauſa hæc omnia natura produxerit? Quanto vero alacrius ſymbola in ærarium conferuntur à populo, cum illa deinde pecunia ſic plurium conſilio atque fide collocatur, vt hanc quiſque de priuatis adhuc ſuam iure exiſtimet; quam vbi ex vnius Principis nutu in gratioſos ac ſæpe indignos improuida & crudeli liberalitate effunditur? Quid quod ad reipublicæ vſum ſe plures aptabunt, ingenia excolent, militiam aut eloquentiam ſtudioſius perſequentur, denique ſuis ciuibus ſe probabunt; vbi eorum ſuffragio ſcient eſſe parata virtuti præmia, ſummaſque reipublicæ dignitates patere merentibus; quam cum illas vnius domus ac liminis ambitioſa anguſtia ita diſpenſat, vt vix vnquam ex merito, vel publicæ famæ iudicio, probis viris aut laborioſis contingant? Num præterea vni Regi tantum ſolertiæ, tantum animi ſupereſſe, vt poſſit æquari tot Optimatum ingenijs, qui in liberis vrbibus ad publica conſilia ſolent acciri? Illos quidem & idonea ætate, & claris virtutibus diligi; tum virtutis æmulatione, & dedecoris metu, vtiliſſima quæque reipublicæ ſentire ac facere. Sæpe autem obſtrepere adulationem Regibus, ſæpe indolem monitoribus non patere, ac illorum præterea mentes quamuis egregias atque rectas, eo ipſo corrumpi, quod, vtcunque præclare ſe geſſerint, nihil eſt ſublimius quo in præmium rapiantur; nec ſi peccent; vllum tribunal cui reddant rationem. Nihil denique aiebat ſuauius libertate, aut quod magis cum natura conueniat. Hac autem populos frui qui legibus ſuis viuunt, qui magi-
ſtratus

ſtratus facere ac premere poſſunt. Nec vero cum ipſe hæc dicat, ſe oblitum aut quis ipſe ſit; aut vbi terrarum. Scire ſe ſub Rege eſſe Siciliam; & id cuique genus imperij charissimum eſſe debere ſub quo eſt genitus. Verum vt quibus imbecilla valetudo eſt, corpuſcula quidem ſua amare ac tueri eſt neceſſe; ſed & illis præterea licet aliorum contemplari fœlicitatem qui firmiori habitu abſunt à morbis; Ita ſe regiam dignitatem colere, cui erat naſcendi conditione obnoxius; & populorum tamen libertatem ſuſpicere, qui ſui potentes ſunt. Neque præterea ſe Meleandro iniuriam facere; cuius virtutibus ſi ſimiles vtique eſſent cæteri reges, nihil ſe Regibus diuinius, aut Regno inter homines vtilius crediturum.

Hæc audacter ingerentem Nicopompus non tulit. Vir erat litterarum à puero amans; Sed qui ſolis in libris hærere contempſerat: Adoleſcens reliquerat magiſtros; vt in Regum ac Principum aulis, tanquam in vera & liberali ſchola, tyrocinium poneret publicæ lucis. Ita pari vbique Muſarum & negotiorum ſtudio creuit; genere quoque ac moribus ad eiuſmodi eum vitam ferentibus; & multis Principum charus, ac inprimis Meleandro: cuius tunc & cæterorum Regum cauſam acturus; Quid faceres, Anaximander, inquit, in populari imperio, qui hic tantam loquendi ac ſentiendi libertatem vſurpas? Non mehercule tam impune ſub populo liceret regnum laudare quam nunc Plebis aut Procerum poteſtatem extuliſti; Vt vel inde intelligas, hic veriſſimam eſſe, illic fucatam libertatem. Nam quod ad naturam prouocas, quæ libertatis amorem animantibus ingenerat; vna perſuaſeris omne genus imperij ab-

dicandum. Neque enim ſub Republica minus quam ſub Regno, leges ſunt, magiſtratuſque quibus obtemperes. Quæ omnia eodem modo aut conueniunt, aut abhorrent à naturæ libertate. Si contineri ſua ſponte intra fines iuſtitiæ poſſet genus humanum, tunc impari omnium pietate non ſuperuacua modo, ſed iniuſta eſſent imperia, quæ ciues iam ſponte æquiſſimos ad inutilem ſeruitutem adigerent. Sed cum ex vitijs mortalium hæc felicitas ſperari non poſſit, ea maxime forma regiminis ad naturam accedit, quæ homines vetat extra leges naturæ ipſius virtutiſque exerrare. Vt non interſit pluresne an pauci imperent, ſed in vtro regimine ſanctius ciues agant. Luſiſti præterea in permiſcenda Populi & Optimatum poteſtate, quæ vtique diuerſiſſima eſt. Tu vero ad fucum & libertatis pompam, Populum nominaſti; ad vtilitatis vero ſpeciem, retuliſti Optimatum ſolertiam. Atqui ſi reſpublicas intelligis in quibus ſummum Populo ius eſt; quid prudentia illic Procerum poſſit? Cum ſæpe ad imperitos, atque ignauos, Populi leuitas deferat faſces; cum factionibus, inuidia, impetu, rapiantur vulgi ſtudia, & plerumque fuerit ingens virtutis ſpecimen, ab imperita multitudine male mulctari? Sin illuc te refers, vbi Proceres omnia poſſunt, pudet iſtiuſmodi ſenatui regnum, Anaximander, poſthabere, & multiplicato numero dominorum, augere ſeruiendi vilitatem. Nam pro vnico Rege tot heros obtrudis, quot illic homines ſenatum conſtituunt. At ſcilicet maturius inter multos, quam Rege ab vno, publica expendentur negocia. Quaſi prudentum ſententijs Reges vti non ſoleant, & iſte quem laudas Optimatum ſenatus ſæpe tranſuerſus non agatur, dum quiſ-

quiſque proprij commodi ſtudio laborat, vel amore in ſuos, vel in pares inuidia. Sed enim maioribus præmijs excitata iuuentutis induſtria (inquis) ad ſtudia & labores propelletur; florebitque illuſtribus reſpublica ingenijs; regna vero tanquam ſtudijs & virtutibus aduerſa marcebunt. Quæ autem reſpublica? An illa popularis? In qua ad ſeditiones, ad furorem, ad captandi populi atque fallendi conſilia, aptare ſe ſolent improbæ ac factioſæ mentes, adulatione, obſequio, ſuauitate orandi; in qua denique vix eſt, vt eximia ingenia, & ambitu accenſa, niſi ad publicam perniciem emineant? Sub Optimatibus vero, quid ſpei laborioſis illis hominibus quæ amplior ſub Rege non pateat? Intra certas (vt noſti) familias atque ſtirpes includunt hi Proceres reipublicæ munera atque potentiam; vt generi, non virtuti ſeruentur dignitates, niſi forte quædam obſcuræ, & quæ te à ſupercilio nobilitatis non eximant. Et hæc præterea munera ad quæ licet peruenire, an putas in alios diuidi quam in iſtorum potentum clientelas? Ne fœlicius quam ſub Rege eloquentiam illic, aut virtutis alia ſtudia; ſed gratiam, ſed amicitias, ſed priuata obſequia, valere exiſtimes. Pone vero, tam regnum, quam rempublicā, Principum vitijs tanquam affecta valetudine laborare; vtribi faciliora expectes ad publicam ſanitatem remedia? Nimirum & Regem & ipſius vitia mors ſaltem de medio tollet, poteruntque à ſucceſſoris indole ſperari mitiora. At labem corrupti ſenatus non vniuſcuiuſque mors eluit; ſed afflicti ſemel mores in deteriora ſemper labuntur, donec publicam ſalutem ſuo caſu obruerint.

Sic diſſerente Nicopompo, timuit Lycoge-

nes inuidiam, quod ab ſuo nepote oppugnaretur ius regium. Nam & hoc inutile ſuis ceptis facinus erat, qui non delere ſed habere ſibi regnum optaret. Aliud commodius viſum; quandoquidem ille ſermo inciderat; arguere gentium ritum quæ vni ſe ſtirpi in hereditatem permiſerant, cæteraſque extollere poſt ſingulorum obitum Regum in comitia & ſuffragia euntes. Et hoc quidem Lycogeni placebat argumentum; tum quod ſceptro Meleandri imminens id poſſe ſe conſequi tumultuaria populi electione ſperabat; tum quod illic erat Dunalbius, ſibi protinus vt credebat aſſenſurus; quia in illo Antiſtitum collegio ſummos ad gradus non hereditate, ſed ſuffragijs itur. Sic igitur exorſus turbauit Nicopompum; Dies abeat, inquit, priuſquam, Nicopompe, quæ in vtramque partem dici poſſunt enumeres. Nam quotuſquiſque Philoſophorum non inuenit quæ pro Regibus vel Republica diceret? Et tecum quidem ſentio, vnius imperio rem communem melius geri. Illud magis in perplexo eſt, an adigi populum præſtet ad vnius familiæ ſeruitutem, an ius illi relinquere ex omnibus ciuibus optimum deligendi. Siquidem in ea populi libertate, qui regio ſanguine naſcuntur, impenſius rectis artibus ſe dederent, certi non ante in ſceptra majorum quam in virtutes venire ſe poſſe propter quas illi maiores regnauerunt. Etiam populo gratias quiſque Regum haberet, memorque ſe ab eo ſubuectum, moderatius vteretur credita poteſtate. Nunc vero quaſi nata mancipia, ſi ſubimus imperium, ne reſpicimur quidem; ſin detrectamus, pro flagitio habetur. Cum deinde in infantem, in puerum, in imbecillis animi hominem ſummam rerum fatorum ludibriũ tranſ-

fert,

fert, quid hac luctuoſa ſucceſſione acerbius? Non expectat mehercule ciuium improbitas donec ille Rex adoleuerit: ſed dum ſimplex & inutilis ætas ſuperbe deſpicitur, eæ clades publice eueniunt, quas deinde vix multorum fœlicitas annorum ſarciuerit. Tunc vtique omnes regnant, populum omnes deſpoliant; vt nec ſaltem à ſolis calcatus Regibus contumeliæ ſolatium habeat ipſam peccantium dignitatem. Quod ſi gubernatori nauis vtcunque præſtanti, filium rudem in ſucceſſionem non ſufficimus;ne quos ille ſeruauit iſte euertat; Nec Philoſophiæ ſcholam proximus extincto præceptori,ſed ſapientia ſimillimus excipit: Cur regnandi vnam hanc artem præceptorum pleniſſimam, & ex cuius erratis omnium pernicies pendet,pueris tradimus; qui ſi hereditatis iure habent vt regnent, nobis iure eodem vt pereamus relictum eſt?Huic quidem inſtituto ignoſco, ſi putamus populos atque vrbes gratia Regum ipſorum conditas eſſe? Perdant enim illi quod ſuum eſt, ferantq; populi illam ſortem quam numina dederunt. Sin fatemur hanc tuendis gentibus dignitatem eſſe repertam; miror maiores non cauiſſe,ne ex illa peior interdum calamitas eſſet, quam quæ eius beneficio præuertitur. Sed hæc tibi, Dunalbi,relinquo exequenda;Tu ſanctior nobis author comprobabis eligendorum Principum morem, quem & vos in ſacris comitijs iuſtiſſimo ritu ſeruatis.

Dunalbius in publice obloquendo ſemper religioſior, eo tamen deuenerat, vt aſſentiri Lycogeni, vel in eum diſſerere cogeretur; præterea omnium oculos, & maxime Nicopompi,in ſe videbat eſſe intentos. Modeſte igitur abnuens ſibi placere quæ Lycogenes attulerat, tandem omnium pertinaci ſilentio,

ſic

ſic eum ad dicendum inuitantium, in hanc ſententiam loquutus eſt. Scio te, Lycogenes, hæc philoſophandi magis cauſa dixiſſe, quam quod reuera ſic ſentias; Niſi id forte tuæ in nos pietati dediſti, vt quia ſuffragijs Regem ſacrorum renunciamus, author ſis eum ritum vbique ſanciendi. Sed ne ſceptri & ſacerdotij iura confundas; vide quam diuerſa vtriuſque ſit ratio. Nobis quidem cum lex vetuſtiſſimæ ſanctitatis matrimonia abſtulerit, quomodo infulas relinquemus liberis noſtris quos tollimus nullos? Multa præterea in ſacris ſunt, quæ ſacerdotes per ſe peragere, non mandare alijs debent. Si igitur in pueros hoc munus ſucceſſionis iure deuoluerent, quo aræ, quo templa, quo diuum illi cultus, qui profanis nec numini initiatis committi non poſſunt? Ita quoque admonemur, non diuitijs incumbere aut cæteris mortalium curis, ſed pro domo, pro familia, pro poſteris cœlum habere: neque illa noſtra eſſe, ſed Numinum, quæ à nobis duntaxat procurata ad heredem non tranſeunt. Sed & vni familiæ ſi hæ ſummi ſacerdotij infulæ donentur, quamdiu putas illam cogitaturam ſe hanc Numinibus magnitudinem debere, neque ſibi ſed Dijs regnare? Vel Reges ac populos tantæ cognationis ſupercilium eſſe laturos, qui nulli nunc ſtirpi, ac pene, nec homini, ſed officij ſanctitati, ſeipſos ſine æmulatione aut vilitatis ſuſpicione ſubijciunt? At in ciuilibus imperijs, quæ opulentia viribuſq; conſiſtunt, quæ populo quietem præſtare, & contumaciam frangere impiorum armatis legibus debent, multa ſunt quæ ſucceſſionis vtilitatem concilient, quorum præcipuum forte eſt ambitus Optimatum exarmandus, ne in Regni ſpem audeant ipſum Regem violare.

Finge

Finge enim, in nobilibus & inquietis gentibus, quas cernimus hereditario contineri imperio, hunc quem laudas electionis morem vigere; quid facturos Optimates exiſtimas, nunc quoque vix Regem patientes? iam hæc illis accederet ſui fiducia, poſſe ſe quoque regno potiri; iam deſpectus in Regem, qui & ex illorum ordine fuiſſet, nec maiores liberos relicturus. Aſt vbi fortuna regnandi ſtirpe in vna conſenuit, Regum præteritorum reuerentia adeo viuit in poſteris, vt vel cunæ puerorum in purpuram natorum tacita confeſſione ſortis noſtræ nos tangant, nec ijs parere indignemur, quos priuſquam lucem ſubeant ſcimus naſci vt imperēt. Nec dubium, grandius quiddam inſinuari illis ingenijs quæ ad regnandum à puero inſtituuntur; ſiue natura hoc facit, ſiue diſciplinæ rectitudo; aut potius Deum cura. Certe enim conſuetudine honorum qui ipſis habentur obſtupeſcit ſuperbiæ guſtus ac veluti acie; aliturque imperandi ſortis illa ſecuritas; quæ vt contemni vix poteſt, ita nec in odium venire, quia plerumque accedit comis animus, & cum Optimatibus familiaritas, nulla præteritæ humilitatis verecundia erubeſcens. Altiora deinde aſſueſcunt cogitare, regnoque tanquam liberorum ſuorum patrimonio cum fide incumbere. Qui vero ſuffragijs in hunc verticem rerum humanarum attollitur, nondum primæ immemor ſortis eſt, in quam recidere ſui heredes poſſint. Itaque à publicorum munerum ſedulitate propiori cura ſubducitur, vt filio vel proximo cognatorum eos conciliet quorum eſt regnum dare, aut familiam ſaltem tot opibus expleat, ne deinde vllus ignoret fuiſſe ex ea qui regnarit. Sic publica ornamenta, publicæ opes, quæcun-

que

que ratione in priuatam degeneruntur familiam, & quæ ſplendori, quæ vtilitati communi vota maiorum deſtinauerant, triſtiſsimo errore in neſcio quos lares profunduntur, eoſq; laborant in lucem vindicare. Nec euiuſmodi Reges ſuis modo peccatis Rempub. lædunt, ſed & Optimatum erroribus, quos pernicioſa indulgentia ideo ſibi deuinciunt, vt purpuram cognatis ſuis ſeruent, aut largiri immodice non vetentur; aut denique ne futurum lædant Regem, (nam quis ille de tot Optimatibus, incertum eſt) iniurias in deceſſoris familiam vindicaturum. Iactes nunc licet electionis prudentiam, quæ nouas identidem ſtirpes obtrudit malo publico ſaginandas. Ipſi Aquilij diuerſo è genere lecti, quam ſæpe Maieſtatis ſuæ vires his proditas curis fregerunt? Inter hos ille, cuius ſanctiones aureas dicunt, vt filio regnum pararet, quo precio ſuffragatores emit? Quo deinde ſceptri incommodo, cum ſoluendō non eſſet, publica ijs vectigalia conceſſit, quæ primum pignoris nomine occupata mox iſti imbecillitate vel errore regnantum in hereditatem verterunt? Multa præterea ſunt, vt ſcitis, ſiue opera, ſiue conſilia, quæ non ſtatim ac concepta ſunt, reipublicæ proſunt, ſed expectant maturitatem ſuam, & inſtar frugiferarum arborum legitimo denique tempore edunt baccas. Ex his longioris ſpei conſilijs plerumque ſolida regnorum ſalus conſiſtit. Sperni tamen, aut omitti ſæpiſſime ſolent ab Rege qui non patrio, ſed comitiorum iure obtinet ſceptrum. Quia illis operibus inchoandis labor eſt vt plurimum ſumptuoſus; eoque ſuis authoribus ingratior, quod non viriditatis, nedum meſſis, ea ipſis voluptas eſt, quæ poſteris Regibus olim continget. Qui autem

erunt

erunt hi Reges? liberi, amici, familiares mei? Imo forte ex ignotis, aut inuiſis. His ego ſecuritatis, lætitiæ, opulentiæ fundamenta ſtabiliam, magnis curis, & iactura ærarij, quod nunc melius in meos effuderim? Fac me velle; at hi ipſi ſucceſſores forte inuidia ſua inutile meum munus efficient, & opera in ſpem longioris vtilitatis inchoata, vel negligent, vel euertent; quoniam mihi meiſque temporibus erit in decus ea inſtituiſſe; ipſis autem, vt altoribus tantum, & ſapientiæ noſtræ cuſtodibus, inglorius ſumptus accedet. Hæc neque vano timore, neque tamen præter rerum publicarum perniciem, eiuſmodi Regum animos ſolent ab ingentibus cœptis auertere.

Minori tamen vtcunque Reipublicæ incommodo regnare electi Reges poſſunt, quam eligi; Nam in viuidis gentibus, ſubtilique exſerto ambitu feruentibus, num quieta fore ſperes comitia? num largitionum armorumve immunia, vbi multi opibus, genere, animis pares, neque cedere inuicem poterunt, neque omnes regnare? Quid deinde cum in duos candidatos ſtudia diuiduntur; amboque in regnum ſe aſſerunt, vt neſcias vter vitio ſit creatus? quantæ hæ turbæ? quam ſæpe longiſſimo bello cruentæ? Vt ſileam quod populus Regem facere iure aſſuetus, ſæpe quoque eum audet amouere iniuria. Ne vetera nunc curem; cerne Aquilium. Duo regna totidem comitijs non pridem adeptus, paulo poſt eorundem hominum pœnitentia excidit ſceptris. Rite inauguratum negauere. Ita ferro, cladibus, vaſtitate terrarum repetendæ res fuerunt, hinc in Peranhyleum alterum ex regnis ambientem, hinc in Dereſicum iam alteri incumbentem, qui pro dapibus quas in men-

menſam Aquilij ipſum ferre oportuit, fere ſuſtulit & penum & menſam. Hæc vero nonne ſumma diſcrimina exiſtimes, iiſque peiora quibus interdum noſtrorum pueritia Regum funeſta eſt? Nam non nego vel regnantum infantiam, vel tenue ingenium, ineptumque negotijs, ſæpe publicis rebus nocere. (quid enim ſic ad hominum commoda exactum vt vndequaque ſit vtile?) Sed hæc ipſa multo mitiori tempeſtate in nos voluuntur, quam quæ procellæ ex comitiorum freto exæſtuant.

At nec putes optimum quemque, aut maxime ad regnandum idoneum, per hæc comitia venturum ad purpuram. Quam multæ ſunt factiones! Vt ſæpe qui ſtirpe & potentia præcipuus eſt, animi bonis deficitur; tāquam verentibus fatis, ne ſi ſummam fortunam ac mentem dent homini, Deum faciant ex mortali? Non igitur digniſſimus vtique erit quem Principem comitia dicent, ſed aut potentiſſimus, aut fœliciſſimus; quorum vtrumque ab arte regnandi abeſſe multum poteſt. Ille viribus ſuis ſuffragia aut terrebit aut emet; ille ignauia fauorem apud eos inueniet qui ſperabunt ſub tali Principe ipſi reſignare. Nam ſi denique eligentium ſtudia atque vota ſic integra fingis, vt in eo quem deſtinant Regem, ſolam virtutem reſpiciant, ſolerterque inueniant; ſi præterea candidatorum modeſtiam & aſſenſum populorum hunc facis, vt præbeant obnoxias ceruices ſic ad ſceptrum prouecto; Addas innocentiam noui regis inter recentis fortunæ blandimenta, adeo memorem ſui futuram vt nunquam conniueat; Tunc ego ad hanc fœlicitatem proclamabo. Diiſque chariſſimas gentes credam quibus illa contigerit. Sed hæc bona ſpe-

tari

rari non poſſunt. Reclamant vitia hominum & toties experimenta in contrarium verſa; Vt iniuria accuſetur nationum ſapientia quæ dedidere ſe vni ſtirpi, ex qua tranquilliora ſint & magis illuſtria apud ſe imperia.

Iratiſsimus Lycogenes erat, deſtitutam à Dunalbio eſſe ſpem ſuam; quod tamen ne conuiuæ aduerterent, aliquot iocis, quos elegantiſsimos habebat, rei ſeriæ grauitatem mutauit; adiuuante Eurymede, cui apud ſe tot periculoſæ Philoſophiæ argumenta iactari non placebat. Maxime de Peranhyleo, & Derefico; inter conuiuas ſermo fuit; quorum in Aquilium audaciam Dunalbius modo notauerat; Et hos quidem diſsitarum tumultus gentium, plerique narrare amabant vel audire. Sed Arſidas inter hæc, iam prouecto conuiuio facile elapſus, ad Argenidem iuit, breuiterque narrauit quam contumax *Lycogenes* eſſet in Reges. At illa de temporum iniuria breuiter queſta, codicillos ei tradidit perferendos Poliarcho, quibus ſua mandata commiſerat. Cumque plurimum nauem, & iter, & ſecretum, & quicquid ad fugientis ſecuritatem erat, commendauiſſet; Tibi denique, Arſida, inquit, qui tantum hominem ſuis inimicis ſubduces, primum præmium Dij, conſciuſque virtutis animus perſoluet, tum Poliarchus aliquando fœlicior; &, ſi cætera abfuerint, à me ſaltem tuæ beneuolentiæ fructum expecta. Ille hilarior Argenidis verbis factus, & cum Archombroto deinde quæ videbantur loquutus, prona iam veſpera ad Timocleæ prædium venit, cui agreſtes comperto errore tunc forte pridianos tumultus excuſabant. Illa ſæpius cogitans ſe in leges peccauiſſe, quam ſcrutatoribus abfuiſſe fortunam,

tunam, comiter omnes habebat; ſi quid in poſterum opus eſſet, animos ſibi parans. Arſidas eoſdem benigne affatus eſt, omnibuſque dilapſis, prima nocte ad Poliarchum deſcendit. Is mora & ægritudine æger, vt venientem conſpexit; Quid, ait, vobis placet me viuentem ſepeliri? Eripe me ab hac nocte (Arſida) & vel hoſtibus permitte. Certum eſt non diutius ferre hunc ſitum. Ille gnarus quanti gaudij chartam afferret, nihil ad omnes queſtus; ſed litteras Argenidis profert, gemmamq; & manum iubet inſpicere. Confeſtim Poliarchus exultatione pleniſſimus, vt valet, Arſida? vt meminit noſtri? Neque nomen adiecit; nam & Timoclea audiebat loquentes; Sed lino deducto, deflexit aliquantum ne legentis affectus vultuſque notarentur. Perlecta epiſtola, ſecretum Arſidam ad ſe trahere cœpit, illumque conſulere, ſatiſne fidere veſti ignotæ & aſcito capillamento poſſet, ſicque ad Argenidem ire; an tutiora ſequi præſtaret, & ad nauigium Meſſanam proficiſci. Et hunc ſtatim nauigare Arſidæ quidem placebat; ſed cunctanter obſtabat Poliarchus auidus videndi Argenidem, & verecunde pro amore ſuo pugnans; Quod vbi Arſidas ſenſit, exoneraturus pudorem amatoris, mutata ſententia author maxime fuit ad Argenidem eundi. Quid enim facilius quam poſtera die templum quod omnibus patebat, intrare? Argenidem de more ſtaturam ad aras, quibus oſculum ponere nec miſerrimi ſupplices vetantur. Obfirmato Poliarchi conſilio, Timocleam aduocant; monentque ſub diem Poliarcho eundum ad nauem, quæ in Italiam eum ferat. (nam ad aulã proficiſcendi conſilium premebant.) Adiecit Poliarchus; nunquam hoſpitij gratiam apud ſe

vanam

vanam fore; Vitam & quæcunque per eam homines habent, ſemper illi debiturum. Matrona inter preces atque vota lachrymis manans, iam non vt hoſpiti tantum, ſed propemodum tanquam alumno, omnis curæ, omnis ſolicitudinis affectum impendebat. Multum erat ad amorem beneficium dediſſe, verebaturq; ne iam ſuum Poliarchum inclementior fortuna exciperet. Et tunc quidem flens acquieturum reliquit.

Nocte vero inter vota, & metus, anxie ducta, rediit in ſpecum cum Arſida, attulitque fruſta panis mero intincta; & ad Græci moris ientaculum adegit adhuc de ſomno faſtidientes. Emiſit deinde paulo ante auroram cum Gelanoro Poliarchum. Et Gelanorus quidem cum Arſidæ ad vxorem litteris Meſſanam profectus eſt. Nam Meſſanæ Arſidas habitabat, vrbem ſibi à Meleandro creditam regens. Litterarum ſenſus erat, vt coniux inſtructum nauigium haberet in portu, quo ipſe propediem in Italiam vteretur. Sibi neceſſariam Rhegium viam eſſe; hominem, qui has litteras ferebat, diligenter apud ſe ſeruaret. Se Meſſanæ intra quatriduum fore. Poſtquam ille diſceſſit, iam ſolus Poliarchus Arſidam ſequebatur lente in equo præeuntem. Pedes erat, vilis amictus; & ſcipione non neceſſario vtebatur; manibus quoque, ne candore proderentur, diluta fuligine, in ſufflauum colorem mutatis.

Peruenerunt in vrbem, cum recluſo iam Palladis fano Deæ copiam feciſſet æditǔus, necdum frequens populus commodiora ad ſpectandum occupauiſſet. Poliarchus quam licebat proxime reſedit ab ara; Arſidas ad Argenidem iuit, docuitque quam religioſus cultor in templo illam maneret. Obſtupuit

Virgo,

Virgo, ſimul periculo Poliarchi & oblatæ lætitiæ ſenſu perculſa; ſignisq; diligenter quæſitis, quibus mutatum agnoſceret, Res, inquit, periculi plena erit, Arſida, ſi Rege atque Lycogene mox ad templum ituris, Poliarchus veſtium furto duntaxat & capillorum celabitur. Ex tot viris qui Principes circumſtabunt, neminem putas ſenſurum hanc fraudem? Maxime cum mutuis ſuſpicionibus erecti, qui Regi, quique Lycogeni ſtudent, vultus omnes, & quicquid inſidias tegere poteſt, ſolertiſſima ratione explorent. Venire iuberem huc ad arcem; ſed laruam qui in ſtatione ſunt milites forte excuterent. Pergam potius ad Parentem, moneboque, ex quo me voluit Palladi miniſtrare, nunquam nundinarum hunc diem imæ plebi ad vota negatum: Cum autem ſanciendæ mox paci ad ſacra cum Lycogene ſuccedet, templum ſtipatoribus & comitibus plenum, nec capturum populi turbam, nec ſupplicum vilioribus poſſe patere. Si igitur placet, (ne quid de conſuetudine hodie pereat) me ſtatim ad aras proceſſuram, vt qui de plebe volent ritu ſolito luſtrentur; Vulgi cultu finito ipſum melius publica ſacra procuraturum. Ita metu ſoluta videbo Poliarchum, commodiuſque incurioſo populo noſtra conſilia latebunt. Probante induſtriam Arſida, & vt maturaret monente, puella ad Regem digreditur: Neque is minus ſententiam laudauit, idonea fraude deceptus; Et illa accelerata pompa (vix dum enim horam diei ſecundam religioſi homines Palladi nunciauerant) inter ſtipatores, miniſtraſque ad templum producta eſt.

Is autem ſacrorum ordo erat, ex quo Argenis ſacerdotio fungebatur. Siculi nundinas ad fori conuentus, & mercatum, celebrabant,

bant. Tunc Regum edicta vulgari, tunc in ſontes edicta conſtitui. Tempus hoc rebus, ſi quæ ſacræ, ſi quæ publici ritus, datum. Confluebant in proximas vrbes ex vicinis mapalibus atq; vicis, qui vel ruſticis opibus abundabant, vel egebant vrbanis. Hæc dies conſtituta Palladis ſacris erat, quo frequentior populus videret Argenidem; Quæ quacunque per Siciliæ diuerſa procederet, habebat in comitatu vates & ſacerdotum chorum: maiores hoſtiæ, & cætera victimarum genera ſequebantur. Cum lucebat nonus dies, ſi quod Mineruæ templum in proximo erat, illuc deferebatur ſimulachrum, cui honores haberi conſueuerant: Sin minus ex commodiſſima æde euocabatur qui Deus Deave habitabat, vt, quia duo numina vnum templum non capit, ſuo diſceſſu commodaret Palladi fiduciariam ſedem. Fores laurea redimitæ augebantur lucernis atque vittis. Signum quod ad aram colebatur, acre erat, & Deæ ſua arma decentis. Strictum ſupercilium hinc acie oculorum, hinc caſſide ad mediam frontem producta pulcherrime horrebat. Vultus, qui virginis, ſed implacidæ, eſſent. Haſtam ex auro, errantibus per metalli fulgorem radijs, quati à Dea, ſæpe vulgus aſſeruit. Ægidem quoque in parma omnibus coloribus qui ſerpentum ſquammas mutant, pictor expreſſerat. Veſtigium veluti ſtantis ad pugnam, læuo pede ſic porrecto, vt totum ſimulachrum nonnihil obliquaret in latus. Serpentis quoque ſpecie Erichthonius, erat ad pedes, ſpiris extremam haſtam cingens. Ceterum lectas victimas, vittiſque & cætero ritu, prǽterquam mola, mactatas, producebant ad veſtibulum templi. (nam intus mitti ſanguinem erat nefas.) Poſtquam victimis iam ſubiecta aqua

erat,

erat, ſuperueniebat Argenis, cultu eximia qui Principem & Sacerdotem decebat. Miri operis ſtolam erat induta, quæ per intextas imagines aſsurgens, Palladem faciebat de cerebro Iouis naſci, & in lite cum Neptuno inuenta olea triumphare. Hanc à tergo per multa volumina diffuſam, ne veſtigia verreret, ſex virgines ſuſpendebant. Crines Argenidis religabat purpurea faſcia, ramis oleæ impedita. Ex eadem arbore ſummo capiti coronam poſuerant. Sic ornata, & poſtquam ad victimas acceſſerat, impoſito velo caput operta, concipiebat ſolemnes ſacrificio preces, molaque deuota animalia conſpergens, muliebri ictu in earum frontem reclinabat argenteam clauam. Vero mox ferro excipiebant victimas præcincti Sacerdotes; iuguliſque ſuffoſſis, fata & Deos in extis credebant deprendere. Tum ingreſſa templum Argenis, thuribulo argenteo præferebat ſolitos Dijs vapores, & ad aram admota, demptam ſuo capiti coronam ad armati ſigni pedes ſuppliciter collocabat. Thura tunc, & odores, nouo igne refecti; qui dum ex acerra diſſipantur, cantu à proximis virginibus orto, quiſquis ex populo ſciebat, hoc carmen modulabatur.

O pars, ſed potior, tui parentis,
O Tritonia, nulla cui Dearum
Maternas tenera blanditias tulit;
O virgo ſtudijs nata virilibus,
Sacris ipſa tuis ades.
At vos Sicelidum chorus,
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plauſibus.
Tu belli decus, axibus ſeueris
Lethum, vim, gemitum, arma, fata, ducis.
Stas dextra iaculum; Gorgonis aſpra
Monſtris terribilis laua, dat hoſtibus

Faſta

Faſto viuere marmore.
Tu pacis Dea; pinguibuſque campos
Exornas oleis: & ipſa ſtamen
Monſtras, ipſa colum ducere candidis
Quæ te virginibus cunque vocauerint
Caſti thuris odoribus.
Tritonis cupit vnda te paludis,
Vrbs Dijs hoſpita te vocabit Argos,
Et Pandionijs qui colit arcibus,
Sed tu Trinacriæ pronior inſulæ,
Huc vultus melius refer.
Adſis Sicaniæ benigna genti,
Seruatoſque diu tuere Reges.
Nobis, Diua, ſemel cum bona veneris,
Optamus merita ſapius & nouas
Læti reddere gratias.
At vos Sicelidum chorus
Forti plaudite Virgini,
Cantus addite plauſibus.

Sequebantur omnium vota, quibus palam incolumitas petebatur Principibus; addebant innoxios cœli hauſtus, nec fallentem Agricolas humum. Occultis precibus priuata familiæ commoda quiſque optabat. Tunc vero ad dexterum latus aræ, in altiori ſede Argenis quieſcens, vittatum manu ramum tenebat, quem vndis luſtralibus rorantem modico victimæ cruore aſperſerant, credebantque efficacis eſſe tutelæ, ſi fronti orique eſſet impoſitus. Stabat in armis circa Virginem ſatellitum duplex ordo, ad eam ituris ſemitam aperiens, quæ vix binos capere poſſet, ne tumultu & imperitorum rixis aut ara aut Argenis pulſaretur. Sic admiſſi, ad illius pedes prolabebantur, abibantque breuiter ramo tacti. Nulli de plebe excluſi; pluresque Argenis quam Pallas acciebat ad ſacrum.

Quo igitur die Arſidas Poliarchum addu-

xit, parata erant ſacra in veteri templo, quod Magellani habebant Palladi nuncupatum. Et Argenis maturius, tanquam dimittendo populo priuſquam cum Lycogene Meleander adeſſet, re vera vt extra periculum Poliarchum aſpiceret, deſcendit ex arce. Cumque pro foribus templi tactas victimas reliquiſſet inter decollantium manus, & in Deæ limine thuribulum ſumpſiſſet; iam tunc quidem inquieto animi tumultu completa, peruenit ad locum, in quo, Arſida docente, ſciebat ſedere Poliarchum. Hunc vero poſtquam vidit, in ignobili veſte, & genis alienis, miſerabilia in ſe lumina figentem; adeo ira & pietate accenſa eſt, vt pene ſacri ratio amenti excideret. Vtcunque tamen perrexit ad aram, ibique in Deæ ſignum intuens; interim dum cæteri ſolemne carmen celebrant, arcanos gemitus effudit. Teſtabatur cœleſtium fidem. Innocentiam ſuam, candorem, pietatem, tacita exprobratione ingerebat ſcientibus. Nunc ſi ſe adiutam vellent, auxilio eſſe tempus. Si hæc mortalia curant reguntve, cur non virtutibus precium erat? cur nec à ſe, nec à Poliarcho violati ſæuiebant? Scire illos quam non fœdo amore, virginique pudendo, in tanto viro hæſiſſet. Si per iura naturæ licuiſſet, optaturum hunc fratrem fuiſſe. Adeſte ſaltem fugienti, inquit, &, ſi quid durum in vtrumque paratis, illo incolumi omnia in meum caput citate. Ab his precibus, quamquam veriſſimo affectu flagrabant, ſubito cogitationum æſtu auerſa eſt, & nunc ſui, nunc ſponſi miſerebatur. tum in Lycogenem inexpiabilis odij rabies, & quoties occurrebat nec inſontem patrem eſſe, qui tam facilis in Poliarchi annuiſſet perniciem, ab hac mente refugiens, quæ periclitabatur pietatem violare, redibat

ad Deos, ſtupenſque, & inter mutos dolores attonita, plus illos ſuis malis quam votis exorabat. Fletum tamen in poteſtate habuit, pudore intempeſtiuos in publico luctus vetante; forte etiam quia erat calamitatis maior moles, quam vt iret in lachrymas.

Neque tunc minus ægritudinis aut tumultus in Poliarcho erat. Relinquendæ dulciſſimæ ſedes; aufugiendum veluti perduelli. Quam non generi, quam non animo conueniebat hæc fortuna! Iam quæ oblectamenta fuerant, lacerabant diductum doloribus pectus. Omnes Argenidis virtutes, omnes dotes, redibant in mentem; etiam quæcunque exigua eſſe crediderat, tunc auguſtiori ſpecie, quia erant amittenda, cogitationem implebant. Inter tot mala nihil moleſtius viſum, quam quod Argenidi doloris cauſa eſſet; Nec leuior metus repugnantem animum lente ſubibat, ne ſacramenta amicitiæ inter ipſum & virginem concepta tempore & abſentia delerentur; eſſetque aliquid quod Argenidi charum deberet odiſſe. Simul in iram verſus, cogitabat Siciliam armis repetere. Simul Argenidem in patre aut Patria lædere verebatur, & iracundia dolori confuſa, per varios affectus nunc ſtupebat, nunc errabat.

Inter hos animi motus, decantata ter carmina publicæ voci finem fecerunt; conſeditque Argenis non procul ab ara, ſacrum ramum venientibus protendens. Seleniſſa, virginumque delectæ, à tergo ſedentis conſtiterant. Eurymedes, atque Eriſthenes, longe diuerſum par, erant ad latera: Ab illis milites ad teſtudinem templi porrexerant geminum ordinem, definiebantque viam proceſſuris ad virginem. Eurymedes cum in Argenidis vultu crebros motus notauiſſet, ſubmiſſius ad

 aurem,

aurem, rogauit ecquid ipſi male eſſet. Vtitur colloquentis commoditate virgo, ad illum vtique vultu conuerſo, quoties nimius dolor exundabat in ora. Vulgo digeſto, pene vltimus reſtabat Poliarchus, qui ad luſtralem ramum accederet. Et animus & veſtigia deerant proceſſuro: viciſſimque à frigente, & pene inutili puella, expectabatur. O amantium inſana conſilia! Tanquam fugitiuum gaudium percepturi, ad hanc breuis mutique congreſſus audaciam deuenerant; iamque piget irritati doloris, ſimulque periculi, multo acrius deuoturos ſuam ſortem, niſi ſic dolere licuiſſet. Demum miſer, nec iam fruſtra innixus ſcipioni, promouit ad Argenidem gradus, acciditque ad genua: & tanquam vota conciperet, Vale, inquit, caſtiſſima Sacerdos; memineris Palladem tuam abire ſemper tuam, ò virgo; ſed, ſi patieris, non ſine patrio fulmine redituram. Intellexit miſerrima virgo; nec aliquid auſa referre, tamen mœſtis oculis in eum breuiter fixis efficacius omni voce loquuta eſt. Sed ab illius pedibus abire non ſuſtinebat Poliarchus; ſiue illum obliuio ſui ceperat in tantæ calamitatis caligine; ſiue ſentiebat poplites erraturos: Cœperatque vereri Seleniſſa, ne ille intempeſtiua mora fabulam proderet; Cum Eurymedes hominem ratus ad Argenidis pedes ignara ruſticitate conſiſtere, virga quam dextera tenebat grandem ictum procumbentis lateri non ſine riſu inflixit, iuſſitque abſcedere. Poliarchus inter paucos Eurymedi charus erat, & hanc iniuriam non ab odio vllo, ſed veſtibus ſuis factam ſciebat à neſciente quem cæderet; conſurrexitque propere, ſuo quoque iudicio merito caſtigatus. At non Argenis tam compoſito animo ictum aſpexerat, ægre pudore prohibita, ne

Euryme-

Eurymedem ab oculis iuberet abire; Mox diſcedentem Poliarchum qua licuit oculi ſequuta, oportune Arſidam in limine templi videt, vt conijci potuit, viam fugienti præeuntem. Quippe ille gratulatus ſuo Regi, quod à bello quies eſſet, ſimulauerat neceſſitatem ſibi oblatam traijciendi in Italiam ad ſocerum. Impetrata Regis pace, templum Palladis petit, cernitque venientem ab ara Poliarchum. tum paululum cum eo ſecedens, monet per infrequentem portam abire ab oppido; viam quæ Meſſanam tendit tenere, donec ſecundo milliari in dumetis quæ occurrunt lateret; ſe, poſtquam loquutus Argenidi eſſet, confeſtim aſſequuturum.

Interim Meleander ad Argenidem miſit, qui popularis ſacri ſolemnia iuberet maturari. Tempus enim in multum diei procedere; dandum ſibi & Lycogeni templum eſſe. Illa apud ſe non erat, ſtimuliſque quos credebat conſtantia ſua domitos, iam ſenſim concedebat. Regi tamen renunciari iuſſit, peracta quæ pertinebant ad Populum. Deſtinata ſacrificia, cum placeret, obire illum poſſe. Ingens pompa, & pro decore Meleandri, atque Lycogenis, in Regiæ veſtibulo ſtabat, manebatque ad templum prodituros. Ipſe Lycogenes in Meleandri thalamo erat, ſpecie officij, varios, ac plerumque non ſerios, cum Rege ſermones inſtituens. Vbi maturum fuit, Meleander in regio cultu, pallioque purpureo, manu tenens inſigne maieſtatis, ad ſtipatores proceſſit. Proximus antecedebat Lycogenes, cuius latus de Regis imperio regebat Archombrotus. Ante hos ibant quorum magiſtratus eminebat aut gratia. Ingens egregiæ iuuentutis numerus inchoauerat pompam. Ne populum quidem ſatis viatores arcebant,

ſpectandi auidum, maximeque qua prohibebatur ruentem. Præter regium aſſuetumque imperio nomen, ipſa ſenectus, vultuſque leniſſimi animi index, & ſuo faſtidio digna maieſtas, omnes in Meleandrum conuerterat. Neque tantum quibus incorrupta in eum fides erat, hoc conſpectu mouebantur; ſed etiam ex inimicis illi quos erraſſe potius diceres quam peccaſſe; vt is dies haud pœnitendus Regi proceſſerit, in quo hos dolor, illos pudor inceſſit, quod ad hæc fœdera adigeretur. Ergo Lycogeni Rex iurabit? Ergo ad neceſſitatem fœderum cum ciue deſcendet? Et hæc publice, hæc tanquam legitima, populum teſtem habere? Quid amplius externum Principem, parem æmulum, iuſto bello eſſe facturum? Quibus autem altior ſenſus, aut ſpe vel metu ſagacior erat, vlterius cogitationem mittebant; neque vero colendum illum diem, tanquam pacem relaturum: ſæuiora reſtare; nec futurum ſtabile quod coactus Rex cum ciue pepigiſſet. Nam Principes, quod à ſe iniuria extortum eſt, alia iniuria ſæpe repetere. Aut itaque Regem, vbi licebit, illius facinoris vindicem fore, aut ceſſantem iri à Lycogene oppreſſum. Forte ſenex, in aula educatus, interroganti ſodali quid vnquam humanius vidiſſet Regis vultu, ita reſpondit vt vox ad Regem perueniret; Humaniorem dicerem, commilito, niſi ſibi crudelis illa humanitate eſſet. Cum hanc vocem Meleander accepiſſet, à fidiſſimo homine miſſam, iam antea perturbatus, & in eos ſermones cogitatione hærens, quos de ſucceſſione Regum, heſterno apud Eurymedem conuiuio, audiuerat à Lycogene eſſe iactatos: ſic offendit in ſaxum quod aliquantulum eminebat, vt in terram manus affligeret. Subitus ſpectantium

clamor

clamor terrorem late dedit. Proximi ad ſubleuandum Principem concurrerunt. Qui longius ſtabant, ipſa ignoratione pauidius concitabantur; donec conſtitit fortuitum & leuem lapſum eſſe. Ipſe excuſauit riſu caſum: Multum enim ſe telluri debere, quæ Principem venerata, cum exurgere non poſſet, eum deduxit ad oſcula. Hanc, vt ſuam, libenter ſe amplecti. Triſte tamen aut lætum ſingulis omen fuit, vt quiſque Lycogeni vel Regi ſtudebat. Nam quid eo portendi, quod ſtratus Rex ad Lycogenis pedes erat? quod procubuerat tanquam victima, ipſe ad ſacrificandum paratus; quam leui momento, quam ſubito fuiſſe euerſum?

Dum hæc cogitant, iam in aream primi peruenerant, in qua hoſtiæ erant redimitæ vittis inſignibus, præcinctique miniſtri expectabant, donec Argenis legitimis verbis ad munera Deos vocaret. At illa magis magiſque ſuperuenienti dolore incitata, in ſecreto templi loco, cæteris paulum iuſſis abſcedere, ita ſecum loquebatur. Quid tu autem calamitoſa Argenis? quid tu præſtantiſſimo viro malorum omnium cauſa? quid vidiſti; aut in quæ ſupplicia duras? Poliarchum abire: triumphare Lycogenem? Pati hoc potes? ô regia virgo, ô ſceptro deſtinata! Si te Principem meminiſti, cur non Poliarchum hic aſſeris? ſi ſponſam, quid ille ſolus fugit? Ecce autem, reſtabat ad fata vt pro Feciali eſſes tuo parenti atque Lycogeni firmantibus pacem; pacem, ô Dij, quam ſanxerunt Poliarchi diſcrimine. Tu deinde qua fronte, non dicam in Poliarchum inſpicies, ſed loqueris cum abſente, ſed audebis meminiſſe virtutum, vultuſque, atque verba ad animum ſecreta cogitatione arceſſere? At pietas in parentem; at publica regni

ſalus hoc iubet. Quæ autem in patrem im-
pietas ſi inauſpicatum ſcelus refugero? aut
quid mihi cum regno, ſi mori decreui? Sed
nec timiditate ſemper regnorum ſalus con-
ſtat. Forſitan audacia mea corrigam quæ pa-
ter manſuetudine peccauit. Sed quid ages?
diſcrimen nunc appetit, obruetque imparа-
tam. En genitor, en Lycogenes adeſt. Poſcor
ad ſacra. Si ſceleratæ paci abnuo miniſtrare,
quæ verba mihi erunt, quæ publice ad patrem
argumenta?

Sic dicebat; nec iam mœſta, ſed concepto
furore auguſtior, graues oculos huc & illuc
ferebat; cum ſubiere hæc vltima verba abeun-
tis Poliarchi, meminiſſet Palladem ſuam abeſ-
ſe & cum fulmine poſſe redire. Certe, inquit,
abijt mea Pallas, quid fruſtra hic morer? pro-
fanæ ſunt preces; deſtitutum numinem tem-
plum. Nihil conſultius quam vt vaticinari me
ſimulem, vetarique à Dea vltra his ſacris in-
cumbere. Sic effugiam facinus huius pacis
conciliandæ, & ingentibus deinde conſilijs
liberius vacabo. Cum illud placuiſſet, vt erat
fœliciſſimi ingenij, & tunc maxime concita-
ti, cœpit orationem parare, qualem fatidici
habent. Vultus atque oculos, vbi furori in-
dulſiſſet quem ſuggerebat diſceſſus Poliar-
chi, ſciebat ſuo ardore mendacium optime
adumbraturos. In his cogitationibus hæren-
tem adiere, qui monerent eam dicandis vi-
ctimis expectari. Adeſſe enim Regem, & ſi-
lentium per præconem imperatum. Hilarior
Virgo erat, poſtquam conſilium animo ſede-
rat, cui acquieſceret. Ergo ſe ituram reſpon-
dit; animumque ſimul & greſſus ad deſtina-
tam fabulam comparauit. Iamque hinc Rex,
inde Lycogenes, mediam hoſtiam habebant.
Circumfuſi Optimates diuerſiſſimas mentes
ſub

ſub vno componebant ſilentio. Populus cuneos vndequaque ſtipauerat; & deſtinatum ſacris ambitum ægre oppoſiti milites tuebantur. Sed pro monſtro fuit Argenis, vbi primum à templo egreſſa, variantibus oculis, comiſque per horrorem iactatis, ſua veſtigia turbauit. Furentis ſpecies erat, quæ motus Deorum, nondum animo bene conceptos, prima ægritudine eluctaretur. Meleander in primis obriguit; Qui caſus, quæ Furiæ, quiſve Deorum filiam ſic vrgeret. Ea autem aliquanto ſeuerius rotatis luminibus orationem exorſa eſt, non in carmina quidem conditam (nec tam ſubito licebat) ſed tamen ab humana conſuetudine in diuinos ſermones vergentem, vt hanc facile fuerit Nicopompo, non multis immutatis, in verſus ſic cogere.

Cur fugis ô, ſedeſque tuas ſanctiſsima linquis?
En mea Pallas abit: video currumque volantem,
Auerſumque Deam. Proh dira audacia nobis!
Exilio damnata fugit. Quid thurea flammis
Dona feram, caſique greges altaria tingent?
Me mage Diua rape, & volucri per nubila tractu
Siſte ferens, queiſcunque tibi placet ire ſub aſtris.
Arma tamẽ quatis arma minax: procul Ægidis auro
Haſta incuſſa ſonat: redeunt per inane tumultus;
Sæuaque proſciſſo dirum rubet orbita cœlo.
Parce iſtis, ô Diua, minis. Neu vindice ferro
Bella para, patrios neu corripe nubibus ignes.
Heu Furiæ! quo fata cadent? Quid ponere templa
Iuuit, & auratis attollere limina ſaxis,
Si placet hoc audere nefas; ſi bella mouemus,
Cœlitibus, Numenque ſuis prohibemus ab aris?

Poſtquam his ſimilia vaticinantis vultu profudit, mutata in eiulatus, maxime impleuit, ſpeciem diuino tumultu correptæ. Et in illam quidem omnium oculos ſtupor defixe-

rat: Sed præcipua Meleandri cura erat, reuoluentis quæ in oraculi modum edita erant; Iuſſam Palladem exulare, abeuntem Deam minari, denique piaculum eſſe commiſſum. Hæc quo minus capiebat, eo frigidior animum metus inceſſerat. At Argenis, velut effuſa vi ſpiritus qui infra præcordia ad vaticinium ſæuierat, omiſſis infulis, quas ademit de capite ſupplex acceſſit ad Patrem, rogauitque vt ſibi abſtinere ab ijs ſacris liceret. Pudere enim ſe furoris inaſſueti; nec conſpectum populi tam ſubito ferre. Hærebat Rex tot omnibus æger, & præter cætera metuens, ne Lycogeni in ſuſpicionem veniret, quaſi hæc monſtra turbandis fœderibus ipſe ex compoſito finxiſſet. Virgo autem inter ſilentium patris elapſa, deducentibus eam aſſuetis cuſtodiæ ſuæ militibus, conceſſit ad regiam. Arſidaſque tanquam officij cauſa ſequutus, acceptis ad Poliarchum mandatis, ſtatim arce digreſſus eſt.

Fremitus interim, & mox liberius murmur in territa plebe. Alij pacem aiebant præſentiſſimo Numine improbatam; alij ad venturas Siciliæ clades referebant prodigium. Pergere quidam ad ſacra miniſtros iubebant, & quicquid id erat expiare; Sententiam ferebant promptiſſime, qui minime conſulebantur; Sed maxime eminebat vox Fecialem vocantium. Nam vt Siculis Græcos mores ſua origo tradiderat; ſic vicinia Italiæ inſinuauerat multos ritus; in quibus & Fecialium tota religio. Igitur Meleander, ſedaturus pugnantium vota, Nihil intereſt, inquit, Palladiſne an Iouis auſpicijs firmentur, de quibus bona fide inter viros conuenit. Ades Fecialis Siculorum, & legitimos fœderum ritus obi. Fecialis in veſte prætexta longum carmen recitauit, quo Diræ in fœdifragos continebantur. Cæſa inde

de hoſtia fuit, cuius exta Rex ſimul & Lycogenes tenuerunt. Ab hoc ſacro intrauerunt in templum; aramque & puluinar tangentes, rurſus fidem obligarunt numinibus. His peractis, ſe ad regiam pompa conuertit. Sed nec plauſus populi ſequebatur; nec gratulantibus amicis ſynceri vultus erant. Rex tamen, vt oportuit, animi dolore fraudato, & ad hilaritatis indicia verſus, eo die publicum cõuiuium inijt, ludoſque proximo die inſpexit; in quibus poeta ſoccis egit, retulitque facetos de populo iocos. Regia enim & tragica edi illo tempore non placebat. Per multos hoſce dies, vtriuſque amici, à Rege & Lycogene moniti, non modo abſtinuere rixa; ſed & frequentibus mutuiſque epulis, ſecuritatis & lætitiæ larruam auxerunt. Nam & Argenis, quæ ſimulatione morbi iacuerat, in publicum prodijt, poſtquam Arſidas literis ſignificauit ſe, ſuumque vectorem, incolumes Italiam tenuiſſe.

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER II.

Poliarchum ex Sicilia exegiſſe, viſa Lycogeni ingens de Meleandro victoria: Quippe acer iuuenis, maturuſque conſilio, ſui genij magnitudine regias partes extulerat, & faciliora factioſis ſcelera erant hoc extincto, vel ſaltem abſente. Mortis enim ipſius opinio diu non conſtitit; ſed ſiue res ſuſpecta tantum fuit, ſiue à conſcijs edita, non obſcure Arſidas iactabatur, illi cum nauigio ſalutem obtuliſſe. Et hæc prima Lycogenis in Regem criminatio; cum per homines ſubornatos in populum ſpargeret, Meleandro fluxam fidem fuiſſe & Rege indignam. Quippe illius iuſſu legatos à Poliarcho cæſos, & reum clam exemptum ſupplicio; iamque ſecurum in Italia, forte ad paria facinora præſtari. Hæc modeſte Lycogenes, & tantum apud eos quibus inuiſus Meleander: Sed clientes licentius infamiam Regis vrgebant. Nouis enim motibus materia quærebatur; Nec deerant qui hæc tumultuandi initia ad Meleandrum deferrent. Ille conſulto in priſtinæ lenitatis ſpecie perſeuerabat; vt quæ incuriæ imago res antea eius afflixerat, iam imponeret inimicis. Accendebat eius animum, præter facinora Lyco-

cogenis, periculumque fortunarum, virilis in Argenide conſtantia: Apud quam cum quererentur, quod ſacrificium deſtituiſſet, feciſſetque ſuſpicioni locum quæſitæ rationis qua fœdera turbarentur; Si quid hic (retulit ipſa) peccatum eſt, iuſtius erit de Numinibus te queri. Stimulos ego nec recuſare, Domine, potui, nec tenere. Cæterum plures ſunt qui mirentur te inijſſe pacem, quam me Deoſque ab ea refugiſſe. Ignoſce libertati, quam mihi bonitas tua facit: Forte melius eſſet inter ſtrenua opera ſemel perire, quam tot iniuriarum patientes regnare precario. Rex indole ſupra muliebrem erecta permotus, diu penſatæ ſeueritatis conſilium exequi ſtatuit; Cui rei conducebat, Epeircten, ſiue bello, ſiue fugæ, aptiſſimam ſedem, incolere; in qua pridem quæ vtrique fortunæ conueniebant diſſimulata ratione conuexerat.

Epeircte in Panormitanorum finibus mons eſt, aliquot millium ambitum amplexus. Imę radices abſciſſis præruptiſque rupibus attolluntur; Mox vbi per inacceſſas cautes mons in modicum tumorem excreuit, paulatim faciliora latera acclinat, donec ad verticem peruenias haud modica planitie æquatum: in qua & tumulus commode eminet, tanquam à natura productus in arcem. Illud iugum munitionibus Reges firmauerant. Reliquus montis vertex iuſto oppido, ſparſiſque præterea & amœnis ædificijs incolebatur. Quo latere ad mare mons pertinet, capax omnis nauigij portus ſeſe inter ſaxa inſinuauerat, laxo aditu, aqua prælta, & propter montis amplexum à procellis ſecura. Huic portui oppidum tam opportune imminebat, vt ijs inuitis à quibus obtinebatur, nec ſubire naues poſſent, neque arcta ſemita teneri, quæ à mari duce-

ducebat ad iugum. Qua vero interiora inſulæ mons ſpectat, duobus duntaxat callibus aſcendi tunc poterat, iiſque pari modo impeditis. Ingens quoque leuamen Epeirctem colentibus, quod quacunque intermittunt ædificia, vberrimi pecoribus paſtus naſcuntur. Et vt hunc ſitum beneficium Deorum putarent, effecerat copia fontium, & innoxius aer, in quo nulla veneno infeſta animalia viuebant. In limine callis qui ſurgebat à portu, Cereris ſignum, cum ſpicea corona, & ſerpentum volucri iugo, religionem offerebat intrantibus, ne inſalutato numine progrederentur, vel ſaxum negligerent, quod rudibus litteris Deam loqui in hunc modum faciebat.

Si mihi, quæ curuo Nereus vehit æquora cinctu,
Omnis humus fruges, atque omnis mitia debet
Iura locus, vetuique fero nemoralia ritu
Pabula Chaonijs miſeros decerpere ramis:
His ſaltem ò cunctæ meritis concedite gentes.
Sicanio ſim tuta ſolo. Reuerentia noſtri
Adſit, & has nullus ſurgat populator ad oras.
Namque mihi hæ ſedes; hæc fatis dedita tellus.
Hæc placet. Exerti tantum ferat arma coloni
Pingue ſolum, & duro tantum de vomere vulnus.
Haud iniuſta precor. Si quis tamen impia contra
Signa feret; meme ille grauem, me ſentiet hoſtem.
Ipſa faces, ipſa arma feram, cognataque iunget
Mecum omnis Natura manus. Saturnia proles
De Ioue ſum mater; fraternos cærula nutus
Vnda timet, nigroque gener capit omnia mundo.

Meleander multo ante aſſueuerat illuc diuertere, quaſi pulchritudinem loci ſequutus; venationem quoque ſimulato amore quas vicina regio ferebat: Fidiſſimi militum in præſidio erant: &, ne, ſi cœptis fortuna abſuiſſet, etiam intercideret fuga, vario prætextu, re-

gia-

giarum triremium partem ad ſtationem applicuit. Captatis quoque temporibus, quicquid olim cumulauerant Reges, in eam arcem delatum eſt. Vis magna gemmarum: coraliorum multiplices rami, quos ex vicino mari petierant. Exoticam purpuram per aliquot ſæcula coactam pinguis murex ſuo fulgori ſeruauerat. Vaſa aurea atque argentea; quorum pauca recenti artificio nitebant: rudia plura impenſius in vetuſtatis reuerentiam colebantur. Signatæ pecuniæ ingens modus non erat, per liberalitatem Principis exhauſto ærario, quam denique futuri coniectura minuerat.

Rex vni Argenidi conſilia aperuit: ſibi regiæ dignitatis vltionem in animo eſſe: Si ſimul Lycogenes, & factioſorum præcipui, varia negociorum ſpecie cogi poſſent ad regiam, (iam enim in diuerſa ſeceſſerant) omnibus ſe iudices & ſupplicia daturum. Huic rei Epeircten eſſe idoneam, vnde & vicina regio teneretur, & in poteſtate maria eſſent. Forſitan, inquit, violenta conſilia reliquos frangent, qui meæ clementiæ fiducia peccant. Sin reſurgent ſæuius bella, conſiliumque euentus deſtituet; relinquam ingratiſſimum ſolum, tecumque diuitias triremibus imponens nauigabo in Africam. Neque enim illic deſunt qui fugientem excipiant: Et aut ego tantus natu, aut tu in annis eiuſmodi clade indignis, fortunam placabimus. Si ea calamitas incidet, ſolam Epeircten commendabo Eurymedi: Hanc cum delecta manu ad extremum propugnet. Interim nobis (gnata) pœnas dabit Sicilia, grauibus inter ipſos coniuratos odijs lacerata; vulguſque errore diſcuſſo, quid illi ſint, & quid fuerimus, triſtiſſima æſtimatione penſabit. Quippe nec in diuidendis facinoris præmijs vnquam conuenient, nec Lycogeni om-

nes

nes accedent. Multi enim me percelli, non euerti, deſiderant. Sic inter ſe commiſſis, pars ad nos reſpicient: & reditus noſter forte illorum beneficium erit, quorum ſcelere pulſi fugerimus. Tu interim, Argenis, in arcem concede; Vereor enim ne bellum improuiſo aut accipi aut inferri oporteat. Vnum vide, ne in tuam familiaritatem ignotę fidei mulieres admittas. Satis eſt, mea gnata, proditione virorum nos lædi.

Ad hæc Argenis gratulata fortiſſimum conſilium Patri; & hortata nouo bello experiri fortunam, adiecit, ſe hactenus cum fide curaſſe, ne ignoti ingenij mulieribus ſua familiaritas pateret. Sed poſtquam digreſſi ſunt, cogitare acriter cœpit, à qua muliere timendum Rex monſtraſſet: quæve ſecum omnino vineret ipſi inuiſa. Statimque conſuluit Selenissam, ignara, illam eſſe quæ Timocleam Regi ſuſpectam occultiſſima fraude effecerat. Et tunc quidem callidiſſima anus, quamquam læta ſuas artes procedere, perfidioſe apud Argenidem ſimulauit mirari ſe quis ad has curas impuliſſet Meleandrum. Cauſa autem cur arcanis conſilijs Timocleam petijſſet, hæc erat. Argenidem illius officijs in Poliarchum, ſenſerat eſſe captam, verebaturque ne iucundiſſima nouitate matrona veteres amicitias anteiret. Ergo inuidiæ curis grauis, ad familiaria in aulis flagitia & odia ſe conuertit. Nihil tamen aperte in Timocleam loquuta eſt. Ars enim & cauſa perierat, ſi deprehenderet Argenis fraudis ingenium. Sciebatque præterea, ſe mulieri grauiorem hoſtem fore, ſi eam odiſſe non ſciretur. Varia itaque ingerebat, quibus conſultiſſimum eſſe probaret vt Argenis beneficium in eam aut omitteret, aut differret. Viſne, inquiebat, ſcire Timocleam

hæc

hæc præmia eſſe occultati Poliarchi ? viſne ſecretæ inter te & illum fidei pignora in plures emanare ? Solertius mecaſtor feceris, ſi tanquam tuopte ingenio illi mediocriter fauebis; vt dari, non referri beneficium credat. Sit vero ſuæ domi. Non careret ſuſpicione, illa tuæ familiæ acceſſio. Finge enim (quod & Superi faxint) nunquam in vulgus periculoſe emanaturum, ab ipſa Poliarchum eſſe ſeruatum: At quid iſte hoſpes Archombrotus? Scit quantum de eo ſit merita; & præmia tam ſubito ſcilicet à te ſolui non ſentiet?

His, & pluribus, ſibi verius quam alumnæ cauebat Seleniſſa; rata actum de gratiæ quo eminebat faſtigio, ſi præter ſe alia eſſet cui nihil ſileretur. Sed tam commode, tantoque circuitu peccabat, vt videretur vnam Argenidem curare: Aſſiduum & exitiabile Principibus malum, apud quos gratioſi prætextu iuuandi aut monendi, ſatiant inuidiam, & interdum æmulos laudibus attollunt, vt maligna deinde inſerentibus ſit pronior fides. Ergo & Seleniſſa ſuſpiciones ſecreto ornauerat, quæ in Timocleam Regi allapſæ ſunt; Hanc olim fauiſſe Lycogeni & adhuc incertam fide eſſe; tamen ab incauta Argenide amari. Rurſuſque apud Argenidem eiuſdem matronæ laudes, & merita, miſcebat imagine periculi quod in ea ſubuehenda timendum videbatur. Et quoniam partim vera monebat, effectum eſt, vt vix melius ab Argenide Timocleæ eſſet; niſi quod interdum, vt ſolebat, venienti, familiarius ſe præbebat, augebatque recedentem aliquot donis, liberalitatis occaſione vtique ſemper apte quæſita.

Inter hos dies Argenis, vt erat imperatum, comitante Ibburrane, qui tunc forte negotiorum cauſa in regia erat, Epeircten profecta

cta eſt. Nec multo poſt Meleander, cum in idem oppidum ſe conferret, ingens vitæ periculum adiuit, ſiue ſuorum fraude, ſiue fatorum conſilio, gratiam & fauorem Archombroto quærentium. Lacus erat paſſuum nõ plus mille in ambitu; placidis quidem & facilibus ripis, ſed aqua deinde præalta, & inſtabili fundo. Ad illum Regis auriga declinauit tanquam via magis aprica ducturus. Frequentia curruum qui illic quotidie agebantur, multis orbitis notabilis, ne quid timeretur effecerat; cum ecce Regis equi ſeu ſponte conſternati, ſeu culicum paluſtrium ſtimulis acti, aut denique proditione ductoris, quaſſatis alte iubis, & periculoſe arrecti, viam in lacum præcipitant, omnibus quidem qui in comitatu erant pauidiſſima vociferatione certantibus: ſed pauci ferebant auxilium; ſiue intempeſtiuo metu ſibi cauebant, ſiue ſubiti atrocitas periculi vires torpentibus eripuit. Inter illos qui ruentem per deuia currum cum fide ſequebantur, nemo Archombroti celeritatem æquauit. Nunc aurigam ille monere vt acrius equis obſiſteret, nunc Regem vt ab curru in aquas deſiliret nondum hominis menſuram æquantes. Ferebatur interim currus, primaſque iam rotas altior aqua ſuppreſſerat. Tum vero Archombrotus virile facinus auſus, quia impeditus fluctibus equus tardius eum vehebat, ſe in lacum pedes miſit. Ad vicinum deinde currum præcipitans, volentem Meleandrum arrepta pone veſte tam mature detraxit, vt eodem ferme momento lacus ſubita voragine deſidens, totos cum vehiculo equos abſorpſerit. Archombrotum Regis pondus in ſe è curru collabentis afflixerat; tum ex pingui argilla lubricum fundum, & ipſius aquæ inſtabilis moles quæ

per-

peruenìebat ad humeros. Nec minus Rex laborabat ſua veſtigia obfirmare. Ita luctantibus ſimillimi inter ſe inuicem hærebant; cum iam prope cedentes incumbentibus vndis celerrimi amicorum eripiunt.

Vbi ad ripam Meleander peruenit; tanti quod euaſerat periculi horridior imago tum ſuo tum ſuorum animo inſedit. Illud præcipue horrorem augebat, quod imperitus natandi certiſſime periiſſet, niſi Archombrotus contempta ſalute veluti in ſe auertiſſet periculum; quem vbi & natandi rudem eſſe compertum eſt, cœpere vtique omnes impenſius mirari, hunc in Regis diſcrimine adeo vilem ſibi fuiſſe, iuuenem, externum, non beneficio, non lege obligatum, cum tot, proh pudor! gentiles & obnoxij ceſſaſſent. Præcipue Regem, vt debuit, hoc beneficium permouit. Cupide illum amplexus erubeſcentem ad ſuas laudes tenebat; & iam antea tanta indole ad amandum compulſus, gaudebat, hoc caſu poteſtatem eſſe factam cum ſibi intima nec inuidioſa familiaritate iungendi. Interim Regis auriga elapſus fluctibus vultu horrenti ad ripam tendebat, cum Eriſthenes diu ante verbis in eum bacchatus, gladium ſtrinxit, & tanquam Regis periculum vindicaturus, improuiſo omnibus ictu excipit infelicem. Confoſſus ille ruit in aquas, magno quidem iuuentutis quæ aderat plauſu. At non illa conſultioribus placuerunt. Si non enim hæc aurigæ culpa contigerant, cur miſer tam cruente mulctabatur? Sin noxam meruerat, cur non habita quæſtione, non editis conſcijs, facili morte eripiebatur ſupplicijs? An vnus denique Eriſthenes Regem amabat, tam properæ vltionis miniſter? Lapſi inde animi, vt auriga crederetur factione Lycogenis emptus Re-

gis

gis vitam hoc facinore petijſſe; & quoniam ſceleri fata obſtiterant, ne coniurationem prodere cogeretur; ab Eriſthene Lycogenis amico eſſe ſublatum. Sed Eriſthenis potentia, nondumque maturum ad vltionem tempus, quãtis inuitum Meleandrum, ad diſſimulandum coegit; vultu quidem ſic placido, vt nec ſe Eriſthenes ſenſerit eſſe ſuſpectum.

Vbi Epeircten peruentum eſt, frequens Optimatibus oppidum fuit, de Regis ſalute gratantium, Meleandro tegente quid animi ſibi eſſet, & ad omnem hilaritatem ſe cogente. Erant in primis Lycogeni amici, Oloodemus, & Eriſthenes, per hunc ad ingentis potentiæ gradum ſubnecti. Nam Eriſtheni ſumma ærarij Meleander crediderat; certus ſe has vires hoſti conferre; ſed ita tempora, & quam iniuerat ſimulatio, ferebant. Oloodemus, quicquid ad Pachynum promontorium iacet, regendum acceperat. Hi facinus inter ſe partiti, diuerſa procurabant; & cum Lycogene Oloodemus corrumpendæ Siciliæ à Regia aberat; Eriſthenes muneris ſui ſpecie incumbebat Regis conſilijs. In his tribus ſummam hoſtilium virium eſſe conſtabat. Rex quamquam conſilij iam certus, tamen quid Cleobulo ſententiæ eſſet ſcire expetijt. Eurymedis quoque conſilio plurimum vtebatur; Et Archombroti ſumma gratia erat. His tribus ſecreto conuocatis Meleander Argenidem ſecum habens, ita primum locutus eſt, vt non oſtenderet ſuum ſenſum, ne præiudicio illo periret libertas ſentire timentium Regi contraria, aut ſe fruſtra diſſuadere credentium. In quo rerum articulo Sicilia eſſet oſtendit; importuniorem illam pacem priſtino bello; Hæc ſe pridem auguratum Epeircten, in qua tunc arce erant, munijſſe; ſcire ſe, ex paucis capi-

capitibus momẽta tam atrocis ſeditionis pendere. Iam rogare quid authores ſibi eſſent. Nemo in tantis rebus audebat loqui prior, donec in ętatis reuerentiam, expertæq; prudentiæ, Rex Cleobulum dicere iuſſit. Et ille, Strenue, inquit, agendum eſt, ò Rex; aut expectandum tanquam velatis capitibus maturum exitium. Mediocris virtus pro vitio tibi erit. Nec aut famam, aut Deos, ſi te de iſtis hoſtibus vlciſceris, lædere puta. Nam & primus Lycogenes peccauit in fœdera; & ipſius ſupplicio qui te contemnunt, vel odere, mutabuntur. Scimus ſollicitatas vrbes; deſcriptos milites pene ſub ſignis eſſe. Quid moraris? An donec nihil amplius in Sicilia ſyncerum ſit? Timeſne turbare adhuc præcoces illorum apparatus, aut religioſe expectas, donec ferrum iubearis recipere? Eriſthenem hic habes; Lycogenem,& Oloodemum, tanquam ad conſilium in re ſubito oblata, accerſe. Si venient confeſtim Maieſtatis damnatos conficias. Sin abnuent; hos tu vero contumaces, nec dum omnia inſtructos, iuſto celerique bello perſequere. His Cleobuli verbis adiecit Eurymedes, ſpondere ſe, peditum ſex millia, equiteſque quingentos, in fide & poteſtate fore. In prætorianis partim hos eſſe, partim in Epeirctes præſidio. Alios Panormi,& in arce Epipolis diſtributos. Tantillam veteranorum manum tyronibus poſſe præſtare, quoſcunque delegiſſet Lycogenes. Et vbi regia vexilla fulſiſſent, haud dubie multos ſe melioribus partibus applicituros.

Inter hæc, Archombrotus, illata armorum mentione hilarior, ratuſque, locum eſſe aliquid pro Poliarcho audiendi; Ego, inquit, & externus, & iuuenis, de ſumma rerum non diſputo. Sed ſi bellum vobis placet, cur auxilia

lia veſtra reſpuitis? cur ante diſcrimen frangitis vires? Poliarchum Lycogenis inuidia pulſum, adhuc hodie nemo eſt militum qui non optet reſtitui. Præterquam quod bellicis artibus valet, timendumque eſt hoſtibus nomen, ſcitote, illius reditu conſpectuq; tanquã ſalutis auſpicio, promptiores ad omnia exercitus fore. Equidem quærendum cenſeo, excuſataque temporum neceſsitate, quæ illum hinc abegit, ad nouam lauream inuitandum.

Hæc fidenter pro Poliarcho orantem Argenis intuebatur, eo potiſſimum lęta, quod Rex illum auide audiebat. Itaque ne quis tam liquida & prolixa omnia turbaret, ipſa adiecit, in eadem qua Poliarchus cauſa, Arſidam eſſe, quem omnes ferunt, inquit, Italia moras trahere, tanquam ſolum exilij cauſa vertiſſet. Nec aliud ipſi crimen, quam abuexiſſe Poliarchum. De Arſidę fide, ô Rex, non dubitas; & fortaſſe de nobis iſto facinore, quam de Poliarcho plus meruit. Quod ſi tamen deliquit, hunc donari mihi peto; licet quamdiu Poliarchus in damnatis aut inuiſis fuerit, non poſſit abſolui. Argenide in defenſionem Arſidæ, quia cum ſalute Poliarchi cohœrebat, erecta, omnes in virginis gratiam eadem cum ambitu ſenſerunt.

Tum Rex; Dijs, inquit, res noſtras curæ eſſe, vel ideo intellexi, quod mirabili animorum conſenſu, quæ apud me conſtitueram, eadem vt facerem ſuaſiſtis. Sit igitur auſpicibus Dijs ratum in Lycogenẽ bellum; ſi abſque tumultu capi, & perduellionum ſupplicio tolli non poterit. Poliarchum autem, & Arſidam, pridem meo ſuffragio abſolui. Reſtat quærere, qua ratione vtrumque reconciliemus domum. Omnibus viſum, notæ fidei aliquem cum muneribus ad Poliarchum mitti

ti debere, eumque orari vt cum primum cœptæ erunt in Lycogene turbæ, remigret in Inſulam. Sic conſtitutis rebus conſilium Rex dimiſit, omnibus, quæ ſciebant, ſenſerantve, diligenter premere iuſſis. Sed Argenis de amantium more ſemper immodice exultans, aut mœſta, obiecta præter ſpem lætitia aperte fruebatur; Ignaruſque rei pater; Accipio filia, inquit, omen: Ex quo in hæc mala incidimus, nunc te primum hilarem & porrectæ frontis cerno.

Veſpera appetebat, & in hortum regium Archombrotus, vt plerumque ſolebat, intrauit. Illic cum ſolus inter arborum ſpatia erraret, in noctis memoriam incidit, qua Timocleæ hoſpitio cum Poliarcho erat vſus. Inter cætera ſubijt animum, frontis vociſque mutatio quæ illic Poliarchum de Argenide interrogatum confudit; Id enim Archombrotus in amoris indicium cum traxiſſet, deinde exciderat ſuperuenientium rerum mole, eo facilius, quod non amorem mutuum, ſed iuuenilem in Poliarcho inſaniam eſſe coniecerat. Tunc vero diligentius omnia reuoluebat: bis ad Argenidis nomen Poliarchum obſtupuiſſe: bis de virginis ætate & moribus rogatum, reſpondiſſe ſtrictim tantum, & vt ſcires incompoſiti ad hoc nomen animi eſſe. In illius rei memoria hærenti, ſuccurit, Argenidem, dum Arſidam apud patrem tueretur, inter ſeria verba & preces totam arſiſſe. Facinus autem Arſidæ ad rem Poliarchi pertinebat. His vtrinque penſatis, ſecretæ inter illos neceſſitudinis facta eſt Archombroto ſuſpicio. Occurrerunt ilicet cogitanti, virtutes Poliarchi, & quicquid hunc ad ſpem tantam ſubnehere potuerat, aut ſolicitare Argenidem. Certe quod illius genus lateret, aliquid eximium

poſſe

poſſe ſubeſſe. Neque enim, inquiebat, ſolus ſum, cuius genus, aut fortunæ, ex illa quam ſubij diſſimulationis larua æſtimari non debeant. Sed dum Argenidis ſpeciem, fortunamque, ad animum reuocat ſuum, fœlicemque hoc amore Poliarchum tacita gratulatione ingeminat, ea ipſa laudare incipit & mirari, quæ antea intactus aſpexerat. Nam quid Argenide venuſtius eſſe? cui vnquam ad tantum habitum, tantoſque parentes, tot virtutes acceſſiſſe? Si non generis prærogatiua eſſet, ſed ex Siciliæ virginibus delectus haberetur, neminem ante Argenidem ad regnum aſciſcendam. Sapientiam, modeſtiam, verba, ſuo ſexui præſtare; ſpeciem ſupra mortalem eſſe. Poſt hæc ad ſe redibat Archombrotus, nec indignam tanta ſpe nobilitatem ſuam, haud dubium nouis ignibus alimentum, reputabat. Et id primo non quaſi amaturus; ſed tantum veluti ocioſa, nec impària tamen vota. Capi inde paulatim, & oblectatione iam anxia ad earum rerum imagines teneri: ignarus, ſi victor & liber eſſe vellet, fortitudine opus eſſe in hæc ipſa amandi initia. Quantum charior fiebat Argenis, tantum de amicitia decedebat, quæ illum Poliarcho coniunxerat, primum inuidia, mox æmulationis malo graſſante. Ita æger, & ad animi captiuitatem adactus, horto digreditur, quem paulo ante fœlix ſolutuſque intrauerat. Acceſſio mali fuit, quod ad ſolatium in ea tempeſtate ſolitudinem quærens, ſolus cœnauit. Nam cum tacitus ſecretuſque non aliud quam amorem audiret, paulatim illis curis ſe permiſit, quæ intra pauciſſimos dies efflictim amantem nondum expertis malis vrſerunt.

Dum hæc apud Regem aguntur, non ſolutiori cura cum ſuis Lycogenes meditatum facinus

cinus adornat. Is ad præcipua oppida non vno prætextu diuertens, magiſtratus exhibito conuiuio hilariores monebat, ne publicam libertatem ſinerent prodi. Peſſimis conſilijs infeſtari Siciliam; meminiſſent, ſe in regno non ſub tyrannide eſſe: nec in Regem quicquam addebat, niſi ita perplexe vt id poſſet vel Meleandro excuſare. Cum his verbis incitatos videbat, quaſi familiarius agens, imperfectum aliquid inter ſuſpiria, vel publice, vel præcipuis in aurem, loquebatur; vt pia ſolicitudine plura timere videretur, quam quæ auderet euulgare. Inde non pauci in eum vt patriæ columen aſpicere, curaque ſub triſti Meleandrum faſtidire: Cum præſertim iactaretur in populo, nunc contemptis popularibus ad publica negocia acciri peregrinos, nunc tributa & portoria augeri: cædes denique imminere à Principe ſuperioribus bellis infeſto. Præter has artes, ſacrificuli pretio empti haud parum valuere. Ominibus & auſpicijs ementitijs omnia in religionem vertebant. Seu publice, ſeu priuatim mactata hoſtia erat, effictis prodigijs ſpectantes terrebantur; nunc caput deeſſe iecinori; nunc turbato ordine fibras emicare extra ſedem; ſemperque noua fata inſtare, & meliora præteritis: Nihil autem quod tunc fieret Dijs placere. Contigerunt præter has laruas non falſa aut fucata prodigia, quibus affirmabantur proximæ clades. Nam & de cœlo lapidatum eſt; & alicubi gemini ſoles micuerant. Sed pauca hæc monſtra fictis innumeris fidem fecerunt; vt homines omnia temere crederent, timerentque, quem miſerorum ſtatum quidam Poeta, & ipſe publicæ inſaniæ non expers, deſcripſit.

Parcite Cœlicolæ Quid; demere vincula rebus

 Heu

Heu placet, & miſera monſtris euertere terras
Nunc cælo informis facies, nunc aera fœdi
Inceſtant Manes. Liuent per inane Cometæ,
Et nec friget hiems, vector nec floribus halat
Phryxæus, poſuitque ſuos canis æſtifer ignes.
Qualiter ignoto cum Sol nouus aer, gyrum
Per modo naſcentis cunabula duceret Orbis,
Expers ſæpe viæ, ſæpe alti pondere currus
Errauit dubius, totumque immiſcuit annum.
Cernis anhelanti quam nigra volumina tollat
Ætna iugo? cernis quanta vehat æquora mole
Auſter, & in noſtras ſpumantia degerat oras?
Ceu quondam Auſonio cum diſſociata receſſit
Littore, frangentes exhorruit Inſula nimbos.
Magna quidem portenta Deum; tamen omnia ſupra
Sæuit corde pauor. Vates ſibi quiſque malorum
Et clades, & tela videt, pœnaſque futuri
Præcipit. O ſiue hæc nobis inſania creuit,
Seu Superi iuſſere nefas: quid longa moramur
Supplicia? Arma, viri! Sæuo cadat hoſtia cælo
Quæ meruit. Liceat luſtralia mittere tela,
Et ſatiare Deos, & morte repoſcere vitam.

Inter hæc ad Regem eſt relatum, intercedere Hyperephanijs cum Lycogene arcana conſilia; verebanturque nonnulli, ne eorum vſurus viribus propediem à patrijs ſacris abiret. Forte cum talia iactarentur, Archombrotus cum Ibburrane erat, cui iam aliquo vſu, commendatione maxime Regis, cœperat familiaris eſſe. Ambo in regia porticu ſpatiabantur, nouuſque in Siculis rebus Archombrotus, cum aliquoties Hyperephanios audiſſet nominari, rogauit, quod diſcrimen inter illos cæteroſque Siciliæ incolas eſſet; cur nomina, cur ſtudia, vireſque diuerſæ? Tum Ibburranes docendi iuuenis ſtudio paulum in ſe ſeductus ſic incepit. Hyperephanijs ex ſuæ ſuperſtitionis genio nomen hoc fecimus. Eo-

rum factio regnantibus grauis, quodam Vſinulca auctore hoc ſæculo eſt exorta. Ille Deorum cultu neglecto, qualis in Sicilia ſemper viguit, auſus eſt nouas religiones afferre, pacemque ſolicitare animorum, qui ſuperbia, vel nimia ſimplicitate, diripi poſſent. Quibuſdam igitur ambitioſum fuit à ſenſu maiorum eo duce diſcedere; Alios eloquentia fefellit cui pietatis ſpecie erat intexta. Acceſſit impetus nouitatis, tanto furore excæcans animos, vt barbara Vſinulcæ commenta inuenerint laudatores, non ex vaſtis & vltimis terris, ſed (quod mireris) ex alumnis Siciliæ: quamquam nihil portentis deterius quibus ſuam ille ſcholam fœdauit: vt vel referre me pudeat contumelioſam numinibus veſaniam. Negat, vllum mortalium, vlli ſceleri operam dare, niſi qui illi perpetrando ab adigentibus Dijs damnatus eſt. Vtcunque vero in vitia pugnes, in te ſis innocens, commodus hominibus, in Deos liberalis, eiuſmodi pietate effici non vult, vt amicior Dijs viuas. Non hæc enim omnia eſſe illam virtutem, quæ acceptos immortalibus homines facit, ſed illius tantummodo ſigna virtutis. Præterea non eſſe in delictis diſcrimina; ſed in hominibus qui delinquunt; Siquidem à Dijs exoſos, vel oleris furto mereri quicquid Furiæ apud Poetas faciunt. Cæteros vero non parricidio, non inceſtu, libare amicitiam qua cum Numinibus ſunt coniuncti. Ita ab vno ſcelerum cœno hos intactos, illos amiſſo decore excedere. Velut in aquas ſi quid anſerini generis mergas, inde inuiolata ſiccitate eduxeris; cum cæteræ aues, aquis iiſdem, & minori ſæpe mora, tenorem & vſum pennarum corrumpant. Parco cæteram Vſinulcæ amentiam memorare. Nec habuiſſent hæc monſtra

 longi.

longi æui diſcipulos, niſi incidiſſent in Regum pueritiam, quibus temporibus vt plurimum turbulentis fœda omnia nec arceri nec corrigi poſſunt. Auxit hunc morbum factionum atrocitas, & quidem Optimates odio eorum qui ſub pueris Principibus rerum potiebantur, præbuere ſe tumultuantibus Hyperephanijs duces. Tum vero luctuoſiſſimo ſydere percurrerunt domeſtica arma Siciliam; & ad Hyperephanios defecerunt quotquot ſeditionum licentiam amabant; in ipſos auſi Reges ſigna attollere. Nihil illorum furori relictum eſt. Calcare aras Deorum, euertere templa, fœdare oppida incendijs, & ciuili ſanguine ſuam furijs conſecrare nouitatem. Poſt tot annos adhuc veluti truncas vrbes excisis Numinum tholis aſpicias, in quibus ſæuierunt. In illis tumultibus tanto diuortio à cæteris receſſere Siculi, vt, tanquam aliam patriam aliumque populum facerent, ne ictis quidem fœderibus redierint bona fide in communionem reliquæ gentis; diſcordique ingenio acti ſemper arma aut minentur aut timeant.

Ita affectis animis, quid Regibus putes liberi in eos imperij eſſe? Vrbes, milites, portus, tantumque non totas inſederunt prouincias, ex quibus cum ſupercilio conſulunt quid iuuari à ſe Regem aut ſperni expediat. Cui ſi bellis occupato, aut inter alia laboranti negocia, operam ſua promittunt: tanquam digni quibus gratiæ habeantur, fidem hanc iactant; obliti, à bonis ciuibus tunc eiuſmodi ſponſionem non exigi; nec fore vt toties eam repeterent, ſi ſemel tuta eſſet. Sed ſociorum vtique magis quam ciuium more auxilia præſtant, Regiſque aut ſequuntur aut auerſantur conſilia. Sic Deorum Principumque arbitros agunt; quid vtriſque ipſi debeant,

non

non ex patrio ritu, ſed ex ſuis ingenijs metiri. Quantas clades hic morbus minetur Siciliæ, vel nullo profitente agnoueris. Nam vt peruicaciſſima ſunt odia, quæ ex diuerſarum religionum litibus feruent; iure timendum eſt, ne aliquando Hyperephanij, quod ſuis conſequi viribus non poſſunt, excidio patriæ quærant, peregrinis gentibus, æmuliſque, non magis ad bellum quam ad prædam, & veluti Siciliæ poſſeſſionem, accitis. Quod ſi iſta meliores Dij auertent, at iam quanta ſunt quæ videmus quæque ſentimus? Si filij iraſcuntur parentibus, ſi Regi Optimates, continuo in hanc ſectam, veluti ad certiſſimæ manumiſſionis genus, fucata profeſſione ſecedunt: non ignari, quod ſibi præcipue noceant, ſed tanti eſt ſuo errore æmulos macerare. Quid de Veſtalibus dicam? Quid de myſtis Deorum? Vbi illos caſtitatis ſuæ tædet, impune maledicunt religionibus, & inceſtarum mercede nuptiarum ſe Hyperephanijs dedunt. His exemplis, illaque diſſerendi & viuendi licentia, labefactatur vulgus; vt primum qui Dij aut qua ratione colendi ſint dubitet; mox rudi aut impio faſtu nihil ſacrum habeat, nihil de Superis certum; Sic Numinum rebus indicta eſt iſto facinore calamitas, ſimulque in publicam pacem ſerpit, & ægræ Siciliæ carpit vires; quæ nunquam in priſtinum robur exurget, niſi prius Hyperephanijs ad ſaniora adactis vulnus hoc duxerit cicatricem.

Tum *Archombrotus*; Quid ergo Siculi ceſſant, ait, vna mole obruere incendium? Quidve grauantur iuſto ferro hanc tabem noxioſiſſima contagione ſerpentem excindere? Equidem vel ego externus manus meas & ferrum ad hoc promitto; Neque me vnquam

gratioribus victimis operaturum credam, quã ſi eorum ſanguinem Dijs dabo, vel meum adactis vulneribus ipſi libabunt. Hæc te Meleandro dicere, Ibburranes,& ad hæc bella eum vrgere, equum fuit.

Hic Ibburranes; Laudo impetum tuum, inquit, egregio feruore ſuccenſum. Sed ſunt tamen qui non ſine argumento contraria ſentiant; quia rerum ſucceſſu compertum eſt, vt quædam animalia aluntur veneno, ita hanc ſectam inualeſcere publicis malis, interque bella & clades ſaginari. Alias igitur artes, eaſque mitiores quæſiuere, quibus maculam Sicilia eluat; crediderūtque Regum prudentia, abſque ferro & ſanguine, morbi ſæuitiem ponere poſſe. Si quid vero ipſe ſentiam quæris; neque cum illis pacem neque bellum ſimpliciter volo. Nam ſi quietem poſſunt pati, non hos puto vllis motibus ſolicitandos. Sin in Regem remque publicam ſeditioſis conſilijs ſponte inſurgent, ferendos non arbitror; ſed vi armiſque premendam veſaniam ſuperbe furentium. Pia tunc arma, tunc omni laude digna in eos ſeueritas. Totis regni viribus enitendum ne impune auferant abominandi in Reges exempli audaciam. Et eo quidem celerius vindicandum eſt facinus, quo ipſi ferocius ſolent graſſari in cunctantes: noſtramque patientiam pro imbecillitate contemptim accipere. Neque enim hæc ſecta, ferendo, parendove, (vt ſolent meliores diſciplinæ) quærit ſibi incrementa; ſed iurgio, rixa, tumultu, ſua facinora aſſueuit aſſerere. Ferro igitur, & pluſquam æmula ferocitate, cenſeo in eos eſſe agendum quoties ſuis iniurijs Regem ac Patriam laceſſent. At ſi ſeditionibus, ſi rebellio abſtinebunt, patienturque mitius ſe haberi, tunc ego cum

illis

illis pacem malim. Iam enim in plures ſerpſit labes quam vt ſinguli inter eos ſcribi poſſint, & citari à lictore. Ac præterea iuuentute abundat Sicilia, quam nunc leuitas, nunc egeſtas, nunc ipſa armorum cupido ſic verſat, vt non iure aut pudore æſtimato factioſis det nomina, & in militiam coeat quantumuis Superis mortalibuſque auerſam. Ita multi, dum armis certatur, accedunt ſpe prædæ ad iſtos Hyperephanios, qui eos in pace deuorent: & Reges bello illato plures de nouo reos faciunt quam de veteribus extinguunt. Præterea veluti fila per ſe tenuia ac ſoluta facile rumpas: At ſi ea inter ſe violento implicas nexu, quo fortius premis, eo validius ſtipantur, coeuntque denique in funem cui frangendo nunquam ſuffeceris: Sic iſti per ſe forte negligentiores ſuarum partium, vbi intentatos iugulis vident enſes, qui coactam, ideſt, vt exiſtimant, pudendam pœnitentiam extorqueant, interdum furioſo & quem ægre exolueris nexu coniurant. Itaque pace, ocio, regni fœlicitate (ſi ipſi importunis tumultibus ad arma Regem non cogent) debellandi ſunt; quo tempore nihil ex publicis latrocinijs habent quod incertis & ſeditioſis auxiliatoribus largiantur; neque incitati aduerſantium feruore, plurimum quoque de ſuo remittunt. Ex ipſorum deinde præcipuis multi ad Regem reſpiciunt; ex cuius amicitia vt illo ſereno omnia pendent. Is autem ſi non tam odio quam contemptu proſequetur eorum diſciplinam, efficacius omni bello nobilium animos ad pœnitentiam coget; Qui ſi malo pudore prohibebuntur ſuam ſectam eiurare, ſaltem liberis ſuis conſulent, magiſtriſque eos tradent per quos erudiantur ex veteri more, viuantque in regia gratioſi. Nam qui cœlo, argumentis

veterumque præceptis, vnam pertinaciam anteponunt, adhærentque Vſinulcæ; vincentur, mihi crede, hoc honorum aditu, & ſpe regiorum munerum caute præcluſa, præſertim ſi non hæ pœnæ legibus publice latis in eos conſtituantur (nam id ipſum ſatis iratis eſſet ad queſtus, coniurationemque & contumacia arma) ſed lento quodam vſu, Principiſque ingenio, nequaquam in eos diuidentis reipublicæ munera, quæ conferri alijs poſſunt, neque ferentis vt extra licentiam quam leges faciunt exerreut. Cætera ſit in eos manſuetus; & interdum familiaribus verbis dignus ipſis videatur cui placeant. Multi enim inter illos, Archombrote, non ſuo, ſed ſectæ & inſtitutionis vitio peccant; abſque hac eſſet, recta indole, pareſque maioribus futuri. Hos, cum licet, corrigi mehercule præſtat, quam euerti, aut ad inſaniora adigi neceſſitate. Iſta vero vtcumque lenta remedia, paulatim Hyperephanijs neruos exſcindent; & qui ſpecie altioris ſapientiæ coaluerunt, tandem ſegni nec irritata vetuſtate, philoſophia quoque excuſſa atque contempta, quæ exoriens tanti ſupercilij fuit, non ægre ſoluentur. Sed hæc ſunt ſolidioris pacis conſilia; quam ò huic regioni numina reſtituant, nec Hyperephanios patiantur auxilium Lycogeni ferre. Hunc certe, quidquid fama iactetur, ad eorum religiones acceſſurum non arbitror, nec, vt illi factioni commendetur, id eſt, vix Siculorum quadrageſimæ parti, cæterorum odia contracturum. Cum hæc Ibburranes dixiſſet, Archombrotum ad cænam vocauit, monuitque familiariter, vt & ipſe Hyperephanijs perbenigne vteretur. Nam plus illos (vt res Siciliæ erant) corrigi blanditijs, exemploque, & ſobria diſſertatione, quam profeſſo, ſemperque mu-

mutuo faſtidio, poſſe.

Iamque maturis apud Lycogenem rebus dicta facinori dies erat, medio vere, ad decimum menſis, qui Thargelion vocabatur. Eriſthenes haud procul Epeircte prædium habebat, & ſaltum in eo, quem intactæ diu feræ impleuerant. Is deſtinata inſidijs die illuc cum Argenide Meleandrum ad conuiuium vocare ſuſceperat; ſi procederet fraus, Meleandrum atque Argenidem, tanquam ſignis tabuliſque ſpectandis in ædium penetralia cum paucis deductos, adorturus, emiſſuruſque per poſticum celerrime tradendos Lycogeni. Si reſtitiſſet Meleander, aut ad auxilium pertinacius prouocaſſet, eum interimi placuerat: Satis eſſe ſi potirentur Argenide. Quod ſi Meleandrum eo die omnia, aut valetudo, intra Epeircten tenuiſſet: tunc Lycogenes ad eum opprimendum cum ſubito exercitu adeſſet. Hunc enim illo die Syracuſis eſſe volebant; & ad eum ſuæ factionis homines, tanquam Procerum vrbiumque nomine, coire cum tumultu, ducemque dicere publicæ cauſæ in Regem. Superuenire debebat Oloodemus, cum manu ad hoc ipſum ante collecta, rei nouitatem ſuffragio aſſerturus & viribus. Deſcitura ab Rege pleraque arbitrabantur, tum prioris belli exemplo, tum Præfectorum & Magiſtratuum fraude, quorum multos ſibi ſubuexerant; denique ſponte animis ad ſeditionem ſpectantibus.

In hunc modum inſtitutis vtrimque conſilijs, Lycogenem Meleander, & hic illum occupare decreuerat. Sed Argenis duplici ſolicitudine icta, cum & Poliarcho & regno ſtuderet, eximiæ diligentiæ erat in ijs vrgendis quæ apud Regem amici cenſuerant. Comparanda Poliarcho erant dona; Arſidas reuocandus;

& qui hæc curaret, fidum hominem res poſcebat. Nemo, extra vnum Archombrotum, deprehendebat priuatas in virgine curas. Sed illum amori aſſidue ſæuienti pene iam imparem, & in Argenidis pro Poliarcho ſtudia haud vulgari æmulatione quærentem, vix fallebant illa conſilia. Super omnia ſeipſum accuſabat, quod reducendi Poliarchi author regi fuiſſet; adeo vt interdum ſumeret impetum adeundi ſecreto Meleandrum, & contraria ſentiendi: Sed pudore coercitus, ſimulque reueritus Argenidis iram, tam peruicaci conſilio abſtinuit. Accidit forte, vt ad Meleandrum iret, ſuper Arſidæ reditu cum filia colloquentem. Et tunc quidem ab recenti beneficio commendati apud Regem Poliarchi gratior Argenidi erat. Ergo vt ſuæ cauſæ patronum hilariter intuita; eum quoque ſolito familiarius ſalutauit: ignarumque cur hæ ad ſe blanditiæ eſſent; ita affecit, vt ſubita confuſus lætitia, vbi primum licuit, ad colligendas vires in cubiculum rediret. Illic nimio nec ſecuro gaudio multum animi incertus, ita denique ſibi loquutus eſt. Te autem eſſe fœlicem? Te amori litauiſſe? Quid enim? Non frontem Virginis vidiſti? non oculos? cum veniſti, non tota exilijt? Infœlix! nimis inepte meam ſpem indulgeo. Nunquam Dij tanta præmia tam faciles concedunt. Vulgares nuptias nulla tempeſtas, nulli caſus illuſtrant. Eximijs vero amoribus fortuna intercedit, vt ipſo labore ſint precioſi quærentibus. O fallar; nec illa ſalutatione, illo Argenidis vultu, quo tantopere mihi nunc placeo, exitum ipſa portenderit! Hei mihi! quod vix cogitare ſuſtineo, num hæc beneuolentiæ ſigna Poliarchum petebant; & ideo blandior fuit, quod eum apud Regem ſententiam mea iuui?

An

An orantis ſpecies fuit qua patrocinium rurſus meum pro illo depoſceret? Non eſt tanti, non per Argenidem, vllus amor. Nec volo Argenidis in me beneuolentiam debere Poliarcho; nec mihi Poliarchum debebit Argenis. Egone alienæ fœlicitatis miniſter in eam cladem pugnabo? Ego vilis abiectique animi pene ad ſeruilia officia amabor; & Argenidem alteri tradam? Erras tamen Archombrote, ſi vi agendum putas. Precibus, patientia; obſequio, impetrabilis amor eſt. Seruire, an imperare Argenidi paras? Aut quam hæc inuerecunda eſſet oratio; Nolo vt ames Poliarchum? Vix auſterus aliquis pater ſic iuberet. Quæ ametur indigna eſt, vel præſtantiſſimum amabit. Virtute, gloria, fama in Poliarchum certandum eſt. Et tua quoque intereſt hic eum reuocari. Semper enim de abſentibus tenerius & quadam miſeratione ſentimus; Præſens autem vt placere Argenidi poterit, ſic aut rixa aut faſtidio eſſe ingratus. Explorabis cur ametur, aggredieriſque eadem virtute virgini te probare. Quicquid aget, effectu ſuperabis: & ſi cætera fœliciter non cedent, ferro deijcietur. Facilis erit ad iurgia pugnamque occaſio. Vt ſit vero fortiſſimus, tamen fortior amor eſt qui meam manum reget. Interim dum de reditu ipſius agimus, facilis ad colloquium erit Argenis. Me audire, mihi credere aſſueſcet. Sæpe autem vbi adoleuit beneuolẽtia, longe ad alias cauſas valet, quã propter quas eſſe incepit.

Cum Archombrotus in hanc ſententiam coegiſſet reluctantem animum, ad Meleandrum redit; ibique ad nouæ indignationis mœrorem præſentiori cauſa deductus eſt. Perſuaſerat enim Regi Cleobulus, vt, quæ munera ferrentur Poliarcho, tanquam ab Argenide eſſent. Ipſa exors facinoris, inquit,

poſſe ſubeſſe. Neque enim, inquiebat, ſolus ſum, cuius genus, aut fortunæ, ex illa quam ſubij diſſimulationis larua æſtimari non debeant. Sed dum Argenidis ſpeciem, fortunamque, ad animum reuocat ſuum, fœlicemque hoc amore Poliarchum tacita gratulatione ingeminat, ea ipſa laudare incipit & mirari, quæ antea intactus aſpexerat. Nam quid Argenide venuſtius eſſe? cui vnquam ad tantum habitum, tantoſque parentes, tot virtutes acceſſiſſe? Si non generis prærogatiua eſſet, ſed ex Siciliæ virginibus delectus haberetur, neminem ante Argenidem ad regnum aſciſcendam. Sapientiam, modeſtiam, verba, ſuo ſexui præſtare; ſpeciem ſupra mortalem eſſe. Poſt hæc ad ſe redibat Archombrotus, nec indignam tanta ſpe nobilitatem ſuam, haud dubium nouis ignibus alimentum, reputabat. Et id primo non quaſi amaturus; ſed tantum veluti ocioſa, nec impària tamen vota. Capi inde paulatim, & oblectatione iam anxia ad earum rerum imagines teneri: ignarus, ſi victor & liber eſſe vellet, fortitudine opus eſſe in hæc ipſa amandi initia. Quantum charior fiebat Argenis, tantum de amicitia decedebat, quæ illum Poliarcho coniunxerat, primum inuidia, mox æmulationis malo graſſante. Ita æger, & ad animi captiuitatem adactus, horto digreditur, quem paulo ante fœlix ſolutuſque intrauerat. Acceſſio mali fuit, quod ad ſolatium in ea tempeſtate ſolitudinem quærens, ſolus cœnauit. Nam cum tacitus ſecretuſque non aliud quam amorem audiret, paulatim illis curis ſe permiſit, quæ intra pauciſſimos dies efflictim amantem nondum expertis malis vrſerunt.

Dum hæc apud Regem aguntur, non ſolutiori cura cum ſuis Lycogenes meditatum facinus

cinus adornat. Is ad præcipua oppida non vno prætextu diuertens, magiſtratus exhibito conuiuio hilariores monebat, ne publicam libertatem ſinerent prodi. Peſſimis cõſilijs infeſtari Siciliam; meminiſſent, ſe in regno non ſub tyrannide eſſe: nec in Regem quicquam addebat, niſi ita perplexe vt id poſſet vel Meleandro excuſare. Cum his verbis incitatos videbat, quaſi familiarius agens, imperfectum aliquid inter ſuſpiria, vel publice, vel præcipuis in aurem, loquebatur; vt pia ſolicitudine plura timere videretur, quam quæ auderet euulgare. Inde non pauci in eum vt patriæ columen aſpicere, curaque ſub triſti Meleandrum faſtidire: Cum præſertim iactaretur in populo, nunc contemptis popularibus ad publica negocia acciri peregrinos, nunc tributa & portoria augeri: cædes denique imminere à Principe ſuperioribus bellis infeſto. Præter has artes, ſacrificuli pretio empti haud parum valuere. Ominibus & auſpicijs ementitijs omnia in religionem vertebant. Seu publice, ſeu priuatim mactata hoſtia erat, effictis prodigijs ſpectantes terrebantur; nunc caput deeſſe iecinori; nunc turbato ordine fibras emicare extra ſedem; ſemperque noua fata inſtare, & meliora præteritis: Nihil autem quod tunc fieret Dijs placere. Contigerunt præter has laruas non falſa aut fucata prodigia, quibus affirmabantur proximæ clades. Nam & de cœlo lapidatum eſt; & alicubi gemini ſoles micuerant. Sed pauca hæc monſtra fictis innumeris fidem fecerunt; vt homines omnia temere crederent, timerentque, quem miſerorum ſtatum quidam Poeta, & ipſe publicæ inſaniæ non expers, deſcripſit.

Parcite Cælicolæ. Quid; demere vincula rebus

Heu placet, & miſera monſtris euertere terras
Nunc cœlo informis facies; nunc aera fœdi
Inceſſant Manes. Liuent per inane Cometæ,
Et nec friget hiems, vector nec floribus halat
Phryxaus, poſuitque ſuos canis aſtifer ignes.
Qualiter ignoto cum Sol nouus aer, gyrum
Per modo naſcentis cunabula duceret Orbis,
Expers ſæpe viæ, ſæpe alti pondere currus
Errauit dubius, totumque immiſcuit annum.
Cernis anhelanti quam nigra volumina tollat
Ætna iugo? cernis quanta vehat æquora mole
Auſter, & in noſtras ſpumantia degerat oras?
Ceu quondam Auſonio cum diſſociata receſsit
Littore, frangentes exhorruit Inſula nimbos.
Magna quidem portenta Deum; tamen omnia ſupra
Sæuit corde pauor. Vates ſibi quiſque malorum
Et clades, & tela videt, pœnaſque futuri
Præcipit. O ſiue hac nobis infamia creuit,
Seu Superi iuſſere nefas: quid longa moramur
Supplicia? Arma, viri! Sæuo cadat hoſtia cœlo
Quæ meruit. Liceat luſtralia mittere tela,
Et ſatiare Deos, & morte repoſcere vitam.

Inter hæc ad Regem eſt relatum, intercedere Hyperephanijs cum Lycogene arcana conſilia; verebanturque nonnulli, ne eorum vſurus viribus propediem à patrijs ſacris abiret. Forte cum talia iactarentur, Archombrotus cum Ibburrane erat, cui iam aliquo vſu, commendatione maxime Regis, cœperat familiaris eſſe. Ambo in regia porticu ſpatiabantur, nouiſque in Siculis rebus Archombrotus, cum aliquoties Hyperephanios audiſſet nominari, rogauit, quod diſcrimen inter illos cæteroſque Siciliæ incolas eſſet; cur nomina, cur ſtudia, vireſque diuerſæ? Tum Ibburranes docendi iuuenis ſtudio paulum in ſe ſeductus ſic incepit. Hyperephanijs ex ſuæ ſuperſtitionis genio nomen hoc fecimus. Eorum

rum

rum factio regnantibus grauis, quodam Vſinulca auctore hoc ſæculo eſt exorta. Ille Deorum cultu neglecto, qualis in Sicilia ſemper viguit, auſus eſt nouas religiones afferre, pacemque ſolicitare animorum, qui ſuperbia, vel nimia ſimplicitate, diripi poſſent. Quibuſdam igitur ambitioſum fuit à ſenſu maiorum eo duce diſcedere; Alios eloquentia fefellit cui pietatis ſpecie erat intexta. Acceſſit impetus nouitatis, tanto furore excæcans animos, vt barbara Vſinulcæ commenta inuenerint laudatores, non ex vaſtis & vltimis terris, ſed (quod mireris) ex alumnis Siciliæ: quamquam nihil portentis deterius quibus ſuam ille ſcholam fœdauit: vt vel referre me pudeat contumelioſam numinibus veſaniam. Negat, vllum mortalium, vlli ſceleri operam dare, niſi qui illi perpetrando ab adigentibus Dijs damnatus eſt. Vtcunque vero in vitia pugnes, in te ſis innocens, commodus hominibus, in Deos liberalis, eiuſmodi pietate effici non vult, vt amicior Dijs viuas. Non hæc enim omnia eſſe illam virtutem, quæ acceptos immortalibus homines facit, ſed illius tantummodo ſigna virtutis. Præterea non eſſe in delictis diſcrimina; ſed in hominibus qui delinquunt; Siquidem à Dijs exoſos, vel oleris furto mereri quicquid Furiæ apud Poetas faciunt. Cæteros vero non parricidio, non inceſtu, libare amicitiam qua cum Numinibus ſunt coniuncti. Ita ab vno ſcelerum cœno hos intactos, illos amiſſo decore excedere. Velut in aquas ſi quid anſerini generis mergas, inde inuiolata ſiccitate eduxeris; cum cæteræ aues, aquis iiſdem, & minori ſæpe mora, tenorem & vſum pennarum corrumpant. Parco cæteram Vſinulcæ amentiam memorare. Nec habuiſſent hæc monſtra

F 2 longi.

longi æui diſcipulos, niſi incidiſſent in Regum pueritiam, quibus temporibus vt plurimum turbulentis fœda omnia nec arceri nec corrigi poſſunt. Auxit hunc morbum factionum atrocitas, & quidem Optimates odio eorum qui ſub pueris Principibus rerum potiebantur, præbuere ſe tumultuantibus Hyperephanijs duces. Tum vero luctuoſiſſimo ſydere percurrerunt domeſtica arma Siciliam; & ad Hyperephanios defecerunt quotquot ſeditionum licentiam amabant; in ipſos auſi Reges ſigna attollere. Nihil illorum furori relictum eſt. Calcare aras Deorum, euertere templa, fœdare oppida incendijs, & ciuili ſanguine ſuam furijs conſecrare nouitatem. Poſt tot annos adhuc veluti truncas vrbes excíſis Numinum tholis aſpicias, in quibus ſæuierunt. In illis tumultibus tanto diuortio à cæteris receſſere Siculi, vt, tanquam aliam patriam aliumque populum facerent, ne ictis quidem fœderibus redierint bona fide in communionem reliquæ gentis; diſcordique ingenio acti ſemper arma aut minentur aut timeant.

Ita affectis animis, quid Regibus putes liberi in eos imperij eſſe? Vrbes, milites, portus, tantumque non totas inſederunt prouincias, ex quibus cum ſupercilio conſulunt quid iuuari à ſe Regem aut ſperni expediat. Cui ſi bellis occupato, aut inter alia laboranti negocia, operam ſua promittunt: tanquam digni quibus gratiæ habeantur, fidem hanc iactant; obliti, à bonis ciuibus tunc eiuſmodi ſponſionem non exigi; nec fore vt toties eam repeterent, ſi ſemel tuta eſſet. Sed ſociorum vtique magis quam ciuium more auxilia præſtant, Regiſque aut ſequuntur aut auerſantur conſilia. Sic Deorum Principumque arbitros agunt; quid vtriſque ipſi debeant,

non

non ex patrio ritu, ſed ex ſuis ingenijs metiti. Quantas clades hic morbus minetur Siciliæ, vel nullo profitente agnoueris. Nam vt peruicaciſſima ſunt odia, quæ ex diuerſarum religionum litibus feruent; iure timendum eſt, ne aliquando Hyperephanij, quod ſuis conſequi viribus non poſſunt, excidio patriæ quærant, peregrinis gentibus, æmuliſque, non magis ad bellum quam ad prædam, & veluti Siciliæ poſſeſſionem, accitis. Quod ſi iſta meliores Dij auertent, at iam quanta ſunt quæ videmus quæque ſentimus? Si filij iraſcuntur parentibus, ſi Regi Optimates, continuo in hanc ſectam, veluti ad certiſſimæ manumiſſionis genus, fucata profeſſione ſecedunt: non ignari, quod ſibi præcipue noceant, ſed tanti eſt ſuo errore æmulos macerare. Quid de Veſtalibus dicam? Quid de myſtis Deorum? Vbi illos caſtitatis ſuæ tædet, impune maledicunt religionibus, & inceſtarum mercede nuptiarum ſe Hyperephanijs dedunt. His exemplis, illaque diſſerendi & viuendi licentia, labefactatur vulgus; vt primum qui Dij aut qua ratione colendi ſint dubitet; mox rudi aut impio faſtu nihil ſacrum habeat, nihil de Superis certum; Sic Numinum rebus indicta eſt iſto facinore calamitas, ſimulque in publicam pacem ſerpit, & ægræ Siciliæ carpit vires; quæ nunquam in priſtinum robur exurget, niſi prius Hyperephanijs ad ſaniora adactis vulnus hoc duxerit cicatricem.

Tum Archombrotus; Quid ergo Siculi ceſſant, ait, vna mole obruere incendium? Quidve grauantur iuſto ferro hanc tabem noxioſiſſima contagione ſerpentem excindere? Equidem vel ego externus manus meas & ferrum ad hoc promitto; Neque me vnquam

gratioribus victimis operaturum credam, quā ſi eorum ſanguinem Dijs dabo, vel meum adactis vulneribus ipſi libabunt. Hæc te Meleandro dicere, Ibburranes,& ad hæc bella eum vrgere, equum fuit.

Hic Ibburranes; Laudo impetum tuum, inquit, egregio feruore ſuccenſum. Sed ſunt tamen qui non ſine argumento contraria ſentiant; quia rerum ſucceſſu compertum eſt, vt quædam animalia aluntur veneno, ita hanc ſectam inualeſcere publicis malis, interque bella & clades ſaginari. Alias igitur artes, eaſque mitiores quæſiuere, quibus maculam Sicilia eluat; credideruntque Regum prudentia, abſque ferro & ſanguine, morbi ſæuitiem ponere poſſe. Si quid vero ipſe ſentiam quæris; neque cum illis pacem neque bellum ſimpliciter volo. Nam ſi quietem poſſunt pati, non hos puto vllis motibus ſolicitandos. Sin in Regem remque publicam ſeditioſis conſilijs ſponte inſurgent, ferendos non arbitror; ſed vi armiſque premendam veſaniam ſuperbe furentium. Pia tunc arma, tunc omni laude digna in eos ſeueritas. Totis regni viribus enitendum ne impune auferant abominandi in Reges exempli audaciam. Et eo quidem celerius vindicandum eſt facinus, quo ipſi ferocius ſolent graſſari in cunctantes: noſtramque patientiam pro imbecillitate contemptim accipere. Neque enim hæc ſecta, ferendo, parendove, (vt ſolent meliores diſciplinæ) quærit ſibi incrementa; ſed iurgio, rixa, tumultu, ſua facinora aſſueuit aſſerere. Ferro igitur, & pluſquam æmula ferocitate, cenſeo in eos eſſe agendum quoties ſuis iniurijs Regem ac Patriam laceſſent. At ſi ſeditionibus, ſi rebellio abſtinebunt, patienturque mitius ſe haberi, tunc ego cum

illis

illis pacem malim. Iam enim in plures ſerpſit labes quam vt ſinguli inter eos ſcribi poſſint, & citari à lictore. Ac præterea iuuentute abundat Sicilia, quam nunc leuitas, nunc egeſtas, nunc ipſa armorum cupido ſic verſat, vt non iure aut pudore æſtimato factioſis det nomina, & in militiam coeat quantumuis Superis mortalibuſque auerſam. Ita multi, dum armis certatur, accedunt ſpe prædæ ad iſtos Hyperephanios, qui eos in pace deuorent: & Reges bello illato plures de nouo reos faciunt quam de veteribus extinguunt. Præterea veluti fila per ſe tenuia ac ſoluta facile rumpas: At ſi ea inter ſe violento implicas nexu, quo fortius premis, eo validius ſtipantur, coeuntque denique in funem cui frangendo nunquam ſuffeceris: Sic iſti per ſe forte negligentiores ſuarum partium, vbi intentatos iugulis vident enſes, qui coactam, ideſt, vt exiſtimant, pudendam pœnitentiam extorqueant, interdum furioſo & quem ægre exolueris nexu coniurant. Itaque pace, ocio, regni fœlicitate (ſi ipſi importunis tumultibus ad arma Regem non cogent) debellandi ſunt; quo tempore nihil ex publicis latrocinijs habent quod incertis & ſeditioſis auxiliatoribus largiantur; neque incitati aduerſantium feruore, plurimum quoque de ſuo remittunt. Ex ipſorum deinde præcipuis multi ad Regem reſpiciunt; ex cuius amicitia in illo ſereno omnia pendent. Is autem ſi non tam odio quam contemptu proſequetur eorum diſciplinam, efficacius omni bello nobilium animos ad pęnitentiam coget; Qui ſi malo pudore prohibebuntur ſuam ſectam eiurare, ſaltem liberis ſuis conſulent, magiſtriſque eos tradent per quos erudiantur ex veteri more, viuantque in regia gratioſi. Nam qui cœlo, argumenis

veterumque præceptis, vnam pertinaciam anteponunt, adhærentque Vſinulcæ; vincentur, mihi crede, hoc honorum aditu, & ſpe regiorum munerum caute præcluſa, præſertim ſi non hæ pœnæ legibus publice latis in eos conſtituantur (nam id ipſum ſatis iratis eſſet ad queſtus, coniurationemque & contumacia arma) ſed lento quodam vſu, Principiſque ingenio, nequaquam in eos diuidentis reipublicæ munera, quæ conferri alijs poſſunt, neque ferentis vt extra licentiam quam leges faciunt exerrent. Cætera ſit in eos manſuetus; & interdum familiaribus verbis dignus ipſis videatur cui placeant. Multi enim inter illos, Archombrote, non ſuo, ſed ſectæ & inſtitutionis vitio peccant; abſque hac eſſet, recta indole, pareſque maioribus futuri. Hos, cum licet, corrigi mehercule præſtat, quam euerti, aut ad inſaniora adigi neceſſitate. Iſta vero vtcumque lenta remedia, paulatim Hyperephanijs neruos exſcindent; & qui ſpecie altioris ſapientiæ coaluerunt, tandem ſegni nec irritata vetuſtate, philoſophia quoque excuſſa atque contempta, quæ exoriens tanti ſupercilij fuit, non ægre ſoluentur. Sed hæc ſunt ſolidioris pacis conſilia; quam ô huic regioni numina reſtituant, nec Hyperephanios patiantur auxilium Lycogeni ferre. Hunc certe, quidquid fama iactetur, ad eorum religiones acceſſurum non arbitror, nec, vt illi factioni commendetur, id eſt, vix Siculorum quadrageſimæ parti, cæterorum odia contracturum. Cum hæc Ibburranes dixiſſet, Archombrotum ad cænam vocauit, monuitque familiariter, vt & ipſe Hyperephanijs perbenigne vteretur. Nam plus illos (vt res Siciliæ erant) corrigi blanditijs, exemploque, & ſobria diſſertatione, quam profeſſo, ſemperque mu-

mutuo faſtidio, poſſe.

Iamque maturis apud Lycogenem rebus dicta facinori dies erat, medio vere, ad decimum menſis, qui Thargelion vocabatur. Eriſthenes haud procul Epeircte prædium habebat, & ſaltum in eo, quem intactæ diu feræ impleuerant. Is deſtinata inſidijs die illuc cum Argenide Meleandrum ad conuiuium vocare ſuſceperat; ſi procederet fraus, Meleandrum atque Argenidem, tanquam ſignis tabuliſque ſpectandis in ædium penetralia cum paucis deductos, adorturus, emiſſuruſque per poſticum celerrime tradendos Lycogeni. Si reſtitiſſet Meleander, aut ad auxilium pertinacius prouocaſſet, eum interimi placuerat: Satis eſſe ſi potirentur Argenide. Quod ſi Meleandrum eo die omnia, aut valetudo, intra Epeircten tenuiſſet: tunc Lycogenes ad eum opprimendum cum ſubito exercitu adeſſet. Hunc enim illo die Syracuſis eſſe volebant; & ad eum ſuæ factionis homines, tanquam Procerum vrbiumque nomine, coire cum tumultu, ducemque dicere publicæ cauſæ in Regem. Superuenire debebat Oloodemus, cum manu ad hoc ipſum ante collecta, rei nouitatem ſuffragio aſſerturus & viribus. Deſcitura ab Rege pleraque arbitrabantur, tum prioris belli exemplo, tum Præfectorum & Magiſtratuum fraude, quorum multos ſibi ſubuexerant; denique ſponte animis ad ſeditionem ſpectantibus.

In hunc modum inſtitutis vtrimque conſilijs, Lycogenem Meleander, & hic illum occupare decreuerat. Sed Argenis duplici ſolicitudine icta, cum & Poliarcho & regno ſtuderet, eximiæ diligentiæ erat in ijs vrgendis quæ apud Regem amici cenſuerant. Comparanda Poliarcho erant dona; Arſidas reuocandus;

An orantis ſpecies fuit qua patrocinium rurſus meum pro illo depoſceret? Non eſt tanti, non per Argenidem, vllus amor. Nec volo Argenidis in me beneuolentiam debere Poliarcho; nec mihi Poliarchum debebit Argenis. Egone alienæ fœlicitatis miniſter in eam cladem pugnabo? Ego vilis abiectique animi pene ad ſeruilia officia amabor; & Argenidem alteri tradam? Erras tamen Archombrote, ſi vi agendum putas. Precibus, patientia, obſequio, impetrabilis amor eſt. Seruire, an imperare Argenidi paras? Aut quam hæc inuerecunda eſſet oratio; Nolo vt ames Poliarchum? Vix auſterus aliquis pater ſic iuberet. Quæ ametur indigna eſt, vel præſtantiſſimum amabit. Virtute, gloria, fama in Poliarchum certandum eſt. Et tua quoque intereſt hic eum reuocari. Semper enim de abſentibus tenerius & quadam miſeratione ſentimus; Præſens autem vt placere Argenidi poterit, ſic aut rixa aut faſtidio eſſe ingratus. Explorabis cur ametur, aggredierıſque eadem virtute virgini te probare. Quicquid aget, effectu ſuperabis: & ſi cætera fœliciter non cedent, ferro deijcietur. Facilis erit ad iurgia pugnamque occaſio. Vt ſit vero fortiſſimus, tamen fortior amor eſt qui meam manum reget. Interim dum de reditu ipſius agimus, facilis ad colloquium erit Argenis. Me audire, mihi credere aſſueſcet. Sæpe autem vbi adoleuit beneuolētia, longe ad alias cauſas valet, quā propter quas eſſe incepit.

Cum Archombrotus in hanc ſententiam coegiſſet reluctantem animum, ad Meleandrum redit; ibique ad nouæ indignationis mœrorem præſentiori cauſa deductus eſt. Perſuaſerat enim Regi Cleobulus, vt, quæ munera ferrentur Poliarcho, tanquam ab Argenide eſſent. Ipſa exors tacinoris, inquit,

quod eum è Sicilia expulit. Regni autem ſecundum te curæ ad illam pertinent. Sciet preterea ſub eius precibus tuas latere, & qui fortaſſe durior nobis eſſet, certe non litigabit cum virgine. Meleander mirifice probata ſententia; Age, inquit, reſtat, & munus & hominem qui ferat deligere. Timonides ſtrenuus iuuenis erat, fideique in Poliarchum notæ; quem mox Argenide ſuggerente, huic furtiuæ legationi Rex deſtinat. Hoc ita conſtituto, iam quod munus mitteretur, inter ſe penſabant. Forte mercator ex Syria Indicas & Arabicas merces, plerunque inutilem vanis gentibus luxum, aduexerat. Inter cætera erat armilla ex ſerico texto, quod totum varij generis lapilli ſic implebant, per ſuos colores diſtributi, vt aliquot ferarum aut fugam figurarent aut iram, quas hic telis venatores ſequebantur, hic excipiebant venabulis. Pretium gemmis, & operi, ingens; quippe quod talentis quinquaginta indicabatur. Multi Siculorum hanc viderant, plures audierant celebratam non ignobilis Poetæ opera, quem ſuo fulgore ad hos verſus rapuerat.

Dicite ſurgenti confinia littora Phœbo;
Quam nitidus veſtris hic Deus exit aquis?
Cum tingit virides hilari fulgore ſmaragdos;
Aut facit, ò adamas, te ſibi luce parem;
Pallentemve onychem, varium vel iaſpida miſcet,
Vel cui purpureo nomen ab igne venit;
Cæruleaſque notas & flammis implet, & auro,
Ceu variat puras comptior Iris aquas.
Hæ tamen haud vno cunctæ ſub littore gemmæ
Naſcuntur: Nam cui gloria tanta ſolo?
His nitet immenſus Ganges, his flauus Hydaſpes;
Eſt & Erythræi lucida concha ſali.
Vna omnes armilla tenet; par omnibus vna;
Omnis in hac oriens lucida texta coit.

Di

Di ſuperi! pretium nitidæ formamque coronæ!
Quam volet amplecti tanta corona manum?
Vt natat inſolidis lux alternata lapillis!
Oraque venantum quam bene gemma facit?
Diues en hic ceruus, quem ditia tela fatigant;
Et leo, quem pretio cerno tumere ſuo.
Lemnius? an nondum Telchines naufraga ſaxa
Artifici gemmas ſic poſuere manu?
Digna quidem Iouis hac vibrare armilla lacerto,
Cum quatit imbrifera luce coruſcus humum.
Ipſa licet diues, placata hoc munere Iuno,
Poneret offenſi iurgia ſæua thori.
At te ſeu veri, ſeu fama gloria tangit,
O quiſquis tanta brachia dote coles;
Vince animo cenſum; ne hæc optima ſaxa putentur,
Tuque genus Pyrrhæ vilior eſſe lapis.

Eam armillam Poliarcho munus fore idoneum, Argenis atque Cleobulus cum Meleandro cenſuerunt; quippe quod ſe ſua mole non proderet. Furto enim rem agi. Arma, aut equos, ſi mitterentur, conſpectum hoſtium non poſſe defugere. Præterea hoc ornamentum in pleriſque regionibus non fœminarum magis eſſe quam virorum. Aptiſſimum itaque quod fœmina viro donaret. Rex antea, cum illam mercator obtuliſſet, quia maiores curæ inſtabant, pene vilem habuerat; Apud Eriſthenem tamen erat, vtique præfectum ærario, iuſſumque inſpicere ex artificum fide an in rem Principis emptio eſſet. Tunc vero, ne quiſquam miraretur confeſtim hanc emi, Rex talos popoſcit, & cum Argenide ludens, ac ſponte inferior; quaſi victoriæ præmium armillam ſtatuiſſent. Eriſthenem accerſit, imperatque quam poſſit rectiſſime eam Argenidi conciliare. Eriſtheni ſiue ſua ſedulitas, ſiue fortuna nondum Meleandro propitia, iam ſuſpicionem fecerat legationem

ad

ad Poliarchum parari. Credidere à ſua coniuge ortum ſuſpicandi initium, quæ cum Argenide & Seleniſſa frequens, ſæpe obliquos de Arſida ſermones iniecerat; callida mulier, & ex viri ingenio ornata. Sed poſtquam Rex armillam, tali ærarij tempore, emi præcepit, adeo illi aucta ſuſpicio eſt, vt illico ad Lycogenem ſcriberet, vereri ſe ne Poliarchi gratia hoc munere repeteretur. Is autem ad omnis flagitij atrocitatem celer, hortante etiam Oloodemo (nam is forte tunc aderat) in hunc maxime ſenſum reſcripſit; Nihil conſultius quam vt armillam, quando quidem apud Eriſthenem erat, veneno imbuerent. Si eam Poliarchus accepiſſet, haud dubie lacerto circumdaturum, & tabem per geſtantis calorem in vitalia peruaſuram. Sin Rex eam dediſſet Argenidi, rem tempore poſſe ſciri. Nam venenum non ad tactum ſtatim nocere; Admonituros autem ipſos prætextu aliquo de peſte quæ latebat, laturoſque ingentis fidei nomen; ſubſtituto in crimen mercatore, Toxicum domi Eriſthenis erat, quod noxioſiſſimum miſcuerat tollendis inimicis. Ephyræi, ſeu miſcendis veneno poculis, ſeu ſagittis imbuendis præcipui, dum illuc colonias vehunt, conduntque Syracuſas, hanc olim turpiſſimæ calliditatis artem quibuſdam Siculorum tradiderant. Et Meleander ea peſte tentatus, hactenus ſuorum cura euaſerat, cibum Regis, & veſtes, ambitioſa cura ſeruantium. Tanta autem veneno acerbitas, vt non modo guſtatum ſæuiret, ſed ex diutino contactu inſinuaret virus in cutem quam calor laxauiſſet. Eriſthenes veneficio perpetrando nullum adhibuit, ſed ipſe in dilutum toxicum interiorem armillæ partem miſit, byſſino vtique texto mollem, quia iungenda

da brachio erat; cumque crederet vim ſuccorum ſatis infuſam, eam in pyxide defert ad Regem, qui tanti ſceleris ignarus, omnibuſque præter Argenidem ſemotis, vocatum ſecreto Timonidem monet eam fidem exhibere qua dignus cenſebatur. Oſtendit deinde cui miniſterio ſit delectus, & litteras tradit ad Arſidam, ſua manu ita ſcriptas. Timonidem quem vides, Arſida, ad te miſi. Ei ſic auſcultare te volo, vt me loqui exiſtimes; quicquid dixerit, egeritve, ratum habebo. Scias tamen, quo celerius cum hoſpite adueneris, eo te futurum gratiorem. Vale. Tum Argenis ex cõpoſito de receſſu fluxæ veſtis pyxidem profert; &, Hanc, inquit, armillam, Timonides, ad Poliarchum defer. Eam meo nomine accipiat; vna illi has litteras dabis, alteraſque ad Arſidam. Tradit deinde codicillos, non quos Meleandro oſtenderat: frigidos enim, nec amicitiæ ſuæ cum Poliarcho pares obtulerat Patri, & inter obſignandum haud ægre mutauerat, alijs quos ex mutua neceſſitudine ſcripſerat præparatis. Quia autem Timonidis in Italiam iter ignorari non poterat, ne augeretur diſſimulatione ſuſpicio, ſpargere apud ſuos Rege authore cœpit, ſe Italiam Africamque viſurum vacationem impetraſſe à regia. Iuuenis erat, & commodum accidit, quod pridem tranſmarinæ peregrinationis ſtudio ictus, æqualibus ſuis ea vota iactauerat.

Sed Eriſtheni ad inſidias inuigilanti, pleraque nota, & ſuſpecta omnia erant. Hunc igitur ad Poliarchum ire conijciens, quo verum erueret, in fraudem commentus eſt. In ipſius clientibus iuuenis erat, quia nuper agros reliquerat, nondum notus in regia. Callidum autem & ad ea quæ præciperentur impigrum

eſſe

eſſe cognouerat. Huic imperat abeuntem Timonidem concitato equo perſequi: Simulare deinde à Rege ſe miſſum, qui etiam atque etiam moneret, ne in Sicilia cuiquam mortalium indicium faceret de armilla. Dum loqueris autem, inquit, diligenter audientis vultum obſerua. Si annuerit, aut viſus ſit dubitare, tanquam mandato ſatis functus, ab illo protinus abi. Sin quid velis ignarus ſit, vt facile deprehendes; qui ipſe vocetur, tanquam dubius ſciſcitare. Vbi Timonidem dixerit, pete ignoſcat errori; alium nempe te quærere; Et inde, ſi potes, ſic diſcede ne ſciat quam viam inſtiteris. Sin, quia ignotus es, hærebit, & qui ſis exquiret; ex Seleniſſæ cognatis te ſimula recens tranſmiſſum ad regiam; Nomen quod primum occurrerit tibi impone. Ille gnauiter mandata exequutus, nec à ſolertia, nec à fortuna aberrauit. Namque Timonides vbi audiuit de armilla, quod rem ſecretiſſimam ſciret, hominem ſuſpectum non habuit: Ire igitur iuſſit, & Regi renunciare eſſe omnia in ſecuro. Satis ſibi hæc arcana eſſe mandata.

Sic eluſo Timonide, cum iam de conſilio Regis conſtaret, Eriſthenes omnia confeſtim perſcribit Lycogeni, ne ſiue Timonidem capi inſidijs, ſiue quid aliud vellet, tempore excluderetur. Diu incerto Lycogeni, cum Regem iam non ſegnem, ſed ex aduerſo ſtruentem conſilia, timidius ſperneret, tandem nouo facinore viſum eſt opus, quo inclinaret in Regem maleficij à ſe patrati inuidiam. Quod igitur nemo vnquam putaſſet, ipſum ſolicitare ad fœdera Poliarchum, eique ſcribere hoc exemplo inſtituit. Lycogenes ſalutem Poliarcho. Quam tu in amicorum hoſtiumve delectu erraueris, hic dies aperiet,

Me tanquam inimicum inſectatus, Meleandro vtinam non plus æquo tribuiſſes. Sed omitto præterita. Nam neque iam te accuſari humanum eſt; neque in eo ſtatu ſum, vt anxie me excuſem. Malo te ex beneficijs meis ſcire, quam verbis, vter noſtrum in priſtinis odijs peccauerit. Meleander ex tuo exilio te infenſum, & vindicem, cum timeret, ad nefarias artes confugit, factuſque de Rege veneficus; armillam infamibus illitam ſuccis, tanquam pœnitentiæ ſuæ confeſsionem, mercedemque iniuriæ, tibi miſit. Hanc tu caue geſtaueris. Mortem enim circumegeris brachio, non armillam. Mihi quidem ante experimentum fidem eſſe non curo. Si igitur vel damnatus eſt ſeruus, vel humaniori conſilio iumentum aut canem vis perire, nudæ illius cuti hoc munus compone. Niſi intra quatriduum morietur, ego qui viuam indignus ſum. Si ſapis, illum ipſum peſtiferi doni latorem; illum Timonidem coges, vt mortem induat quam tibi non inſcius porriget. Ego has inſidias, quas ægre detexi, te reſcire ex me potiſſimum volui; ne tantæ indolis vir tam turpi exitu cadas; aut omnino ſub inuidia mea pereas. Nam quis ex hoſtibus, non te potius iactet à me quam à Meleandro eſſe ſublatum? De cætero, vt voles, gratias ages. Si infeſtus eſſe pergis; eſt quod publice te vlciſcar. Arma, conſilia, vires in expedito ſunt. Deos cœptorum auſpices habeo. Sin tibi detecta Meleandri perfidia meliorem mentem dabit, voleſque coniunctis mecum viribus vindicare iniuriam; ſpondeo nec te fratris, & quoniam hæc mea ætas eſt, nec patris gratiam me viuo deſideraturum.

Tantæ audaciæ codicillos, expertæ fidei ſeruo cum his mandatis dedit, vt diſpenſato iti-

itinere ad Poliarchum perueniret octiduo poſtquam eodem Timonidem aduentaſſe conſtaret. Neque rem eſſe difficilem. Meſſanæ vel Rhegij, in portu aut vrbe, tanquam aliud agentem, de aduentu Timonidis poſſe habere quæſtionem. Hæc autem improbæ ſolertiæ ratio erat, vt octo toti dies intereſſent quibus noxium textum geſtare Poliarchus, eoque interimi poſſet. Nam ſi extincto ſuperuenirent hæ litteræ, quantæ inuidiæ in Meleandrum forent; Sin forte Poliarchus tamdiu armilla abſtinuiſſet, tum multum Lycogeni debiturum de periculo in poſterum monenti, tum in Meleandrum acriter exarſurum, quem tanti indicij fallax ſcena damnaret. Etiam Regem audebat contumelioſe appellare; quia hæ litteræ Poliarcho reddi vix poterant ante id tempus in quod à coniuratis erat conſtituta defectio.

At Meleander dimiſſo Timonide totus in eo erat, vt cum Lycogene Oloodemum de ſe polliceret; vtrumque igitur litteris aduocat. Lycogenes nondum maturis ad ſecedendum rebus, parere conſtituit, & aliquos paucos dies eſſe cum Rege. Sed Oloodemus accepta Regis epiſtola, non prius ad Regiam quam ad Lycogenem contendit. Ibi communicatis conſilijs ſuſpectum illud fuit, quod vtrumque Meleander accerſeret. Si quid atrox parabat, liberius in ambos quam in alterum eſſe auſurum. Nihil ſecurius, quam vt Lycogenes ſimulatione valetudinis abſentiam excuſaret, & Oloodemus explorandis conſilijs iret ad Regem. Is ergo à Lycogene profectus cum intraſſet Epeirctem, Meleandro protinus ſalutato ea veſpera ad cœnam admiſſus eſt. Dedit quoque litteras Regi, excuſationem Lycogenis ferentes; Illi enim ſonticum morbum

eſſe,

eſſe, nec aeris patientem. Rex haud dubius morbum fingi, tamen eadem qua petebatur ſimulatione non pauca de genere inualetudinis quæſiuit. Soluto deinde conuiuio, Cleobulum, Eurymedem, & Archombrotum accerſit, rogatque quid Lycogene faciendum, qui venire contempſiſſet: quid etiam Oloodemo & Eriſthene, qui pari fiducia, qua ille imperium ſpreuiſſet, adeſſe nocentes ſuſtinerent. Archombrotus & Eurymedes nihil dum mouendum putabant; ſed Lycogenem adhuc alia fraude tentandum. Illo libero fruſtra in cæteros fore ſæuitiam. At Cleobulus; Ego vero arbitror, inquit, nihil de præda quam tenemus amittendum. Putatis Lycogenem, niſi concepti ſceleris conſcius eſſet, tam vano ægritudinis mendacio Regi fuiſſe illuſurum? Dij dent meliora. Sed quantum coniectura & fidorum hominum nuncijs aſſequor, & mox iſti furtim abſcedent, & nos illum cum armis aſpiciemus. Videte quid ſentiam. Rex hominem rurſus accerſat. Tergiuerſationem non verebor pro defectione accipere. Oloodemum interim & Eriſthenem per homines fidos ſic ſeruari intererit, ne teneri ſe ſentiant. Vbi compertum fuerit, non venturum Lycogenem, lege in eos agendum eſt. Multum Lycogenis viribus decedet, ſi tantarum opum, & clientelarum, duces peribunt. Hanc præterea ſeueritatem, in multorum animis reuerentia aduerſus Principem, timorque ſupplicij, vtiliſſima mutatione ſequetur. Viſus eſt optime dixiſſe Cleobulus; Et ex illa ſententia, Rex poſtridie ad Lycogenem ſcripſit; additoque ad blanditias imperio, ad ſe venire imperauit. Ille magis ac magis ſuſpicionibus plenus, non modo non paruit; ſed & per nuncios monere Oloodemum

&

& Eriſthenem cœpit, vt ab aula recederent; Beneuolentiam Regis inſidioſam eſſe. Ac prętere aperta iam vi opus. Quippe ſtatutum bello tempus appetere. Neuter ſpreuit coniecturam Lycogenis. Sed neque Cleobu li diligentiam fefellere; ad quem duo de Eriſthenis familia diu ante pecunia promiſſiſque ſollicitati multa de domini rebus internuncios ſæpe retulerant. Illis tunc authoribus ſciuit, præparatos ſub Epeircten eſſe equos quibus noctu Eriſthenes vteretur. Lætus Rex quod eorum furtiua diſceſsio futura in criminis partem eſſet, imperauit Archombroto, vt ſub ipſo deprehenſos facinore vi ád ſe retraheret. Et ille haud remoratus imperium, ſedulo quæ in rem erant, maxime ex Eurimedis mente, inſtruxit. Sat conſtabat, cum paucis erupturos, ne tumultus proderet fugam. Non plures itaque Archombrotus decem militibus aſſumpſit, iiſque Hiſpanis, ne linguæ commercio, aut contagione factionis, cum Proceribus hærerent in quos tunc armabantur. Singuli extra arcem, vt Archombrotus conſtituit, ſine ſuſpicione elapſi ſunt. Ipſe deinde ſequutus eſt, accinctoſque paulum à via ſub veteri & opportuno tecto continuit, qua neceſſarius à Regia diſceſſuris tranſitus erat. Diu in ſtatione non hæſerat, cum Oloodemum atque Eriſthenem per lunam agnoſcit, tribus omnino ſeruulis comitatos; celeriterque & demiſſis capitibus euntes. Iis ergo cum ſua militum decuria obuiam venit. &, Quo te, inquit, Oloodeme? quo te Eriſthenes? Sontium per Iouem eſt iſta molitio. Cur noctu? cur ſimul? cur inſcio Rege abitis? Vnde iſta circa vos à ſeruis, ab amicis, ſolitudo? Obſtupuere deprehenſi. Ille vero correptos & ſubito malo horrentes reduxit. Treſviris

inde permiſſi ſunt qui noxios ſeruarent in carcere. Fugæ erant manifeſta veſtigia: Equi haud procul cum agaſonibus parati,& vrbano ſub amictu veſtis ad viam expedita.

Summa omnium inde turbatio fuit; & poſtera luce cum id renunciatum Ibburrani & Dunalbio eſſet (qui tunc forte ad Apollinis templum non procul Panormo profecti, ob Antenorium fani Antiſtitem ſuauiſſimæ conſuetudinis virum illic diutius morabantur) citati haud mora quadrigis ad Regem reuecti ſunt; qui amplexus venientes, poſtquam rem ordine enarrauit. Si me Dij amant, inquit, in ambobus his exempla facere volo: Nunquam me ſaltem iſti inultum deſpexerint. Neque me impiorum contumacia mouet, ſparſis ſcedijs minari audentium. Ecce enim quantæ audaciæ chartam Cubiculariorum vnus, in limine meo hoc mane offendit. Accepta charta Dunalbius, & Rege ad alios diuertente, horum verſuum lectione cum Ibburrane inhorruit.

Redde viros; quid ſæua paras; & fraude tyrannus
Imbelli, haud vllo deuictos Marte fatigas?
Hoſne duces, hac Sicanea decora inclyta terra
Ferre ſitum, & fœdo ſqualentem carcere noctem?
Redde viros. Non Sidoniæ reuerentia pallæ,
Non quæ ſceptra manu, non quæ ſtant vincula fronte,
Obſtiterint. Ruimus cæci, & te vindice ferro
Gens excita petit. Cuperent decernere montes,
Teque haurire ſolum. Sed noſtra debitus iræ
Talis eris, qualis ſub crimine decolor ipſo,
Ignotuſque ſuis, Tyrij pro vertice montis
Horruit iratos Pentheus concurrere thyrſos,
Diuerſumque trahi pectus; vulſoſque per artus
Ire animum, & ſparſum campis ſpirare cadauer.
Et tua quod noſtris nondum penetralia flammis
In cineres collapſa ruunt; ne crede remiſſas

Irarum pænitare faces; Sed parcimus illis
Quos Rex ſæue tenes. Hi ſunt tua fata, nec vltra
Quã ſpirant lux te alma manet. Meleagria non plus
Mater in arbuſto ſeruabat ſtipite natum.
Hos ſerua (ſi dura tui) ceu pignora vitæ,
Incolumeſque velis. Vel ſi meliora monentem
Di te audire ſinunt, genti tam iuſta petenti
Redde duces tantoque exoſa munere pacem.

In his motibus regia erat; cum Timonidem aliæ in itinere turbæ verſarent. Viæ ratio, & fortuna, hæc fuit. A Rege dimiſſus triduum in ſuo prædio inuitus conſumpſit omnium cauſa quæ haruſpex minori ſpatio procurare nõ potuit. Inde Meſſanam ad Arſidæ coniugem venit. Inſana tempeſtas tunc maria exercebat, aquis ac ventis ſub veris initium ſponte ſurgentibus. Quatriduo nemo ex portu ſoluere auſus. Interim quaſſabantur nauigia, vndis mutuo cogentibus alliſa; vel eiecta in arenam procumbebant. Timonides quod integerrimum ex ea peſte ſuperfuit confeſtim inſtaurari præcepit, agique à littore, necdum ſatis conſtanti maris pace. Præter ſuos nullum in naui vectorem recipi paſſus; iam tenebat medium freti; cum occurrit recentis naufragij nefaſtum nauigantibus ſpectaculum. Nauis erat receptis obruta fluctibus, ex qua tamen eminebat adhuc malus; quia non euerſa, ſed depreſſa deſederat. Et quod omnium atrociſſimum fuit, ſtabat in antemnarum amplexibus nauta, ſuperſtes naufragio, pallida & emorienti facie, niſi quod vento adurebatur: Ille manu nutuque (fluctus enim intercipiebant fragore ſuo vocem) orabat eripi morti; & omnium miſericordiam non ægre elicuit. Aliquot igitur nautæ deſcenderunt in ſcapham. Cumque ille ſe de malo deorſum duxiſſet, prope rigentem excipiunt, adducuntque

cuntque Timonidi. Tum vero laxatis ſpiritibus, quos antea nimius timor intenderat, ſemianimis ſuper conſtratum nauis ſe diu explicuit; donec vini odore excitatus, iuſſuſque à Timonide dicere, quis eſſet, quove euntem tetigiſſet hæc fortuna; Rhegium, inquit, patriam habeo; cenſum ex nautica arte. Nunc in Galliam curſus erat: quo egregium virum deferendum ſuſceperam. Mare videbam non à tempeſtatibus tutum. Cęlum enim modico vento, ſed incerto agebatur; & triſtior aer horrebat. Itaque à portu ſoluere non volebam. Sed cum ſæpius iuſſus proceſſiſſem in altum, primum auræ inter ſe pugnantes nos alternis rapuerunt in auerſos & contrarios curſus: deſtituerunt deinde ſimul omnes eluſum nauigium; Ego in tam ſubita pace acrius, vt oportuit, timens, comites cœpi hortari vt remis eluctarentur pigritiam maris. Quippe illi ſereno proximum malum eſſe. In Siciliam igitur, quam vicinam fors dederat, ratem appellerent. At ille qui nauigium conduxerat, negat ſibi placere Siciliam; ſtringitq; demum enſem, reciſurus manus illius qui in eam primus partem remum egiſſet. Inter has cunctationes dies abſumptus eſt, & mox luna igneis cornibus ventum exciuit. Tum vero non per gradus, vt ſolet, tempeſtas intumuit; Sed direptus ſubito aer ita miſcuit maria, vt iam à principio mihi artem eriperet. Verſabantur incerti quid exigeret ventus, mediam nauem aduerſis complexus turbinibus. In his malis cum exacta nox eſſet, dieſque afferret triſtiora, capillos deponimus nihil profutura religione: Ecce enim improuiſo exitio hæſimus deprehenſi in breuibus; Cumulauerat arenam vis procellæ, proramque tenebat. Iam tabulata ſoluebantur;

tur;

tur; & nos vtcunque remis & contis tendamus in puppim, cum ille cui operam locaueram, cum ſuo liberto, duobuſque qui proximi erant nautis, in ſcapham deſcendit, & fune præciſo haud dubio naufragio ſe permiſit. Raptos per turbinem non licuit oculis ſequi. Obſtabant medij fluctus, quibus par ſcapha diu eſſe non potuit; nec pereuntibus nobis vacabat alienos caſus dolere. Feſſa quippe carina aperuit vndis viam, quæ victis compagibus properabant intrare. Numinum pietatem! vt voce horruere! quam feralis pereuntium clamor, cum deſcendentem nauem mare contexit! Euado ego in arborem. Euado heu miſer! mortem ſcilicet tantiſper dilaturus, donec merſa carina in latus procumberet, & malus ſequeretur. Sed ſupra ſpem Dij fauerunt; areniſq; circum vallantibus adeo veluti fundata ſtetit ratis, vt me incolumen illa arbor præſtiterit; quæ nunc non ſine vtilitate extra aquas eminet, admonitura nauigantes vt maturè ab iſtis breuibus deflectant. Biduum iam eſt ex quo triſti amplexu lacertos ad antemnam continui, deſperatione potiſsimum & frigore exanguis. Nam nec ſomni, nec cibi memineram. Cum autem Deorum placata vis veſtram opem monſtrauit, tantum non laxata brachia mittebam in mare.

Hæc loquentem omnes audiebant cum lacrymis: Sed Timonidem altior cura ſubijt, ne ad Poliarchum pertineret calamitas. Nam quis vector toties à naufrago illo laudatus? Ab Italia veniebat, fugiebat Siciliam; vtrumque conueniebat Poliarcho. Nautam igitur ſociorum fata deflentem, vt nataſſent, vt cautiũ eminentiora amplexos ſæui fluctus auulſiſſent, turbatus interpellat; Et quod, inquit, viro nomen quem vehebas? Ciuis Rhegij

erat,

erat, an hoſpes? Ille ſe nihil præterea ſcire reſpondit, quam quod Arſidas Siculus, cui opima Regij prædia erant, conduxerat nauem, & proficiſcentem amicum ad portum produxerat. Obriguit Timonides, & velato capite, quo liberius poſſet ingemere, deſcendit in ſecretam partem nauigij, iuſſis remigibus quamquam proſperum ventum omnibus viribus iuuare. Haud multo poſt Rhegium applicuit, nautamque ſeruatum ſequi ſe iubet, & ad Arſidam contendit. Ille tunc forte media luce in ſcimpodio cubabat, varijs cogitationibus miſcens animum proximi luctus ignarum. Sed cum de amici aduentu admonitus, proſiluiſſet ad amplexum, læta verba & hoſpitalia ingerentem Timonides ſuſpirio proſequutus; Quid, inquit, Poliarcho factum, mi Arſidas? Nos miſeros! an & ego te ipſo plura ſcio? Inter hæc dicta nautam admouit; quo viſo Arſidas ſubito metu præſagia cladis hauſit; & iam Timonide quoque pallidior: Onus, inquit, ò nauta, quod tibi tradideram, rite alicubi expoſuiſti? Nam deſtinata Gallia tantillo tempore teneri non potuit. At ille: Solum me naufragio ſuperſtitem vides. Nauem, ſocios, vectores, omnia, ſæua tempeſtas tulit. His auditis Arſidas multo gemitu planctuque turbatus, intra tectum mœrentes recepit. Nec vacabat pene exangui de ordine mali quærere; ſed cum Timonide in cubiculo ſecretus, acerbiſſimum funus, & fata iniqua, terraſque indignas Poliarcho, aliaque in calido & furenti luctu conſueta, ingeminabat. Cumque poſt multum lacrymarum Timonides rogaret, ecquo illa Poliarchi profectio? aut vnde exitiale nauigandi conſilium? retulit Arſidas, Rhegium ob Siciliæ viciniam ſu-

G ſpe-

ſpectum fuiſſe Poliarcho. Nam nec poterat (inquit) latere iſthic Lycogenem: & quam facile ab aduerſo littore mitterentur ſicarij? Galliam ergo petere ſtatuit, patriam, vt arbitror, ſuam; illinc ad nos celeriter reuehendus. Sed fatorum ſcilicet inuidia fuit, ne hominum genus ſe tam vicino immortalibus viro diutius iactaret.

At Timonides de Meleandri in Poliarchum animo inter ſingultus agens, literas Arſidæ tradit, armillamque oſtendit de pyxide euolutam, inutile Argenidis munus. Sed artificium gemmaſque mirari, per dolorem non licebat. Eaq; veſpera luctibus data, ambo conſtituunt ad Meleandrum redire, ne aut ille de Poliarcho aliquid ſperaret, aut ipſi neceſſarijs temporibus Regis abeſſent. Suſpicabantur iam armis infeſtam eſſe Siciliam. Circumegere itaq; curſus, vt in Epeirctes potiſſimum portu terram ſubirent. Varia, vt ſub vere, & irrequieta flamina erant; ſeptimuſque demum dies Epeircten aperuit. Sed quo propius admouebantur littori, eo crudelior miſeros luctus agebat. Recedere terras amaſſent modo omni remigio quæſitas. Nam quo ore tantum facinus nunciaturi erant? aut quis deinde pro ominoſis non eos habiturus? Præcipue Arſidam non vnus, aut Timonidi notus dolor, conficiebat; Nec tam illum Meleander mouebat, quam Argenis; Poſſetne videre morientem, &, quod eſt crudelius, illam triſti oratione occidere? Quo ſupercilio exprobraturam, quod à Timoclea inter hoſtes fœliciter ſeruatum, ipſe ad naufragium dimiſerat? Cur ire, aut cur ſolum, paſſus eſſet tam enixe commendatum? Hæc & ſimilia reuoluenti minimum erat quod fidei & operæ præmia ſibi perierant; Verebatur virginis iram, ex il-

lius

lius oculis accepturus, an viuere deberet. Nec ipſa poterat aut eludi diſſimulatione, aut mora mulceri. Num enim quod Meleandrum ſcire intererat non ſtatim ad Argenidem perueniret? Ac vt ſilere ipſe vellet, nec Regi triſtem caſum nunciare: At quid Timonides, tam ſilentij quam ſermonis per nimium dolorem impatiens? quid vtriuſque familiares, feſtinaturi tantæ cladis nouitate ſibi percunctatores parare?

Inter hanc cogitationum caliginem, nauis crepidini portus applicita, turbatos reddit Siciliæ. Primum omnium amicis ſeruiliſque præcipiunt, ne quid in publicum efferant, priuſquam ipſi Regem adierint. Superato mox calle qui in oppidum ducit euadunt in atrium Regis; & illic (ò mixturam fatorum mirabilem?) neminem prius quam Gelanorum aſpiciunt, duobus Siculis medium, & temere læto vultu ſpatiantem. Prior Arſidas vidit; & ad idem ſpectaculum Timonidem veſte prehenſum rapiens, aliquamdiu impotens vocis, manu protenſa anhelauit. Mox reddita voce, An monſtris deludimur; inquit; aut quæ iſta rerum omnium mira confuſio? An non illic eſt Gelanorus libertus Poliarchi, quem & naufragij fuiſſe comitem conſtat? quis hunc Mercurius reddidit miſcuitque viuentibus? Horrebat Timonides: Nec reſponſo Arſidæ dato ad Gelanorum cucurrit; qui & ipſe viſis amicis vltro obuiam properabat. Sed hi muti ſtupenteſque nihil niſi hominem contuebantur. Tandemque cum gemitu Arſidas, Saluum te video Gelanore? an vmbra es; tibique & naufrago domino ſaltem inanem tumulum quæris? Gelanorus deponere iuſſit hos metus: Viuere ſeruatum à fluctibus peiratiſque Poliarchum. Ab eo ſe miſſum ad Re-

gem, Epeircten proxima die veniſſe. Auide illi rem omnem quærere cœperant; qui caſus egiſſent, quæ ſalus, aut fides, perdita naue in mari irato. Sed Meleander narrationem præuertit, qui è feneſtra conſpectos præcepit aduocari, alterius ſcilicet prodigij ſuſpenſus ambagibus, quas per eos ſolui poſſe ſperabat.

Nam vt nauis qua Poliarchus Rhegio Galliam petebat fracta in vadis eſt, cœpitque vndarum pondere diduci, ipſe cum Gelanoro nautiſque duobus in ſcaphulam ſe recepit; Nec vento obluctabantur; niſi quod diſpenſatis remorum ictibus negabant fluctibus latus ſcaphæ. Ita proximum promontorium circumuecti, extra conſpectum nauigij fuerunt ex cuius ruina profugerant: Inde mitius vrgentibus ventis, cum adhuc per multa ſpacia errarent, alliſa eſt cautibus ſcapha quas vndæ humiles celabant, vectoreſque deſtituit. Exiliere igitur in medium pontum, ſolidis ſed imparibus ſaxis ita excepti, vt fluctus nemini infra poplitem eſſent, nec vllus ad vmbilicum tingeretur. Longe littora; nulla nauis in conſpectu, & magnitudo cladis etiam vota damnauerat. Placebat Poliarcho exire ferro miſerias. Gelanorus rapidos vortices in exitium malebat, & nautæ, non vitæ ſpe, ſed horrore interitus, aiebant in illis rupibus expectandum naturæ fortunæve imperium. Sic de fato deliberantibus viſa nauis eſt è longinquo iactari fluctibus; & ad ſe paulatim accedere. Peiraticus lembus erat, qui habilis, & in tempeſtates comparatus, pertulerat maris ſæuitiam: & iam remittentibus ventis, incipiebat ad gubernaculi inflexiones regi. Sciebat gubernator, ſaxa latere in ea regione, quorum viciniam iam prodebat crebrior ſpu-

ma,

ma, & fremitus in breuibus ſemper immanior. Detorquebat ergo nauigium, cum ſimul naufragæ ſcaphæ aliquot tabulas videt, quæ paulo ante vexerant Poliarchum, & ſupplices paſſis manibus apparent è proximis ſaxis inuocantes præter vehentium opem. Dubitauere peiratæ an excipiendi eſſent. Nam quod precium auxilij: aut quid prædæ ex naufragis erat? Humanitatem vero in illis pectoribus deleuerat artis ſuæ crudelitas. Quia tamen plerumque vectores commeatuum precioſiſſima ſuis veſtibus recondunt, placuit ire ad prædam, expedieruntque ſubito ſcapham, minus acri iam pelago: Ac ne in ſaxa inciderent, lenta remigia agebant, ſubinde ſcrutati quam alto æquore veherentur. Admoniti quoque ſunt ſupplices, vt, quam proxime fieri poſſet, ad ſcapham per ſaxa ſolidaſque arenas accederent. Tandem remi fiere pro ponte, quibus porrectis proximam rupem ſuæ ſcaphæ peiratæ commiſerunt. Sed obſtupuere ad Poliarchi & Gelanori vultus; ſimulque corporum, ſimul veſtium pulchritudine capti, multa de prædæ felicitate inter ſe muſſarunt.

Vbi autem è ſcapha in lembum recepti ſunt, tunc non diſſimulata perfidia veluti captiuis catenas inijcere audent, ad hoc monſtrum ſtupente Poliarcho; qui ſtricto mox enſe, Quid vos autem viri? (inquit) quæ odia? quæve rixæ? aut quid tam ſubito offendimus, modo digni quos per veſtra pericula fluctibus eriperetis? Neque ſegnius Gelanorus manu ferrum tenebat, vinculaque repulerat. Sed cum nihil Poliarchi ſermonibus fracti, ſæuius tumultuarentur, enſeſque expedirent, non diſtulit Poliarchus armis vti, & catenas ſibi indere conantem ita multauit, vt in ima viſcera

ferro deſcenderet. Huic cum alium addidiſſet compari fato; victor quoque vnus Gelanorus ſeſe patrono applicuit. Tum iuncto, ne circumuenirentur, tergo, vtrimque hoſtibus frontem obijciunt. Fractis etiam remis, qui ſorte iacebant in naui, raptas palmulas, inſtar clypeorum circumegere capitibus. Nautæ vero quos cum Poliarcho captos catenis peiratæ onerabant, tanto erecti exemplo, & ipſi contis arreptis auſi ſunt repugnare. Captiui etiam aliquot erant loris conſtricti præter eos qui catenis alligabantur remigio; Illi læti hoc certamen intuebantur; Videbatque oculos miſerorum Poliarchus ſibi propitios. Neque ratus inutile auxilium, lora aliquorum diſcidit ferro, prouocauitque ad ingenuam in ſceleratos pugnam. Et hi certatim ſociorum vincula ſoluerunt, vt iam pene hoſtium numerus æquaretur. Tredecim omnino peiratæ fuerant. Ex ijs ceciderant ſub Poliarcho duo: vnum Gelanorus abſtulerat. Nautæ vero, atq; ſeruitia à Poliarcho liberata, in ſe quinque auerterant. Ita res cum alijs quinque Poliarcho & Gelanoro fuit. Sed nec inulti cadebant. Iam enim alterum nautarum Poliarchi in mare compulerant. Et vnus clauam ſpinis ferreis horrentem in ceruicem Poliarchi ſimulans deſtinare, ſubita fraude, adegit ad latus. Niſi lorica obſtitiſſet, quam magnos Argenidi luctus hæc claua faciebat! Sic quoq; multis quidem, ſed non altis vulneribus intrauit. Accenditur violentius Poliarchus, nec cunctanter ſuo hoſti claua extorta cerebrum miſcet; magna atque intrepida voce Gelanorum ad victoriam hortatus; qui & ipſe iam in duorum ſanguine victor haud ſegniter percuſſus inſtabat.

Timidi, qui adhuc ex clade ſupererant, ſeſe

ſe

ſe in aliam receperunt certaminis partem, qua ſcilicet liberati vinculis captiui dimicabant. Sed & illis ſucceſſu partium geminata ferocia erat. Incluſi prædones hinc ab ipſis, inde à Poliarcho & Gelanoro, ita mulctari cœperunt, vt ægre inhibuerit Poliarchus quin omnes cæderentur. Eos enim capi malebat, maturiſque ſupplicijs ſeruari. Tres igitur ad genua prouolutos in vincula conijci iuſſit. Et inter gratulationem miſerorum, qui eo duce de latronum poteſtate exierat, ſuauiſſima conſolatione perfuſus eſt, quod publicæ ſaluti videbatur operatus. Certatim ingerebant, hunc tutelarem, hunc vindicem Deum eſſe, ſupra mortale robur afflixiſſe perduelles; denique vnum dignũm ad quem toto ex orbe vota miſerorum confugerent. Sed in vna omnium lætitia vox diſſona erat. Qui enim ſolis loris conſtricti fuerant, iamque ſentiebant libertatem, ſibi & patrono ſine exceptione gratulabantur. At remiges plenum beneficium volentes, ſolui petebant, dimittique in ſtatum à quo per ſeruitutem exciderant.

Poliarchus ne pœnitendum beneficium daret, quis illius nauis dominus, quis gubernator, vnde peiratæ, omnia ordine exegit. Proclamat de remigibus vnus: Miſerere quiſquis es, Heros. Hanc ego meo cenſu ratem compegi; hanc & dominus & gubernator regebam, frequenti inter Africam Hiſpaniamque commercio. Forte ad oſtia Bætis appuleram; depoſitoque onere, Ibericas merces parabam; cum iſti latrones, vectorum nomine, mihi cladem impoſuere. Ne numerus ſuſpicionem faceret, bini ad me aut ſinguli venerunt. Neque eundem portum fingebant ſe petere. Hi Adrumentum nominabant, Clupeam illi, aut Vticam. De mercede conue-

niebat. Rudis ego impiæ fraudis omnes excepi; qui quo ſolertius fallerent, tanquam inter ſe ignoti egerunt, quamdiu in portu hæſimus, aut à vicino littore erat auxilium. Aſt vbi procul terris ventus impulit ratem, ſoporque in cœlo ſecuro nautarum pluribus irrepſit, ſubito impetu irruunt in nos; me de gubernaculo deturbant; ſemiſopitos alios portant ad tranſtra, nexibuſque deuinciunt; & peiratico ſcelere iam pro vectoribus domini ſuo auſpicio ferri cœpere. Nam nec deerat rei nauticæ inter eos peritus: & pro ſarcinis catenas attulerant, quibus omnium crura impedierunt. Hinc in minora, vt occurrebant, nauigia, ſæpe graſſati comparauere arma, captiuos, opes. Nec in mari modo ſceleſti; excenſiones varias in agros fecerunt, & bene prædatos ad noua ſcelera littoraque agebat hæc nauis. Nuper quidem, cum plerique eorum triduo abfuiſſent, rediere ex Mauritania ad nauem, opibus graues, &, quantum ex eorum ſermonibus conjeci, expilato per fraudem theſauro, quem Regina Mauritaniæ habebat chariſſimum.

His auditis, Poliarchus è prædonibus vnum, quem habebat in vinculis, rogauit, verane eſſent quæ ex nauta audierat. Ille omnia ſilentio confitebatur. Sed de vltimo facinore intentius vrgebat Poliarchus; Num de Reginæ Mauritaniæ theſauris prædam egiſſent; quæ illis via ad facinus; & qua parte nauigij recondidiſſent furtum. Ille, gemmarum famam ſibi cauſam audacis conſilij fuiſſe, reſpondit. Nocte concubia ſeptem ex ipſis armatos conſtitiſſe in platea; vt ex proximis compitis, tanquam illic à Regina appoſiti, arcerent tranſeuntes, dum alij duo ferrum, quo feneſtræ ſpiſſiſſimo iungebantur, harpagine

gine arreptum per ſecretas machinas flectunt, Ita, inquit, aditus nobis factus. Voto potiti ante lucem ad mare receſſimus. iuratque inuiolata hactenus præda; quia ab eo littore primum fuga, ac deinde tempeſtas nos tenuit. & ne tanta hæreditas rixam faceret, placebat expectare donec in tranquillo diuideretur. Subiuit igitur nauis conſtratum Poliarchus latrone præeunte; arcaque recluſa, ingentes & plerumque muliebres ex Mauritania opes inſpexit.

Tum vero tanquam ad noua conſilia vocatus à fortuna, ſe collegit. Profectionem in Galliam Dij turbare ac differre videbantur. Per tempeſtatem curſu exciderat; nactus erat aſſuetam Africanis littoribus nauem; nec fuiſſet humanum, recuperatas opes non ſtatim Reginæ nunciare. Et forſitan (ſecretus inquiebat) gloriam meam Cœlites curant. Quicquid ſpei priuato habitu in Sicilia exorſus ſum, nolunt me perſequi meæ gentis fortitudine atque armis; Ne generi, ne opibus, ne exercitui, ſed mihi debeant quicquid fœlicitatis contigerit. Sequar illa auſpicia. Ex Africa facillime res Siculas accipiam, meaſque nunciabo Argenidi.

Vbi hoc placuit, ita prædoni loquutus eſt; Equidem & Reginæ ſuas reddi diuitias æquiſſimum puto, & vos quoque (nefarij) dedi ad pœnam. Nauigatio in Mauritaniam flectenda eſt, ne vindicta pereat atrocis audaciæ, aut forſitan aliquot illic inſontes veſtri facinoris infamia laborent. Neque mora, dominum nauis, per quem de prædonibus cuncta cognouerat, eximi vinculis iubet, clauoque ſuccedere. Cæteros, qui erant in tranſtris, ſolui prohibuit. Nam & remigibus egebat per quos in Africam vehe-

retur, & tot ignotos, ac fortaſſe vinculis ſuis dignos, nolebat poſſe in ſe peccare. Itaque diligenter quæſitas tranſtrorum & compedum claues, cuſtodire Gelanorum imperauit. Et ne tamen nihil illi in ſua lætarentur victoria; Agedum, remiges, inquit, in fœlicitatis articulo ſtatis. Date modo Mauritaniæ oram: ita me amet Dieſpiter, omnes ire liberos iubebo. Quid graue eſt, ſi in redemptionis pretium, breuem ſed mihi neceſſariam vecturam repoſco? Si non fallit gubernator, bidui in Mauritaniam curſus eſt. Illa mihi nauigandi, vobis captiuitatis afferet finem.

Compoſiti in tantam ſpem remiges, ita iuſtos remorum ordines inſtaurant, tanquam non Africam, ſed ſuam domum, ſuas neceſſitudines quiſque repeteret. Sed negabat gubernator genium pelagi ferre, vt cadauera in naui portarentur. Iraſci maris Deos, & ſæpe viuentibus periculi cauſam fuiſſe eiuſmodi pietatem in mortuos: Tres porro iacebant in lembi conſtrato à prædonibus inter pugnam perempti. Non auſus eſt Poliarchus intempeſtiua humanitate repugnare omini nauigantium. Igitur inferis Dijs religioſe excuſauit quod inſepultos abijceret; Vbi primum Africam dediſſent, ſe vmbras in littore erectis tumulis collecturum. Facta igitur poteſtate, cadauera cæſorum corripiunt; At ne fruſtra quid periret, ſcrutari cœperunt, ſi quid in veſtibus pretioſum lateret. Duorum ſpolia intra paucos nummos fuerunt: Tertius, tanquam delicatior, ambientibus inſtitis tibias & crura velauerat: quas cum vnus nautarum detraheret, tabellæ cecidere, illic vt apparebat ad ſecretum repoſitæ. Cumque iuſſiſſet Poliarchus eos codicillos ſibi tradi, linumque ſoluiſſet, veluti ad monſtrum exhorruit, de-

ſtina-

ſtrictas ad ſe literas, & à Lycogene quidem eſſe. Scribere ad Poliarchum Lycogenem? Ceram ad ſe per tot prodigia eſſe delatam? Cunctabatur oculis ſuis credere repetentibus hoc epiſtolæ initium: Lycogenes ſalutem Poliarcho. Statim erigi cadauer imperauit, & curioſus inſpector diligentiam Gelanori adhibuit, ſi quo lineamento poſſent vultus nondum morte recenti confuſos agnoſcere. Sed ignobilem nuncium, & de ſeruitio Lycogenis vnum, facile fuit ab vtroque ignorari. Vbi vero diligenter vndiquaque inſpectum eſt, num & alias literas aliave prodigia haberet, exonerauere cadauere nauem; amicum an inſidiatorem crederent adhuc incerti. Erat is autem quem Lycogenes ad Poliarchum miſerat. Dum Timonides in prædio ſuo hæret, occupauerat iter, interceptuſque à prædonibus, tunc in pugna ceciderat, tanquam dubitante fortuna vtrum tantæ improbitatis literæ Poliarcho tradi deberent.

Poliarchus totius ſcenæ ignarus ſeſe ad lembi malum applicuit; Vultu deinde & animo perturbatus, ad omnia verba exhorruit. Veneficij accuſabatur Meleander, delator Lycogenes erat. A Meleandro ſe ad mortem audiebat depoſci; Lycogenes amicitiam ſpondebat. Quæ autem illa armilla; aut quo miſſus ad ſe Timonides? Non ſe literas legere, aut ſatis vigilare, arbitrabatur. Vbi mora deinde reſtituit mentem, & iterato totam ceram euoluit; Aliquid magnum, inquit, agitur, Gelanore. Nunquam Lycogenem magis timui, quam ex quo meæ ſalutis curam agit. Si vixiſſet qui epiſtolam ferebat, forſitan illi excidiſſent indicia, quæ viam nobis facerent in tanta caligine. Nunc quid cogitem, aut quibus argumentis ad verum perueniam, eſt in-

certum. Secum deinde agitabat, an credibile eſſet, voluiſſe Meleandrum amicitiæ ſpecie innocentem violare. Magis conueniebat moribus Lycogenis de Rege mentiri, quam Regi tam infanda ſolertia. Hæc & ſimilia animo verſanti abiit dies; & nox per inſana commenta animum deduxit. Varia agitanti conſultiſſimum viſum, ſi Gelanorum in Siciliam mitteret, nullis ad Regem literis, ſed cum hac ipſa Lycogenis epiſtola, quam redderet Meleandro. Non liquidius poſſe verum deprehendi. Quippe ſiue in vero crimine, ſiue in falſo, doliturum maxime Regi vel de infamia inutilis fruſtratique facinoris, vel de iniuſta ſuſpicione. Ex illius & proximorum vultu, ac vocibus, Gelanorum intelligere poſſe, de hoc Lycogenis indicio quid credendum. Nec Lycogenem eo facto dubitabat offendere; cui, etiamſi Meleander hoſtis eſſe mereretur, tamen amicus fieri nollet. Adiuuabat ea conſilia ingens cupiditas ſcribendi Argenidi; ad quam literas, niſi Gelanoro, aut Arſidæ, non credebat.

Iam non modo erat Africa in conſpectu; ſed & Lixa, tunc Mauritaniæ caput, pulcherrimo ſitu ab cogitationum ſolitudine nonnihil Poliarchum deduxerat. Fluuius, quem & Lixam appellant, non repugnanti pelago miſcebatur, vt in vtriuſque vndæ confinio, non fremitus diſcrimen faceret, non ſpuma, ſed color. Arbores quæcunque fluuijs gaudent, ab vtraque parte aluei, cum cætera riparum imagine in aquis ludebant. Vrbs ingens, & mercatorum commercio grauis, vbi paululum eſſes à mari prouectus, vno duntaxat ſtadio receſſerat à flumine. In vrbem ab littore euntibus dexter erat omnium qui ſunt in Africa pulcherrimus collis, & in eo Reginæ

ſub-

ſuburbanum quam dicebant Dominæ villam. Illuc amabat Regina diuertere, curis feſſa, & ad negotiorum tumultum poſt alternam ſolitudinem reditura hilarior. Et tunc forte in ea verſabatur. Quod vt ex obuijs lintribus percunctanti Poliarcho relatum eſt, in proxima ora iubet anchoram iaci; Et ne remiges quicquam ſe abſente turbarent, aut etiam à portu diſcederent; quærit ex Afris, nemóne cuſtos portus, aut cui magiſtratus delegaſſent fluminis curam. Præſto lictores adfuere, & neſcio quis redemptor portorij: cui ſic Poliarchus; Huius lembi cuſtodiam tibi trado, quem Africæ intereſt ſaluum eſſe; dum fero ad Reginam neceſſaria quæ ex me intelligat. Simul his prædones educens detracta pedibus vincula iubet addi ceruicibus, vnumque licium ad omnium vincula pertinens ponit in manus gubernatori nauis, præmittitque verſus collem.

Ipſe cum Gelanoro ſequebatur, loci formam curioſis oculis luſtrans, quem recens maris horror faciebat gratiorem. Non anxia arte quæſitus erat decor. Plura naturæ debebantur, cuius facilitas; atque ingenium, omnes artificum labores præuertit. Ruſticus ad villam aſcenſus (nec læuigari Regina paſſa erat) obliquum colli latus ſic dederat, vt circumuenire montem potius videretur, quam in illum eniti. Læuam itineris tegebant denſi frutices, crebrarumque ſtirpium inæquali viriditate lætiſſimi. Tumuli illic leues, creſcente molliter campo, donec oblongum, & ſpiſſis opacum arboribus ſupercilium montis ſubito tumore conſurgeret. A dextra conualles viſebantur, vinetis hortiſque excultæ; & in collium radicibus, qui dimidiatum orbem ducebant, vberrima paſtu prata ſe eadem viridi-

riditatis hilaritate porrexerant. Sub ipſo montis iugo ſublimis & ſponte extenſa planicies erat, in qua villam condiderant. Ad fores cum veniſſes, oblectabat oculos alia loci forma, proſpectuſque in remota liberior. Quippe ante veſtibulum patebat hominum curruumque area capax, paucis, ſed ingentibus diſtincta arboribus; ad quarum vmbram ſedilia, & lapideas menſas, milites cuſtodeſque extulerant. At vt editus locus erat, errores fluuij in valle monſtrabat; montes quoque ex aduerſo Magnatum prædijs diſtinctos. Viſebatur à dextro latere pars potiſſima vrbis, per ſuos colliculos & templorum faſtigia elatæ. Si oculos longius mitteres, mons Atlas inculta hyeme, & ſterilibus ſaxis, per multos vertices in nubibus fractus, delectabat animum mutatione conſpectus, & propinquam fœlicitatem blandius commendabat aſperitatis imagine. Domus pro Regina non ingens. Sed debebat artifici, quod venti, quicunque perflarent, admiſſi, omnem æſtum temperabant; & triclinia lumen accipere poterant non obnoxium radijs ſolis. Hortus deinde modicus, & porrectus in longum, Muſis quidem erat dignus, & omnibus Dijs quos cepit ſtirpium colendarum humanitas. A domo in illum porticus ducebat, in qua ſolebat Regina conuiuari, aliquot ſignis & picturis exculta. Iam vero ſiniſtrum horti latus claudebat montis vertex, non illi vtique tantum horto, ſed domui, ſaltuique, perpetuo contiguus dorſo, & duntaxat parietis interiectu coercitus. Hanc partem fons amœnus decorabat, è marmorei elephantis proboſcide in teſſellati operis alueum decurrens. At dextra ad proſpectum vacua erat, exiguo muro in hoc tantum erecto, vt lapſus in abruptum caueretur,

& in

& in eum innixi fruerentur viuarij ſubiecti ſpectaculo. Nam mediocre ſtagnum coerçebant latericij aggeres: Piſces in eo variæ ſenectutis, quos ab horto Regina amabat, præcipitato in aquam pane, inter ſe concitare ad certamen. Porta ex hoc ducebat in exiguum ſaltum, quam facti manu calles, virgultiſque liberi, ſecabant. Cerui in ea, & capræ, & cętera animalia in Africam importata; quæ ea pars terrarum gignere neſcit: inciſique Numidico marmore iſti verſus, qui lucum Dianæ conſecrabant.

Alma ſoror Phœbi, quæ nunc per confraga curſu
Præcipitas, volucri mandas nunc vulnera ferro,
Seu damam fortuna dedit, ſeu fortius ira
Intumet, & noſtri fugiunt tua tela leones;
Numen Io nemorum: ſi te comiteſque pudicas
Caſta domus caſtaque iuuant pia iugera ſylua,
Exaudi, mitiſque tuos agnoſce, nec vſquam
Hic, Dea, ſyluicolis ſit fœda licentia Faunis.
Hos tibi ſacramus lucos, hac ſurget honori
Sylua intacta tuo. Tu noſtris annue donis.
Et cum ſpumiferos iunctis in retia campis
Impellemus apros, & cum tibi ſacra feremus,
Non occulta veni; Vel ſi inuidioſa precamur,
Huc ades ò quo more licet, curſuſque tuorum
Sæpe canum & ſacris aures latratibus vre.
Hic Dryadum committe choros, & Orcade multa
Cinge latus. Nunc vos nemorum, nunc fontis in vmbra
Ludite, nunc magni quà ſubter viſcera montis
Antra per agreſtes exudant frigida tophos.
Illic ſi calidas exoluet fibula veſtes,
Non erit Ogygius ſecretis arbiter vndis,
Cornua cui fingas; Non quem tibi vulnere paruo
Terra necet, campis tumidus ſe tollet Orion.
Nec pharetram vultuſque tuos venator habebit
Iuppiter, atque aliam cœlo dabit improbus vrſam.
Hunc modo tu ſaltum Delo, Dictynna, ſituanti:

Annu-

cipuis, nefas domum intrare. Pauci cuſtodes in veſtibulo erant: A quibus iuſſus ſiſtere gradum cum ſuis captiuis Poliarchus, quis aut vnde veniret, militari licentia rogatur. Ille negauit, quæ afferebat, nunciari niſi Reginæ poſſe. Res ad Præfectum cuſtodum delata eſt, qui & ipſe loquutus Poliarcho, Reginæ ſignificat, externum iuuenem eſſe, habitu vultuque egregium, qui captiuos aliquot trahens, ad colloquium quærebat admitti. Regina in eo ſeceſſu tunc hærebat, non ad vacui animi voluptatem; ſed vt in ſolitudine mœrori liberius vacaret. Lachrymarum cauſa erat, violatus à prædonibus locus, quo cum gemmis catera quæque arcana congeſſerat. Neque gemmæ, aut direpta alia quæ vulgo iactabantur, illam mouebant. Vna ciſtula, nec ea quidem opulenta, quam ſimul latrones abſtulerant, illos gemitus, & pene fati conſilium, ciebat. Hanc vita chariorem habuerat; illic filij fortunas ſciebat ineſſe; nec de Dijs mitius querebatur, quam ſi eum extuliſſet, Cum ergo nunciatum de Poliarcho eſſet, haud libenter accepit, aduenisſe quem vultu compoſito deberet audire. Hunc tamen per Micipſam Regio Præfectum cubiculo adduci imperauit; ipſa inter aſtantes reſedit matronas in ſuggeſtu eburneo, quem argentei leones depreſſis onere iubis ferebant.

Is vero vt in conſpectu fuit, illam ad abſentis filij memoriam vocans (nam & iuuenis, & formoſiſſimus erat) ſubito ſui fauore incogitantem permulſit. Mox liberali ſalutatione perfunctus; Etſi (Regina) parum, inquit, animum tuum tangunt, quæ peſſimi nuper fures à tuo abuexere ſacrario, tamen iuſtiſſimæ Principi gratiſsimum duxi, ſi tantum facinus

cinus impune non auferrent. In eos, Dijs ducentibus, medio ponto offendi. plures in certamine perierunt. Tres adduxi ſuperſtites. Sunt ecce in limine, & fatum à tuo arbitrio expectant. Fidum autem hominem, ô Regina, mecum allega. Huic quæ à te abſtulere reſtituam, adhuc, vt ab ipſis audio, illibata, Ea iuſſi in proxima ripa apud nauem aſſeruari. Regina, ad tanta & tam ſubita gaudia, muliebri ingenio impatiens, de ſede exilijt, & ignoti manum amplexa; O auſpicatiſſime quotquot ſunt mortalium, aut potius, modò hæc vera ſint, Dijs noſtris iungende; Duc protinus, inquit, ad nauem. Ipſa furtum, ipſa præda recognoſcam. Neque auidam vocas. Arculam modo vnam reſtitue. Cœtera te condono. Sic effata miranti Poliarcho viam præit. Nec iugendo currui, nec attollendæ lecticæ ſpatium fuit. Sicut erat in cultu priuato, vrgere cœpit gradus, ſibi vni de re tanta creditura. Matronæ puellæque, illius aſſuetæ obſequio, nihil mutato veſtitu, pedibus ibant. Fugæ ſpeciem celeritatis tumultus impoſuit. Cum vero Poliarchus pro foribus prædones oſtenderet Reginæ; Sine queſo, inquit illa, priuſquam alios damno, ſcire an me fortuna abſoluerit. Nemo in regia fuit, qui non properantem ſequeretur. Ignari plerumque quæ res ageretur ſtupebant, & alijs ſtuporis cauſa erant. Statim in vrbem rumor peruaſit; ſed incertus, ideoque audacior: Nunc, Reginæ filium aduentaſſe; nunc, eius cadauer naui delatum. Veriora alij referebant, ad recuperatum theſaurum Reginam deſcendere. Ergo omnes ad amnem properabant, parata ſeu plaudendum, ſeu aggemendum, turba.

Regina vt ad ripam peruenit, ponte ex tabulatis facto in lembum ſublata eſt. Ac vt primum

mum reſerata à Poliarcho ingens arca inuiolatam prædam explicuit, iam lætioribus lachrymis madens, ciſtulamque, quam quærebat, complexa, ſe denuo viuere, Reginam rurſus eſſe proclamabat; Nec quicquam iuſtius quam vt Poliarcho diuini honores haberentur. Abnuebat Poliarchus riſu modeſto, & laudantem compeſcebat. Iamque lecticæ, vt potuerunt, Reginam ſequutæ, ſtabant in ripa, carpenta etiam fœminas ſubuectura; & ipſa ad tantæ lætitiæ auſpicia anguſtam villam rata, in vrbem reditum edixit. Innitebatur Poliarcho (qui maximus apud Reginas gradus) illoque ducente in lecticam ſe recepit; quam mox octo pæniati ſuſtulerunt in collum. Poliarchus deinde præparatum equum conſcendit, quem ipſi ex regijs ſtabulis admouerant, non ex more gentis nudum, ſed cum ijs ornamentis quibus Reges aſſueuerant in bello aut venatu. Toto deinde itinere Regina, ſubmotis lecticæ plagulis, cum ipſo loquuta eſt; denſis per viam Afrorum agminibus, & in eum præcipue intentis. Poſtquam ad aulam peruentum eſt, Magnates ex Reginæ præcepto, hoſpitem in deſtinata triclinia deducunt. Illic ingentis opulentiæ cultu exceptus, mox ad familiariorem corporis curam ſolus cum Gelanoro relictus eſt.

Sed vbi paululum reſpirauit à colloquentium laudantiumque tumultu, haud mora; redditus priſtinis curis, reſque Siciliæ anxie agitans conſtituit ea veſpera Gelanorum in Siciliam dimittere: (Nam nec amor, nec perplexæ à Lycogene litteræ moram ferebant.) Ipſe Clupeæ, maritimo Africæ oppido, dum nuncius ab Argenide rediret, ſe tenere. Dum ergo Argenidi ſcribit, acciri nautam iubet, cu-

ius remigio appulerat; Quo ad ſe introducto, nauigium tuum, inquit, non modo tibi reddo; ſed præterea quicquid vi prædonum detractum eſt omne reſtituam; ea lege vt hunc Gelanorum in Siciliam deferas, inde huc rurſus in Africam quo volet portu ſiſtas. Cum redieritis, in promptu merces erit. Nunc neceſſaria ad viam duntaxat repræſento. Ex remigibus, captiuiſque, quos noſti, quotque opus eſt, delige. Hos faxo laboris ne pigeat. Inter cæteros talentum diuidam: ne illi reditus in patriam mendicitate deformis ſit. Nauta dominum & patronum appellando, de munerum magnitudine ſtupebat, operamque pollicitus ad parandum in illam noctem lembum dimiſſus eſt. Et remiges tam fœlicia nunciantem, primo impetu gaudij inter amplexus, non ſine diſcrimine diripuerunt.

Veſpera appetebat, cum à Regina Optimates ad Poliarchum intrant; nullo humanitatis genere hoſpiti defuturi. Is ab illis, inter ſermonum ambages, hæc fere de Reginæ rebus accepit; Eam Hyanisben appellari; Iubæ fratri ante anno viginti tres in ſceptrum ſucceſſiſſe; Priuſquam regnaret, nuptam Syphaci fuiſſe, viro poſt Reges inter Mauros præcipuo; qui eodem tempore quo Rex Iuba morbo extinctus prægnantem reliquerat. Reginam paulo poſt virilis ſexus prolem eſſe enixam, & Hyempſalem appellaſſe; qui fauentibus Dijs anteiuerit indole ciuium vota: Sed iam quærenda apud exteros gloria, cultu priuato, preterquam vni Reginæ incertum in quas terras, abijſſe. Hæc Mauri referentes, & ipſi viciſſim, quis eſſet Poliarchus, vnde, aut quo viam haberet, obliqua ſubtilitate quærebant. Sed ille perplexos ſciſcitatores, pari arte, quaſi non ſentiens; eludebat. Inuitatus deinde

deinde ad regiam cœnam, haud modicum tempus conſumpſit cum Regina; non multum abſimili omnium in ſe cultu, quam ſi in purpura veniſſet. Perfecto conuiuio, cum tanquam poſtridie profecturus, iuſſiſſet valere Hyanisbem, rediſſetque in thalamum, præſto fuere qui opulentioribus ferculis menſam integerent. Gemmæ erant, hæ torquibus, hæ armillis inauribuſve compoſitæ, magna vis vnionum, & præter vnicam arculam plura quam à peiratis extorſerat. Hęc Regina, ſiue meriti precium, ſiue pignus hoſpitij, donabat Poliarcho. Sed ipſe neque vendere beneficium aſſuetus, neque emi muneribus, multum laudata Reginæ comitate negauit tantillæ operæ deberi inuidioſa præmia; ſed neque hæc armatum decere: Referrent tot dona ad Reginam, ſimulque excuſationem, & gratias. Ne tamen peruicacis ſuperbię haberetur, annulum, quo ſmaragdus includebatur, ſibi deſumpſit, digitoque inſinuans, eum ſe cum manu ſeruaturum ſpopondit; Ita enim donantem meruiſſe. Ferruminatus annulus erat, & in lapidem Atlantem expreſſerant ſuſpecto Perſeo negantem hoſpitium: Simul Perſeus videbatur Pegaſo inſidens, & ad Atlantis ora ſic Meduſam reuelans, vt auerteret ipſe vultum, ne & intra viſcera ſaxum reciperet. Sed Atlantis habitus erat indignantis ſe mutari: Rigebant in ſyluarum primordia comæ creſcentes; & in vultu figura ſerpebat qualis nec iam hominis & nondum montis eſſet.

Aderat interim nauta, monebatque ventum operam dare. Si veniret Gelanorus, Africam paucis horis longe relinqui poſſe. Hunc itaque Poliarchus arcanis præceptis celeriter onerat, quæ Meleandro ferret, quæ nunciaret

ret Argenidi: Seleniſſa, Archombrotus, cæteriquc amicorum, quid ſcire deberent. Etiam quid de ſupellectili ſua Rex conſtituiſſet; an illa publicata, & qui ſectores fuiſſent, cuncta ſolerter perdiſceret. Illinc enim quid in ſe Meleandro animi eſſet, poſſe intelligi. Poſtquam in Sicilia mandatis eſſet functus, Clupeam, vbi eum opperiri decreuerat, diligentiſſima nauigatione repeteret.

Profecto Gelanoro, Mauriſque dimiſſis, ſe ipſe ad quietem defeſſus cōparabat. Sed poſteaquam in thorum ſeceſſit, remiſeruntque ſe ſpiritus quos tenuerat variarum rerum imago, tunc vulnera quæ lateri peiırata inflixerat, non modo neglecta, ſed negotijs & contentione animi incitata, ſubito horrore atq; æſtu exardere in febrim cœperunt. Ille caſus diſtulit præparatum in poſterum diem iter, terruitque Reginam, haud ſecus quam ſi ipſi filius in morbo iacuiſſet. Nam præter beneficium quod à Poliarcho ingens acceperat, indolis ſpecimen, & incompoſitum nihil in verbis: præterea generis opinio, & impetus neſcio quid præſagientis animi, eam ad veræ beneuolentiæ affectus compulerat. Ægrum itaque primo mane inuiſit, adhibuitque medicos ſuos. Et ſequuti Reginam Optimates, anxios vultus ad mœſtitiam figurauerunt.

Horum omnium ignarus Gelanorus nauigabat in Siciliam proſperis ventis. Sed quamquam commodiſſima tempeſtas Epeircten nautis dabat, vltro ab ea ſtatione abſtinuit, appulitque ad ignobilem portum; eo conſilio, ne quis nautas qui eum vexerant, noſſe, aut de Poliarcho interrogare poſſet. Ipſe ad templum Apollinis iuit, quod non procul à littore verſus Panormum erat, Sacerdotis

quam

quam ſui Dei fama nobilius. Sacerdos Antenorius vocabatur, in placidiſſima ſenectute vacuus curis & ad arbitrium fœlix. Nam cum iuuenis primos honores facile cæpiſſet, & ſumma ei omnia deſtinaret amicorum opinio; plurimorum caſibus monitus quam miſerum eſſet inter ambitioſa vota pendere, reſpexerat ad animi libertatem; & ſeceſſurus ad genium ſuum, elegerat Phœbi templum, in quo ſeneſceret. Quippe illi numini amabat operari, & inuocatum ſæpe receperat; adeo comparatus in caſus, ſeu ipſe ſeu amici laborarent, vt omnium victor conſtantiſſima hilaritate diſcederet. Aderat litterarum copia ingens; acre acumen, & celere; quæ omnia vitæ integritas honeſtabat in iucundiſſimo ſene. Cæterum amabat Poliarchum, audebatque laudare nondum publice reſtitutum. Nec ignarus Gelanorus candidiſſimum eſſe, à via ad illum deflexit, inuenitque cubantem in ſui templi veſtibulo (erat enim pedibus æger) &, vt ſolebat, cum familiaribus inter liberos ſapientiſſime ridentem.

Adhuc in primis hærentes blanditijs nouo gaudio interpellauit Nicopompus. Amiciſſimus Antenorio erat; & curis tumultuque aulæ plenus, quærebat inter ſuauiſsimi ſenis colloquia turbatæ reipublicæ tantiſper obliuiſci. Eo viſo, Antenorius vrbane quæſiuit, ad Phœbum, an ad ſe diuertiſſet; Ad vtrumque, refert ille: Sed quis iſte Numinis conſultor? Ades ergo Gelanore? & ò Numina faxint vt nec procul ſit Poliarchus. Quamquam præter Antenorium & Nicopompum nemo iam aderat (cæteri enim Antenorio iubente diſceſſerant) tamen Gelanoro non viſum conſilia caſuſque patroni vlli mortalium priuſquam Argenidi concredere. Eum ergo

in

in Italia eſſe finxit, ſeque ab eo ad Regem ex Baiano portu dimiſsum.

Dum hæc ita loquuntur, ecce tibi cumulante fortuna illius diei lætitiam, Hieroleander veluti ad condictum alio itinere ad templum peruenit. Erat ille ab epiſtolis Argenidis, ſummus & ipſe virtutibus, inter paucos imbutus litteris, nec patruo præter fortunam minor, qui ſacerdotij purpuram ex virtute geſtauerat. Is ſæpe Antenorij cauſa commeabat in id templum; & tunc exorando Apollini ab Argenide erat miſſus: Sed vt conſpicatus eſt Gelanorum, ſeque primum repetitis ſatiauit amplexibus; leuiſſimæ rei momento, nec cogitans, illi aditum fecit ad ea exploranda quorum cauſa in Siciliam aduenerat, obijſſe Aldinam oculis ex dolore turgentibus querens. Siue excuſationem ſic parabat, quod eam omnino habuiſſet, ſiue quod infœliciter cuſtodiuiſſet. Audito Aldinæ nomine; ictus aliquantum Gelanorus, in Hieroleandrum reſpexit. Fuerat illa venuſtiſſima catellarum; quæ Poliarcho impenſe placuerat. Poliarcho ex Sicilia excedente, eam Hieroleander Argenidis iuſſu quæſierat, alueratque ſolicite; ipſa Argenide non auſa ſuccedere in id munus, ne aut aliquid de ſpolijs Poliarchi crudeliter habere videretur, aut contraria ſuſpicione abſentis domini gratia canem amare. Ea tunc ex partu deceſſerat, magno quidem ſed occulto dolore Argenidis. At Hieroleander catulæ blanditijs aſſuetus impatientius mortem hanc tulerat; adeo vt in eius gratiam illa celebris eſſe in aula inciperet; maxime multorum Poetarum carminibus, qui cum demerituri, omnes fides, omnes Parnaſſi frondes, canino funeri adhibuerant. Tunc vero de il-

lius

lius interitu fieri mentionem (quamquam viuam maluiſſet) ſentiebat Gelanorus ſuis rebus conducere: quia ab eo exordio poterat quæri quod Poliarchus præceperat: cui nempe ipſius opes & veluti ſpolia ceſſiſſent. Sed poſtquam intellexit, innoxiæ domui curatores à Rege adhibitos qui eam domino ſuo ſeruarent: ſolamque Aldinam ab Hieroleandro captam quo delicatius haberetur: viſa ſunt omnia ex voto procedere. Nam quod Aldina ſaltem in Argenidis domo vixerat, rite coniecit id datum memoriæ Poliarchi. Cumque audiſſet, ne dolore quidem intactam in eius interitu fuiſſe Argenidem, ſatis quid hanc charitatem & dolorem faceret gnarus, Nicopompo aures præbuit dum epitaphium recitaret, quod & ipſe Hieroleandri laudibus plenum demortuæ catellæ his verſibus fecerat.

Occidit. Exequias pulchra celebrate catella;
Occidit ante ſuum pulchra catella diem.
Ipſe facem mœſto canis Erigoneius imbre
Condat, & attonitis terreat aſtra ſonis.
Plangere ſcit; meminitque ſua lachrymabile murmur
Erigones, patrios cum ſtetit ante rogos.
Dura Venus, quam non patiens Aldina gemendo
Flexit, & Aldina ſic patientis herus!
An quia Phœbeis nemo eſt acceptior aris,
Inuidiam Veneris, Solis alumne, luis;
Aldinamque tuam (ius in te haud maius habebat)
Vltrici rapuit diua ſeuera manu?
Plangite ſub tenero vulſa certamine chartæ,
Quas aufert domino blanda catella ſuo.
Et toties paruo repetita cubilia curſu,
Dum quærit vetitas illa fugitque fores.
Plangite nunc mutæ ſedes, nunc ſtrata, focique,
Et quicquid viduum functa catella facit.

Vos ſola gaudete niues. Nil vellere veſtro
Candidius, poſt hæc ſunera, portat humus.

Gelanorus commendatis de more verſiculis, ne, quæ de domini ſupellectili, ipſaque Aldina, acceperat, animum tangere, & maiori omine implere viderentur, ad alia ſermonem deflectit. Ac gaudeo, inquit, (amici) eo loci eſſe res Siculas, vt de catella ſic dolere aut ſcribere vacet. Et hinc otium vobis à priſtinis bellis, & ciuili inſania, eſſe conijcio. Imo, refert Nicopompus, hæ ſunt velut induciæ, quibus publicos dolores interdum fraudamus; vt impoſita à fatis onera ſubeamus fortiores. Tum vero Gelanorus rogare prolixius; An duraret Lycogeni fides; aut interuerſa pace nouis ſceleribus recrudiuiſſet ſeditio. Referebant protinus illi, perplexa omnia eſſe; Eriſthenem & Oloodemum teneri vinculis; armari Lycogenem, & in mutuum exitium diſſidere ciues à Principe. Tum Nicopompus, ſiue incitatior feruore ætatis, ſiue quia frequentior malorum conſpectus in Regia indignantem impleuerat; non modo fortunam, ſed & Regem atque Lycogenem pluribus accuſare adorſus eſt. Quandiu, inquit, pro ratione impetum habebimus? nec ex noſtris parentumve ſucceſſibus metiemur conſilia? Quanto ſatius fuerat (apud amicos prolixius loquor) Regem in ſuos maiores inſpicere, & malo cauere ex eorum ſiue conſilijs ſiue erroribus; quam accepto vulnere in medicina laborare? Iſti autem perduelles in eum erecti, quem ſeditioni titulum, quodve nomen, iam, non antea, paribus turbis infame, inuenient? Iactent licet, nunc iri aſſertum labantem rerum ſtatum, nunc ſe Deorum cultus Regibus velle monſtrare. Non agnoſcunt irreligioſiſ-

gioſiſſima arma Dij toties neglecti, non vtilitatem patria, multa ſtrage deformis; Quacunque ſpecie facinus tueri, & ornare molientur; diu eſt quod eandem alij rebelles maculauerunt. Neſcio quo grandi tumultu Dij animum meum implent: Abominari inquieta ingenia, pugnare in noxios, & vindictam occupare. Et ne hoc facinus ſupra meas vires putetis, eadem numina mihi arma litterarum præbuere, à quibus immiſſa vulnera, ſi modus & veritas adſint, non viribus arceri, non deleri ſæculis poſſunt. Credam tandem impetui illi, ducamque libera manu ſtylum; quid Rex offenderit deſcribam, & quam anchoram pene naufrago porrigat priorum ſæculorum hiſtoria. Tum factioſis eripiam laruam, ne eos populus ignoret: quid ſperare, quid timere videantur; qua ſe recipere ad virtutem, qua contumaces obrui poſſint. Non deinde tacebo apud populum ſuæ credulitatis ineptiam; non, ſi ſuades, mi Antenori.

Imo, ſubijcit vates, (ſimulque celeri motu multoties nutans arriſit) ſi me audis, compeſces hoc œſtrum. In quem vſum aut quibus hæc ſcripſeris? Regem ſcilicet hoc pacto monebis? Saltem ſi ſecretus hoc faceres. Nunc vero quam egregia ratio conſulendi, vt publice quod illum peccaſſe crediderís exſcribas; & ſi quid plus quam populus in eius vita notaueris, inuidiæ iam in illum nimiæ aliquid addas? Quid acerbius Lycogenes inſtituat? Imo quia amicus es, plus fidei inuenies, ſupraque hoſtes nocebis. At factioſorum ſcilicet vitia, quæ tegere laborant, perſona detracta produces; Ex priorum ſucceſſu temporum ibis in eorum conſilia, exitumque præſagies. Nempe, vt ad omnia quæ facies timeant; & qui Deos non curant, qui ſpe, ſcelere, armis tur-

bati ſunt, ad tuam Philoſophiam componantur. Parce vero labori, Nicopompe. Diu eſt quod illud ſapientiæ genus euiluit. Non ignorant ſe errare, nec moniti emendationem promittunt. Sed & finge, te adeo efficacis prudentiæ documenta ſcripturum, vt poſſint legentium furorem mitigare; velut quidam morbi ſunt qui per tibicines curantur; quotuſquiſque vacabit lectioni? Soli te legent qui perpetuo liuore procaces, in eo eloquentiam ſtatuunt, ſi Principes viros iniquiori oratione perſtrinxeris. Vel humiles forte in ſcholis, ab negociorum vſu ſemoti, & gerendæ reipublicæ præcepta tantum in libris aſſueti contemplari. Hiſne tu ſcribes? apud hos ſumma laudis tibi erit, Nicopompe; Taceo libertatis periculum quam vſurpas. Etiam qui vere moneri ſe ſentient, te oderint tanquam ſuæ infamiæ authorem.

Subſtitit Nicopompus ad Antenorij hæc præcepta; &, Iuſtiſſimos metus faceres, inquit, diuiniſſime vatum, ſi maledicentiam haberem in animo, aut tumore intempeſtiuæ cenſuræ iam vulgarem plebeiamque vanitatem inflarem. Cui non ſit in oculis adhuc recens Poetæ impietas; cum Principem contumelioſiſſimo ſcelere laceſſiuit, cum facinoris pretium crucem tulit; famamque quam flagitio quærebat, inuenit ſupplicio? Cæteros omitto, quibus leuius peccantibus, aut ineptam ſapientiam afferentibus, ſatis pœnæ eſt ex prudentum faſtidio. Longe ab illis conſilij mei ratio, mi Antenori. An neſcis qua arte ægris pueris medicamina concilientur? Vbi medicum cum poculo vident, faſtidiunt valetudinem quæ tanti emenda eſt. Sed qui ætatem illam curant, vel mitibus ſuccis vim domant acerbi ſaporis, vel præmijs inuitant ad

ſalu-

ſalutem, deceptiſque pulchritudine poculi oculis, non videre, non ſcire patiuntur, quid hauriendum ſit. Ita ego non ſubito & aſpero queſtu, veluti reos, citabo ad tribunal, illos qui rempublicam turbant. Par odio non eſſem. Sed inſcios circumducam per ſuauiſſimas ambages, vt etiam eos delectet ſub alienis nominibus accuſari. Erectus his verbis Antenorius, ſimulque Hieroleander, cupere ſe dixerunt, audire lepidiſſimi commenti rationem. Tum ille: Grandem fabulam hiſtoriæ inſtar ornabo. In ea miros exitus circumuoluam; arma, coniugia, cruorem, lætitiam, inſperatis miſcebo ſucceſſibus. Oblectabit legentes inſita mortalibus vanitas; eoque ſtudioſiores inueniam, quod non quaſi docentem, ſeuerumque, in manus accipient. Paſcam animos contemplatione diuerſa, & veluti pictura locorum. Tum periculorum imagine excitabo miſericordiam, metus, horrorem; ſuſpenſos deinde ſubleuabo, ſerenuſque diluam tempeſtates. Quos libebit, fatis eripiam, fatis dabo. Noui noſtrorum ingenia: Quia nugari me credent, omnes habebo. Amabunt tanquam theatri aut arenæ ſpectaculum. Ita inſinuato amore potionis, addam ſalubres herbas. Vitia effingam, virtuteſque, & præmia vtriſque conuenient. Dum legent, dum tanquam alienis iraſcentur, aut fauebunt, occurrent ſibi ipſis, agnoſcentque obiecto ſpeculo ſpeciem ac meritum ſuæ famæ. Forte pudebit eas partes diutius agere in ſcena huius vitæ, quas ſibi cognoſcent ex merito contigiſſe in fabula: Et ne traductos ſequerantur, neminis imago ſimpliciter extabit. Diſſimulandis illis multa inueniam, quæ notatis conuenire non poterunt. Nihil enim non ſub religione hiſtoriæ ſcribenti li-

bertas hæc erit. Sic vitia, non homines lędentur; nec cuiquam licebit indignari, niſi qui vexata flagitia in ſe turpi confeſſione recipiat. Præterea & imaginaria paſſim nomina excitabo; tanquam ad ſuſtinendas vitiorum virtutumque perſonas; vt tam erret qui omnia, quam qui nihil in illa ſcriptione exiget ad rerum geſtarum veritatem.

Excitauit Antenorium ſcribendi nouum genus; alacerque vtramque perfricuit manum, & Da, inquit, hunc ſodes reipublicæ laborem, Nicopompe. Si te, ſi ſeculum reſpicis, prorſus hoc debes: Feret multam ætatem ille liber, & gloriæ plenum authorem deducet ad poſteros. Vtilitas autem eximia, artes malorum excute, & in eas armare probitatem. Excepit Nicopompus; Et das beneficium, Antiſtes, quod impetum meum probas. Faciam te authore. Dum res eſt recens, dum animus calet, per tormenta poeſi ſimillima concitatum laxabo ingenium; fabulam pangam. Neque te Gelanore, neque Poliarchum omiſerim. Sic effatus, ne periret is calor, quem Dij eius animo adſcribendum ſubijciebant, cum in diuerſorium ſeceſſiſſet, vix paſſus cœnæ moram, tabellas petijt; iamque tunc cœpit variæ vtilitatis fabulam exarare.

Non hæc erant iniucunda Gelanoro. Quid enim niſi eximium de Poliarcho ſcriberet. Nicopompus, olim ipſi amicus, & in Lycogenem grauis? Poſtera die cum egregie Hieroleander litaſſet, Nicopompum diutius cum Antenorio hæſurum reliquit in templo; Ipſe Gelanoro comite Epeircten profectus eſt. Cumque hilaris nunciaſſet Argenidi Apollinem pulcherrimis extis læta omnia portendere; addidit, libertum Poliarchi in veſtibu-

lo

lo templi obuiam ſibi factum, iamque in vrbe eſſe; ignarus quantos animo virginis motus hoc nuncio cieret. Illa proſperis victimis Deos aduentum Gelanori comprobaſſe haud tarde conijciens, trepido gaudio dubitare ſubito cœpit; An ſine Poliarcho veniſſet Gelanorus; an potius ille lateret, viam furtim ad colloquium affectans. Saltem ſe cogitabat à Gelanoro audituram, vbi is eſſet, vt valeret, quid aut ſe facere iuberet, aut ipſe moliretur. Nihil minus Gelanorus conueniendæ Virginis auidus erat: Sed cum caſu incidiſſet in Eurymedem, nec diſſimulare potuiſſet quin ad Regem eſſet miſſus, confeſtim ad ipſum perductus, vultuque, vt oportuit, nec fracto, nec ſuperbo, hæc pauca loquutus eſt. Poliarchus ſaluere te maxime iubet, ò Rex; & has literas, à Lycogene ſibi ſcriptas, ad te potiſſimum mittit, ne eum aut neſcire, aut credere putes, quæ de tuis in eum conſilijs referuntur. Simul his epiſtolam tradit; qua diligenter perlecta, Rex nouitate infamiæ motus cum accerſito Cleobulo atque Eurymede literas communicat: Neque illi aliud referebant, quam rem altam plenamque periculi eſſe. Nihil vnquam plexius viſum; cum nec ipſe Gelanorus, precibus ac deinde propemodum minis tentatus, quicquam afferret (neque poterat) quo Lycogenis deprehenderentur inſidiæ. Inter occiſi ſpolia, vt res erat, aiebat hos repertos codicillos; neque aliquid præterea aut ſe, aut Poliarchum ſcire. Et Rex ad illum; Neque ipſe, Gelanore, quicquam in hac caligine video. Armillam ad Poliarchum meo iuſſu miſit Argenis: & delegatus ad ferendam Timonides. Sed de veneno neſcio; nec de armilla qui ſciuerit Lycogenes, poſſum conijcere. Tu rem apud te con-

tine, ne quis ſciat quid ad me detuleris. Dijs & mihi curæ erit, vt arcana hoſtium ſcelera eruantur. Percunctanti deinde vbi Poliarchum & Timonidem reliquiſſet; negabat Gelanorus aut Timonidem aut armillam ad Poliarchum perueniſſe; quem ab Rhegio profectum, in pelagi varios ſinus illico tempeſtas compulerat.

Dimiſſus deinde à Regis colloquio, ad Seleniſſam iuit; & vbi commodum fuit, Argenidi literas tradens cætera quoque aperuit, quæ Poliarchus mandauerat; In Africa eum eſſe illicque hæſurum, donec ipſa ſtatuiſſet, quid potiſſimum res vtriuſque exigerent. Si opus armis ſit, iam non vnum ſe, aut priuatum, in Siciliam eſſe venturum, aut ſi quid commodius virgini ſuccurriſſet, ne parceret quæ videbantur præcipere; fœderumque memoriam nulla interim pateretur abſentia deleri. Pignus autem amoris non minimum fore, ſi nunciet num ipſe à Lycogene fideliter moneatur. Mota Argenis ad metus Poliarchi & immeriti contumeliam patris, ſancte confirmat, nullum tale facinus profectum à parente: & pene peccare Poliarchum, quod poſſet ſuſpicari, ſi quid eiuſmodi moliri Rex vellet, ſe ad ea exploranda, aut ei nuncianda, tardiorem Lycogene fore. Vbi vero Gelanorus de Poliarchi periculo egit; vt perdita rate, inter breuia inueniſſet ſalutem, vt propius quam in naufragio inter opem prædonum perijſſet; illa tantam periculi ſpeciem non ferens, ſimulque reticere Gelanorum, ſimul loqui imperans, ad omnia verba pauebat, quaſi non abſens, aut exacta pericula audiret.

Iamque anxio Rege, armillamque, & Lycogenem, & venenum in oculis mentis habente,

bente,

beiite; biduum quæſtioni res fuerat; cum Arſidas atque Timonides in aulam perueniunt, de Poliarchi naufragio quæ credebant nuntiaturi. Ergo & rati extinctum cum Poliarcho Gelanorum, ad viuentis conſpectum expauerant; & ſubito à Rege accerſiti ſunt, vt, ſi quid ad has Lycogenis literas haberent, audirentur. Aderat & Argenis, & cum Cleobulo Eurymedes. Illi dicere exorſi quid egiſſent, ante omnia pyxidem protulere, in eaque armillam, tot monſtrorum materiem: Aiebant diuertiſſe ab Arſida Poliarchum, priuſquam adueniret Timonides; & idoneis argumentis eluſi (inquiunt) iam vt naufragum defleueramus; cum Gelanorus ſpem hic nobis reſtituens, non viuere modo patronum, ſed valere aſſeruit. Poſt hæc, literas Lycogenis ad Poliarchum ijs Rex tradit: ad quas illi cum ſtuperent, Cleobulus altiori genio omnia agitans; Videamus autem, ait, an ſyncera armilla ſit, ſatiſque mendacium refutet innoxio texto; an medicamine infecta criminationi argumentum præbuerit. Dum hanc tractant, dum nexus euoluunt, protinus notant, in byſſo, ad quem gemmæ filis argenteis hærebant, diſparem colori reliquo tabem exiguis maculis paſſim vireſcere. Qua conſpecta; Quid iſtud eſt, inquit Cleobulus, niſi venenum quod Lycogenes ſignificat? Sed videamus cuius crimine hoc munus funeſtum ſit. Nunquam mihi conijcienti fides ſit, ò Rex, niſi ad Lycogenem ſocioſque id facinus pertinet. Nam & Eriſthenes, quem reum in carcere habes, tuo ærario Præfectus, apud ſe armillam hanc habuit. Et quidni exiſtimes, vel ſolertia ſua, vel proditione tuorum, hos ſciuiſſe, id munus Poliarcho deſtinari, armillaque corrupta, huic vitam, aut denique

H 5 tibi

tibi famam, inuidiſſe nefarios? Sed Deorum auſpicio bene cuncta ceſſerunt: Impij ſuo ſcelere obruentur. Oloodemum, & Eriſthenem, quos perire maxime intereſt, occultis quidem criminibus ſontes habes; Sed aperto ſcelere, & apud populum valituro, hactenus argui poſſe non contingit. Hos id facinoris ſi admiſiſſe conſtet, nemo erit cuius ſuffragio non damnentur. Rex Cleobulum quæ ſolerter coniecerat excutere iubet, & de reis habere quæſtionem. Ille omnia ab Eurymede vtilius perfici poſſe cauſatus, quid agendum ſit breuiter docet.

Nec detrectatus Eurymedes Regis imperium, ad cuſtodiam peruenit, in qua ſeruabatur Eriſthenes & iam à limine (vt Cleobulus recte monſtrauerat) ſimulatis luctibus ardens; Tandem, inquit, de Poliarcho triumphaſti, Eriſthenes. Perijt armillæ contactu, quam lethalibus ſuccis imbueras. Num tu vero, quod Oloodemus facit, vltro in gloriam duces quod operam facinori tanto præbueris? Ad hæc Eriſthenes tanquam ſubito fluctu perculſus, quid loqueretur non habuit. Audiebat, extinctum Poliarchum, à quo eius ſpes nequaquam diuertebat. Iam vero conſcientia pulſabatur ad crimen obiectum. Et quid præterea diſſimularet, ſi Oloodemus (ita enim finxerat Eurymedes) iam confeſſus veneficium erat? Nec prolixiori conſilio aut recomponendo animo tempus dabatur. Ergo, vt in perditis rebus, reſtare putauit ne languide cunctaretur; aut, fruſtra negato facinore, videretur cenſuiſſe pudendum quod nollet confiteri. Vrgenti itaque Eurymedi, Bene eſt, retulit. De me quod placebit fata deliberent. Satis eſt gaudij quod poſt Poliarchum Siciliæ hoſtem vixi. Tum ſolerter

Eury-

Eurymedes, tanquam de re nota agens, ſeſe penetrabat in eorum conſilia. Ad extremum, Lycogenis perfidiam obiecit; qui literis ad Poliarchum, in ſui flagitij infamiam ſubſtituebat innoxium Regem; Et Eriſthene fallaciam leui riſu confitente, Eurymedes ad Regem ab eo digreditur; nec ſine horrore quid ille ſit faſſus oſtendit; Reſtare, vt Oloodemus pari indicio ſe damnet.

Tam fœliciter perueſtigato facinore exultans Meleander, laudatum Eurymedem ad Oloodemum mittit. Sed ille præſentiori ingenio, auerſatus veneficij nomen, tanquam de inaudito facinore, cum interrogaretur, ipſe plura quærebat: Cumque Eriſthenes iam flagitium confeſſus diceretur, ratus hanc eſſe fallaciam, nec ſe credere reſpondit turpiſſimum crimen in Eriſthenem cadere; nec ſi maxime caderet, ſe conſcium eſſe. Ad extremum, expugnauit pertinaciam Eurymedes prudenti conſilio: Oloodemum in arcano loco ſiſtit, vnde Eriſthenes poſſet audiri: quorum ipſe anteactos ſermones repetere cæpit. Et Eriſthenes, tanquam in pignus conſtantiæ, nec ſuum abnuebat, nec ſociorum crimen, donec adeo Oloodemi patientiam vicit, vt repente exclamaret; O te vel ſimplicem, Eriſthenes; vel tuorum proditorem! Stragulis deinde reiectis, communem ſuorum perniciem appellauit, & ſolum exitu dignum, quem pluribus comparauiſſet. Sero intellexit Eriſthenes ſe ab Eurymede eſſe deluſum; neque Oloodemum communis flagitij indicium feciſſe. Verbis ergo quæ tempus dolorque ferebant errorem excuſare parabat Oloodemo. Sed vt ſatis explorata res, adhibitique idonei teſtes, in diuerſum abſtracti conduntur in carcerem, & poſtridie

ad publicum iudicium trahuntur: ne ſi quæſtio populo teſte non habita eſſet, clientelis & factionibus deinde reorum tanquam parum legitima inuidioſe traduceretur. Sed quamquam Epeirctanis ciuibus Rex fidebat; tamen ad reorum cuſtodiam, Prætoriani cum armis in foro locati ſunt. Et ex eiuſmodi loco dicenda cauſa erat, vnde facile ſi tumultus exarſiſſet, recipi in arcem poſſent, & carceri reddi. Populus in forum per præconem euocatus effuſe conuenerat; & ille qui orare in publicis iudicijs regias cauſas ſolebat, in hunc ſenſum loquutus eſt. Scire populum quanta ipſius charitate Rex flagret; nec Regem viciſſim dubitare, quin ſit illi chariſſimus. Itaque Eriſthenem & Oloodemum, multorum in ſe ſcelerum reos, quamquam poterat ſuo iure damnare, tamen diſtuliſſe ad publicos iudices; vt optimorum ciuium ſtudijs potiſſimum vindicetur. Audiret populus pro ſe dicentes, & ipſis Iudicibus ſua voce præiret quid de illis ſtatuendum. Triginta tum Iudices de rebus capitalibus quærebant, ad quos Eriſthene & Oloodemo productis, accuſator multa eorum in Regem facinora, fidem ſæpe fruſtratam, habita cum inimicis conſilia, ſtrictim explicuit. Acerbior oratio fuit, de veneno, & parata in Regem infamiam. Cumque verba, cum teſtes, cum litteras protuliſſet, adeo Epeirctanum populum mouit, vt nihil expectato iudicio à pleriſque lapidatio vrgeretur. Sed deprecatus eſt actor impetum vulgi, donec Iudices in ſuffragia iuiſſent. Plurimum intereſſe vt reipublicæ dicerent. Plus illos oratione ſua & perculſæ conſcientiæ notis, quam accuſantis voce laboraturos. Duplicem quoque aquam, ſi peterent, eis ad defenſionem à Rege conce-

di. ſimul his, reos prouocat ad dicendum. Sed illi (vt coniecerat) cauſæ inopia marcebant. Nec deflecti crimen poterat, nec populus conciliari. Timide ergo pauca;& illa plus in Regem, quam pro ſe loquuti ſunt. Dimiſere tunc Iudices in vrnam ſuffragia; qua publice effuſa, fabæ omnes atro colore noxios damnauerunt.

Rapti ſtatim in carcerem, vt veneficij conuictos idoneo ſupplicio cicuta conficeret. Illic triſti & vltima libertate exercuere ius, quod ita pereuntibus leges indulſerant. Diras igitur dicere Regi; vltorem ciere Lycogenem; venerari Deos Manes vt hoſtes ad peiora ſeruati hunc exitum ſibi inuideant. Inter hæc anancæum poculum aderat; quod prior Oloodemus de carnificis manu rapiens; Age, inquit, propinemus Meleandro. Nos quidem eximus miſerias, prius hunc noſtro fato oppreſſuri, quam viuentes voluiſſe exiſtimat. His dictis non cunctanter totum hauſit. Denuo impletum cum Eriſtheni porrigeretur; ſupercilium ille duxit, & circumſpiciens, Ecquis, ait, amicos meos monebit Meleandro quid debeant? Epoto veneno, ambo à carnifice monentur, vt quo facilius virus conciperetur venis, minorique cruciatu occumberent, quantum carceris ſpatia ſinebant, ambulationem vrgerent; donec tibijs grauibus ſentirent iam ab imo calorem excedere. Cum paruiſſent, frigentibus mox pedibus procumbunt in lectum. Illic veneni nebulis imitantibus ſomnum, languebant ſine ſenſu; donec coxis iam exanimatis, tanquam ſtimulo icti, prodidere lethalem vim ipſa intrantem vitalia; nec multo poſt extincti ſunt. Vulgati mox verſus celeritate Poetarum; quorum alij vili audacia plus iuſto laceſſebant

bant perculſos; alij, tanquam adhuc pœnitentia in integro eſſet, extinctos monebant, & de obitu iam exacto ſero vaticinabantur. Minus hæc carmina diſplicuerunt, quæ prolixius ambitionem quam ipſos reos notabant.

Debita funeſtis cecidit tibi victima fatis,
Ambitio; Nunc pone minas, ſatiataque tanto
Sanguine, Sicaniis pacem concede colonis.
Heu quoties victrix noſtri de cladibus Orbis
Vmbrarum impleſti ſedes; dum vertere regna
Dulce tibi, & ſæuas terris indicere pugnas.
Prima tuos ducunt periuria fœda maniplos,
Contemptuſque Deum, metaſque in limite nullo
Spes votis poſitura ſuis. Tunc impia captis
Mentibus illapſa verſant incendia Diræ.
Non ſceptro iurata fides, non fama piumque
Obſtat: Eunt ſontes, perque ipſa pericula cæci
In peiora ruunt. O Dij! tot feruere Martem
Cædibus, & ſæuis fumare mapalia flammis,
Inſonteſque perire animas, ſexumque minorem
(Turpe nefas belli) dominos perferre nocentes!
Quid tantis petitur furijs, exoluere iuſto
Colla iugo, & ſteriles patriæ calcare ruinas,
Inſanaſque metu trepide tranſmittere noctes?
Nam ſceleri quæ tuta quies? Mala præmia veſtræ
Vt primum tetigere manus; vltricia ſontes
Fata vocant, ſubitiſque dies intercidit vmbris.

At Rex gnarus quam grauis immineret Lycogenes; quo die de damnatis ſumebatur ſupplicium, Eurymedem dimiſit cum modico equitatu, qui eum ſubito furto tentaret. Quippe Lycogenes poſt Eriſthenem & Oloodemum captos nondum in bellum exarſerat: multo quidem armatorum præſidio ſalutem tutatus; ſed reconciliationis ſpem ſubinde ſubijciens; vt vel ſimulatione fœderum captiuos extorqueret à Rege, vel quaſi implacabilem tyrannum differret maledictis. Ac vt effica-

cius

cius crederetur bona fide pacem optare, Dunalbium literis monuit vt ab acerbis conſilijs Regem auerteret; abſolueret ille captiuos, & quicquid ſuſpicionis aut odij erat, tranquillitati publicæ daret. Dunalbius, his ſe litteris fidem habere dum ſimulat, videturque quæ erant mandata procurare apud Regem, ſua ipſius fraude Lycogenem luſit. Quippe ille fallendi ſpe, & amicos à vinculis recipiendi, tam lente cunctabatur, vt interim Regi liceret ſuis rebus conſulere. Tunc vero cum ad eum comprehendendum Rex miſit, non defuerunt ex coniuratis quidam, qui aduentum Eurymedis occuparent, nunciantes de amicorum pernicie, ipſiuſque periculo. Cœnæ tunc tempus erat, & conuiuium militaribus viris frequens. Ad quos ita Lycogenes; Ne fruſtra conueniſſe vos putetis, Commilitones; ſepulchralem hanc cœnam Eriſtheni & Oloodemo edidimus. Meleandri crudelitate perempti ſunt; & niſi quid opis in vobis eſt, eadem tempeſtate corripior. En tyranni ſatellites, pene pro foribus, quibus mea pernicies mandata eſt. Quæ ſors inde vos maneat, quæ optimos ciues, neminem reor ambigere. Cum Principum cædes ea audacia faciat, an modeſtius de cæteris decreturum conijcias? Non vos ad ſalutem meam ſollicito, Commilitones, niſi cum veſtra creditis eſſe coniunctam. Simul his de ſtrato exilijt; Cæteri proiectis quoque menſis ad arma diſcurrerunt. Omnis domus ſedulitate tot militum, ſibi ſimul ducique timentium, feruebat. Miſſi quidam qui ex vicinis locis ampliorem manum accirent. Multi, duce Menocrito, lecti, qui obuiam irent Eurymedi; poſitiſque in commoda valle inſidijs, incautum, & itinere feſſum exciperent. Sed confuſa di-

mi-

micatio fuit; quia priuſquam deliteſceret ad inſidias miles, Eurymedes venit & ipſe imparatus ad certamen. Virilliter tamen vtrimque pugnatum eſt: frendente præcipue Eurymede, capi admonitum Lycogenem non poſſe. Cæterũ quamquam & in hoſtico & viribus impar; (nam Lycogenes ſtrepitu pugnantium ad ſe illatos ſuos omnes promouit in aciem) confeſſa tamen fuga non dilabi ſuſtinuit: Et ſenſim, recedentem non ſequutus eſt Lycogenis miles: Seu fraudem ab hoſte, ſeu iam miſtum tenebris cœlum pertinuit.

Periere non multi nocturno diſcrimine: Sed viciſſe videbatur Lycogenes, qui ſuorum impetu lætus, amicos vndique accerſit: præparata concurrentibus arma diſtribuit, vnoque exemplo ſcribit ciuitatum concilijs; vt ſe publicæ authorem libertatis velint adiutum. Nec tarde deficiebant ab optimo Rege illi ipſi qui ſub eius manſuetudine creuerant: Documentum mortalibus, quantumvis egregiam in Rege virtutem, niſi fortitudinis opinio accedat, poſſe contemni: nec fidelius vllos Principes amari à Populis, quam qui timeri meruerint. Triſte mortalibus ſpectaculum exhibebat Sicilia. Pulſa religio, iura neglecta. Infidæ euntibus viæ; domus, vicique paſſim, rapinis, furore, incendio afflicti; Sola denique caſtra in ſqualentibus campis fulgentia. Nec populus primo furore ſentiebat, grauiora ſe pati ſub grege tyrannorum, quam quæ tanquam à Meleandro illata vindicari voluerat à proditor ſui, & proditionis merces. Multos tamen ille fluctus non abſtulit. Quatuor præter Epeircten vrbes reuerentia maieſtatis continuit; Meſſanam, Panormum, Catanam, & in vmbilico inſulæ Ennam.

Iamque Lycogenes iura regni & inſignia vſur-

vſurpans, ſoli nomini parcebat. Solium, cum accumberet menſæ: veſtis purpurea in caſtris, & vbique ſica ad latus. Blandus immodice aut ſeuerus, vt teneret terreretve contumaces. Nec ſegnior ad res ſuas Meleander, ſubitis delectibus multum militum effecit. Epeircte commeatu & munimentis inſtructiſſima, in arcem belli delecta eſt. Ex regijs triremibus quotquot in officio manſerant, in illum portum deductæ. Ipſe & propria indole, & tunc anxijs rebus, erat in Deorum curam intentior. Et quoniam rebellionis nefas inſtar morbi peruagabatur Siciliam, tanquam plus fati atque amentiæ quam ſceleris eſſet, publice clauum fixit. Ita ſperabat poſſe componi mentes quas furor rapuerat. Etiam, ne in ſuos milites labes inſerperet, placuit luſtrari exercitum. Iuit ergo ad caſtrorum principia, (nam ſub Epeirctes radicibus milites tendebant) & inde cum Tribunis ducibuſque, & Deorum ſimulacris, proceſſit ad campum in quo facturus Sacerdos inſtruebat altaria. Omnis in armis & ſub ſignis exercitus, ſibi ad rem diuinam coronas texuerat. Haſtæ quoque, & iacula, circumactis frondibus induebantur. Interim hoſtiæ omni cultu mactatæ, taurus, hircus, & aries, inter legitimas preces; ter à miniſtris alte præcinctis circumactæ exercitui, ad aras ſiſtuntur. Tum rex & in orbem ipſe ſe egit, Deos appellaturus: Adeſſent melioribus partibus, & ſi qui hactenus non fauiſſent, rite propitiati ad ſe tranſirent. Incolumis eſſet exercitus. Vires, animus, conſilium, hoſti exciderent. Quod ſi ope, ſalute, victoria iuuiſſent, tum ſe Ioui Seruatori, Martique, & Mineruæ, & Cœli potentibus Dijs, quotquot bellum aut pacem curant, templum de aduerſariorum manubijs

extru-

extructurum. Annuos etiam ludos fore, in quorum præmijs hæc in Siciliam Deorum beneficia cælarentur. Inter hæc vota hoſtiæ cadunt; fibriſque ſpirantibus aruſpex admotus eſt. Is cum integerrimum iecur, ſed craſſioribus membranis pertinaciter obductum inſpiceret; exta quidem eſſe bona aſſeruit, & ijs magnam fœlicitatem portendi, ſed lentam, & quæ labore conſtaret. Poſt hæc, milites geſtu inani, & haſtis ex arte aliquoties quaſſatis, tanquam ad hoſtem præſentem ſucclamantes, edidere ſimulachrum coeuntis certaminis, & innoxie velitati in caſtra redierunt.

Sed Meleander quod ſuperfuit lucis, haud multum diſpari curæ dedit. Quidam enim ex Aſſyria hoſpes, ſpecie quærendæ in diuerſis gentibus ſapientiæ errabat, reuera vt ſuam iactaret. Is tunc in Sicilia erat: & in Mathematicorum cœlo verſatus, vendebat ſuæ artis ludibria; ſi quis ex ſyderibus quæ naſcenti affuerant, volebat de fortuna, quæ viuenti, quæ morituro debebatur, vaniſſima credulitate cognoſcere. Nondum erat capitale in ipſos Principes quærere ex eiuſmodi ſyderum fide. Cum is ergo laudaret vix parem Dijs ſcientiam; & de ſucceſſu apud multos mentiretur; quoties fœlicitatem aut mala non fruſtra promiſiſſet, quam multi nec riſiſſent impune hæc fata, nec fruſtra timuiſſent; accidit vt ad Archombrotum fama illius perruaderet; Ad quem accitus, cum prolixe eandem cœleſtis influxus vim commendaret: iuuenem amantemque ſic perpulit, vt de cupiditatum ſuarum exitu eam artem interrogari vellet. Chaldæus, quicquid ſydera portenderent, ſe cum fide renunciaturum promiſit. Sed cur priuatæ duntaxat fortunæ mortales ſolicitant (inquit) hanc venturi

ſcien-

ſcientiam? Quidni & imperat Meleander, inſpecto cœlorum ordine deprehendi, ſuiſne an hoſtium fatis pugnetur? Mouit ea oratio Archombrotum; per quem & Rex in ſpem pluſquam oraculi Chaldæum acciuit. Is mercedis ſpe plenus; iamque melius ſibi quam Regi ex ea negociatione auguratus, venit ad Reginam; Rogatuſque, qua diſciplina, quove numine, oculos poſſet in futurarum rerum caliginem mittere; ſic incepit. Non ille nos ſpiritus ad vaticinium (ô Rex) agit, quem fatidici de hiatibus terræ eliciunt ad turbanda diuinitatis ſtimulis ingenia. Sed neque de more illorum, confuſis dubijſque oraculis ſciſcitantes fruſtramur. Vnam cœli vim, vnos ſyderum curſus ſcrutari, noſtræ genti eſt ſtudium. Primi deprehendimus metas Solis; primi liquidas, nec veſtigijs notabiles, cœleſtium facum vias, nominibus menſuriſque diſtinximus; contemplatione libera in ſudo aere; & nebulis non infeſto. Aſſyrijs enim raro pruinæ, aut ſqualentes nubibus venti, cœlum eripiunt. Dum in ea contemplatione hæremus, experimento nobis compertum eſt, hæc humana ad aſtrorum motus regi; nec alias eſſe Parcas quæ naſcentibus fata diſponant. Quippe ex eorum inter ſe commercio ſi vniuerſa tellus accipit vices, & ad vbertatem aut frugum internecionem adigitur; ſi annos, ſi ſæcula, vis illa definit: quid miremur, ſingula mortalium corpuſcula inde vitam, cupiditates, læta, & triſtia, ſortiri? Liceat modo ſcire momentum quo te peperit mater. Effingam ego in tabula cœli imaginem, & quotquot ſyderibus facimus domos; Ea in illis conſtituam quas cum naſcereris obtinuerunt. Iupiter, Solque, & Venus, optimi planetarum, deterrimuſque cum Marte Saturnus;

Mercuriuſque & Luna, varij ex ſorte locorum quos inſidunt. Cuius illorum regnum fuerit cum in Orbem intraſti, quo gradu, quo aſpectu, illum cæteri temperarint, vel vrſerint. Illic ego, ne dubita, quicquid de te decretum eſt, legam.

Fiducia orantis, & promiſſi magnitudo tetigerat Meleandrum. maieſtas præterea artis, & tanquam ex abdito formulæ audientibus ignotæ, venerationem addiderant. Sed dum omnes laudibus fremunt. Nicopompus (nam tunc forte inter pauciſſimos aderat) intentus in Chaldæum, riſu ſeuero: Euge mi homo, inquit; occupaſti Deorum imperium. Scribe ſpei timoriſque improbas leges, & ſi qui hic decipi amant, impone lubentibus. Impetus Meleandri, cæterorumque, ad hæc verba ſubſtiterat. Auide ergo quærere omnes, quid diceret ſentiretve Nicopompus, ipſumne Chaldæum, an artem illius inceſſeret maledictis. Præcipue Meleander ſciſcitari, cur hoſpiti inclementer diceret. At ille, Quidni hunc veteratorem iurgio premam, (ô Rex) qui in te ſibi plus iuris facit, quam ea ipſa quæ mendacio præfert ſydera habeant? Quicquid enim mentiri voluerit, labefactabitur aſſidua expectatione ſucceſſus animi tui quies, quam aſtrorum nulli motus potuiſſent conuellere. Sic in te hic tyrannus ſub inſontis cœli inuidia regnabit, ac, ceu Iouem ſe faciat, multum ſibi cenſebit te debere, ſi fœlicia fata exorabili ore præſagiet. Quid denique ab eo credis audire? Ego abſque mathematico vllo cœlo quicquid facturus ſit dicam. Vbi ingentem chartam (non ſine ſuo riſu, ſi ſapit) multis lineis punctiſque vexauerit, tandem exitus mites & fortuna tua dignos grauiſſima voce promittet. Id enim ad

gra-

gratiam & lucellum eſſe non dubitat. Sed inter hæc, ad imitationem non mercenarij oris, ſupercilium ducet, perplexe cunctabitur, nunc in te, nunc in aſtra reſpiciet; addet denique formidoloſum quiddam; ambiguum tamen, & quod in varios euentus facile trahas. Hæc laboris tanti ſumma; hæc reſponſa ille vendet; quæ gratis nunc refero. Sed ceſſo hominem adoriri, quando hanc pugnam tum ſilentium tuum, Rex, tum ipſius in me obtutus efflagitat?

Ais, ex aſtrorum poſitura, Mathematice, ex ordine, ex vi qua influunt ſubeuntibus lucem in fantibus, vitæ atque interitus rationem diſponi; Sed fateris ea vertigine rapi cælum, vt paruo momento ſyderum ſtatus mutetur. Si igitur celeritas quantam ægre cogitatione conceperis cæleſtia corpora auehit; ex ſtatione porro diuerſa, minæ eorum aut promiſſa inflectuntur; cui hominum ſua fata certo retuleris, cum incertum ſit quo ſyderum temperamento productus ſit? Niſi credis hanc eſſe obſtetricibus curam, vt continuo ſolaria conſulant, notent diſtricte diei articulum, & naſcenti ſuas ſtellas tanquam patrimonium ſeruent. Quoties matrum pericula curam hanc circumſtantibus adimunt? quoties nemo eſt quem ſuperſtitio illa tangat? Finge tamen eſſe continuo qui id curent: At ſi diu naſcitur puer; ſi, vt ſæpe fit, manum exertam, aut capitis partem, reliquum corpus non ſequitur; quænam aſtrorum collocatio fatalis illi erit? An quæ aſtitit exeunti capiti; an quæ denique productum afflauit? Præterea cum frequenter exerrent ſolaria, & pleræque machinarum quæ horas deſignant, ex ſiccitate aut humiditate aeris amittant tenorem: Vnde habebis verum illud fuiſſe &

ex

ex menſura cœli tempus, quod in ortu infantium homines curioſi, aut amici, notauerint?

Finge tamen in eo non errari; deprehendas vtique ſtellas quo ſitu, quo vigore fuerint, cum illi in quos inquiris naſcerentur: At vnde tantum ſyderibus in corpora noſtra, imo in mentes, imperium? Ex ijs ſcilicet expectabo fœlicitatem, ex ijs vitæ genus, & mortis arbitrium? Num ergo qui prœlium ſubeunt, ſimulque extinguuntur, omnes ſub eodem cœli ordine erant nati? Num ſi nauis peritura eſt, nullos vectores accipiet, niſi quos naſcentes aſtra naufragio damnauerint? Imo ſub ſydere omni producti, coeunt in aciem; nauigium onerant, & diſpares ortus vna morte coniungunt: rurſuſque non quotquot eodem nexu aſtrorum lucem aſpiciunt, vno fato aut viuunt aut pereunt. Regem hic vides. An omnibus illius æqualibus putas Regnum contigiſſe: vel aliquas ſaltem opes, quæ indices eſſent beatæ & opulentæ collocationis aſtrorum? imo, an omnes ſupereſſe ad hunc diem; Ecce Cleobulum; ecce te. An qui cum illo nati ſunt, cum illo quoque ſapiunt, Regibuſque ſunt accepti; aut qui tecum, omnes (ne quid grauius dicam) Mathematici ſunt? Quid autem cum in prædonem quis incidit? Fatale erat, inquis, vt hunc prædo obtruncaret. Num ergo eadem aſtra, quæ viatorem, dum naſceretur, ferro prædonis mancipabant, ipſi quoque prædoni, diu fortaſſe antea nato, mentem vimque dederunt, vt aliquando hunc vellet & poſſet occidere? Certe enim non minus dicitis ex aſtris fieri vt hic interficiat, quam vt iſte mactetur. Cum quis vero ædificij ruina obruitur; an quia erat in aſtris, vt eum ſua domus ſepelire, afflictus eſt murus? Imo mehercules

quia

quia afflictus eſt murus, hunc ſubiectum moles oppreſſit. Eadem de dignitatibus ratio, ad quas per ſuffragia aſcenditur. An enim ſydera, quæ alicui naſcenti adfuerunt, & (vt vultis) promiſerunt dignitatem, alijs mortalibus potuerunt imperaſſe, qui ſub ijs nati non ſunt; & ex quorum tamen ſuffragijs deſtinatæ dignitatis conſtat effectus?

Hanc ego vanitatem ineptia & ſtoliditate præcipuam dicerem, niſi ſupra hæc nomina peccaret. Peſſimæ ſuperſtitionis ingenium eſt. Quo libertas enim mortalium, ſi à præſcripto ſyderum non poſſunt recedere? Curem ego valetudinem, me honores ſolicitent; vitia abijcere cogitem, animum ad virtutes appellere: ſi naſcenti dictum eſt quid me eſſe oporteat? Iacturam humanæ libertatis deploro? Etiam Deorum munus perit. Amplius thura non perdo. Deos nec timeo, nec ambio; ſi non poſſunt, aut nolunt, quod de me eſt ſtatutum, inflectere. At pro naſcituris liberis ſcilicet orabimus, vt propitia aſtra habeant. Dicam quod ego in Mergania vidi. Quendam hæc ſuperſtitio afflauerat, vt nec vxoris cubiculum intraret, niſi exploratis antea aſtris. Si aut cauda Draconis implicabat ſydera, aut ea Scorpius in cinctu brachiorum corrumpebat; vel omnino quid monſtri minabatur in cœlis, ſolus oppido dormiebat. Quid quæris? nati ſunt ei liberi aliquot, & omnes inſani.

Dum Meleander, cæterique, infœlicem Mergani curam rident; Chaldæus, quanquam inſperatiſſima accuſatione turbatus, collegit animum, ſimiliſque eam rixam contemnenti; Nihil detrahi Dijs dixit, quorum iuſſu hæc ipſa vis quam prędicabat ineſſet ſyderibus; quique adeo non ſe abdicarunt poteſta-

te,

te, vt res ſuperſint innumeræ quibus ſe vel propitios vel vindices prodant. Non denique adeo Mathematicos delirare, vt omnibus qui cum Rege nati ſunt deberi regnum putent. Ad venturi præſagia multarum quoque rerum præter aſtra habendam rationem: in quibus præcipua ſunt, ſeculi genius, ſtirpiſque conditio. Cæterum ſi quis neget aliquid cælum in hominibus poſſe, dignum eſſe cum ceritis piari: Cum omnibus conſtet, aerem ex cæli conditione vel turbatum vel placidum, ſe ipſum inſinuare in mortalium corpora, ex quorum deinde afflatu incluſi animi inſpiratos affectus accipiunt. Ita modeſtiora loquentem interfatus Nicopompus: Nec omnia, inquit, Mathematice, negamus ſyderibus. Incitari hominem ad ſegniciem, laboremve; callidam indolem, aut ingenuæ ſimplicitatis nanciſci; eſſe hilarem, aut ad iracundam ſolitudinem declinare; in vitia denique, aut virtutes, aliquo pondere & impetu ferri; Hæc non nego ex cœli in iſta terrena imperio eſſe. Itaque non multum repugnem; ſi conijcias eos qui ex mitibus aſtris hauſerunt lenitatem, victuros fortuna ab ijs diſpari quos grauia & turbulenta ſydera feruidiora ſtudia agunt; vel, quibus placidum cœlum hilaritatem infuderit, gratiori conſuetudine placituros, quam homines acceptum Saturnum acri & moleſta ſolitudine contemplantes. Eiuſmodi non certæ quidem artis; ſed egregiæ prudentiæ præcepta non carpo. Alia ſunt quæ me tibi committunt; & hæc precipue quatuor. Primum quod ſydera, contra quam ſentis impellere credo, non cogere, ad rectas cupiditates aut impias. Tum ex ſyderum vel cupiditatum contemplatione prænunciari certo non poſſe, quid hominem in

in vita maneat, vel quem finem Dij ſtatuerint. Tertio, non ſatis intelligi quæ aſtra hos infantibus affectus ingenerent. Res denique liberas, res fortuitas, huic neceſſitati ſyderum vel inepte vel impie dari.

De ijs vbertim dicerem: Sed video te fatigatum (Rex) ad Cleobulum reſpicere, à quo fateor, vtiliora ſuper bello, quam à me, vel Mathematico, accipies. Imo, inquit Rex; ſed ſtrictim de his ediſſere. Tum ille; Non nos cogi ſyderibus vel hinc conſtat, quod haud pauci impetum ab ijs concitatum ratione domitamus; & nulla re magis noſtrum genus à belluis diſcrepat, quam hoc libertatis priuilegio, quæ ſolicitari ſubiectis & flagrantibus motibus, ſed ad vitia aut virtutem adigi inuita non poteſt. Hinc in Philoſophorum ſcholis nihil vulgarius, quam ſapientis animum, expertem ſeruitutis; ipſis quoque imperare ſyderibus; Hinc & quotidiana eorum præconia, qui ſciunt moderari iracundiæ, amori, cæteriſque torrentibus, quibus hæc aſtra in animos noſtros inundant. Quorum omnino nihil eſſet niſi accepta aſtrorum imperia mens noſtra faſtidire aut recuſare poſſet. Præterea vt Sol omnia quæ luce eadem & ijſdem radijs corripit, non ijſdem affectibus damnat (nam fouebit alia ſemina, alia enecabit; vrentur exiliores herbæ, & defendet alias craſſior ſuccus:) Ita cum tot infantium qui naſcuntur velut ager diuerſiſſimis modis præparatus ſit, ex varia parentum indole, valetudine, habitu; vna illa vis quæ è cœlo in plures ſimul manabit, non poterit idem in omnes. Si conſentientem ſibi infantis indolem inueniet, in ea regnabit; ſi repugnantem, vix aliud quam corriget; Adeo vt de infantis moribus vitaque dicturus, non

inſpicere modo cœlum debeas, ſed parentes, ſed fortunam, quæ grauidæ matri fuit, ſed diuerſa alia,& plerumque tibi ignota. Et ex his quidem ſecundæ quam poſuimus quæſtionis ratio ipſa ſe aperit; ex aſtris ſcilicet non ſtatui certo poſſe, quid acturi paſſurive mortales ſint. Nam cum moderari poſſimus ingeneratis affectibus, quidni & ea declinare quæ illi affectus peperiſſent ſi fuiſſemus obnoxij?Cumque ex varijs cauſis nunc leuius, nunc grauius naſcentis hominis animo incidat illa prementis cœli conditio, cur vno effectu in omnes valiturum exiſtimes quod non in omnes eadem poteſtate inualuit?

Addebam, nec deprehendi ſatis poſſe, quænam ſit connexio vel auerſio ſyderum, quæ infantibus ſemina venturarum cupiditatum ingenerat. Vos eam ſpectatis,quæ ſuperſtat naſcenti. Quidni & illam quæ fuit cum animaretur fœtus in vtero? quidni cæteras ſub quibus tenerum corpus, & adhuc anima ſui ignara, in aluo materna inſtruebatur ad viuendi patientiam? Equidem ex eorum ſyderum conditione, non minus quam ex ipſis natalibus, pendere infantem exiſtimem.

Quod vltimum aſſerui, res liberas, aut fortuitas, huic ſyderum poteſtati ſine ſacrilegio non addici, vrgerem vehementius; niſi timerem prolixitatis meæ odio tibi Regem conciliare. Dicam tamen & vos id velle, & ſine ſcelere aut amentia velle non poſſe. Quid liberius quam vxorem ducere; hoc vel illud vitæ genus inſiſtere? Aut quid magis fortuitum, quam vt homo pereat ferro, aquis ſoluatur, inimicitias ſuſcipiat, certo vitæ anno ægrotet; principibus charus, dignitate vel contumelia inſignis ſit? De his tamen reſpondere, Mathematici, ſoletis: hic audacia, hic

præ-

præda eſt veſtra. Nuper furtum à ſeruo erat factum; fugerat ille, & à domino quærebatur. Nihil magis fortuitum, quam vt caperetur, aut abiret incolumis. Contigit ergo vt ſoſpes euaderet; & continuo de veſtris vnus myſtis, ratus de præteritis augur, retulit nobis, inultum latronem aufugiſſe, quia interceſſerat Luna Mercurio, ſcilicet furum patrono, eumque contexerat. Ægre mihi perſuaſit ſe ſerio hanc fabulam nobis afferre. Non in Deum ergo cura, non in domini diligentia, aut furis ipſius ſolertia fuit, vt ille caperetur, aut tuto lateret: ſed hoc totum ex aſtrorum imperio factum: à quibus ſi hæc humana ſic aguntur, fruſtra negotijs quiſque noſtris operam curamve impendimus. Fient enim vel ceſſantibus nobis quæ ipſa præſcripſere; & quæcunque vetuerint, nulla noſtra induſtria procedent. Vt cætera vero prætercam, quibus iſta refellatur quam Dijs naturæque infertis iniuria; Quæro, Chaldæe, vtrum illa vis, quæ fęlicem naſcenti puta infanti vitam portendit, aut violentæ mortis caſum in trigeſimum forte, aut amplius, vitæ annum conſtituit, vtrum inquam illa vis quæ hos caſus illamque motura fortunam eſt, duret in cœlo, & deſtinatum tempus expectet, quo terris illabens, cogat in neceſſarios effectus neceſſaria inſtrumenta; An vero inſeratur ipſi infanti; vt veluti fota, & paulatim coaleſcens, iuſſo tempore erumpat, impleatque quod aſtra mandauerint. Si dicis in cęlo perſtare, manifeſto es imprudens. Nam cum fortuna infantis conſtet (vt vultis) ex modo quo aſtra, dum is naſceretur, inter ſe erant nexa; poſtquam eum modum in cęlo deleuerit eorundem ſyderum curſus, aliumq; effecerit, forte priori contrarium; qua in arca, vel penu

cœleſti, recondetur prior illa vis, quæ poſt multos demum annos exerenda eſt, & in ſcenam mittenda? Sin putatis adhærere ipſi infanti hoc fatum, quod in virum deinde valeat, adhuc peius nugamini. Scilicet in naufragio cauſa eſt, cur venti ſe tollant, cur ſui oblitus gubernator infigat vadis proram; aut colonus cauſa eſt belli quod eum pauperat; vel mitioris cœli quo fruges abundant! & quos excidentium terrarum labes abſorbet, ſolidos illos naturæ ſinus frangunt fati ſui violentia, vt deſtinato à ſyderibus obitu defungantur! Plura in pernicioſiſſimam amentiam non dico, quæ Deos hominesque vna captiuitate damnat; quæ ratione deſtituta, vaniſque ſucceſſibus ſæpe eluſa, tamen inanes, ac interdum ſceleratas ſpes ſubijcit conſultorum animis; aut inutili metu ſuſpendit incautos.

Iactant tamen quædam ſuorum oracula, quibus euentus reſponderit. Ex ijs conciliare fidem, tanquam non ſpernendæ arti, volunt. Primum quidem, ſi quæ talia extiterunt, nego neceſſitate fatorum contigiſſe, aſtriſve cogentibus. Facilius crediderim aliquod eſſe numen quod in vindictam impiæ credulitatis nonnunquam repræſentet mortalibus ea ipſa quæ ſibi non à Dijs ſed ſyderibus metuerunt. Deinde vt inſomnia, quamquam ſine arte vel duce oberrantia, tamen interdum fortuitas rerum venturarum ſpecies referunt: Et cæcus ſi vim lapidum ſpargit, aliquando imprudens tangit metam; Sic dum multum & paſſim Chaldæe mentimini, nihil mirum ſi nonnunquam fortuna veſtram audaciam commendat: & miramini vos vera dixiſſe. Etiam pauca reſponſa quæ vulgo celebrantur, vanitatem artis} proſcribunt, Nam quod luculentius

ſignum,

ſignum, non ſolere vobiſcum veritatem, quam inſtar prodigij iactari, ſi in illam interdum veſter ludus incurrerit? Sed nec tantum tribuo famæ, vt quod de vaticinijs veſtris memorat vtique credam. Prodigia cum narrantur excipi ſolent fauore mirantium; & quamquam non ad verum exacta ſint, poſtquam ſemel Scriptorem inuenerunt, pluribus placent, veneratione creſcunt, vetuſtate commendantur. In hunc modum fabulas veſtras inualuiſſe exiſtimem; Niſi dicas impiæ arti acceſſiſſe nefandorum geniorum commercia. Hi enim tranſacta inter homines, ſecretaque accurate explorant, & ſagaciter de futuro coniiciunt. Veſtros ergo Chaldæos, ſi in pudendam eorum familiaritatem acciti fuerunt; nihil mirum, ſuggerentibus ipſis atque monſtrantibus quæ ſupra mortalium ingenium erant, interdum claruiſſe. Nimis moror. Si quæ Siciliæ ventura ſunt noſti; quidni, Mathematice, & tua ipſius fata perſpicias? Cur neſciſti me tibi hodie grauem fore? Cur non in experimentum artis monuiſti adeſſe qui te turbaret? Denique ſi potes explorare, an Rex de hoſtibus triumphaturus ſit; illud primum explora, an ſit tibi crediturus. Tibi autem tantus Rex crediturus ſummis in rebus, eaque ex arte, quæ vel ſi de leuibus ac quotidianis prædicere audet, inani euentu in omnium riſus ſolet incurrere? Nam ſerenos aut nubilos dies, vim imbrium, turbines, ventos, diſpenſari generi humano ex aſtrorum inter ſe commercio vos quoque proclamatis, & nos partim agnoſcimus. Adeo tamen frequenter erratis, cum ex inſpectione ſyderum aut ſolem promittitis, aut pluuias; vt in prouerbium abierit veſtra illa ludendi fingendique licentia. Tu ipſe cœlum explora;

ſequere Lunæ curſus, bella vel fœdera cœleſtium ignium confer in tabulas. Inde, ſi potes, deſtina ſudos dies, fœdos oſtende. Si non erras, ſi te euentus non arguet, ego me tuæ arti quam laceſſo dedi ad pœnam non recuſo. Neque tamen in aerem, in nubes, in ſerenum, minus ſydera poſſe dices, quam in corpora fortunaſque mortalium. Cum tu igitur illa ignores, cur te iſta exiſtimemus prænoſcere? Scies nempe ex aſtris quo ceſſura ſint bella, & quæ ſors Siculas mentes actura ſit; neſcies autem quando hortulo tuo imbrem, quando pecori ſolem eadem aſtra annuerint? Imo fatendum ex hac ignoratione tempeſtatum, vel quid velint ac iubeant ſydera vos neſcire, vel eſſe prætereа vim aliam quam neſcitis, quæ vt lubet hæc ſyderum decreta atque imperia antiquet.

Quod ſi de publicis regijſque negotijs adeo facilis tibi notitia; priuatam rem tuam cur eadem ſcientia non protinus auges? cur præuiſis rerum euentibus moleſta omnia non declinas, fœlicitatem non ſequeris? Cum in Phrygia eſſem, erat anus quæſtuoſa diuinationibus. Accidit vt in opulenti ciuis domo intercideret furto paropſis precioſa. Is cui ſupellex credebatur, amico comite ad hanc vatem cum nummis pergebat, iam furem ſe tenere, iam recipere paropſidem, ſpe oppido vana præcipiens. Mane erat; & cum iſti aduentarent, primum anus fores ſoluebat, quæ tunc forte iniecto ſterquilinio altiſſime ſordebant. Neſcio quis vicinus per illam furtim iniuriam illuſerat mulierculæ. Subſtitit ergo irata; &, Si ſcirem quis ganeo, inquit, ad hanc inſolentiam tenebris vſus ſit, regererem, per Apollinem, regererem in os impurum quicquid meis liminibus ſordium dedit. His

auditis

auditis qui conſultum veniebat inſpexit in ſocium, &, Quid pecuniam, inquit, profundimus? Scilicet anus ſciet quis nos prædo vexauerit, quæ rerum ſuarum ignara, & ſtercore pene in os ingeſto, adhuc neſcit cui iraſci oporteat? Nec ſegnius quam venerat, diſceſſit à Sibylla. Rem epigrammate vulgauit neſcio quis Poeta, quod adhuc hæret memoriæ, & quia breue eſt, ſi placet, recitabo.

O ſors, ſydera, Pythij receſſus,
Et fati bene præſcia volucres,
Vos ſæuis anus en verenda rugis.
Vos illo vocat efferata cultu,
Quo Lunam quatit Ænonis rubentem.
Quid Rex cogitet, aut Dei minentur,
Quid ſub pectore deliteſcat omni,
Nouit ſcilicet, indicatque nummo.
Vnum dicite quod miſella neſcit;
Ecquis ſtercore limen omne pauit?
Quæ nunc auguria, ò potens Apollo.
Quæ lux, quæ via, ducet ad nocentem?
Fruſtra ſollicitas, Sibylla, diuos,
Sortes, ſydera, Pythios receſſus.
Et fati bene præſcias volucres.
Nam Phœbus pater, ò verenda Phœbas,
Hæc oracula naribus reliquit.

Plura dicturum Nicopompum Rex Cleobulo innixus deſtituit. Reliqui inter iocos ſequuti ſunt. Sed Cleobulus Regem monebat, quanquam vanum hoſpitem, tamen periculoſum, non per iniuriam dimitti debere. Facile eſſe vt læſus pernicioſa aſtra fingat; Non ægre ſuperſtitionibus militem laboraturum. Ergo iam mœſtum vocant, aguntque promiſſæ operæ gratias. Sed ne ea vterentur, obſtare tunc tempora. Neque enim videri ex Regis maieſtate, vt tanquam victoriæ incertus anxie ad ſui natalis fata reſpiciat. Tamen oblatę

beneuolentiæ præmium fore. Nec morari: medium præſtigiatori talentum, redimendæ quam timebant iniuriæ, mittunt. Inde ad grauiora conuerſi ſunt: nouis ſubinde nuncijs de Lycogenis apparatu haud læta ferentibus. Nam in exercitu Regis non amplius decem millia iuſtæ armaturæ pedites erant. Duo millia numerus equitum impleuerat. Funditores & ſagittarij ter mille & quingenti dicebantur. Triginta falcati currus erant. Decem naues cataphractæ: aliorum nauigiorum ad bellicos vſus numerus duplex. Hyperephanij nullo publico conſilio defecerunt; ſed vt cuiuſque ferebant ſtudia, hi cum Rege, alij apud hoſtem militauere. Sed in Lycogenem rerum hominumque maiorem vim tempeſtas contulerat. Recenſitos haud procul Syracuſis ſub Præfectis diſtribuit. Triginta peditum millia, equitumque ſex, nomina dederant. Et ne omen deeſſet, qui primus deſcriptus eſt, Nicon appellabatur, quod ſuperſtitio vulgi, quaſi rem fortuitam, in auſpicium accepit. Certus erat Lycogenes, non ſe diutius imperaturum quam illi inſanirent. Dum res ergo feruebat, totius exercitus mole in Regem contendit. Rex contra promouit ad ignobilem riuum, qui humo per torrentes direpta ſub altioribus ripis fluebat. Infidum circa ſolum faciebat perceptus venis humor, & aqua quæ extra alueum non pridem ſtagnauerat. Eo obice ſuſtinere Lycogenem vel pauciores potuiſſent; Et ſtrenue ille aderat; conatumque circuire iniquitatem loci, quacunque tranſitum parabat, obiecti à Rege milites prohibebant. At ille ne interim non tempore vteretur, Anaximandrum ex ſorore nepotem, & fratrem Oloodemi Menocritum, qui Ennam, qui Catanam obſiderent,

rent, cum aliquot cohortibus miſit. Ex ſuis autem caſtris, & regijs, multi aſſidua velitatione collati variam in dies fortunam ad ſuos referebant. Nihil tamen ſummæ rerum decedebat inter illa priuatorum certamina.

Quis putet in tam horridis motibus, & ſub ipſo diſcriminis ictu, aliarum rerum affectus durare potuiſſe? Atqui vehementius Archombrotum atque Argenidem curæ ſecretæ, quam quæ palam videbantur, premebant. Illa in Poliarchi virtutibus tota, conficiebat macie corpus, animi viribus inter ſolitarios fletus conſumptis; prædicabatque confeſtim reuocandum veterem Lycogenis hoſtem, & aſſuetum de eo triumphare. At diuerſa agitabant Archombrotum. Inquietatus miſerrima ſpei incertæ dulcedine, nunc bellum deuouebat, quod inter caſtrenſia non promoueret de amore profitendo conſilia; nunc gaudebat prodendæ fortitudinis copiam factam; & vtraque de cauſa in hoſtem concitabatur. Sæpe tamen ſeipſe incuſabat, quod ſolus adeſſet tanto Meleandri Argenidiſque diſcrimini. Debuiſſe ſcilicet comparari exercitum, & magnitudine beneficij, ſimul amorem, ſimul natalium decus oſtendi. Et hercule nihil horum neglexiſſet. Sed res temporis multi erat, hunc Siciliæ ſtatum nunciare in patriam, cogi inde milites, traduci exercitum: Præceps vero imminebat à Lycogene periculum, neque tam lenta expectaturum auxilia. Neque leuior de Poliarcho cura erat, quem vbique ſauciæ menti per inſanam æmulationem oblatum diſſimulato odio ita eleuabat apud Regem, vt videretur ſibi ipſi nil agere. Ergo in contumaciam trahebat, quod ille cum mitteret Lycogenis epiſtolam, nihil litterarum ad Regem dediſſet. Sui, Regiſque

fuiſſe oblitum, in illa ſiue negligentia ſiue ſuperbia; Nec facturum ex maieſtate Regem, ſi ſcriberet prior. Sic malignis & quotidianis verborum inſidijs paulatim aſſueſcebant Regis aures; eo facilius quod nihil eſſe Archombroto diſſidij cum Poliarcho ſuſpicabatur. Gelanorum quoque non latuit aliud Archombroto animi eſſe quam quod Poliarchus diſcedens reliquerat. Sed quod videret in aula gratioſum, facile id ſupercilium in fortunam retulerat, quæ priores neceſſitudines tanquam præſenti faſtigio indignas, aut graues, ſæpe timet agnoſcere. Interim patroni familiam (hanc enim à curatoribus Rege iubente receperat) ſic admonitu Argenidis inſtruxit, vt omnes propediem eum coniicerent eſſe venturum.

Cæterum properabat redire in Africam, diuque ocioſa dilatione fruſtratus eſt. Tandem ex Archombroti ſermonibus inſtitutus Rex, indonatum, ac nec ſaltem blandius habitum, iubet renunciare Poliarcho; Regem ſe, non veneficum eſſe; Oloodemi & Eriſthenis exitium peregiſſe ſuam cauſam. Nec ſe facilius inuenire cur ad ſe non ſcripſerit Poliarchus, quam cur ſcripſerit ad Poliarchum Lycogenes. Gelanorus inexſpectata acerbitate motus, vix tenuit iram. Memor tamen Regi ſe loqui, nec plus ſibi in expedito eſſe verba, quam illi vltionem, haud aliud retulit, quam non modo ſcripturum Poliarchum, ſed impigre adfuturum, vt ſi quid errauerat, diſcuti poſſet. His verbis Meleandrum, iam ſponte omnia metuentem, in diuerſas cogitationes diripiens, reliquit; nunciauitque Argenidi, quam inclementer Rex dixiſſet Poliarcho. At illa, vix lacrymis temperans; Nihil Dij reliquum fecerunt, Gelanore, quo mihi & Poliarcho noceretur. Diuiſi, ideoque miſerri-

mi, alter alterius dolore conficimur. Accedit ab Lycogene de regno mihi periculum, quoniam ei chara ſum, ipſi quoque triſtiſſimum. Quid proderit eum ſuperflua ægritudine onerari, vt & patris in ſe mei iram intelligat? quem vt opinor non mala mens, ſed calamitas mutauit. Si me fas eſt aliquid exorare; da mihi, illique, Gelanore, vt ipſe hoc neſciat, Ego curabo vt delicti pœnitentiam agat pater, ametque Poliarchum. Et ſilentij præmium erit quicquid tua conditio poteſt agnoſcere. Fruſtra autem ſperaueris, ſi de iſta re patrono indicium feceris, clam me futurum. Vt ſpondeat tutum fore ſecretum; at ſi illum mihi fata reddiderint, expugnabo taciturnitatis fidem, ſciamque quam multum fefelleris. Apud eum quid valeam, nemo melius te ipſo intelligit. Confirmante Gelanoro, ſe Argenidi pariturum, ipſa litteras ad Poliarchum tradit. Iis vehementer petebat, vt quam ociſſime in Siciliam traijceret. Si vinci Lycogenem fatum erat, ab eo potiſſimum vinceretur. Sin Dij parabant triſtiora, tegeret fugientes. Cumulatum deinde muneribus dimittit ad nauem.

Iam ſecundus menſis erat, ex quo Ennam fatigabat obſidio; Defecerant alimenta, nec ſpes erat à Rege auxilij. Igitur conſumptis omnibus præter fidem, legatos ad Lycogenem de deditione mittunt. Exhilaratus ille, quod victoriæ ſimulque clementiæ exemplum hinc quæreret; Nihil ſe optare reſpondit, niſi vt felices eſſe vellent. Ad hoc tantum vim adhibuiſſe. Redirent ad Siciliæ corpus, cuius in Meleandrum conſenſui imprudentes obſtiterant. Sed multi periere vt tuto liceret ad regia caſtra concedere. Quo permiſſo, plus pauoris militibus Meleandri

quam auxilij fuit; cum iſti Ennæ miſerias, & obſidentium robur, ita traditæ vrbis excuſationem augerent. Domita Enna licentius exultare Lycogenes, aditusque multiplici ratione tentare, quibus riuum & paludes à Rege inſeſſas ſuperaret: Diffiſuſque Meleander obtineri diutius locum poſſe, prima vigilia totis caſtris ignes accendit, ne hoſtis intelligeret deſeri ſtationem, nec ſigno tuba dato, militem reducit ad campum qui Epeircæ ſubiacebat. Inſequutus poſtera die Lycogenes triumphantes copias effudit totis campis, terribili ſpecie, militumque fiducia in barbaros clamores parum ciuiliter elata.

Et Rex quidem tot curis inſomnis, nunc prælio optabat decernere; nunc ſe vrbis munimento tueri: interdum tanquam perditis rebus, de fuga cogitabat in Africam. Forte fuit, vt neglecta quiete, ſolitarius in hortum prima luce concederet. Sublimis erat locus, mariſque ſubiecti proſpectu liberrimus. Agitantem quid in extremis eſſet honeſtius, nunc ſubibat non ignaua pugnandi mens; nunc ſenem, & patrem, filiæ cura ad cautiora reuoluebat conſilia. Victoriſne præda eſſet hæc virgo? & quæ in ſceptrum genita erat, à libertate excideret? Rurſus occurrebant fugiendi incommoda, rurſus numinum ira, &, quod in immerita calamitate triſtiſſimum eſt, temporum exactorum fœlicitas. In hoc inquietæ mentis æſtu ſtupentes oculos mittit in pelagus. Sed nebulæ; quæ ex vicinis montibus incubuerant, altiori ſole diſcuſſæ, aperuere paulatim faciem rerum perculſo horrentique mirabilem. Quippe nauigijs ſtratum mare, haud procul à portu, vexillis late vibrantibus, nouum bellum, nouos terrores afferre videbatur. Claſſis ingens & incitata ſubli-

blimibus velis. Fulgor præterea armorum, hominumque frequentia. Cumque non multo exterius quam extra tormentorum iactum fuere nauigia, ſubito clamore nautarum demiſſæ à puppibus anchoræ totam claſſem ſtiterunt. Nec diu ſecum exegit Rex, qui homines, aut vnde venirent: Sed in deteriores metus ſponte iam verſus, & aliquoties pedem terræ incutiens; Heu, inquit, ergo nec fugam mihi fata reliquerint! En à Lycogene claſſem, en obſeruaturos portuum clauſtra exercitus. Sed neque hoc immerito accidit. Coget te iſte caſus, ſenex ignaue, ad iuſtam bellicamque virtutem; & quid ſponte facere debueris, en hoſtis admonuit. Tantillam meam claſſem contra promoueam, fortuna, nauibus, copijs impar? An ijs omiſſis, quod eſt ſatius, vertar in Lycogenem terreſtri certamine; & ſaltem in Sicilia mea moriar? Turbatus, nec aliud quam honeſte cadere expetens; proximos aduocat. Iis monſtrat terribilem maris ſpeciem, dimittique ſpeculatorium nauigium iubet, quod de ſuſpecta claſſe referret certiora. Archombrotus ad omnia pericula contumax, hanc ſibi depoſcebat non ſecuræ quæſtionis prouinciam. Sed annis & virtute feruentem Rex iuſſit digniora diſcrimina expectare. Inter hæc lembum vident ab claſſe aduerſa aliquot remigijs ad portum promoueri; & miſſus Timonides qui venientes exciperet ſciſcitareturque quæ erant pernoſcenda, primus mitioris fortunæ auſpicium accepit. In lembo præco erat; ac ne duriora nunciaturus crederetur, bacillum atque caput oliua circumdatus. Sed quis eſſet, quidve afferret, non faſſus Timonidi, cum Regis colloquium petijſſet, illum, protinus Meleander, iam intepeſcente metu admiſit in conſpectum.

At

At Præco; Radirobanes Sardiniæ & Balearium Rex (inquit) hanc tibi hoſpiti Meleandro Siciliæ Regi teſſeram mittit. Si conferre volueris, inuenies eſſe illam, quæ mutua fuit tuis ſuiſque parentibus. Simul dimidiatum annulum tradit; in cuius ſumma parte puſilla ex auro manus erat, quæ ſi parti alteri iuncta eſſet, ſimili quoque manui, itemque porrectæ, tanquam in fœdus occurreret. Rurſùs præco; Agnoſciſne, Rex, hoſpitium? ait. Et Rege fatente; quippe alteram annuli partem apud ſe ſeruari; Adeſt, inquit, in æquore tuo hoſpes Radirobanes cum præcipuis imperij viribus, quas in claſſem coegit, & cogendi cauſa fuit, quod te malorum ciuium defectione premi cum fama retuliſſet, ſtatui hoc peſſimum in Reges exemplum, maxime hoſpes, ferre non potuit. Silebat Meleander, Deorum tam ſubita beneficia prope non capiens. Sed ad conſtantiæ ſpecimen erat, ne vultus mutaretur. Referes, inquit, tuo Regi, ò præco, iam me ignoſcere furori meorum; quos aliquis non inimicus Deus concitauit ad facinus, vt tanti hoſpitis beneficio & conſpectu frueremur. Subeat modo Siciliam, atque intelligat nihil nos fore in eo colendo ſegniores quam ipſe in promerendo fuit.

Simul his, Præco ad curandum breuiter corpus abductus eſt; interimque Meleander aduocato ſuorum conſilio quærere cœpit, ipſumne oporteret ad Radirobanem ire, an fidei maiora pignora per purpuratos experiri. Varia illi cenſebant; tantæ fortunæ nec diffidere nec credere ſatis auſi. Nam cur Radirobanes illos ſumptus, laboreſque, alienæ vtilitati daret? præſertim nec rogatus, nec hoſpitio antea vſus? Omnem nimiam gratiam ſuſpicioſam eſſe. Vix credibile; hunc potius

Melean-

Meleandro, quam ſibi, eam claſſem adornaſſe. Nam & (inquit Rex) meo patri, multa vt ſcitis cum Radirobanis patre diſcrimina fuere; fœdera inde, & imago hoſpitij, verius bello laſſatis, quam odia ponentibus. Nunc quid cenſeam, auxilium an inſidias aduenisſe, adhuc incertum eſt. At Cleobulus, nihil dubitandum aſſeruit, quin Regem oporteret ad Radirobanem ire. Nam ſi ille amicus accedebat, certe auxilium venire in tempore; & nullam in ipſum humanitatem nimiam videri. Sin aut ſponte Regem odiſſet, aut faueret Lycogeni, non poſſe Meleandrum terræ marique coniurato obſiſtere; & ex Maieſtate Regis fore, ſi fidei ſimulatione deceptus potius videretur, quam expugnatus ingratijs. At vnde (inquies) hic Radirobanis in Meleandrum amor? Fallor, aut Rex iuuenis, &, vt audio, in gloriæ cupiditate immodicus, hanc occaſionem rapuit, qua præter bellicam famam (Rex) nuptias filiæ tuæ, tanquam ex merito, ſibi conciliet. Pugnabit itaque tanquam pro rebus ſuis; eo Siciliæ amicior, tuæque reuerentior maieſtatis, quo propius ſperabit in tuam regiam adoptari.

Et Cleobulus quidem ex vero diſputabat. Quippe Argenidis fama, ſimulque Siculi regni, quod ad Virginem ſpectabat, cupiditas hanc Radirobani mentem iniecerat. Naues ad expeditionem in Mauros, quam ſecreto moliebatur, inſtructas habuerat. Sed perlato Siculi belli rumore, diſtulit pauliſper Africam; & laudabiliori incepto ad Meleandrum nauigauit. Sed Archombrotus (nam tunc conſultanti Meleandro aderat) ipſo nomine nuptiarum Argenidis offenſus, adeo in Radirobanem Cleobulumque excanduit, vt vix mutatio animi tegeretur in oculis. Nihil tamen repugna-

pugnare, aut omnino dicere auſus eſt. Cleobuli vero ſententia à Rege laudata; miſſi confeſtim ad portum ſunt, qui regiam ſcapham inſtruerent. Tranquillis rebus Rex tuta littora in ea circumuehi amabat. Mediocris erat; nec plures capiebat octo remigibus totidemque vectoribus. Sed aureis argenteiſque picturis notabilis, totam in ambitu vndam fulgore imaginum ludebat: & haud procul à puppi puſillis ex auro litteris hi verſus erant ſcripti.

Hac te cæruleo natam, Cythereia, ponto
Parua ratis, ſimiliſque tuæ, pulcherrima, conchæ,
Tutelam numenque petit; non Martia fortis
Tela pati; aduerſas ſi ſors Bellona carinas
Implicet, & tremulo ſuſpendat in æquore bellum.
Nec ſæui patiens Boreæ, cum turbidus ille
Stridet, & alternis medium ſeſe obruit vndis.
Littoreis tantum apta vadis vicinia ſecabit
Æquora, cum pluuium detergeret cantibus Auſtrum
Cymothoe, & pectet virides in rupe capillos.
Tunc leget extremos portus ratis iſta, potentem
Tunc dominum paucis audebit credere tonſis.
At tu, ſi meritos Eryci ſeruamus honores,
Ne leuibus, ne, Diua, Notis permitte tyrannum;
Ipſa manu contos, paruæ breuia arma carinæ,
Ipſa tene, & placidam ſeſe criſpantibus vndis
Sterne viam. Tecum Oebalij duo ſydera fratres,
Et ſoror. O magnis verſata potentia ſemper
Fluctibus, & ſemper ventoſum Regibus æquor!

Tunc vero purpureis tapetibus auxere ſedilia; & in puppi inſtar ſolij fuit, quod caperet duos. Eurymedes ad arcis cuſtodiam relictus eſt; Arſidas parua rate præmiſſus, qui Radirobani nuntiaret aduenire Meleandrum. Facile tota Epeircte ſe fama diffudit, adeſſe cum validis auxilijs Sardos hoſpiti Siciliæ opem laturos. Nec tarde credebatur. Subita ergo hilari-

laritas, nec modo ſpes, ſed victoria fiducia, paulo ante deiectos mutauit. Toto foro concurrebant, manibuſque, vt quiſque aduenerat, plauſis, ſibi ſalutem gratulabantur. Nec temperantior eorum, qui muris ad cuſtodiam præſidebant lætitia. Cum vero Rex ad portum deſcendit, acclamationibus vulgi, tubiſque mox, & omni concentu quo tunc Martem acuebant, cœlum implentibus, ſonus in hoſtium caſtra illatus eſt. Et quoniam militaris erat clangor, Lycogenes auſus eſt credere Regis exercitum ſpe amiſſa exarſiſſe in vltimos impetus; & in re inuehi morituros. Itaque ad proximos ita locutus fertur. Hic dies nobis laborum poſtremum eſt; modo copiam mortis ijs fecerimus, quos viuere non poſſe effecimus. Ite ad milites;& ad prædam vocare prope emeritos. Dij omnes, quo gratior eſſet victoria, inſperatam maturauere. His dictis, dum ordines inſtruit, vultuque ac voce omnibus fortitudinis author eſt; interim exploratores præmitti qui certa de aduentu hoſtium referrent. Et illi toto itinere prouecti, poſtquam nihil hoſtile occurrebat, in caſtra reuerſi ſunt, nunciantes, nullos quidem armatos in campis apparere; cæterum pene bacchantium tumultus audiri in mœnibus, tubiſque & tympanis perſonare totam circum regionem. Ictus ex merito Lycogenes fortunæ recedentis præſagijs, tamen in procinctu conſtituit aciem; alioſque non militari cultu, ſed tanquam ex proximis villis agreſtes, ſubornat, omnia tutius exploraturos.

Iamque Arſidas Radirobani colloquutus, promota ex portu nauigia quibus Meleander cum ſuis vehebatur oſtenderat. Quippe plurimi lembi Regem comitaturi, procedebant in

in altum; tumultuque & ſtudio vectorum, de more ſubitæ lætitiæ ſtrepebant. Prætoria Radirobanis, regij faſtigij opulentia inſignis, ſtabat religata anchoris tribus. Ad omnibus velis inutiles & ex ſolo luxu pendentes laciniæ aura rapiente ludebant in aere. Cornua & antemnæ fluitantibus quoque vexillis incumbentem ventum temere ſequebantur; multiplices autem à tribus malis funes, religabantur ad latera nauis; ſpeciemque procul viſentibus aut ampliſſimi retis, aut detecti tentorij præbebant. Puppem Helena cum fratribus illuſtrabat trium ſyderum auro. At nautæ eo die non ſordidi, in cæruleis erant veſtibus; & vel inſtabant officio, vel antemnis ac funibus, ad artis ſuæ ſpecimen, tanquam alis ferebantur. Eadem remiges veſtis in tranſtris ornauerat. Milites armorum & ſagulorum pretioſiſſima erant induti. Rex quoque frequenti in Liguriam commercio, didicerat ab Hetruſcis decora maieſtatis, habebatq; in prora lictores, virga & faſcibus inſtructos, tanquam aquas ſubmouerent. Lignei gradus à latere nauis ad mare deſcendebant cæruleis ſtrati tapetibus in quorum ſummo excepturus Meleandrum, Radirobanes ſtabat, veſtem regiam indutus, quam ex auro & carbaſo textilis zona præcinxerat. Enſis ex ea pendebat; cælatæ vaginæ opera præcipuus. Ipſe capillitium promiſerat in humeros, paulo precioſius delibutum quam militarem decebat. Familiariſſimum habebat ex Liguria ſenem; cui commiſſus puer fuerat; & adultus non tam illius conſilia ſequebatur, quam quæ facere decreuerat ſcire ſinebat. Virtiganes dicebatur. Huic tunc & Arſidæ loquens ſpectabat Siciliæ oram; ſitumque, & ignota

adhuc

adhuc bona, ſuperflua humanitate commendabat.

Tandem ad nauem ſcapha Meleandri applicuit; qui in paratos gradus enixus eſt admoto ad fulcienda veſtigia Archombroto, donec eo vſque peruenit, vt tradere Radirobanes manum poſſet. Tum vero tanquam olim familiares coiere amplexibus; & gratias agente Meleandro, quod is ſe adiutum voluiſſet, ille beneficium modeſtiſſimis verbis augebat. Pauca deinde inter ſe colloquuti, hic ad ſalutationem Proceres Siciliæ, ille Sardiniæ, admiſit. Amicos hoſpiteſque appellabant. Mox & Radirobanes, nec rogatus deſcendit in Meleandri ſcapham, qui ſe in naui prior, eius poteſtati tradiderat. Perſonabat toto littore nauibuſque ſymphonia; ſimulque militum & remigum clamor, celebrantium mutuam Regum fidem; Non ferro, non aggere, non cuſtodibus tutos, ſimplici pietate, atque iure hoſpitij, inter ſe iucunde verſari. O miſeram ſæpe potentiam, in qua raræ felicitatis eſt, ad bona priuatorum, nec ſuſpecti commercij humanitatem, peruenire. Expoſitos in littore Reges, rurſus amplexus, rurſus blanditiæ tenebant. Hinc Radirobanem, cum in prima arena adoraſſet Deos Siciliæ, Meleander illi exterior ad equos deduxit, qui haud procul vtrumque expectabant. Inde amicis ſepti primum in vrbem, deinde in arcem prouecti ſunt. Purpuratis Meleandri curæ fuit, vt Sardiniæ Optimatibus illa veſpera bene eſſet. Præbuere certatim hoſpitia, adeo omnis generis officia cumulata, vt vix belli quod arduum inſtabat, meminiſſet hilaritas.

At non Archombroto læta hæc erant, ſibi æmulum adueniſſe cogitanti, quem à Rege & Argenide non amari nefas eſſet. Ergo dum

cæ-

cæteri Radirobanis amicos excipiunt; ipſe ſpecie vtilioris curæ diſcedit ad mœnia, quaſi excubitores per omnes ſpeculas Regis nomine aditurus; ne vigilias ſolueret auxiliorum fiducia: Sæpe immatura gaudia aditum hoſtibus ad nocendum præbuiſſe. Atque vbi frequentiam euaſit multo ante moleſtam, cœpit in longo & vacuo aggere ſpatiari temere inclinatis ceruicibus, nexiſque lacertis, & ad pectus obnoxie adductis. Nunc amens ſtupebat; nunc ſimul videbat innumera incertus quid cogitare, aut vnde dolere inciperet. Et, O Deos, inquit, vltores! Tu enim Poliarchum odiſti, tu hominis quem chariſſimum habebas reditum interuertiſti, vt æmulum grauiorem acciperes. Quam male Radirobanes ſucceſſit Poliarcho? cui me hoc pectus, hi lacerti, ſed maxime amor, parem feciſſet. At Radirobani quis me impetus, quæve virtus æquauerit? Non modo ſibi nixus, ſed tota regnorum ſuorum fortuna, procedit in certamen, verius in me quam pro Meleandro aut in Lycogenem. Quod ſi Argenidem amo, iſtum (ò dolor) neceſſaria ferentem auxilia non licet auerſari. Tu ignauus amator neſciſti mereri quod optabas; ille inuenit quo prius beneficium afferret quam poſceret.

Sub hæc ſui incertus, & grandioribus veſtigijs ferociter obambulans, ſilentium aliquandiu tenuit; donec iurgio cum fortuna reſtituto inter acerbos riſus; En iam (inquit) tres in Argenide laboramus, tres in fœlicitatem quæ duntaxat vnum capit ſumus erecti, ego, Poliarchus, & Radirobanes, vt eos omittam, quos nihilo me eſſe ſaniores nondum intelligo. Miſer! Non vides quotidie plures in hæc vota orituros? Niſi forte aut illa ama-

ri

ri indigna eſt, aut ſolus es oculatus. Sed cæteris amouendis tempora ſua erunt. Vide modo iſte à Radirobane fluctus ne nauem euertat. Incolumi Lycogene, intempeſtiua cum illo ſunt odia. Certe præmium non auferet ante victoriam. At quot in armis vices ſunt? quanto illo momento ſe fortuna in diuerſiſſimas retulit formas? Quid ſi fortitudinis oſtentator extinguetur in acie? Quid ſi Meleandro grauis erit nimij beneficij conſcientia? Curandum eſt vt hæc in Lycogenem bella mihi apud Meleandrum honori ſint, & in Radirobanem rudimentum. Fraudandus interim animi impetus, vt cum quo meditaris diſſidium placide viuas. In hanc mentem vtcunque compoſitus ſucceſſit ad vigiles, monuitque ne turbati lætitia ſtatiouum curam omitterent. Eadem Eurymedis cura, eadem Præfectorum omnium fuit, ſed militum caſtigata ſecuritas, tamen plerumque inter vina & coronas vigilabat.

Poſtero mane de belli ratione cum ſuorum primoribus Reges egerunt. Radirobanis legiones erant adhuc in nauibus: Nec ille ignarus ſuſpicioſum fore, ſi cuperet validiſſimas in vrbem copias induci; ſubleuauit his verbis pudorem Meleandri, qui id ſe vereri liberaliter diſſimulabat. In hac claſſe quæ ſtat in anchoris, chariſſime hoſpes, octo millia grauis armaturæ milites aduexi; funditores, & ſagittarios, ad millia quatuor. Equeſtris apud me iuuentus eſt; ſed pondere ſpatioque abſterritus, equos in nauibus paucos impoſui. Si plures dederitis, ſeſſores à nobis inuenient. Cæterum, ne Lycogeni diutius ſit impune, ſi placet, in terram exponemus exercitum. Et quoniam impeditum rupibus littus ſolam per vrbis pomœrium viam præbet, cohortes ſingu-

ſingulæ recipientur in mœnia. Hinc vbi per aliam portam munimentis oppidi exceſſerint, caſtra quæ in montis radicibus ponemus petituræ; rurſus aliæ, aliæque, à littore ad vrbem conſcendent. Præſidium ex tuis in vtraque porta erit, tam qua copię intrabunt, quam illa quæ receptos euoluet in campum. Meleander tanta ſolecitudine nihil eſſe opus reſpondit; Nec quicquam à militibus timendum, qui fuiſſent ſub Radirobanis diſciplina. Cuſtodes in portis ſi Radirobanes vellet conſtituit, ex ſuis ſane apponeret. Nunquam ſeſe tutiorem quam inter illius pręſidia arbitraturum. Tali vtrimque colloquio prolixum de humanitate certamen Regibus fuit.

Sed vt Sardi, Baleareſque, de claſſe in littus effuſi ſunt, ad ſpectandos cohortandoſque milites ambo in equis ad forum proceſſere. Radirobanes, aurea arma purpurei ſaguli ambitu non tota contexerat; nudo capite, niſi qua faſcia ambiebat. Meleander, & ipſe armatus, longe conſtantiori maieſtate omnium oculos & ſtudia trahebat. Primi funditores vrbem ingreſſi ſunt: Baleares hi erant, tribus quiſque fundis armati. Nulli tunc genti eiuſmodi habenarum maior peritia; quam ſcilicet vnam colebant à puero. Dicebantur excipere in aere aues, & in probris numerare, ſi quem ictus fefelliſſet. Sequebantur vexilla Sardorum, qui Punico more, ex gentis vicinia, armati, læuigatis atque ingentibus clypeis tegebantur. Gladij breuiores pendebant ex balteo, quo conſumptis iaculis vterentur; Caſſides plerunque ex ære, verticibus in vrſarum leonumve rictus horrentibus. Tantum exercitum ægre illa dies tranſmiſit. Archombrotus atque Timonides in Meleandri caſtris erant, qui hoſpites ab vrbe in præparatum

vallum

vallum deſcendentes exciperent. Nouum illi aggerem excitauerunt, valloque, quod Meleandri milites præbuerunt, aucta caſtra cinxere. Largus fuit à Rege commeatus, iuſſique Siculi partim ad Sardorum cœnam ire, partim in ſuis illos tentorijs prouocare ad epulas.

Longe alia facies in Lycogenis caſtris. Quippe poſtquam de Radirobanis & auxiliorum aduentu certa fide relatum eſt, pleriſque metus inſaniam excuſſit. Quid in Regem eſſent auſi tum demum intuebantur. Subijciebat pauentibus ſolicitudo, adeſſe iam Deos violatæ vltores maieſtatis: & conſternatio animi in omnibus; etiamque vulgaribus rebus, dira omnia inueniebat. Auxit hos metus alacritas Regum, quibus maxima erat virium ſuarum fiducia. Quippe puduit tanquam obſeſſos in vrbe conſidere. Promouerunt itaque caſtra à radicibus montis propius hoſtem, vt, ſi prœlium detrectaret, vel pellerent vallo, vel foſſis incingerent. Cauſa, & Imperatorum maieſtas, magna ſæpe in bellis momenta ſunt. Regia caſtra maiori auſpicio venerationem inuenerant, Meleandri & Radirobanis tentorijs per ſummi imperij inſignia late ſurgentibus. Hinc eorum militibus ſpes acrior ſubijciebatur; inde hoſtes ad ſuæ militiæ ignobilitatem iam laxatis animis reſpiciebant. Sciebat quoque Lycogenes nihil optabilius ſibi quam prœlio experiri, priuſquam altius timor in ſuorum mentibus perciperetur: gaudebatque idipſum Reges velle. Adhuc enim incerta lux erat, cum ex regijs caſtris educi ad pugnam exercitum, exploratores ad eum retulere. Ne itaque remoraretur vir acer, in tentorij culmine coccineam tunicam committendi prœlij ſignum expoſuit. Per varia deinde caſtrorum ferebatur;

nunc

nunc militibus, nunc præfectis ſpem & ani-
mum fronte, verbis, habituque ſufficiens;
Quid metuerent tot victorijs clari? An Me-
leandrum veluti ex fuga reprehenſum; an
peiraticam Sardorum inſaniam, qui non tam
propitij Meleandro in Siciliam appulerant,
quam ex bello prædam quærentes? Si incli-
nabit victoria ad nos, inquit, properabunt
egregij auxiliatores Epeircten ſpoliare, & in
ſuam inde claſſem relati, circumferentur ad
alias fraudes. Ac etiam vt illis fides ſit inte-
gra; at num putes pro ignotis & externis ſan-
guinem gnauiter daturos; cum præſertim
ſint à nobis in quos pugnandum eſt, nulla ri-
xa laceſſiti? Deſtituent ſua fuga Meleandrum,
ſi vos ſenſerint viros, ſi quicquid minantur
experiri inceperint, denique ſi cogitabitis;
in omnibus quidem bellis pericula eſſe, at
raro tantæ laudis offerri materiam, vt duo
ſimul Regis inter ſpolia aut captiuos poſſint
haberi.

His dictis cum milites proceſſiſſent extra
vallum, caninum catulum de ritu Spartano
(nam originis milites admonebat) Marti
Enyalio immolauit; & eſſe litatum emptus
aruſpex in maniplis ſparſit. Acies autem eo
modo ornabatur. Dextrum cornu frater
Oloodemi Menocritus ducebat, partium ſtu-
dijs & priuato dolore Regi hoſtis. In læuo,
quod paludibus tegebatur, tyrones & mer-
cenariorum ſuſpectos Lycogenes vocauerat,
Nabide duce; vt intercepta fuga animos ad
vincendum acueret. At ipſe dilecto ſuorum
robore in medio erat, equo ſublimis, vultu-
que terribili, quem tot ſimul affectus in in-
certo ſceptri vel mortis incenderat. Expecta-
bat vt hoſtis copias, vt apparebat, inſtructas
admoueret, cum ex Meleandri acie viſus qui-
dam

dam in equo procedere, quem modico interuallo pauci milites tanquam ad præſidium ſequuti ſunt. Is confecto plus medio campo, longe à cæteris ſtetit ſolus; & vario corporis motu videbatur poſtulare colloquium. Miſit quoque Lycogenes haud imparem manum, vnumque qui præiret, ſeu colloquendum eſſet, ſeu certandum, idoneum. Coniecerat ex iuuentute Meleandri, aliquem eſſe qui ſingulari certamine prœlium partium præcepturus, parem ex hoſtibus ſuperbe flagitaret; cum ex illis quos explorandæ rei dimiſerat, vnus redit; publiceque renunciat, hunc à Meleandro cum caduceo & infulis eſſe præconem. Mira expectatione acies tota diriguit; quid hoſtis armatus nuntiaret, quæ fœdera, quæ commercia iam telo erecto mutuas cædes ferentibus. At præco, poſtquam habuit qui audirent; Rex furoris præteriti, inquit, gratiam facit, ſi qui defectionis pœnitentes ante veſperam in ipſius caſtra tranſiuerint. Quicquid hactenus eſt delictum, nullum forum, nulla lex vindicabit. Hanc veniam ſua fide publice ſancit. His dictis, ſchedia, in quibus eadem referebantur, pleniſſima manu ſpargit, verſiſque habenis ad ſuos, qui haud procul expectabant, reuertitur. Milites plus viginti illas voces acceperant, quibus ad ſuorum ordines reuerſis, ſtatim fremitus per cohortes increbuit interrogantium, proximiſue narrantium, quid præco attuliſſet. Et Lycogenes cum præter ſpem hæc auide à multis audiri frenderet, diſſimulato metu; Meleandro, inquit, parendum ò milites. Ad illum, ſed armatis, eundum eſt, & accipio omen quod ad ſua caſtra noſtros exercitus inuitat. Spes eſt in ijs nos hodie victores accubituros. Inter talia, ſuorum cuneos adhortanti re-

latum eſt, Reges eo die poteſtatem pugnæ *non* facere. Sed exercitus partem locauiſſe in tumulum, qui ante caſtra erat; excepturos ſi qui ab ipſo deficerent. At ille, Eliciam, inquit, ad pugnam, ſolicitatores fidei noſtræ, cogamque iam, viribus, non improba arte, decernere. Ite ſub ſuis quiſque ſignis, ite milites, Dijs volentibus, & iam ſua confeſſione impares vobis opprimite.

Sed ægrius miles imperata exequebatur. Inter ſe muſſantes videbat, & in pluribus impetum fractum; vtique poſtquam primus Acegoras auſus eſt deditione experiri Regis fidem. Vir egregia fama, clientibus & ſtirpe præcipuus, minus ſuo quam temporum vitio ſequebatur Lycogenem. Gnarus ergo ingentis gratiæ locum patere, occupanti, cum quadraginta fere militibus & amicis aliquot erupit, emenſoque qui interiacebat campo, ad primam Meleandri ſtationem poſuit arma. Tum ad Regem deductus, Deſertoris nomen, inquit, hoc facinore non metuo, ò Rex. Abſcedo enim ab adulterina militia ad iuſtum imperium; errorisque in te mei ſolatium habeo; quod tarde cum factioſis coniunctus, ad officium redeo omnium primus. Rex paucis collaudatum, monitumque, quia viam ceteris præiuiſſet, præmia expectare, ad Archombrotum mittit. Mandatum huic erat, cauere ne reconciliationis nomine peiora pararentur. Igitur in campum eductos qui regijs caſtris erat obnoxius, fide interpoſita incolumes fore, inermes conſtituit. Acegoræ tamen, duobuſque præterea, in honorem generis reddita arma; ijdemque haud procul à Rege adiuncti purpuratis.

Cæterum apud Lycogenem haud obſcure omnium ordinum fides nutabat. Multi per circui-

circuitus dilabebantur. Hi commilitones ſequebantur, illi trahebant. Tandem Lycogenes ex re capto conſilio, ſubitum de ceſpitibus tumulum conſcendens, edixit vt ad concionem ſaltem ſilentium afferrent. Et mox; Nam quo vos, inquit, nomine appellem? commilitones? an, quod abominor, hoſtes? Sed quocunque vos titulo cenſeri æquum eſt, ne quis infames, ne quis deſertores militiæ dicat, miſſionem facio. Soluite cingulum, abite domum, ciues. Neque in mei gratiam ad bellum coiiſtis; ſed opera mea & conſilio vſuri. Iam vero remitto ſacramentum, deſino vobis incolumitatem præſtare; quia inuitis beneficium facere, ſæpe pro tyrannide habetur. Vos incolumes, vos victores eſſe volueram; & iam prope eratis. Nunc turpi confeſſione ignauiæ hoſti perculſo atque irato ceruices ſubiicitis. Quis Pan? quæ furia animos lymphauit, ò milites? Abſoluebat vos iuſtiſſima cauſa, quos pœnitentia nunc ſponte reos facit. Miſeret me ſortis veſtræ, pluſquam pudet leuitatis. Ite ſane, ite inſtar victimarum; ſiue Meleander ira recenti perire vos volet, ſiue ad ſecuriorem vindictam ſeruabit. Ego cum intactæ fidei viris rempublicam non deſeram; & Meleandri in vos perfidiam, immemor quid hodie meriti ſitis, vlciſcar. Et Diis quidem gratias habeo, quod ante certamen ſecernere à fortibus viris voluerunt lubricam veſtram fidem. Potuiſſetis in ipſo diſcrimine bonos milites permouere, quos iam ambitu veſtro luſtrabitis. Abſit enim tam male Siciliæ conſultum ſit, vt non plurimis reſtet integer animus. Hos iam vultu, hos alacritate ſecerno; videoq; plus indignatione veſtri erroris, quam eiuſmodi commilitonum iactura commoueri.

De ſuggeſtu inter hæc deſcendens, poteſtatem iterum fecit ſi qui vellent abire. Tanta li-

bertas paulo ante chariſſimi ducis plurimorum pudorem excitauit. Itaque multi illius partes obſtinauere; maxime qui conſcij ſibi erant pręter ciuilis defectionis fas aliquid peccauiſſe; aut quorum egeſtas pro ſupplicio metuebat inopem pacem. Interim alij paſſim excedebant manipulis; & nunc viarum anfractibus, nunc publice, & per compendia, ſigna Regis petebant. Non pauciores quindecim millibus ſui deditionem fecerunt, ſæpius aſſerente Meleandro, noluiſſe ſe tot ciuium morte victoriam emptam, quot ſibi ille dies reddiderat. Tanta clade perculſus Lycogenes repetit caſtra cum illis quorum fidem probauerat cęterorum defectio. At Reges incruenta fœlicitate ſic potiti, vix gratulantibus ſufficiebant, dexteram, chlamydem, equum, ipſa veſtigia, omnibus pro cuiuſque ſorte tangentibus.

Redeuntes in caſtra omen etiam excepit, quod maxime vatibus placuerat. Cum enim tentorium Meleandri incommodo loco poſitum famuli in editiora transferrent, fierentq; exiguæ foſſæ ſtatuendis ſtipitibus quibus religatum tabernaculum niteretur, reperta ſunt aliquot oſſa, corporis quidem, vt videbatur, humani, cæterum longe aſſuetam hominum illius ſæculi menſuram vincentia. Nec dubium quin alicuius de gente Cyclopum reliquiæ eſſent. Continuo Augures interpretati ſunt, omnes Siciliæ vires ſubijci Meleandro; Cum nihil in ea fuiſſe validius Cyclopibus memoretur, qui tabernaculo Regis ſubiecti, ſeipſos deniq; tradebant. Nondum intra aggerem Meleander & Radirobanes erant, cum hæc illis immenſorum corporum fruſtra gratantium vatum adulatio oſtendit. Plus inde, ſtuporis Radirobani quam Meleandro fuit; non tunc primum oſſa Cyclopum contemplanti. At Radiroba-

robanes, qui antea ipſam Cyclopũ memoriam in fabulis habuerat, cum & oſſa contrectaret,& videret Meleandrum vix ad ſpectaculum, tanquam haud inſolens eſſet,moueri;ſciſcitari impenſius inſtitit, quæ gens illa Cyclopum, quibuſve moribus, vnde orta; quomodo perijſſet: Et Meleander, qui belli atque caſtrorum cura Eurymedi tradita, ad ſecuritatis regiam ſpeciem, varijs hilariter ſermonibus vacabat, Sardis maxime circumfuſus, lætuſque de ſuæ Siciliæ monimentis interrogari,dum in caſtra procedunt, ſic orſus eſt. Cyclopum omne genus quidam ferum fuiſſe,& ſyluestre; alij non Deorum modo cultores, ſed & ſanguinem, putant; Primos tenuiſſe has ſedes; ſimplicibus legibus vitam inter ſe agitauiſſe. Illud in confeſſo eſt, exceſſiſſe humani corporis menſuram. Et hinc exteris forte error, vt cum iſthuc appellerent, in immanibus corporibus impias mentes latere crederent, aut nec colloquium auſis, in ipſo terrore ſpectaculi toto remigio abirent à littore. Præter cætera, ne eorum mores damnem, facit vetus Græcorum religio; Apud quos in Iſthmo Corinthiaco ad veterem aram Cyclopibus tanquam cœleſtibus fieri mos eſt. Vnde his ortus, quæ leges, quæve facinora,rudis ętas inuoluit,niſi quod maxime inſederunt Ætnęos & Leontinos ſpecus, quodque genitos Neptuno iactatum eſt; quem plerumque immanibus viris patrem noſtri maiores fecerunt. Nec mirere, tam pauca durauiſſe ab intima vetuſtate eorum veſtigia. Quippe & priores Saturno hic regnarunt, à quo ſunt tot ætates, vt Chamaſeni; quod præcipuum oppidum condidit, dudum ruinæ exciderint. Sola de Cyclopibus ſepulchra ſuper ſunt, ſed & illa plerunque in antris, quorum ora vel voraginibus mutata, vel cumulis ruinarum celata

ſunt. Sæpe tamen in illa imprudentes incidimus. Quantæ illæ cadauerum moles? quis in extinctis frontibus vigor? ac quam denique ora fabulis ſuis digna? Haud procul Syracuſis venatum exiueram, cum in campo, quem Gereatem dicunt, canis ſagax, tanquam feram indagaret, ad incognitæ ſpeluncæ ora ſe penetrat. Pertinaci latratu cum nos illuc traxiſſet, video antri intactum horrorem, ad quem veluti ſacrum exhorrui. Subijt inde animus vlterius explorandi id quod Dij obtulerant; ſentibuſq; vtcunque dimotis circumſpicio à limine quicquid lux tenuis & eo tantum aditu accepta aperiebat. Locus deſederat in profundum, ducebantque in imum ſaxei gradus. Illati igitur facibus cum exiguo comitatu ſubeo terram frigore, & ſolitudine, graue aliquid inſpirantem. Anguſto progreſſi veſtibulo, tandem in patentiora ſucceſſimus. Pandebatur late ſpecus. Tophi ſublimes, laterumque exudantium curuatura nitebat pellucida cruſta & criſpatam gelu aquam imitante. Ingens erat in medio ſaxum, quod illic, vt ex radicibus conſtabat, natura poſuerat: Id vero terribili prodigio onerabatur. Timeo proloqui, mi hoſpes. Nam quid ſperem apud te fidem, qui hiſce oculis & manibus vix credo? Dicam tamen, vt vel mihi perſuadeam ipſe quod vidi. Iacebat ſupra ſaxum terribilis moles ad membrorum humanorum diſtincta figuram. Sola magnitudo vetabat pro cadauere id haberi. Tarde igitur acceſſimus; diuque, ſiue monſtrum hoc eſſet; ſiue Deorum aliquid, manus non admouebamus. Caput adhuc non inuiolatos modo crines, ſed & vultus ſeruabat. Ferox barba procumbebat in pectus, & à genis vtrinque cum pari miſcebatur cæſarie. Quid crura? quid lacerti? quid metarum inſtar pedes? Signum probe effictum (cogita-

bam)

bam) ſi hoc artifex figurauit: Sin naturæ opus eſt; vnde iam imbecilli, vnde homunciones à magnitudine illa excidimus? Mox ſtupore, vt ſolet, dilabente, primus iniecta manu, auſus ſum quid hoc eſſet experiri. Sed quodcunque ad contactum peruenit, video in puluerem reſidere. Et hinc facta cunctantibus fides, verum eſſe corpus humanum. Ac ne periret menſura, priuſquam inter attrectantes ſolueretur, cadauer quam longum eſſet exigimus. Conuenit inter omnes ad viginti cubitos peruenire. Tanquam Heroi ſacrum fieri volebam, & inuiolatum relinqui. Sed dum hæc cogito, ſub meorum manibus, momento in cineres defluxit. Reſtabat occiput ſolum, arcuſque coſtarum, & crura omnino paria mole quam fuiſſerant. Ea meo iuſſu ſeruata, chariſſime hoſpes, & pro Neptuni foribus Syracuſis appenſa miraberis. Ex Cyclopibus fuiſſe non ambigo; maxime cum ad hanc pene menſuram aut interdum agreſtes reperiant tota in antris cadauera, aut oſſa inter egeſtam humum effodiant. Sed malui quibus ipſe interfui apud te memorare. Neque Siculi mei, vt forte exiſtimas, quæ modo effoderunt vtcunque grandia oſſa, ad nos ideo detulere, quod neſcirent ſæpe mihi maiora diuerſis caſibus fuiſſe oblata: Sed quia viſum eſt Aruſpicibus lætiſſimum monſtrum, ea in ſolo eſſe reperta quod meo tabernaculo deſtinabatur.

Inter illos ſermones ad locum peruenerunt, vnde hæc foſſores eruerant. Cœnauit ea nocte apud Meleandrum Radirobanes: Adhibitique conuiuio fuere præcipui vtrimque amicorum. Ecce autem dum pœnitentiam tot ciuium qui redierant ad Regem, omnemque illius diei fortunam ſermonibus celebrant, intrat cum litteris ad Meleandrum miles. A Præfecto Catanię veniebat inuſitatæ fœlicitatis index. Quippe

Catanam Regi fidiſſimam Anaximander Lycogenis nepos obſederat. Sed cum extrema imminerent, Ætna ſubito furore exæſtuans, præter ingentem vim lapidum, & cinerum moles, tres ex liquidiſſima flamma riuos euomuit qui tanquã conducta opera in Anaximandri caſtra fluxerunt. Nocturna hæc ſtrages fuit. Iacebant homines, pecudeſque, machinæ, tentoria, arma, quicquid in curſu ignis torrens offenderat. Ea peſte trecenti milites conſumpti ſunt, Anaximander, & ipſe malo afflatus, poteſtera die, amiſſis quæ ad inceptum neceſſaria erant, obſidionem laxauit; cumq; lectica ad Lycogenem referretur, erupere Catanenſes, cæſiſq; quotquot repugnare auſi ſunt, ipſum quoque ceperunt. Iam Regem conſulebant, quid fieri eo vellet. Hoc nuncio ſemel iterumq; audito, in tantum repente gaudium tam conuiuæ, quam qui miniſtrabant effuſi ſunt, vt non voci, non plauſui temperaretur; ſecutique licentiam qui ad fores in ſtatione erant, ſerpente lætіcia, tota caſtra impleuerunt. Non iam ferro, non viribus opus; ipſos Deos, ipſa pro Regibus elementa pugnare. Coronæ inde paſſim Deorũ ſignis datæ; congeſtique in vtrumque Regem flores; & promiſcuo impetu, auſi militum multi non prætorium modo, ſed & triclinium intrare.

Sedatis deinde gaudijs, Radirobanes curioſa ſedulitate à Meleandro quæſiuit; Vnde illud ab Ætna in Anaximandrum auxilium; an credibile eſſet à ſolido monte poſſe tantam vim ignium efflari; quis in viſceribus ardor, quis genius, quę ſoli natura. Hic paucis docere Meleander, longe altiſſimum eſſe illum Sicilia tota montem, qui natiuo ſulphure, receptoque in viſceribus vento exæſtuans, impatientem cuſtodiæ flammam per hiantis ruinas cacuminis attollit. Neque vero quotidianis ignibus (inquit)

quit) feruet hic apex. Sæpiſſime ater fumus eſt, per longa volumina cœlum inficiens; fauillas interdum aſpicias huic miſtas caligini. Rarius denique ſeipſo citatior turbo, prorumpentibus flammis, viciniam regionem fœde peruaſtat. Quippe ſpiſſiſſimus ignis à ſummo emanans cacumine, torrentibus veluti riuis deorſum exigitur, in perniciem trahens quicquid occurrerit. Tunc vero grauiora quam è cœlo tonitrua; & populis terror, ne, quanta eſt Ætna, ſe ſoluat, obruatque Siciliam. Nec minore quam pro tumultu prodigio, ſaxa ingentia ex montis viſceribus hoc tormento in campos mittuntur. Adhuc fuligine plena ſunt, totoque colore indicant ab incendio ſe venire: Cinerum deinde tanta vis ab igneo iugo; vt ad multa millia impetu primum ſuo, mox vento, circumlati, obruant alte campos, & deprehenſas ſegetes enecent, ſolumve corrumpant, ad ſementem deinde inutile. Ita ſaxis, cineribus, & maxime flammis, non tantum armenta hauriuntur, vel caſæ paſtorum; Syluam omnem hæc peſtis, quacunque inciderit, necat. Tota oppida ſic interdum periere. Catana vix multi operis aggere ſe tutatur; Vrbs inter montem & mare opportunis ſedibus, ſi hæc pericula abſint. A Lycogenis militibus obſidebatur. Sed vt audis nunciari, Dij hos ignes ex Ætna, ſupplicia antea noſtra, nunc beneficium ſuum fecere.

Poſtquam deſijt Meleander, ipſa res, conuiuijque alacritas, ſermones prouexit in diuerſa. Quicquid in Sicilia dignum quod noſſent externi, memorabatur. Fabularum inde voluptas hiſtoriam abegit. Qui canes latratibus Scyllam ambirent: quæ Charybdi proluuies, quæve ora inexpleta naufragijs. Acis inde infœlix amator de calido vulnere prouoluebat

frigidiſſimam aquam, Fugiebat Galatea ſaxa Cyclopis, non ſine aliquo metu narrantium. Ab Elide alter amator ſubibat maria incorruptus, & Arethuſæ pernicitatem proſequebatur. Cadebat ſub Hercule Eryx, & maledicebat cæſtibus Venus. Religioſa etiam repetebant, facili in Deos inter conuiuia pietate; Qua Inſulæ parte erupiſſet ad connubium Pluto; quæ horridi currus ſigna; quæ dimotæ ad exeuntis impetum rupes: Vbi rapta Proſerpina, vbi ſerta, vbi zona illi exciderit; in quem ceſpitem primum ſeſe Cyane fluere ſit mirata: Fruſtra vſurpare Eleuſinios aliena monumenta; ne prope Cephiſſum, ſed à Sicilia fuiſſe Diti viam, qua dotalibus vmbris ſponſam inueheret. Terrores inde Cereris referebantur, & nocturna religio, quæ tædas planctuſque ſecretos initiatis credit. Primam noctis vigiliam inter illos ſermones cœna conſumſerat; quod, ex tuba vt conſtitit, imperauit Meleander vltimam menſam tolli. Sed de conuiuio conſurrecturos, iamque libantes Mercurio, ſubito ferox clamor, vnoque per caſtra tumultu terribilis, longe alio motu compleuit.

IOAN-

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER III.

CVM in caſtra iam pro militibus laxa perturbatus Lycogenes intraſſet, ferox mali inſania; & mox neceſſitatis ingenio, vltimis conſilijs aperire animum cœpit. Inclinatam rem, niſi ſtatim erigeretur, ſiſti non poſſe; Noctem ſi ſuis ad cogitandum dediſſet, forſitan tutiora ſequuturos. Quid vero ſi nec ſimplici defectione contenti ex ſui ducis captiuitate præmia apud Meleandrum quærerent? Infelicibus inimicos omnes eſſe. Sed nec noua auxilia iam ſperari; nec aperta vi ſe Regibus parem fore. Belli furto igitur opus, dum reſtabant quibus adhuc imperaret, & recenti gaudio cuncta in Meleandri caſtris feruebant. Oppreſſurum forte incautos; & in partibus eſſe noctem, illatos tumultus geminaturam. Celere ſaltem exitium pro beneficio fore peiora metuenti. His ſecum exactis primores amicorum aduocat; oſtendit hoſtium caſtra; Et quid agere iam creditis, ait, immerito ſuo victores? Gaudio marcenti; & inter ſuas infulas tanquam victimæ opprimi poſſunt. Age modo & transfugarum noſtrorum beneficio vtamur. Laxauerunt ſuo aduentu, tanquam bello iam confecto, quicquid neruorum erat

in hoſtibus. Superueniemus ergo incautis; & quo plures ſunt, eo magis confuſo exitu ſe ipſi onerabunt. Nemo fuit cui non videretur ſolertiſſime dicere: Ad ſuos igitur quiſque digreſſi, monent vt ſufficere modo velint Dijs vocantibus. Offerri victoriam contra fœlicitatis impotentes. In ſolutos, vinoque depoſitos eſſe eundum. Iram deinde acuebant; Et vero ferendam ab ijs omnem cladem quam non priores intuliſſent. Tenebræ, & dulcedo fallendi, ad alacritatem plurimum erant; multiſque magnitudine criminum à ſpe veniæ excluſis, ſtrenue aut mori aut vincere placebat.

Cum igitur prouecta nox eſſet, bipertito agmine, quo latiori terrore hoſtem obruerent, iter ingreſsi ſunt. Via erat per patentes facilis campos: & ad ipſa hoſtium ducebat prætoria. Per eam Lycogeni placuit ire. Anguſta alia, ſed propior, dumis plurimum tegebatur. Hanc inijt cum parte copiarum Menocritus, lentiſsime progredi iuſſus, nec aliquid ante mouere quam præliantem cum ſtatione Lycogenem ex tumultu cognoſceret: Tunc & ipſi multo clamore in vallum niterentur: quippe dilapſis in Lycogenem illarum ſtationum militibus, nudum latus ſubito occupaturi, vel auerſuri ſaltem ab eo aliquam belli partem. Plus duodecim armatorum millibus hoc biuio in Meleandrum ibant, haud impar ad ſpem victoriæ exercitus; maxime in neceſſaria fortitudine ferocior. Et ſilentio quidem iuere, donec in vigiles ſubito curſu irruerent. Tum vero quicquid ad horrorem valet impigre cumulauerunt. Tubas & tympana ex compoſito plura quam pro vſu portauerant. Acceſsit inconditus clamor

mor ſe mutuo ad victoriam inuitantium.

Iamque pellebantur ſtationes; cum qui proximi in tabernaculis erant ſubito metu attoniti ſurgunt ad arma. Sed accenſo per tentoria tumultu, maxime à ſomno aut vino venientes, ſe ipſi incondite premebant: Territi, ſemiermes, ſine imperio aut conſilio palantes: Quæ tam ſubita clades? Quis in caſtris graſſaretur? An externa hæc peſtis, an domeſticum proditionis nefas? Multi arma, fugam plures meditabantur. Neque ſatis ad ſigna poterant conuocari, miſti tumultui, & inter tenebras licentius metuentes. Conuiuantibus Regibus, famam mali ſimul clamor ſimul nuntij attulere. Nec quid certi nunciabatur, niſi ad portas caſtrorum pugnari. Radirobanes à ſuis in tentorium raptus, cingitur armis. Eadem circa Meleandrum cura erat; cui ad ſecretum vocato Archombrotus toto ore interritus; Si pateris, ò Rex, ego hac nocte tuo periculo defungar. Quid iuuat tenebris te committi, & pugnæ, quæ vnde ſit, aut vbi, adhuc neſcimus? Subduc tuam ſenectutem, ex qua tot mortalium ſalus pendet, ſiue hoc prœlium eſt, ſiue fortaſſè inſidiæ. Si placet, auſpicium tuum ſubibo, meaque fortuna, ſi quid in tuum corpus paratur, excipiam. Arma tua, & chlamydem concede. Tu per portam quæ ab hoſte auerſa eſt, egreſſus, cum delectis aliquot militum, ad neceſſaria pericula te ſeruabis. Placuit fraus illa Meleandro, fidemque miratus per propria diſcrimina capiti regio cauentis, tradit iuueni ſua inſignia. Ipſe in ignotis armis ad portam cum pauciſsimis elabitur. Apice ergo & purpura inſignis Archombrotus, cum ijs qui conſcij fraudis erant tabernaculo egreſſus fereba-

rebatur, qua pugnantium clamor vocabat. Præcipitatio, & quod intra caſſidem vox incluſa ſuum genium non ſeruat, vetuere ne qui loquentem audiebant, intelligerent non eſſe Meleandrum. Vbi vero ruit in pugnam, omnes non tam in hoſtem quam pro Rege accenſi ad ſubſidium properauere. Lycogenes vallo reciſo occupauerat turrem; neque paucos ſuorum in eam receptos vlterius effuderat. Iamque in primis viarum anguſtijs per caſtra pugnabatur, cum ferro Archombroti tres continuis ictibus ceciderunt. Qui circa illum erant; Regem ſenem in hoc robur valuiſſe credebant, & æmulis per lætitiam viribus pugnantem ſequebantur. Eo impetu territus hoſtis pedem verſus aggerem referre cœperat; Cum ex alia caſtrorum parte auditus eſt Menocritus, & ipſe cum ſuis ingenti vlulatu noctis & belli pauores ingeminans. Dubio & multiplici malo territus miles, regi ægre iam poterat; cum Radirobanes ſtrenue ad illam periculi partem conuerſus eſt. Occurrit ergo Menocrito, repellitque cum eo irruentes. Sed illi non periculis, non vulneribus tardati, ſola morte ſiſtebantur. Nunc in propugantes erecti, nunc alternis tecti clypeis, & pertinaci teſtudine ſuccedentes ad aggerem. Atrox facies rerum. Hinc Archombrotus iam receptum intra caſtra Lycogenem ſuſtinebat; illinc Radirobanes arcebat Menocritum. Vtrimq; infeſta nox, incertis per tenebras quid oppugnare potiſsimum oporteret, vel tueri; donec Lycogenes in proximum tabernaculum facem emiſit, ſuis admonitis, vt paſsim caſtra incenderent. Hoſtem cum ſuis ſarcinis conflagrantem, ſibi ad victoriam lucem daturum. Contra regius miles confeſtim

dirue-

diruere vicina incendio tentoria, ne vlterius diffunderetur incendium. Adiuuitque ſolicitus imber, qui impetu fuſus, malum compeſcuit. Sed & lubrica inde terra fallebat ſubinde militum pedes, neq; certos ictus eſſe patiebatur. Nocte inter mutuas cædes exacta, tot corpora quæ iacebant, tantum ſanguinis fuſum, & omnia ſtrage immania, calidos furenteſque erexerunt in rabiem. Tanquam primum ad certamen coiiſſent, toto impetu implicabantur, videbaturque ſingulorum potius odiorum crudelitas, quam publicarum partium eſſe certamen.

Iamque non diutius ſuſtinebat Meleander abeſſe à ſuorum diſcrimine. Ergo vltima auſurus, iuſsit Archombroto nunciari ſe eſſe in procinctu: At ille Eurymedi; Si Rex cum ſuis aduenerit, inquit, laborabimus multitudine, ò Eurymedes. Caſtrorum anguſtiæ tot propugnatores non capiunt. Præſtabit ex his ipſis quos nobiſcum habemus educere, qui improuiſo circuitu terga hoſtium cędant. Nam quid equitatus noſter ceſſat? quid arcus inter tentoria iſta compreſsi? Facile Eurymedes aſſentitur Archombroto; delatuſque ad Regem, quid è re præſenti ſit, monſtrat; ſimul partem copiarum per auerſa caſtra deducens, cum ipſo ad includendum hoſtem conuertitur.

Lycogenes intellecto periculo (iam enim vltimam ſuam aciem circumueniri audierat) tamen ab hoſtibus quos habebat à fronte, in Meleandrum auerti non voluit, ne ſpecies fugæ eſſet; Sed ad Menocritum mandata dimiſit, vt quam ociſsime illuc ſuos inueheret. Cum ille pareret, Raditobanes recedentem inſequutus, partem ſecum exercitus eduxit. Multa planicies, & explicandis militibus apta erat:

erat: Illic ergo Menocritus in Meleandri & Radirobanis medio deprehenſus, & vtrimq; in arctum compulſus eſt; Balearicis ſagittarijs & Siculo equitatu in aperta demum pugna valentibus. Hi curſu effuſo, illi contentis arcubus, prope ſimul longeque turbabant. Tunc vero Lycogenes, gnarus, ſi cum copijs deleretur Menocritus, de partibus eſſe actum; frendens, & animi impos, eo vexilla omnia ad ferendam opem egit; obliquo tamen curſu, vt & latus infeſtaret Meleandri, neque terga inſequuturo Archombroto præberet. Nec ſegnius Archombrotus laxata caſside vultus exeruit. Et ſum, inquit, ſum Archombrotus, Commilitones. Dij bene quod Patroclo fœlicior ſub maioribus armis fefelli. Regis iuſſu quos videtis cultu ſumpſi, ne fruſtra nocturna diſcrimina ſubiret. Si ſaluum hunc vultis, bis vincendus eſt Lycogenes. Iam enim in Regem contendit non tam quod victoriam illic ſperet, quam quod hic victus eſt. Tamen à furentis & morituri impetum Regem eripite.

Poſt hæc dicta, qua direptum à Lycogene vallum erat, prorupit, & acies acclamationibus exultans, ducentem ſequuta eſt. Nihil vero illo certamine crudelius. Alternis cohortes fugiebant, & ſequebantur confuſa late ſigna; non frons, non terga acici, non latera aut cornua erant. Surgebant acerui cadauerum, & per ipſa mortuorum vulnera viui pugnabant. Meleander ſupra ætatem fortis inter militarem audaciam ducis oblitus videbatur. Circa illum Eurymedes & Arſidas, eximia virtute ſimul intenti ad certamen, & Regi metuentes. At Radirobanes propria ferocia, præmioque quod ſperabat accenſus, omnia audebat. Nunc hoſtium turbabat ordines,

dines, nunc vulgaribus non contentus periculis, quacunque rem perplexam aſpiceret, impauidus effundebatur. Sed non idcirco hoſtes cedebant. Rabies, & quid de Rege meriti eſſent nihil fallens conſcientia, multum ipſis commendabat nobiliorem in acie mortem. Eminebat Lycogenes notiſſimis armis, & per ſuorum ordines ferebatur, collaudans milites increpanſque prout cuiuſque exigebant facinora; ſtrenueque, ſi qua lababant, hoſtium cæde reſtituens. Tandem Archombrotus, inter ipſum pugnæ ardorem, animum ſumpſit ad facinus ſupra omnia quæ in acie edebantur eximium. Vrebant iuuenem & Radirobanes æmulus, & hoſtis Lycogenes. Itaque vicinio Timonidi curam dedit eorum quos ducebat; Ipſe cum ſuorum aliquot auide ruit qua pugnabat Lycogenes. Et ille ſe quæri indignatus, vltro in venientes prorupit. Prior Archombrotus haſtili in pectus impreſſo cum fruſtra illius clypeum tentauiſſet, haud mora grandi ab eo bipennis ictu ſine ſucceſſu excipitur. Vterque dexteræ ſuæ iratus, teliſque abſque vulnere redeuntibus, fatali quodam æſtu efferbuit. Ac dum repetunt ictus, dum armorum aditus veſtigant, Archombrotus moræ impatiens quam proxime equum admouet, ſubitoque amplexu Lycogenem ligans, ſimul ab ipſo aſtringitur. Inter hos nexus mutuo pondere ad terram ducuntur. Eoque in lapſu, virtute & induſtria Archombroti euenit vt Lycogeni incideret. Plurimi militum vno turbine luctantes oppreſſere; hi Archombrotum, alij Lycogenem ſubleuaturi. Verſabat ſe in arena Lycogenes obligatus tibiarum & lacertorum hoſtilium articulis. Sed Archombrotus, quamquam multum inter turbam & ictus anhelabat, non

paſſus

paſſus attolli iacentem, breui pugione repetiit vulnera qua lorica deſinebat, donec eum conſtaret expirauiſſe.

Vbi vero extinctum Lycogenem vtrique viderunt, longus clamor diſſonuſque exortus eſt, his de victoria exultantibus, illis horridum eiulatum in proximorum funerum confeſsionem tollentibus. Incumbit attonitis acrior cum ſuo milite Archombrotus, terroremque per illorum aciem late circumfert; vtque poſtquam deciſum Lycogenis caput arrepto capillitio alte concutiens, de clade dubitare non paſſus eſt. Sat deinde quaſſatum ad Meleandri pedes proijciens: En, inquit, iam tranquillum Lycogenem, & cui fidere, ò Rex, poſsis. Pari exitio cæteri hoſtes, quotquot clementiam tuam nolent, Deorum ſeueritatem experiantur. Meleander Lycogenis caput aſſeruari præcipiens, in trepidos & dilabentes inuectus eſt. Iam enim totis campis non certamen, ſed ſtrages videbatur. Nemo ferebat ora victoris, aut reuocantem audiebat Menocritum. Quidam montes ad fugam petiere; alij locorum periti in proxima antra; plerique qua metus & fortuna ferebat, improuidi errabant. Nonnulli curſu exanimes procumbebant in terram, mox fœde inſequentium equorum vngulis protriti. Nullis in miſeris caſibus ruina pepercit; Radirobanes fugienti inſtans Menocrito; ex armis & galeæ à pice cognitum capi præceperat. Nec ille, iam fuga prærepta, ignauiter certabat, donec capto, ſubitiſque aſtricto vinculis, non modo non in hoſtem, ſed nec in ſe ſæuiendi copia fuit. Veſpera erat, priuſquam ſe ad Meleandrum omnes ex perſequendo hoſte reciperent. Et Rex, quamquam peracto iam bello, in caſtris per tot mala

la

la corruptis pernoctauit. Sed prioris noctis furiæ inquieta gaudia ſuſpenderunt, appoſitis vndiquaque vigilibus, ne qua bellum reſurgeret.

Nicopompus licet de prælio erat laſſus, tamen neſcio qua hilaritate compulſus ad carmen eſt: lætitiæ impetu ad eum furorem ſponte vergente, qui rapta vatum ingenia Dijs miſcet. Ergo ſiue quo maturius gratularetur ſuo Regi, ſiue vt ex celeritate æſtimaretur induſtria; forte etiam vt ineptos poetas terreret; haud dubie niſi ſtatim arcerentur verboſe cruciaturos victoriam; paucis horis condidit iſtud carmen, tradiditque filio, adhuc ſcilicet pretextato, qui id Regi primo mane tanquam ſuos labores porrigeret.

Vicimus, ò magnis tandem exaudita piorum
Vota Deis. Nunc alma Salus, nunc ſacula curat
Iuppiter. Omnis io Superum domus, omnis honores
Ara ferat, nullaque vacent à fronte corona.
Viderat infidos late ſauire maniplos
Armipotens, Siculaſque; rapi vertigine mentes.
Quāquam ſæuus amat ferrum, quāquam ardua multo
Sanguine tela madent; ſemperq; ad frana tumultus,
Et furor, & fracta vaſtis in mortibus haſta:
Has tamen inuitus ſtrages, hac funera vadit;
Tunc primum iratus bellis, ex quo improba cælum
Terra Gigantea tetigit formidine pugna,
Et Pallenais Superi ſudaſtis in aruis.
Ergo animis vultuque calens, & grandior ira,
Terribilem dextra pinum, lauaque frementes
Exhortatur equos. Vix Thracia liquerat arua
Phryxeoſque ſinus, & iam noſtri alta Pachyni
Toruus inaſpecto pulſabat littora curru.
Tempus erat, quo miſta acies, inſenſaque ſigna
Certabant, Regiſne forent, hominumque, Deumque
Iura ſoli, an noſtris rebus regnaret in oris.
Iam partes, Meleandre, tuas, iam numine toto

Auſtu-

Aucturus, volucri Mauros ſe nube tegebat;
Cum medio obſtupuit curſu, librataque tela
Continuit; Rapidi vix audiuere iugales
Imperium, & prono non ſat ſtetit orbita cælo.
Tunc ſic ore loqui. Quanam hæc ſpectacula belli?
Inuideam, læterne magis? Nil Marte fauenti,
Nil opus eſt. Vincent, ſed non heu munere noſtro,
Quos viciſſe velim, Virtus hæc fata peregit;
Indulſitque ſuis. Quanam hæc ſub caſside ſancta
Canicies? Tune animis anniſque verendus,
Tu pugnas, Meleandre; & nondum deficit hoſtis?
Talis ſyderea quondam Saturnus ab arce,
Aſſertor ſi ſtare ſui, ſi bella ſubire
Noſſet, adhucque recens dextra terrere periclum;
Non Latio celandus erat, non aurea noſtro
Sub Ioue mutatis liuerent ſecla metallis.
Quinam autem (ò animos! ò noſtrã æquantia ſortem
Pectora! & emiſſa pluſquam mortalibus haſta!)
Quinam illi medijs victores hoſtibus ardent,
Impelluntque acies? Pari li quam fulgure caſsis
Emicat & geminos mors effera ſurgit in enſes!
Nempe ambo externum Siculis genus; ambo triũphos
Adproperant Meleandre tibi. Sardoa veretur
Hunc dominum tellus, Libycis hic venit ab oris.
Macte animis gens ambo Deum; Vos omnia fama
Secla manent, donec veſtris ſeruata lacertis
Inſula ſpumantes circum teret altior vndas.
Quid reliqui, quid deinde duces? quid ſydera miles
Promeritus? Vade ò celeri Victoria greſſu,
Sudantemque tua lauro deterge laborem;
Vade lubens merito para ſubuecta triumpho
Te ſimul & magnos populis oſtendere Reges.
Dixerat Armipotens: Et iam fuga deuia cœtus
Fregerat hoſtiles; Diri ducis impia ceruix
Iam ſumma Libyci ſtabat victoris in haſta;
Cum fragor humano maior ſcidit æthera vaſtum,
Et plauſu Superum, & furijs vlulantibus hoſti.
Iſta loquebatur Phœbus mihi, & iſte tumultus.

Eri-

Eripuit noſter dixit quæ cætera Phœbus.

Rex quamquam occupatus, dum mane induitur, totum carmen perlegit; cum Nicopompo iocatus, quod adhuc rudem filium ſubſtituebat in gloriam ſuam. Miſit deinde ad Radirobanem, qui referrent an iam adiri poſſet: Nec multo poſt cum procerum cœtu ad illius tentorium contendit. Ille quamquam auxilij, quod Siciliæ præſtiterat, editæque fortitudinis, plus iuſto erat memor, inter hunc tamen ſuperbæ lætitiæ tumorem ægritudine macerabatur, quam ingerebat Archombroti de Lycogene victoria. Tanto inuidiæ ſupplicio incubantem adiuit Meleander, humaniſſime acceptum beneficium commendans, Sardiſque imputans momentum armorum. Victoria noſtra (inquit) ò hoſpes, tui operis eſt. Ego reſtitutis à te rebus cum vtar, ſæpius meminero hæc à te accepta quam cogitabis te dediſſe. Fruere interim bonis auxilio tuo partis, & ex lætitia populi intelligas, quantum nobis præſtiteris. Radirobanes, quamquam nimium ratus vere hæc dici, publice vetat Regem ipſius verecundiam onerare. Cauſæ enim & fœlicitati Meleandri omnia deberi: Se quoque beneficium accepiſſe cui ſanctiſſimis armis miſceri licuerit.

Sic inter ſe loquentibus nuntiatur, Argenidem ad caſtra perueniſſe: Illa pridie in Epeirctes mœnibus, vnde pugna poterat proſpici, non lachrymis magis pepercerat quam ſanguini miles. Decolor, & nunquam fœlicius habens, quam cum timor ſenſus extinſerat; nunc concedebat doloribus, nunc redibat in ſpem ac vires, nuncijs identidem miſſis qui ſtatum pugnantium referrent. Nunquam tamen

Po-

Poliarchus animo excidebat. Hunc intra ſe nunc deiecta, nunc cum iurgio alloquebatur. Malim ego, chariſſime, hos fletus, hæc incertæ mentis mala te ſcire, an, vt facis, ignorare? Perires mecaſtor ad dolorum meorum memoriam. Quod ſi audies captam, aut ex hoſtili ludibrio ſua manu, ſuo vulnere ereptam Argenidem; ô facinus! ô amor infelix! nondum ſemel morte defuncta, iam nunc iterum tuo exitu conficior. Abes autem Poliarche? Tene, an inimicum aliquem Deorum reum agam, quod tam lentus es? Quæ obliuia? quæ te in Africa lotos à reditu arcet? Non te genius tuus quid hic rerum gereretur admonuit? Aut plus apud te odium patris, quam noſtræ familiaritatis iura poſſunt? & qui ceſſare non potes, an proh ſcelus! gratiora pericula inueniſti? Adeſſes, Poliarche; pugnares in hoſtem, certa eſſem victoriæ: Deberet Siciliam, & me ipſa, genitor tibi; quas nunc aut perire pateris, aut ſaltem alienam gloriam eſſe. Nam ſi velles, non elementa, non natura obſtarent redeunti. Poſt illam obiurgationem, tanquam ſacrilegio confuſa quod Poliarcho iraſci eſſet auſa, in contraria animum rapiebat. Satis ſibi dolorum, & curæ quod in ea acie genitor verſabatur. Si Poliarchus in idem periculum miſſus eſſet, non ſe ſuffecturam ſollicitudini. Bene, inquit, fata, conſuluiſtis, quod in tantarum rerum diſcrimine, ſaltem de Poliarcho non timeo. Donec viuet, donec erit incolumis, quid me calamitoſam exiſtimem? Aut quid tantopere formido? quaſi illic in fidem, vel Dij in illum, vt æqui ſunt, peccare vnquam poſſint!

Hæc & talia inter lachrymas expendentem, quæ pauliſper peplo ſummiſſo tegebantur, nun-

nuntiata hoſtium fuga, quam & ipſa vtcunque cernebat, in ſolatia erexit. Tunc paſſa alloquentem Selenıſſam, & gratulationem cæterarum quæ proxime conſtiterant. Populus quoque in palatium ſequutus redeuntem, ſuo more intemperanter lætabatur. Poſtera luce, cum maxima ciuium parte ad caſtra ſe contulit. Sed ne integra illi gaudia eſſent, crebra in populo fama effecerat, pactum ipſius cum Radirobane coniugium ita credente, vt etiam tanquam votis virgini gratis rem palam celebraret. Rex inter ſuauiſſimi amoris lacrymas venientem amplexus eſt; Et te, gnata mea, iam heredem Siciliæ teneo, inquit: Periere qui gentium iure peruerſo ad ſe regnum trahebant. In Radirobanem deinde intuens; Hic eſt, mea Argenis, inter cœleſtes Siciliæ tutelas numerandus. Deum virtute, illiuſque, vt hodie regnemus, effectum eſt. Archombrotum præterea eximie commendans, ad minores quoque duces, & præcipue exteros, laudatione aptiſſima deſcendit. Argenis conuenientibus verbis vnumquemque proſequuta, viciſſim audiebat gratulantes; & à ſolius Radirobanis, quem timebat, blanditijs, vt licuit potuitque, auerſa eſt.

Meleandro Epeircten redituro ſolum obſtabat, quod perſoluenda cæſorum corporibus iuſta erant. Iam enim & ſponte, & monitu vatum, diſperſus ad opus exercitus poſtremæ in mortuos pietatis officia vrgebat. Hi cædere arbores, aduehere alij, thoros cæteri multo gramine apparare. Sedulitate tam varia extiterunt ſubito pyræ; & funera in quamlibet digeſta iacuerunt, maximeque vulgaria. Nam præcipuorum cadauerum multa, quo precioſius cremarentur, pietas pro-

pin-

pinquorum lecticis abuexerat. Rogos ergo militari pompa ſubornant deuictorum exuuijs; vt inter omnis generis tela & arma, trophæorum inſtar eſſet. Qui priuatas neceſſitudines inuenerunt, purgatis lympha vulneribus, vnctique, aut, vt cuiuſque opes erant, ornati, expectabant ignium munus. Omnium vero capitibus corona data ex apio, victoribus & mortui quippe conueniens; Nam & tumulis eam herbam amabant inferre, & Gręcia plerorumque certaminum victores coronabat hoc præmio. Fœminarum multitudo puerorumque conuenerat: planctuque & iactura comarum, vltro incipiebat exequias celebrare; vt appareret non conducta lachrymas eſſe. Siue propinquos deflebant, ſiue mœſtitia ſpectaculi, aut eiulantium tot exempla, non ingratum lugendi impetum vulgo admouerant.

Compoſitis cadaueribus, pullatus Meleander procedit ex caſtris. Sequebatur Regem exercitus, verſis telis, & in terram negligenter pendentibus. In hunc modum funebrem campum aliquoties ambiere; iuſſis per vices clamoribus, rurſuſque non minus atroci horridoque ſilentio. Rex denique ad maximam pyram venit, facemque accenſam manu ſuſtinuit, donec ſocios iam arſuros miles conclamauiſſet. His tertio vocatis, vultu operto, auerſuſque, ignem ſubiecit. Idem Radirobanes ad alium rogum fecit; Archombrotus ad alium. Cæteros ſubito amicorum officio flamma corripuit. Sed atrociſſimum fuit de captiuis inter concitatos furenteſque ſupplicium. Et parcebatur quidem gentilibus: Sed qui externi ſub Lycogene meruerant producebantur vincti ad rogos, & multipli-

tipliciter confoſſi fundebant ſanguinem, quo ignis ſpargebatur. Inuocabat miles victor ad tam dira ſolatia manes ſodalium, donec Rex abominatus crudeles inferias, captiuos qui ſupererant ſeruari tanquam ad alia ſupplicia præcepit. Ad cadauera autem hoſtilia, ne per infeſti aeris tractus in morte etiam nocerent, publici lictores cum vncis ſunt dimiſſi, qui in proximos gurgites foueaſque inſepultos prouoluerent.

Mox tumultui intepeſcente, & pyrarum labentibus flammis, Meleander conſcendit in ſuggeſtum. Illic breuiter, vt Regem oportebat, eos laudauit quibus ſepulturæ honorem habuerant; Victores appellabat; & in morte fœlices, qui inter ipſam virtutem defuncti, non periclitarentur ſuas laudes vllo facinore vllave fortuna corrumpere. Pulcherrima hos præmia breuis doloris ferre, Dijs manibus charos, futuroſque in terris fama ſuperſtites donec vlli Siticines canerent. Conuerſus deinde ad circumſtantium præconia, nauatæ operæ, fideique ſeruatæ, gratias egit. Deos quidem, virtutemque, & conſciam recte mentem, gratæque poſteritatis memoriam, viris fortibus mercedem ſummam eſſe; Sibi tamen præterea curæ fore, vt beneficium in memorem Regem bene collocatum cognoſcerent. Luctu depoſito ſe in vrbem ſequerentur lætioribus ſacris operaturi. Aderant ex compoſito familiares, qui ad hæc verba (nam & ſacerdos aquam luſtralem ſpargebat) detraherent eius humeris funebrem veſtem, palmatamq; reponerent. Alij pæanem exorſi ſunt, ex fęlici omni gramine aut arbore decerpentes quod temporibus manuque geſtarent,

Iamque omnibus præparatis, Rex cum ſuis,

Epeircten redire maturabat. Nec viſum eſt triumphare; quia de ciuibus victoria erat. Proximus tamen triumpho reditus fuit. Nam & milites lauro, & qui pompam procurabant, olea caput incinxerant: Antecedebat cum ſignis exercitus, & vario cantu ad ſpectaculum inuocabat lætitiæ Deos. Currum omnibus maieſtatis & victoriæ inſignibus ſpectabilem, Meleandro admouerant: Ad quem ille cum Radirobanem inuitaret, longa fuit humanitatis contentio. Radirobanes hunc Argenidi locum aſſerebat conuenire: Sederet cum patre princeps virgo. Ambo conſpicui populo eſſent: ambo omina plauſuſque exciperent: Illis Deos, illis fortunam pugnauiſſe. Se ſane, ſi ipſi paterentur, equum funalem inceſſurum; Si nollent, currum proxime ſequuturum. Palam erat, à iuuene ambitioſiſſimo hæc amori tribui, & ſpei nuptiarum; Cui cum non perſuaderet Meleander in currum conſcendere, aut expectare dum alius ornaretur; ipſe quoque vehi non voluit. Denique non Principum modo conſenſu, ſed & votis acclamantium militum, ſola in eum Argenis collocatur. Currum Reges in equis, & ipſis laureatis, præcedebant. Ante illos Archombrotus in candido equo ibat, læua temperans frænum, dextera optimum ſpolium geſtans, Lycogenis caput; in quod alacer populus intuebatur, gnarus illic ſummam eſſe victoriæ. Arborem armis Lycogenis indutam miles quidam præferebat Archombroto chariſſimus. Neque procul Menocritus grauis catenis, viſebatur. Prætoriani autem, militumque præcipui, tam currui quo Argenis vehebatur quam Regibus circumfuſi, in virginis quidem honorem, licentiam triumphalem,

lem, ſaleſque prætextatos omiſerant; ſed nuptiales paſſim Deos, Hymenæumque, & Iunonem, & Erycinam vocabant, nunc in Argenidem, nunc in Radirobanem intenti. Ortum à Sardis hunc ludum credidere; Et cum Siculi conueniſſe de nuptijs inter Reges arbitrarentur, lubentes futuri principis animum per hos iocos laceſſiſſe. At non Argenis hæc patiens audiebat, indignata victoriæ ſi eo pretio emeretur, iamque prope Radirobani inimica.

Interim populus fores ornatas impedierat lucernis atque lauro. Quiſquis maiores ex cera in atrijs habebat, apertis armarijs ſimul genus oſtentabat, & mortuorum imagines citabat ad gaudium. Ciuium quoque diſtincti ordines, obuiam Meleandro proceſſerunt. Primus erat puerorum, in pexa & candida veſte, chorus, rudi pæane pluſquam iubebantur clamantium. Mox quotquot in vrbe, Muſicam excolebant; hi voce, illi plectro ac fidibus Regi canentes. Succedebant artificum collegia; quos ſtatim Magiſtratus ſequebantur quiſque cum infulis dignitatis. Hi Regem longiſſima gratulatione morati, locum miniſtris Deorum permiſere, qui vltimi in honorem veniebant. Signa quidam ex ijs, & inculti operis veteres Deos, coronas alij, omnes ignem præferebant, tuto, nec ſine prudentium riſu, Deorum omina ingerentes, prænuntiatumque Lycogenis exitium ab auibus, fulminibuſque, & extorum prodigijs. Inter hanc pompam Rex ad portam vrbis peruenit, in cuius limine ſublimem ſtatuerant Pacis imaginem, cuius dexteræ Mars oliuam inſerebat, & adulatione immatura, quaſi pacatæ res Siciliæ tota eſſent, ſubiecta imagini tabula Meleandrum affabatur his verſibus.

Victor ades, tecumque redux (Pater optime gentis
Siciniæ) feſto Pax cingitur aurea cultu;
Et cœlo niueis Pietas demittitur alis.
Aſpice quam facili redeunt tibi Numina curſu;
Aſpice quam ſubitas mutat Concordia terras.
Alma quies, diueſque labor, ſe numine miſto
Indulgent late campis: Hic flore comanti,
Hic culmis ſtipatur ager: Se blandius vlmus
Porrigit, & lapſæ repetunt connubia vites;
Bella procul; ſcelerumque minæ, ferriquè licentia
Nunquam tuta fides. Solio ſublimis auito
Tu, Pater, & tantum lex tecum armata ſedebit.

Rex à porta proceſſit in editum Iouis fanum. Inde Menocritus in carcerem miſſus, & cum eo Anaximander, quem paulo ante Catanenſes vinctum adduxerant. (ſed ille ex vulneribus intra quatriduum, alter non multo poſt ægritudine animi deceſſit.) Fractæ quoque Lycogenis imagines; edictumque, ne ſeruari priuatim, aut in ſuorum deinde gentilium ſiue honoribus ſiue funeribus has aſpici vel ferri liceret. Peractis inde ſacris ad arcem Meleander digreditur. Feſſus erat pridiano certamine, curiſque, & mox ipſa lætitia. In cubiculum itaque ſecedit, ſumptaque leuiter inter domeſticos cœna componitur ad quietem. Neque minus imitatione ſoporis, ſolitudinem quæſiuerunt in grauiſſimis curis, Radirobanes, Archombrotus, & Argenis. Singulos ſuus dolor vrebat. Radirobanes quamquam plenus temeraria ſui fiducia, grauiter tamen acceperat virtutem ſucceſſumque Archombroti, & populi voces, & vultus in eum Meleandri. Sed vt imparem contemnebat: Niſi quod omnia magnus amor formidat. Verſus igitur in contemplationem ſui, quantum auxilio, quantum viribus præſtitiſſet, ſuaui ſopore & per fœlicis

præ-

prælij imaginem ludente eſt obrutus. Altius ictus erat Archombrotus; expertus nihil eſſe crudelius quam, quod homines appellant ſuauiſſimum amorem. Nec tam ſibi nocere fortunam arbitrabatur, quam ſilentium ſuum. Se enim haberi in priuatis, dum genus atque opes patitur ignorari. Nihil eſſe conſultius, quam vt ſuas fortunas atque vota apud Meleandrum profiteretur. Hæc ita decernenti, occurrebant parentis mandata, adhibitique iureiurando Dij, ſe in Sicilia ſui generis indicium non eſſe facturum. An ergo ſcribere ad parentem, an ipſum illuc ire ſatius eſſet, iuriſiurandi gratiam petiturum? Tardum vtrumque videbatur. Minus tamen ſcribendi diſplicebat conſilium. Nam ab Sicilia tamdiu abeſſe, hominis eſſe credebat non ex merito amantis Argenidem. In hac animi tempeſtate inquieto ſtrato negligenter iactatus, mentis mala tranſire ad corpus non ſatis ſentiebat.

At Argenis multiplici malo confuſa ad ſolatium adhibuerat Seleniſſam. Simul ambæ de Poliarcho & Radirobane querebantur. Cur ille abeſſet, aut heu miſeræ iſtum viderent? O grauem (mater) victoriam! inquit Argenis. Quid intereſt Lycogenes an Radirobanes vicerit? niſi forte, quod ereptus à Lycogenis telo pater iam parricidio meo concidet. Nam ſi me Radirobani tradet, ego effugium in morte inueniam, & mei vulneris dolore conficiam patrem ſenem. Ergo vel in prædam nata ſum? vel in ſpolium, mercedemque victoriæ? Ergo fatum mihi in exitium deſtinauit quæ præcipua dabat, regnum & formam; & ideo tantum perueni in Poliarchi notitiam, vt ſcirem me indignam quæ tantæ virtuti coniungerer? Quid hunc autem ceſſare exiſtimas, Seleniſſa? An experimentum ca-

ptuñus conſtantiæ meæ, hæret alicubi diſſimulatus, & in Inſula forſitan iſta? An inſidijs æmulorum petitus eſt vir fortis, ideoque non ſuſpicioſus? Cui iam vero fidere poſſim? quem exploratorem ſuæ ſalutis, quem miſeriarum mearum nuncium mittere? Sub hæc in lachrymas lapſa audiebat Seleniſſam, maiora ſolatia, quam quæ ipſa capiebat, credebatve, ingerentem; Donec reſumpto loquendi impetu; Non prima, inquit, ſum, ò Seleniſſa, quæ infœliciter amauerit. Quid fortunæ manus damus? Mors vltimum remedium erit, & quod nunquam effugiet. Poſſim cultu mutato ire ipſa, & inueſtigare Poliarchum? hei! quod non ſufficio illi audaciæ, rudis fraudum, nec fronte ad mendacium obducta; forte etiam (ſed hoc leuiſſimum eſſet) inter labores expiratura. Præterea neque me ſequi poſſes, & in crimen ſubſtituereris, ſi Rege ignaro elaberer. Audi quid potiſſimum probem. Archombrotus eſt, vt intelligis, amiciſſimus Poliarcho. Cauſam abſentis pridem egit apud Regem, author maxime vt reuocaretur. Facile efficiam, vt Poliarchum quærat, reddatq; Siciliæ. Neſciat tamen quæ me illius videndi cauſa ſollicitet. Aliquid poterit fingi; nec carebit veri ſpecie mendacium quod ad crudelitatem exegerimus ambæ.

Laudauit ingenium Seleniſſa; ſiue fraus illi placebat, ſiue defeſſa, ſibi & Argenidi quærebat ab eo luctu quietem in reliquas noctis horas; quibus ab inſomni Argenide conſumptis, Præfectum cubiculi vocat, & de Lycogene occiſo pauca quædam locuta, palam iubet ab Archombroto ſciſcitari, ſatiſne à vulneribus (nam leuia, ſed pleraque acceperat) ea nocte valuiſſet. Meditabatur enim blanditias, grauia demerito iuueni imperatura.

tura. Archombrotus, tanquam in cœlum raptus, & prope non dubius ſe amari, Præfecto reſpondit, ſi Meleander & Argenis valerent, quoniam ab eorum ſalute pendebat, ſe ſatis eſſe incolumem. O mortalium mentes, plerumque timentium gaudia ſua, & calamitates amantium! Lætus iuuenis, ignaruſque conſilij quod Argenis iniuerat, fatigabat ſuperuacuis cogitationibus animum, & in limine virginis ſtabat, vt egredientem ſalutaret. Nec ingratus aduenit; totoque itinere, dum ipſa ad Meleandrum procedit, cum eo colloquuta, nihil dum tamen de Poliarcho dixit; Nondum enim matura res erat; & ſermonibus illis ſolitudo debebatur. Ecce autem nouos errores. Radirobanes, ab amore non ſanus, habebat pecunia emptos, qui de Argenide & Meleandro aſsidue referrent. Ergo adhuc in cubiculo hærenti nunciatur, Argenidem primo mane ad Archombrotum miſiſſe. Illum ſtatim adfuiſſe; & oppido quam familiariter virginem illi loquutam. Exarſit illico ſuſpicio, & vt in litigioſa felicitate, non ſecus animum ad amandum, quam antea ad bellum compoſuit. Frendens cum Virtigane ſeceſſit; qua arte quove prætextu Archombrotus tolli poſſet: aut quid indignius quam ab æmulatione ignoti priuatique Regem tantum metuere? Mulcebat accenſum Virtiganes, eleuando Archombrotum; ſuadebatque eo die aperire Meleandro (cui ad prandium promiſerat) ineundæ affinitatis conſilium. In expedito rem fore; deſpectumque Archombrotum inſaniæ pœnas ad ſatietatem daturum; cui ſi magis anxie aut publice vellet Radirobanes iraſci, nimia ſupplicij ſolatia forent, tantum Regem æmulatione vſsiſſe.

His curis amoris vacuus Meleander, maio-

ra procurabat. Belli enim non temnendæ reliquiæ erant, Syracuſæ, Liiybæum, Agrigentum, & quæ cæteræ vrbes à Lycogene ſteterant. Illis ſimul opprimendis an diuidi præſtaret exercitum, an in ſingulas totis viribus niti, conſulebat Cleobulum. Is nihil dubitabat de deditione oppidorum; quia nemo factioni ſupererat quem ducem dignarentur: Satis eſt, inquit, ô Rex, ſi minari perſeueres; oſtenteſq; paulisper armatum exercitum; tantum vt timor pœnitentiam ciuitatum acceleret; à quibus propediem videbis hic legatos. Nam præter ingenium lymphatæ, amabunt redire in naturam, quam videbatur excuſſiſſe defectio. Ne time. Bello iſto defunctus es: Sed nec illius vere cauſa in ciuitatibus fuit; &, ſi dehinc ſecuritatem amas, longe alij ſunt malorum fontes quos obſtruas. Meleander tot recentium malorum cruda imagine ſollicitus de futuro; Curandum eſt, inquit, vt diuturna ſit hæc regni reſtituta valetudo. Nec vnquam certius, quam cicatricibus adhuc nouis, deprehendemus vim telorum, & formam, quibus paulo ante ſaucij, rurſus peti poſſumus à fortuna. Quod ſi inter atrocitatem periculi obieciſſes, quæ antea à me peccata ſunt, non tam monere quam exprobare viſus eſſes. Nunc autem in tuto, ſi quod ſentis ediſſeres, in futurum cautio erit ne eadem peccemus, Cleobule. Ille veritus quamquam volentem Principem contumaci libertate irritare, amoliebatur omnem ab eo culpam. Temporum enim, hoſtiumque, & fatorum eſſe crimen. Et poſtquam ea modeſtia, conſilijs quæ parabat obnoxium Meleandri, animum fecit; Quamdiu, inquit, lenitas in virtutibus erit, non diceris vllo vitio impuliſſe labentem in clades Siciliam. Lenitate, inquam,

tua

tua malignitas fatorum in tuas & patriæ clades abuſa eſt. Illa facilitas, illa indulgentia in Magnates, illa tua tuorumque Maiorum incauta in eos profuſio, prodidit præcipuas imperij vires, aperuitque iniurijs deſpectam dignitatem. Iam quidem perculſi ſunt; iam ſilebunt defeſſæ factiones. Aſt vbi reſpirarint, expecta alios fluctus, niſi ventos pluſquam Æolico vtre tenueris. Pugnabunt erumpere; & quamdiu nimis poterunt illi, nunquam ſatis Reges poteritis. Nec in tyranni idem te adorno. Ipſis quoque conſules, ô Rex, ſi efficies vt timore, aut faſtidio culpæ, paulatim inquietos mores dediſcant. Tum Meleander; Scio, inquit, ex his nubibus feruere pleraſque procellarum. Sed vires eorum hominum adultæ ſunt, & ipſo tempore ac patientia Regum iam prope legitimæ. Has itaque accidendo vel iniuriam facere credar, quia natam ante me potentiam percellam; vel nimio in conatu regias vires iam ſæpe delibatas, & quarum infirmitatem celari intereſt, inconſulto experiar. De ſucceſſu (reponit Cleobulus) melius ominare; dum ordine & per partes euellas eam ſegetem qua iſti luxuriant. Sed nec crede iniquam fore cauſam, & quam Dij hominesque non probent, ſi pugnabis pro regis dignitate, & Siciliam à parricidio prohibebis quæ ipſa ſe furijs mactat. Quinam illi ſint, vide; vnde proceſſerint; quæ illos machinæ faſtigio ſuo admouerint. Vtcunque ſe iactent; Maiorum tuorum beneficio, opes comparauere; in præfecturas miſſi ſunt, regiæque amicitiæ indulgentia hoc culmen condiderunt, ex quo hodie ſiue ipſi, ſiue eorum poſteri certant in Reges. Tua ſunt ergo tela quibus laceſſeris: tua acies tot mucronum, cæca diſcordiæ manu infœlicitatem

ſui authoris vouentium. Si merentur, ſi ferre fœlicitatem ſuam non poſſunt, ab ijs duntaxat recipe quod à vobis acceperunt. Nudos medius fidius relinques, cogeſque obliuiſci ſpirituum quibus nunc intumeſcunt, veſtras apud ſe mirati diuitias, ſuæ vero ſortis ignari. Ac quo maturius conſulas ſceptro, vide quam multum coaleſcat illorum in vos imperium; quam publice, quam periculoſo conſenſu hæc veluti iura peccandi nunc aſſerant. Inter ſe æmuli, inimici; tamen vix libenter accipiunt à Rege vllum premi. Quiſquis ergo rebellat, cæteri adſunt vel publice, vel priuatis affectibus. Nunc cauſæ ſe addunt; nunc tempore vtuntur iam ſatis occupato, quo alio iurgandi prætextu diſtrahant Regem. Alij tuum latus, tua caſtra non deſerunt. Sed lento & per ambages fracto regiorum conſiliorum aut militum vſu, diu volunt rebellium contumaciam conferri viribus ſceptri, ne videatur indignum Regibus aut impar eſſe periculum, aſſueſcatque populus vereri hos motus & pati. Ita ſibi ipſis & exemplum faciunt, & exitum ornant, ſi iraſci in Regem contigerit. Hanc coniurationem niſi anteuertis conſilijs, quantum aberis à Merganiæ fato? Regio erat ſub vno formidanda, nunc ſegnicie, vel patientia imperantium, adeo in varios Principes lapſa, vt domino tota exciderit.

Quamquam recenti memoria tenes, Rex, quid hæ poſſint factiones; permittis hic tamen, earum cunabula & ingenium percenſeri. Nam & accendi te volo, vel parari ad patientiam haud dubiæ cladis. Igitur, ſi quos amas, ſi quos attollis, præter veterum Optimatum libidinem, tanquam de eorum bonis ſit quod largiris, excedunt ab Aula, queruntur

tur ſe contemptos; in arces, in præſidia, quę ijs credidiſti, confugiunt. Fortunas populi deflent; exanimati regni ſanguine paucas hirudines repleri; non ferendam eorum ſuperbiam qui faſcinato Principi illudunt, vetereſque & emeritas ſtirpes inexperto recentis potentiæ gaudio calcant: Frequens hæc quidem (vt noſti) diſsidendi eſt ratio, proruendique ad ciuilia arma. Sed & aliæ præterea cauſæ illis ingenijs faciunt defectionis audaciam. Diu ipſis largitus, ceſſes vtcunque: Magiſtratus, Præfecturas, iam plenis, nec dum tamen ſatiatis negaueris: Iis arcana omnia non credas; habeas alios fideliores tibi; Non acceſſeris odijs quibus æmulos deuouent; Illico indigni haberi ſe putant; frendentque, tanquam contumelia violati. Alij, vt reuerentiam ſibi concilient, & quid poſſint Regem admoneant, quærunt offenſionis materiem, & gratis ineunt conſilia in publicam pacem. Cæterum quæcunque illos occaſio tollat in rixam, viribus quas vos Reges tribuiſtis ſuccincti, mox clientes armatoſque inueniunt, eo prolixius, quod hæc ſecedendi facinora ſemper inulta ſunt, & plerunque præmia habent. Sic erecti, ſic veluti in ſuo regno collecti, opimiora ad conciliandam pacem à vobis Regibus extorquent, quam ſi ipſis obſequium & fides manſiſſet; Veſtro interim auro, veſtriſque ſtipendijs (quis ferat?) militant acies quas in vos educunt. Ærario veſtro feroces, aut rationem imperij depoſcunt à vobis, aut regnandi modum præſcribunt. Veſtri coloni ſunt, veſtri ciues, qui pluſquam externis tumultibus per hæc bella eruuntur. Quid deinde? Emitis pacem, (Reges:) His prodeſt peccaſſe. Vos in regno nunquam bona fide pacato, expectatis ſolici-

ti ex quo cinere ſe flamma refundat, cui placeat gloria noua litis, quæ fœderum tabulæ iam pleniſſimis libris addendæ ſint. Minimum putem, quod hæc bella, hæ paces, exterarum gentium ludibrijs, euileſcunt; quodque minor quam pelago fides eſt, ſiue quietem agimus, ſiue tumeſcimus. Maiora ſunt vulnera, quibus viſcera patriæ lancinant illi mores. Robur enim maximæ gentis, & cui, ſi hæc abſint incommoda, nulla non ceſſerit, hic aſſiduus, & peſtilens ventus affligit. Pereunt vrbanæ & ruſticæ opes, quaſcunque prouincias turbo afflauerit. Conſumitur impetus animorum; & prudentum, quos multos habemus, ſolertia, digna Orbi imminere, his domi pacandis tota vix ſufficit. Inſtituuntur præterea animi iuuentutis ad audaciam, & contemptum maieſtatis, infandamque dulcedinem belli ciuilis, in quo furor & auiditas, ſubitas pugnas & præſentia præmia habet. Ita domeſtico facinore marceſcit quicquid ad terrorem exterorum Dij Siciliæ noſtræ tribuerant. Neque putes hæc eſſe rudimenta flagrantium animorum qui caſtrenſi diſciplina eruditi, æſtus interi ſe conceptos, mox in peregrinum hoſtem validius effundant. Vtinam hæc ſolatia ſaltem eſſent ciuilis inſaniæ! Sed ne iſthic tyrocinium ad fortitudinem aut militiam credas; cogita quam ſæpe plus vanitatis & minarum hi turbines habeant, quam iuſti laboris in caſtris. Conueniunt illæ cohortes in arcibus, vrbibuſque obnoxijs; facilem ciuem, aut imparatos agreſtes diripiunt. Hæc plerumque fortitudinis ſumma. Acies raræ; nulla, aut ſubita diſcrimina; quia obnoxie placantur, & ante fortunam armorum ab facinore donatos dimittitis. Sed etiam vt bella hæc durent, vt ſæ-

uiant

uiant mutuæ turbæ; at interim miles optimæ patriæ ſpolijs ſaginatur, & in bonis miſerorum ciuium bello quam pace delicatior, latrocinijs magis quam conſtantia, robore, arte, imbuitur; Vt ad diſciplinam deinde veri & ſobrij Martis, & in externis regionibus interdum infœcundi, frangatur eneruі faſtidio, doceatque diuerſiſſimos eſſe labores prædatoris & militis.

Temnimur interim, ò Rex; Et ſi quid in vicinos minaris, robori minus ſuo quam malis noſtris ſiſi, tuos conatus deſpiciunt. Largitione tantilla facile credunt excitare de Siculis, qui ciuili ſeditione te implicent. Sic tradunt te ijs debellandum, per quos tuis auſpicijs debuerunt euerti. Nobiliſſimæ genti infamiam an perniciem hæc plus creent, ipſe exiſtima. Vis denique quod tui ciues queri poſſint hic audire? Componendis his fluctibus olim populus ad regiam poteſtatem reſpexit. Ne collideret Optimates ambitio, ne vnam gentem factiones diuiderent, eſſetque timendum à ciuibus, quod hoſtes ſolent minari; tranſtulere in Regem purpuram, ſolium, ferrum. Quod ſi adhuc in regno vexantur reipublicæ malis, quid precij illis erit traditi ſui iuris, exutique imperij? Aut illos in libertatem reſtitue, aut domeſticam præſta quietem, propter quam libertatem reliquerunt.

Meleander ad hæc verba ingenti ſuſpirio pectus concuſſit; & facilius argui morbum poſſe reſpondit, quam expelli medicina. Iam ſe Eriſthenem & Oloodemum ferro vltum. Lycogenem occubuiſſe. Si ad illud exemplum quotidie ſeueritatem res exigunt, ſibi ipſi in odium venturam poteſtatem quæ ſanguine Optimatum alenda ſit. Summa in illis indoles, (inquit) animi vigor, multæ virtutes.

res. Scilicet extinguam aut premam hæc ſydera? Omnia autem? Sed illud inhumanum; & fortaſſe ſupra regias vires. Quænam igitur? Nempe ſuſpecta. At vero & ſolæ ſuſpicionis pœnas luere eſt indignum; & præterea ſæpe nullum eſt ante tumultus ſuſpicionis veſtigium. Impetus in viuidis mentibus præceps haud raro ſimul cogitat, ſimul excit hos motus. An omnes habebo mea rigiditate auerſos? Vitamne feræ inſtar in ſolitudine; an potius nouis ominibus regiam implebo? Acerbius mehercule ipſo malo remedium. Deos & fata ſpero, poſtquam ſumus emoliti acerrimam tempeſtatem, pro habena reuerentiam noſtri fore expertis quid poſſimus. Saltem, Cleobule, quam mitiſsima conſilia habes, exprome.

Tum Cleobulus. Faueo tibi, ò Rex: Id eſt, Proceres quantum licet tecum excuſo. Læti in illis & ingentes ſunt animi; & hæc ipſa quæ arguimus magnæ indolis notæ ſunt; & ſi legum habenis teneretur, rebus publicis ſalutaris: Nunc quia illam paſsi eſtis laſciuire, eorum quæ cogitat, quæque audet, inclino in vos Reges inuidiam. Cæterum cum virtutes ac vitia non plus ex merito æſtimentur, quam ex populari iudicio; nihil mirum, ſi conſuetudo & peccantium claritas, atque ſucceſſus, nobilitauerit hanc culpam: Quam ſi premi & eripi cupis; reuocanda eſt paulatim ad ſuorum natalium vtilitatem. Hoc autem efficies, primum nominis vero dedecore; vt apud te perduellio, coniuratio, perfidia, nominetur; Non, vt ſolet, magnitudo animi, prudentia, ſocietas, publici boni cura. Deinde vt qui à te ſeceſſerint, ſaltem efflagitatæ veniæ humilitate frangantur; Cum nunc (miro gentibus ritu) damnare te ſoleas, publicis profeſſus

codi-

codicillis hos eſſe innocentes. Nam ſi rei non fuerunt ſumptis armis, certe tu reus in quem illa ſumpſerunt. Triſte dictu. Si hæc poſtrema exceperis arma, in quibus ſimpliciter victor es; vide ſub te & patre tuo turbas. Omnes ea cautione dimiſſæ ſunt, vt terras populatas, conſcriptos milites, cætera defectionis facinora, nimia ſimulatione, & prodente captiuitatem imperij, imputaretis vobis. Iuſſu hæc veſtro, aut veſtri gratia, eſſe patrata, publicis chartis ſuſtinuiſtis inſcribere.

Sed durum eſt, premere illas ſtellas. Enim nec obrui illas, ac nec regi oportet inhumana ratione. Luceant, ò Rex: dum meminerint cui Soli lumen hoc debeant, nec caliginem faciant tuo orbi. Ferre neceſſe videbatur alicuius ſanguine lui hoc crimen. Extorſit atrocitatem remedij à tua bonitate cum Oloodemo Eriſthenes; & infelix vindex Lycogenes cæterorum animos aliquandiu ſui memoria tenebit. Quiſquis autem temporum iſtorum oblitus, in hunc ludum primus deſcendet, ocius hominem preme, non tardis, non incerta conſultatione libratis conatibus. Ipſe tibi expeditionem deſume, ne tuorum ducum præuaricatio illam cauſam inutili mora conficiat. Si audebis, ſi non cunctaberis, multi maieſtatis reuerentia capti tuum auſpicium ſequentur; qui dubitare incipient de ſuo officio, ſi & videberis deliberare an impune poſsis offendi. Tunc nitendum, ne timida remiſsione ſpirituum videaris iſtorum temporum oblitus, aut veniam petere extincti Eriſthenis. Conſentias cum impetu iſto, vt tuus eſſe potius videatur quam fortunæ. Fœdera, leges, pacta, cum armato rebelli, nec audi. Vnum ſit pœnitenti remedium, ſi ſupplicet, ſi ſupercilium ponat, ſi ſe & cauſam

ſam

ſam damnet. Lenitatis tuæ erit ſic compoſito indulgere; niſi nimis pernicioſe errauerit; aut in neceſſitatem diſtulerit pœnitentiæ laruam. Sed ignoſce ea lege, vt aliquid ipſi in mulctam decedat. Si prouinciam à te habet, partem ex ea deliba quam alteri tradas; ſi arces aut ſuas, aut regias, vnam ex ijs futuræ fidei pignus cape. Timebunt alij ſpolia dare ad regiam gazam, qui nunc contrario voto æs, faſces, præſidia audent in precium pacis exigere. Caue autem dare hos reos precibus cognatorum, qui apud te in illos militarint. Nam vix vlla vulgarior fraus eſt, quam iſtorum Optimatum, non ſtudio, non vero affectu, ſed veluti ſordibus, ſe in aduerſa diuidentium caſtra. Fratres, affines, patrueles, hic pro te, ille cum factioſis ſtabit; vt victoria aut fauore in vtramlibet fortunam ſecuri ſint. Hos te maxime ſuſpectos habere æquum eſt, ò Rex; & ſi anxie pro cognatis ſuis orant, propemodum hoſtes.

De ducibus factionum hæc ſentiam. Sed quid illi abſque militum manu? Hi ſunt ſanguis, hi nerui tumultuum; Nec in eos impune ſeueritatem omiſeris. Quos igitur placidis rebus ſeu præſidiarios milites ſeu prætorianos conſcripſeris, ſi defectione oborta Præfectos forſitan ſuos in Regem ſequentur, ijs infamis ſit miſſio. Cingulum ponant. Nullus pœnitentium clamor, nullæ procerum preces te moueant. Diſcant non tam Præfectos venerari quam te in illis. Quippe hos ſecum à te ali, à te pendere. Ita exercitus quos comparas, quos in pace educas, ſyncere erunt tui; nec te Magnates creditarum fiducia copiarum deſpicient. Si qui autem concitato tumultu, nullis ſtipendijs tibi deuncti, ad factionem acceſſerint, his mitiora imperari non abnuam.

Sim-

Simplicis defectionis rei ſunt. In eos, ſi lubet, manſuetudinis obtine famam; Modo veniam te dediſſe, non ſe ingratijs vſurpaſſe, intelligant.

Sed de ſupplicijs ſcilicet, mulctiſque iam agimus: Atqui ante vincendi ſunt; aut, quod eſt humanius, flectendi, ne aut vinci mereantur aut plecti. Duo ſunt, ò Rex, quibus Proceres in te armantur, ſolicitanturque ad ambitum. Has tu vires ſi ſolerti ratione ſubduces, te, an illos, plus iuueris, nondum intelligo. Sed nunc ea non licet memorare. Video enim ad te venire Sardiniæ Regem. Reſpexit Meleander; & Radirobanes iam aulam intrauerat. Ergo, quanquam inuitus, dilatis arcanorum ſermonibus, proceſſit ad hoſpitem, & hilariter colloquutus ad conuiuij locum deduxit. Ampliſſima Regiæ ſedes erat; foribuſque laxatis populum ad ſpectandum admitti placuerat. Illo iam æuo mos erat Siculis, accumbere in conuiuijs, veſcique ex lectulis. Sed vetuſti ſæpe mores occulta veneratione afferunt rebus auſpicium, quas Reges publice obeunt, aut Sacerdotes procurant. In illum itaque diem Meleander maiorum manſuetudinem reuocauit, vt conuiuæ ſederent. Inuitauerat Optimatum præcipuos. Ipſa Argenis aderat cum delectis matronarum; ingens æmulis procis ad odium & veſaniam incitamentum. Furebat in Radirobanem Archombrotus, impetu vix ſe premente. Nec integrior Radirobanes furtim intuebatur, ſi quid ille in Argenidem inſpiceret, aut ab ea aliquo nutu dignatus exultaret. Vterque furioſo timore plurima fingens, improuiſos aſpectus, aut geſtus, in ſuam trahebat iniuriam.

Peracto conuiuio Radirobanes amoris odijque impatiens, Meleandro ſignificauit, ſi ocium

cium eſſet, ſe ſecreto colloqui velle. Statim Rex cum eo ſecedit in porticum; & Radirobanes: Si apud alium agerem, (inquit) eius animum meis votis pararem, Optime hoſpes, referendo, me Sardiniæ & Corſicæ eſſe Regem; Baleares inſulas meas eſſe; Occupari à meis plures portus hinc in Africa, inde in ora Liguriæ; Terras illas populo & opibus graues; Claſſem ingentem, & formidoloſam mari, quodcunque ſe ab Oceano ad nos diffundit. Adderem ſeriem Regum, quorum antiquiſsimos ferunt à Dijs generatos. Sed apud te alia oratio habenda eſt. Ego hoſpes cum hoſpite quæro arctiora fœdera inire. Liceat meam fortunam miſcere cum tua: aut, vt ſimplicius loquar, nomen patris & auſpicium in me ſume. Tua ſint quæcunque poſsideo. Filiam tuam mihi deſponde. Nec ſcio vtrum has nuptias auidius expetam, vt te ſocerum, an vt vxorem hanc habeam. Sic loquutus nullam intulit de allato auxilio mentionem; quod maxime apud ſenem valiturum ſperabat.

Meleander, præfatus à ſe omnia Radirobani deberi, Conditionem, inquit, affers, chariſsime hoſpes, non accipi modo, ſed anxie quæri digniſsimam. Nam quis Radirobanis, quis Sardiniæ affinitatem non optet? Et tu, fortiſsime iuuenis, minore patrimonio, & Sardinia non tanto ſub Rege, maiora, quam quæ poſtulas, ſperare potuiſti. Sed ſcis coniugia plus animorum quam corporum fœdere eſſe ſuauia. Liberæ hominum mentes ſunt, nec vllis legibus cogi poſſunt velle quod nolint. Maxime ſors Regalis in quam gnata mea eſt edita, eam captiuitatem non fert. Ego habeo à maioribus ſceptrum; illa à me expectat; liberum ipſi deinde eſſe debet in quem velit ſuæ fortunam Siciliæ transferre. Hæc non ita

acci-

accipias, dulciſſime hoſpes, tanquam quæ tu vis omnia, & præſertim hoc ipſum, non velim. Sed mirari te nolo, ſi filiæ meæ ſuas vices relinquo. Quicquid poſſum, ego polliceor. Tu apud illam fac, digna ſit à te amari. Nam nec tibi expedirent coacti hymenęi. Denique finge te filium meum eſſe; quantumcunque tu ames, quamlibet magnas dotes in ea tibi fingas, nollem mihi eſſe nurum, niſi te maritum exoptaret.

His verborum ambagibus quærebat Meleander & Radirobani placere, & habere paratas negocio tanto moras; quod filiæ mentem ab illis nuptijs ſciret auerſam. Quippe antea eius ſenſum explorauerat, non dubius in hanc ſpem Radirobanem veniſſe. At ille rem vrgere, ſenem ambire, dicere ſuam vitam in eo eſſe ſitam vt gener appelletur. Tanto in æſtu non verba, non mentem capiebat Meleandri, ita ſpem oblique oſtendentis, vt prudenti, & quem amor non turbaret, ſat negatum videretur. Iamq; Eurymedes vtrumque monuerat ludorum tempus eſſe, quos ſubitos, & tantum vt populus in Regis victoria lætaretur, in Regiæ veſtibulo inſtruxerant. Proceſſere itaque ad orcheſtram, in qua multa ex Regiæ penetrali curatores ludorum conſpicienda locauerant; antiquiſſima ſigna præſertim, & Heroum imagines; non modo quibus artifex pedes & manus indulſerat; ſed & plurimæ ante Dædalum factæ ſolo vertice de ſui ſaxi impolitia exibant. Poſtquam Reges conſederunt, ſtatim cum Seleniſſa & miniſtrarum grege intrauit Argenis, haud mediocre Radirobanis Archombrotique ſupplicium. Non igitur illi in perſonas ſatis inſpicere, non in veteres Siculorum Regum opes. Ac ne virginem quidem multum intuebantur,

rur, alterno inter ſe conſpectu agitati. Inter hæc Radirobani videbatur Argenis blandius ſæpiuſque in Archombrotum vultus aduertere. Quod vt miſerrime credidit, ita ſecum loquutus eſt. Furioſum eſſe amorem non proderit. Solertia opus eſt nobis. Nam ſi Archombrotum ſuſtulero, peius erepti memoria apud Argenidem me perdet. Num autem non & bellum eſt amor? Atqui in bello quas hoſtibus vrbes munimenta eripiunt, proditio ſæpe aperuit. Tentandi ſunt muneribus quorum gratia apud Argenidem valet. Laudationes eorum aſſiduæ me chariorem ipſi efficient. Sumus omnes incauti ac faciles ad ea imbuenda quæ ſæpe, & veluti non ex arte, familiares inſinuant. Iiſdem machinis nihil me præteribit arcanorum quæ hic cum illa intercedent. Perpendenti deinde, quoſnam ex familia Argenidis aggrederetur muneribus; nihil difficilius aut vtilius viſum eſt quam ad Seleniſſam hoc iter habere. Quippe oris conſtantiam illi matronæ eſſe, quæ ad perfidiam vocantes terreret; ſed ſi in poteſtatem redigeretur, facilem de Argenide fore victoriam. Erat ingenioſus; præſertim cum impetus naturam acuerat. Audendum eſt, inquit; Facile erit apud anum ita loqui, vt ſi integra eſt, meæ largitionis fraudem non capiat, ſin vendere fidem poteſt, intelligat emptorem aduenisse. Hæc gnauiter agitantem non arena, non ſcena (nam vtriuſque ſpectaculum dabatur) poterat delectare; quamvis hinc in certamen producti qui Erycis artem cæſtu iactarent; inde autem Catanenſes ex ſui Andronis diſciplina ſaltarent ad tibiam. Sed in auſpicium traxit, quod largitioni intentus, non abſimilem victoriam aſpexit in theatro; in quod Argiam & Eriphylen Poeta produxerat; hanc diuino

monili mercantem crudele ſuffragium; illam munere victam, & coniugis fata prodentem. Inter cætera, iſtos verſus quibus Eriphyle accepto proditionis pretio exultabat, ſic laudauit, vt confeſtim ad ſe præciperet afferri; & aliquoties tacito voto perlegeret.

Abſiſte tandem, cura. Sat ſterili vigil
Marcore cecidit vultus. O grates, Dei,
Fauiſtis omnes. Teneon' armillam manu;
Meamque teneo? Vota cecidiſtis bene.
Nunc tuta, nunc excelſa, nunc cælo fruor.
His ſe decora ſueuerat gemmis Venus
Ornare Marti. Tyrius has ſtupuit gener
Ardere collo coniugis. Quis hic decor?
Quis radiat ipſo non minor Phœbo dies?
Quo pergis amens? Di, fides, lares, amor,
In pretia depoſcuntur. Heu nimio tibi
Armilla ſtabit. Poteris infœlix tuum
Damnare bello coniugem? Bellum vetant
Sagæ volucres, Delphicus pater vetat,
Et omne ſacris exta quod prabet pecus.
Funeſta merces! Vidua ſi tantum potes!
Sic eſſe fœlix; melius ah pietas! malos
Omitte cultus. Trahitur in dubia vice
Inſtabile pectus; ſic vt incertam ratem
Non vnus atro ventus inuoluit freto.
Sic nempe ſimplex! ſorte nunc dubitas frui
Quam fata prabent? Quid times vanas aues?
Ne bella fiant, reddere armillam voles?
Hæc ipſa bellum faciat; hæc regnum eſt mihi,
Meliuſque Thebis. Augur infœlix redit,
Inuiſa pietas, menſque non credit ſibi.
uid agimus? O ſors dura cum timet miſer
Quod optat animus! Digna cæleſti tamen
Si viuis auro; ſacra ſi tuos decet
Armilla vultus; vindica hoc ingens tibi
Munus Deorum. Coniugi ſi ſors tua
Es vilis, aude, quod times; Sin te ſolit,

Opi-

Opibuſque ſummas optat exæques Deas,
Tibi ipſe cupiat ſanguine hoc emptum ſuo.

Lætus Radirobanes huius exempli augurio; poſtquam finitis ludis in aulæ interiora receſſum eſt, Argenidi in conclaui ipſo patris, eadem narrauit quę antea Regi. Orabat vt in munus placerent Sardiniæ opes, cæteraque haud inconcinnus amator addebat, quæ vtriuſque fortunam decebant. Argenis non modeſtia tantum, ſed occultiſſima ira erubuit; Non alia retulit tamen, quam quæ Radirobanes hoc primo congreſſu expectabat: Nec eam ſcilicet Virgini curam eſſe debere, nec filiæ familias poteſtatem. Habere interim gratias quod ille tanti faceret amicitiam patris. Radirobanes aliquantum cum ea cunctatus, ad inſidiarum ſuarum initia digreditur: Proceres, matronaſque, huc illuc toto triclinio obibat ſimul maieſtate regia, & iuuenili comitate. Tandem in Seleniſſam incidit, vt optabat; & vulgaria quædam effatus, laudare deinde ipſius filium cœpit, qui in aula viuebat: quærere deinde pluresne genuiſſet, quid ex ſtirpe reſtaret; & quæcunque mulierculæ gratiſſima erant. Et hinc ſponte ad ſe deflexus; Optimæ matris meæ multa, inquit, lineamenta in te agnoſco: Iam ſępius dulci memoria illius amiſſæ, cum ad te reſpicerem, perculſus ſum: Et hodie efficiam vt ſcias, quam multum de vultu illius tibi fata communicauerint. Superuenit loquentibus Meleander; à quo Radirobanes ſub noctem digreſſus, Seleniſſæ filium acceſſit; Demades nomen erat; Cui poſtquam multæ familiaritatis ſpecie impoſuit; Vade, inquit, & hanc matris meæ imaginem ad Seleniſſam defer; ſi ſceptrum & corona abfuerint, ab ore ſuo non diſparem. Erat autem breuis imago, ætatis conditione à

Sele-

Seleniſſa non abhorrens. Annum enim Reginam, & rugis obſitam, referebat. Sed inſigni artificio, gemmæ olim talentis viginti Radirobani emptæ, faciebant imagini thecam, ex qua vnio prægrandis pendebat.

Seleniſſa vbi cum munere Demadem vidit, tam precioſo fulgure concuſſa, dubitauit an conſcia eſſe Argenis huius fœlicitatis deberet. Verebatur in ſuſpicionem venire fidei proſtitutæ; Aut ne remittere donatori iuberetur hoc pluſquam ſimplicis liberalitatis pignus; ſi crudum nec præparatum puellæ animum illa nouitate pulſaſſet. Hæc exigens ſecum, adhucque deliberans, filium rogat pluresne adfuiſſent cum Radirobanes id ſibi perferendum tradiderat. Imo, inquit, ſeuocauit me ad ſecretum ne quis arbiter eſſet. Et tu igitur, retulit Seleniſſa, apud te, fili, rem contine. Id agitur quod ignoras; Neque mihi, vt exiſtimas, & apud te Radirobanes finxit, hoc mittitur. Sed commodius, & vbi fas erit, plura intelliges. Vnum iam memento, vt ſileas. His dictis ad Argenidem redit; Adhuc quidem illi fida; ſed iam deſierat Radirobanem odiſſe. Tum verſare animo cœpit, quanto ſuo & Argenidis periculo Poliarchus amaretur. Nam quoties reprehenſam à cœpto moriendi Argenidem? aut quem ſpondere poſſe, non illam aliquando anteuerſuram furioſo impetu vitæ conſilia? Denique ſibi quemque debere conſulere. Nam quid de me (inquiebat) meritus Poliarchus? Radirobanem, poſt pauculos dies quam limina hæc attigit, vtiliorem mihi ſenſi, quam illum, plus anno familiarem Argenidi. Quid ſi de ſe mentitus eſt ignotus ac externus? At iſtum prius auxilio Sicilia regem ſenſit, quam alto nuptiarum & regio voto. Si propitiam, Argenidem illi effecero,

quan-

quantum mihi ſperandum eſt; cum iam præmia vſurpem, quę pene ad præſtitam operam ſatis eſſent? Abeſt denique Poliarchus? Num viuat incertum eſt; num, ſi redeat, impetratura ſit publice hunc à patre virum Argenis; an vero clam diſceſſu dedecori me quoque fruſtratura. Radirobanem autem non dimittere poſſumus, niſi iratum; Neque parem conditionem (ſi iſta abiuerit) neglecta fortuna mihi & Argenidi curabit reducere.

Inter hos dies (quod Cleobulus ante coniecerat) legationes paſſim ab vrbibus veniebant ad Regem, ſedebantq; in Deorum liminibus, ramos ſupplici lana obductos cum gemitu aut ſilentio tenentes. Multa oppida, & ex inſignioribus ciuium multi. Ibburrane & Dunalbio deprecatoribus vſi ſunt; quorum ea apud Regem gratia erat vt nihil negaretur petentibus. Igitur Meleander virilem in deiectos & obnoxios ciues clementiam ſequutus, ſolo maieſtatis conſpectu vltus eſt pœnitentes; legatis inter armatos cuſtodes intromiſſis in curiam; in qua ipſe regio cultu ad formidinem ſupplicum ſedebat. Cumq; illi de ſęculi genio quererentur, qui populi mẽtem auertiſſet in tumultus; Ipſe paucis incuſatos in mitiorẽ ſpem purpuratis relinquebat; iubebatq; abſcedens ab ijs arbitrium ſuum audire. Leuia autem imperabantur; paucæ in mulctam penſiones, & peruicaciſſimorũ exilium. Nacti igitur expectatione mitiora amore victoris ſuas vrbes impleuerunt. Hyperephanij ſeorſim legationem volebant ornare, ſuas gratulationes & vota nouaſque fidei ſponſiones laturam. Sed interceſſere conſilio, qui id Regi ingratum fore cognouerant. Quippe Rex cum audiſſet hoc eos cogitare; Peto, inquit, an Hyperephanij plus minuſve Siculos eſſe

ſe ſentiant quam cæteros ciues. Nam quid ab reliquis vota ſecernunt? Cur non Prouinciarum, non vrbium, ſed partium nomine me affantur? quas ô ſciant ſemper inuidioſas eſſe Principibus; ſed tunc maxime cum videri & veluti prodire in publicum, iactatione ſuarum virium volunt. Cum vero aliæ aliæque prouinciæ redirent ad reuerentiam maieſtatis, legati Syracuſarum intromiſſi in Senatum, deiectis diu luminibus, ſignificauerunt eſſe quod promere non auderent niſi dicere iuberentur. Sciſcitanti Cleobulo quid afferrent, ſupplices libellos obtulere, quibus continebantur ciuium vota. Addiderunt, ſæpe contingere, vt vexatus malorum hominum iniurijs populus ſtulte in Regem aut patriam ſuos dolores vindicet. Velut quidam ex ægritudine inſani, vrgentibus morbi ſtimulis, in proximos furunt. Nec ſe priorem excuſare amentiam; ſed ſcire ex illis quæ Syracuſij deprecabantur incommodis eam incitatam fuiſſe; & plurimum ad ſanitatem mentium fore, ſi eadem in poſterum arcerentur.

Cleobulus hos libellos ſe Regi traditurum recepit, iuſſitque propediem legatos reſponſum opperiri; Tum ſoluto Optimatum ſenatu iuit ad Regem, tunc forte de ipſius Cleobuli prudentia multa ſecum voluentem, qui redituras ad officium vrbes haud vane coniecerat; memorque eius monita nuper Radirobanis interuentu ſuppreſſa, hunc ad illos ſermones reuocauit. (Syracuſiorum codicillis, quia longiori conſultatione egebant, in aliud tempus dilatis:) Aiebas, ſi memini, eſſe duo, Cleobule, quæ inſynceram in Sicilia pacem efficiant, & in Procerum manu ponant, in bello an ocio degamus. Sed dicentis orationem tunc Rex Sardiniæ interuertit, quam hic

pacatius exequi potes. Quænam ergo illa duo ſunt vincula aut verius fata, quæ Siciliam Proceribus obnoxiam permittant? Ea ipſa (retulit Cleobulus) quæ, Sapientiſſime Rex, ſæpe deqneſtus es. Primum, munitionum, arcium, præſidiorum, in Sicilia numerus ingens. Mos deinde conſtituendi Rectores Prouinciarum in eam legem vt non ante magiſtratu quam vita decedant.

Tot equidem arces, ſi non incommodæ eſſent, ſed duntaxat inutiles, tamen euerti conſulerem. Nunc cum ad earum cuſtodiam & ſumptus, & pericula, & plerumque pernicies accedat, quid ad noſtra vtique damna miſere obſtinati, illas diutius ſeruamus, aut in quos denique hoſtes arbitramur valituras? In externos, an vero populares? Atqui externi ijs ſatis excluduntur quas in finibus regni portubuſque ſubſtruximus. Harum vtilitatem nihil ſolicito. Satis virium illic nobis, ſatis moræ externis eſt: Qui deinde, ſi qua per obices illos perrumpent, noſtris exercitibus excipientur, oppidiſque paſsim obiectis, quæ crebra nec adeo inualida habemus, vt primo hoſtium impetu diripi poſsint. In vim peregrinam illa ſuffecerint. Domi autem quos timemus? Num populum, & incolas ciuitatum? An non prius Magnatum ambitum, inquieto vtique genio ſtrictum ſemper ad audacis nouitatis pericula? Raro populo tuo mens eſt in Reges conſurgere. Veſania qua nuper intumuit, prope ſine exemplo eſt; ſed nec illa, vt expertus es, tot arcium cautione de quibus iam diſceptamus, aut præuer.i potuit, aut ſaltem cohiberi; Vt inde has munitiones intelligas non tibi (Rex) aſſerere oppida in quorum ſtant ceruicibus, ſed ea Præſidiariorum Præfectis tradere in certiſsimam

ſeruitutem; qui ſæpius ciues inuitos ſtare in Regem coegerunt, quam rebelles aut dubios traxerunt ad Regem: Adeo vt quoties ſibi poſtulant arcem credi, videatur hæc eorum tacita eſſe oratio. Trades compedes, ò Rex, quibus obnoxium arci oppidum mihi deuinciam. Captiuos habeam ciues. Quicquid repugnes, & quantumcunque hi nolint, ſeruiant imperijs meis. Sub munitionibus iſtis tremat circum prouincia. Iſthic recipi, hinc effundi poſſint armati. Regnum denique minus in ampliori tuo mihi conſtitue.

Referes, te fidiſſimorum hominum delectu armaturum tantæ poteſtatis licentiam. Faceres quod nemo antehac Siciliæ Regum. Quod enim aut ciuile bellum fuit, aut ab externis illatum eſt, in quo non iſtarum arcium plurimi rectores à ſceptro defecerint? Aut quis omnino in noſtra gente motus, niſi his clauſtris erumpens, aut in illa receptus? Ne id quidem diſſimulant, qui poſt factiones ad fœdera tecum deſcendunt. Arces in ſalutis pignus efflagitant: Nempe vt ijs incolumes te inuito eſſe poſſint, & recrudeſcente armorum libidine rurſus in te ſecura contumacia armari. Vide quam ſit iniqua conditio. In præteritæ defectionis veniam tua ſponſione non contenti, arma, arces, milites ſibi poſcunt: Te porro in pœnitentiæ, quam ſæpe ſimulant, pignus, eam fidem verbis tuis cogunt habere, quam detrahunt tuis. At his munitionibus è regno ſublatis, in tua ſuaque fide, ò Rex, ſtatuent ſibi præſidium, & in creditis vrbibus obſequium duntaxat inuenient quamdiu voles; nec inuitabit ad peccandum tot aggeribus totque foſſis ſibi placens rebellandi ſecuritas.

Sed vtique non damnanda eſt, dices, maio-

rum diſciplina, à quibus aut hæ conditæ arces, aut condendarum exemplum eſt. Ne vero illa ætas tantum ſibi, Rex, placeat. Maiores noſtri res ſuas ad ſæculi quale tunc erat genium curauere; Nobis pro diuerſitate temporum in quæ incidimus interdum pro ſalute eſt à mente eorum & conſilijs abire. Vt & profanæ ſuperbiæ putem vbique negligere auitam prudentiam; & abſurdum reuerentiæ genus eſſe quod nos perpetuo illorum inſtitutis velit addicere. Et has igitur arces, quæ iam nobis moleſtæ ſunt, ipſi rectis, vt arbitror, conſilijs eduxere; & nos non minori ſolertia deijciemus. Olim enim aut nondum Sicilia in vnum coierat, aut ſingulæ ſaltem Prouinciæ, Principes ſuos habebant, paruo duntaxat ære, vel tenui obſequij imagine, Regi obnoxios. Non mirum ſibi tunc quemque præſidia ſtatuiſſe; quibus aut vicinos repellerent, aut, ſi à Rege vis fieret, non excuterentur à patria. Nunc omnia bello, hereditate, fœderibus, in te Dij retulerunt; ea fœlicitate, vt neminem videas, cui charius non ſit commune Siciliæ nomen, quam anguſtum prouinciæ in qua eſt natus. Quid igitur memoriam priſtinorum diſcriminum limitumque ſeruamus in caſtellis, iam vtilitate abolita? Ne parce locorum nominibus, ſeu illa conditor ſeu vetuſtas nobilitauerit. Ruat cum aggeribus ſuis ambitio. Pauciſſimas de tot arcibus ſerua, neceſſarijs locis; vnam præcipue Syracuſis, non tam quæ regere tantum populum queat, quam interdum morari inſanientem. Hæc ſat erunt tutando imperio: Sed eo quidem omine ne Procerum ſummis credantur. Tale ſit Præſidum genus, quod nec egenum, nec opibus impotens, ſperare à te plurima debeat, & nil poſſit extorquere.
Reli-

Relinque illis Regibus hunc crebrarum artium morem, qui peregrino, ideoque inuidioſo imperio, premunt diſsitas gentes; quæ nec moribus coaleſcunt, nec fidem tuta amicitia obſeruant; quæque vbi reſpexere in maiorum ſuorum hiſtoriam, erubeſcunt, ſe alieno additicias ſceptro eſſe, nec domino tantum abſenti, ſed & genti in qua dominus viuit ſeruire. Sed tua Sicilia gens vna eſt; vnus ſanguis; eadem illi iura: gloriæ, Principis, famæ, ſyncera communio: Quamuis illam Maiorum tuorum bonitas iterum in diuerſa ſtudia tantum non ſparſerit, perpetuo ſingulis regionibus rectore attributo; ſub quo poſſent meminiſſe, & olim apud ſe regnatum.

Id ipſum alterum erat, quo monebam infeſtari tuam pacem, & in te Proceres accingi; hic mos inquam in tam longum & ſtabile imperium permittendi Prouincias, quæ vt à te Rectorem accipiunt, hunc illico venerantur, ei aſſueſcunt, tam conſtanter hunc eſſe Præfectum, quam te Regem intelligunt. Imo & propius ille ciuibus incumbit, propius vrget affectus; contumaces aut amantes propius damnat vel colit. Maxime nobilium ſtirpes adeo eiuſmodi Prouinciarum Rectoribus accedunt, ſpe, conuictu, manſuetudine captæ, vt deinde vel in Regem promiſſam fidem exerceant. Hæc munera ſi paucorum annorum faceres, ò Rex; non illis coaleſceret inueterata vis; nec ciues breuiſſimo defuncturos imperio, præter fas amarent aut timerent. Diu eſt (inquit Rex) ex quo mecum hæc omnia exegi. Sed ijs quibus veteri ritu Prouincias olim attribui, quo nunc ore meum donum poſſim adimere? Quid egregie de me meriti duces? quid illi quibus hanc victoriam debeo? Auferam ſcilicet præmia à probatis, quæ ad-

huc dubijs aut inexpertis conceſſi? Facilis ratio (refert Cleobulus:) Noli tanta nouitate *ſollicitare* patientiam Optimatum. Sint illis tua munera in ſecuro. Sed vt quiſque decedet, nouis legibus ſucceſſorem conſtitue. Triennij vt plurimum poteſtas ſit, nec prorogatione faſcium ſpem illis facias plus nomina quam imperia eſſe mutata. Breuiores magiſtratus non timebit Sicilia, & quantumuis anguſti temporis honores cupide commendabit ambitio. Tu quoque in plures liberalitatem diuides, vacuis ſæpe Prouincijs, in quas alios atque alios, pro meritis temporibuſque, ſufficies.

His artibus ſi eripies Purpuratis deficiendi conſilia atque vires, tibi multum debebunt. Nam & defungentur periculis, quæ eos ſub auſtero vel perfidioſo Rege poſſunt obruere, & clariſſimæ indolis torrens ab ijs erroribus in iuſtum alueum coactus, in conſilia quidem non minus fortia, aut militaria rapietur, ſed multo æquiora, & quæ in virtutum nullam pugnent. Reſpice ab aduerſo littore diffuſam regionem, & æmulam ſæpe Siciliæ. Illa quoque caſtellorum turriumque frequenti ſupercilio tumebat: Erant præterea Optimates tanti factione & viribus, vt quod plerumque infœlix potentiæ genus eſt, Reges terrerent. Qui tunc in ea motus? quibus nunquam grauiores concuſſere Siciliam. Deiecti nunc Reges, nunc Proceres: Donec arcibus præter vnam euerſis, Magnatum quoque robur multiplici regnantium arte ſuppreſſum eſt. Hi bello periere, hi carcere; hos lictores immolauerunt publicæ paci. Dij melius, quam noſtrorum patriciorum ſanguinem ita fatis vilem eſſe. Hoc tu auertes, ſi & quietos illos, & te ſerio Regem eſſe volueris. Sic enim ille coniurandi mos, atque à te deficiendi,

pau-

paulatim excedet ab vſu, & in pari omnium iugo nemini grauis erit iuſta modeſtia. Sed quamdiu id cuiquam erit impune, in contumeliam cæteri trahent virtutis neceſſitate: Vt vel omnes pari lege à tua maieſtate ſubigendos, vel neminem in officio futurū intelligas.

Quod ſi vnquam redibunt ad tumultus, iam nunc conſule quid illis facturus ſis: in te, inquam, conſilij ſummam conſtitue: Nec in amicis expecta libertatem ad fidem, qua modo extra periculum diſputamus. Forſitan & ego molliora cenſuiſsem, niſi quod venturi ignarus, neſcio qui ſint in quos nunc dixi. Scilicet illi prudentes, quorum conſilio in rebus dubijs vteris, non ſic auſpicantur publicas curas, vt priuatam ſuæ ſalutis ſolicitudinem deponant. Itaque vbi in factioſos & armatos Proceres conſuluntur, eorum offenſam veriti ſæpe remiſsas ſententias dicunt, & propemodum tuo ſceptro indignas: Ne ſi quid acrius ſtatuerint, illi ipſi in quos dicunt, poſtquam (vt mos eſt) in aulam reconciliati florebunt apud te, in vltionem ſeruent animos, ac denique ruina immerentum exſatient. Eo metu multis tuorum Senatorum libertas eripitur, fidis quidem, ſed dum impune licet, & ſibi antequam tibi. Hæc ipſa nec coram Collegis dicerem, nec tibi omnino, niſi inter regias tuas dotes inſigne eſse ſcirem, & ſimillimum obliuioni ſilentium.

Dum his conſilijs ſecretus Meleander imbuitur, interim Radirobanes machinas pergit in Argenidem adornare. Iamque munere dato familiarior, auide quærebat cum Selenißa conuenire: Et eo forte die ſic caſus conſilium adiuuit. Miſerat ille qui nunciarent Argenidi, ſi commodum eſset, eam velle ſe viſere. Spatiabatur in horto Argenis, cum illa virginum

huc dubijs aut inexpertis conceſſi? Facilis ratio (refert Cleobulus:) Noli tanta nouitate ſollicitare patientiam Optimatum. Sint illis tua munera in ſecuro. Sed vt quiſque decedet, nouis legibus ſucceſsorem conſtitue. Triennij vt plurimum poteſtas ſit, nec prorogatione faſcium ſpem illis facias plus nomina quam imperia eſse mutata. Breuiores magiſtratus non timebit Sicilia, & quantumuis anguſti temporis honores cupide commendabit ambitio. Tu quoque in plures liberalitatem diuides, vacuis ſæpe Prouincijs, in quas alios atque alios, pro meritis temporibuſque, ſufficies.

His artibus ſi eripies Purpuratis deficiendi conſilia atque vires, tibi multum debebunt. Nam & defungentur periculis, quæ eos ſub auſtero vel perfidioſo Rege poſsunt obruere, & clariſſimæ indolis torrens ab ijs erroribus in iuſtum alueum coactus, in conſilia quidem non minus fortia, aut militaria rapietur, ſed multo æquiora, & quæ in virtutum nullam pugnent. Reſpice ab aduerſo littore diffuſam regionem, & æmulam ſæpe Siciliæ. Illa quoque caſtellorum turriumque frequenti ſupercilio tumebat: Erant præterea Optimates tanti factione & viribus, vt quod plerumque infœlix potentiæ genus eſt, Reges terrerent. Qui tunc in ea motus? quibus nunquam grauiores concuſsere Siciliam. Deiecti nunc Reges, nunc Proceres: Donec arcibus præter vnam euerſis, Magnatum quoque robur multiplici regnantium arte ſuppreſſum eſt. Hi bello periere, hi carcere; hos lictores immolauerunt publicæ paci. Dij melius, quam noſtrorum patriciorum ſanguinem ita fatis vilem eſse. Hoc tu auertes, ſi & quietos illos, & te ſerio Regem eſse volueris. Sic enim ille coniurandi mos, atque à te deficiendi, pau-

paulatim excedet ab vſu, & in pari omnium iugo nemini grauis erit iuſta modeſtia. Sed quamdiu id cuiquam erit impune, in contumeliam cæteri trahent virtutis neceſſitate: Vt vel omnes pari lege à tua maieſtate ſubigendos, vel neminem in officio futurũ intelligas.

Quod ſi vnquam redibunt ad tumultus, iam nunc conſule quid illis facturus ſis: in te, inquam, conſilij ſummam conſtitue: Nec in amicis expecta libertatem ad fidem, qua modo extra periculum diſputamus. Forſitan & ego molliora cenſuiſsem, niſi quod venturi ignarus, neſcio qui ſint in quos nunc dixi. Scilicet illi prudentes, quorum conſilio in rebus dubijs vteris, non ſic auſpicantur publicas curas, vt priuatam ſuæ ſalutis ſolicitudinem deponant. Itaque vbi in factioſos & armatos Proceres conſuluntur, eorum offenſam veriti ſæpe remiſsas ſententias dicunt, & propemodum tuo ſceptro indignas: Ne ſi quid acrius ſtatuerint, illi ipſi in quos dicunt, poſtquam (vt mos eſt) in aulam reconciliati florebunt apud te, in vltionem ſeruent animos, ac denique ruina immerentum exſatient. Eo metu multis tuorum Senatorum libertas eripitur, fidis quidem, ſed dum impune licet, & ſibi antequam tibi. Hæc ipſa nec coram Collegis dicerem, nec tibi omnino, niſi inter regias tuas dotes inſigne eſse ſcirem, & ſimillimum obliuioni ſilentium.

Dum his conſilijs ſecretus Meleander imbuitur, interim Radirobanes machinas pergit in Argenidem adornare. Iamque munere dato familiarior, auide quærebat cum Seleniſsa conuenire: Et eo forte die ſic caſus conſilium adiuuit. Miſerat ille qui nunciarent Argenidi, ſi commodum eſset, eam velle ſe viſere. Spatiabatur in horto Argenis, cum illa virginum

paucæ. Sed Seleniſſa in illius triclinio hæſerat, neſcio quibus codicillis impedita, & hanc occaſionem nacta colloquendi tam magnifico largitori (nam idipſum anxie optabat) renunciari Radirobani iubet, vacare Argenidi; eamque, ſi ipſe veniret, confeſtim ab horto adfuturam. Geminata mox fraude, miniſtrarum fidiſſimam cum hiſce mãdatis ad Argenidem ipſa mittit; aduentare ad gynecæum Radirobanem; cuius colloquio ſi cuperet defungi, properaret deſcendere ab horti ſpatijs in ſubiecti ſaltus vmbras, hoſpitemque incommodum ſua illic cunctatione eluderet. Interim Radirobanem Argenidis limen intrantem ipſa excepit; excuſans quod domina abeſſet, illico, vt fingebat, reditura. Cumque ſecretum fuit, ijs qui ſequuti Regem erant remotius in eius honorem aſtantibus; Tunc anus, Gaudeo, inquit, ò Rex, locum hic eſſe obiurgandi liberalitatem tuam. Nimio pretioſius quam ipſa natura me ad vultus chariſſimæ tuæ matris admouiſti. Et Rex, Parua hæc, inquit, exiſtima, Seleniſſa: & pignora fortunæ maioris. Ne vero tuam ſortẽ meamq; diſſimulem, accipere maiora à te poſſum, quã tradere. Tu lux mihi, tu veræ matris loco, tu aliquid conciliare mihi potes vita fœlicius. Neque à te expeto opem, niſi quam tibi tuæque alumnæ vtiliſſimam putabis. Nam quid illa Archombroti amicitia tenetur? Quam indignum Siciliæ rebus, ignotum, priuatumque in illas ſpes niti? Equidem veneficio factum puto; Et mehercules ſi Virginis frater eſſem, aut pater, tormentis verum exigerem; eoq; vel cęſo, vel pulſo, exonerarem puellam curis inanibus. Permitte te matrem appellem. Tu mater & medere alumnæ in deteriora conſilia vergenti, & aſſere me in cœlum; id eſt, fac vt pa-

patiatur ſe amari. Quid illi in genere meo, quid in fortunis diſplicuit? Quantum Sardiniæ, quantum Corſicæ vires poſſint, certe feci ne neſciret. Nec adeo inauſpicatus viuo, vt in totum purpuram meam dedeceam. An Deos expectat, & in Archombroto fingit numen, quæ Reges ſic faſtidit? Cæterum in me ſimul,& illam, nolo te ſine precio piam eſſe. Si receptus in optata fœdera ero, ſpondeo præfecturam Sardoi & Siculi maris (qui honos à Regibus ſecundus eſt) tranſituram in filium tuum. Si plura deſiderabis, intelliges te mihi parentis loco eſſe.

Labentem iam accepto munere anum, tantæ ſpei quæ offerebatur moles afflixit. Excæcata,nec aliquid præter Radirobanem iam videns: Nollem, inquit, hæc à te audiuiſſe. Lentiorem hinc habebis diligentiam meam. Nam quæ tibi & Argenidi properabam efficere, nunc timeo ne videar empto & vili ſtudio moliri. Sed & altius quam ſuſpicaris in Argenide vulnus. Quid tu mihi de Archombroto, Rex? Erras,Optime,erras. Hæc dicens,vultuque demiſſo oculos tollens,breuiter riſit. Ille auidus ſciſcitari, & iam prope mercenariam vrgere. Sed negabat Seleniſſa tantillo colloquij momento rem poſſe expediri. Ac ne initia quidem,inquit,ſine creberrima tui meique oris mutatione retulerim; Et hic tui Optimates in vtriuſq;vultus intenti ſunt. Præſtabit deſcendere in hortum,tanquam obuiam Argenidi eamus. Ego te per errores in ſpatia ducam à quibus hanc abeſſe conijcio. Confuſus expectatione Radirobanes tantæ rei quantam matrona videbatur afferre, illiuſque manum tenens; ad viridarium volentem inuitauit; ſimulatione coram ſuis proceribus vſus, velut ad Argenidem iret. Sed poſtquam in auiam

horti partem, & vix notam Argenidi, deducti ſunt: Fallor, ait Seleniſſa, aut hic dominam maturato habebimus: Redeunti plurimum placet hæc via. Illic igitur ſuos ſiſti Radirobanes imperans, ipſe cum anu in conſitam arboribus ſemitam ſe coniecit.

Tum vero Seleniſsa ægrius loqui, & veluti in repugnantis animi rixa quærere diu verba: ſeu reuera exhorruit in exeundæ fidei articulo, ſeu ſimulatæ perturbationis magnitudine proditionis beneficium apud Radirobanem commendabat, eique miranti: Quidni, inquit, expalleam quæ primum hodie diſco loqui quod nolit Argenis? Sed tanti eſt vel inuitam ſanari. Et tu vnicus ad hunc morbum Æſculapius, ò Rex. Vide tamen ne exitio meo fiat, quod te, & illam, hac prolatione ſecreti demereor. Exiguum deinde ſpatium fuit, cum ſic exorſa eſt. Dij tibi virilis ſexus prolem dent, ne malis Sardinia infeſta ſit, quæ Siciliam exercuerunt. Nam quod Rex Meleander tantum fœminam genuit, auſus eſt Lycogenes tempeſtatem excire quam modo placauiſti. Noli mirari quod tam altis principijs auſpicor. Iſthinc rei quam vis audire repetenda eſt ſeries. Lycogenes ſua nobilitate & Regis patientia elatus, ſibi deſtinauit Argenidis nuptias, & aſpernante Meleandro cum ciue atque impare fœdus, ille amicis & gentilibus clarus vim inferre cogitauit. Ea Regi nunciabantur. Sed is Siciliæ erat ſtatus, aut, vt verius dicam, tanta iam Regis in timida ſenectute cunctatio, vt ſubducere raptui virginem mallet, quam graſsatorem opprimere. Arx eſt in exiguo colle viginti ab Syracuſis millibus, antiquorum Regum ſedes, inſigni munimento. Præruptus eſt collis qua maria ſpectat, læuam partem aſſiduo fluctu

ctu pulſantia. Alabus fluuius ſupremo in curſu dexterum latus cingit. Omnia mœniorum & turrium altitudo firmauerat. Rex Argenidem ſuam cum virginibus matroniſque omnino viginti illic includens, voluit religionis ſpecie ſui conſilij rationem ſanciri. Aiebat, frequentibus ſomnijs ſe moneri, imminere piaculum, niſi conſpectum hominum Argenis defugiſſet. Ita prætereà aſtra, ita oracula vrgere. Sed tam grandis ſuperſtitionis originem quis è vulgo eiuſmodi temporibus neſciret? Mihi quidem, ſub qua Argenis habuiſſet infantiam, adhuc Rex illam cuſtodiam commẽdauit: Et lex publice omnibus dicta: Si quis vir pedem latum in arcem extra vnum Regem penetrauiſset, ſacrum hunc fore. Tum ſi qua de noſtris mulieribus meo iniuſſu ex arce diſceſſiſſet, ſcaphæ impoſita ſine commeatu vel gubernaculo, ageretur à littore: Vni mihi cui præcipua fides, datum vt Idibus exirem. Erant enim peragenda familiæ meæ ſacra. Circa arcem iuſſus miles tetendit. Tria ad præſidium millia erant, & per vices vigilabant.

Si mihi credis (Rex,) non prorſus hæc erat iniucunda ſolitudo, maxime inter initia, dum fatigatos vrbano tumultu animos ocio illo componimus. Simplex ætas Argenidis in iocis verſabatur, quos delectæ puellarum faciles admouebant, vt & ſæpe ſolutæ mentis fęlicitatem mirarer, & de temporum peruerſitate ingemerem, quod Siciliæ heres vix tantillum ſpatij tuto incoleret. Sed compendium apud te faciam. Ne facias, inquit ille, ò Mater. Nam etſi nondum intelligo ad me iſta quid faciant, iuuat tamen audire conſilia Meleandri, moreſque & fortunam Argenidis. Tum Seleniſſa: Ita horas diuiſeramus, ne quod tædium admoneret ſuæ captiuitatis Argenidem.

dem: In comptu non multa, lucum amabat quem amœnum in arce habebamus: Illic facili arcu lacertos fatigabat, prouocata æmulatione ſuarum, quæ longius ſagittis progrederetur, quæ certius metam ferıret. Ingens plaudentium riſus in molli exſonabat victoria. Curſus quoque præmia erant. Rurſus myſtæ omnes ſimul, omnes ad ambitum loquebantur. Amabam hæc in alumna, ſimul vires creſcenti ſuffectura, ſimul animum prohibitura ab inutili dolore præſentium rerum. Hinc digreſſa maiorum monimentis implicabatur; Neque auidiorem vidi quam prolatis hiſtoriarum auctoribus. Reliquum diem inter artificia degebat, tunc etiam referendis audiendiſve fabulis incitata. Habes indolem tuæ Argenidis, ô Rex. His ſtudijs exigebat adoleſcentiam priuſquam innoxiam animi pacem curæ libaſſent.

Cæterum ex arce Syracuſas digreſſa in Iunonis templo eram. (Memini diem: adhuc videor aris aſtare, adhuc thura inijcere: ita caſus memoriam adduxit.) Eram, inquam, inter ſacra, & Argenidis coram Dijs miſerebar, cum venuſtiſſimæ formæ puella teſtudinem templi intrat. Grandis erat nobilisque inceſſu: Sed vultus in triſtioris fortunæ ſpecimen dejectus. Ego potiſſimum mirabar, quod vnus vir in comitatu eſſet. Is operto capite ſequebatur; vt in eum vix inſpici liceret. Subitum muſſantium murmur fuit, quæ eſſet, aut vnde veniret: Nam ignota erat facies, nec veſtis vſitata Siciliæ. Gradiebatur ipſa, ſed tanta maieſtate, tamque concinna, Rex, rurſuſque ea mæſtitiæ ſpecie, vt in illius contemplatione mihi omnia vota exciderint. Illa non multum Deam morata, nec ſpeculum numini tenuit, nec ornauit munere aram: Sed

aſtitit

aſtitit meo lateri, & mox repugnantis genibus allapſa, Plus tibi, inquit, hic dies, ô matrona, quam putas in promenda bonitate licere, vult. Si placet miſereri, & Dijs exemplum præire vis quos tam anxie oras, arcanum mihi locum concede, quo votorum ſummam edam. Ego gementem ſubleuaui, & quia videbam non placere ſpectatores, templo maturius digreſſa, in ſororis illam domum, quo & ego diuertebam, eodem mecum vehiculo perduco. Nacta ſecretum, primum peto in Siciliam vnde adueniat. Græce enim loquebatur, vt barbaram tamen ſcires. Oſcam ego putaſſem, & magnæ Græciæ vicinia noſtræ linguæ commercio imbutam: Sed nimium ab hac gente oris pulchritudo diuerterat. At illa; Vt intelligas, inquit, nihil me de genere mentiri, neque opem incommodam ferenti optare; cerne, matrona, cerne patriæ fortunæ reliquias, ſi fata in patria ſæuire non deſinunt, mihi vbique terrarum ſuffecturas. His dictis gemmarum vim ex pyxide eruit, reductaque ſimul palla aliquot ad interiorem veſtem receſſus oſtendit, eadem opulentia tumentes. Priuatæ mulieris diuitiæ non erant. Igitur rurſus frontem, & ceteras indolis notas, leui viſu percurrens, altius contremui, & quæ eſſet dicere iuſſi. Miſera, inquit, ſum, & cui in auxilij maxima parte erit à multis ignorari. Ac ne vagam exiſtimes, aut temere iſthuc allatam, en litteras mulieris tibi quidem ignotæ, magnæ tamen, & quæ opinione tuæ virtutis, cui fidit, maxime meruit à te iuuari. Ea eſt mater mea. Litteras ſimul tradit, quas hic vides (Rex:) Has enim ex ſecretiſſima ciſtula heri deprompſi, vt te coram pellegerem. Nunc quid ſcriptum ſit, audi.

Alcæa ſalutem Seleniſſæ. Si quæris cur me igno-

ignores, & ego te nouerim; ſcias hoc virtutis maximum præmium eſſe, quod latere ſuos nõ ſinit. Non eſſes à Siciliæ Reges ad formandos filiæ annos delecta, ſi præſtantiorem inueniſſet. Ego inter obſcuras fama gentes (nam & barbaros appellatis) famam nominis tui excipere potui, & tam meo quam patriæ vitio non merui à te cognoſci. Sed tamen miſerere. Vtcunque ſim exteræ gentis, at infœlix, at mulier, &, ſi quid hoc valet, Græcæ quoque originis ſum. Excipe hoc pignus chariſſimum, excipe vnicam gnatam meam, ſi quid mihi credis, clariſſimo ſanguine ortam. Fati iniurias, meique neceſſitatem conſilij, tibi illa melius expromet, quæ fœliciter calamitoſa fuerit, ſi non modo eam ſeruabis, ſed & tuis moribus imbuetur. Vale.

Perlectis codicillis, quæcunq; virgini mandata à parente ad me eſſent, peto audire. At illa: Pátria mihi, inquit, in Gallia quà Rhodanus flumen de ingenti lacu ſe explicat: Theocrine mihi eſt nomen. Pater fuit non modo inter ſuos inſignis, ſed vt modica interdum regna ſunt, agri etiam ſui princeps. Treutacommilcondorus vocabatur. Is decedens me quidem iam adultam, filium autem vix cunas egreſſum reliquit, & iam fato vicinus fratrem ſuum (Icciobates appellatur) per ſuperos quos relinquebat Deos, per inferos quos adibat, per fœdera deinde naturæ, & vnius patris memoriam orauit, vt ageret noſtri curam, neu pueritiam fratris mei deſereret, neu imbecillitatem meam, aut viduam maxime matrem. Et illo inter fictas lachrymas iurante, pater meus extinctus eſt. Fœlices videbamur patrui fide. Ita patrimonium curabat; ita nos, ita matrem ſolabatur. Sed ſceleſta diligentiæ cauſa erat, ne quid illi de-

de hæreditate periret, in quam fratre meque ſublatis haud dubie veniebat. Veneno itaque (ignotum Gallicis moribus nefas) vtrumque adortus eſt: ſed euentu nec digno, nec æquali. Me enim extingui ſatius erat, me obiecta tabe peruri, quam te frater dulciſſime, quem ò Dij mea clade ſeruaſſint vltorem futurum perfidiæ, & patrium nomen læta ſobole reparaturum. Facinus inter extremas epulas corruptis bellarijs mandatum eſt, quæ frater vtique auidius, patruo admonente, atque vrgente, ſumpſit. Mihi ſubitus horror obiectus eſt, ſiue genij mei cura hæc fuit, ſiue patrui ſolicitudinem ſuſpiciebam ad hos cibos fratrem hortantis à quibus illius ætatis nimiam cupiditatem abducimus. Redij deinde ad matrem, cumque frater ſub noctem ægrotaret, timide quid ſuſpicarer explicui. Hæc antea alijs ſuſpicionibus tacta, quas heu nimis mali præſentis atrocitas afferebat, feruentibus lachrymis filium perfudit, ſubita morbi mole iam prope exanimem, & nunc vna, nunc alia corporis parte captum, donec puer infelix inter medicos expirauit. Proh nefas! ſuſtinuit adeſse morienti ille veneficus, vultu quoque mœſticiam adumbrans. Et ne veneni indicijs membra lucerent, inclamabat, præcipitandum funus, cauſamque fingebat, ne diutius in extincti pueri aſpectu mea mater conficeretur. Neque ipſa repugnauit, ſceleris quidem haud dubia, ſed volebat poſse videri facinus ignorare, ne patruus in detecto particidio inuerecundior, quod in me reſtabat exequeretur audacius. Iamque vnctum cadauer erat in ſagulo, foreſque ſpectabat, iam ad planctum mulieres ſignum petebant, cum me mater in ſolum conclaue ducit, comiſque diuulſis: Facis, ò miſera, inquit, vt neſciam

quid

quid potiſsimum gemam; Illumne quem iam flammæ corripient filium meum, illam teneram ætatem, quæ domeſticum prædonem non nouit; An te magis, quem æquali, aut peiori forſitan feritate, idem latro à noſtris complexibus rapiet? Frater tuus iam exiuit mortalitatis ſenſus, tu reſtas in ſupplicia. Illum denique nullæ artes reuocabunt; Tu, ſi ſolers fuero, poteris forte non perdi. Coniunge conſilia, gnata mea, priuſquam nos hoſtium crudelitas inuadit.

Sic lugentibus nobis; ſuperuenit vir fidiſsimus Praxetas, patruo quidem meo, non illo Icciobate, ſed alio pridem defuncto genitus, at impari matre. Ille, metu turbulento, Differte lachrymas, inquit, &, dum licet, aliquod vobis inuenite effugium. Imo, ò optime, retulit mater, tu potius conſule, nimia clade ſtupentibus. Si permittitis (ait ille) loqui quæ ſentio; non potes, Theocrine, niſi beneficio fugæ eſſe incolumis. Præſentarium erit exitium; nec fortaſſe in biduum viuis. Ne in vicinis quidem regionibus ſecura conſiteris. Auro, veneno, inſidijs, peraget vir callidiſſimus quicquid exorſus eſt. Dum itaque fratris tui funus ardebit (nam vt ſcitis in hanc noctem apparatur;) tu veluti œſtro mota inter tenebras diſcurre licentius; tandemque frequentiæ ſubducta, ad poſticum meæ domus te recipe. Adero ſine lumine ſolus, & in latebris, interim dum maturius conſilium inimus, te ſeruabo. Tu vero, Alcæa, amiſſam filiam eſſe ſolerter aſſimula. Lachrymas ſatis dabunt filij tui interitus, iſtiuſque periculum. Imperauit mihi mater vt parerem monenti. Neque fraudem differebam; ſed ſemel iterumque apud rogum fratris viſa, elabor inter gementium turbam, & tenebris freta ad Praxetæ

xetæ domum peruenio. Ille me condidit in ſecretiſſimam partem ædium, & mater (vt audio) ex arte ſcenam impleuit, vndique me filiam ſuam quærens, niſi qua eſſe cognouerat. Supplicauit etiam Icciobati vt exploratoribus late per viciniam dimiſſis ſibi me redderet. Vereri ne ob fratris interitum violenta in meam vitam conſilia inirem. Nec ille omiſit quæſtionem. Multum enim ſcire intererat an ſatis periiſſem.

Sed cum aliquot dies quæreret fruſtra, materque vacuos rogos vt extinctæ poſuiſſet; tandem cum Praxeta conſtituit amouere me à tyranni poteſtate, dum ipſa deligat ex vicina iuuentute, qui peruindicandæ hereditati me vxorem accipiat. Neque ſecurius mitti me poſſe, quam quo nulla antea nobis intercesſiſſet familiaritas. Ita enim omnem patrui mei in quærendo ſolertiam poſſe eludi. Et tu ſupra cæteras meæ matri placuiſti, ò matrona. Ita concupijt auſpicari tecum hoſpitium, vt acciperes vnicam gnatam, ſi aliter non vis, at certe in ſeruitutem tuam. His ita decretis; quo tutior fallacia eſſet, mater ad Icciobatem digreditur, & ſuper meo caſu conſuli Deos petit; nec alium certiora reſponſurum quam Delphorum præſidem Deum: Se enim auitam in eum pietatem obtinere; (Nam & Phocenſium colonia ſumus, olim Maſſilia in interiorem Galliam deducti.) Si Icciobati placeret, ſe Praxetam eo miſſurum. Prolixe Icciobates conſilium probauit. Nam & ipſe mei fati incertus, Deorum miniſterio vbi eſſem aut quomodo occidiſſem intelligere cupiebat. Nec ſuſpectus Praxetas illi erat. Dona etiam ferenda Deo tradit. Praxetamque multo auro ſolicitat, vt editum oraculum nulli priuſquam ſibi enuntiet. At ille promiſſam

no-

nobis fidem non mutans, tanquam Delphos profecturus, me pro ſarcina imponit paruo nauigio, quod ſecundo flumine ad mare ferebatur. Nactus inde ex Epidamno nauem, quæ à Rhodani oſtij ſoluebat in patriam, cum vectores omnes ac nautas peregrinos eſse ſciret, faſcijs in hoſpitio diductis me ſororem appellauit, impoſuitque nauigio. Locauere operam nautæ, vt nos applicarent Siciliæ. Quibus fidẽ ſeruantibus, ecce me, Seleniſsa, iam non memorem libertatis, & aliquid exigenti è patria Icciobati debituram, ſi me tuam famulam eſse permittes. Praxetas ille mihi ex concubina patruelis, is eſt, qui vt altius fallat in ſeruili veſte me ſequitur. Noſtros errores, & quæ modo ſtrictim expoſui, potes ab eo, matrona, diligentiori narratione accipere.

Cum hæc diceret, tanta modeſtia ſermonem commendabat, tam concinne leniterque mœrebat, vt in eoſdem cum illa affectus ſentirem me mutari. Et ego per Deum fidium (interpellat Radirobanes) iamdudum expecto quid de illa ſtatueris. Si in me incidiſset, non contentus hanc timida pietate obtegere, reuulſiſsem Icciobatem à præda, cui forte nunc incubat, vinctumque, & vltimis ceremonijs mactatum, virgini immolauiſsem. Subriſit Seleniſsa, & Radirobanis pietatem laudauit. Anxia, inquit, eram. Nam neque tanta ſupplex, & quæ oris habitu, precioque tot gemmarum, ambigere non ſinebat, quin vera afferret, negligi poterat, rurſque Argenis obſtabat officio, cui eram addicta, & ad quam nefas erat, præter aſsuetas, vllam admittere. Igitur, Potuiſses, inquam, Virgo, deflectere ad alias quæ vtilioris in te pietatis fuiſsent, ad neminem autem cui tua calamitas plus doleat. Sed quod oras, præſtare non

poſsum.

poſſum. In ſecreta enim arce cum filia Regis ago. Succedet officio mea ſoror; quæ, ſpondeo, res tuas ſic curabit, ac ſi ex ea nata eſſes. Confuſa videbatur, & verecundia oculos in humum traxerat: Ac, Quam bene ſecreta ea domo tegerer, inquit, ſi in ea per te liceret ſtirpi Regiæ famulari. Concutiebat animum meum tam indigna calamitas. Iubeo itaque bene ſperare, eamque cum ſuo Praxeta ſorori meæ trado, interim dum ego ad Regem, qui tunc erat Syracuſis, omnia refero. Rurſus interpellat Radirobanes. Quis autem Meleandri ſenſus fuit? Aduolauit ad ſolatia adhibenda; an potius ſuam alijs pietatem mandauit? Iamdudum excrucior quod tam lente miſeram adiuuiſtis. Et quidem expectabam, vt viam ad exitum mearum curarum expedires, tu in alias ſolicitudines conijcis. Sed tanti eſt obliuiſci parumper ægritudinis meæ, dum miſerrimæ Theocrines caſus accipiô. Tu modo omnia, nec præcipitanter, exequere. Tum Seleniſſa, Ne me vero exiſtimes fruſtra in hos ſermones delapſam: Scies tandem quam hæc ad te pertineant. Meleander non minori indignatione quam tu modo hanc hoſpitis calamitatem accepit. Et quid, ô Seleniſſa, ſi miſeram viſo? Ne feceris, inquam, Rex; Proderet ſupplicem tua humanitas. Quis enim Optimatum, aut ſaltem matronarum, ſalutare deinde aduenam non volet? Et in tanta celebritate periret arcanum quod apud nos ſic quærit. Si permittis in arcem ad Argenidem duci, commodius eas viſes. Volo, inquit, mea Seleniſſa. Tibi curæ ſit vt bene habeatur. Quod ſi à domeſticis turbis quietem Dij dabunt, ſaxo patruus non in illam impune peccauerit. Nunc demum mihi places (exclamat Radirobanes) nunc dignus es, Meleander, qui Arge-

 nidem

nidem genueris. Ad quæ verba anus hilarior; Vide, inquit, vt hunc animum in Theocrinem ſerues. Eget enim hodieque beneficio tuo. Sed eſt multo facilius extra periculum miſericordem eſſe, quam cum præter contemplationis pietatem, opera præſens exigitur. Nunc vero ſine me cætera memorare.

Poſtquam hanc licuit adiungi Argenidi, læta regredior ad ſororem, bonitatemque Meleandri,& omnia, quæ volebamus, impetrata renuncio. Et nunc,inquam, Theocrine, mihi in ſecundam curam es. Pari cum Argenide cultu te iuſſa ſum obſeruare. At illa magnopere orabat, ne quid de ſe decerneretur illuſtrius,quam de cęteris, quæ in Argenidis viuebant familia.In hoc enim ordine poſſe ſe extra famam latere. Longiſſimum mihi erat, quod non eam è veſtigio ad arcem ducebam, haud dubia amaturam Argenidem oblatum à Dijs egregiæ adoleſcentis conſortium. Sed inſtabat ſacrificium meæ familiæ anniuerſarium,quod recte fieri me abſente non poterat. Poſtridie vero quam per ſacra licebat, Praxetam Delphos verſus dimiſimus.Nam aiebat aliqua reſcire Icciobatem poſſe,ſi nuncupatis votis perfungi neglexiſſet. Sed Deo conſulto ſe Syracuſas rediturum ad ſororem, vt inter nos fingere poſſemus quæ tyranno referret tanquam ab Apolline oracula.

Illo profecto,impoſui meo carpento Theocrinem: nec ſatiabar colloquendi dulcedine, vt itinere inter varia conſumpto, prius ad arcem peruenerim quam me ſcirem digreſſam Syracuſis. Poſtquam virginem Argenis conſpexit, aliquo ſtupore perculſa eſt, non ſemel per omnia eius lineamenta mentem & oculos ducens. Ego coram cæteris de Theocrine modeſte locuta ſum; Virginem eſſe externam,

quæ

quæ Africam petitura, ad nos naufragio perueniſſet. Secreto deinde Argenidi rem committo; quæ omnibus præter me remotis, Si mihi, inquit, ò hoſpita, ſororis ſuauiſſimum nomen concedis, ſi dignum eo nomine affectum indulges, me dehinc vnicam patri meo non putabo. Vtinam velles, quid genere tuo dignum ſit comites meas ſcire. Sed hinc ſcias apud nos te regnare, quod locum ac gradum tibi arbitrio tuo conſtitues, & quæ arcana eſſe volueris, ego & Seleniſſa ſilebimus. Non ſe tenebat Radirobanes; ſed loquentem interfatus, O, inquit, fortunatam Theocrinem! Vltro ab Argenide amari, ſic audire, ſic reponere, abſque æmulo veſci ſic poſſe! Numero dicis hæc, reponit Seleniſſa, præquam ſi deinde coniunctiſſimas mentes & ſtudia nulla ſimultate interpolata aſpiceres. Erras tamen quod æmulationem abfuiſſe exiſtimas. Deperibam Theocrinem; & vtra plus ab ea amaretur, mihi cum Argenide contentio erat. Accendebat noſtrum amorem modeſtia ſua; Neque vlla erat in arce quam non idoneo officio demereretur. Error etiam linguæ, diuertentis à genio Græciæ, augebat dicentis gratiam næuorum venuſtate. Studia illi eadem quæ Argenidi eſſe videbat; ea autem prudentia vt ſæpiſsime victa diſcederet, & ne quid calliditati lepidiſſimæ deeſſet, indignatione mox ficta incitabat vincentis lætitiam. Sed lanificij erat rudis; Non acum, non colum tractare aſſueta. Venationi in ſua gente deditas aiebat, quæ ex primis ſtirpibus erant ortæ. Facillime tamen indolem cum regione exuerat. Monſtrari ſibi volebat eas artes, non indiligenter obſeruans quæcumque monebatur. Nihil tamen vehementius mirabar quam cultiſsimam amœnitatem ingenij. Semper inſon-

tes ioci, aut feſtiua narratio: Viuidi quoq; verſus, & maſculi plus quam qui fidibus canerentur. Nam ſcribendi vitia, ſeu Græce ſeu Italice conaretur, non perinde ac loquendi illi erant.

In illis remiſſionibus eramus, cum interrupit ocium noſtrum flagitioſa proditione Lycogenes. Impatiens artis qua Rex Argenidem ſeruabat, vtrique exitium deſtinat. Operoſum, & fortaſſe inuium facinus, ſi illud pietas imperauiſſet: Sed nihil eſt ſupra improbitatis ingenium. Igitur duorum conſcientiam tentat, qui ad omnia promiſerant ferrum, fidemque iam ad flagitia exhibuerant. His arcem oſtendit; illic prædam, ſi modo viri eſſent, eximiam latere. Vbi Rex ad inuiſendam filiam ſeceſſiſſet, noctu euadendum in mœnia. Quippe non ſatellites, non amicos, non ſeruulos intra ea limina admitti. Nudum, & ſenem, etiamque conſopitum, quam facile opprimi poſſe. Sed & comprehendendam eſſe Argenidem. (Ea enim ad nuptias adacta, vſurum ſe deinde cogitabat Regis vita, vt in tanto rerum motu fortuna monſtrauiſſet.) Ipſa ſceleris inſolentia excitabat latrones, vt ſe memorabili flagitio celebrarent. Sed quis, aiebant, nos in arcem recipiet? aut quis euntes non notabit? vtique tam frequenti ſedulaque vigilum ſtatione, vt pene in numerato ſint aues quæ armatos præteruolant. Cum diu diſceptaſſent, tandem commodiſſima ea pars viſa, quæ cingitur mari. Nam viribus naturæ fiſum Regem eo latere omiſiſſe cuſtodiam; Poſſe appelli leuem ſcapham, & vndarum fremitu neceſſarios tumultus latere. Rurſus tamen cogitabant illic collem per præcipitia deſidere ſcalis omnibus altiora; ſed ſicariorum vnus, cuius confeſſione poſtea de ſceleris modo reſcitum eſt; Permittite mihi

nego-

negotiarum, inquit. Inueniam rationem quæ nos in arcem tollat. Socius tamen mihi vnus non ſatis eſt. Quid enim ſi quærendus Rex in vaſta domo erit? aut ſi vltimus terror vires illi ſufficiet? Quid quod anteuertenda Argenidis fuga erit, ſi intellecto periculo latebit, aut excubantem ad fores cuſtodiam petet; Non pauciores octo ſuffecerint. Hos ſi deligere mauis, ocius nobis coniunge. Sin in tanta re nobis fidis, notos habemus, qui omnia perfecta tibi reddant. Lycogenes ſe ſuamque fortunam tradere illis profeſſus: Cras, inquit, ſe in laqueos dabit præda. Audio enim Meleandrum ad Argenidem iturum. Maturate, dum adhuc recens eſt impetus, nec ſinite, conſcientiam eorum quos ſecreto adhibebimus, nimia mora in proditionem deflectere. Ego in prædio meo ero, quod quinto ab arce milliari ad littus eſt. Vos illic communem prædam adducite.

Sic inter nefarios conſtitutam rem viſa eſt fortuna promouere. Venit enim ad arcem Meleander: Noxq; imbribus fœda, & exeunte menſe illunis, interceperat quam oculorum tam aurium vſum. Solebat Rex cum ad filiam veniret, Proceres à limine arcis dimittere, vt ad proxima militum caſtra, aut viciniorum oppidorum cultiora diuerterent. Nos autem neceſſaria omnia ei exhibebamus. Hoc remiſsiſsimum tempus erat optimo ſeni. Quaſi relinqueret curas in foribus, ipſamque maieſtatem, inter nos veriſsima quiete ſoluebatur. Ea veſpera quæ deſtinata erat inſidijs, non modo ignarus periculi, ſed & forte hilarior, cum omnes cœnauiſſemus, quærere cœpit quibus ludis hybernum & madidum diem puellæ tranſegiſſent; Et ego. Fabulis, inquam, Rex; quas impendio depereunt. Imo tu (ait) hoc

hoc ſtudio ijs concedere non debes, Seleniſſa, quæ eſſe iam anus & fabula incepiſti. Sed referre ſingulas volo, quo ſymbolo iuuerint hunc ſenatum. Cum omnes rideremus, & ille imperioſius inſtaret, auſæ ſunt quæ proxime ſtabant ſuas ineptias memorare. Inter illos ſermones Rex paulatim inſinuato ſopore ſe dimiſit, reclinisque in eundem quem cœnando preſſerat thorum ſtertere cępit. Et quoniam expergefactus ægre ſoporem reuocabat, compoſitis veſtibus opertum, appoſitoque haud procul lumine, ſine ſtrepitu omnes relinquimus.

Iamque in cellas digreſſę mulieres ſomnum petebant; adhuc tamen Argenidi & Theocrinæ colloquebar (lectuli enim mihi & Theocrinæ in Argenidis cubiculo erant.) Cum audimus præter morem, grauius murmur, voceſque atque veſtigia ſeſe cum feſtinatione prementia. Nec quid primo grauius ſuſpicabar, quam eſſe puellarum tumultum licentius inter ſe ludentium. Sed viciniori mox clade, virilem ſonum eſſe intelligo, atque auribus meis incognitum. Dum dubito, dum timore deprehenſa non loquor, validiſſimis ictibus cubiculi fores afflictæ ſunt. Ne mirere ſi ad illius noctis memoriam confundor: Adeo ſpectaculi atrocitas prope vitam ſubmouit. Dirum facinus! Video armatos nudo ferro intra limen prorumpere; ac quod vnum licuit, grauiſſime cum Argenide exclamo. At vero Theocrine (accipe rem, indignam quæ poſteritati erepta inter nos ſic pereat;) Theocrine, inquam, noſtra ſe de thoro præcipitat, nec mitius quam ſi recepto Deo fureret, inuecta eſt in latrones. Dumque illi ad virginis inexpectatam audaciam, incerti quid aut vellet ipſa vel poſſet, pauliſper obſtupeſcunt,

Theo-

Theocrine eum adorta qui primus intrauerat, non modo armati ſiſtit veſtigia, aut occupat ictum, ſed inuolat in enſem, ſubitoque extorquet. Eadem celeritate, ò Rex (citius enim quam hæc loquor hoſtilibus armis potita eſt) clypeum à victo detractum ſuæ læuæ inſeruit. Circumſpiciebam ego, non periculi magis, quam auxilij nouitate attonita, cum illa vnius ceruicem ita ferro præcidit, vt ad me atque Argenidem cruor de efflante trunco pertingeret. Strenue deinde hunc clypeo pulſatum, hunc mucrone, hunc capulo turbat. Tum vero graſſatores, qui primum inſolentia certaminis turbati gradum retulerant, tanquam in iuſto diſcrimine violentius inſurgunt; vt neque iam puderet plures in vnam, & puellam, decernere. Exſonabant anguſta in ſede arma quaſſata; ſimulque miſerabilis clamor mulierum (iam hæ enim ad nos concurrerant) ſpeciem captæ vrbis maiori quam pro loco aut numero tumultu retulerat.

Hæc narrante Seleniſſa, non ſe regebat Radirobanis animus, tam prodigioſi certaminis expectatione ſuſpenſus. Sed ecce colloquentibus modum impoſuit, tunc primum iniucunda Radirobani Argenis. Forte redibat per illam horti ſemitam, cui antea minus conſueuerat. Eaque conſpecta nihil Radirobani & Seleniſſæ inter ſe addere licuit, niſi vt poſtera die in idem horti ſpacium, paulo poſt Solem exortum, tanquam ambulantes, conuenirent. Nec gauiſa Argenis eſt, Radirobane viſo: ſoli enim Seleniſſæ colloqui properabat, multo hilarior quam cum exceſſerat è cubiculo. Cum is tamen venienti obuiam iſſet, non ſeuere exceptus eſt; Virgine per alia gaudia minus illum tunc exoſa; Quæ etiam vt animum

N tege-

tegeret ſeria lætitia perturbatum, deflexit ad leuia, chartamque verſibus plenam oſtendit paulo ante à Poeta non ignobili oblatam. Iis ille felicitatem regij luci celebrauerat, in quem Argenis ſiue leuando æſtu, ſiue ad primæ noctis pulchritudinem, ſolebat concedere. Ipſa quidem explicatam manu chartam tenebat, quam ſic porrexit Seleniſſæ, vt Radirobanem quodammodo inuitaret ad iſtorum carminum lectionem.

Fortunata nimis, ſoleſque habitura ſerenos,
O quæcunque tuos diffuſo vertice ramos
Pandis, & in ſpatijs nutas regalibus arbor!
Te neque Chaonijs vocalis ſylua columbis,
Nyſæumve nemus, ſummiſque habitata Deorum
Ida, vel intonſi ſuperent faſtigia Pindi.
Quis parui ingentes nemoris, quis carmine digno
Æquet opes, formamque loci, Nymphaſque Deoſque?
Populus hic, trepidiſque Alnus prope candida ramis;
Fraxineumque decus; Platanique, Ornique minantes
Syderibus, ſæuoque illæſa fulmine Quercus,
Et Fagi veteres, & amicior Vlmus Iaccho.
Fronde placent varia; Non eſt color omnibus vnus;
Non parili ſe ſtirpe leuant. Hic multa Cupreſſus
Tollitur in metas, gracilique vmbone ſuperbit.
Hic & Apollinea laurus, Piceæque liquentes,
Et Phrygiæ Pinus, & glaucæ dona Mineruæ.
At lentæ ſubtus Coryli, fœcundaque puro
Fonte arbuſta tepent. Tum floribus alma ſuperbos
Veſtit terra ſinus; quales non blanda fauentis
Aura creat Zephyri, Stygio nuptura marito
Quos legat Enneis ſimplex Proſerpina campis.
Nec diros hæc ſylua lupos, nec ſentit adunca
Spumea roſtra Suis; vel formidabile murmur
Accipit, abſentes ſi qua leo deuouet agnas.
Raucaque vicinum terrent ieiunia campum.
Inſontes Capreas, placidoque examine Ceruos

Cerne

Cerne magis, pigras latus acclinare per vmbras;
Vel parua trepidare fuga, ſi plauſibus aura
Infremit, aut dubios venti mouere tumultus.
Vos quoque, præſagæ cantuque aliſque volucres,
Non iſthic auido retinet circumlita viſco
Arbor; Ad humentes nec fraus ſedet improba fontes
Heu veſtros prenſura pedes. Iuuat æthere toto
Nunc tranare polos, nunc tutis ſidere terris.
Quam bene nocturno gentilia prælia cantu
Conſerit, & Tracem narrat Philomela tyrannum!
Quam bene, cum roſeos nox vltima pallet ad ignes,
Innumeras dat lucus aues, & picta ſalutat
Turba diem, tantiſque ſonant concentibus auræ!
Parua loquor. Totas Dryadum nemora iſta cateruas
Incoluiſſe iuuat. Procul ò procul impia cedant
Lumina; nec ſanctam lædant contagia ſyluam.
Vnde tamen luco tantum decus, vnde frequentes
Numinibus ſedes, ipſæ vos dicite Diuæ,
Scilicet huc caſtos magni quod filia Regis
Ferre gradus, paruoque ingens producere luco
Virgineos aſſueta choros; ſe læta beato
Indulſit Natura ſolo; Nymphæque decoras
Auctura comites, hos impleuere receſſus.
O Virgo, ò Princeps, Siculorum ò cura Deorum,
I, cupidas ſpecta nemora inter conſita diuas;
I, gratum dignare nemus. Veſtigia campus
Signabit, raptis ſubitus quæ floribus Auſter
Impleat, & ſeruent merita in cortice Nymphæ.
Nec nemus hoc tantum; Siculi te ſentiet omnis
Ora ſoli, facieſque Deos ſatis vna fauentes.
Tu ſi qua Libycis exæſtuat annus arenis
Ire voles, aut qua emoriens Natura pruinis
Deficit, & gelida ſitiunt ſtatione Triones.
Miteſcent ſteriles auræ, tum floribus omnis
Creſcet ager, fatoque diem meliore nouabis.

Radirobanes in cubiculum deductam Argenidem, quia aduentabat veſpera, relinquit,

& ad Meleandrum digreditur. Tum vero ad Seleniſſam Argenis; Iamdiu eſt, mater quod te habere ſolam quæro. Et te quoque multum exiſtimem proci illius tædio nauſeaſſe. Quid enim tamdiu tecum hæſit? Hic Seleniſſa mollius loqui, & præterquam Argenis expectabat. Se enim neſciuiſſe tantæ humanitatis totque leporum hominem eſſe; Suauiſſime loquendo iunxiſſe diem nocti, niſi quod identidem referebat ſe ex amore miſerrimum. Non probauit ſagax Argenis de inuiſo homine præconium. Sed diligentius quæſitura; Quid autem facturus eſt? ait: aut quando ſoluturus in patriam? Mitte has ſpes, inquit anus. Niſi bello deuictus non abibit. Nam & afflictim te deperit; & is furor niſi magna ruina premi non poteſt. Vtinam ſaltem adeſſet Poliarchus; vtinam illius fortitudine tegeremur. Ac mecaſtor ingratitudinis famam timeo, ſi pugnandum in hunc erit cuius auxilio ſumus incolumes. Quid ſi leui ſpe indulgeremus inſanienti? Dilatione fruſtratus poteſt in Sardiniam remitti, quaſi rebus maturis reuocandus. Hæc non illius, ſed tua & Regis cauſa dico. Dolebis Hymenæi tui face Siciliam adhuc ciuilia excutientem incendia rurſus ardere.

Argenidem ſiue indoles ſua, ſiue induſtria amoris, facile Seleniſſam eſſe mutatam admonuit. Sed indignatione in aliud tempus ſubmota, mollius hanc de Radirobanis amore mentionem reiecit, ſcilicet maius opus adorſa, illam anum, illam verſutiſſimi ingenij laruam alia fraude peruertere. Igitur cum aliquandiu ſilentium tenuiſſet; Mihi quoque ægre eſt, Seleniſſa, bene meritum Regem in ſpes incubuiſſe, quibus illi indulgeri non liceat.

ceat. Sed de iſtis deinde viderimus. Læta matrona, tanquam iuuantibus Dijs fallere incepiſſet, virginem ſolam reliquit, quæ mox in feneſtram reclinis, lacertoque mentum excipiens, cæpit furioſe dolere, arcanorum omnium ſibi conſortem timeri meruiſſe. In quam enim iam curas partiretur? quis in dolorum, quis in gaudiorum arbitrium poſſet iam recipi? Tandem riſus imitatione perſtricta, cogitauit nunquam ſine mixtura aut propitios aut triſtes Deos eſſe. Satis autem eam lucem habuiſſe fortunæ. Ferendum ſi quid graue deinde accidiſſet. Hoc ipſum pro numinum munere habendum, quod non de more, quæ ſibi contigerant, quæque inſtabant, extemplo prodidiſſet Seleniſſæ. Ea autem ſic erant. Spatianti in luco nunciauerat Arſidas Poliarchum eſſe in Vrbe,& latere in Nicopompi domo; conueneratque inter eos, vt ſub noctem per poſticum duceretur ad Regiam. Ergo puella lætitiam, quam ſola non capiebat, properans in Seleniſſam effundere, maturius domum redierat. Sed ſub ipſa loquendi exordia, defeciſſe ad Radirobanem anum expauit, ſiluitque de aduentu Poliarchi; quem impetus iuuenilis, ad noua latendi pericula rurſus adegerat.

Cum enim rediſſet in Africam Gelanorus, nec vt conuenerat Clupeæ habuiſſet Poliarchum, ad Regiam Hyanisbes profectus, illic ex febre adhuc ægrum offenderat. Litteras ergo & mandata Argenidis ferens, afflictæ præterea Siciliæ ſtatum expoſuit, & quo in diſcrimine virgo eſſet ſub Lycogenis prope certa victoria. Nec quicquam dicere omiſit, niſi quod Argenis vetuerat, nempe iniquiorem animum Meleandri. De Archombroto vero non ſiluit; Neſcio, inquit, quo ſe faſtu

Archombrotus ſuſtulerit; Nos iam illi viles ſumus. Nec quid grauius, aut acerbius, quam eum amicitiæ oblitum credebat Gelanorus. Sed nihil eſt ſuſpicioſo amore ſolertius. Statim Poliarcho ſuſpicio incidit, Archombrotum Argenidis forma captum, & à ſe tanquam æmulo diſſidere. Nam quid prohibet, inquit, eum aliqua exploraſſe, à me quoque amari Argenidem? Nihil agimus, Gelanore, niſi in Siciliam mature tranſmittimus. Scilicet Argenidem, dum hic ignauus ceſſo, mihi illic inter bella aliorum virtus ſeruet? aut verius, ſinam alios eſſe quibus ipſa ſe debeat? Anxio animo Gelanorus hanc domini mentem accepit. Nam infeſtum Poliarcho Meleandrum metuebat, & prærepta ab Argenide erat libertas admonendi. Fidem denique vtrique ſic ſeruauit, vt de Meleandri euerſione nil referens, ſubinde tamen oſtenderet, maxime intutum Poliarcho, prouocatæ fortunæ caput obijcere inter tot hoſtes, & in ipſa belli licentia. Præſtare in patriam nauigare, collectiſque militibus, Siciliam, nihil iam diſſimulata maieſtate, repetere. Faciam, retulit Poliarchus; Sed ſcis pene per ipſa Siciliæ littora viam eſſe ad patriam. Ego autem vt inſalutata Argenide terram illam præteream? Pigere me exhauſti periculi diceret ipſa, niſi in nouum ſuccederem. Vbi littus attigero, mihi crede, commenti alicuius ratio me ad illam commode perducet. Atqui, ait Gelanorus, prius exequar mortem, quam te in hæc pericula reducem videam; niſi ſaltem hoc impetro, te, vbi in Siciliam perueneris, nulli ſalutem niſi Arſidæ commiſſurum, priuſquam colloquaris Argenidi. Communi deinde quod capietis conſilio te permitto.

Fidi hominis ſolicitudinem non aſpernatus

tus Poliarchus, conditionem accepit. Sed deſtituebat animi impetum corpus, acri quartana pertinaciter concuſſum; quam etiam nouorum conſiliorum magnitudo & anxietas ita auxit, vt, quæ nox ſequuta eſt remiſſus quidem inhorrens, longiori quam antea æſtu ſæuierit. Neque prorſus Gelanoro ingrata mali vis erat, certiora pericula differentis. At Poliarchus medicinæ impatiens, quæ viribus per ieiunia ſubductis, morbum iubebat domitari; eorumque exemplis ad memoriam reuocatis quos audiuerat à ſe febrim depuliſſe inſolenti vini potu, idem genus remedij experiri conſtituit. Nihil mirum eſt, inquit, ſi me ex præcepto medicorum exhauſto & moriente, febris ſimul peribit. Adhuc dum vires ſunt, malo cum ea decernere, & curari meo ductu. Ambiguum quidem in perniciem ſalutemve erit hoc facinus. Sed ſatis eſt, quod non lente repræſentabit quicquid de me fata decreuerint. Nam hic ſtatus eſt rerum, vt ſit acerbius ægrotare quam extingui. Ita obfirmatam mentem, non preces, non lachrymæ Gelanori hoc diſcrimen abominantis flexerunt; non inuocata Argenis, non matris amicorumque memoria. Ipſa denique Regina Hyanisbe fruſtra orauit. Ergo conſilijs ſuis relictus, cum poſt triduum febris ex conſtituto iam rediret, foco admotus tremorem membrorum frigentium excepit veterrimi vini hauſtu; quod multo violentius ſuum ignem fundebat in ſobrijs venis, & mero non aſſuetis. Negauere medici adeſſe ſe poſſe admouenti (vt aiebant) ſibi mortem. At ſubridens Poliarchus, ſi illi abirent, ſaltem medicum Bacchum (vti eum ſæpe vate Pythia appellat) adfuturum reſpondit. Simul in febris rigorem pugnare multo vino pergebat, donec ſanguine

calefacto, paulo alius quam qui ex morbo feruor eſt trementia membra compoſuit. Hinc cum diu conſudaſſet, diligenter deterſus eſt. Iamque ſibi validior videbatur. Mirum dictu; Cum iterum hac ſe lucta in morbum comparauiſſet, iuuentus, atque fœlicitas, & quæ plurimum Medicorum incerta conſilia fortuna nobilitat, exegere incommodam febrim. Hyanisbe, vt temeritatem remedij habuerat in doloris maximi cauſam, ita poſtquam conſpexit incolumem, nullum lætitiæ modum adhibuit, donec alia ægritudine vis gaudendi ſuppreſſa eſt. Ferre enim non poterat diſceſſum Poliarchi, præſertim cum in vultu adhuc reſtarent vix dum ſubmoti morbi veſtigia. Nam ille pauciſſimis diebus ad confirmandam valetudinem conſumptis diſceſſum pertinaciſſime ornauit. Et Regina (vt amoris in eum pene materni erat) lachrymis ominibuſque ad limen proſequuta abeuntem, nihil amplius orauit, quam vt hoſpito littore vti promitteret, ſi quis in viciniam caſus nauigantem retuliſſet.

Sed poſteaquam intrauit conductam à Gelanoro nauem, deductuſque in altum eſt, ſolicitare remiges, ac vrgere non ceſſauit tempus quoque deſtinans, quo ſi terram Siciliam monſtraſſent, merces eorum geminaretur. Lucelli ſpes ſegniciem abegit, votoque damnatus Poliarchus illis monſtrantibus inſulam agnouit. Tunc porro diuerſiſſimarum rerum contemplatione inhorruit; Quæ mala, quæ gaudia, illa tellus haberet! illic ſibi fœlicitatem eſſe vel exitium. Quo periculo inde euaſerat! Quid ſi iterum eadem tempeſtas inſurgeret? Mox diſcrimina omnia, ſpecieſque fortunæ terribiles, vbi Argenidem cogitatio obtulerat, lætiori audacia diluebantur. Mo-

dicus

dictis portus erat, & præterquam piſcatorijs caſis incelebris, duodecim millibus ab Epeircte. Illic applicato nauigio in arena deſcendit; humilique diuerſorio, tanquam ſali iactatione æger, celari inſtituit, donec miſiſſet ad Arſidam. Cum vero ſtabularium ad quem diuerterat inter cætera rogaſſet vbinam ageret Meleander; Nondum, retulit ille, diſceſſit ab Epeircte ex quo Lycogenes victus eſt. Tanquam auguſtiori ob victoriam loco, excipit ciuitatum Oratores, quæ certatim ad eum de pœnitentia ſua mittunt. Victus ergo eſt Lycogenes? ſubijcit Poliarchus. Omnino, inquit caupo. Dedit pœnas meritiſſima morte; caputque ab ſumma aliquandiu arce ad ſpectaculum pependit. Sed iam fertur Rex Syracuſas commigraturus, quo Sardiniæ Regem per præcipua Siciliæ ornamenta circumducat. Quærente Poliarcho vnde in Siciliam adueniſſet Rex Sardiniæ; Neſcis ergo, ait ille, Sardiniæ Regem cum exercitu ſuppetias tuliſſe Meleandro; & eius fortitudine reſtitutam pacem Siciliæ? Obticuit Poliarchus, mutata Siciliæ ſorte omnia ſibi perplexa auguratus. Aduentabat poſt diſcrimen; Alij, & peregrini, iuuerant Meleandrum; & quo incolumis eſſet Argenis, beneficium Sardiniæ erat.

Relicto igitur caupone. O Gelanore, inquit, fac vt ſciam quis hic terrarum orbis ſit; id eſt, an ſalus adhuc mea cum hac rerum mutatione conueniat. Adhuc habebat capillamenta; quibus olim dolo Timocleæ mutauerat vultum. Horum vnum Gelanoro cum ruſtica veſte tradit, iubetque ſub noctem Epeircten intrare, & monere Arſidam ſe in pelagi ora fortunæ varietate laſſatum in vtramlibet ſortem vltima expectare. Dum iret Gelano-

N 5 rus,

tus, quidam ex vicinis oppidis in via oblati ſunt, qui & ipſi Epeirčten petebant. Quamquam concinnam induerat laruam, tamen illorum conſortium fugiſſet, ne quis fraudem deprenderet; ſed in anguſta via diuertere non licebat: & illi priores ſalutauerant. Ergo neceſſaria audacia, tanquam aduena ignaruſque Siciliæ, de proximo bello quærit, & victoriæ ratione. Ii omnia ambitu referebant, quo ſolemus in proſperis res noſtras apud exteros commendare. Duos potiſſimum celebrabant, Radirobanem, & Archombrotum. Nam & Archombrotum in Lycogenis capite præcidiſſe quicquid in ægra Sicilia ex morbo tumebat; Radirobani autem hoſpitalis auxilij & fortitudinis præmium fore Argenidem. Ita enim rumor tulerat; quodque iſti credebant, bona fide apud Gelanorum profitebantur. Ille, vbi potuit, ab ijs diuerſus, inter acerrimi doloris ſuſpiria agitabat, an res eſſet domino referenda. Verebatur ne ſub tali nuncio vita deficeret; Rurſuſque ſperabat, nondum coalita mala, ſi mature nunciarentur, illius genio & fœlicitate poſſe reſcindi. Sed ante omnia conueniendus Arſidas erat. Iamque Epeirčten habebat in conſpectu, cum puerum videt maculis oneratum, loriſque venaticos duos canes ducentem. Et agnouit de Arſidæ familia eſſe. Ac vtinam Dij, inquit, huius venationis beneficio Arſidam mihi darent. Quod ſi occurreret, tamen nec ſolus veniet, nec temere erit coram alijs compellandus. Se itaque comparabat, vt ſi quid tale accideret; fortuna vteretur. Ecce autem commento vix dum commode inſtituto, aliæ plagæ, & alij canes; neque procul cum aliquot ex Sardiniæ Proceribus Arſidas venit. Gelanorus frontem

omnium

omnium contemplatus, quia omnes ignotos ſibi vidit, viciſſimque ſperauit illos ſui incurioſos fore, ſe audacius admouit Arſidæ. Et ad te commodum ibam, inquit. Ab Rhegio hoſpes ſum; ſalutemque & quædam præterea affero quæ ad te ſocer commiſit diſcedenti. Tum ad aurem ſe ſponte demittentis obiter admotus; Sum, inquit, Gelanorus: Sed tantiſper me noſſe diſſimula dum habeas ſolum. Turbatus Arſidas occurſu inſperato, Sardos placide præire hortatus eſt; Cupere ſe pauliſper percunctari de neceſſitudinibus ſuis. Sub hac larua ſecreto, ſed breuiter, cum Gelanoro loquutus eſt. Colloquij ſumma fuit, ſe, vbi incaluiſſet venatio, procul omnibus aberraturum in nemore, & ad Poliarchum iturum. Neque mora, ad Sardos lente prægreſſos contendit, quos iubente Meleandro venatu oblectabat. Ipſe autem Gelanorus, tanquam Epeircten pergeret, vbi potuit Arſidæ comitatum latere, flexit iter per notos pridem calles, & ad diuerſorium rediјt.

Eo vero adhuc cubiculum intrante, Poliarchus moræ impatiens; Quid, inquit, fers tandem Gelanore? Aduentum Arſidæ, refert ille. Venationem ineunti ſecreto loquutus ſum, & vt diei tempus eſt confeſtim adfuturum conijcio. Nihil vltra Gelanorus memorabat. Arſidam quippe, quam ſe, malebat triſtia nunciare. Sed inquieto erat vultu, neque ſatis ſubmouebat ſuſpiria. Tandem ſæpius vrgenti Poliarcho, miniſque iam aſpero, quæ in via audierat refert; Pactam Radirobani eſſe Argenidem. Non doluit Poliarchus, non ſucceuſuit, horruitque ad nuncium acerbiſſimæ rei. Maior erat is motus affectibus quibus nomen inuenimus. Dumque iam non amplius

triſtis, aut, cui adhuc poſſet nocere fortuna, in ęmulorum ruina decernit perire; Arſidas caſam intrat, imponitque ſtabulario, quaſi feram ſequutus, & viarum imperitia illo delapſus. Poſtquam autem ſecreti fuere, rigentemque Poliarchum conſpexit, nec exertis oculis imperantem: Heu quid adſpicio, egregie iuuenis? inquit; Aut quid tantum dolere incolumi Argenide potes? At Poliarchus; Valeo, Arſida; valeo, inquit; & me viuere Radirobanes veſter cum ſua nupta ſaxo intelligat. Senſit Arſidas errare Poliarchum; veriuſque cuncta expediens, Meleandri & Argenidis vota longe eſſe alia monſtrauit, quam quæ optabat Radirobanes, populuſve iactauerat. Ita paulatim factus Poliarcho finis erroris eſt, cœpitque in ſpem reſtitutus placide audire de ſtatu Siciliæ differentem. Cæterum iubebat Arſidas, Poliarchum ſimulatione omiſſa ad Regem accedere. Fractos hoſtes memorabat, legationem ad eum Timonidis, & præter beneuolentiam Meleandri, curam quoque Argenidis, & tot in ſe ſtudia veterum amicorum. Quid ille formidaret inter tanta præſidia? aut cur ſimulationi mallet, quam apertæ virtuti vir militaris confidere? Sed obſtabat Gelanorus; dominum ſubinde admonens fide in Africa datæ, nulli ſe priuſquam Arſidæ ac deinde Argenidi locuturum. Ipſe quoque Poliarchus ſe poſſe negabat incolumi dignitate prodire in publicum. Nauigandum prius in patriam ad recipiendum cultum in quo vellet à Meleandro cerni. Vnam eſſe Argenidem, quam iuuante Arſidas optaret conuenire. At ſaltem, retulit Arſidas, conſcientiam Nicopompi ſuſpectam non habebis. Nam quid fidem illius hominis prædicem? In te ornando

totus

totus eſt, & fidiſſimo affectu exultat cum laudaris. Apud eum nunc hoſpitor, nec fidelius potes quam illius laribus tegi. Haud ægre Poliarchus, nec repugnante Gelanoro, aſſenſus eſt; Igitur cum obiter quieuiſſent; iter nocte concubia ingreſſi ſub auroram Epeircten perueniunt; admiſſique ad Nicopompum, compulerunt hoſpitem ad gratantium lachrymarum læticiam. Et Arſidas vbi prouectior fuit dies ad Argenidem iuit; Sed occupatam cum parente, & deinde cum Cleobulo, habere ſecretam ante non potuit, quam illa Radirobanem fugiens ad lucum diuertit.

Vbi autem aduenisse Poliarchum referente Arſida ſciuit, oblita tot malorum, nec æſtimato vtriuſque periculo, pluſquam pro incerta & breui felicitate exultauit. Sed vtcunque feſtinanti expectanda veſpera erat, vt is extra diſcrimen duci poſſet ad Regiam. Ero, inquit Argenis, in illa porticu mea vnde ad hortum eſt aditus. Erit vna Seleniſſa, quæ tibi & Poliarcho aperiat. Vade, mi Arſida, & tempori adſis. Hinc gaudio turgens ad Seleniſſam pergebat, tanquam compari ſecretorum largitura fœlicitatis partem. Sed labefactatam fidem agnouit, Radirobane ab ipſa commendato. Cum igitur hanc quoque eluſiſſet, facta ſpe mitigati in Radirobanem animi; nixa feneſtræ eſt quæ in hortum patebat. Tum vero duo grauiſſima occurrebant, aduentus Poliarchi, & Seleniſſæ perfidia. Ita mens iracundia & gaudio variata nihil ſatis conſulebat. Sed maturato opus erat, ne Seleniſſa Poliarchum deprehenderet ad conſtitutum venientem. Ea nocte ad ficta negotia anus ablegari non poterat: Nec conſultius quicquam fuit, quam Arſidæ per ſeruulum nunciare, ſe

pictu-

picturis inſpectandis quas ſub veſperam afferri præceperat, vacare non poſſe. Veniret ad Regiam Arſidas primo mane, ſed non cum illo artifice. Facile Arſidas intellexit, interueniſſe quæ morarentur virginis cum Poliarcho colloquium; Idque palam non auſam nunciare, hoc de picturis deque artifice eſſe commentam.

Verſus ergo ad ſolandum Poliarchum, quem hæc mora conficiebat, etiam Nicopompum adhibuit. Læta ſermonum & mutabili ſerie mulcebant, nunc ſuas, nunc Argenidis virtutes non ægre audientem; aut ſi quid ludicrum Radirobani ſiniſtrumve contigerat. Sed huic officio hærentes turbauit aduentus amicorum. Quippe ea veſpera præceperat Dunalbius ſibi cœnam in Nicopompi ædibus coqui. Antenor ſuo è templo in vrbem delatus, & Hieroleander, eum comitabantur: Quibus fores intrantibus, cum doleret Nicopompus à Poliarcho ſe auelli, ac ne Arſidam quidem cum tanto hoſpite perſeuerare poſſe (nam & illum Dunalbius ad cœnam quærebat;) Poliarchus vtrumque ſolatus eſt: Irent ſedulo, nec perfunctorie cœnarent, ne ſubolere Dunalbio poſſet aliquid eſſe arcani quod hilaritatem moraretur. Ipſe ducente Nicopompo ſubſtitit in conclaui ad triclinij latus, vnde conuiuarum ſermones excipi poſſent. Cœnantibus varij ſermones fuere, ſed plerumque vulgares, & quos à familia quæ conuiuis ad obſequia aderat notari non obeſſet. Vbi vero ſublatis epulis ſoli fuerunt, Nicopompus mentionem Poliarchi ex compoſito iniecit; vt ille in proximo latens de ſua fama rectiſſime iudicaret, cum iſti de eo ſimpliciter dicerent quem abeſſe arbitrabantur. Non parcebat tantum

tum

tum iuuenem laudare Dunalbius. Omnes eius virtutes meminerat, & Antenore atque Hieroleandro ſuas loquendi vices implentibus, nunc illius fortitudo, nunc comitas referebatur, tum in hilari ac iuuenili animo vis matura ingenij & cætera bona propter quæ ſenectutem laudamus. Arſidas vero, quia compererat æmulationem Poliarchi in Radirobanem, ſeriem colloquendi deduxit ad ciuile in Lycogenem bellum, cuius initia Poliarchus proſperrima Regi pugnando effecerat. Inde paulatim ad Sardos & Radirobanem venit, cœpitque familiariter de eius ineptijs ridere. Nam & ille Rex ſuperbiſſimæ erat inter ſuos conſuetudinis, multaque paſſim exciderant quibus deprehenderetur vanum ingenium fictæque virtutes. Dumque Dunalbius, Antenor, Nicopompus, vel faſtidio auerſantur recordationem inſulſæ ſuperbiæ, vel indignari audent quod eiuſmodi auxiliatori Sicilia gratias deberet, ſubridens Hieroleander, Quid ſi, inquit, hominem hoc mane vidiſſetis? Impia adulatione elatus, carmina quædam de ſe conſcripta apud ſuos laudabat, quæ Poeta non condidiſſet, niſi aut alio quam Apollinis furore inſanus, aut vtique illum cui ſcribebat ſciuiſſet inſanire. Finem poemati deſcripſi. Ex eo de toto conijcite.

Tu ſi terribiles in prælia ſæua iugales
Exigis, Odryſios confuſo pectore Mauors
Damnat equos, dexteramque ſuam. Si terga ſubibis
Quadrupedis; cupiet ſpreto tua Cyllarus Aſtro
Imperia, & Sardis volitare ſuperbior agris.
Et cum lentato volucres aptare ſagittas
Inſtituis neruo, cedunt Phœbuſque dolenſque
Amphitryoniades. Quod ni te velle putaret
Arte ſua vinci, tibi cederet ipſe Cupido.

At

At Maia genitus, cum tu roſea ora reſoluis.
Aſtupet, atque omnes ſubicit iam frigidus alas;
Cedit & ingenio Pallas, formaque Lyæus,
Iura triumphatis cum ſobria diuidit Indis
Pulcher, & intonſos diſtinguunt ſerta capillos.
Quid domito quod fræna mari tu claſsibus vnus
Imponis, ſceptroque tuo Neptunia ſceptra
Summiſere apices? O nobis aurea rurſus
Sæcula, ſi tantum pronus tibi fulmina credat
Iuppiter, & cunctis vnum ſtet numen in aris.

Omnes de ſacrilega Poetæ ſolertia prædam his carminibus auſpicantis riſerunt. Quamquam Nicopompus, & ipſe Poeta, hanc nonnihil inuidiam leuabat: Quippe ita eſſe poeſeos genium, vt ad aurium voluptatem exerret extra verum, eo quidem licentius, quod, cum ſciat ſibi non credi, quicquid fingit, innocentis potius ludi, quam inuerecundi mendacij res eſt. Præterea & ſæculum ita ferre, vt immodicis apud Reges laudibus iam omnes Poetæ ſint. Nam nec ſolum Radirobanem eſſe cui hæc larua illuſerit. Ipſum quoque (oculis nutuque abſentem Meleandrum ſignificans) quam ſæpe his falli blanditijs? Denique omnes eo fato Principes viros naſci, vt aliquid ſaltem pennarum ad hunc viſcum relinquant. At Dunalbius publicæ rei ſtudio motus; Ita vero, improuidi ciues, inquit, dum vtilitate laudandi vnuſquiſque Regum vitia ad amicitiam ſolicitatis, vos ſimul & illos miſerrimos fieri non ſentitis. Quanto enim incommodo veſtro imperantes ſic fingitis, ne quid eos pudeat; ſed licentiſſime aſſueſcant ſeipſos amare & mirari; vtique poſtquam diu omnes eorum affectus adulatione & præconijs conſecrauiſtis? Illos autem, quantumcumque ſibi fœlices ſint, ego lachrymis digniſſimos puto, niſi ſupereſſent his domeſti-

corum

corum inſidijs, & ea colere ac probare ſolerter inſtituant, non quæ in ipſis alij laudent, ſed quæ ipſi in alijs. Cæteros enim adeo ſua purpura occęcauit, vt neſciant quod nemo præter hos ignorat; qui mores, quæ ſtudia, quiſve modus, inter homines famam, aut veniam, vel denique odium ferat. Proh facinus! opulentiſſimæ venationis genus eſt explorare intimos Regum motus, quo eos natura, quo cupiditas vocet; mox in Dijs, non hominibus, æſtimatis, quicquid amant aut volunt impenſe commendare; vel vt ſimilitudine morum, atque ſermonum, ijs placeas; vel vt ſoluas eorum verecundiam, & gratias tibi debeant, quod mollíueris viæ ſpeciem, quam ad vitia ducentem, obſitamque infamia, pudor prohibebat experiri. Quid miremur Principes, violenta adulationis procella inclinatos quo ſponte iam volunt, ijs vocibus credere quas ſolas accipiunt? Præſertim nemine ruinam ſuſtinente ad quam tanta vis impellit. Nam illi ſapientes quos negotijs adhibent, ſeu verentur fruſtra monere, ſeu medicamentum quamuis infundat ſalubritatem, tamen ingratum eſſe ſciunt; his vulneribus non adhibent manum; Aut certe vitia diſtinguunt quibus ſeipſum Rex maculat, ab ijs quibus perdit Rempublicam. Et contenti vtcunque mederi publicis, non reſtituunt Principi oculos, quibus ipſe ſuam ſortem & blandientium fallaciam damnet. Quis familiarium, ſapienter Reges admonuit, ſi auiditate æris infames ſunt, ſi nimio venationum ſtudio amittunt reipublicæ curam; aut cum libidinis exemplis inficiunt ſæculum, vel inconſultis amicitijs publicam inuidiam concitant? Laboramus etiam virtutum nomina his cupiditatibus fœdare. Cura futuri, laborum aſſuetudo,

tudo, comitas, liberalitas appellantur. Nec vitia illa tantum, ſed etiam leuiora, in his adoleſcunt mendacijs. Imo cum recte quid ſapiunt, adeo fictos inueniunt & nimios plauſus, vt ſæpe (credite amici) pudore, qui cæteris aberat, onerati oculi multum mihi tremuerint. Videbam neque pudere iſtos effuſiſſimæ fraudis, neque Principes indignari quod ſibi tam procaciter illuderetur. Quantum à comœdia diſtat hic ludus; cum vtrobique in os laudes, quos apud te proteruo contemptu, tanquam vanos aut pueriliter captos, derides? Quod niſi maiorem Regibus genium quam qui populum informat, Dij dediſſent, quotuſquiſque ex his plagis euaderet; quæ vel ipſa conſuetudine placent, quia naſcentium cunas circundant, nec eas meminerunt ſibi poni? Sed neque his periculis ſoli Reges infeſti ſunt. Plerique regijs malis in priuata fortuna laboramus. Reges ſumus ſupplicibus; rurſuſque Rex nobis, in cuius eſt manu quod petimus. Hunc tentamus blanditijs, hunc illa vanitate conficimus; vltro amantem tela quibus percelli Reges ſolent. Quod eſt autem ad Radirobanem, à cuius ſuperba credulitate initium queſtibus iſtis fuit, cætera lenitate meruit ne qua in eo peccata excuſemus. Et ò vos, Siculi, miſeros, ſi illius coniugio Argenidem damnatis.

Adeo Poliarchum hæc oratio affecit, vt vix ſibi temperaret. Optabat Dunalbium amplecti ob hoc de Radirobane augurium; deſtinabatque iam præmia quibus ſæpe ab illo eiuſmodi candoris præcepta eliceret. Omnes denique illos inſtituit commendare Argenidi, eorumque vti fide in ijs quæ inſtabant. Dilapſis hoſpitibus, Nicopompus & Arſidas ad ipſum redeunt. Deductumque ad thorum non ante

deſti-

deſtituunt, quam ille amicorum quieti conſu-lens, & cum ſolis præterea curis melius loquuturus, domitum ſopore ſe fingeret.

Noctem illam Seleniſſa & Argenis (quis mortalitatis ludibria ſatis æſtimet?) in eiuſdem calliditatis mutuo dolo ducebant; qua ſcilicet ratione, vbi dies redijſſet, vna alterius oculos fugere poſſet. Nam & Seleniſſa locum quærebat quo remota Argenide Radirobani loqueretur; & Argenis optabat amouere Seleniſſam, ne ſciret aduenisse Poliarchum. Prior Seleniſſa nunquam ſe peccaturam tectius rata, quam in vmbra libertatis, vltro de Radirobane mentionem iniecit; Aiebat enixe ab eo ſe oratam, vt in ijſdem arborum ſpatijs poſtera die eſſet; Cupere illum quædam haud vulgaria cum ea communicare, & inde ad Argenidis colloquium deduci. Occupauit Argenis; Vade vbi commodum erit, mater. Sed mihi ad ea dirigenda ſpatium relinque, quæ, cum vna colloquemur, &, vt ſolet, orabit, reponam. Volo itaque vt mature cum illo ſis, protractoque ſermone hominem teneas, donec omnibus cogitatis ipſa in hortum deſcendam. Nihil poſſe reperiri prudentius iterabat Seleniſſa, tacita improbitate deridens, quod ſui prodendi rationem ac tempus ipſa Argenis aptauerat. Sed & ignara erat ſe quoque deludi, & amolitam à conſpectu non tam mitti ad Radirobanem, quam auerti à Poliarcho. Mane erat, & multi ſolis æſtum ambulatione præcipiebant. Iamque illius voluptatis ſimulatione Radirobanes opperiebatur matronam in horto; vix tunc ob Argenidem magis quam Theocrinem ſolicitus. Nec ſegnior anus, cum maturius de thoro ſurrexiſſet; Pergo, inquit, ad Sardiniæ Regem. Si vera de amore ſuo retulit, diu eſt

quod

ferunt? Vides, retulit ille, domina, nouo nunc ſenſu mala exacta ſentientem, & tuo conſpectu admonitum quam calamitoſum fuerit tandiu abfuiſſe. Quod niſi graue eſt meminiſſe; quid ſenſus tibi fuit, quid virium, in meis periculis? Quam multum doluiſti; quam ſæpe accuſauiſti abſentiam meam? At illa; Nimis heu potes ex tuis doloribus æſtimare quam ſolicitos te abſente dies exegerim. Eo quoque miſerior, Poliarche, ſum, quod non te ſequi licet, quod ſcio te per pericula errare, denique quod ſperare alij audent me poſſe mutari. Dic iterum; Tu is es Poliarchus? tu in Siciliam redijſti? Tu es incolumis? Præſentem te conſpicor? Ah num & maciei quam in tuo vultu cerno ego cauſa ſum, Poliarche? Sed an eadem querenda rurſus erunt? an tibi iteranda exilia? & timide ſemper amabimus? Ille errores ſuos in compendium miſit; Vt naufragus fuiſſet, vt de prædonibus victor, & in Numidiæ aula æger. At Argenis (quod potius in rem erat) paucis expoſuit Radirobanis cupiditatem. Et quidem timere ſe, ne bene meritum hominem Meleander generum velit accipere; Quod facinus, inquit, niſi tu illi obſtas, anteuertam mea cæde. Quam autem miſerum putas, ſub ictu quotidie mortis ſtare, quæ non longius abeſt quam fœdera illa quæ Sardi fortiſſime vrgent? Accedit ſolitudo. Neminis ſolatium adeſt, cui curas committam. Timeo armatum Radirobanem; Patrem vereor; Ipſa (proh facinus!) Seleniſſa ad hoſtes defecit. Et iamdudum (ſubijcit Poliarchus) hanc oculis quærebam. Tibi enim hodie primum, illa abſente, loquor. Ego, ait Argenis, ſi viuo, eam miſerrimam habebo. Studet Regi Sardiniæ. Nec, cur aut quomodo mutata ſit, ſcio. Sed ne
de

de flagitio dubites, cum ſecretæ eſſemus Radirobanem laudauit. Parum id erat; niſi me vt ſaltem ſimulata amicitia facilis illi eſſem ſuſtinuiſſet hortari; id eſt, vt quaſi reciprocanti æſtu, ſenſim à te recederem. Nunc quoque ne adeſſe te ſciret, paſſa ſum ad illum hanc exire. Ambo in viridario de meis fatis agunt. Sed non impune peccauerit. Peribit ſi vnquam fęlix ero. Indignatus iuuenis, cum proditionis iniuriam impatienter ferret; ad periculum quoque exhorruit, quod tam potens in Argenidis familia Radirobanes eſſet; &, vel ſi ceſſaret Argenis, vltorem iniuriæ ſe promiſit.

Poſt hæc anxia deliberatione verſantibus quid ſibi capiendum conſilij, ipſa incertitudine animi nihil quod occurreret placebat. Iret ad Meleandrum Poliarchus, ſe Regem prædicaret, numeraret beneficia, ſibi vxorem optaret Argenidem: Ipſa quoque Argenis ſe ſponſam Poliarchi (quod res erat) apud patrem profiteretur. Iuſtum quidem, & præſentis ſi ſuccederet, vtilitatis in ea mala remedium. Sed timebat Argenis iniquiorem Poliarcho Meleandrum; quo diſſimulato armatum Radirobanem monſtrabat. Non æquam fore cauſam Poliarchi ſe in Regium culmen ſubito aſſerentis, & illius cuius cognitæ opes erant, & qui etiamnum exercitu implebat Siciliam. Timere ſe inſidias & ſcelera, quæ amor & regni cupiditas atrocia inueniunt. Vera hæc eſſe ſentiebat Poliarchus; Addebatque, metuendam Archombroti gratiam apud Regem; quẽ vereor, inquit, ne & in ſpem tuarum nuptiarum erectus ſit. Cohorruit Argenis ad hanc vocem; Neque tarde per omnes Archombroti actus, perque omnia verba, redeunte memoria, in eandem ſuſpicionem delapſa eſt.

Igi-

Igitur conſilium adeundi tunc publice Regem, tanquam præceps, & ſæuum periculis, omittunt.

Diutius hæſere in alio; Vt, quando fortuna Siciliam negabat, irent in patriam Poliarchi. Vltro redire in gratiam Meleander optaret: & eluſus Radirobanes, ſi aliquid moueret, excipi poſſet armis. Nihil Seleniſſam, nihil Archombrotum nocituros. Quid mirum ſi virgo ad ſponſi domum ibat? Pro flammeo velum fore quo celaretur diſcedens: faces autem multo plures quam quinque ſub noctem ipſa aſtra abeunti præſtitura. In hanc fugam conſentiens Argenis, reluctantem animum, & damnantem hunc impetum, non bene domabat. Vellebaturque media intentio inter abeundi & manendi conſilia. Hinc cauſam, quæ vtiq; optima erat, reſpiciebat; hinc famam; quam non integro tantum, ſed & ſapienti pudore oportet habere propitiam. In ea ſeditione animi, tamen ſequebatur Poliarchum; non tam quod illud optimum putaret, quam ne aliquid eſſet quod ei negare videretur. Sed ipſe hoc furto non admodum lætus; quia ſciebat peruulgatum hoc eſse remedium; & nullam amantium tabulam pene conſtare, in qua virgo cum ſponſo non fugiat; Cum præterea vim notaſset quam Argenis fugæ laudandæ ſibi ipſa inferebat: Digni ſumus, ò Domina, inquit, qui non latronum more tenebras, atque ſilentium, quæramus in vota. Quid ſi deprehenſi non erit ſub irato patre defenſio? Quid ſi aſtrahemur nunquam redituri ad conſpectum? Fruſtra præſidium ab æquitate expectamus, niſi ipſi æquitati paramus ante præſidium. Si placet, crediſque inter mala iam familiaria tres adhuc menſes durare nos poſſe; ego à patria reuertar cum

mili-

milite, vt non ſine dignitatis inſignibus te Regum Principumque ſpem ac ſtirpem accipiam. Quod ſi adhuc repugnabunt noſtri hoſtes, extorquebo idoneis viribus à Sicilia meam ſimul & tuam fœlicitatem. Sponde modo tamdiu te victuram. Ego ſtrenue adero, niſi mors interim obtinget; quæ ſi tam celeri fato imminet, at tanti ſaltem erit te à funebri abfuiſſe ſpectaculo. Cum hæc verba ſuſpirio finiret, obruerunt Argenidem largiſſimi fletus; Reputanſque quam is igitur procul, quam ſubito abiret, non minus ſub amore, quam antea ſub verecundia, vapulauit. Sed conſuetudine dolendi, tres facilius menſes deſtinari ad miſerias ſinebat; modo intra id temporis rediret Poliarchus, vel inermis; quem tunc ipſa ſequeretur, ſpe alia omni damnata.

Vbi in illam ſententiam conceſſum eſt, vterque plurima monere & hortari; Quærere etiam Poliarchus quid interim Radirobani, quid parenti, virgo diceret; Illa autem ne promiſſo tempore deſtitueret amantem, verbis & lachrymis, & quod efficacius erat, mentione deſtinati ſi falleret interitus, monebat. Plurima, inquit, Poliarche, in te amaui; ſed præcipue fidem, & pleriſque virorum ignotam modeſtiam. Diu eſt, quod, non ſpreto quidem patris imperio, ſed omiſſo, te ſponſum appellaui. Nunc iterum opes meas, fortunam, amicitiam, qua licet tibi trado; & per vtriuſque fata obteſtor, nulla vis ab hoc ſacramento me abſoluet. Nullius vnquam, niſi Poliarchi erit Argenis. Si Dij ſinent vt fœlicibus hymenæis iungamur, tum plenum beneficium fatis debebimus: Sin malignior fortuna conatus euerterit noſtros, ego tamen incorrupta in tumulum ſuccedam, & ſaltem animorum inter nos matrimonium erit. Poſt hęc

verba

verba rubore ſuffuſa eſt, pronuſque in gratias. Poliarchus, non minora de Argenidis in ſe victoria loquutus eſt.

Timebat vterque ne forte à Radirobane rediret Seleniſſa; cui poſtquam ambo maledixerunt, ſuaſit tamen Poliarchus ne illam tot ſecretorum arbitrã à ſe temere Argenis amitteret. Sin neceſſitatem diuortij ſuo ſcelere faceret anus, tunc virgo meminiſſet Timocleæ, prudentiſſimæ matronæ, & illo loco dignæ à quo iſta excideret. Satis erat commendata Argenidi Timoclea, ſeruatrix Poliarchi; timuitque ſubito virgo peccaſſe; tenuibus adhuc donis parum in eam liberalis. Quippe Seleniſſa effecerat, ne in gynæceum reciperetur; nec de charitate quidem, ſed de conſtitutis muneribus multa dehortando reciderat. Cum vero narraret Poliarchus beneuolentiam in ſe Dunalbij, adderetque, non leuius Antenorem & Hieroleandrum in ſe affectos, ſibi virgo gratulabatur, hos eximios viros eſſe, quorum tuta opera vti in arcanis liceret. Statuerunt igitur, beneficijs omnes excolere. Quanquam Dunalbius eo Sacerdotij proceſſerat, vt vix quicquam poſſet addi faſtigio, tamen aiebant, referendæ gratiæ locum nunquam Regibus deeſſe. Hieroleandro autem (inquit Argenis) magnus erit ad publicos honores aditus, ſi eum patris Epiſtolis ego præfecero. Sed Antenori quæ præmia erunt? Mittam ſæpe Apollini & Sacerdoti donaria; Et ſi tibi videtur, Poliarche, chariſſimam Timocleam, vbi res noſtræ ſucceſſerint, magna cum dote, quam vterque ei dicemus, vxorem accipiet.

Iam tempus vrgebat; viciſſimque expectabat miſſionem, neutro tam acerbum ſermonem incipiente. Ergo ſilebant triſti aſpectu

donec conatus Poliarchus bene precari, & abire, in vocis primordio defecit. Vt tamen neceſſaria fortitudine dolores finiret qui in diſcedendi confinio creſcebant, demiſſis ceruicibus veneratus Argenidem, inter ſilentium abſceſſit. At Virgo ſæpe repreſſis lachrymis tandem victa, ſubito impetu ſemouit ſe à conſpectu. Amens plangebat pectus immeritum, plus mala Poliarchi quam ſua, aut ſentiens, aut ſentire ſe rata. Sic tunc confuſa in ſecretum cubiculum irrupit; & ille haud certis veſtigijs, oculiſque vix egreſſum à porticu videbat. Arſidas quoque perturbatione cognita, & frigidus ipſe, nec dicere quicquam auſus, cum muto, nec ſatis ſui conſcio, redit ad Nicopompum, illincque ſub veſperam ad mare cupientem deducit.

Interim motibus longe diuerſis Radirobanes agebatur, differente Seleniſſa de Theocrines diſcrimine. Nam vt anum in viridarium venientem eſt amplexus: Vt pugnat, vt vincit Theocrine? ò mater, certe in ipſius imagine anxiam noctem duxi. Nam heri iniquo numero, ſi meminiſti, pugnantem reliquimus. Sed quod præcipue me ſolicitum habet, an Argenis noſtra valet? & quid tractabilem fore exiſtimas? Tum Seleniſſa: Dijs litauiſti, Rex, niſi me eloquentem faciam, imputemque meæ arti quod incepit agnoſcere Argenis ſe tibi præter meritum duram eſſe. Quid enim amplius expectes? Illam ad pœnitentiam adegi meis verbis. Mitigato in te animo huc promiſit ſe venturam. Sed dum cultui ſuo vacat, ſine nos incœpta euoluere. Magnopere enim expedit ne ignores Theocrinem. Pugnabat, vt retuli, ſpolijſque animoſa hoſtilibus circumferebat ſimul clypeũ, ſimul ferrum. Diceres hanc bellis aſſuetam;
illos

illos in gynæceo adoleuiſſe. Duo de prædonibus iam ſtrati, totidem reliqui erant. Nemo integer à vulneribus reſtabat. Nam & in fronte Theocrines, dum ipſa alterum petit, mucro alterius leuiter ſedit. Illico emicuit ſanguis, & purpura per candidiſſimos vultus errante toruos oculos ſtrinxit; caputque & arma quaſſando cum minaciter proclamaſſet, (Adhuc timeo, Rex) aliquid ſupra mortalem fuit. Vix ſauciam videramus; iamque illam quia violata erat manum ferro deiecerat. Neque mora, auerſos prædones cum vulneribus multis inualidi fugerent, nihil noctem, nihil inſidias verita extra triclinium ſequuta eſt.

Sed dum per tenebras & hi latent impunius, & irata exerrat Theocrine, nouus clamor illius animum percuſſit. Nam altera pars latronum, cum aliquamdiu cubile Meleandri quæſijſſent, tandem lumen ſequuti quod haud procul regio thoro in cuſtodiam vigilabat, fores effringunt, &, promiſſum Lycogeni donum, Regem vinculis adoriuntur. Excitatus tumultu Rex, vbi viros (haud aſſuetum illi domui facinus) aſpexit, & quidem armatos; quamquam ſomno & rerum inſolentia turbatus, tamen enſem qui ad puluinum pendebat corripiens, ſimul veſtigium ad pugnam feſtinauit componere. Sed priuſquam excuſſum thoro corpus, iuſto gradu conſiſteret, ira & horrore titubantem latrones circumſiſtunt. Non ſacra illa membra, non proximum Dijs nomen reueriti, captiuum reclinant in lectum; ferroque extorto quod tenebat, auſus vnus eſt, ſimulans caſum, (ſed opinor ſacrilegæ audaciæ famam & voluptatem captans) in illius vultum capulo impingere. Iam manus inſtitis tenebantur, & quaſi damnatum operto capite ducentes, ſuperbi querebantur,

nondum ſocios qui ad comprehendendam Argenidem diuerterant, adeſſe cum præda; Cum Theocrine ſucceſſu exultans, prælioque & vulnere accenſa, ad Regem peruenit; captiuumque intuita, furioſo clamore graſſatores increpuit; O quotquot ſunt parricidarum deterrimi, ſubite calentem veſtrorum ſociorum ſanguine enſem, heu mea manu non digni! Sed non omnes ita peribitis. Supererunt qui ſeruiliter necentur. Nec leuius quam pro atrocitate minarum, cœpit in eos deſæuire. In illo tumultu excidit veſtis qua caput Meleandri prædones condiderant. Hac prolapſa videt auxilium ſuum, videt parem tot graſſatoribus Theocrinem, quæ iam fato vnius cæteros admonuerat illi ſceleri abeſſe fortunam. Mireris Theocrinem, tot obuerſantibus circa mucronibus, tot mortibus clypeo ſolo depulſis, Regis vincula non patienter aſpexiſſe. Sed, ò Rex ſanctiſſime, inquit, quandiu captiuum te videbo? Simul nodum inſtitarum qui non arcte coiuerat, ſoluit, & arma viriliter quærentem obiectu corporis tutatur, donec gladium inueniret.

Hic Radirobanes, ægre ſeruatum ſilentium denique ſoluens, O, inquit, ſimillima fabulis monſtra! Quid huic par antiquitas vidit? Vnde virgini ille ſanguis? Vnde fati charitas tanta in Regem, vt paterentur imminere exitium, quo ſanctius & fœlicitatis nouæ exemplo eſſet incolumis? O Seleniſſa! Sed an vera hęc autumas? Parce per tot miracula confuſo. Tum anus; Tu ita me (ò Rex) atque ita te iuuet Argenis, vt hæc non minus vera ſunt quam me viuere, quam tibi me loqui, quam denique te amare. Perge igitur, ſubijcit Radirobanes, implere me tam inſignis noctis prodigijs. Et illa: Exolutus vinculis Meleander,

non

non ſuam ſalutem, non Theocrines pericula deſtituit. Ita valide pugnando effectum eſt, vt ex tribus qui ſupererant, vnus caderet, aliuſque fugeret, & poſtremum Theocrine amplexu occuparet, cuius poſtquam lacertos in tergum reduxit, vinctum obnoxie committit Meleandro; &, Serua hunc, ait; dumque redeo, ſi ſalutem tuam, Rex, amas, intra hanc ſedem te contine. Illum qui aufugit non oportet elabi, præterea explorabo de inſidijs quid ſuperſit.

Sub hæc verba limen egreſſa, redit ad thalamum Argenidis, in quo noſtræ mulieres timidiſſimo cœtu conuenerant. Collige animum tuum. Nam quæ à me, Rex, audies, niſi eſſes coſtantiſſimus, te repente per præcipites motus abriperent. Theocrine prælio calens, oculiſque iam alia, & propemodum toto vultu nobis ignota, manu Argenidem prehendit, & præterea ſequi me iubet. Poſtquam conſtitimus vnde cæteræ loquentem non audirent; Dijs gratias habeo, inquit, quod amoris mei induſtriam per non inutiles dolos in hanc veſtem & domum coegerunt. Tibi, Domina, Patrique, ſaluti hæc fraus fuit, quos propitijs fatis prædonibus eripui. Hoc euentu æquum eſt mihi ignoſci. Nam quid amplius diſſimulem, cum iſta me prælia probauerint virum eſſe? Fefelli; Audacius quam voluiſſetis amaui; & quo minime licebat ſub muliebris ſexus fauore admiſſus ſum. Sed excuſationis multum eſt, quod inter vos tamdiu verſatus, mores & ſpeciem puellæ ſic retuli, vt nulla immodeſtia ſexum arguerit: quantum autem in fœminas potuerim, ſi abfuiſſet verecundia, nunc demum in viros oſtendi. Nec quæro has vires aut continentiam laudare. Satis erit ſi apud te (Virgo) me abſoluent.

O 3 Scias

Scias enim: Ego nec genere,nec fortuna regijs nuptijs impar, ab externo littore tuam famam ſequutus ſum; & quaſi admonentibus Dijs, vt te viderem,fruererque moribus tuis,fœminam ſimulaui. Crudelitatem patrui, miſerias matris, omnia commentus ſum. Abſcedo nunc ægrior quam cum intraui. Nam quantillum tuarum virtutum eſt quod fama acceperam? & me tamen rapuerant.

Radirobanes atrociter his verbis vulneratus; Perij, Seleniſſa, perij, inquit. Quis hic ergo ſub palla degeneri Achilles? aut quæ Thetis fraudem ornauerat? Nullus ſum. An ille eſt quem nunc amat Argenis? Ille eſt, ſubijcit anus; & ne putes vulgare hoc eſſe ſecretum; id adhuc ignorat Meleander. Cæterum morari ſe diutius poſſe negabat, ne Regi ſuſpecta fortitudo ſenſim fraudem detegeret.Rediturum ſe breui ad Regiam, ſed cultu militari, mihique vel Syracuſis, vel in Aula,præſto futurum quoties ab arce digrederer. Sibi nomen Poliarcho, neque vero diutius victurum, quam placeret Argenidi. Ex animo tuo perpende, Rex, quales ambæ fuerimus. Si te narratio virum mouet, quid exiſtimas in re præſenti fœminas obſtupuiſſe? Pauca deinde in aurem Argenidi narrauit. Credo, genus & patriam referebat; obteſtatuſque virginem vt ſecreta ea eſſent, fidem inuenit. Vnum hoc enim arcanum eſt quod non auribus meis Argenis commiſerit. Arcis claues apud me de more ſeruabantur: quas ille corripiens; Ite ad Meleandrum, ait: Ego ne maiores ſubſint inſidiæ, prætorianos & vigiles acerſam. Spiſſiſſimæ tunc nubes omnia aſtra eripuerant. Et dimotis ille clauſtris, cum facem teneret, ab ipſo arcis limine exclamauit, perrupiſſe ad Regem graſſatores; Properaret

ad

ad auxilium è ſtationibus miles; inſtare, adeſ-ſe periculum; facinus prope peractum eſſe. Hæc cum vehementius aliquoties proclamaſ-ſet, ipſe quidem longe à via declinauit per tenebras; cæterum exarſere improuiſo tumul-tu qui arcem proxime obſeruabant. Quo ha-bitu quiſque erant, procurrunt ad præſtan-dam celeriter fidem; Nam & multi ſeminudi, ne componendis veſtibus tardi eſſent, prope-modum ſola arma attulerunt. Iam occupaue-rant mœnia, iam feruebat veſtibulum atrium-que confuſis cohortibus. Cumque per varios ignes fruſtra hoſtis quæreretur, cœpere ve-reri, ne aut laruæ improuidos luſiſſent, aut aliquo dolo de ſtationibus eſſent exciti. Præ-cipui vero duces, & in illis Eurymedes, cum delectis militum ad cubiculum Regis perua-dit, in quo ego cum Argenide eram. Noſtra vociferatio, & in vultu Regis horror, maxime-que duo cadauera quæ ante pedes iacebant, non contemnendæ rei indicia fuerunt. Cir-cumſtetere igitur Regem; Ac quod incolu-mem videbant, defunctumque periculo, ma-num amplexi, miſtis vocibus multa ac varia volentes, ideo nihil exequebantur. Hi quæ-rebant qui ſicarij fuiſſent; alij qui eos refel-liſſet in inermi & muliebri domo; plurimi ac-cenſis facibus ſcrutabantur ne qua hoſtis late-ret. Etiam tumultuaria quæſtio de captiuo habebatur, his genas vellicantibus, alijs in pe-ctus intentantibus ferrum. Meleander intereſſe arbitratus ne præcox vindicta de eo ſumere-tur, tradit ſeruandum Eurymedi.

Iamque ſecurus, & præſidio ſuorum me-dius ad Argenidis thalamum venit, quo & referentibus nobis audierat etiam domitos eſ-ſe à Theocrine ſicarios. Poſtquam & illic duo cadauera conſpexere, & plagas pluſquam ad

mortem opus erat adactas, enixius rogauere Regis amici, quinam mortalium huic fortitudini ſuffeciſſent. Vbi vero retulimus, manu puellæ patratum hoc facinus, taciti (nam admiratio verba ſuppreſſerat) circumlatis oculis victricem requirebant. Rex quoque aduocari illam iuſſit; &, quia monebamus duos ex latronibus fugiſſe, ipſeque meminerat vnum quoque cubiculo ſuo elapſum, tota domo diſtribui exploratores iuſſit, qui repertos adducerent. Sed ſiue per portam qua receptum præſidium erat effugerant; ſiue per muros erant delapſi; Regi tandem relatum eſt, neque illos neque Theocrinem comparere. Minor cura Meleandro de prædonibus fuit; ſed Theocrinem abeſſe non ferebat; iterumque delectis qui omnia veſtigarent, Theocrines nomine tota domus exſonuit. Sciebamus, ego, atque Argenis, vocantibus reſpondere non poſſe, qui beneficio noctis vſurus iam forſitan multum viæ proceſſiſſet; Primumque indicium mihi fuit amare Argenidem, quod adeo diſſimulabat quicquid vtraque noueramus, vt prope me falleret.

In illis tumultibus reliquum noctis abſumptum eſt. Prima luce Cleobulus, cæterique quorum conſilijs Rex præcipue fidit, per curſores admoniti quid Regi contigiſſet, ſtrenue adfuerunt, quibus ad quæſtionem de captiuo habendam dimiſſis, Rex ita circumſtantes affatus eſt; Quamquam in me Deoſque ingens piaculum admiſere nefarij, detegique & vindicari ſontes debent, ego tamen non me magis vltum cupio, quam illam videre cuius virtute ſeruatus ſum. Vbicunque Theocrine eſt, ego me fœlicem abnuo eſſe, quamdiu ignoro an illa ſit in tranquillo. Dij boni! Ne in latronum inſidias nimia virtute deuenerit.

Sic

Sic loquenti, querentique, iterum exploratores renunciant, nulla Theocrines veſtigia nec in arce, nec in proximis campis extare. Si quid duri contigiſſet, aut ſauciam, aut nefas, interemptam potuiſſe reperiri. Hæſit aliquantum Rex, vt ex fronte conijciebamus, in ſubitas cogitationes delapſus. Tandem verſus ad ſignum maximi Iouis, quod non procul in domeſtica ara ſtabat; Summe Iupiter, inquit, ſi vt conijcio res eſt, firma tuo numine meam fidem. Cœleſti munere factum eſt quod ex telis impiorum elapſus ſum. O Theocrine, ſi fas eſt adhuc eo nomine te cenſeri, quod tibi inter nos induiſti. Non tu virgo mortalis, nec de numinum vulgo. Tu ſanctiſſima Pallas, tu præſes armorum, tu quæ ſoli Ioui debes quod nata es. Veneror te, Dearum fortiſſima, ne Siculos patiaris ignorare beneficium tuum. Me enim arctiſſima religione tibi deuotum exemiſti inimicis; ſeu patris imperium, ſeu pietatem tuam ſequuta. O te fœlicem, mea Argenis, ſi tuas fortunas licuiſſet agnoſcere; ſciuiſſeſq; Palladem tibi loqui, tibi adeſſe; quæ quo ſolertius diuinitatem celaret, tibi clientis ſpecie voluit eſſe obnoxia! Quibus argumentis hoc credam, ſi poſtulas; Primum, memini vultus; & eodem numine, quo Deam vetabar deprehendere, nunc ſero immortalia ora cognoſco. Quis vigor? quod in oculis iubar? Omnia lineamenta in memoriam redeant; ſcies, quod vt fingebat mortalem, ita nec Deam in totum ſuppreſſerat. Sed quis de accepto beneficio dubitet poſt certamen Pallade vna dignum? Adeone ad diuina opera caligemus, vt virgunculæ manu putemus tot homines fuſos, & non potius lacertis cœleſtibus gratias habeamus, qui hanc pugnam ediderunt? Nunc vero quæ præſens te-

veneratione, aſſenſu nuerunt. Cum vero gratularentur Argenidi quod tamdiu habuiſſet domeſticum numen, illa abiectis modeſtiæ ſpecie luminibus, anteuertebat riſum: donec ſatis adorata Minerua, Rex ad conſilium ſupra atrocitate ſceleris cum delectis ſeceſſit; & ego atque Argenis de Poliarcho loquuturæ in penetrale conuenimus. Dicebat Argenis, non indolis ad tempus repreſſæ, ſed veriſſimæ fuiſſe virtutis; quod is apud ſe toties modeſtiam tenuiſſet. Quid illius ingenio candidius, qui pene lenior inter mulieres fuiſſet, quam fortior inter viros? Iam beneficium memorabat quod Meleandro teſte dignum erat magnitudine deorum, & Palladis manu. Iam etiam, ſed illud verecunde, monſtrabat quantum ille amaſſet, periculoſiſſimo dolo auſus & ſexum diſſimulare, & ſe ſupplicijs, quæ deprehenſo certa erant, obijcere. Fateor, ò Rex; ſubleuabam virginis pudorem, ea ipſa commendando, quæ intelligebam illi eſſe gratiſſima; & quia nondum te noueram, nihil credebam præſtabilius Poliarcho.

Interim exegerat à captiuo Cleobulus ſceleris authorem atque modum. Ille tormentis impar, cuncta de Lycogene confeſſus: Viam aiebat ſe ad arcem inueniſſe; qua mari alluitur; neſcio qua harpagine in murum coniecta, quæ ilicet ſaxis hæſit, præligatumq; funiculum, per quem in altum ſcandi poſſet, librato pondere immota ſuſtinuit. Hic largiter à Rege eſſe peccatum, conſultiores putant. Nam cum Lycogenem ſubito opprimi oporteret; maluit ad illius villam mitti qui hominem tantum accerſerent. Seu iam eum ad arma comparatum crediderat, vt nec capi facile poſſet; ſeu ſperabat ad omnia audacem contempto iudicij periculo venturum. At ille

cum clientum fortiſſimis, quos pridie in rei euentum plerumque ignaros coegerat, venationis ſpecie longius profectus, venit ad arcem quam in Leontino agro habebat eximiam. Hinc per literas Regi ſignificat, nec ſe tuto inter tot inimicos ad iudicium ire poſſe, nec debere inauditum damnari. Non denique oportere ſubornatos in ſuam perniciem ſicarios fidem habere. Interim factione & viribus adoleuerat; vt, quod nimiæ lenitatis conſilium fuerat Regi, tunc neceſſarium eſſet, diſſimulare facinus, & tanquam ad innocentem reſcribere; Præcipue monente Cleobulo, vt, ſi iniuriam fortiter exequi nollet, ſaltem non tam ignoſcere videretur, quam fidem accuſationi non habere. Ad hoc conſilium fuit, vt captiuus ille index, morte in carcere oblata, tanquam caſu occideret. Neque tamen Lycogenes quid meritus ipſe, aut Meleander quid ille auſus eſſet, oblitus eſt. Alter ergo in alterius poteſtatem aut fidem redire cauebant, & ſuſpicionibus odia fouebantur, bello quod deinde ſequutum eſt propemodum deteriora.

Interim Meleander damnata arcis fide quæ ſicariorum furori patuerat, nouo conſilio Syracuſas Argenidem abducit; non tam iratus Lycogeni, quam Palladi gratus. Aduentabant quinque dierum ſolemnia, quibus ferias illius Deæ naſcentis ſolemus reſidere. His ergo expectatis, Rex ad templum progreditur, conuocatoque ad concionem populo, in hunc ſenſum loquutus eſt; Scire iam eos quicquid ipſe de Palladis in ſe meritis dicere poſſet: Repetere tamen Deam in mercedem auxilij, vt quam ſæpiſſime amet de ea re loqui. Tunc in ſe atque Argenidem inſidias commemorat; ſceleris tamen authores premens; Neque in Lycogenem contumelioſa vox excidit.

Palladem autem mortali ſpecie,& Theocrines nomine tectam, adfuiſſe periclitanti. Ipſam ipſam genio manuque diuinam,abſtuliſſe ſucceſſum euntibus in ſe telis; & prædones tanto numine oppreſſos perijſſe. Quod autem, ò ciues, erga Deam pignus erit,nos præſtiti auxilij memores eſſe, niſi, quod precioſiſſimum mihi ſeruauit,Argenidem inquam meam, ego eius cultui mancipo? Hanc igitur conſcijs omnibus Dijs, in publica Siculorum concione, tanquam Pontifex Sacerdotem capio; Hanc ſacris Palladis iubeo operari, templiſque præeſſe, donec Iunonis numine abducetur ad nuptias.

Poſtquam Rex dicere ceſſauit, Argenis ex compoſito ad patrem proceſſit. Circa,Augures erant. Et Rex candidam veſtem tenens, omnibus hiſtorijs diſtinctam quæ Palladis maieſtatem populo exhibent, procumbentis collo iniecit. Quod ſi, inquit, Deæ eſſe non potes, niſi è patria poteſtate exiueris, ego te hactenus imperio meo ſoluo. Solæ nuptiæ à Palladis religione te eximent. Sacra omnibus nundinis peragentem noſtri ciues aſpicient. Ad hæc Meleandri verba lachrymas, plauſus, vota,popularis ſuperſtitio effudit. Redeuntes deinde in Regiam tota ciuitas comitata, mox per ſingulas domos temulento peruigilio nouitatem ſacrorum ſanciuit.

Accenſus Radirobanes æmulatione ſæuiſſima, interfatur; Dic autem, Seleniſſa; eouſque decipi patrem tulit Argenis? Non repugnauit infulas inijcenti? Non exonerauit Regis animum abſurda pietate? Tulit denique ſe Palladis nomine initiari Poliarcho? Tunc anus; Equidem indignabar eo proceſſiſſe fortunæ ludibrium. Sed non impune ſtudijs alumnæ repugnaſſem; quæ profeſſo apud me affe-

affectu Poliarcho iam fauebat. Ingratum præterea fuiſſet Meleandro, ab errore reuocari. Quantum enim hoc erat, habuiſſe in auxilio Deam? Præterea gnatam ſacerdotio deſtinabat, non pietatis tantum officio, ſed vt populus virginem proximam ſceptro, videre aſſueſceret, & mirari. Ita volebat fauore frequentiæ eſſe ſecuram, quæ in ſolitudine prope perierat. Nec ſordida ſacra aut indigna ſceptro erant, quibus manus admoliebatur. Veſtis auro ſigniſque conſpicua; caput ornatum vt potius Deæ quam antiſtitis crederes. Satis erat, innoxio ictu libare victimas, priuſquam cæderentur. Thura inde Palladi dare, moxque fluentem populum ad rami oſculum quem ipſa tenebat, in aurata ſede excipere.

Inter hos dies Poliarchus, vt promiſerat, militari ad Aulam cultu venit. Vnus ille cum ipſo qui patruelem antea ſimulauerat. Tunc eum ſorte & nomine mutato appellabat Gelanorum, habebatque pro liberto. Primum ad Eurymedem venit, ſtatimque indole, & arcano inter præſtantes viros genio, ei conciliatus eſt. Mox per illum admiſſus ad Regem, ſignificauit, à remotiſſima regione ſe venire, inter ſuæ fœlicitatis titulos numeraturum ſi in tanti Principis aula liceret ad virtutem erudiri. Rex qui ſæpe Theocrinem non viderat, iam ſermone & veſtibus alium, adeo ignorauit, vt tanquam incognito & tunc primum in Siciliam appulſo loqueretur. Suſpiciebat tamen vultus; & omnia in hoſpite ſpectabilia, viam ad futuræ familiaritatis magnitudinem faciebant.

Dies erat quo redeuntibus nundinis, oportebat Argenidem ire ad templum, cum ambæ ſciuimus Poliarchum eſſe in regia. Trepidabamus ergo: illa quidem lætitiæ immodico

ſenſu : ego autem horrore dubia, ne quid ipſa moribus ſuis, & monitis meis, indignum pararet. Sed rem in melius vtriuſque amantis virtus explicuit. Ignoſce (Rex) ſi coram te Poliarchum breuiter laudo. Certe enim nec Argenidem oporteret à te amari, ſi impari aut degeneri amori patuiſſet; Nec deberes mihi multum, niſi te præferrem illi viro quem præter te vincere nemo poteſt. Tunc quidem hoc accepto nuncio, ſolemnium oblita Argenis, non ſacerdotij regium cultum quo cingebatur videbat, non ſalutantium cœtum, non matronas virgineſque aſſuetas obſequio. Occupata in Poliarcho, nec commode loqui poterat, nec audire; donec ego in morbum deſpiciens, familiariter rogaui, vt ſe colligeret: Et illa non antea merita ſic moneri, verecunde erubuit. Proceſſimus ergo ad templum: Iamque hoſtiæ tangebantur, cum in Argenidem intenta, rurſus video eam diriguiſſe. Nec dubia faſcinum eſſe, quo inuicem miſeri amatores pereunt, circumſpexi vnde hoc telum veniret. Haud procul Poliarchum aſpicio. Sed vir erat, maiorque videbatur, nec facile Theocrinem agnoui, vt non mirum ſi Meleander falli potuerit. Adeo quicquid muliebre, quicquid timidum videram, cum veſte poſuerat. Supercilium grauius fuit, vultus erecti, lumenque modeſta ſed virili licentia vagum. Frontem quoque & tempora negligenti decore comis aſperſerat. Inter hæc Theocrinem animo repetebam. At illa eſt? inquiebam, ea eſt. Dij Deæque, tot lepores, tam habilis ad omnia animus: & hæ manus penſa trahebant? Ignoui itaque ad hoc ſpectaculum raptæ Argenidi: quam tamen reuocatura ad præſentis ſacri officium, (nam prope ſtupebat) ſimulaui fluere præter modum

virgi-

virginis pallam; eamque dum colligere videor; Memineris, domina, inquam, nec Poliarchum probaturum vt tibi hic deſis. Euigilaſſe diceres ad hanc vocem. Concepit ergo preces quas præibat Pontifex, & Poliarcho, qui Deæ nomine colebatur, libentiſſime habuit hos honores. At ille (ò quanto plus eſt ſuo quemque quam alieno iudicio eſſe fœlicem!) quærebat ſupplicare facientibus ſacra; inquieto animo in me ſubinde atque Argenidem reſpiciens.

Redimus ad regiam. Ne quære quid tunc ego & Argenis colloquutæ. Vnicus erat de Poliarcho ſermo. Ad extremum; Quid, ò mater, peccabimus, ait Argenis, ſi meum, patriſque ſeruatorem, ſanctius chariuſque habebimus, quam qui illum ignorant? O ſi ſaltem colloqui huic liceret; vnaque ſacerdotij mei vanitatem ridere! Faciam inquam (Domina) vt liceat. Mea opera ſiſtet hunc tibi. Et hoc quidem ſpondebam prolixius, ne illa (nam ſanitatis vix ſpes erat) morbum ſuum periculoſa modeſtia à ſenſu meo eriperet; nève, ſi nihil indulſiſſem, alijs artibus plura pararet. Cũ ab Argenide exirem, video in veſtibulo Poliarchum cum meo filio ſpatiantem. Quippe ad me aditum ſuſpicione carentem quærebat. Ego tanquam ad filium irem, etiam hoſpitem ſalutaui; ſtrictimque admonui vt in eundem locum ſub noctem ſe referret. Quid moror? Secreto ad Argenidem adductus, ea gratia & modeſtia fuit, vt hunc crederem rurſus eſſe Theocrinem. Nihil illis colloquij (nam ſæpiuſcule redibat) cui non intereſſem. Nullum crimen; nulla in iuuene & amante temeritas; niſi quod ſemel in hanc ſententiam auſus eſt loqui; Se Regibus ortum, neque in ſtatu priuato futurum diutius quam ſuus in Argenidem

dem amor iuſſiſſet; Ab ea recipi in ſponſi charitatem & fœdera optare. Vt prius in Orcum recipiatur (inquit Radirobanes.) O veſanam ſemiuiri temeritatem! Non credebam; ait anus, ſuperfuturum virgini ad iſta ſermonem, & tanquam debitas mihi partes pro alumna parabam ſufficere; cum ipſa, ne vt in re improuiſa, cunctata quidem multum, auſa ſic loqui; Teſtes Dij, quos omnes, Poliarche, propitios tibi credo, ſi te fratrem habuiſſem; nullas in tædas conſenſuram me fuiſſe, ne quis eſſet quem ſupra te amandum iura mihi oſtēderent. Virtus tua, & libertas quam depulſis prædonibus dediſti, faciunt ne certiora fidei pignora poſſim exigere. Sint ergo conſcij Dij, & tu quoque Seleniſſa, me hactenus ad hæc pacta deſcendere, vt ſpondeam, nulli me, niſi Poliarcho, nupturam. Nec parentis in me imperio in totum detraho. Illo iubente nulli nubam; at alteri, nunquam. Expalluit Radirobanes; & faſcinum profecto valuiſſe in virginem; veneficum Poliarchum fuiſſe: Addebat & alia, quæ recens indignatio in fœlicem æmulum inueniebat. At Seleniſſa; Ego, ait, tunc confuſa; ne tamen nihil profuturo iurgio me illis committerem, Dij, inquam, aſpirent cogitationibus magnis. Audax tamen conſilium, & celere initijs. Et, ſi quid rogare vos poſſum; Quid intereſt, Poliarche, hæc potius agi ſecreto, quam profeſſo ad Meleandrum voto? Si, vt ais, & arbitror, priuatæ ſortis non es: cum iam beneficium dederis, cum ab Argenide ameris, nihil cauſæ cur affinitas Regi non placeat. Tum ille: Si ignoſcis, Matrona, quod iuuenilis impetus me auidum videndi Argenidem à patria abſtulit, ſine comitatu, aut cæteris meæ fortunæ indicijs: cætera facile excuſabo. Ignotus, & propemodum

dum ſolus, vereor vt meam cauſam & opes Regi probem. Sufficere autem vita non poſſet inter amoris mala, ſi incerto votorum iuberet à patria accire meæ ſortis & dignitatis inſignia. Itaque me, ò virgo, ab interitu reuocaſti, quem deſtinatum habebam, ſi te duram præbuiſſes. Tu vero, matrona, deſiue hæc fœdera habere ſuſpecta. Nam quæ modeſtia fuit amanti, durabit adhuc ſponſo. Satis eſt me amari, ſatis eſt ſpem eſſe ſecuram. In hoc mihi votorum nunc ſumma eſt. Nec furtiuæ nuptiæ mihi placent. Iam patientior omnis moræ, tempeſtiuis conſilijs ambiam Regem, donec in oculis Siciliæ mihi tua alumna ipſo iubente nubat.

Ita tunc ille; & modeſtiam quam ſermone prætulerat, moribus æquauit; ſummo pudore quem hoſpes attulerat, etiam poſt ſecretæ fidei pignora illibato. Viuebat in aula. Seruos aliquot emit. Equi, quos amabat domitare, ſtabula impleuerant: vt eſſe opulentum conſtaret. Genio præterea ſtudijſque, & quoties licebat, experimento fortitudinis, plurimorum animos tenebat; Per has artes nihil minus Regi charus quam nunc vides Archombrotum. Vnus tamen omnium conſcius Gelanorus: Cæteri familiares, vtique ex Siculis collecti, dominum ignorabant. Sæpe ergo ad Argenidis familiam nihil ſuſpicioſa humanitate diuertebat; ſæpe incautis omnibus, nunquam tamen niſi me duce,cum Argenide erat. Dixiſſe ſororem cum germano ſub me matre luſitare. Præcipua mihi eius imago eſt venientis ad ſacra,quæ in ſuarum virtutum prҽmium immerita Pallas ferebat; Cum Antiſtita Argenis Palladem diceret, & Poliarchum cogitaret, & a numinis ſigno in eum tanquam temere obuerſa, deflecteret preces; ille autem

fabu-

fabulæ non ignarus aut fingeret maieſtatem, aut aliquo nutu oranti annueret. Hæc ſæpiſſime inter nos conſcium riſum ciebant, neque ſatis caſtigabam improbitatem per hos iocos errantium. Non tenuit Radirobanes iram; ſed, Si, inquit, iuſta Pallas fuiſſet, hanc mimicam Deam, hanc diuinos honores vſurpantem, multo pluribus laquei ſuſpendiſſet, quam ſeipſam Arachne verberata.

Sic loquentes turbauit ab Argenide ſeruus, qui dominæ verbis nunciauit Seleniſſæ vt rediret, ſecumque ſi videretur Radirobanem duceret. Vade, retulit illa, & dominæ nuncia nos confeſtim adfuturos. Cum ſeruus abiiſſet; Expectaris ab Argenide, inquit, ò Rex. Neſcio quid eius conſilium interuertit huc ad nos veniendi. Dum autem imus ad illam, patere breuiter quæ ſuperſunt ediſſeri. Strictim ergo expoſuit, dum Poliarchus in ea fœlicitate eſſet, ortum in Sicilia bellum, Lycogene, poſtquam ſatisfactione inualuit, acriter in Meleandrum prouecto; ſtrenuum conſilio manuque Poliarchum non minus ipſo Rege exoſum hoſtibus fuiſſe; quos etiam primo certamine ita vltus eſt, vt victoriam Regi tribuerit. Addidit calamitatem illius, violatis Lycogenis legatis, qui de pace acturi veniebant. Et tunc quidem pulſum eſſe Sicilia; ſed in dies ab Argenide expectari. Ille eſt, ò Rex, (ne immerito Archombrotum inſimules) qui virginem hactenus difficilem tibi fecit. Tum Radirobanes; Putas vero, Matrona, illo incolumi me fore ſecurum? Quid ſi mutabitur Argenis? quid ſi repetet prioris amicitiæ ſacramentum? Ipſum, quod iam (vt ais) me amat, deſerto Poliarcho, documento eſt me quoque, niſi aliquod mihi conſilium præoccupo, deſeri poſſe. Ne dubita (refert anus) vbi

ſemel

ſemel matrem familias Argenidem habueris, nihil eam à fide connubij deducet. Cenſeo itaque maturandos hymenæos. Si vero Poliarchum inter hęc redire cõtigerit,ego incautum, & omnia mihi credentem, qua iubebis in inſidias deducam. Tollendus enim erit. Nec arduũ facinus, inermem ſolumque opprimere.

Radirobanes obſtupuit ad mulieris ſcelus: Probato tamen conſilio,in Argenidis porticum peruenit,in qua ipſa dimiſſo Poliarcho ambulabat vultu ſeuero: vtique recenti dolore incitata. Obuiam tamen Radirobani perrexit,iuſſitque conſidere;ipſa in ſella alia acquienit. Is vero,ſpe quam anus fecerat tumens, ſua vota, ſuum amorem virgini commendauit; omniaque addidit quæ verus effictuſque amandi impetus eadem habet. Argenis præter expectationem rigida; nihil ad eius mentem reſpondit. Idque ille eo acerbius tulit, quo propius ſpem venerat expugnatum virginis animum eſſe. Expalluit etiam Seleniſſa; cum ſuo promiſſo fraudatus Rex inſpiceret in illam;verita quoque ne amor deceptus in apertæ indignationis verba mitteret inſanientem.

Poſtquam ille porticu exceſſit,auſa eſt anus incuſare Argenidem. Quid enim eius animum in contraria rurſus egiſſet? Aut cur fefelliſſet ſpem quam pridie ipſa fecerat? Cur non ſaltem ageret curam patriæ, cuius intererat Radirobanem non iraſci? Sed puella, indignationis vix potens; Deſine, inquit, in peius ominari. Dijs curæ Sicilia erit; quorum numine perduelles, vt vidiſti, nuper extincti ſunt. Dubijs verbis, nec ſat certum an in ſe directis, anus verberata contremuit. Hæ primæ flagitij furiæ erant inſidentes meritum pectus. Sed nouerat ſolis ſceleribus ſua ſcelera poſſe defendi. Trepida ergo rerum ſuarum, anxie

agita-

agitabat, quibus modis Radirobanem ad vim incenderet, traderetque ipſa Argenidem. Cui ne ſuſpecta interim eſſet, paulatim ſimulauit à Radirobanis patrocinio abire: & interdũ imitatione doloris querebatur abeſſe Poliarchum. At non dubia Argenis ſimulationem hanc eſſe, peius frontem ab animo diſſidentem exoſa eſt.

At Radirobanes vitia vtcunque hactenus preſſa eo effrenatius ſoluere cœpit, quo diutius vires diſſimulatione collegerant. Nullum præmium par eſſe auxilio quo Meleandrum iuuerat arbitratus, ita agebat, tanquam hoſpitalibus armis plus iuſto Siciliam & Argenidem emiſſet. Itaque immodeſtius Regem ſuper gnatæ fœderibus adibat; grauiſque inceperat omnibus Siculis eſſe. Potentiorem præcipue offenſam immodeſta ambitione contraxerat. At Meleandrum perplexæ cogitationes ſubiere; verentem ne is amor in iurgia deſineret, feſſuſque & imparatus ſenex noua ad bella reuocaretur. Filiam ergo vocat; petitque quid tantum in Radirobane ei diſpliceat. Priuatorum eſt (inquit) eligere matrimonia ex amicitiæ affectu, vel morum concordia. Nobis illa ſuauitas exuenda. Regum enim fortuna eſt, vt nunc indignos & exoſos per ſanctiſſima fœdera ſibi coniungant; nunc omnium nexuum iura, omniſque ſanguinis charitatem, inhumana neceſſitas negligat. Chariſſimus eſſe ſolet, qui vtilitate præcipua potentiam noſtram alit; & affinitates pulcherrimæ cenſentur, quæcunque regnum ſtabiliunt. Si plures genuiſſem, poſſes credere, non me hic tui habere rationem, ſed mei. Scio enim, à Regibus ſæpe filias aut ſorores, ſpargi in eos quos fallere amicitiæ ſpecie volunt, vel ad tempus placere; nihilque deinde ſui ſanguinis pignoribus, nihil nominum quæ mu-

tuo

tuo inierunt reuerentia motos, pacem & bella ex temporum & fortunæ æſtimare ingenio. At tu mihi ſola es; in te vnam affectum patris & Regis, natura & ſucceſſio coniunxit. Aut ipſa tibi conſule; aut me patiaris conſulere. Hic Argenis; Eſt, Domine, quod rationem virgo reddat, ſi quem ſibi optat in ſponſum, non ſi cui dura eſſe inſtituit, ſiue ratio eſt, ſiue etiam pudor, cuius eſſet vel omnes auerſari. Hunc autem Radirobanem forſitan poſſem non odiſſe, ſi me potius amaret quam crederet debitam ſibi. Tam inconditam ſuperbiam non fero. Tu ipſe, optime pater, cætera cogita, quæ in homine non probas. His quoque adducta ſum, ne hoc affine, te, & Siciliam, & me denique perditam velim. Ita obſtinatam Rex dimiſit, certus ipſi, vt ſolebat, indulgere.

Radirobanes, quamquam iratus Seleniſſæ, quia promiſſa non proceſſerant, eam tamen optabat audire. Nam & ſolertem ſciebat, & poſt ſecreta alumnæ prodita ſuam eſſe. Cæterum vni ipſi Virtigani expugnatam illius conſcientiam detexerat; leuabatque furorem liberrimis apud eum queſtibus, multiſque in Meleandrum, interdumque Argenidem, minis. Timeo, mi Virtiganes, inquit, ſuſpicionem fraudis, ſi toties cum Seleniſſa ago. Tu in vices meas tuto ſucceſſeris. Cum ibo ad Argenidem, facile ad anum peruenies, & hunc feres codicillum, quo queror, deſtitutam ſpem, quam habere me iuſſerat, in Argenidis recidiſſe ludibrium. Scribo præterea vt omnia tibi credat, ſi quæ in rem tam arduam forſitan habet. Te enim mearum rerum arbitrum, te vt in cæteris rebus, ſic in iſta conſilium præcipue mihi eſſe. Suſcepto negotio, vt primum Radirobanes Argenidem inuiſit, Virtiganes clam Seleniſſæ in manus litteras

dedit;

dedit; quas nonnihil ſemota cum legiſſet, redijt ad Ligurem, haud ignara niſi procederent hæ nuptiæ,ſe vtrimque perituram; & Nuncia, inquit,Regi,nihil eorum deeſſe quæ promiſeram. Sed lentum amatorem iſta tempora non quærunt. Rex eſt;armatus eſt, habet claſſem; & ex raptu Dij quoque ſibi vxores inuenerunt. Violenta conſilia amor excuſat,& mariti ſanctum nomen delet iniurias. Nec in alumnam crudelis ſum. Cogi optat Argenis. Et hoc quidem vt fidem exoluat Poliarcho, cui promiſit nunquam ſponte conſentire in alium. Seruat igitur iſtam frontis verborumque conſtantiam, ne iratos Deos habeat, quorum numinibus vocatis, Poliarcho ſe addixit. Sed me deinde iurgio premit. Nam cur,inquit, Radirobanem amare ſic memoras? Aut ſi amat, quamdiu ceſſat? Acceſſit imperium Meleandri hanc auſteritatem præſcribentis. Nam ille cum Radirobane affinitatem non vult; & inuidiam repulſæ transfert in filiam. Ne erres. Tuo Regi non diu licebit eſſe forti.Clam enim milites accerſuntur, Et vbi Meleandro ſuæ vires placebunt, cum ſupercilio iſtum negliget, cui nunc affinitatem timide negat.

Multum miratus Virtiganes tantæ audaciæ verba,ad dominum, qui de more iratior à virgine abibat, rem defert. Et ille nouitatem conſilij haud parum miratus,Faciamus igitur, inquit, vt nulla ſua culpa Argenis eiuret Poliarchum, & ei liceat nos amare. Ego per Iouem, quacunque hæc fide Seleniſſa tibi mandauerit, omnia diligentiſſima ratione curabo: nec à Meleandro ſperni me patiar.Sed ne anus nos deſerat, accuſetque conatus ad quos ipſa iam impellit, neſciat hanc mihi rationem placere; Ipſa quoque ſi noſtrarum eſt partium, ſe cum Argenide ex improuiſo capi lætabitur.

Non

Non audebat Virtiganes diſſuadere; quamquam pericula videbat, & hoſpitij violati infamiam. Ita fraude & ſcelere Selenisſæ, vis funeſta Argenidi, &, quod miſerius erat, tanquam optanti apparabatur. Conducebat huic fraudi, habere facilem nec ſuſpicioſum Meleandrum. Rurſus ergo cohibere Radirobanes animum cœpit; Illum ſine ſatellitio ambiuit, ſine armis inijt apud illum conuiuia; vt neque is dubitaret ſe eius fidei deinde concredere. Exercitum quoque in Sardiniam remiſit, ne ſuſpectus nimis viribus eſſet. Familia tamen, & Procerum quos habebat comitatus, corporiſque cuſtodia, pluſquam ſexcentorum hominum erant; præter triremium quinque (tot enim ſibi ſeruauerat) remiges atque nautas, quos ex omni claſſe delegerat.

Satis hoc virium ad fraudem raptumq; exiſtimans, diu ſecum exigit, quo ſecurius modo prædam hanc ageret. Multa voluenti talis potiſſimum dolus ſedit. Prætorium eius nauigium, cum in Epeirctes portum ſuccederet, pertinax gubernator obnoxie in ignoto ſaxo alliſerat. Ita quaſſatum eſt latus, & quicquid ſub prora, ſcopulo ictum dedit. Fluctibus tamen ereptum eſt, contis, atque remigio, funibuſque ab antecedentibus ſcaphis, & proximo littoris aggere, perniciter actis. Ereptum periculo, in ipſo terræ confinio fundatur anchoris, & deinde ingentium trabium, velut ponte, incuruam craticulam imitante, ſubnixum eſt. Sic vtrimque effultum, in priſtinum robur componebant artifices. Neque modo placebat ſublapſa reſtitui; Sed, quæ plurimarum ædium vrbiumque fortuna eſt, præſtantius volebant ex ruina reſurgere. Namque Corinthij apud quos primæ triremes ſunt conditæ, rei nauticæ eximium vſum ad colonos pertulerant.

ferant. Et hinc Corcyra ſtatim, hinc validæ maritimis copijs Syracuſæ. Pulcherrimum erat Meleandro nauigium ad eam artem exactum: ex quo exemplum capere ſuos artifices Radirobanes iuſſit, & triremem reparare propemodum à carina. Nec Radirobanes tantum, ſed & ſæpe Meleander, opus viſebat. Hunc ergo inſidijs ordinem ille conſtituit. Abſolutam triremem dicauit Argenidi, illius ſtatua ad proram defixa, & in puppis ambitu per varios ornatus repetita imagine. Oportune inſtabat natalis Argenidis, quem & velle ſe prædicabat renaſcenti nauigio eſſe natalem: In eam igitur diem inuitauit ad littus cum gnata Meleandrum: quippe locato in arena tentorio prandium vtrique daturus: quo in multum diei protracto, triremis deinde nomini Argenidis ſacra, inter tubas atque ſymphoniam, æquori permitteretur. Moxque tenebris excipientibus lucem, medicati ex ſulphure ignes, & ſub vndis victuri (noua tunc erat voluptas, atque rara) ex eodem littore emicarent. Inter illud vero ſpectaculum, Siculis improuiſis, & vt extra periculum plerumque exermibus, ſtatuerat vi correptam cum patre Argenidem in proximas naues deferre. Ac vt longa hilaritate mentes omnium à cura & ſuſpicione auerteret: noctem quoque quæ Argenidis natalem præcedebat; regio tripudio, & propemodum mimo, celebrare inſtituit: Vndecim ex primis ſuorum iuuenum electi, qui ſecum laruati ſaltarent. Placebat ea ſcena referre trium Deorum fabulam, pulſo patre Saturno, naturæ hereditatem ſorte ducentium: cum ſydera Ioui ceſſerunt, horruere maria ſub Neptuno, & triſtitia ferox Pluto ad populoſiora regna demiſſus eſt.

Hos ſplendoris regij ludos, à Radirobane

parari Meleander lætus accepit; illum vtique diem honore præcipuo culturus. Nam & quæ Syracuſiorum cæterarumque vrbium legati paulo ante petierant, inter hanc pompam, tanquam in honorem Argenidis, donare decreuerat: Ea vero maxime erant; Ne redemptoribus portorium, aut vectigalium, liceret ab iis quicquam exigere, quos non vitio ſuo egenos, & colendæ terræ vtiles eſſe, magiſtratus cenſuiſſet; Præterea ne quis ex proletariis, aut capite cenſis, imitari diuitum ocium poſſet; ceſſando, faſtidiendo artificia, & vnum ferrum ſic ad latus geſtando, tanquam in pace militaret: Sed quos de ſuo non viuere poſſe conſtaret, vel ſponte quod profiterentur eligerent, vel ad publica opera diſtribuerentur; Quippe illos ignaua triſtique ſuperbia in pace marcentes, priuata ſcelera exequi; aut quo ſuam egeſtatem publicis malis paſcant, operam vltro ad ſeditionem motuſque ciuiles commodare. Illud quoque petiere; Ne imi quæſtores exigendis à populo tributis præeſſent: & nec ipſi priuatorum limina circumirent, nec miſſis lictoribus pignora caperent, diuexarentque oppidanos. Ipſorum concilium eſſet hoc munus; qui ex ſuo corpore eligerent per quos ea pecunia cogeretur humanius; Hanc ſingula oppida ad Prætorem ſuum ferrent; Inde vel Præfecto Prouinciæ numeraretur, vel, ſi Regi placeret, Syracuſis inferretur ærario. Si quis enim priuatus detrectet, aut moretur; per ſuos hunc ciues, per aſſuetos magiſtratus, notoſque lictores, præſtare ad ſolutionem adigi, quam in humano faſtu quæſtorum, qui cum exactoribus ſuis, breuem moram egenis interdum crudeliter vendunt; meliuſque prædati nunquam eunt, quam cum in vexatis laribus, & in quibus

bus vix tantum eſt quod tributo ſufficiat, ſibi quoque ſpolia illato terrore inueniunt. Miſertus ſuorum Rex, Cleobulo curam dedit vt leges conciperet, quæ hæc à populo incommoda arcerent. Difficilius fuit, quod ijdem legati petierant, malis occurrere, quibus litium frequentia, Iudicum moræ, & aduocatorum iniquitas agros vrbeſque populauerāt. Ibburranes & ſuapte magnitudine & commendatione Argenidis Regi charus, conuerſari frequentius ſolebat in Regia. Hunc adierant Syracuſij, recipique ambierant in tantæ gratiæ clientelam. Ferret ipſe ad Regem iuſtiſſima vota, preceſque Siculorum eumque iam ſponte mitigatum, prolixius ſuo pondere ad populi commoda inclinaret. Præter cæteras virtutes, ſumma erat in Ibburrane facilitas, ſi quis opem, aut iuſtam ſuffragij commendationem petebat, vt eum diceres beneficium accipere quoties dabat. Is igitur & ſæpe Syracuſanos commendauerat Regi; & tunc maxime ſuper his fori & iudiciorum malis, de quibus populus querebatur, ita locutus eſt. Ne putes leuia hæc eſſe, Rex, quibus leuari Sicilia exoptat: neſcio an turbæ ciuiles quas modo ſedauiſti furioſius ſæuierint: aut ne dubites quam ampla factione minentur hæc mala; non plures cum Lycogene coierant. Iſti, inquam, Aduocati, Patroni, ſcriptores, lictoreſque (nam Iudices, quia eos conſtituis, vereor nominare) adeo numerum ſuperant, vt pauciores ſint agricolæ, pauciores qui in mercatura vertuntur, regnumve cuſtodiunt. Vnde vero tanta illa gens viuit, niſi ex iniuria populi, ex clade & ſanguine miſerorum? Eo quidem maiori reipublicæ detrimento: quod ſi inter pauciores, ſed ſpectati candoris, aduocationum munus eſſet, tot illa ingenia quæ

noxia calliditate ſe corrumpunt, melioribus ſtudijs ornarent patriam; diſciplinas, & artes, aut proderent nouas, aut inuentas excolerent. Ita hæc peſtis non modo malorum eſt rea quæ infert, ſed bonorum præterea, quæ adimit. At excuſabis multitudinem comitialium hominum (permitte ſic vocari hos iurgiorum præceptores) ex litigantium numero, quibus omnia fora ægre ſufficiunt. Per pauciores enim agi tot cauſas, tot explicari negotia non poſſe. Imo vero, ex Iudicum & Patronorum numero, creſcunt lites, aut ſubſident. Adde noua tribunalia, non deerunt quibus placeat recens equuleus: Quod ſi de veteribus adimes, ita cadet pars litium; ac de morbo decedat ſi de hodierna medicina ſubtraxeris. Forenſis huius æſtus cauſa eſt; quia Iudices (ne infrequentia cauſarum, lucello ſublato, etiam deſpectam dignitatem faciat) in ſummo iure ſemper inueniunt quos ſubmittant faſcibus ſuis: Nec tabulæ deſunt, & his quoque deterius genus, homines quidam ſcientes formularum, omniſque ad litigandum articuli; qui vel alios inter ſe committant, vel ipſi reperta litigandi materia huius ludi ignaros exerceant. Ex tuis prouincijs vna fuit expers eorum qui ſe in litibus doctos iactitant. Quietem oppida agebant; quicquid diſcordiæ inter ciues exarſerat, rudis, ſed beata æquitas, compeſcebat per arbitros. Ignari ſalutis, paſſi deinde ſunt ex illis hominibus apud ſe vnum viuere. Illico ortæ cauſæ; contentiones validæ, & diſſidia ætatem tulerunt. Adeo iſti in foro exerciti ſæpius lites excludunt, quam inueniunt aut placant.

Sed vtcunq; numeroſi, & aliqua contagione vicina omnia turbante; ſaltem ſi breui ſupplicio contenti mulctatos dimitterent. Nunc æter-

æterna ſunt iurgia; vt ſi cum ſumptibus ſit moleſtiarum ratio, grauius putes ſic vincere, quam confeſtim damnari. Illud eſt potiſſimum quod exigit tuam curam. Amputa has ambages; conſtitue ſpacium vltra quod nullis litibus fas ſit ſeneſcere. Nam & modum & numerum prægreſſæ ſunt artes ac nomina, quibus miſerrimos clientes Patroni & Iudices fruſtrantur. Articulatim & lente hos diſcerpunt qui ſemel perire potuerant. Sæpe itur ad Iudices, cauſa narratur, aliquot anni abeunt, necdum conteſtatio litis, vt vocant, audita eſt. Iudicibus hic non vacat; hic omiſſo quod litem facit negocio, hærent Patroni in cauſis minoribus, quæ nunc ſponte, nunc eorum ſtudio naſcuntur è prima. Hæc præludia adornant, his proclamant inauditis iter ad verum Iudicibus eſſe non poſſe. Sic dubia ex dubijs feruntur. Sic immani dilatione pereunt litigantes; magna, ò Rex, in inſontes inopeſque iniuria. Nam qui in diuitem inimicum pauper inciderit, tam longo & ſumptuoſo itinere conficitur; procumbitque denique laſſus, nec recuperato iure inultus, æmulo minus ſuo quam huic prolixæ æquitati iraſcitur. Ne quære cur tandiu Iudicibus placeat, & patronis, ad ſe delatos cruciari. Nempe ex mora & tempore ſua opera æſtimatur. Sic Patronis, inquam, creſcit, ſic Iudicibus merces. Multa ſcripſiſſe, multa audiſſe (quamquam ea præſtabat compendio fieri) acerrime vendunt: eo peiores quod quæ peccant, ipſi iuſtitiæ imputant. Præterea conſuetudine videndi miſeros, & deinde faciendi, exuunt humanitatis ſenſum; aut potius miſerum eſſe non credunt, litigare. Ita duri ad queſtus, parum ſupplicibus mouentur: & ab ijs tantum culti, ſaltem amant longiora in ipſos exercere imperia.

Cætera quæ quotidie peccant taceo. Nam hæc omnia queſtos eſſe oportuit qui emendandi fori tibi mentem dederunt. Præſtat de remedijs in eam cladem videre; quæ fortaſſe ab eiuſmodi ſanctione non incommode incipies; Vt ſiſtantur Iudicibus illi ipſi qui inter ſe diſſentiunt, ne ab ſola aduocatorum fide res pendeat. Ex eorum ſimplicitate, vel aſtu, ſæpe integrius ad ingenium cauſæ diſceptatores peruenient, quam callidæ eloquentiæ fuco. Vbi cauſam adhuc nudam inſpexerint, duorum aut trium Iudicum arbitrium erit, an ad ſententiam ſat liqueat. Neque iuris teneantur apicibus. Æqui bonique iudicium eſto. Aliter exordiri nefas ſit, ſiue in minoribus iudicijs, ſiue ad quæ prouocatur. Sin impeditius iurgium venit, teſteſque, & inſpectionem, & leges deſiderat; tum ad quos patronos deferetur, ij Numini repetant ſacramentum quo ſemel deuincti ſunt nullam ſe cauſam, quoad ſciant, iniquam oraturos. Quos ſi hanc fidem fefelliſſe conſtiterit; aut clientem præuaricatione læſiſſe, præter infamiam genus ſupplicij excipiat, cuius timor apud paria auſuros pluſquam omnes Dij poſſint. Illud præterea vtiliſſima lege cauendum eſt, ne quid à clientibus Patroni accipiant, priuſquam lis finem ſortita ſit. Qui vincetur, aut nihil, aut non multo amplius, quod & lege definies, patrono debebit; Et iam inde ab litis principio accedet tantillæ ſolutionis fideiuſſor; ne operæ merces alia lite quærenda ſit. Is vero cui ſucceſſerit, aduocationis diligentiam rependat tanto auro, quantum Iudices ipſi in laboris mercedem accipiunt. Sed ſanctum ſit,ne quis dum adhuc litigatur, intempeſtiuis muneribus peccet in legem. Cauſa, ſi quis cliens dederit, cadat: accipienti patrono imperetur à

foro

foro exilium. Delatori ea ſint præmia quæ vel domeſticorum fidem ſolicitent. Faxo patroni moras oderint;& contentiores ad metam, dum ſibi ſic ſtudebunt, alij proſint.

Parum eſt, niſi præterea edices (ſed hoc grauiter, nec, vt ſolemus, terroris mox euaneſcentis imagine) ne vlla lis vltra ſex menſes apud Iudices hæreat: Niſi ſi teſtes extra prouinciam arceſſendi ſunt: Tunc enim vel tempus geminari non abnuam. Non ferent hanc vocem aſſueti lentiſſima propinare remedia, & indignatione pleniſſimi negabunt tot cauſarum aceruos ſemeſtri iuriſdictione digeri poſſe. Ab ijs igitur quæram, an in annos cumulus litium creſcat in foro; An vero de veteribus abſoluant pene ad ſcaturientium numerum. Si creſcunt; quid ijs tandem fiet?quo ſatis oſtio euoluemus tot annorum incrementa? Abijciendæ mehercule erunt, aut vno agmine non ex æquo finiendæ, ſed ſortibus. Sin pene ad naſcentium numerum iam adultas emittunt; nihil magis exigimus; Conuenimus de numero; Satis inquam vt quot annus feret lites, tot audiantur iudicia. Sin obijcient religioſam difficultatem veri quærendi, quæ aliquot interdum annis indigeat, nihilo erit excuſatio illa fœlicior. Nam implicatæ ſcilicet cauſæ ſunt? Vos ipſi, vos, Iudices, eas implicuiſtis. Reſpicite in maiores. Celeriora quam præſcribimus iudicia erant: Et tamen æquiſſimos fuiſſe non abnuas, cum ab illis conditas leges vt plurimum colamus. Labentibus ſæculis, ſpecie æqui, in reorum auxilium inuenta ſunt ea quibus denique ſimplicitas legum occubuit, fruſtrationes, reſcripta, & quæ ſemel conſtitui poterant, velut religioſo ordine in varios dies dilata. Hæc vero quia Iudicibus & Patronis ad lucrum ſunt;

P 4 iam

Cætera quæ quotidie peccant taceo. Nam hæc omnia queſtos eſſe oportuit qui emendandi fori tibi mentem dederunt. Præſtat de remedijs in eam cladem videre; quæ fortaſſe ab eiuſmodi ſanctione non incommode incipies; Vt ſiſtantur Iudicibus illi ipſi qui inter ſe diſſentiunt, ne ab ſola aduocatorum fide res pendeat. Ex eorum ſimplicitate, vel aſtu, ſæpe integrius ad ingenium cauſæ diſceptatores peruenient, quam callidæ eloquentiæ fuco. Vbi cauſam adhuc nudam inſpexerint, duorum aut trium Iudicum arbitrium erit, an ad ſententiam ſat liqueat. Neque iuris teneantur apicibus. Æqui bonique iudicium eſto. Aliter exordiri nefas ſit, ſiue in minoribus iudicijs, ſiue ad quæ prouocatur. Sin impeditius iurgium venit, teſteſque, & inſpectionem, & leges deſiderat; tum ad quos patronos deferetur, ij Numini repetant ſacramentum quo ſemel deuincti ſunt nullam ſe cauſam, quoad ſciant, iniquam oraturos. Quos ſi hanc fidem fefelliſſe conſtiterit; aut clientem præuaricatione læſiſſe, præter infamiam genus ſupplicij excipiat, cuius timor apud paria auſuros pluſquam omnes Dij poſſint. Illud præterea vtiliſſima lege cauendum eſt, ne quid à clientibus Patroni accipiant, priuſquam lis finem ſortita ſit. Qui vincetur, aut nihil, aut non multo amplius, quod & lege definies, patrono debebit; Et iam inde ab litis principio accedet tantillæ ſolutionis fideiuſſor; ne operæ merces alia lite quærenda ſit. Is vero cui ſucceſſerit, aduocationis diligentiam rependat tanto auro, quantum Iudices ipſi in laboris mercedem accipiunt. Sed ſanctum ſit, ne quis dum adhuc litigatur, intempeſtiuis muneribus peccet in legem. Cauſa, ſi quis cliens dederit, cadat: accipienti patrono imperetur à

foro

foro exilium. Delatori ea ſint præmia quæ vel domeſticorum fidem ſolicitent. Faxo patroni moras oderint;& contentiores ad metam,dum ſibi ſic ſtudebunt, alij proſint.

Parum eſt, niſi præterea edices (ſed hoc grauiter, nec, vt ſolemus, terroris mox euaneſcentis imagine) ne vlla lis vltra ſex menſes apud Iudices hæreat: Niſi ſi teſtes extra prouinciam arceſſendi ſunt: Tunc enim vel tempus geminari non abnuam. Non ferent hanc vocem aſſueti lentiſſima propinare remedia, & indignatione pleniſſimi negabunt tot cauſarum aceruos ſemeſtri iuriſdictione digeri poſſe. Ab ijs igitur quæram, an in annos cumulus litium creſcat in foro; An vero de veteribus abſoluant pene ad ſcaturientium numerum. Si creſcunt; quid ijs tandem fiet?quo ſatis oſtio euoluemus tot annorum incrementa? Abijciendæ mehercule erunt, aut vno agmine non ex æquo finiendæ, ſed ſortibus. Sin pene ad naſcentium numerum iam adultas emittunt; nihil magis exigimus; Conuenimus de numero; Satis inquam vt quot annus feret lites, tot audiantur iudicia. Sin obijcient religioſam difficultatem veri quærendi, quæ aliquot interdum annis indigeat, nihilo erit excuſatio illa fœlicior. Nam implicatæ ſcilicet cauſæ ſunt? Vos ipſi, vos, Iudices, eas implicuiſtis. Reſpicite in maiores. Celeriora quam præſcribimus iudicia erant: Et tamen æquiſſimos fuiſſe non abnuas, cum ab illis conditas leges vt plurimum colamus. Labentibus ſæculis, ſpecie æqui, in reorum auxilium inuenta ſunt ea quibus denique ſimplicitas legum occubuit, fruſtrationes, reſcripta, & quæ ſemel conſtitui poterant, velut religioſo ordine in varios dies dilata. Hæc vero quia Iudicibus & Patronis ad lucrum ſunt;

iam neglecto reorum commodo tam ſancte obſeruantur; quaſi iudicijs ciues, non hæc illis inuenta ſint. Ex iſtis reſecate, quod iuſti temporis menſuram exceſſerit. Nam & ſex menſium ſtudium ac diligentiam nulla cauſa effugiet; Et ſi exacto ſpatio adhuc deliberabitis; at tanti eſt à tribunali diſcedere. Nec ſcrupuloſitas nimij iuris cunctationem inijciat. Ex animi veſtri ſententia, quod tunc liquebit decernite. Quandoquidem & ſæpe poſt annos & luſtra, haud minus turbide vel inique ſtatuitis. Adeo non tempore ſed diligentia, veritas conſtat.

Meleander dicentis manum corripuit; & hilari vultu; Quo te, inquit, hic æſtus, magne Antiſtes, qui abſentibus loquaris? Niſi me forte in Iudicum numerum refers; aut ſub aliena inuidia me mones. Audio enim & quibus res in Aula eſt, queri lenta illic eſſe conſilia. Excuſauit Ibburanes dicendi feruorem, cura publici commodi concitatum. Sed fortaſſe Iudices (inquit) transferre in cauſarum Patronos inuidiam volent. Si quidem illos eſſe, qui cunctantur, nunc directa, nunc ex obliquo mora: & animos Quæſitorum diuerſiſſima ambage impediunt. Quaſi vero qui aduocationis munere funguntur, ita peccare niſi ex conſenſu Iudicum poſſint. Hi rem poſtulant differri. Iſti annuunt. Vtrorum maius eſt vitium? Equidem cenſeo eſſe illorum, qui, cum poſſint hæc mala prohibere, non faciunt. Neque enim ſic tergiuerſari, remque differre, & in ſuperfluis morari auderet Patronus, qui neſciret eiuſmodi artem quotidianam eſſe, & aſſenſu Iudicum ratam. Neget Prætor inducias: omnes litis articulos intra ſex menſium ſpatia includat: imperatos habeat pro conuictis, iam cauſidici deſinent ab hac fraude, ne-

que

que iura clientium improba dilatione confici ferent.

Si hæc tamen omnia Iudicum animos non mouebunt, ſi mihi reclamabunt, ſi fidem, & labores, & diſciplinam ſuam iactantes, hac paucorum menſium breuitate ſe vltra fas premi querentur; te miſericordem eſſe non veto. Iube quicquid negotij oneratis ſuperfluet, diuidant in petitos. Sunt in cauſarum Patronis conſultiſſimi multi; Ad hos litigantium Quos placebit reijciant. Seu per ſe, ſeu per alios iudicent, è republica facturos; modo præter imperatum ſpatium clientes non pendeant. Videbis illico refectas illis vires. Non committent vt lucri & poteſtatis pars in alios emanet. Plura tunc negotia ingere; ſoli iſti, modo tam delicate de laboribus feſſi, ſufficient; Præſertim ſi, vt oportet, hanc legem grandi mulcta ſancieris.

Sed quid, inquies, veteribus cauſis fiet, quæ in tribunalibus multos annos iam perennant? Certe enim his ſimul; & cæteris quæ in dies deferuntur, hic annus non ſufficit. In hanc rem illi qui iudicia exercent etiam ingratijs collegas accipiant, quot purgando foro ſat erunt. Non vltra ſex menſes poteſtas ſit. Vacua deinde ab ſitu antiquo tribunalia, non plus anno vltionem noxiorum differant, quæſtumve læſorum.

Æqua ſentire Ibburanes videbatur. Quia tamen ægra corpora nimio medicamenti conatu percelli, exitiale interdum eſt; Rex tantæ ſalutis nouitatem diſtulit, donec poſſent vocari magiſtratus, & tanquam conſentientibus leges dici. Nam nec illis oportebat reuerentiam ad populum perire; quod vtique metuendum, ſi in tumultuaria ſanctione magis pœnæ, & vindictæ, quam futuræ vtilita-

P 5 tis

tis ſpecies fuiſſet. Cætera igitur quæ populus petierat, repræſentari confluentibus ad natalem Argenidis iuſſit, ſolam iudiciorum ordinationem promitti; Et cura concipiendi ſanctiones data Cleobulo.

Iamque non ex ciuitatibus modo Oratores conuenerant, ſed adeo omnis generis mortales implebant Epeircten, vt Radirobanes cogitati ſceleris curis incubans, interdum vereretur ne inter tot Siculos rapi Argenis non poſſet; interdum in confuſo & incondito vulgo cogitaret Meleandri comitatum, ægrius ad opem coiturum. Non operæ interim, non pecuniæ parcebatur, quo inſtitutam ſaltationem exornaret. Nam & ſibi conciliare elegantiæ famam quærebat, & offenſæ quam moliebatur atrocitatem eiuſmodi apud populum fauore minuere. Pridie ergo natalis Argenidis deſtinata ſpectaculo aula fuit apud Meleandrum ampliſſima. Cœna mature exhibita, illuc ex Sardis Siculiſque frequentes conueniunt. Non lictores, non armati, ad fores aditusque diſpoſiti, ſatis ſubmouebant immodicos; vt in pompæ regiæ parte eſſet ipſe tumultus, læſorumque & repallentium clamor. Ipſe Meleander ad fores proceſſit, quando cuſtodum & lictorum poteſtas non valebat; orauitque regio vultu, ne confuſum ſpectaculum ſeque offenſum vellent. Archombrotus lateri proximus erat, cui abſcedens mandauit, vt admiſſis qui ſpectare commode poſſent, cæteros ſui reuerentia arceret. At ille Radirobani quaqua nocere pium exiſtimans, turbare tripudij mimum aggreſſus eſt, quem is tantopere curabat; & tanquam populi impetum non ferens, prodidit fores, ſubita multitudine obrutas, vt ſtipatis corporibus nec ipſi ſe caperent; Cumque excande-

ſceret

ſceret Meleander, tamen à calentibus non audiebatur, donec populum ipſa libertate mitigatum ſui puduit: maxime poſtquam indignatus Rex per portam ſolio proximam viſus eſt ſeſe proripere. At Eurymedes atrocia ingerebat paulatim ſtupentibus; Archombroto tacite ſibi plaudente, quod ferretur Radirobanes eo tumultu adeo accenſus, vt proiectis ornamentis iuberet diripi machinas, quæ pendebant, choream demiſſuræ ab aere.

Tandem Eurymedis opera liber à populo Iocus Meleandrum cum Argenide recepit; & in exordium ſcenæ, quatuor Satyri aulæo digreſſi, cum breuiter & incondite ſaltaſſent, eiuſmodi Epigramma, tanquam argumentum ſpectaculi, ad Regem atque Argenidem delatum mox ſparſerunt in populo.

Quæ bene Saturno ſteterat Natura ſub vno,
Spargitur in partes, exectaque robora luget.
In plures heu lapſa Deos. Hinc Iuppiter inſtat;
Germanos hinc ira tenet. Quæ pugna? quis ardor?
Sic fratres certare decet? Sic regna petuntur?
Ah potius reuocate ſenem, ſceptrumque parenti
Reddite, Priuatos melior concordia iunget.
Sed pacem fortuna dabit; Venit illa, globoque
Fluctuat, alternans dubia veſtigia mente.
Hæc in ſyderеam mittit te Iuppiter aulam,
Et tibi cærulea dat regna Tridentifer vnda;
Plutoni tenebras, & opacum Manibus orbem.
Hæ leges placuere Deis, hoc fœdere mundus
Gaudet. En vt feruent lætantum miſta Deorum
Agmina, & incertam fidibus rexere choream,
Di Superi, Di cæruleo qui piſce per vndas
Pone natant, & quos nigris humus abdidit vmbris.
Hos inter nullæ tantarum ad gaudia rerum
Huc venere Deæ; Siue illæ lucida ſeruant
Sydera, ſiue alios exercent litibus Orbes.

At vos Sicaniæ paulum ſuccedite Nymphæ;
Atque exultantum choream miſcete Deorum.
Præcipue Siculis tu Virgo debita ſceptris,
Iunge Ioui dextram, pedibuſque ac carmina pulſis
Fac ſciat eſſe aliquid melius Ioue. Traferat ille
Sicaniam cœlo, teque, ò Regina, Sorori.

Interim præludentibus tubis, flamma imitatione fulguris per effictarum nubium volumina ibat. Tum cœli effigies, quam ſummo tabulato admouerant, cœpit moueri, ſenſimque delapſa eſt; & tria clauſtra aperuit, in quibus cryſtallinæ ſtellæ per ſuppoſitas faces micabant, aurumque & purpuram incendebant ſuo fulgore. In trium cellarum media ſedebat Iupiter; aliæ Neptunum & Plutonem ferebant. Circa illos, tanquam miniſtrorum turba, multi Cupidines; quibus cincinni crines, breuiſque perſona: pendebat ab humero arcus, & dextra vibrante, duo diuerſæ cuſpidis & effectus tela geſtabant. Hi cum dominis habili ſaltu in pauimentum tapetibus ſtratum delati, percurrerunt aream ſaltatione leuiſſima. Iupiter interim ducente modulorum tenore ad fratres accedebat. Mox tanquam non conueniret diſceptantibus, ſimul nutu ſaltuque idoneo ferebantur in diuerſa. Cum hoc iterum tertiòque feciſſent, ſubito dea Fortuna comparuit, globo inſidens, quem etiam ad cantum mouebat. Et regnorum inſignia, de quibus Dij certabant, in ſuccincta veſte occulens, venire illos iuſſit. Illi fidibus pedes regentibus parebant. Manus ergo ad ſortem demiſere. Iupiter in eo Fortunæ ſinu fulmen inuenit triſulcum ex auro, tridentem Neptunus. Pluto ad cuſpidem inferorum contabuit. Subita alia nubes, Ioui tanquam Regi Superorum, eminentiſſimos deorum cœle-

leſtium deuexit, Martem, Apollinem, Mercurium. Neque mora, feruebat in medio diſparibus fluctibus mare, quod de muſco & conchis ſcopulum habebat; vnde Proteus, Triton, & Glaucus, ad ſuum Neptunum deſiluere; cœtu interim muſico ita tremulas & patulas voces adgubernante, vt ad murmur pelagi quadam imitatione deſcenderent. Vix Neptunus illos agnouerat; cum ab alia parte obſcura amœnitas (nam referebat Elyſios campos) Minoem, Æacum, Rhadamanthum, nouæ luci attonitos dedit. Quorum admonitu opulentiſſimus Pluto, non diutius ſui imperij vires deſpexit. Veſtis cœleſtibus Dijs ex purpura, maritimis cærulea erat: & Inferos ferrugo venerabili horrore incinxerat. Suus præterea cuique ornatus. Radij circum Apollinem micabant: Mars in purpura intexuerat belli imagines, & ferrum habebat in manu. Pileus, & alæ in talis, deſignabant Mercurium; caduceuſque, & ſoporis potens virga. At Triton buccinam tortilem lateri ſuſpenderat; Proteo duplex & diſſimilis vultus arguebat mutationis ingenium; Glaucuſque talem barbam promiſerat, in quali eum efficax gramen prope Anthedonem deprehendit. Minos in palla numerabat centum vrbes. Veſtem Æaci quercus implebat, atque formicæ; hæ iam vultibus humanis erectæ; aliæ nondum crura poſuerant. Rhadamanthus ſuæ Lyciæ Chimæram viuis coloribus gerebat expreſſam; vtque probaret ſe monſtris & vitijs iratum, eam Bellerophon Pegaſo à Minerua domito inſidens debellabat.

In hoc quiſque amictu conuenientibus modis ſaltauit: Dij quidem cœleſtes hilarius; Proceres maris paulo agreſtius promouebantur, & deſcendentem ab inguine piſcem in-

terdum

terdum colligebant, rurſuſque iubebant in ſolo palpitare ad numeros. At Vmbrarum Numinibus veſtigia erant non abhorrentia à frontium rugis. Inter indignantium & iratorum ſeueras ſpecies tamen ſaltabant. Tam diſpar diuerſiſſimorum Deorum diſciplina, eodem muſices concentu regebatur. Nunc ſecernebant agmina; nunc mixtura, & illa variante, implicabantur; Sæpe in orbem flexi, ſæpe aream recto curſu ſecantes. Nunc choream manibus nexam aſpiceres, nunc ſolos, nunc in paria diſtinctos, totius corporis feſtinante obſequio ad fidium præſcriptum mutari. Tandem conſumpto ſchemate omni Radirobanes quem Iouis tegebat effigies, ad Argenidem venit. Illa ſequuta inuitantem venuſta maieſtate ſe intulit in choream. Cum deinde præcipuæ matronarum virginumque ſaltauiſſent, duodecim Dij nouo tripudio epilogum dedere. Poſt hæc abſcedunt in diuerſa. Ferebatur in cœlum Iuppiter, fluctibus Neptunus ſe abdidit; Pluto in campos retro non peruios, facibus viam monſtrantibus, deſcendit. Simul his, tenuiſſimus imber tota aula conſpergebat mirantes, odoratis vndique ſuccis per nubium quæ illic pendebant vellera ſenſim manantibus.

Laudauere plerique ingenium regiæ & ſumptuoſæ voluptatis; attollebant alij Radirobanis opes, alij comitatem; At ille auiditate flagitij quod parabat quietis impatiens, male exacta nocte, ſub auroram ad portum deſcendit, inſpexitque triremem, cuius in altum prouehendæ ſpecie, Regem atque Argenidem trahebat ad littus. Inde in eam arenæ partem diuertit, qua regium prandium ipſo iubente parabatur. Ingentia tentoria iunxerant, defoſſi ſtipitibus vinculiſque firmata, & nexili

ſtra-

ſtramento opertum ſabulum latebat. Addiderant cultus agreſtes, cæſis arborum ramis, & edera per coronas, nomenque Argenidis, & varia hominum ferarumque ſimulachra, induente vtrumque triclinij latus. Supraque lectulum ex quo pranſura Virgo erat, laureata tabula iſtos verſus ferebat.

O Dea, cui prima ceſſiſſet ſydere forma
Et Venus, & coniux non indignata Tonantis;
Quaque ſua ramis galeam veſtiuit oliua;
Has paulum dignare domos, hæc frondea mitis
Syluarum ſimulachra ſubi. Sic Delia poſtquam
Egit inauratos fraterno lumine currus,
Mox nemorum ſecreta petit; Sic Marte peracto
Pallas, vbi emeritam caſtis vocat hoſtia menſis.
Diſſimulat facilis numen Dea, ſeque precanti
Addit, & arcanis cumulat conuiuia donis.
Nympha veni, glaucoſque tui de littore ponti
Vre Deos. Placidis medium te tollet ab vndis
Cæruleus genitor; Mox & ſuſpiria laſus
Ducet, & ingentem poterit contemnere Tethym.

Meleander illo mane, poſtea quam Dijs fecit, delectos ciuitatum aduocans; quantum ijs indulſiſſet oſtendit; figique in foro, & per oppida dimitti, præcepit ea edicta quæ Cleobulus deſcripſerat; Curam quoque de litibus, quæ confeſtim caſtigari non poterant, ſibi præcipuam fore aſſeruit. Quibus ſubito euulgatis, populus & ſua & diei lætitia feruens, euntes ad Radirobanis tentoria principes ingente acclamatione ſequutus eſt. Radirobanes venientem Argenidem tanquam certiſſimam prædam aſpiciens, aliqua quàm credebatur lætitia exultans, longum prandij ordinem quæſitiſſima com tate explicuit. Quatuor ad noctem horæ reſtabant, cum remotis epulis ſurgunt ad nauis ſpectaculum. Tubæ paſſim ac tympana exaudiebantur in littore; & in

trium malorum verticibus ex verſicolore carbaſo tæniæ pendebant, omnibus ventis commoda leuitate obnoxiæ. Tabulatum nautis & militibus plenum; ac ſi triumpho vel prælio ſubueheretur. Populum non capiebat arena, non ſcaphæ, diuerſiſſimo clamore frementem, quoties procedere opus tubæ monuerant.

Ex compoſito factum, vt tardiſſime nauis portu emitteretur. Sed adhuc Radirobanes tenebat Meleandrum, expectatione ignium, quos non procul à littore promittebat tribus in ſcaphis, totaque circum vnda. Recens inuentum, quia nondum emanauerat ad multos, trahebat ſui nouitate audientes. In hanc ergo ſpem ipſe reducit in tentorium ſuum Meleandrum atque Argenidem; & quid viſuri ſint, pluribus docet; piſcium in aquis ſpecies prompturas de faucibus flammam, quam demiſſa in aquam capita non obruerent. Obſeſſas hiſce piſcibus ſcaphas iri protectum ab igneis ſimulachris; quorum conti nunquam feruidius arderent quam ſub vnda. Hæc narrantem interdum vicini facinoris cura trahebat, relictoque Meleandro, Virtiganem & cæteros ex conſcijs monebat, ne aut ſegni aut præcipiti opera ſuam ſpem fruſtrarentur. Centum lampades erant, toto tentorio diſpoſitæ ex quo Reges ſpectaturi conſederant. Has ſimul ſigno dato extingui conuenerat, (nam ex pauciſſimis pendebant funalibus) & Argenidem atque Regem corripi, deferrique in ſcapham. Proceres Sardi ac milites, quamquam plerunque ignari conſilij, ſenſim acciti illic erant, & ſecreto iuſſi obire quicquid Virtiganes mandauiſſet. Ille quamquam inuitus cum duobus conſcijs purpuratis creditum ſibi ſcelus curabat.

Tam propinquo exitio pene fidem ſuperat

eripi

eripi potuiſſe Siciliam. Sed ſæpe diuinitatis opera hæc ſunt, vt furias, in ipſo iam ſucceſſu ſecuras, ſubita vltio excipiat: ne vel vnquam improbis timor, vel ſpes abſit calamitoſæ virtuti. Forte Archombrotus, cum cæteri triremem in vndas euntem contemplarentur, hoc ſpectaculum non dignatus, haud procul ſpatiabatur in arena. Erat Sardorum linguæ non expers; quamquam in eum diem diſſimulauerat. Miles quidam ex ſatellitibus Radirobanis, à Virtigane recens digreſſus, obuium contubernalem cum vidiſſet ſine armis vagari in littore: An tibi ſoli, commilito, inquit, licet ſine lancea gladioque hodie conſpici? Cumque ille negaret, ſe vllum de armis præceptum accepiſſe; ambo occurrentibus aliis miſti nihil deinde loquuti ſunt quod Archombrotus capere poſſet. Sed miratus, quid opus, hos Sardos in pace & inter conuiuia armari, tamquam obambulans ſpeculatus eſt omnium habitum; nec quemquam in iis inuenit exermem. Hi præter gladium haſtam, illi iacula habebant, multi pilis Italicis onerabantur. Paucis tamen, & tanquam ex Regiæ cuſtodiæ ſtatione, aut galea erat, aut clypeus; ne nimio apparatu proderentur inſidiæ. Suſpecta hæc erant & formidoloſo Archombroto, iam ſponte à Sardis auerſo. Nec ſine numine fuit quod grauius quam pro tantillo indicio expauit. Nam hæc arma apud incurioſum aliquem militaris conſuetudo excuſauiſſet. At ipſe, ſeu quia amabat Argenidem, ſeu quod optabat Radirobanem peccaſſe; Hei mihi, inquit; An toties repudiatus amator vim parat? & Meleandrum auehere cogitant, ſcilicet Argenide non contenti? Nam cur tanto ambitu ad maris littus deducti ſunt? Cur hic noctem rogantur expectare? Subito horrore

rore concuſſus, aptiora coniurationis indicia capturum ſe non putauit, quam ex Virtiganis fratre. Morbo pene confectus dies iam complufculos iacebat. Nec veriſimile erat, ſi quid Sardi moliebantur, hunc in oppido relictum, & in captiuitatem proditum eſſe. Sudans ergo Epeircten conſcendit; cumque obiret Palatij partem deſtinatam hoſpitibus, commodum Radirobanis libertum aſpexit, qui cubiculi regij cuſtodiam habebat. Libachaues appellabatur. Hunc ergo diſceſſurum, & clauibus oſtium iugentem, ſubito conſilio Archombrotus interpellat: Cupere ſe quiddam in illo cubiculo, ſi liberto vacaret, inſpicere. Ille & Archombroti dignitatem reueritus, & quod de patroni ſcelere nihil ſciebat, non dubitauit reſerare cubiculum. Meminerat Archombrotus, cum bis Meleandrum ad Radirobanem comitaretur, vidiſſe ſe non longe à puluino ſupra admotam menſam, pulcherrimi operis thecam, ex ebeno variatam & ebore; vermiculati quoque argenti laminis in articulis & oris cælatam. Illic precioſiſſima gemmarum audierat recondi, & quicquid litterarum tutiori ſecreto indigebat. Ergo, tanquam aliud agens, contemplatur vacuam menſam, fruſtraque toto cubiculo oculis thecam veſtigat. Quod ne facere videretur, facili commento libertum deludit. Gemina ad aulæum tabula pendebat, vtraque Radirobani eximia. In vna, Radirobanis patri aquila, tanquam de ſyderibus labens, coronam imponebat. Alia Apollinis erat liqueſcentem iam Marſyam vlciſcentis. In ijs, ac ſi veniſſet inſpecturus, auide hæſit. Nam & relictæ illic erant; nec quicquam ex penu aut ſpecie, præter thecam, cubiculum amiſerat.

Igitur augurio animi, & ſuſpicione creſcen-

ſcente, Archombrotus Libachanem reliquit,& ad Virtiganem tendens, non habuit qui aperiret; vt ſatis ex ſolitudine conſtaret, ægrum ipſius fratrem abeſſe. Et hunc quidem, tanquam conſulentibus medicis petere ex ſali iactatione remedium, primo mane ad naues lectica detulerant. Timuit Archombrotus, ne religioſe omnia explorantem nox & inſidiæ præuerterent: Duos itaque Centuriones vocat ex ijs qui in præſidio arcis erant. (nam cæterorum ſparſos milites quæ tam ſubito diligentia collegiſſet?) Simulanſque à Meleandro miſſum; Ite, inquit, ad milites veſtros: confeſtimque, nec tumultuarie tamen, eos ad litus educite. Manipulatim dimiſſi conueniant prope tentorium Radirobanis. Enſis ijs, & haſta ſuffecerint, ne ſi grauius armati conſpiciantur, ſermonibus materiam præbeant: Prior adero in arena; & obiter, quicquid Rex iuſſerit, ad vos feram. Ite vero, & diligentem operam Regi præſtate.

His ocius ad iuſſa digreſſis, redibat ad litus Archombrotus, cum non procul tentorio Radirobanis in Eurymedem incidit; vultuque turbato; Quam vereor, ait, ne in Lycogenem alium nos fortuna retulerit. Tum ſtrictim enumerat coniurationis indicia, in quæ inciderat: precioſiſſima abuecta ex priuato Radirobanis inſtrumento: Virtiganis fratrem, quamquam ægrum, abijſſe: neminem Sardorum conſpici ſine armis. Neque Eurymedes eum omnia proloqui paſſus, gaudere ſe retulit, quod Archombrotus eadem ſecum ſentiret. Iamdiu ſe illa ſuſpicione prehenſum, perculſumque ad conſpectum Sardorum, qui per cuneos non ſine conſilio circa tentorium errabant. Poſt hæc vero quæ Archombrotus detulerat, nihil ſe dubitare de ſcelere. Quis iſte

Piri-

Pirithous nobis? aut quis huic Theſeus rapiendi nuptias fecit audaciam? Sed arte vtendum eſt, vt ſe eripi patiatur Meleander ab hac peſte. Adeo cauet Radirobanem offendere, vt vilis ſit ſibi. Vade prior, Archombrote. Cum illum moueris magnitudine periculi, adero ſtrenue, indiciumque & terrores geminabo. Milites interim qui proxima nocte excubituri ſunt, non hinc procul in procinctu conſtituam. Forte fuit vt, cum Archombrotus peruenit ad Reges, Argenidi loqueretur Radirobanes, vacaretque Meleander; Ad quem ille demiſſe: Vultum, inquit, fingo, Rex, diſparem rebus quas affero: ſcilicetne illi qui te circumſtant parricidæ ſentiant te moneri. Cæterum omnis hæc pompa, tibi, tamquam victimæ, ornata eſt; quem vna cum filia auehere, Radirobani conſtitutum intelligo. Eo conſilio promiſſa ſpectacula trahit in ſerum, donec veſpera ſe tumultui furtoque aptauerit. Cum referret in eam rem argumenta, ſuperuenit Eurymedes; adeoque compleuit formidine Regem, vt labantibus articulis incertus, illos rogaret, ad tam ſubitum malum quid conſilij haberent. Conſtabat nihil aliud ſupereſſe, quam aut ſtatim fugere nondum maturas inſidias, aut ſe illic ſubſidio armatorum tueri. Sed omnino potior fuga erat. Neque enim tot ſubito milites cogi ſine profeſſione ſuſpicionis poterant: vt magis incipere iniuriam timendo viderentur, quam repellere. Quid præterea in periculum mitteretur Meleander, quid Argenis? cum præſertim flagitij ſeries atque motus adhuc lateret; & Sardi fortaſſe aliqua ſolertia nocturnum facinus ita ordinauiſſent, vt non poſſet tumultuario certamine refelli. Placide, inquit Rex, & tanquam obambulans tentorio digrediar: Sequi Radi-

Radirobanem hortabor, ſimulq; Argenidem; quam tu in via, Eurymedes, mone vt cum inter noſtros fuerimus, acrem morbum ſubito fingat. Excuſabilis erit diſcedentis occaſio, & ægram tanquam ſolicitus comitabor. Sub hæc verba in Radirobanem & Argenidem inſpexit, &, Optimam veſperam perdimus, ait. re ſatius ad liberũ cælum, & iam ſole dimiſſo intepeſcentem. Sat deinde cum ſpectaculum nox edetur iſthic ceſſabimus. Simul his, tentorij fores petebat: omneſque ſequebantur. In hac turba Meleander Radirobani loqui cæpit, vt eo remoto facilius Eurymedes Virgini inſinuaret quod ipſe mandauerat. Et illa repentinis cogitationibus concuſſa, quamquam nemo aperuerat paterni conſilij cauſam (nam dicentem Eurymedem turbauit aduenіens Virtigaues) tamen haud multum à vero timidiſſima cogitatione errauit.

Interim Archombrotus, in quemcunque Familiarium Regis offenderat, hortabatur non deſtituere Domini latus. Iamque & militum decuriæ ab ipſo atque Eurymede accitæ, ſparſim in campis erant; cum Argenis ex præſcripto cadentem ſponte vultum colligit manu; ſeque ad Seleniſſam excipiens, voce demiſſa, Peſſime mihi, inquit, eſt, mater. Siſtitque illico gradum. Radirobanes ſubito caſu conterritus, in remedia aquam, merum, odores, flagitatione non perfunctoria popoſcit. Statim circa iacentem creuit immodice concurrentium globus. Et Meleander qui pauliſper præceſſerat, inter fictos terrores regreſſus eſt. At Argenis: Ecquis lecticarios prouocat? ait. Nec de morbo rogata quicquam certi referebat, niſi, linquente corde, hebeſcere oculos, & caput errare. At Radirobanes nihil opus lectica proclamabat; celerius

hemicyclo in vicinum poſse tentorium referri. Sed cauſatus Meleander commodius oppidum eſſe, ſeu medicinæ ſeu quieti; ſimul vrgebat qui ad lecticam decurrerent, ſimul gratias Radirobani agebat, tanquam humanitate nimia ſeſe oneranti alienis doloribus. Iſque iam non de Argenide tantum, ſed de ſui ſceleris ſucceſſu ſolicitus, negabat ſe paſſurum, vt mille totos paſſus (tot enim ad Epeircten aberant) iactaretur virgo inualida, & in hoc primo morbi impetu, nec fortaſſe duraturo, melius in proximo tentorio acquietura.

Hæc adhuc omnia veluti mutuæ neceſſitudinis charitate iactabantur, cum Virtiganes Radirobanem clam monuit, non ſic in illum diem ſitam eſſe conſilij ſui fortunam, vt redire non poſſet ſperata fęlicitas. Pateretur abire Argenidem; & ipſe cum ea peteret Epeircten; dilato promiſſorum ignium ſpectaculo, donec conualuiſſet ipſa, paterque iterata ſimplicitate rapiendam ad littus reduxiſſet. Cœperat perſuadere; Cum Radirobanis medicus, quem aliqui acceſitum procurrerant, venit. Is pollice virginis propemodum repugnantis tentato, notatis præterea oculis, ſpirandique menſura; mirari primum cœpit, moxque negare vllum ſibi ægritudinis veſtigium liquere. Ergo ad Meleandrum conuerſus, bona fide rogabat vt poneret metus: Leuiſſimum eſſe quodcunque Argenidem turbauerat. Sed Radirobanes atroci percuſſus coniectura, tunc denique ſenſit inualetudinem ſimulari in fugæ prætextum. Miratus quis ſuas deprehendiſſet inſidias, quis ad Meleandrum detuliſſet, ſenſim ferebatur in rabiem; & ad moliendam vim ferociter intentus, querebat oculis ſuos, dextramque ferebat ad capulum; cum Sardos pauciores quam Siculos circa ſe vi-

videt; Vt neque ſi viribus eſſet agendum, ſatis poſſet victoriam ſperare. Interim aderat & medicus Meleandri; qui ab Eurymede monitus, quid deberet ſimulare, longe alia quam quæ Radirobanis ſeruus, de Argenidis valetudine dixit; grauem, & ſonticum morbum eſſe: properarent deferre ad regiam; quicquid morarentur, nocere Argenidi. Ita loquentem prior medicus iurgio adortus eſt, non paſſus ſuam artem contemni: Ecquod enim mali indicium videret? quid vultus? quid labellorum color? num ſudor in frigida fronte? num à ſe diſſentiret arteria? Neque minus peruicaciter Siculus ſuas partes implebat: prorſus egregio de incertitudine medicinæ ſpectaculo, ſi tumultus & rei quæ agebatur magnitudo, huic voluptati locum feciſſet.

Dum hi collatis verbis certant, lecticarij ſublimem Argenidem tollunt; Et Radirobanes non redituram vltimo conatu proſequutus, non ſibi temperauit. Iniecit lecticæ manum; & manere Argenidem iam pluſquam precabatur. Iurgium quoque inter Sardos Siculoſque proceſſerat: Ibatque Archombrotus, lecticam ſub Radirobane laborantem vi explicaturus. Sed medium Meleander ſe obtulit. Litet Sicilia illius diei fortunæ. Quantum præclari ſanguinis fuſum ibat ſeditio! Capax labes abſorbere Siciliam, & quamquam abſentem conſummare Poliarchum. Sed minoribus fatis miniſtrauit Meleandri prudentia. Adhuc ſibi tanquam hoſpiti loquentem violare erubuit Sardorum Rex: & vtcunque finito tumultu, digreſſaque Argenide, ipſe quoque Meleander lectica ſublimis & agmine ſuorum vallatus in oppidum ſe recepit.

IOAN-

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER IV.

NEmo interim Sardorum audebat Radirobani loqui. Furebat violentus, & diſcorde tumultu raptum animum ſpargebat in diuerſa. Nunc pudore, nunc infęlicitate cœptorum agitabatur. Quam bene proceſsiſſent initia? Vt diu poſſeſſa cum Meleandro Argenis in tentorio hæſiſſet! Geniuſne deinde, an mortalis prodidiſſet conſilia? Subeundum ergo dedecus, nulla mercede, nullis ſceleris præmijs lenitum. Poſt aſſertam Siciliam, polluta victoriæ laude non tantum vt hoſti, ſed prædoni abeundum. Sub hęc frendens, toto littore ferebatur, adeo inutili ad cętera ſenſu, vt nec ruere noctem ſentiret. Auſus tandem Virtiganes accedere: Et quidem, quo ab inſano audiretur pacatius, primum eoſdem affectus ſimulauit. Cumque hac arte locum monendi ſibi aperuiſſet: Iam nox eſt, inquit: & hic tamen (ò Rex) moraris fortitudine tua nimis ſecurus. Circumſtant te multi: Nec opus eſt omnes ſcire quo in ſtatu ſit animus tuus. Quo autem ſuccedere nocte hac paras? Vocat in oppidum Meleander. Sed quis putet te ſecure cum illo reconciliare gratiam poſſe? Chariores tibi ſumus, quam vt nos conficias tanti tui periculi metu. Claſſis tua te melius excipiet. Abominare hanc terram, tot curarum tibi cauſam. Vbi cum paucis ſecretus in prætoria naui eris, liberius iraſceris, & quod in rem videbitur eſſe, conſtitues.

ſtitues.

ſtitues. Radirobanes tanquam Virtiganem non audiſſet vultu immoto, tamen ad præparatam ſcapham ſe contulit; ſiue magnitudine iræ, ſiue conſilio vocem premens, donec in regiam triremem delatus eſt.

Aſt vbi cum Procerum non amplius tribus in prætorio puppi proximo reſedit, euoluitque caliginem multa ſimul & confuſa animo ingerentem; primum Argenidis imaginem, quam geſtabat gemmis incluſam, de collo diripuit: Nam odio & iracundiæ, cæteræ cupiditates iam ceſſerant. Deinde ſublato ad Virtiganem vultu; Faciam, inquit, vt hic dies triſtior Meleandro quam mihi illuxerit. Peius ab ſua Argenide quam à me diuertet. Occupabo Furiarum officium: Seni quietem, & puellæ famam eripiam. Spectabo deinde ocioſus hos ludos fruarque hoſtium malis; aut, ſi in rem meam commodum erit, bello quoque cumulabo. Ocius ceram ſtylumque porrigite. Neque mora, litteras ſua manu in hunc modum exorſus eſt. Radirobanes Meleandro. Neſciebam cum inimicos tuos ſuſtuli, te amicis adeo eſſe indignum. Veniam ab Siculis exoro, quos ab tua ſecedentes tyrannide, armis meis domui, reddidique ſæuitiæ tuæ. Cæterum ſi moleſtum tibi erat, quotidie me videre cuius manu & opibus Rex es: at humanius dimitti poteram, quam ſub inſidiatoris inuidia. Cui enim non conſtare voluiſti, te grauiter à me metuere, cum modo tua Argenis morbum finxit, teque ipſe ex tentorio meo turbate proripuiſti in oppidum? Ita offenſionis ſpecie delere ſperauiſti quicquid mihi debebas. Sed nemini potes imponere. Cur te enim violari voluerim; qui ne violareris, vitam meam obtuli in diſcrimen? At filiæ tuæ nuptias concupi-

ui ſcilicet & cum affinitatem non probares, hanc prædam ſtatui occupare! Ne tibi amplius tantum placeas Argenide tua. Neſcit regius Sardiniæ ſanguis vllum thalami probrum pati. Quo oculo cernerem ſuper limina caſtiſſimæ domus attolli, non cæſto, non illa ſimplici vita dignam, non cæteris virginitatis inſignibus, denique neſcio cuius Poliarchi contubernio aſſuetam? Quid te inexpectata vox ferit; & in pudendæ rei nuntio amittis ſpiritum? Ita eſt, Meleander. Nimis cautus in amicos, diſce nunc quos timere debueris. Illa quam Palladem putaſti Theocrine, tuæ domus contaminatrix fuit; Ac vt ſimplicius dicam, ſub eo nomine Poliarchus tibi illuſit. Argenide fraudem iuuante, in gynæceum pro virgine, mox in templis pro Pallade eſt admiſſus. An integram exiſtimes, quæ correpta amore adoleſcentis, celauit temeratorem arcis quam mulieribus ſacraueras? quæ cum amatore diutius fuit? quæ denique patrem decepit? Omitte igitur ſuſpicionem, mea ſorte & animo indignam, quaſi, his à me deprehenſis, illius nuptias expetierim in qua nihil ſyncerum eſt. Mihi quidem cum ad vos appuli, adhuc ex hac laſciuia ignotam placuiſſe confiteor. Sed Dij Sardiniam iuuerunt: quod cum poſſes hanc petenti pulchre conciliare neglexeris. Vbi autem de ſecreta turpitudine reſciui, adhuc faſtidium meum ſimulatione amandi ſic texi; vt contentus mihi cauere, merentem non læderem. Habe tibi filiam tuam. Habe & regnum meo auxilio reſtitutum. Sed ne ingratitudini vſquequaque ſit præmium, aut facilitatem meam traducas: nolo Sardiniæ ærarium pœnas veſtrorum furorum luere. Iam hoc nimis, quod ſanguinem multorum ex meis conſumpſiſti. Nam ſileo

meos labores, quos vtique non vendo. At ſumptum partem redde; quibus totis te fungi oportebat. Eos enim vt viueres, regnareſque, feci in claſſe, militumque ſtipendijs. Trecentis talentis rem patiar æſtimari. Quanto plura pro te impenderim, ex publicis meorum Quæſtorum rationibus facile ſcias. Sed tantillum hoc repone niſi mauis extorqueri. Hoſpitium renunciare eſſet ſuperfluum, cum prior idipſum illatione iniuriæ feceris. Ex his tamen quæ detuli, cognoſces fidem meam. Te enim niſi coactus miſerum eſſe non volui; & quam diutiſſime paſſus ſum vt Argenidem amares.

Hæc vt ſcripſit, cogitati ſceleris induſtria ſuperbus, vocat ſuorum fidiſſimos, oſtenditque epiſtolam, in alienæ ægritudinis ſpe propemodum ſuæ oblitus. Horruere ſcilicet ad ſceleris nouitatem; Sed crudeliſſimo ſeruitutis genere, quod intra ſe abominabantur, palam laudabant. Quærebatur deinde quis litteras ad Meleandrum ferret. Nam intuta videbatur & capitalis audacia. Sed Radirobanes in ſuos quoque ſæuus; Neſciat præco, inquit, periculum ſuum. Ibit intrepidus, & meo auſpicio ſecurus. Quod ſi illum Meleander mulctabit; at mihi tanti erit hanc nouam querendi iurgandique materiam vili ſanguine comparauiſſe. Igitur cum aliquandiu inter ſe contuliſſent, quidam miles, diu ante Virtigani inuiſus, ad hoc deſtinatur officium, ipſo Virtigane hominem commendante. Et ille maligno inimici ſuffragio beatus, vt credebat, infulisq; præconis ornatus, primo mane ad portum exigua lintre deuectus eſt. Statim relatum eſt Meleandro nuncium à Radirobane adeſſe. Ille animo æger, & de hoſpitis diſſidio ſolicitus, tunc forte ſuorum cha-

riſſimos acciuerat. Præter manſuetudinem in illo pene ad vitium prolixam, beneficium è Radirobane acceptum effecerat, vt illi paulo magis quam ſibi faueret. Incertum eſt (inquit) vtrum nocere voluerit; certum autem nos ab illo tanquam inſidiatore refugiſſe. Conciliandus vtcunque eſt; Et ſi cætera abeſſent, timenda certe fama. Nunquam videbitur iuſte expulſus, quem neceſſarijs temporibus tanquam Deorum munus ſuſceperamus. Poſt hæc verba altum ſilentium fuit. Nam pleriſque iniucunda hæc erat Meleandri ſolicitudo. Inter cæteros Archombrotus, atque Eurymedes, perſtringi ſe rati, quia Regi authores fuerant, vt à Radirobane caueret, haud obſcure audebant indignari. Adeo vt impetus iuuenilis in hæc verba Archombrotum abſtulerit; Sentio, ò Rex, me ſimul & Radirobanem non poſſe excuſari. Si te ad iniuſtas inimicitias compuli, quid cunctaris noxæ me dedere? At ſi mea & Eurymedis ſedulitate hodie es liber, noli incertitudine animi turbare fœliciſſimum diem, & adhuc dubitare an malis Radirobanem eſſe offenſum, an captiuam Argenidem apud illum teneri. Hæc libertas Archombroti gratiſſima omnibus fuit, præſertimque Argenidi, quæ in lucro numerabat, ſiue iure ſiue iniuria à Radirobane diſſidere Siciliam. Ipſe Rex ſuos metus excuſauit Archombroto; Se tantum de populi voce ſollicitum: Curandum ne imponere Radirobanes poſſit externis ignariſque negotij. Mittam ad illum, qui me dolere ſignificent quod ad claſſem potius quam ad me ſeceſſerit; orare vt in portum redeat, nec Siciliæ tam vicinus, incertos fluctus malit. Simul largos commeatus iubebo ad illum lembis pluribus promoueri, diſtribuamque munera

in

in amicos. Nemini deinde credar ingratus in hoſpitem quem per officia illa coluerim.

Minus diſplicuerat illa ſententia. Iamque Timonidem illic legatum Rex dixerat, cum Radirobanis præco aduentare nunciatus, varia expectatione omnium animos ſuſpendit. Rex intromitti eum iuſſit: cumque ille litteras traderet, ecquid hoſpes Radirobanes valeret aut faceret, blande, vt ſolebat, quæſiuit: Præco, veluti erat iuſſus, omnia intellecturum Meleandrum ex codicillis quos attulerat, refert, ſimulque aliquantulum in latus ſecedit. Meleander nihil quietum ſuſpicatus, ad proximum cubiculum pergit, ne præco legentis oculis motibuſque curioſe immineret. Sequitur patrem Argenis; & purpuratorum præcipui. At ille poſtquam ceram explicuit, in omnibus verbis hærens, & contumelijs excitatus, tandem ad eam partem deſcendit vbi Argenidis & Poliarchi fama proſcribebatur. Arſere illico vultus: Iterumque pallore mutati, vno cum incertis manibus horrore tremuerunt. Refectis mox viribus, ira terribili, in quos tamen, adhuc incertus, erigitur. Argenidem, Radirobanem, Poliarchum, offerebat noua rabies, & ſub primum impetum nulla prudentia conſiliove tractabilis.

Nemo audebat interrogare tam acriter æſtuantem. Sed ipſe quantum licuit ſemotis perturbationis indicijs, ad proximum conclaue ſe proripit, vnaque venire iubet Argenidem; cui non aliud loquutus quantum vt has litteras legeret, conſedit in lectulo; & illius vultibus intentus, ſuſpiranti frementique medius hæſit. Argenis lectione conterrita, non quidem tanquam ad iuſtam accuſationem expauit; ſed iniuriæ impatiens, flagrantibus

oculis totaque oris ſpecie, proclamauit ad vindictam. Vrgebat tamen attonitam maximus dolor, ſuam cum Poliarcho familiaritatem innotuiſſe: Et, quod tamdiu eam amicitiam occultam habuiſſet, verebatur ne accuſationi eſſet iuſtior ſpecies & patre difficiliori vteretur. Statimque perpendenti quomodo fides tam religioſo ſecreto periiſſet, occurrit Seleniſſæ cum Sardiniæ Rege commercium. Sed diu deliberare aut tacere non licebat. Itaque prouoluta ad genua patris, interclusamque anhelitu vocem non ſine artificio laxans; Ne expectes, Domine, vt crimen obiectum anxie diluam. Non enim dabo contumelioſiſſimo hoſti hoc gaudium, vt credam pudicitiæ meæ aliam rationem eſſe reddendam, quam quod hactenus tibi optimo & ſolertiſſimo parenti placui. Vnum habeo excuſandum, quod Poliarcho per ſalutem, quam tibi mihique attulerat, oranti ne ſcires quantum pro tua incolumitate præſtitiſſet, fortaſſe fidelior quam voluiſſes fui. Nunc quoniam alieno indicio factum eſt vt hominem poſſim laudare: Ille eſt, Domine, quem Theocrinem vocabamus. Mei videndi cupidus, hanc ſimulationem ſexus iniit, quo in arcem reciperetur. Sed tantæ licentiæ conſilium emendauit modeſtia. Nam ſic potius mihi quam Radirobani credas, vt virum eſſe neſciuimus, priuſquam te atque me à nocturnis prædonibus vindicaret, ea fortitudine quæ apud te diuinitatis fidem inuenit. Tunc vero ex arce abiturus, mihi atque Seleniſſæ quis eſſet, ea lege aperuit vt illius audaciam & virtutem apud te taceremus. Regreſſus deinde ad regiam, quantum cæteris præſtiterit, tua in illum charitate probatum eſt. Quod ſi reprehendis ſilentium meum, cogita non potuiſſe

mer-

mercedem breuiorem concedi, quam vt paterer eum iuſtis apud te honoribus carere. Sin autem ſubuereris altiora, quia virgo illius conſilia tegere ſuſtinui, prouoco ad inimiciſſimum mihi caput. Seleniſſam intelligo, quæ ſola tanti arcani conſcia, rem omnem Radirobani palam fecit. Niſi ſceleſtiſſima eſſet, fureretque perfidiæ inſania, & odio mei, non polluiſſet ſilentij fidem, nec quod te ipſum celabat detuliſſet ad exteros: Teſtem hanc tamen non verebitur appellare innocentia mea. Si merui odium tuum, & propitiam famam arcana turpitudine feſelli, ego te & pudicitiam manu mea vindicabo, reddamque ſanguinem indignum qui à te prouenerit.

Inter hæc patris genua amplexa, nunc dexteram oſculabatur, nunc ea arte in ſenem reſpiciebat, vt iam facillimi patris iudicio innocens eſſet. Illum tamen plurima turbabant: Neceſſariæ in Radirobanem inimicitiæ, de accuſata Argenide vulgi ſuſpicio, & quod vtcunque caſta eſſet, tamen credibile erat Poliarchum feciſſe ne ipſi Radirobanes placeret. Vrgente deinde filia vt Seleniſſa accerſeretur, ipſe per miniſtrum qui fores ſeruabat, imperauit anum vocari: Nemo Procerum ſciebat quæ res tam ſecreta ageretur: niſi quod maximum eſſe credebant, quo filiam vnam Rex communicaret. Varia itaque conijciebant, expectabantque ſoliciti. Seleniſſa nihil minus quam quod aderat animo fingens, intrat Regis cubiculum, in quo ipſa ſolitudo, vultus quoque Meleandri, & vis genij mala plerunque inſtantia occulto horrore inſinuantis, nec cogitantem turbauit. Statimque ad illam, inſolita acie Argenis accenſa, ſeu permittente patre, ſeu moram non ferente iracundia: Per ego te Radirobanem, Mater, oro: (nam quid

tibi magis dulce aut verendum obijciam?) vt hic coram tuo meoque Rege dicas, quid commercij virgine indigni mihi cum Poliarcho extiterit. Nec vices tuas cura, quod hactenus quicquid eſt tacuiſti: Ego ſalutem tuam pacta ſum, modo iam libere indicium profitearis. Cohorruit anus; tenebriſque lucem miſcentibus, tamen, vt ſolertiſſima erat, animum ſubito reuocauit: vt hic motus potius videretur innocentiæ eſſe ſuſpiciones abominantis, quam deprehenſi ſceleris notæ. Et quem prius alloquar? inquit; cum apud vtrunque perfidiæ inſimuler? aut quæ hæc tam confuſa accuſatio eſt? Nec Radirobanis mecum fœdera ſcio; Nec Poliarchi tecum, ò Domina. Quod autem ſacrilegium, vt putes vlla ſuſpicione poſſe virtutem tuam pulſari? Imo, refert Argenis, omitte hanc frontem. Et Radirobanis ad Regem codicillos, quibus te arguit de Poliarcho in Theocrinem Palladémque mutato omnia effutiiſſe. Et ne neſcias, nihil eſt horum quod non patri confeſſa ſim. Sed & probris innocentiam meam aggreſſus eſt. Neſcio an te authore. Ad hoc vnum vocata es. Dic libere, ita te Dij ament; dic priuſquam per tormenta verum quæratur, an maculaui familiæ meæ decus?

Non indelectatus Meleander hac ferocitate Argenidis, quæ vtique in ſe dicturam non extimulaſſet niſi innocentiæ fiſa; Nolo, ait, turbate hæc exigi. Sed nec feram, Seleniſſa, niſi maiori fide quæ de Poliarcoh noſti exponas, quam antea ſiluiſti. Victa anus conſcientiæ labe, accidenſque ad pedes Meleandri; Summa, inquit, eorum eſt quæ dicere poſſum, (Rex) nihil mea alumna ſanctius & integrius eſſe, nihilque perfidioſius Rege Sardiniæ. Si pateris me ad cubiculum redire, facile te abſoluam

cer-

certiſſimis ſignis, & quibuſdam maxime litteris, quarum fides efficiet ne amplius tuam mentem eiuſinodi ſuſpiciones ſolicitent. Nec deinde miraberis cur ante te Radirobanes iſta reſciuerit. Breuis eſt mora: Dum hic inutiliter iurgamur, redire iam potui. Tanta pollicitatione ſuſpenſus Rex, propere ergo imperat ire; nec ſe in eo negocio ludificari: omnia tamen ſic agere, ne hę lites ad vllum Procerum emanent. Neque prohibebat Argenis, verita ne moram inijcere videretur, aliqua in ſe certius prolaturæ.

Sed anus vbi primum ex vtriuſque oculis euaſit, inaſſuetæ celeritatis veſtigijs ad conclaue ſe recepit; Adductoque oſtiolo; Nunc iterum mei iuris ſum, inquit; nunc in me decernere ipſa poſſum, nec ab alijs expectare quod merui. O infœliciſſima mulier! Ergo tamdiu vixi, ne innocens morerer? Quod autem mihi fatum mentem eripuit, vt non cogitarem proditionis mercedem nunquam eſſe ſecuram? vt à moribus meis abirem? vt leuiſſimo iuuenis fiderem, & per plurima vitia mihi ſuſpecto? Huius promiſſis, huius donis, ego tot annis, tot rebus exercita, manus dedi, fidemque, & chariſſimæ alumnæ beneuolentiam? Sero hæc reputas, Seleniſſa. Virtus fuiſſet animum à ſcelere cohibere; Nunc quia fœliciter non peccaſti, latronum eſt pœnitentia iſta qua eiulas. Ergo me perdere Radirobanes inuidioſiſſima delatione ſuſtinuit: qui in me quo offenderetur non habuit; niſi quod vt cæterarum rerum, ita nimiæ beneuolentiæ faſtidium eſt! Proh nefas! quem audebo contueri? ad quem confugere? aut quis me denique feret de proditione querentem, cuius exemplum feci? Nec propero me à lucis conſpectu liberare? Nec ſaltem primis virtutibus dignum

exitum quęrens, medium ſcelus excuſo? Quid expectem vlterius? Odit me Argenis; perfidiam excuſare non poſſum; forſitan & Rex prætextu alio explebit animum, merito meo, & filiæ quæſtibus acrem. Necdum, vt intelligere potui, palam eſt quod maxime deliqui; Radirobanes meis conſilijs ad raptum incitatus. Hoc vbi emanauerit, (quid iam enim existimem fore ſecretum?) quæ mora, qui ve Dij, ex dominorum meorum mentibus exturbent tantæ culpę memoriam? Vt hos mitiſſimos faciam, at iubebunt abire à conſpectu. Recedam inuiſa omnibus, iratam Principem timens, nec ſola, nec publice tuta. Vigilabo in atrox ſupplicium, ex meo ſcelere ſingulorum cogitationes de me æſtimans. Adhuc peiori infamia digna es, Seleniſſa, niſi illam morte anteuenis.

Rapit ad hæc verba tabellas, in quibus non ſatis conſtantibus litteris hæc exarat. Meleandro & Argenidi optimis Principibus. Si eſſet aliquid vltra mortem, id mihi in ſupplicium popoſciſſem. Nunc accipite ſanguinem, non adeo ſuo crimine maculatum, vt non poſſit Dijs libari: Neq; ex ſupplicij atrocitate quod in me conſtituo, facinus meum potius quam pœnitentiam æſtimate. Hanc illo maiorem credetis vos ipſi quos læſi. Siue enim vrgentibus fatis, ſiue veneficio aliquo attonitam, temerauiſſe me fateor ſecretum hoc ingens, de fraude & virtute Poliarchi. In tuam autem famam (chariſſima alumna) ſi addidi quidquam, aut addere potui, opto ego Deos manes mihi tam ſæuos quam infida vobis fui. Credite morienti; & vitæ diutiſſime probatæ vnam hanc noxiam, aut, ſi nimis eſt, huic ferro quod vos vlciſcitur, date. Præligatam deinde epiſtolam vni ſeruorum tradens, Vade, inquit, &

atrienſi

atrienſi intimas Regis fores ſeruanti meo nomine impera vt hos ſtatim codicillos ferat ad Dominum: Iuſſit Rex, eos ad ſe properanter tranſmittere.

Dimiſſo nuncio, iam furioſius morti intenta, ſimul properabat, & hærebat, nunc inſanos fremitus auſa, nunc mollioribus ſuſpirijs laceſſens conſtantiam ſuam. Excipiebat forte omnia verba quædam ancilla, è proxima cella cui ab eo cubiculo aditus erat. Hanc neque viderat Seleniſsa, & verecundia quod ſecretis dominæ interueniſset, non ſinebat vel loqui vel abire. Nam neque credebat deſperationis pleniſſimas voces furioſum exitum habituras; expectabatque donec domina exeunte & ipſa ſe ſecreto proriperet. At Seleniſsa haud dubia omnem deſtinatæ mortis laudem in præcipitatione eſſe, & affore ſtatim à Rege qui conantem tenerent, aperit ciſtulam in qua breuis gladius iacebat, quem olim filio primum pueritiam ingreſſo dederat pater; & ipſa deinde ſeruauerat, die filij nuptiali Iunoni Lucinæ cum crepundijs ſacrandum. Ita tulerat fatum, vt paucos ante dies, detergendæ rubigini eſſet in acumen renouatus. Nec aliud ferrum in muliebri cubiculo erat pectori aperiendo commodius. Illum vero vt ſuſtulit, ſimul coniugis quem amiſerat, filijque quem ignarum deſtituebat memor, tot res tamque diuerſas vno mentis obtutu aſpiciens, funebri capulo oſculum dedit, illique loquuta aliquandiu operientem mortem fruſtrata eſt; Donec ancilla quæ timere cœperat ne hæc vera tragœdia eſſet, extorquendo ferro erupit, ſimulque exſonuere accurrentium ex Regis præcepto veſtigia. Tunc anus prohibentium feruore incitata, & manibus adhuc liberis vſa, mucronem tam alte viſceribus impreſſit, vt labantes ſubi-

to vires ſoluerent dexteram, & pectore in humum porrecto ipſe capulus non multum emineret ex vulnere. Exclamauit ancilla, & amplexa morientem ſæuiſſimo vlulatu perterruit iam ſponte confuſos. Quippe deiectis foribus intrauerant Archombrotus, & Eurymedes, multique eos ſequuti; vrgente Meleandro, vbi primum ferales litteras accepit, vt properarent ad miſeram, cogerentque non perire. Eurymedes vtcunque dimota ancilla amplexus iam rigentibus luminibus toruam; Quod hoc nefas, ò Matrona? Cur te tuoſque perditum vadis? Nihil illa, niſi quod flexa ceruice ſupremos oculos verſans, ſanguinem & animam efflauit.

Omnibus ſilentium ingens, fremitus rurſus; & dimanante mox fama, atrocitas rei multos Procerum ad ſpectaculum coegit. Mox de obſcura facinoris cauſa varie & interdum periculoſæ coniecturæ. Rex quidem cęde audita vehementer exhorruit. At Argenidem nulla ſigna vel miſericordię vel odij mutauerunt. Seu credidit de Seleniſſa ſatis ſupplicij nondum habere, ſeu potius excandeſcẽs animus mirabatur magnitudine pœnitentiæ ſe placari, & in confinio vtriuſque affectus ſtupebat. Rurſus tamen intuebatur quicquid ſibi in morte Seleniſſa nocuerat. Quid Sicilia? quid cum ſuis Radirobanes loqueretur? Illam anum tam inſigni de ſe vindicta multo magis quam ipſo proditionis crimine euulgaſſe hoc de Theocrine ſecretum. Præterea quando eo loci res erat, Regem ab Seleniſſa auditurum ſperauerat pactum cum Poliarcho coniugium: quod quidem arcanum nec ipſa ſuſtinebat dicere patri, & ſtrenue cogitabat defendere. Cæterum prohiberi multitudinem Rex iuſſit. Sepultumq; deinde cadauer eſt nulla pompa;

&

& poſt quam cædis cauſa publice eſt cōperta, neſcio quis Poeta hoc illi epitaphium fecit.

Buſta vides, ſauique, hoſpes, monumenta doloris.
Bis moritur, quæ ſe eſt iudice digna mori.
Non effare tamen ſeu verba grauantia manes,
Seu placida faciunt quæ leue pondus humo.
Huic tumulo pacemque nefas ſtimuloſque precari;
Dic tantum; Vt merita es, ſit, precor, vmbra tibi.
Nempe Seleniſſa eſt. Dubium, furioſa magiſne
Leſerit, an læſam ſit magis vlta fidem.

Meleander tot recentibus obrutus curis; & quid Radirobane, quid præcone, quid litteris faciendum, adhuc incertus, vocat ſuorum præcipuos; His oſtendit res ſuas in anxio ſitas eſſe. Quippe ſuam dignitatem à Radirobane incitari contumelijs; qui præterea talenta trecenta in præſtiti auxilij ſtipendium non tam petat quam imperet. Armis ſe exequi debere iniurias; niſi & ſuas vires domeſticis furijs Sicilia exhauſiſſet, & benefactis Radirobanis donari deberet ſaltem locus ad pœnitentiam. Furere enim ſui immemorem, & heſternas ſuſpiciones imprudenti ira firmare. Hæc enim fuſe exponeret, ſedulo tamen cauebat indicare laceſſitam ab hoſte famam Argenidis. Non quod omnia neſciret emanatura: Sed & pudorem præſentis filiæ reuerebatur, & ſilentio ſuo omnes monebat, ne quis deinde tam inuiſæ accuſationis mentione illum vexaret. Ne tamen ignorarent ſuper quanta re conſulerentur, aiebat Seleniſſam improba fide auſam quædam arcana ad Regem pertinentia Radirobani credere; quæ per ſe innoxia, ille flagitioſiſſima interpre-

tatio-

ratione corruperat. Allatis ab eo codicillis, ſe vltimis probris differri; Seleniſſam, ſi ad Radirobanem ſpectes, fuiſſe innocentem; quæ tamen ſola morte quod peccauerat expiari poſſe crediderit. Omnes certatim cenſuere, vt pro publico Siciliæ hoſte Radirobanem haberet. Quicquid auxilio iuuerat, non beneuolentia aliqua factum, ſed tanquam ad inſidias conſediſſe prædonem in inſula; & voluiſſe Lycogenem tolli, vt quæcunque ille cogitauerat ipſe efficeret. De præcone perplexior quæſtio fuit; his cruci ſuffigendum decernentibus alijs per diuerſa ſupplicia truncum ad Radirobanem remittendum. Vicit tamen Cleobuli ſententia, declinandam violati præconis inuidiam, quem fortaſſe interfici magno emeret hoſtis. Superbiſſimum Regem plus deſpectu quam eiuſmodi vltione iri offenſum. Quod poſtquam Rex probauit, Eurymedes vocatum ad ſe præconem (nam eum ad Meleandri conſpectum reduci non placuit) ita ex præſcripto affatus eſt. Si ab Rege ſui compote veniſſes tam proteruę epiſtolę lator, totum hunc diem homo non eſſes. Nunc ignoſcimus amentiæ Radirobanis; cui Regis verbis dices, furioſo reſponderi non poſſe. E re quoque ſua facturum, ſi Regibus ſcribere expectet donec inſanire deſierit.

Poſtquam præco diſceſſit, ſtatim præſidium militum ingens Arſidæ datum eſt, quod ad portum conſideret. Timonides claſſiarios coegit in naues; vt, ſi Radirobanes vltra verba furere vellet, iuſta acie exciperetur. Nec in Regia tantum, ſed paſſim in oppido, tanquam redintegrato bello, quies excuſſa eſt. Iamque Radirobanes timere inceperat, non modo ne inuerecundiam ſuarum litterarum præco capite luiſſet, ſed ne in ſuam quoque claſſem arma-

armaretur Sicilia; Intepuerat ira, occurrebantque belli incommoda, quæ nimius antea ardor ſuppreſſerat. Totius Siciliæ viribus impar ſibi exercitus. Littus tenebatur præſidijs. Deerant in mari commeatus. Si tamen laceſſebatur, erat indecora cunctatio, maxime cum prior prouocauiſſet. Dum hæc agitat, reſpicitque ad littus, videt ſcapham à portu recedere. Ea erat quæ præconem reuehebat. Is adhuc plenus metu, quæ ab Eurymede acceperat refert; multum quoque exaggerata violentia loquentis, & tumultu regiæ, cuius cauſam neſciebat. Cum enim occubuiſſet Seleniſſa, murmurque & ſtrepitus ingens eſſet, Cleobulus præconi cuſtodes appoſuit, ne qua reſcire hunc caſum & interrogare obuios poſſet. Radirobanes tot rerum ſollicitudine grauis, prius abire conſtituit quam decernere cogeretur aut fugere. Nam quid immaturis conatibus in ſe verius quam in hoſtem ſæuiret; Iam plus iuſto indultum præcipiti iracundiæ. Reducendum potius ad Calaris littus exercitum; (ea ciuitas iam tum Sardiniæ princeps erat) viribuſque refectis, mox ſubita claſſe repetendam Siciliam. Sed neque confeſtim viſum abſcedere. Nam & maritimas copias ſciebat, quas in portu habebat Meleander, modicas eſſe; & tempore opus priuſquam Lilybæo & Panormo maior in eum claſſis poſſet acciri. Reliquum ergo diem in ſtatione perſeuerat. Sub veſperam, cum ſe benignus ventus intenderet, anchoras tolli iubet, proraſque in Sardiniam ſuam verti. Ac ne timida videretur aut furtiua diſceſſio, precepit iuſtos nautarum clamores geminari, ſiue eruendis gemerent anchoris, ſiue mutuæ exhortationis officio cætera armamenta componerent. Militum quoque voces, patriam appel-

lantium adhuc abſentem, aut pelagi Deos orantium, ferebantur ad littora. Meleander pugnam inſtare exiſtimans, iuſſit accingi claſſiarios ſuos, portumque & proxima littora propugnatoribus compleri. Nam prouehi ad certamen ſuas naues extra portum vetuerat; vt illæ terreſtribus copijs, quibus abundabat, tegerentur; & gemino exercitu Sardi perirent. Noctis tamen vicinia perturbationem metumque adauxerat. Sed hoſtes propitijs ventis in altum ablati, primum audiri, & deinde videri deſierunt. Nam & nebulæ primam noctem denſauerant. Ne tamen is diſceſſus fingeretur, mox redituris incautos remigibus; plerique non militum modo, ſed procerum circa portum excubauere. In ijs Nicopompus, cum nocte concubia rarior fremitus eſſet, ſilentio vigiliaque vſus eſt, & iuuantibus tenebris liberos animi motus ad carmen, ita Sardos tempeſtatibus deuouit.

Ite truces, cuncti rapiant caua lintea venti,
Ite rates. Sic aura fidem, ſic æquora præſtent,
Vt veſtri meruere duces. Simul ibit Enyo,
Stridebitque comis: facibuſque in concita miſſis
Nubila, tartareum deducet in æquora fulmen.
Ite rates. Medijs vltor Deus aſſidet vndis,
Vix æquus mitiſque bonis. Sunt vndique venti,
Sunt cautes; rapidis feruent noſtra æquora monſtris.
Inde repercuſſas terret latratibus vndas
Scylla minax; hinc torua riget, fremituque Charybdis
Gaudet inexhauſtas aptare in pabula fauces.
O illuc vos turba vehat; vel dira reuulſam
Tempeſtas medio vobis ferat æquore rupem!
Qualis erat dubijs nondum Latonia Delos
Fluctibus, aut quales nigri ſuper oſtia ponti
Cyaneas arcto nauta timuere profundo.

O ſce-

O ſceptris indigne tuis, & ſydere lauo
Edite, Sardois infælix rector habenis;
Cerne agedum quam parua tuam diſcrimina vi tam
A cupidis prohibent vndis. Non arma ferocem
Non vis vlla iuuat. Timidos forteſque ſeuera
Torquet hyems; Totus fati, totuſque Deorum es.
Mox vbi diſparibus pendebit puppis in vndis
Alternas ſubitura vices, & hiantia late
Æquora terrifico pandent ſua viſcera fundo,
Quam poſces miſerandus opem? qua Numina primum
Mens inſueta petet: tunc vani prodiga voti?
Non falles Superos; nec te timor ille piabit.
Obruet vnda preces ſonitu, vindexque per auras
Ventus aget. Nota tangunt pia ſydera voces.

Nondum plane reſpirabat Meleander, veritus adhuc ne Radirobanes claſſem infeſtam alicubi incuſtoditis littoribus inſinuaret. Sed exacto vix biduo, demiſſi ſpeculatores retulerunt omnino peti Sardiniam. Tunc vero non tanquam exacto, ſed dilato ſaltem periculo, ad conſilia mentem applicuit, quibus tueri Siciliam, & hoſtem haud dubie rediturum poſſet vlciſci. Diu erat quod Eurymedes, vtpote ſtrenuæ fortitudinis vir, amanſque militiæ, monuerat Regem, ſecuri imperij non aliud certius eſſe pignus, quam paratum, & ſemper in caſtris exercitum; Et tunc quaſi ſui conſilij vtilitatem promouente fortuna, cum Meleander ipſi & Dunalbio medius ſpatiaretur, ageretque de præſidijs per opportuna littora in Sardos diuidendis, ita locutus eſt. Si feciſſes quod initio motuum in Lycogenem cenſueram, nunc aut iſte Radirobanes non te laceſſeret, aut haberes quod illi confeſtim obijceres. Sin etiam nunc ceſſas, illo depulſo alios fortuna inueniet, qui te nec ſuſpicio-

nes

ne diu ponere nec arma patiantur. Collige, inquam, exercitum quem hoſtes formident, qui ſit pace belloque aſſiduus. Continebit hic terror ciues in fide; amicitias & hoſpitia externorum tam vetera firmabit, quam noua inueniet. Ciuiles enim motus, aut ambitu & coniuratione paucorum Optimatum inſerpunt; aut, quod eſt rarius, vno conſenſu furentis vulgi conſtant. Nihil vero in vtrumque hunc Reipub. morbum ſalubrius aut efficacius eſt eiuſmodi armis. Sunt enim nobilium factiones in initijs, ac veluti cunis, timidæ debileſque; Vt, ſi in promptu & ſub pellibus miles ſit, opprimi cum dignitate poſſit malum, & mehercule ita impetu tanquam ſitienti fulgure hi fontes exhauriri, qui ſi pateris, mox neſcient ripas. Sin vero populari tumultu præcipitata inſania (quod quia interdum æuo maiorum contigit, prudentibus ſemper timendum eſt) innumeras manus armabit in Regem; nihil in hoc incendium remedij, niſi firmas legiones, & aſſuetas diſciplinæ, monſtro illi obijcias; Plebs enim impetu ſolo valens, quantumcunque multiplicatis cohortibus impleat campos, par illis nunquam erit qui ſciunt furentes eludere, ſeruare ordines, obſequi duci, locum caſtris & pugnæ eligere. Ita in omnem partem, tutandæ regioni, & vel anteuertendis vel premendis furoribus, vtiliſſimus miles eſt, qui non quærendus, non formandus, ſed hoſtem inter ſtipendia expectat. Illæ copiæ & quocunque perrexeris ſecurum te præſtabunt, &, ſi populi motu, vel defectione nobilium, ex munitis ciuitatibus arcibuſve vlla à te ſeceſſerit, inde recentem & adhuc dubiam proditionem confeſtim excutient.

Gentibus autem exteruis quanta aduerſus

te

te reuerentiæ cauſa hæ ſuccinctæ & ad nutum legiones? Suam pacem ex te pendere intelligent, non multum lædi poſſe, non deſpici: Sedere te veluti fortunæ cæterorum Regum arbitrum, in quorum cuſtodiam paria arma non fulgeant. Gentem noſtram fama celebrari compertum eſt, tanquam indole ſua pronam ſimul & vtilem bello. Quanto magis, ſi ad naturam inſtitutio accedet, ſcientque tui hoſtes, non tyronum apud te, ſed veteranorum eſſe delectum? Neque hoc tantum ad famam eſt. Ipſo ſucceſſu experientur qui te laceſſent, longe aliud eſſe conſcriptum nuper militem in aciem ſtatuere, aliud egregios viros, & qui annos non plus ex faſtis quam ſtipendijs ſuis numerent.

Num denique ea fide, eo ardore, recens adacti ad ſacramentum pugnabunt, quo illi qui inueterato affectu, non plus militum quam familiarium inſtar, tuentur Principem aſſuetum alimenta & veluti ſpiritum dare, & cui non hoc tantum illos bellum, ſed vitæ totius fortuna coniunxerit? Haud omiſerim, vt corpora omnia, ita militiam ex ſuorum veluti artuum vigore & officijs conſtare, & ſolo experimento deprehendi num quis ad hanc diſciplinam natus ſit. Nonnullos valetudo, alios animus deficit, quæ vitia habitus corporis, & ſpecies frontis ſic obtegit, ne præter experientiam quicquam ſit quo argui poſſint. Igitur in perpetuæ militiæ tyrocinio, vtque ſic dicam, in pace caſtrenſi, mature, nec periculoſo tempore, ſe hæ labes aperiunt, ſtatimque de corpore exercitus eluuntur, vel correctis diſciplina vitijs, vel miſſione denique mulctatis. At in repentinis armis, cum implendæ cohortes ſunt, cum inexpertis & obuijs cingulum datur, ſæpe neſcias virum

an ſtatum adornes: Vt nouum exercitum id ab explorato differre exiſtimem, quod nauem quæ probatis trabibus eſt compacta, ab ea quam intempeſtiue exciſæ arbores & omnia non penſatis vitijs ligna componunt.

At ſumptuum ratio eſt habenda; graue, tot Centuriones, tot milites ex alienis laboribus viuere. Scilicet egregia cura timemus, ne non hoſtis, cum ſæuiet, plenas domos & opulentas inueniat. Repetamus memoria vaſtitates, peculatus, exitia, quibus ciuiles diſcordiæ afferunt. Quot annorum ſtipendia, quæ aluiſſent obſtiturum his malis exercitum, paucorum menſium furor conſumpſit? Adde, vim corporibus factam, ſubiectos tectis ignes, & cætera quæ in eiuſmodi turbis impune fiunt. Vili medius fidius has iniurias populus redimit, ſi perennium legionum præſidio ſe tuetur.

Dunalbius ciuilium rerum ſcientiſſimus erat, natura & inſtitutione factus ad gerendam rempublicam. Is igitur ita diſſerente Eurymede, ſæpe frontem & oculos mutabat, nunc quodam aſſenſu, nunc modeſtis repugnantis animi ſignis; gaudebatque Meleander ſibi ex diuerſa ſapientia licere quod vtrinque optimum eſſet colligere. Cum vix ergo finiſſet Eurymedes, ita Dunalbius Rege admonente exorſus eſt: Niſi Eurymedes ex ſua fide cæteros æſtimaret, nunquam tantum tribuiſſet militibus, vt non modo in vſu eorum, ſed in ipſa caſtrorum veluti vmbra, Principibus patriæque incolumitatem ſtatueret. Ego quamquam infulis atque aris à militiæ muneribus excluſus; quia tamen hic agitur, non quid nocere arma mortalibus, ſed ecquod ipſi paci præſidium poſſint afferre, non verebor dare quid ſentiam. Tibi vero non tam re-

pugnabo, Eurymedes, quam de iis quæ ignoro vel dubito interrogabo prudentiam tuam. Nunquam mihi placuerunt, qui in futuros morbos firmo corpori medicamenta infundunt; ſolicitantque ſopitas ægritudinis cauſas, nec tempore vllo peius quam inter eiuſmodi luctam ſuccenſas. Quot mala, quot funera vidimus hominum, per eiuſmodi medicamina incitantium reſides & veluti oblitos nocere humores? Atqui illis penes ſimiles puto qui placidis rebus quærunt in futuras tempeſtates formidoloſa remedia, quæque ambiguo exitu poſſunt rectam Reipublicæ valetudinem tam perdere quam ſeruare. In dubiis autem illis pleriſque periculi remediis, maxime armatorum frequentiam pono. Nam ſi armis milites concrepabunt, ſi ſuperbia, vel furor, obſequium excutiet; longe illis pacis conſilia, longe mens ducum qui eos tumultibus arcendis coegerant,

Turmæ, cohortes, ſub Centurionibus atque Tribunis, ſcis quam validum corpus efficiunt: Vix tamen aut poſſunt ſuas vires agnoſcere, aut in ſuperbiam quam illa contemplatio inſinuat labi, dum hoſtis ſubmouet ocium, habentque quos laceſſant aut timeant. Aſt vbi ſuis viribus pacem fecerunt, nemoque nouo diſcrimine interpellat victoriæ memoriam; tunc, ceu Regi aut patriæ exprobrent operam ſuam, ſecum expendunt quantum pugnando effecerint: Vnos ſe ſuis ciuibus ſalutares; In ſe tranſlatum rerum arbitrium, patriæ quoque & Principis fata. Hæ non ſtatim & vno agmine cogitationes obueniunt: Sed paulatim, tempore, contubernio, vſu; Quaſi aliam à cæteris rempublicam faciant, in ſeſe coguntur: ocio deinde laſciuiunt, quod quantum fortitudini adimit, tantum addit

pro-

proteruiæ; Mox ſi iuſtis præmijs non putant ſe excoli, ſi continuo obſequijs non placantur, feruent animis, intumeſcunt, indignantur ſua arma non timeri. Quid cum à ſuis ducibus, cum à factioſis ſolicitantur; cum cupidis mentibus ingeruntur maiora ſtipendia, præda, tumultus, peccandi licentia? Dij hoſtibus tam enorme exitium! Nam non putem, quod dicebas, Eurymedes, ideo Regem ijs eſſe chariſſimum, quia ab eius ærario ſtipendia habent. Multo illis potiores Præfecti: tum quod ab illis ad militiam delecti ſunt; (tanquam ideo ſtipendium non Regis, ſed eorum ſit gratia:) tum quod illos de ſuo corpore duces, & militaris potentiæ vindices amant; Sed maxime quia plerumque ſub illis licentior militia quam ſub Rege proponitur. Sed & omnibus copijs in media pace ſemper armatis, an præficies vicarium vnum, an per partes iure æquali legatos miles accipiet? Si plurium munus hoc facies; non ſibi conſtabit diſciplina; contendent inter ſe æmuli duces, & per iurgia ducum infeſtus laborabit exercitus. Sin poteſtatem vni credes; quis ille cui tantum ius in te concedes? In eius manu erit vt regnes, vt pereas. Ille vim imperij, ille neruos poteſtatis cum tenere ſe cernet, an par ſtimulis erit ſolicitantibus integritatem ſuam, & quid poſſit ſuperbe monentibus? Vtinam ſaltem huic tuo Eurymedi ſimiles ſemper ſint quibus Reges ſuas fortunas tradent! Quamquam nec illum velle exiſtimem tantæ inuidiæ poteſtatem ſubire. Scis quibus olim Regibus haud abſimilis conſuetudo ſceptrum abſtulerit; qui dum Præfectis Palatij caſtra committunt, ſenſim omni in ciues & milites iure exuti ſunt. Iis qui prudenter condere regna aut ſtabilire ſtudent,

haec

hæc duo videntur præcipua; primum ne populus in Principem facile poſſit inſurgere; deinde ne, ſi obſequij vincula emolietur, habeat duces idoneos, qui vagam & inconditam inſaniam certiori auſpicio & militiæ vinculis firment. Vtramque cautionem interuertimus hoc ſtatæ perennisque militiæ conſilio. Quantum enim diſtabunt à populo tot illæ cohortes, tot omnis fortunæ homines, quibus tela vltro concedimus? Quicunque in populum cadere poſſunt motus, valebunt in iſtos; ſed eo procliuius quod irati nihil prius videbunt quam datura fiduciam arma. Iam vero præſentiorem inquietis ſtudijs ducem nulla fortuna obtulerit, quam hunc ipſum cui iuſſeris imperium eſſe in caſtris. Cui enim, tot ad defectionem vrgentibus rebus, animus ad fidem ſupererit? Mens potentiæ conſcia, & regij faſtigij dulcedinem delibans, adulantium vota, cinctum fortibus viris latus, multa obtegendæ culpæ occaſio; &, ſi ſecus vota ceciderint, at excuſabilis in multitudinis peccato audacia, nec ruina partium expectata, prope ex æquo conditionis cum Rege adhuc de victoria dubitante. Fac tamen Præfectum hunc ſummum, ſeu natura ſeu virtute abominari motus, fortemque in vitia, nunquam à ſui ſtatione recedere: Quid tot ſub illo duces? Nullus ex ijs tumidus, præceps, vanus? nemo fortitudinis fama, & audaciæ ingenio militibus charus? Mitte inanes ſpes. Nunquam illis cladibus deerit qui ſignum attollat.

Sed hæc ſcilicet quæ præſagio incommoda, demum timenda ſunt, ſi in iiſdem habitet caſtris omnis exercitus. Tu vero occurres tempeſtati, ſpargeſque in varias ſedes vaſtum hoc corpus; vt nec ſub vno aſpectu poſiti ſeipſos mi-

mirentur, nec furoris contagione deſeuiant. Quo igitur diuiſos dimittes? Nempe in arces aut oppida diſtribuentur. Vide porro vtrobique quam commode. Arces quidem vt iuſto præſidio obtineri conſultum eſt; ita illę multitudinem armatorum ſępe non capiunt; deſinuntque præterea eſſe ſecuræ, poſtquam tot oculorum tantęque frequentiæ commercio ſunt vulgatæ. Num enim tanquam in carcere tot illic milites conditos habebis? Num ad illos amici non ibunt? quid coniuges? quid neceſſitudines? quid lixę, & calones? At in oppida potius tanquam ad perpetua hyberna copias tuas mittes. Neſcis quippe quam male militibus cęteroque populo conueniat. Quod eſt exermibus ciuibus, & ad ſua opera intentis, in bello ægerrimum, id in pace continuo faſtidio ingeres, vt alienos, vt armatos ſuæ domi aſpiciant, vt militaribus motibus templa & fora ſtrepant, ipſi denique lares placidos mores mutent? Querentur omnes de ouere, mentes à te diſſentient: & cum volent deficere, quantillum ſibi ad incommoda putabunt acceſſurum iam moleſtiſſima ferentibus tributum atque præſidium? Sed nec ita reuulſo diuiſoque exercitu conſtabit vtilitas quam monſtrabat Eurymedes. Nam intra oppida nec ſeruari poterit caſtrenſis diſciplina, nec tyrones eo in ocio probari, & ad Martem inſtitui. Ipſi quoque veterani languore & deſidia confecti in vrbibus iacebunt, & præter militare officium mollientur in curis & conſuetudine familiæ ſuæ; Aſſueti deinde extra laborem ferre ſtipendium, multo ægrius à ſua quiete auellentur ad pericula, quam ſi recentes conſcribas, & qui ſciant de Regis ærario ſe niſi in opere & militia non victuros.

Cum his Dunalbij argumentis reſpondiſſet Eury-

Eurymedes; & ille viciſſim pro ſe pugnaſſet; Meleander ſic commiſſos conciliauit, ea probando quæ vterque in aduerſa laudabat ſententia; Immodicos exercitus noxios eſſe. Vltra præſidia tamen quæ in neceſſarijs excubant arcibus, curandam eſſe claſſem; & viginti triremibus obtinendam Siciliæ oram; quarum aliquæ ſint in mari, aliæ in præcipuis portubus expectent imperium. Ad hæc plures deligi Prætorianos oportere; partim ex egregia iuuentute, partim ex illis qui diu ſub ſignis fuerunt. Hos poſſe ad octo millia conſcribi. Dimidiatæ copiæ ſemper Regem comitentur, vt miles ſex menſibus domi, reliquum annum degat in caſtris. Ita enim, nec diſiunctis ad validam ſeditionem vires fore; nec longa & ſuperuacua in penatibus mora abituros à milite. Ipſi qui aderunt Regi, non confuſis caſtris habitent. Mileni ſeorſim vel caſtra, vel oppidi regiones ſortiantur, in quo Rex erit. Nam ciuibus illis qui commodis ab regia apud ſe familia & comitatu ſuperfluent, ægre eſſe non debere ſi veluti in contubernium Prætorianos excipient. Larga illis & nunquam dilata ſtipendia; rigidior quoque parendi lex. Proteruiam, furta, laſciuiam, grauiter luant. Et ne in ocio deteriores ſint, militari labore incitentur; Nunc coram ducibus ad præmium, haſta aut iaculum mittendo; Nunc cum armis iter ingredi iuſſi; ne expeditionem in hoſtes tanquam laborioſiora imperaturam formident. Nemo in illis Centurio, nemo Tribunus, nemo qui ordines ducat, niſi quem Rex ipſe delegerit. Bis mille ſint equites; Cæteris iacula, pila, ſariſſæ, diuidantur ex militiæ vſu. Hac manu & ſubitos motus opprimi poſſe dicebant; &, ſi maiores copias res deſideraret, tyrones eru-

diri. Neque Eurymedes ſe plura cenſuiſſe aſſeruit; aut pauciora Dunalbius; Niſi quod ſub imminente à Sardinia bello, addi aliquid militum numero omnibus viſum.

Meleander hac parte curarum in Eurymedem tranſlata, ad alia animum adijcit. Supra omnia de Argenide ſolicitus erat. Hæc inſons, & in qua, præter inuidioſas dotes, nihil nimium eſſet, tamen cauſam tot fluctibus dederat. Vt vxorem illam haberet, auſus Lycogenes omnem perfidiam, non ſtatim, neque incruento bello perierat. Radirobanes ſucceſſerat furoribus, adhuc incerto exitu. Nec deinde defuturos putabat, quos virgo eximia & dotale ſceptrum accenderet; niſi in vnum collata fœlicitas componeret cæterorum cupiditatem. Neque parum extincta Seleniſſa, & Theocrine tamdiu latens occupabant anxiam mentem. Tandem penitus ſedit animo, filiam in matrimonium collocare. Pacandis tot motibus id reſtare remedium. Iamque non generum modo, ſed & nepotes cogitans, ipſa oblectatione incitabatur ad dulciſſimum votum. Sed quem illi fortunæ deligeret? Nemo in vicinis gentibus regij gradus erat, cuius ætas nuptijs conueniret. An autem opus eſt, inquit, inuenire ad hæc fœdera ſolium & purpuram; Tanquam regna non homines, copulentur hymenæis, aut filiæ meæ ſceptrum aliud quæram, non virum? Imo noſtri maiores ſapientiſſime lege cauerunt, ne qui quæve Siciliæ imperabit, ſibi nuptijs regnum adiungat quod Siculo ſceptro ſit fortius atque ſplendidius; ne relicta à Regibus patria in illius potentioris prouinciam mutetur. Satis eſt ſibi Sicilia, vt Principes ſuos alat; & filiæ meæ conſuluero, ſi illam in eiuſmodi matrimonium dem, in quo ei coniux ſuus fœlicitatem de-

debeat. Thracum eſt vxores emere. Nobilitas, indoles, virtus, ſponſo inſint; ſatis opum in mea Argenide erit.

Hæc pronius ſibi perſuadebat, diu iam in hoc conſilium imminente affectu, vt chariſſimum Archombrotum eo matrimonio ſibi heredem aſpiceret. Nec credebat obſtituram Argenidem: ſed ſi tamen faſtidiret, patrio iure ad obſequium redigeretur. Reliquum erat de illius ſtirpe reſcire; Nam vtcunque inſigni virtutibus, tamen nouo homini filiam non erat daturus. Satis omnibus agitatis, conclaue Argenidis petit; mediuſque inter Patrem & Regem, quo facilius quæ volebat impetraret; Scio, gnata, non minus de noſtrorum conſiliorum mora Siciliam, quam nos de illius motibus queri. Auiditas enim regnandi, & tuarum nuptiarum ſpes, Lycogenem & Radirobanem ad has quas ſenſimus furias adegit, quæ omnia præuertere potuimus tibi mature virum legendo. Quid ceſſamus tot malorum fontem obſtruere? Mihi quidem decretum eſt, tibi ſalutem, & meæ ſenectuti columen parare. Nec dubito quod iure meo poſſim, quin & tua voluntate facturus ſim. Nonne parenti tuo permittis tibi ſponſum eligere, Argenis? Priuato & publico iure mihi hoc licet: nec repugnare, modeſtiæ tuæ eſſet. Cum anxia virgo ſe deliberaturam referret; Deliberabis autem, inquit Rex, an factura ſis officium tuum? Satis moratum fuit. Iterum quæro, gnata, an in poteſtate futura ſis. Ita pro imperio loquentem Argenis reuerita, ſe vero futuram ficto ore profeſſa eſt. Laudauit pietatem Meleander, & oſculo dato, Scis, ait, te mihi chariſſimam. Vitam colere amplius non amo, quam vt conſulam tibi. Bene facis, quæ & patri credis & ſeni.

Poſtero die vt, forte in horto ſpatiabatur, ſeuocat Archombrotum; &, O iuuenis, ait, ſi te hoſtis, aut ignotus, rogarem quo ſanguine ortus ſis; curioſam quæſtionem habere poſſes ſuſpectam. Sed amicus cum tulerim diu tuum genus ignorare, & ſcire nunc expetam; quidni me putes id non mea magis cauſa quam tua præſtare? Magna ſunt, &,opinor, non tibi iniucunda, de quibus tecum agerem; niſi exquirenda hæc prius natalium ratio eſſet. Tibi externo quantam fidem habuerim intelligis. Secreta imperij penes te fuerunt. Nec ætas, nec peregrinitas obſtitit, quin omnia tibi concrederem. Et hæc quidem merito tuo. Nam vt cætera omittam; meum caput aquis ereptum, quas pro me propemodum ſubijſti, & occiſum Lycogenem non poſſum obliuiſci. Poſt mutua beneficia, quid grauaris me ad tui generis notitiam admittere? quod etiam, ita me amet Dieſpiter, tui honoris & vtilitatis cauſa nunc quæro. Perculere iuuenis mentem hæ preces Meleandri; Quæ cauſa, vt enixe poſtularet id ſcire, quod tamdiu celari haud ægre habuerat; aut quod beneficij genus quod ſibi ignoto conferri minus poſſet. Argenidis nuptiæ, quia ea cogitatione plenus erat, ſtatim mentis oculis oberrauerunt, egregiæ fœlicitatis imagine. Rurſus illam ſpem, tanquam vanam & improbam, conatus excutere, verbiſque pluſquam animo compoſitus; Hactenus, inquit, geminaſti beneficia tua, Rex; paſſus ab eo te coli cuius genus neſcires; Nec iam ſcio quid conferat tuis rebus me impium fieri, id eſt, à parentis imperio recedere, quo mihi ſuper ſtirpe ſilentium indictum eſt. Ne me tamen peruicacis animi accuſes, qua fas erit, cuncta, ſuppreſſis regionis parentumque nominibus, euo-

euoluam. Regium mihi genus eſt, reſque pacatæ. Neque vi aut ingratijs iſthuc veni, ſed ex parentis iuſſu, tuos in mores tuaſque virtutes iubentis inſpicere.

Ita loquentem Rex nouo gaudio commotus amplectitur: Et quid tibi hactenus, inquit, viſa Sicilia? quid regia mea? aut, vt animum, qualis tuus eſt, verius tangam; quid tibi ſenectus mea placuit, aut filiæ mores? Cum ille, iam propiori ſpe, hæc omnia ſe diceret adorare; Atqui (inquit Rex) non leuiori pretio te mihi emptum volo. Omitto occiſum Lycogenem, meque ſeruatum. Adhuc aliquid validius fuit quo animum meum caperes; Facti mores ad virtutem, conſuetudo leniſſima, & potiſſimum quod me amaſti. Non patiar à te vnquam ſeiungi. Si, vt memoras, & auguror, Regum ſanguis es, tibi Argenidem tanto multorum ambitu quæſitam vltro deſpondeo. Quantumcunque magnis parentibus natus ſis, non pudenda nurus erit. Supereſt, vt tuas mihi fortunas familiarius iam prodas, ſpondeaſque te nunquam meos canos deſtituturum. Tremebat nimio ictus gaudio Archombrotus, & quæ toto ſanguine quæſiſſet ſponte oblata ſuſpiciens, incertum an Deos an Regem veneraretur, ad Meleandri pedes ſe abiecit, tenuitq; reluctantis veſtigium. Cumque gratijs finem non faceret, hilarior Meleander, & illius quoque lætitiam gaudens, in ſubiecti collum incubuit. Mirum omnibus erat qui in conſpectu ſtabant, quæ hæc mutua eſſet gratulantium charitas. Archombroto autem præcepit Rex, ne eo die rem vulgaret; rediensque ad comites, & ſolito diffuſior, vario colloquio tempus modicum abſumpſit. Inde regreſſus in regiam. Archombroto iam ſibi propius hærenti; Quamdiu, inquit, te

fines ignorari, & gaudia differes noſtra? De hac ipſa re, ſubijcit ille, te, Domine, cogitabam compellare. Duorum menſium ſpatium peto, intra quos fœlicitatis meæ nuncius parenti eſſe poſſim, illincque digno cultu, & profeſſo genere, huc reuerti. Meleandrum nomen ipſum diſceſſus offenderat; &, Non patiar, inquit, te à nobis auelli, Archombrote; niſi forte fœdera noſtra deſpicis, aut viles ſumus tibi, quia priores amauimus. Si conditiones placent, ſcribe in patriam. Nam te ipſum non nunc mari fatiſque crediderim. Archombrotus tanta beneuolentia ſenis admonitus quid facere deberet, & quantum amare, regiam manum oſculo ſtringens, quicquid ille iuberet, nihil ſe à præſcripto receſſurum aſſeruit.

Nondum Rex Argenidem monuerat quem illi coniugem deſtinaret. Cum ergo diſceſſiſſet Archombrotus, eam ad ſe acciuit, repetitiſque quæ de neceſſitate matrimonij prius edixerat, addidit, ſe generum elegiſſe, quo non poſſet præſtantior optari; Regio ortu, paribuſque virtutibus; denique eum eſſe Archombrotum, cui in omen tantorum fœderum, ſeruati Regis laudem, curru in fluctibus errante, & de Lycogenis capite victoriam, fata tribuerant. Hæc non ſine ſupercilio Meleander; propiuſque vim, & imperium, quam conſilium oratio erat. Comparauerat ſe ad ſimulationem Argenis; & quamquam indignata, ſe ignoto, ſe ingratijs promitti, tamen veluti conſilio patris accederet; Nihil, inquit, verendum hic magis, quam ne ſubitæ nuptiæ, neminique tuorum præuiſæ aut creditæ, in maledicentiam pateant; dicaturque Radirobanes per iniuriam depulſus, quo faueres Archombroto. Tempore aliquo eſt opus, quo tanta nouitas mitigetur, priuſque Archombro-

bro tuis audiatur procus eſſe, quam ſponſus. Non temnenda Meleandro videbatur hæc ratio; Veritus tamen ne turbando nuptiarum conſilio iſtas moras virgo inijceret, ita in experimentum loquutus eſt. Neque nihil ſpatij concedendum eſt famæ; neque fortunæ nimis. Ex tui animi ſententia, Argenis, quid temporis arbitraris conuenire? Recuſabat illa loqui, non hoc ſuum ſed Regis arbitrium eſſe cauſata; Cumque pater ſæpius inſtaret; tandem ægrius, & quaſi ſpatium ſuæ vitæ definiens; Vt rem video eſſe, ait, duo forſitan menſes ſuffecerint. Tum Rex pene non dubius quin filia omne id tempus ſibi potius quam famæ poſtularet; tamen ne per omnia eſſet durus; Atqui promittis, inquit, ſublapſo hoc tempore nihil te nuptiarum omini repugnaturam? Facio, refert illa; Neque, ſi Dij adiuuant, te quicquam in verbis aut mea vita offenderit. Et id prolixius pollicebatur; quia interim adfuturum Poliarchum ſperabat, qui vtriuſque vitam aſſereret; Quod ſi ille non veniret, finito viuendi conſilio reſpiciebat ad mortis libertatem. At lætiora Rex cogitans, illius verba acceperat, veluti ſub paterno imperio domantis affectus, qui antea ſolutam mentem inceſſerant. Blande itaque compellatam, tanquam victor & ſecurus dimiſit.

Sed illa tot malis incitata, nunquam ſe infœliciorem cogitabat quam in publica fęlicitate. Nam Lycogene victo Radirobanem nuptias ſuas, id eſt, mortem optauiſſe; Vix deceſſiſſe eam curam, & reſpirante Sicilia ſibi iam præſentiores inſtare ab Archombroto metus; qui adeo fœlici ad nocendum ſucceſſu prouectus ſit, vt vel Radirobanis deſiderium faciat. Ergo, inquit, ſemper meam, aut patriæ vicem dolebo? Ergo non molliori condi-

tione cum Siciliæ miſerijs tranſigunt fata ; quam vt omnium cladem meo capite redimam ? Hæc pompa, hi cultus, hæc frontis decora, mactationes erunt, quibus patriæ diris voueor ? An Macaria Herculis, an Agamemnonis Iphigenia ero ; & tranquillitas innocenti ſanguine emenda eſt ? Sed non diu me fortuna ludibrio habebit. Decumanus hic fluctus, aut tempeſtatem conſumabit, aut victam nauem deducet. Teſtes Dij quam libenter nunc mortem vſurpem ; niſi & te vererer, Poliarche, & Seleniſſa ſuo exitu docuiſſet id etiam in ſcelera eſſe remedium. Penſare deinde ſolicite cœpit an opperiretur aduentum Poliarchi, an eum litteris maturaret. Plus vno menſe erat, ex quo ille abierat, in tertij menſis finem reditu deſtinato ; & cogitabat eſſe amantis (qualem Poliarchum ſciebat) præuertere potius diem, quam totum expectare. Conſtituit tamen ſcribere, & recenti impetu verba ſe vltro ingerentia ita explicuit. Quamquam abſum, Poliarche, forte plus tamen ipſo te ſcio quid valeas. Nam vt ſis illic incolumis, certe perire hic incipis fato meo : quod mihi de vita quantillum reliquerit, ex litteris iſtis intelliges. Radirobanes, præter regium decus, & fas hoſpitij, turpiſſimum facinus auſus, quia ei placari non poteram, mei rapiendi conſilium inijt. Neſcio quæ ſpectacula commentus quæ ad littus præberentur, me illuc cum parente pertraxerat. Tantum non auehebamur, cum patefacto flagitio nos in oppidum refugimus, ille in ſuam claſſem ſeceſſit. Verſus inde ad furias, auſus eſt meam famam ſcriptis ad patrem literis violare; quaſi te liberius quam decet amauerim. Quippe noſtram familiaritatem Seleniſſa prodiderat; & hinc impio iuueni fuit ad contumelias argumen-

gumentum. Sed pater pro me ac vero ſtetit. Et Seleniſſa quidem ſponte ferro expiauit perfidiam. Ille autem malo omine, ſi Dij quidem boni ſunt, in Sardiniam abijt. Eo diſceſſu fœlix eram, cum me pater: (Timeo loqui, ne eum odiſſe incipias. Fata ſunt quæ nos vrgent: his potius indignare, Poliarche.) Pater, inquam, me iubet amare Archombrotum. Regibus ortum dixit, mores, indolem, ſpeciem, placere; ſibi hunc denique generum fore. Ego intempeſtiua pertinacia timui accendere obſtinatum. Satis fuit, prætextu alio ſpatium impetrare quo tu venire poſſis; vel ſi ceſſas, arbitrio meo liceat mori. Duo menſes probandis nuptijs dati ſunt. Intra illos armatus ſi aduenis, accedam ad partes; ſin inermis, omne furtum tentabimus. Quod ſi me deſtituis, tunc cum nuptiæ ornabuntur, omnes cultus mihi patiar adhiberi; & vbi dexteram pater poſcet quam tradat Archombroto, dicam Dijs manibus ſacram eſſe: ſimulque breui ſica, quæ ſub veſte abdita erit, miſerrimum pectus ſoluam. Hæc ſi ita contingent, audi iam nunc Poliarche vltima vota: cogita tibi hæc dici ab Argenide in ſuo ſanguine volutata. Parenti meo ignoſce. Satis ſupplicij fuerit, quod illicito meæ mortis ſpectaculo vultus illius funeſtos efficiam. De Archombroto quod placebit conſtituas. At Radirobanem inultum viuere ſi ſines, redibo ab inferis te admonitura officij. Exige à perfido turpiſſimi flagitij vltionem: luat pœnas prædator, quoad potuit, famæ meæ, & ex iracundia vna intelligat quantum deliquerit. Hanc vindictam, hunc laborem anxie mando: huic te teſtamento meo damno. Vltione perfunctus, iube in patrio tuo ſepulchro incidi meum nomen, & caſus vtriuſque referri mar-

moribus, in quibus noſtram fidem poſteri probent, damnentque fortunam. Huius autem Inſulæ conſpectum, mi Poliarche, defugias; niſi meos cineres amabis, & ſponſæ tuæ vrnam admouere pectori voles, aut etiam (quod Dij faxint) cum Manibus maiorum tuorum recondere. Iſta mala, ſi potes, anteuerte reditu tuo; nam diſcrimen cunctationem non recipit. Si non potes, cura mandatum morientis, & vt me ames, viue.

Obſignatis literis, diu ſecum expendit cuius fidei legationem hanc crederet. Neminem habebat cuius conſilio vteretur; quippe Timocleam biduo ante in locum Seleniſſæ ſuffectam, in tantæ rei ſecretum admitti non maturum videbatur. Arſidam autem vnum toties adhiberi his furtis non probabat; ne ille tot periculis laſſatus, Meleandrum timere inciperet: Illius præterea diſceſſus ab inſula ignorari non poterat. Nemo tamen commodior ſuppetebat; maxime quia omnium fœderum erat conſcius, quibus ſibi Poliarchum ipſa deuinxerat. Ergo ad ſe vocatum ita alloquitur. Si timerem ne me quoque deſereres, Arſida, ingererem tuæ menti Seleniſſæ memoriam; quam proditionis ſtimulos ipſa morte grauiores duxiſſe ideo arbitror, quia eam in remedium popoſcit. Scias enim, (quod vtcunque ego & pater celamus) illam anum, mea cum Poliarcho ſecreta ad Radirobanem detuliſſe; moxque conſcientiæ terrore afflictam, ſuo iudicio manuque periſſe, vt vidiſtis. Sed tibi fidiſſimo viro, ſi viuemus, plus à nobis præmij erit, quam huic à proditione ſupplicij. Spectat ad finem negocium. Expecta maiora à nobis quam quæ tua modeſtia poſſit concipere. Cæterum literas habeo ſumma fide & diligentia tradendas Poliarcho. Tu

fidum

fidum hominem delige cui illas committamus. Sed da, ſi potes, eiuſmodi, cuius tibi in arduis fides perſpecta ſit. Haud cunctatus eſt Arſidas; & Fideliorem, inquit, me ipſo, Domina, neminem noui. Quid tam cito das mihi miſſionem, nondum iuſtam, ac nec puto ignominioſam, pro merito? Exequar quicquid mādaueris; Neq; Poliarchus, quacunq; Orbis parte nunc degat, diligentiam meam fallet.

Bene læta hac pollicitatione Argenis, rogabat ecquid ficturus eſſet cauſæ nau gandi ab inſula. Pars eſt Italiæ, ſubijcit Arſidas, quam Latium appellant. In eo littore Antium prominet, oppidum templo Fortunæ celebre, quod illic multæ religionis eſt. Fingam votum ad Deam; Carebit ſuſpicione hæc pietas. Vbi autem Sicilia exceſſero; quam multa longioris viæ commenta ſunt? negocia, curioſus animus, alia denique vota. Iube tantum; &, ſi potes, quo iter inſtituendum ſit mone. Si tibi certum eſt (inquit Argenis) hanc habere gratiam; moneo, mi Arſida, vt pro reliqua tua ſedulitate quantum poteſt approperes. Poliarchum habebis vel in patria ſua, vel huc ad nos venientem. Plus hodie audies ex me quam tot annis Seleniſſa. In Gallia amnis eſt, quem Ararim dicunt; Is alteri, cui Rhodanus nomen, committitur. Vtriuſque fluminis tractum quà à frontibus ad mare pertingunt, paternum Poliarchi imperium eſt; Hoc parentes iam habent, hoc ipſe deinde vnicus gnatus expectat. Vide quanto homini benefacias. Si igitur, vt conijcio, in patria eſt, ne metue errorem. Muti quoque te muri ducent ad Principem. Tu modo, quod his litteris facio, hortare vt quamprimum promiſſo ſe exoluat; redeatque non priuata modo virtute, ſed viribus regni tutus. Antia-

nam vero Fortunam (nam per hoc littus via eſt) meo nomine ſaluta: & de tuo itinere, meaque expectatione, conſule Deam. Cæterum gemmam hanc accipias, quam quoties in tuo digito videbis, meam & Gallici Principis ſalutem ex celeritate tua pendere memineris. Sub hæc verba ingentis precij annulum tradit, ſimulque ad Poliarchum codicillos. Ille audita Poliarchi dignitate hilarior, mirari tamen cœpit, quod per tot ambages, tanquam impares nuptiæ procurarentur: donec admonente Argenide, lex Siciliæ in memoriam redijt, quæ vetabat potentiori ſceptro Siculos Reges nuptijs coniungi. Sat vero conſtabat, Meleandrum non modo ad patriarum legum reuerentiam obſtinatum, ſed ſolitum hanc ipſam ſanctionem inter cæteras mire attollere. Tunc vero & Virginis ſapientiam Arſidas probauit, quæ hactenus nec Patri, nec Siculis aperuiſſet interdicta conſilia: & neceſſarium à Gallia exercitum eſſe cognouit, qui veluti in Archombrotum comparatus, hanc legem antiquaret.

Igitur & ſuapte virtute, & Seleniſſæ defectione, ad fidem incitatus, poſtera die iter, quod Dij bene verterent, exorſus eſt. Placidi venti tutum in Italiam pelagus præſtitere. Illic mutata naui, ne Siculis notiſque remigibus in ſecreto vteretur negocio, magnæ Græciæ littora celeriter obiuit: Oſciſque ſuperatis Antium venit. Vetuſtiſſimæ religionis templum in littore erat, quod Fortunæ Maiores ſacrauerant. Id vbi monſtrantibus accolis Arſidas conſpexit, tacitis plenus votis iam tum numen ſalutauit, procubuitque in arenam. Procedenti deinde ad limina ædis præſto Sacerdos fuit in candida veſte, cui limbus erat ex purpura. Multam caniciem ſparſerat hu-

meris,

meris, redimito laurea vertice, manuque baculum coronatum tenebat. Ille Arſidam, adhuc vt de via præcinctum, vbi vidit intra fanum pergentem, ita comiter affatus eſt. Siue exoraturus aliquid venis, hoſpes, ſiue ab ijs quæ timebas iam te noſtra Dea explicuit, afferſque animum noua beneficia promeriturum, ſubi humaniſſimi numinis vultus; illoſque vel licito ſanguine, vel ſi manis thure propitia. Tum Arſidas: Quia iſte cultus, Pater, te Antiſtitem oſtendit; priuſquam Deam vt mihi fauens ſit veneror, ne quid in religione peccem, mone, quo ritu me ablui, & quam hoſtiam dare ſacra hæc velint; an præterea in peregrino hoc habitu Fortuna ſupplices agnoſcat. Nam & Deæ facere volo; & longam cunctationem nauigatio opportuna non patitur. Sacerdos illico fontem monſtrauit qui in veſtibulo manabat. Eo ter oculos manuſque ablueret; togam ſe & coronam illi interea prompturum. Victimas in Deæ atrio puras eſſe, quæ emptores expectarent, ſeu quis maioribus facere ſeu minoribus vellet. Vade, inquit Arſidas, ò Pater, & ipſe ex hoſtijs delige quas ſcis Fortunæ gratiſsimas; Simul dexteram porrigentis nummis aureis impleuit. Dumque ille vtilem ſibi pietatem officioſiſſime exequitur. Arſidas hauſtis de fonte aquis, cum omnibus ſuis ablutus eſt. Valuas deinde templi, & viliora donaria quæ paſſim pendebant, breuiter contemplatus, hæſit in priſco marmore quod non longe à limine hos verſus ſubeuntibus templum monſtrabat.

Eſte procul ſontes, ſacroque abſiſtite templo,
Queis fixum ſtat corde nefas, aut vulnere diro
Liuor edax varios ducit per viſcera morſus,
Aut quibus exhauſti non exſaturabile pectus
Crudeſcit vulgi ſpolijs; queis longa ſenectus

Viſa

Viſa patrum; thalamive quies pulſata pudici.
Non iuuat, heu caci, non limina verrere vultu,
Non votiua tholo, non aris ponere vittas;
Ni primum eluitur mens fletibus. Ite profana,
Ite preces, & dona ſuus qua polluit author.
Non fibris pecudum, vel parui ſanguinis hauſtu
Numen egit. Solo finxit Deus omnia nutu.
Aptaque caruleis ſinuauit corpora venis.
Qua miſtas paſcant animas. Hac extulit alis,
Hac finxit grauiore ſolo, qua rura, domoſque,
Et vaſtas colerent ſyluas; Auriſque carentem
Ipſe etiam vitam ſub cacis condidit vndis.
Quin & Idumao ſudant qua balſama cœlo,
Cinnamaque, & ſyluis ſpirantia thura Sabæis,
Idem author rerum, varijs adoleſcere ſuccis
Iuſſit, & æthereos ramis infudit odores.
Quid tua, ceu largus Superis, nunc munera iactes,
Siue boues aris, calamos ſeu ſternis Eoos;
Aut plena fers ara manu? Sua thura ſuaſque
Ah veſanus opes, tanti ne vendere ſummo
Quare Ioui, & paruo culpas obtendere fumo.

Iamque cum victimis Sacerdos proceſſerat, & Arſidas corona redimitus, in candida veſte, ante Deæ ſignum procumbens ferebat ſua vota, quæque præterea Argenis mandauerat. Lactens vitula, agnique gemelli, in victimas Sacerdoti placuerant; Hæc non operoſa ſecuri procubuit; illos, ne capita conuiuio perirent, leniori fato culter confecit. Exta optima eſſe exclamauit Sacerdos; datiſque mox ſortibus, Fortunam quæcunque Arſidas poſtulauiſſet cuncta annuere. Sibi deinde quæ Numini immolauerant coxerunt, ſecundiſque ſub menſis, dum cæteri acrius biberent, cœpit Arſidas cum Sacerdote diſputare de fatis, & ſortibus, Fortunæque in Orbem imperio; quia eſſe Philoſophum de vario ſermone cognouerat. Et ille vbi Arſidam ſapere vidit,

di-

dignumque altiori religionum commercio; ita dicere orſus eſt. Quid ſit quod Fortunæ nomine colimus, (hoſpes) adeo vulgus ignorat, vt myſterij ſanctitatem propemodum contraria interpretatione corruperit. Fortunam appellant quicquid incertum eſt; Volunt autem eſſe incertum quicquid habet euentus humanis mentibus incognitos. Ideo læuam Deam, ideo cæcam fingunt, & plus vitij numini quod colunt imputant, quam ferrent in homine; vt nec certum ſit, ſæpius iſta Dea ab inſanis probra ferat an ſacra. Si quid peccant, ſi quid expectationem fefellit, continuo Fortuna vapulat. Exprobant quod malos euexerit, quod difficilis bonis cauere videatur ne probe quid iudicet. Nec miſeri vident, eiuſmodi Fortunam non diuinum aliquid eſſe, ſed ſuperſtitioſi animi ludibrium; qui ſua ipſe commenta per ſuperfluas curas timet aut placat. Nam illud quod ſibi fingunt numen, omnia quæ mortalibus accidunt, & fortuita appellamus, regere, & ex orantium votis diſponere, aut poteſt, aut non poteſt: Si non poteſt; quid igitur facit? aut quo hæc inutilis Dea cui in ſuo regno nullum imperium? An præſidere humanis caſibus illam dicas, quę non eos præcipitare poſſit, non tenere, aut mutare? Niſi forte non ſatis fluere poſſent rerum hæ vices, & veluti naturæ temeritas, abſque ocioſa hac Dea, cui præter nomen atque inuidiam nihil relinquunt. Cur denique aras illi ſtatuimus? ſorteſque in hoc templo conſulimus, prius nobis multo victimarum ſumptu deuinctas? Infœlix ſuperſtitio eſt, ſi illic conſumitur vnde nihil metuas aut expectes. Sin putas ab ea ordinari caſus humanos, qui alioquin errarent, & ex ſupplicum pietate diſtribui; iam Fortuna certe non eſt; modo

hoc

hoc nomine cum vulgo intelligas numen; quod res humanas non conſilio ſed imprudentia ſinat euolui. Vt te paucis abſoluam; Veniſti Fortunam exoraturus; illi feciſti; denique litauiſti. An res tuas exiſtimas commodius eſſe caſuras, quam ſi Deam neglexiſſes? Si exiſtimas: ergo Fortuna temeraria non eſt, quæ nouit quibus indulgeri oporteat: nec inconſulte ſed ex merito ſæuit aut fauet: Id eſt, non eſt illa Fortuna quam populus facit. Sin inutilia credis hæc ſacra, cur ſuperuacuo labore nihil profuturam pietatem his templis impendimus? At (inquies) non venimus eam ſortem mutaturi quæ noſtris rebus decreta eſt: Sed tantum quæ ſit ea ſors accepturi oraculo. Si ſic cenſes: certe fateris, iam Fortunam ergo ſcire quid te Dij mulctaturi ſint, quid etiam adiuturi. Cui conſequitur, nihil in Orbe temere. Diiſque improuiſum aut neglectum, contingere: Quod nec conuenit cum populari illa fortuna.

Vides vt Fortunam ſuſtuli, hoſpes: non illam quidem quam colo, ſed quam imperiti conſtituunt, & quæ cum ſumma illa mente conuenire non poteſt, quæ omnia ſuo arbitrio conſtituit, quæ naturam condidit, quæ rebus cauſas dedit, eaſque perpetuo abditiſſima ratione propagat. Neque enim ſi ignorant in tempeſtate media nautæ, quis finis fluctibus, quis exitus vento: ideò Ioui certum non eſt, ſolui ratem an ſeruari ſtatuerit. Ac nec dicas, fruſtra nos igitur ſupplicare Cœlitibus: &, ſi iam olim Numini certa ſunt omnia quæ nobis eueniant, vanam fore id quod futurum eſt deprecantis orationem. Abſit hæc in Deos contumelia, quos irrito aut ingrato labore nemo ſibi conciliat. Quippe Iupiter cum Orbi initium, & Naturæ leges daret, cum ſeriem rerum, cauſaſque, & euentus inter ſe conne-

ćteret,

ſteret, haud neſciuit quid eſſes aliquando tua in eum pietate meriturus. Non ſunt illi nouæ hæ preces, quas hodie fundis, ſed iam tum cognitæ, cum de Orbe, de humano genere, de te ipſo ſtatueret. Tua igitur pietate, tuiſque virtutibus, miteſcunt decreta: quæ tunc in te ſcripſiſſet, abſque his votis foret quorum in animo tuo religionem præuidit: Eadem ratione, nec ſecura credat impietas nihil ſe ſæuitiæ extorquere è Dijs iratis. Nam hæc tela quæ facinoroſis imminent,non paraſſet vltor Deus; niſi, quod nunc ſcelus patratur, iam tum futura turpitudine coegiſſet ad has iras illius æquitatem.

Ea vis autem & ſcientia Iouis, quæ ventura omnia, & quicquid ignoramus, in conſpectu liquida habet, eſt hoc quod Fortunæ nomine philoſophi colimus: quia res illæ videntur noſtræ cæcitati fortuitæ: licet Deo in numerato ſint, ſua noſtraque voluntate præcognita. Vt igitur ſapientiam Iouis Palladem dicimus: vt ſerenus aut pluuius varia nomina habet: Ita rerum illarum adminiſtrationem, quæ nobis arcanæ ſunt, & ſuſpenſos animos tenent, Fortunam appellamus. Huic templum, huic ſignum ſtatuimus, vt nos futura edoceat, molliatque rerum euentus, & in ſalutem noſtram vota admittat, quæ ſi rite à nobis funduntur, iam olim valuere, noſque iuuerunt, cum Natura rerum omnium cauſarumque ſemina atque legem acciperet. Hanc te (hoſpes) Fortunam venerari, huic gratias habere æquiſſimum; Maximo,inquam, Ioui, qui conſiliorum exitus tibi hactenus incertos, extorum & ſortium ſignis, promiſit pulcherrimos. Nam ſi qua mihi fides eſt, litaſti egregie. Vade ſecurus: Vade Fortuna noſtra, id eſt, Deorum ſummo, fretus.

Pro-

Prolixam philoſophiam bis nauta interpellauerat, Arſidam monens intempeſtiue ceſſare remigia. Is itaque Sacerdoti & operæ & ſapientiæ gratias agens, adhuc nummos prodegit, quibus victima alia emeretur, craſtino ſacrificio ſe ſuoſque Fortunæ commendatura: & deducente ad littus Antiſtite, intrauit triremem. Commodis igitur ventis Latium ſuperat; mox Etruſcum ſtringit mare, cœnoſis & inſalubribus vadis ad littora effuſum. Ligures inde erant, quorum ſinus ſulcabatur; cum haud pauca nauigia, adhuc tanquam nubeculæ aut extantia procul ſaxa in conſpectum venerunt. Poſtquam propius acceſſere, monuit gubernator militarem ſpeciem ſibi videri; niſi forte peiratica claſsis erat illam oram populatura. Nihil tutius quam ad terram, quamuis ignotam, nauigare. Sed prærupti in littore montes obſtabant; ad quos inter breuia non poſſet ratis accedere, neque ſi acceſsiſſes, viam qua eniteretis, per prærupta offenderes. Dum ergo dubitant nautæ, hærentque in vtriuſque contemplatione periculi, iam eos emiſſæ triremes incluſerant. Non deerat Arſidæ animus ſeipſum vindicandi; Sed nauigantium legem huic ſubinde timidi nautæ monſtrabant. Imminere in defenſione exitium. At demiſſis antemnis ſi dederent nauem, mitioris exitus ſpem offerri. Quippe ſi à legitimi exercitus militibus capiebantur, parum damni deditos manere, ſin prædones illi erant, ſpolijs certe & facilitate eſſe placandos. Hæc Nautæ remigeſque Arſidæ memorabant, qui cum tardius deditionem annueret, ipſi ſuo auſpicio antemnas deducunt, ſublatis quoque remis opperientes venientium arbitrium. Vbi autem aduerſæ triremes obnoxiam ratem ſibi harpagine iunxerunt,

placi-

placide cœperunt explorare, qui homines aut vnde nauigarent. Omnia nautæ ſimpliciter retulerunt: ſe ex magna Græcia nauigare Maſſiliam, ab externo homine conductos: Arſidamq; monſtrabant. At ille interrogatus cum perplexius reſponderet; ſcilicet quibus loqueretur ignarus, ſuſpicionem hoſtilis animi fecit. Captus ergo, & in aliam nauim delatus eſt, iuſſique qui eum vexerant, cum nauigio ſuo ſequi. Nihil tamen vltra nocebant, idipſum humaniter excuſantes, quod eum veherent ad ſui Præfecti colloquium. Haud procul prætoria nauis extra remigum operam velis tumentibus veniebat, in quam producto Arſidæ Dux militum occurrit, dataque dextera Græcis verbis vetuit, ne quid durum expectaret: Sed ita eſt, inquit, ratio belli: Excutienda ſunt omnia: Neque occupandi tantum hoſtes, ſed plerunque etiam ex amicis ignotiſve informamus conſilia. Quod ſi ipſe ad tuam nauem iuiſſem, illic habita quæſtione, nulla per me fuiſſet, ſi quo properas, mora. Arſidas in tantæ humanitatis ſermone confidentiam cum ſumpſiſſet, qua licuit cuncta profeſſus eſt: ſe Siculum eſſe; & in Galliam ad amicum ire dixit: Sperabatque ſe confeſtim dimittendum. Sed præfectus audito Siciliæ nomine hæſit intentius; ſciſcitatuſque quid illi in Gallia commercij eſſet: Nolim, inquit, tibi durum videri, ſi hodie tibi cœnam, hoſpes, exhibeo. In Prætorio meo dormies, quanto omnes poterimus officio cultus. Magni Regis miniſter ſum, qui cum exercitus robore haud procul inſequitur. Huic ego cras te ſiſtam. Nam amabit videre ex Sicilia venientem. Et forſitan erunt quæ ex te cognoſcat. Humaniſſimum autem Principem vidiſſe, etiam in Fortunæ beneficijs numerabis.

bis. Nouerat Arſidas non conducere negocio ſuo, vt fruſtra repugnaret. Hinc enim & ſuſpectior eſſe poterat, & duriorem habere cuſtodiam. Ergo lubenti ſimillimus, omne ius ſui penes Præfectum eſſe reſpondit. Captum hominem, & maxime innocentem, nullius conſpectum oportere defugere.

Poſt hæc vtrimque verba, per varios ſermones in hilaritatis ſpeciem vultus & animos coegerunt: hic, ne Arſidas timeret; ille, ne videretur auerſari eiuſmodi captiuitatem. Multa igitur audiebant inuicem, rogabantq; & beneuolentia quæ ſimulationis fuerat, paulatim ſyncerius vera colloquendi voluptate vtrumque perſtrinxit, ſic natura mortalium inſtituta vt liberalibus ingenijs ſit facilis conciliatio. Et Arſidas quidem, licet captus, atque à ſuo curſu tardatus, tamen quod in alio feciſſet in ſe factum haud ægre ignoſcebat: præſertim in cuſtodia humaniſſima non amplius vnam noctem morari propemodum rogatus; Ipſe vero Præfectus homini innocenti indulgebat, vt deinde amicus poſſet dimitti. Cum igitur ambo ſederent in puppi, & aliqua de mari, ventiſque, & triremium generibus eſſent loquuti, tandem Gobryas (ita Præfectus appellabatur) blande de Siciliæ rebus & ſoli genio Arſidam percunctatur. Ille ciuilia ſtrictim bella recenſuit, armatum occiſumq; Lycogenem, ſenectutem Meleandri, & quæcunque abſque Poliarchi mentione poterant dici. Nam ſolerter abſtinebat hoc nomine, ne de eo cogeretur apud ignotum loqui. Delectatus Gobrias non ignobili narratione, & æquiſſimo exitu belli, cum deinde Arſidas rogaret nomen Regis, cuius conſpectui ſeruabatur, etiam cui regioni imperaret, & quid ſibi vellet claſſis armata; paulum

in ſe cogitatione ſeductus eſt; Nam & rependere hoſpiti vicem, & ſuæ etiam gentis caſus referre geſtiebat. Itaque, licet rara ſunt, inquit, inter nos commercia, quæ nempe ſoli mercatores faciunt; de ciuilibus tamen malis quæ Siciliam vexauere, pleraque audiueramus. Sed mercium nulla celerius quam veritas nauigatione corrumpitur. Multa incerta, multa illis contraria quæ nunc à te accepi, nobis fama attulerat. Neque viciſſim dubito quin & ad vos noſtræ gentis diſcrimina, & veluti fata, aliquo rumore peruenerint; ſed vel audacia narrantium vel ignoratione libata. Quod niſi te vererer longiori ſermone conficere; non hæc modo quæ rogas exequerer; ſed repetitis altius rebus, mei Regis cunabula, dignam hiſtorijs materiam, exponerem. Solicitauit Arſidam inſignis narrationis materia: &, ſi Gobryæ vacaret, hæc ſe auidiſſime accepturum reſpondit. Et Gobryas: Audies ergo rem dignam veſtrorum Græcorum ingenijs. Multa enim inter nos fortium hominum facta ſunt, haud illis imparia quibus nobilitantur gentes, quæ litteris ipſæ ſe celebrant. Sed ſola ſunt Druidum carmina, quibus rerum fortuna noſtrarum perennet: Neque illa ſeu lignis ſeu ceris impreſſa ſunt. Memoriæ iuuentutis commendantur; & ex cantantium ore virtutes maiorum agnoſcimus. Sed ne queſtibus onerem noſtros mores; præſtat (hoſpes) quando ſic iubes, promiſſam narrationem nunc aggredi.

Regnabat apud nos Britomandes, adhuc gratum gentibus noſtris nomen, bello optimus, & artibus pacis. Interfatus Arſidas loquentem; Mihi Regem memoras prius, inquit, quam cui regioni imperauerit. Quamquam ex tuorum ſermonibus vos Gallos eſſe

conij-

conijcio. Recte mones, ſubijcit Gobryas. Maximam Gallici littoris oram, quæ inter Alpes Pyrenæoſque montes mari alluitur, tenemus: Mediterranea verſus, porrecti in longum, qua Rhodanus, & ſupra hunc Araris, nobiles amnes, pinguiſſimos campos interſecant, pars eſt Galliarum eximia. Lætus frugibus ager, & validiſſimo populo grauis. Obſtupuit Arſidas ad Araris & Rhodani nomina, quæ gentilia Poliarcho flumina eſſe, Argenide docente cognouerat. Sed vt illum Gobryas vidit ſuſpenſo ſupercilio hærentem; Forſitan, inquit, iam quid parem intelligis, & hęc fruſtra apud ſcientem narrauero. Dic enim; Ecquid in Sicilia auditum de regiæ noſtræ rebus? Tum Arſidas; Imo, inquit, & plures in Gallijs Reges eſſe accepimus; & ſi quid de ijs affertur, inſtar auræ vel nubeculæ eſt, quæ non ægre ignaros prælabitur. Quippe antea pauci vltro citroque mercatores commeabant: & hos ipſos noſtrarum ſeditionum atrocitas exegit. Segnitia autem noſtra eſt, quotquot Græcis ingenijs viuimus, ne diligentes vulgo ſimus in gentium factis quæ ad Septentrionem vergunt: niſi quando cum exercitu finibus veſtris vos egredi fama eſt, & timetur publicæ libertati. Ne dubita igitur hoc quicquid eſt ignaro & cupido memorare. Et hæc ille dicebat: non omnino Gallicarum inſcius rerum; ſed ne Gobryas, quid is ſciret neſciretve interrogando, à narrandi tenore deflecteret. Iam enim auditis Rhodani Ararîſque nominibus, illam Galliarum hiſtoriam auidius, & tanquam rem ſuam agens, quærebat excipere.

Tanto igitur populo (inquit Gobryas) iure paterno Britomandes imperabat: cui filius erat & ipſe Britomandes appellatus: ſed poſtquam

quam euaſit in virum, tot morbis conflictatus, vt animi vires continuus dolor abſumeret. Duxit tamen vxorem ex cognatis fœminis vnam, cui ſatis haud dixerim plus ornamenti pudor muliebris dederit, an pietas, an digna fortiori ſexu prudentia. Timandra appellatur. Britomande patre elato, tanquam iiſdem fatis noſtra fœlicitas occubuiſſet, omnia in peius ſublapſa ſunt. Nouo in Rege nihil paternum agnoſcebamus, præter pietatem & nomen. Erat inter Proceres potentiſſimus Commindorix, nobilitate & opibus ſupra priuatum: denique qualem modo narrabas fuiſſe Lycogenem. Is ſub ſene Britomande vtcunque tanti Regis terrore coercitus fuerat. Apud filium vero prudentiæ & fortitudinis opinione adeo omnia potuit, vt illius nomine ipſe regnaret: multum Timandra indignante: quæ ad patrios auitoſque animos virum non ceſſabat impellere. Sed ille imbecilli lenitate ingenij, omnia vxoris conſilia mox ſubdole exploranti Commindorigi credebat. Nos à proſpera ſorte deiecti cui ſenior Britomandes regionem aſſuefecerat, ad buſtum illius, tanquam Herois, conueniebamus frequentes: ſpecie pietatis: re autem, de gentis noſtræ more, illic capturi oracula: ſi qua ſors, ſi qui Dij viam monſtrarent ad Commindorigis perniciem. Hunc enim odiſſe in pietatis parte plurimis erat: Maxime poſtquam regnandi cupiditate ardens natum ex Timandra puerum (proh facinus!) nutricis opera dictus eſt confeciſſe. Cur non eodem exitu rapta Regina ſit, haud facile ſcias: An venenum, atque inſidias, ſuſpicioſa diligentia ipſa vitauerit, an ille infra curam habuerit mulieris vitam. Supra omnia Deum cura id factum exiſtimo: qui tyrannos ſæpiſſime excæcant,

vt

vt anxia & ſuperſtitioſa ſæuitia ſecuritatem quærentes, vera & certa pericula non cognoſcant, aut timeant.

Cum ſecundo Timandra ventrem ferret, miſeræ proli timens deſtinatæ prius ad mortem quam ingreſſa vitam eſſet, obſtetricem, & matronarum ſibi familiarium duas, (quarum alteram haud pridem, eadem Regina conciliante, habebam vxorem) mature ambire inſtituit. Ab his Regina flagitabat, vt ſi marem peperiſſet, alieno fœtu ſuppoſito, legitimum furto ſubducerent. Illæ quandam ex agris matrem familias, meę vxori notiſſimam, in conſilium allegant, quæ puerum alere poſſet; Sicambre appellatur. Ea cum viro (nam & ipſius opera neceſſaria erat) Dijs omnibus deuincta rem habere ſecretam, à mea vxore, dum Regina pareret, in Aulam deducta eſt. Nullæ niſi ex conſcijs in cubiculum admiſſæ. Et Dij fauerunt. Timandra marem enixa eſt; puellamq; regijs cunis fraus mulierculaRum impoſuit. Quem Reginæ tunc fuiſſe ſenſum exiſtimas? Pariendi anguſtiæ erant, fœtum quem tot doloribus matres emunt, pro munere ducebat eripi ſibi: & ſæpe audiui ab ipſa, nihil formidoloſis animum tetigiſſe, quam ne infantium vagitu, aut timiditate mulierum, proderentur conſilia. Quamquam tamen & curis & morbo ægerrima erat, Sicambrem, cui infantis inter tumultum aſportandi prouincia erat, ſubmiſſa voce affata eſt. Per patrios Deos ſine te exorari vt mihi fidelis ſis; ne dum alios fallere ſtudeo, ipſa interuertar prole mea. Nam quemcunque volueris, hunc me pro meo oportebit agnoſcere. Ad hæc mulier; Dij, Regina, quos inuocas, effecere, ne in cuiuſquam poteſtate ſit, tibi hac fraude quam times illudere. Adeo corpus infan-

infantis haud vulgari aut mutabili nota inſigne eſt. Simul obtulit nudum; oſtenditque paulo infra ceruicis exitum tanquam ſpicæ figuram ardenti purpura expreſſam. Eadem ſpecies in crure dextero rubebat. Et cauſam fœlicium macularum dederat ipſa mater, forte cum pedes in agro ſpatiaretur, ſubito timore perterrita ad turbinis ſonum, qui ingentis campi meſſem cedentibus ſpicis percurrerat. Timandra ſuauiſſimo pignori; poſtquam oſculum tulit; Fuge, inquit, mi pupe, regiæ paternæ periculum. Fuge, mi Aſtioriſtes (ita enim de ataui nomine appellari te volo.) Dij faxint hos maturus vlciſcaris, qui non ſinunt tuam infantiam inter mea vbera eſſe ſecuram. Iterum repetito oſculo fleuit; Statimque receptum infantem Sicambre obuoluit faſcijs; & poſtico ad id ante præparato, ſe ab Aula proripuit. Tum vero in humum collocata eſt illa, quam in regij ſanguinis fortunam adoptabant, puellula: & vocatus ad ſobolem agnoſcendam Britomandes, cum Commindorige intrauit, ſuſtulitque alienam prolem in ſinum, affectu decepto; quam vbi commendauit nutricibus, ſolatuſque puerperam eſt, Dijs gratias habiturus ad templum diſceſſit, illis quidem maiori beneficio quam credebat obnoxius.

Sicambre, cui gnati fortunam Regina crediderat, mediocris ſortis mulier erat, quia neque apud illuſtres ſatis infans latuiſſet, neque tenerrimo corpori in egena familia ſatis potuiſſet ſperari ſubſidij. Illa conſcium maritum adduxerat, (Cerouiſtus nomen eſt) cui haud procul regia tradidit ſanctiſſimum pignus, & portare molliter rogauit. Huic miſericordia, & ſpei magnitudo, ſatis alumnum commendabant. Igitur diuerſus ab vxore, ne quid

familia ſuſpicaretur, ad prædium ſuum iuit. Agrum enim ſatis amplum colebat ad Rhodani ripas, nulli oppido contiguum; & ſanctitatem familiæ ruſtica ſimplicitate ſeruauerat. Vbi domum peruenit, mentitus abiectum ſe infantem in ſyluæ vicinia ſuſtuliſſe: redeunti haud multo poſt vxori occurrit, coramque ſuis rogat, vt miſerrimis labellis velit vbera admouere, nondum ſcilicet à filio oblectato arentia. At mulier, tanquam ignara fabulæ, cuncta anxie rogabat, qui parentes infanti, quod miſero fatum, aut cur proiectus eſſet vultu tam lepido, nihilque in eo à ratione humani corporis errante natura. Is nihil ſe præterea ſcire finxit, quam quod in biuio ſyluæ, ſolis paſtoribus aut venatorum ſtudijs cognito, iacuerat vel inhumana vel miſera poſitus manu. Suſcepit inter hæc Sicambre vagientem; queſtuſve & lachrymas dato lacte compoſuit.

Ita cunas regius fętus, pro claritudine quidem generis exiguas, ſed vt tempora erant, fœliciter nactus, vbi ingredi potuit atque fari, cœpit in aliam ſpeciem creſcere, quam quæ ſolet in eiuſmodi patrum familias domibus videri. Viuax indoles erat, nec venuſtiſſimo corpori impar: Præcipue Cerouiſtus, & Sicambre, conſcientiæ & charitatis ſtimulis cuncta in eo mirabantur, impoſitoque à Regina nomine, quod multorum Principum fuerat, appellabant Aſtioriſten. Sed Reginæ vix hæc tuto poterant nunciari: quam vt plurimum ſemel in menſe Sicambre ad coniugem meam veniens furtiui colloquij lætitia reficiebat. Nam homines ruri aſſueti ſæpius in Regia cerni timebant: à conſcijs quoque matronis identidem admoniti, vt quam maxime ſuſpiciones vitarent.

Ver-

Vertebatur ſeptimus annus, cum Regina tenendi filij deſiderio victa, me quem ſuæ domui Præfectum fecerat, his verbis compellauit: Non meruiſti, Gobrya, vt tuam fidem muliebri leuiorem exiſtimem. Coniugem tuam diu eſt quod ſummi arcani arbitram habeo, & ſilentio quod præſtitit meis rebus primam hanc gratiam referam, quod conſcientiæ etiam tuæ deponam meas curas, aperiamque pulcherrimum facinus: in quo tegendo, mea & Galliarum ſalus ſtat. Sciſne, Gobrya, quid te iam velim? Nihilne te vxor rerum noſtrarum edocuit? Ego præterquam quod rei expectatione eram tactus, adhuc ſimplicius vultum figebam, vt integram accepti ſecreti gratiam ſibi Regina habere me crederet: & præterea vt fidem vxoris commendarem: quæ vtique neque rem ad me detulerat, neque tamen in totum fefellerat conijcientem aliquid magnum agi. Tunc vero Regina non liberius modo, ſed & ſuauius rem totam effata eſt: Qua audita, nihil tam grande ſuſpicatus contremui: & paulatim per narrationis ſeriem redeunte animo, laudaui maternam pietatem, aſtumque vtilem regno, cui tyrannus imminebat. At illa; Nunc tenes quo loco ſit fœlicitas mea. Tot opibus, tot honoribus culta, ſolatium quod priuatæ matres habent adhuc neſcio. Seruemus Dijs volentibus, Gobrya, hoc ſenectuti noſtræ præſidium, hanc parricidæ Commindorigi perniciem. Tantum Superi velint, vt creſcat auo quam patri ſimilior. Intelligo nihil auſpicatius eius moribus eſſe. Vultum quidem aliquoties vidi: dum cum ſua alumna in templis ex compoſito producit. Quam autem miſerum credis, vix conſpectum vnicæ prolis tuto poſſe vſurpare: & penitus colloquia eſſe ſublata? Tu ſo-

des ad domum in qua alitur proficiſcere. Nam facile aliquid in viæ cauſam effinxeris. Voluptatem mihi debitam tibi credo; eam ad me pro parte perueniſſe arbitratura, ſi te mandata ſuauitate expleueris. Mihi deinde bona fide referes de indole pueri quod licebit conijcere. Forte etiam cum Sicambre aliquid comminiſceris, quo eum ſine ſuſpicione poſſim perfunctorie ſaltem amplecti.

His à Regina dictis, gratias, vt oportebat, egi, quod in tantis arcanis mea præcipue opera vti vellet. Sponte eram à Commindorige auerſus; & hac tantæ factionis dulcedine, facile pericula contempſi, quæ illa ſpes, & conſcientia, afferebat. Igitur poſtero mane egredior in agros, monſtratamque à ruſticis viam tenens, ad villam peruenio; Cuius ambitum poſtquam intraui; in area, qua ruſtica armamenta cum aratris iacebant, video puerorum aliquot chorum, inter ſe ſimplici temeritate ludentium. Propius ego acceſſi; ſi illo forte cœtu itineris mei cauſam offenderem. O hoſpes! Non authore, non indice illic opus. Tot heroum ſcilicet ſtirpem ſatis efficax natura monſtrauit. Alij ruſtico vel puerili metu diffugiunt, aut timide pectore toto auerſi, me reflexis intuentur ceruicibus. Reſtitit ille, nihil territus inaſſueti hominis vultu. Arcum habebat ætati & viribus parem; cui in terram ſtatuto innixus me opperiebatur. Firmus, & liberalis, totius corporis geſtus. Sufflaua cæſaries, & ipſa negligentiæ opinione melior. Sparſa enim non ceruicibus tantum, ſed per incenſam ludendi impetu frontem iacebat. Oculus inter iubentis mulcentiſque aciem; os, ſupercilium, genæ, qualia in Cupidinis ſignis aſpicimus. Ego ſubita veneratione exhorrui, & breuiter Deos precatus, vt donis

fauc-

fauerent, timui tanquam puero priuatæ ſortis loqui. Sed ne ſcenam turbarem, ex equo tantum deſilui, rogauique quid parentes agerent, aut ipſe valeret. Ille patrem cum familia ruri opus facere reſpondit, matrem vero domi eſſe; eamque ſe, ſi iuberem, prouocaturum. Facies vero, inquam, ſuauiſſime puer, &, niſi moleſtum eſt, ego te quoque ad fores comitabor. Ducere ergo cœpit, rogatuſque per iocum in quas feras ſuo arcu vteretur; prorſus innocenti ingenio; Nondum, inquit, mihi lupos inſectari cum noſtro Sticho & Ambirino, pater conceſſit: In annum adhuc vnum diſtulit operam meam; & multum tibi debebo, quiſquis es, hoſpes, ſi numerum dierum mihi referas, qui annum conſtituunt. Iam enim aliquoties ſenſi, me, quia puer ſum, nec ſpatia temporum noui, eiuſmodi promiſſis eſſe fruſtratum. Riſu ego pleniſſimus; Fruſtra, inquam, hoc rogas. Nam nec memoria tibi ſufficiet tanto tempori obſeruando quantum à me deſtinari efflagitas. Imo (refert) mihi dari calculos vellem numero dierum pares. Reponam in abdito: eximamque quotidie ſingulos, vt cum anno finiantur. Amplectebar animo puerilem ſolertiam. Veſtigia autem ex compoſito premebam, vt diutius lepidiſſima contemplatione perfruerer. Sed Sicambre, neſcio vnde admonita, eſſe aliquem qui ſuo filio colloqueretur, foras exiluit; &, vt tanto depoſito timebat, vultu ſolicitudine vario ad nos delata eſt.

Vt vero me agnouit; dubia adhuc an ſcirem cuius ſtirpis puero loquerer, aut quæ omnino fortuna mihi ad ſe viam præiſſet, me recepit ſub tecta, perplexe de cauſa itineris rogando, & quid mea coniux valeret. Sed poſtquam conſedimus, riſu inter dubia verba

pendente: Multum eſt, inquam, quod de vxore mea querar, niſi in te recipis crimen, faterique te magiſtra eam didiciſſe quam alta taciturnitate ſimulatio obeunda ſit. Neutri quidem, quod iam pupum iſtum noui, habeo gratiam, quæ pertinaciter ſiluiſtis; ſed ipſi Reginæ, cuius iuſſu vos inuiſos; tecum quoque exacturus, qua commodiſſime ratione ipſa implere auidum pectus eodem ſolatio, poſſit. Nam quod aliquando in templis eum videt, parum eſt ad deſiderium matris. Vult amplecti, vult loqui, mentem denique ſaltem ſemel ſatiare propiori dulcedine. Sicambræ facile fuit excuſare ſilentium. Gratulata deinde eſt, quod Regina profitente ad hoc ſecretum perueniſſem. Denique haud vnicam viam monſtrabat, qua Aſtioriſtes ad matrem duceretur: Sed omnia ſuſpicioſa erant, nec placebant ipſi authori. Diu cunctati, nihil tutius habuimus, quam vt Sicambre, vt poteſæpe apud coniugem meam viſa, in agrum qui ſub vrbe mihi eſt, veniret cum puero; Et Regina in campis ſpatiata, vmbram quæ in prædio meo læta eſt, optare ſe diceret; moxque in ſecreto conclaui non turbatos, non ſuſpicionibus obnoxios amplexus daret Aſtioriſtæ ſuo.

Tempore igitur cum Sicambre conſtituto quo ad prædium meum veniret, rurſus cum puero iocatus ſum, varium ſpecimen futuræ mentis eliciens: Vlnis denique implicui meis tam graui imperio (modo Dei æquo faueerent) debitum Regem. Secundum hæc, à villa in proximum oppidum diſceſſi. Illic exacta nocte redeo ad regiam. Timandræ cum ſingula referrem, ſolum hoc graue erat, bidui adhuc moram promiſſæ fœlicitati interceſſuram eſſe; quo elapſo, cum omnia proceſſiſſent

ſent, veniſſetque Sicambre cum alumno, adfuit & Regina tam exiguo quam fas erat comitatu; & pauliſper in hortis ſpatiata, velle ſe in conclaui acquieſcere vxori meæ dixit. Ducitur ergo in thalamum ſecreto quod agebatur aptiſſimum, vnde loquentis vox non excipi poſſet. Tum omnibus præter conſcios, tanquam Regina ſomnum peteret, dilapſis; intromittitur ex vicino cubiculo fidiſſima Sicambre, applicitumque Reginæ genibus filium tradit. Conceſſerat Regina vt adeſſem, ſed quæ vidi, quæque audiui, nullis verbis, nulla diligentia, digne retulerim. Adeo lætitia, pietas, dolor, flendique & amandi ſuauitas, omnem modum in Regina exceſſerat. Longo ſingultu vocem, & cæterorum affectuum impetum premens, tandem in puerum inuadit: & pene ad vtriuſque pectoris liuorem ligat amplexibus. Nec in vno habitu durans, nunc illum pauliſper ſubmouebat, quo vultum, oculoſque, & totius corporis ſtatum liberiori obtutu ſuſpiceret; nunc ſubita vi amoris repetebat brachiorum vincula, & tot bonis quæ in puero mirabatur oſculum dabat. Quaſi ſua eſſent hæc ipſa quæ cernebat in prole, iam tumidior videbatur; iam, opinor, vltorem hunc deſtinans, incipiebat Commindorigem præcipiti voto deſpicere. Rurſus amor, ipſo furto incitatus, feſtinanter ſua felicitate fruebatur: ſimulque cogitatio receſſuri mox gaudij inſanientem cogebat in lamenta. Quid multis? Nemo noſtrum tam altæ & miſerandæ pietatis ſpectaculo non lachrymas dedit. Sed intererat neſcire puerum quantus eſſet. Nam nec ſilentij fidem promittebat hæc ætas: & ſi illa immature emerſiſſent, certa erat à tyranno pernicies. Itaq; inter blanditias quas gnato Timandra ingerebat, nulla verba adhibuit,

quibus is ſciret, vel Reginam eam eſſe, vel matrem. Sed perculſus ſpecie exultantis gementiſque mulieris, inaſſuetis præterea oſculis fatigatus, cum denique illachrymari omnes videret, aliquantulum fleuit, & neſcius cuius in amplexibus eſſet, eam tamen veluti iubente natura breuibus vlnis cinxit. Sed illorum ſimplicitas annorum, longæ curæ aut prudentiæ exors, facile ab ea intentione ſe ſubduxit, cultuſque Reginæ, quales ante non viderat, cœpit puerili contemplatione luſtrare. Lectuli præterea, & ſtragula, tum quicquid ornatus in cubiculo erat, omnia oculis illis noua, per ſingula euntem morabantur; Vt nos quoque tam innocenti ludo in amorem & pietatem rapti, illius oculos atque geſtus dulciſſima imitatione ſequeremur.

Dum his rebus abripimur, interim hora effluxerat, neque oportebat Reginæ comitatum aliquid noſtra mora ſuſpicari. At illa non auelli ſuſtinebat à filio donec ſpe rediturae lætitiæ ſibi impoſuit, & ingenti ſuſpirio concuſſa auertit ſe à puero, eumque abduci imperauit. Spes autem ea erat. Volebat me cum comitibus aliquot, mei tamen conſilij ignaris, ad domum Sicambres peruenire, ſeu venationis ſpecie, ſeu quid aliud videretur commodius, illicque Aſtioriſtæ indolem, atque formam impenſe laudare; eum denique à parentibus palam petere, quem domi alerem inter vrbanas diſciplinas. Non enim eum agris videri aut ſolitudini natum. Oportebat deinde reluctatam aliquandiu cum viro Sicambrem conſentire. Poſt hæc puer adducendus in vrbem tradenduſque coniugi meæ erat, tanquam ad miniſteria illam ætatem decentia. Sic illius moribus eramus præfuturi: & ille non

non tumultuario aut breui conſpectu Reginam expleturus.

Sed illa, mi hoſpes, conſilia, atrocior fortuna peruertit. Vix enim ab eo colloquio triduum erat, cum Cerouiſtus ille Sicambres vir intrauit noſtrum lumen veſtibus ſciſſis, omnibuſque ſummi doloris indicijs funeſtus: Vtque me vidit, nihil diſſimulato planctu verberans vtraque manu pectus; Dij, inquit, nos perditos, ò Gobrya, voluere. Aſtioriſtes nocturnis graſſatoribus præda, an, aut vbi viuat; incertum eſt. Abuexit hunc proxima nocte armatorum violentia, qui ſpoliatis penatibus meis ſubiecere denique ignem. Neque noſtra tantum tecta hæc peſtis conſumpſit. Acta eſt præda ex vicino omni agro; Et ego illi turbini ſuperſtes, non potui veſtigia ſeruare impiorum: quia celeriter trans Rhodanum aliquot ſcaphis delati ſunt. Quid vero me facere, quoue conferre, nunc authòr es?

Hæc narrante Gobrya, penitus Arſidas, tanquam in cladis & iacturæ parte eſſet, expalluit; indignum fuiſſe facinus proclamans, ſubindeque interrogans, an ſic puer perijſſet. Quippe maiora de eo expectabat, nec à negotijs quæ tunc curabat aliena. At Gobryas; Multo, inquit, frigidior ad nuncium illud fui, quam te nunc, hoſpes, video eſſe. Segnem tamen eſſe non ſiuit tumultuarij mali præcipitanda curatio. Itaque homini imperaui, vt inutilem gemitum paulisper ſupprimeret, mihi quicquid contigerat prolixius memoraturus. Auditis omnibus, varia animo verſabam: vnde prædones eſſent, conſultone incidiſſent in puerum; qua celeritate, qua manu perſequendi; denique an deferri ad Reginam hæc clades deberet. Sed hæc poſtea commodius narrauero. Video enim ad cœnam tempus eſſe, quam

corrumpi iam aliquoties miniſtri monuerunt. Atqui, refert Arſidas, hilarem conuiuam non habebis, niſi me ab hac ſolicitudine abſoluis; quo ſucceſſu dolueris, quodve Reginæ ſupplicium de prædonibus datum. Paruit Gobryas flagitanti; raptimque edocuit, nihil ſe aut Reginam ad luctum aut diligentiam reliquiſſe, quamuis & ſecreto gemebant, & prætexto alio quærebant in latrones. Cæterum rapto puero nihil in ijs fuiſſe auxilij. Nam neque repertos qui eum abuexerant; neque ſuperfuiſſe veſtigia quibus ipſe vlterius quæreretur. Ergo Reginam hoc quoque tunc facinus aſſcripſiſſe Commindorigi; ita meritis qui per ſcelera viuunt, vt non ſuorum modo facinorum, ſed & interdum alienorum infamia laborent. Poſtea liquidius eſſe reſcitum, prædones in Allobrogum montibus, quo minore inuidia in alieno ſolo quam in patria peccarent, facta manu Rhodanum tranſiuiſſe; ſpolijs deinde onuſtos, poſtquam in ſuam ripam relati ſunt, diuiſis manubijs agmen ſoluiſſe, ne multitudine proderentur. Ita perijt ſcitiſſimus puer, inquit, & propemodum in amiſſi deſiderio mater.

Adhuc confuſior Arſidas; Videor, inquit, magni ædificij apparatum ſomnio conſpexiſſe: quod poſtquam artificum manibus creuit, marmoribus & picturis inſigne, vno hominum me à ſomno excitantium plauſu perierit. Sic poſteaquam puerum ſeruauiſti, poſtquam perduxiſti ad annos quibus promitteret ſe non fruſtra ſeruatum, ſubito eximis nobis. Sub hæc verba, aſperius intra ſe indignatus, ridebat tacite imprudentiam Gobryæ, qui tot verbis tantam ſcenam apparaſſet, in qua nihil deinde ageretur. Nec Gobryam latuit hominem eſſe commotum. Itaque vt hoſpiti vultum

reſti-

reſtitueret; Si hilariter, inquit, cœnas, reducam deinde puerum, matrique ſiſtam incolumem. Mutatus ad hæc verba eſt Arſidas, qui altiori ſpe, quam Gobryas credebat, rei exitum fœlicem optauerat. Cum vero ſe ad menſam componerent, excuſauit hoſpiti Gobryas, quod in medio lectulo accumbere iuberet ex Druidis vnum. Ita Gallorum religionem ferre, vt hoc hominum genus ſiue in ſcenis ſiue in conuiuijs honoratiſſima occupet. Supra hunc vatem Arſidas; infimo Gobryas loco accubuit. Cœnantibus multus ſermo de Druidis fuit: dubitante Gobrya, vtrum plus Arſidas ſcire, an narrare vates vellet. Qui vbi ſe non in Gallicis modo ſacris regnare, ſed diſceptatores litium eſſe, totamque ab ſuis præceptis iuuentutem pendere memorauit; magnam quoque apud ſe poeſeos, tanquam diuiniſſimæ artis curam eſſe, lentis & grandibus verbis monſtrauit: in eo ſermone diutius hærens, vt aliquid rogaretur recitare. Quod vt Arſidas ſenſit, coegitque volentem, retulit ille verſus, à ſe non pridem, vt aiebat, conſtructos; quibus Deorum æquitas celebrabatur, qui diu lædi ſe paſſi, tandem ex dignitate deſæuiunt.

O fontes animæ; quarum veſana laceſſunt
Facta diu Superos; lentum ne ſpernite Numen,
Ne, miſeræ, tardoque graues examine pœnas.
Sera licet ſint tela Ioui, nec protinus omne
Ad ſcelus armato turbet ſua ſydera nimbo:
At vigili ſtat mente memor; pænaſque merentum
Annumerat Nemeſi iuſta Themis ardua cura.
Hinc lethi innumeræ facies, & funere peior
Mens ægra, atque alta diuulſo in pectore diræ,
Hinc nulla fluuijs ripa; & victricibus vndis
Spumeus in medias Triton venit altior vrbes.
Quid memorem verſis exutis meſſibus agros,

Ventorum ſeu vulſit hyems, ſiue agmine fœdo
Denſus aper ſtrictis effodit pabula roſtris?
Quid cum ſæua lues circum tabentibus auris
Inſpirat celeres per membra furentia mortes?
Aut pater Armipotens medijs incendia fundit
Gentibus, & ſaturas reſtinguit ſanguine flammas?
His Superum vindicta modis (ne tarda queramur
Supplicia, & faciles violari crimine Diuos)
In meritas ſæuit gentes, & ſæcula cunctis
Exhaurit fatis. At nos miſerabile vulgus,
Ignari quæ tela ſonent, cur turbidus æther
Æſtuet; vnde anni fragiles, & rara ſenectus,
Naturam, & caſſi damnamus corporis artus,
Fortunaque vices. Nihil heu Natura, nec artes
Peccauere Deum. Sed nos cunctantia fata
Vrſimus, & cæcas peccando accendimus iras.

Cœna, vt bellum & maria ferebant, eleganter exhibita; Tempus eſt, ait Arſidas, ſcrutari omnia trans Rhodanum; & ex latebris Principem veſtrum eximere. Tum Gobryas; Strenue factum à nobis; & tunc omnia fruſtra ceſſerunt. Quatuor totos annos amiſſum defleuimus. Quinto anno neceſſarium in Allobrogas bellum fuit; quod de finibus diſceptarent, imminerentque fœlici viciniæ. Parum intereſt illius belli caſus te ſcire; præſertim quæ tumultuarijs & obſcuris manibus geſſimus. Vna fuit acies iuſta, qua profligati Allobroges caſtris quoque exuti ſunt. Noſter exercitus diues præda, vix captiuos capiebat, vix ſpolia; torquibus armilliſque ex auro (vt mos Gallorum eſt) in illa ſtrage innumeris. Tres fuerant Allobrogum Reges prælio illo fuſi: Inter quos fama & dignitate præcipuus Aneroeſtus appellabatur: Cuius tentorium dum victores deſpoliant, quidam miles in illius veſtibulo adoleſcentulum egregiæ venuſtatis

con-

conſpicatus, cætera præda neglecta, eum habere concupijt. Is maioribus quam pro ætate ſpiritibus gæſa quaſſabat, abnuebatque ſe viuum capi poſſe. Nec violare tenerum corpus miles ſuſtinuit; ſed ſodale aduocato circuiuit pugnacis pueri terga. Ita vix demum lacertis occupatis, à frendentis manibus tela excuſſa ſunt. Videbantur indignæ vinculis manus, & fraus ab liberali indole timeri vix poterat. Si itaque promitteret non fugere, pollicentur, nullis ſeruitutis notis aſtrictum, comiti quam captiuo ſimiliorem, ſecum iturum. Is vultu tanta clade non deiecto, haud ſe Dijs repugnaturum dixit, quibus ſua captiuitas placuiſſet; nec ſecius fidem quam antea libertatem culturum.

Non ſine numine Deum fuit, quod tantopere militibus puer placuit. Abuexere iam volentem; & inuidiam timentes, non à multis eum conſpici paſſi, iam non procul vrbe regia aberant, cum in me inciderunt. Si qua fides, ſtupui in adoleſcentuli vultu; illoſquè auidiſſime percunctatus (nam nec mihi erant ignoti) vnde hæc præda, & an venalis eſſet; Retulere, hunc ſe inter captiuos eximium, Commindorigi donum ſeruare. Credo veritos ne illum mihi depoſcerem, obieciſſe Commindorigis nomen. Scis Gallorum ſagula totum corpus non tegere. Itaque dum intentius in eius contemplatione hæreo, & Dij neſcio quid animo meo grande magis magiſque ſubijciunt, forte flexit ille ceruicem, meque momento temporis nimio gaudio imparem propemodum confecit. Nam quid loquar fœlicitate illa dignum? Prodidit, mi hoſpes, regij ſanguinis notas, illam, inquam, naturalis purpuræ ſpicam, quam in Reginæ filio, vt antea monui, fata expreſſerant. Loqui non

pote-

poteram in impetu exundantis lætitiæ. Sudor quoque & ſubita veſtigiorum infirmitas, adhuc dubia & anxia vota pulſabat. Tum præſides gentis Deos tacite veneratus, vt adeſſent ſpei tantæ; Egregium mehercule munus, inquam, Commindorigi inueniſtis. Sed videte, Commilitones, num Reginæ non aptius tradi poſſit. Adhuc ætas eſt non turpis gynæceo; memorque aliquando per quos Dominæ fuerit traditus, fortaſſe deinde vos prouehet. Nam & Commindorigi hunc ſi datis, tamen ad Reginam perueniet. Commindorige hanc muneris gratiam apud illam occupante, quæ jam veſtra, ſi ſapitis, erit. Milites pauca inter ſe colloquuti, agunt gratias quod eos conſilio iuuiſſem: cupere quoque ſe mea opera intromitti ad Reginam. At ego non id tantum in me recipio, ſed chariſſimæ prædæ timens, auidus quoque certiora cognoſcendi ex puero, eos ad cœnam voco.

Poſtquam domum peruenimus, leniter adoleſcentulum cœpi affari, & rogare quod ei nomen eſſet. At ille, ſe Scordanem in prima captiuitate appellatum, in iſta ſecunda adhuc neſcire, quod ſibi domini nomen imponerent. Tu igitur, inquam, iam antea ſemel captus? Certe, ſubijcit ille. Vnde autem, mi puer? & quod tibi primum nomen? Ex ædibus patris (ait) obſcure memini me adhuc imbecillem, armatorum violentia fuiſſe direptum. Nec quid vltra memini, niſi nos ruri habitauiſſe, & me Aſtioriſtem à matre nuncupatum. Sed Rex Aneroeſtus dono eorum qui me rapuerant deinde habuit, inter cuius liberos pene haud diſpari cultu, vel gratia, pulcherrime aliquot annos egi. Voluit quoque in rudimentum militiæ, vt bellum hoc viderem; in quo, heu! & quid illo actum ſit neſcio;

ſcio; & ego iam alia fata, ac vt opinor viliora, exorſus ſum. Sub hæc verba dolore animi turbatus eſt. Sed ego iam certus negotij adoratis numinibus, in quæ potius quam fortunam, referebam rerum ſeriem: Nihil, inquam, ò puer, in te. Dij peccauere: neque fatis ingratus ſis, quæ te in Reginæ familiam aſſerere tot caſibus laborauerunt. Magnæ fœlicitati ſeruatus es, puer.

Impotens lætitiæ eram; & nocte inter maximæ ſpei omniumque bonorum inquietas imagines ducta, militibus ſignifico me ad Reginam ire, illis aditum impetraturum. Cultum ſolito nitidiorem aſſumpſeram, coronamque habebam, tamquam ſacra Dijs facturus; vultus præterea erat inter gaudij ſenſum porrectior; quæ omnia recentis victoriæ excuſabat hilaritas. Inde hoc habitu cum Reginam ſalutaſſem, paululum fallere conſtitui, nec à principio læticiam totam dare. Igitur, Ne mirere, Domina, inquam, hanc animi inſolentem læticiam. Dij arcana vi ſomnij ita me impulere. Forſitan ſuperſtitioſum appellabis. Sed adeo certa fuit quæ dormientem egit imago, vt nec ſomnijs illam annumerem. Ne amplius diſſimulem, vices tuas iam gaudeo. Ita tibi fœlicem hunc diem portendi monſtrauit Mercurius credo, aut ſi quis eſt alius Deorum nuncius, qui venturarum ſpecie rerum ſummos mortalium erudiat. Tum Regina; Quinam autem, Gobrya, hi gaudij montes? aut verius quid inſanis? Videbam (ſubijcio) ſub auroram, cum purioribus ſomnijs tempus eſt, honeſtiſſimæ puerum frontis, his me verbis compellantem; Vade ad Reginam, Gobrya. Nunciabis me ad illam aduentare. Tamdiu expetitum hodie ſecuriſſima ratione conſpiciet. Quis tu autem es? inquam.

Nam neque vultu iſto ac genio, inter te & vllum Deorum prolem diſconuenit. At ille iratior; Adeone Aſtioriſtem ignoras, vt nomenclatore opus ſit? Non nouiſti Timandræ filium, Principem tuum? Illico loquentem agnoui; cumque vano conatu niterer ad amplexus, excitauit animi impetus membra, & per ingratiſſimam vigiliam puerum amiſi. Diuinum fuiſſe præſagium, Domina, illinc intelliges, quod tanquam cogentibus Superis, de euentu nec ambigo, Tenebis hodie Aſtioriſtem tuum. Regina his auditis demiſit in pectus anxium vultum, ruſuſque ſe erigens, adeo nihil lætum oſtendit, vt iam pœniteret me fabulæ. Quid tu me, inquit, rapis in dolorum memoriam? Aut hæc fortuiti ſoporis delira ſpecies fuit; aut ſi quid ſimplicius Dij ſignificant, vita hodie defungar, amplectarque inter manes filij vmbram. Imo, Domina, inquam, niſi mea promiſſa proceſſerint, vel multato exilio, vel quod omnium vltimum, odiſſe me velis. Ibo ad templum, agamque cum Superis vt promiſſa repræſentent.

Tanta alacritate coegi vt ſperaret; protinuſque digreſſus, pro templo ac Dijs meam domum habui, vnde felicitatem expromerem. Milites ergo cum munere ſuo in veſtibulo regiæ conſtituo; per Præfectum regiæ cuſtodiæ familiarem quidem meum, cæterum rei quæ agebatur ignarum, paulo poſt introducendos ad Reginam; Ad quam interim redeo; teneoque ſilentium; ſi quid forte ipſa prior inciperet. Conſtabat eſſe commotam. Nam interdum ambulabat præter ſolitam veſtigiorum menſuram; interdum reſidentem acerrimæ cogitationes figebant; in me denique ſæpiſſime intuebatur; Cum ecce Prætorianorum dux vt rogatus à me erat, intrauit, monuitque adole-

le-

leſcentulum de præda venuſtiſſimum adeſſe, quem duo milites munus Reginæ adduxerant. Perturbatus Timandræ animus, nondum fata, quamquam ſeſe iam explicantia, capiebat. Nec quid maius ſuſpicata, milites iuſſit admitti. At vero vbi cum munere fuerunt in conſpectu, ſuauiſſime hoſpes; ſtupore & affectu creſcente per gradus, vt correpta, vt poſſeſſa diriguit! Spes quam feceram vix paſſa eſt vt audiret ſuum munus commendantes: ſed vltro, periculoſo & temerario impetu, inſpexit in pueri ceruicem, agnitoque natalium ſigno, vt confuſam mentem tegeret, aliquamdiu pallam in vultum duxit: quaſi oculis male eſſet. Obfirmata deinde, os retexit. Tandemque militibus poſt promiſſa & gratias dimiſſis, mihi ſecreto his verbis blandita eſt. O præſtigiator! vigilans ſcilicet ſomniaueras! & quæ vera ſciebas, quo differres gaudia mea, referebas in ſoporis vanitatem! Scis quo modo te vlciſcar? Tardiora præmia erunt; quæ, fateor, debeo tibi ſumma. Referes poſtea, qua ratione in puerum incideris. Nunc illum accipe; & tanquam ad noſtra obſequia inſtituendum ale. Diſciplinis tenerum imbuemus, quæ ſummam ſortem decent. Sine ſuſpicione interim illius aſpectu & colloquijs fruar.

Poſt arcana hæc verba, mihi publice puerum tradit, quem Scordanem appellabamus. Ipſa, quo ſolutius lætaretur, in ſecretum ſecedit. Militibus autem præmia cum fide perſoluimus; regia quidem, ſed non tamen inuidioſa, aut paria dono. Ecce autem in illo ſereno non temnendam vim ſubitæ tempeſtatis. Rex Aneroeſtus miſſis ad nos præconibus, nunciabat; Si quis ſuauiſſimum puerum, ſibique inter filios numeratum, reddere vellet, tantilli capitis pretium talenta centum fore. Perti-

muimus ad illius importunam benignitatem. Nam qua inuidia aut ſuſpicione hunc Regina ſeruaret, quem tam chari ſuus patronus licitabatur? Saltem barbaræ crudelitatis videretur, & hoc gaudium ſeni, & tot bona puero inuidere. An ceſſaturus denique eſſet ipſe Scordanes, ſi ad vires fugiendi adoleuiſſet; aut alijs centum talenta quæſituris non ſe quoque ad furtum præbiturus? Dum hæc timemus, & nec placet cum Aneroeſto paciſci, nec honeſte retineri puer poteſt; fortuna Aneroeſto infeſta illico nobis fauit. In eum ſi quidem ſui ciues inſurgunt. Subitum bellum fuit; exituque cruento in acie ceciderunt filij Aneroeſti, quos duos ſpei eximiæ habebat. Ipſum (quanquam non repertum cadauer eſt) illa ſtrage occubuiſſe crediderim. Et tum quidem qui eum deiecerant, regnum illius tyrannico ambitu ad ſe traxere. Vix tantam Aneroeſti cladem Scordanes viuus tulit. Tanta illi pietatis, ſuæque iacturæ ſupra ætatem cognitio erat. Tamen mora, & (quis puerum crederet?) argumentis demulſimus. Ita redditus ſibi, nobiſque ſeruatus, expectatione celerius, omnem ſui admiratione ordinem, omnem ætatem, in regia compleuit. Seu equitandum, ſeu tela mittenda, ſeu ductus in pariete orbis ſagittas expectabat, ſtatim æqualibus maior, tantus denique erat cui poſſent magiſtri inuidere. Nec ſuperba, aut peruicax naturæ fœlicitas. Amabant omnes vinci, quia prius neminem vlla arte quam humanitate & obſequio ſuperabat. Nihil in colloquendo vrbanius. Cunctis cedere, ambire vniuerſos, fœcundiſſimus ſalibus, quos, ne læderentur cæteri, in ſe primum experiebatur. Adoleſcebant præterea vires; quas durabat lucta & palo, curſu quoque & venatu, domandiſque

iuga-

iugalibus; multa præterea inſomnia; parco victu; & tempeſtatibus anni totius, ipſo vſu, valetudini ſuæ conciliatis. Aui denique ſui (quod ego & Regina præcipue apud nos gaudebamus) exhibebat non indolem tantum, ſed vocem & geſtus.

Haud multo plus ſedecim annis vixerat cum animum illi ac vires maturauiſſe viſa ſunt fata, ne omnes periremus. Quippe Commindorigem ex nimia copia faſtidium ceperat noſtri obſequij. Vltra bonorum patientiam ſæuiebat, ſcelere diuturno audacior, expertuſque quam inulte Britomandes deſpici poſſet. Ad extremum nomen regium haud obſcure optabat, clientum ſuorum vocibus in hac ambitione frequentibus; vt dicerent, langueſcens ſub Britomande imperium, à ſtrenuo homine excitandum. Plus regnum Commindorigi debiturum, quam Commindorigem regno, ſi id ei placeret auſpicari. Parum intereſſe Britomandis ad regia munia inepti, ac præterea virili prole carentis, quo nomine appelletur. Commindorigem non ſolum ex prima nobilitate, ſed præterea virum eſſe. Iamque haud procul ab exitu erant furioſa conſilia. Dicebatur tyrannus agitare, quo tutiſſime munimento Rex cum ſua Timandra teneretur; quæ ad eorum victum vectigalia relinquenda, quis vtrique comitatus, quæve cuſtodia. Adeo denique deſpexerat iacentem Britomandem, vt perplexe auderet ſciſcitari, an relinquere vltro poſſet tam graue & moleſtum negocijs regium nomen. Quippe ratus, multum ſibi deceſſurum inuidiæ, ſi id à volente impetrauiſſet. Laceſſitus indigniſſima voce Rex, tunc quidem tenuit iram; ſed deflere deinde apud Timandram fortunas ſuas cœpit. Illa nihil cunctandum exiſtimans, &, ſi

fata

fata obſtabant, ſaltem fortiter pereundum; Habeo, inquit, quo te ab impio hoſte vindicem, chariſſime coniux. Sed timeo ne me facilitate tua deſtituas, detectiſque apud inimicos machinis, mecum quoque te obruas. At Rex Dijs ſuperis Manibuſque inuocatis confirmat, ſe non tantum ſilentio, ſed etiam auctoritate acceſſurum Timandræ conſilijs. Agnoſcere miſeram mentem quantum ante peccauerit; ſed vi iniuriæ cladiſque quæ inſtabat, iam fortiorem eſſe.

Timandra his verbis lætiſſima; Si fidem ſeruas, ait, die craſtina vel victores dignitatem aſſeremus, vel reges moriemur. Cæterum nemini ipſa in illam noctem communicauit conſilium; niſi quod fidiſſimos aliquot admonuit, vt ad ſe ſub auroram conuenirent. Mihi autem non tantum adeſſe, ſed alumnum adducere præcepit, vultu adeo extra ægritudinem ficto, vt nihil inſolens aut turbulentum conijcerem. Tunc Commindorix venationi operam dabat, tertio ab vrbe milliari; ante biduum profectus in regiam domum, vbi ſaltus, & feræ ſolis Principibus ſeruatæ ſunt. Prima igitur luce coimus ad regiam, vt erat imperatum. Sedecim non amplius eramus; quos ipſa ante Regem conſtituit, omnes ex numero Optimatum, & Commindorigi vel publice, vel priuatim inimicos. Cumque alumnum meum propius iuſſiſſet accedere, ita ad Regem loquuta eſt. Adhuc incerta ſum, Domine, an tuo iudicio crimen ſit, quod tanquam egregium facinus profeſſura aduenio. Celaui te enim fœlicitatem tuam, vt ea ſecurior tibi eſſet. Nam hoſtes creſcentem ſuſtuliſſent, quæ matura nunc eoſdem peruertet. Ignoſce igitur quod tamdiu ſilentio meo factum eſt, vt neſcires quantum Dijs debeamus.

Et,

Et, vt rem paucis aperiam, deſine iſto adoleſcente viuo, te liberis orbum credere qui patrio ritu in ſceptrum ſuccedant. Nam per Deos Deaſque quotquot appellari fas à me eſt; hic eſt filius tuus, hunc ignaro tibi peperi, mentita puellam ex me natam, quam paucis menſibus quibus vixit, de meo nomine Timandram appellauiſti. Simulandi cauſa fuit, ne in illum Commindorigis impietas aliqua arte ſæuiret. Cæterum quamquam graue eſt præſentem laudare; dicam tamen quod non poteſt ſileri, aſſurrexiſſe eum in indolem dignam maioribus, & Deos ſua cura prolixius quam optare auſa eſſem, meum conſilium aſſeruiſſe. Quippe naſcenti, penates ruſtici quidem, ſe fidi, contigerunt. Ita infans deliteſcere atque ali commodiſſime potuit. Creſcentem ſeu prædonum vis, ſeu potius benigniorum mens Cœlitum, deduxit ad extemi Principis aulam, in qua ſine ſuſpicione aſſueuit elementis negocioſæ & exercitę vitæ. Hinc à Dijs ſpecie prędæ nobis redditus, ita conſummauit pueritiam, ita viriles annos exorſus eſt, vt vtilis eſſe poſſe incipiat, nunc cum tolerabilis Commindorix deſijt eſſe, qui premendus eſt, ò Rex, aut accipiendus in dominum. Quantum enim à captiuitate abes? Quid aliud expectamus quam vincula? Age potius, chariſſime Coniux, vlciſcere vna hora tot annorum audaciam. Quod ſi te patientiæ conſuetudine deſpicis, at regnum auitum huic ſoboli tuæ ſerua: Procerum etiam miſerere, quos hic vides. Nemo enim illorum eſt, qui quoniam pro maieſtate tua ſtetit, non debeat aut mortem, aut ea contumeliam grauiorem, expectare à tyranno. Noli tuam dignitatem, coniugem, prolem, & tot fidiſſimorum ſalutem nunc prodere. Nec de mea fide dubites;

quaſi

quaſi nouandis rebus hunc falſo ſanguini regio aſcribam. En collo, en cruri extremo certiſſimas notas, tanquam fatorum ſigilla, quibus vario diſcrimine amiſſus repertuſque, me & illos qui conſcij mecum erant non fefellit. Sed preterea eiuſmodi ſunt tempora, vt etiamſi hæc commenta à me eſſent, debeas commoda fraude vti. Interuerte tuum hoſtem, nullis facilius artibus quam hac nouitate domabilem. Parta pace de huius natalibus maturius habebis quæſtionem. Nunc ſi quod eſt eſſe non credis; at tua intereſt vt credere fingas. Verſa deinde ad filium; O mi Aſtioriſtes, inquit, (ita enim naſcentem appellauimus;) liceat nunc te tandem bona fide amplecti. Mi gnate, tot mihi lachrymarum, tot votorum materia. Da frontem, da ora ad oſculum. Nunc primum & te naſci, & me matrem eſſe exiſtimo.

Sic loquente Regina, omnes præter me obſtupuerant. Solus enim ſciebam vera eſſe quæ illa referebat. Sed nec in totum ab admiratione aberam, quod adeo improuiſo mihi conſilio rem ad Regem detuliſſet. Cæterum ex omnium ore conſtabat quam hoc nouum mentibus eſſet. Rapta voce, vultuumque conſtantia, in ſe mutuo intuebatur. Deinde hi Deos vocabant, alij mittebant lachrymas, aut ſublatis in altum manibus taciti mirabantur fortunæ ingenium. Ita enim Regina vixerat, ne quis fraudem ab ea metueret. Nemo altius tamen ipſo Rege, & Aſtioriſte, mutatus eſt. Rex gaudio cæteriſque affectibus amens, non loqui, non moueri. Inſpiciebat nunc in coniugem, cui longæ fidei experientia credebat; nunc in filium, & ipſum non minima perturbatione attonitum: cum enim in illius collum Regina inuaderet, non auſus

negare

negare amplexus, non offerre, incertus contremuit. Sed Regina lachrymis in coniugis vultu viſis audacior; Patiaris, chariſſime coniux, inquit, hunc recipi ad genua tua; aut ſi iam te patrem ſentis, prior quoque porrige manum. At Rex; Non me adeo fidiſſima coniux, inimici Dij agunt, vt hanc ſtirpem repudiem, virtutibus mehercule atque fama, quantumcunque regio generi ingens decus allaturam. Equidem ſanctitate & prudentia tua fretus, non dubito quin ex me ſit genitus. Quod ſi tamen ipſa deciperis, ſi quod non eſt eſſe exiſtimas; nihil minus hunc filium mihi volo; vt ſi non vincula naturæ intercedunt, ſaltem adoptione me faciat patrem. Simul in procumbentem toto pectore ſe dimiſit. Clariſſimus iuuenis, & omni virtutis experimento notabilis, pridem omnium corda ſibi deuinxerat. Igitur eorum qui aderant fauorem nulla tantæ fœlicitatis inuidia corrupit. Iam tanquam dominum intuebantur. Iam oſculum manui veſtique ferebant; etiam ſeniores reuocabant ad auum Britomandem memoriam; & tum vere, tum illudente oculos pietate, plurima ex vultu illius naturam in nepotem tranſtuliſſe monſtrabant. Rex denique ab vxore quærere cœpit omnem Deorum rationem qua ſeruatus filius ſibi eſſet. Sed Timandra; Minus occupatæ lætitiæ (inquit) erit illa narratio. Nunc à iugulis noſtris depellamus perniciem. Quamdiu Commindorix viuet, nec Reges eſſe nos, nec propemodum homines credam. Quo animo putas ſuperbiſſimum hominem accepturum hoc tuæ familiæ incrementum? Sed fruſtra, ſi me audis, ſæuierit. Populi & militum animos ſubita nec difficili arte occupa. O ſi te ſineret valetudo ad illos procedere; ſi coram facere

tan-

tantis rebus auſpicium! At ille; Poſſum ire, domina, poſſum: Et niſi aliud conſulitis, placet populum in regiæ veſtibulum ad concionem vocari. Hoc erat, inquit Regina, quod optabam. Præcipitanda ſunt omnia, priuſquam aliquid admonitus Commindorix turbet.

Præcones igitur tota vrbe celeriter dimittit, qui populum ad concionem vrgerent quam Rex eſſet habiturus. Omnibus illi videbantur inſanire. Nam quis crederet Regem qui tot annis publico abſtinuerat, repente prodire ad populum, ac etiam orare? Quid inſolens, quid ſubitum contigiſſet? Monſtra hæc ſingulis erant, mutuoq; ignari, vt in incertis fit, rogabant docebantque. Suſtinuere aliqui dicere, abdicaturum in ipſa concione maieſtatem hoc vltimum munus regiæ poteſtatis vſurpare. Erecta omnium ſtudia erant, feruebantque coeuntium turbæ. Prætoriani milites, & ipſi acciti, per centurias & ſigna conſtiterant. Sublimem inter hæc locum, inſtar ſcenæ, diligentiſſime excitamus; Ad quem poſtquam Britomandes Proceribus medius eſt progreſſus, & reſedit cum Timandra in ſuggeſtu, ſibique proximum ſtatuit Aſtioriſtem; variæ in populo voces fuerunt. Hi ad Regis cõſpectum lachrymabantur, quęrebant alij quid ſubitæ dignitatis apud Regem externo iuueni acceſſiſſet. Sæpe denique imperato ſilentio Britomandes dicere exorſus eſt; Dijs gratias haberi tam à ſe quam populo æquum eſſe, quod ſibi filium, regnoq; heredem reddidiſſent. Hunc iuuenem quem prope ſe collocatum cernerent, Reginæ partum eſſe. Sed hoſtium metu cum natus eſt eſſe celatum, eductumque vt priuatæ ſortis infantem; deinde diuerſitate fatorum amiſſum ac receptum. Se illo primum die agnouiſſe eam ſtirpem,

nec

nec quicquam diſtuliſſe quin gaudium populo daret quod eſſe publicum oportebat. Ac vt gemina omnibus lætitia eſſet, ſe militibus quidem donatiuum promittere; oppida vero & portus triente tributorum & vectigalium leuare. Fidem modo exhiberent viris dignam, adeſſentque Cœlitum cœptis, qui tam eximie Galliæ fauerant. Aſtioriſtes deinde Rege iubente, populo militibuſque loquutus eſt. Gratus antea omnibus fuerat; & tunc auſpicatiſſimæ formæ ſublimius aliquid acceſſiſſe videbatur. Is iterum donatiuo in craſtinum promiſſo milites ſuos fecit; Populo quem vectigalium minuendorum pollicitatio iam mulcebat (ea enim atrociter Commindorix & ſub inuidia Regis intenderat) adhuc congiarium & epulum promiſit.

Tam nouis & arduis rebus, ad trahendas vulgi mentes magno momento fuere Optimates; qui cum Rege & Aſtioriſte conſtiterant; hi firmiorum prouinciarum rectores, alij præfecti militiæ; propemodum autem clariſſimis ſtirpibus nati. Itaque multitudo cœlum acclamationibus impleuit; miles armis concrepuit; facilique & ſubito impetu, vt vulgi ſunt ſtudia, vniuerſa concio conſenſit huic fortunæ. Soli Commindorigis clientes, tanquam in patroni exitio marcebant; aut illius freti potentia, tacite minabantur hæc omnia eo abſente audentibus. Sed multitudini impares erant; quæ tunc quidem extra periculum fortis, mox ſubito terrore deiecta eſt. Quippe Commindorix ſub hos motus vrbem intrauit, aliquid inſolens agi per ſuorum quoſdam admonitus, qui ad eum decurrerunt, vbi primum vulgatum eſt concionem à Rege prouocari. Is vt in venatico habitu erat, præcipitatione & iracundia calens, poſtquam

vidit populum coijſſe, & eminere in ſolio Britomandem, nondum gnarus quid ageretur, ſed tanquam ſupercilio ſatis omnia compreſſurus, conſcendit ad Regem. Nemo eunti obſtabat, diuturna tyrannide non in odium magis, quam reuerentiam & metum creſcente. Ergo per cuneos populi, iam muti timentiſque peccaſſe, vltro exceptus eſt. Manu venabulum tenebat, ferrum erat ad latus. Pauci ex domeſticis, vt feſtinatio fuerat, comitabantur, noſtris ſparis maxime armati. Iamq; ad ſublimem contabulationem peruenerat, in qua Regem pauci Proceres circumſtabant; Illiuſque gradibus tumultuarie ſuperatis; Quæ, inquit, hæc inſolentia rerum eſt? aut quis Regi & reipublicæ, me abſente, per ſeditioſos conuentus illuſit? Expallueranc omnes ipſa parendi timendique conſuetudine. Et parum videbatur in Rege opis eſſe. Solus Aſtioriſtes intrepidus ſtetit, proceſſitque mox obuiam, & leuiter manu repulſum, ponere tela iuſſit, & ad Regem quem in ſolio conſpiciebat ire modeſtius. Commindorix, aliquem id contra ſe auſum, acerrima indignatione permotus eſt, celerique conſilio, ne impune hoc eſſet, contorſit in Aſtioriſtæ ora venabulum, quod ipſius declinatione vitatum, delatumq; ad prætorianorum phalangem, peccauit in in lite. Enſem deinde ex vagina vterque diripuit.

Memorabilius forte ſpectaculum, hoſpes, noſtra ætas non edidit: quod vt te nunc etiam oblectet, finge animo rerum ſpeciem qualis hæc erat. Quicquid ſpatij circa regiam fuit, milites populuſque (& ipſe de Gallicorum conuentuum more armatus) late ſtipauerat. Scenam illam quæ Regis ſolium ferebat, accerſiti à Timandra Optimates conſcenderant. Rex altior

altior cum coniuge ſedebat in ſuggeſtu. Nemo tamen, vbi Aſtioriſtæ & Commindorigis enſes fulſerunt, aut accendere pugnam aut prohibere ſuſtinuit. Tanquam aliquo fatali torpore omnes inhorruiſſent; vndique ſilentium fuit, oculis mentibuſque in hoc vnum certamen compoſitis. Ex illius enim euentu ſuam quiſque fortunam expectabat; & ceu ſuus funderetur illis enſibus ſanguis, ſic quiſque dolebant, aut vouebant. Deos etiam arbitros pugnæ plerique adeſſe cogitabant. Iudicarent illi de lite, id eſt, de Aſtioriſtæ natalibus. Si non fabuloſæ vanitatis mendacio aſſerebatur in ſceptrum, non commiſſuros Cœlites, vt per tanta ſeruatus prodigia in debitæ felicitatis limine caderet. Ipſa quoque pugnantium ſpecies intimos effectus ciebat, & multorum animos trahebat in partes. Nam Commindorix menſuram mortalium prope exceſſerat: validiſſimi erant artus, & proceritati non impares; trux vultus, integra adhuc ætas; virium,animorum, militariſque & athleticæ artis ingens opinio. Contra in Aſtioriſte viuida quidem, ſed tenera adhuc ætas, non altius quam hoſtis ſui humeros ſtaturam promouerat: Vultus, quamquam tunc minis aſper, qui virginis eſſe poſſet; liberale veſtigium; nec quicquam in eo timeri dignius quam amari. Et hinc miſericordia apud bonos; quod cum experto & toties victore progrederetur. Cæterum paria arma erant, enſis vtrique. Nec dubitauerat Commindorix ipſo impetu iuuenem proteri poſſe. Itaque ſpernenti vicinior tanquam ad facilem ruebat victoriam. Sed poſtquam aduerſo mucrone depulſus eſt ictus quem alte parauerat, & Aſtioriſtæ gladium ægre à iugulo remouit; tunc vero diligentius in illum cœpit inſpicere, &

vt in iuſto diſcrimine ſe tueri. Iamque enſis vtriuſque vanos in ictus bis terque ceciderat, cum tandem Aſtioriſtes prior vulnus accepit in capite, qua in ſupremam frontem capillitium excurrit. Tum vero ſudore ac cruore formoſior impatienter excanduit. Circuire, accedere, relinquere hoſtem, artiſque & ingenij mutatione laſſare. Vrgebat nobiliſſimam mentem victoriæ decus & præmium: gnarus, illius mercedem certaminis Gallicum eſſe imperium. Sed omnium maxime pietas inſtabat; vt repertos parentes in dignitatem aſſereret. Ita hoſtem obſidenti tandem dedit ſe fortuna. Vt apud nos, de veteri more, cæſim pugnatur, deſtinauerat forte ictum in caput inimici, quem ceruicis deflexio non in totum fruſtrata eſt. Incidit enim enſis in aurem, quam cum modica genæ parte deiecit in terram. Mouit tyrannus cæſariem; horriduſque indignatione & minis fremuit. Furum pœnam ac dedecus ille caſus inflixerat. Manabat & plurimus ſanguis; adauxitque hoc ipſum inſaniam; quod Aſtioriſtes (tanquam hoſte contempto ſatis iocis vacaret) dati vulneris dolorem cumulauit ludibrio. Recruduit itaque pugna; donec viſus eſt Aſtioriſtes indignari tanto tempore conſtare victoriam. Fœlix ictus, & Galliæ ſalutaris, qui Commindorigi lacertum eripuit; Quo prolapſo inſtitit victor, recluſitq; adhuc mori dubitantis vitalia.

Exultauit Arſidas intellecta victoria; quaſi cadentem in arena gladiatorem ſuo plauſu ſequeretur; Neque mora; Videor, inquit, in Aſtioriſtem veſtrum inſpicere, Gobrya; qualis hoſte confecto, labore periculoque iam grandior, ſe parenti atque vobis exhibuit; vt lætitia, vt ſucceſſu, magnifice intumuit; quandiu nudum ferrum, aſperumque hoſtili cruo-

re, prætulit manu. Iuuat, ò Gobrya, in tam dulci cogitatione hærere. Sed quid mentis militibus populoque Commindorige cæſo fuit? Talem populum Aſtioriſtes habuit (ſubijcit Gobryas) qualem optares. Voce, plauſu, omni gratulatione efferbuit. Miles extemplo de iuſſu Britomandis, nouo ſe iuramento Principi obſtrinxit. Nocte deinde feſtos ignes ciues coronati choreis cinxere. Nihil aliud audiebatur in compitis, quam contumeliæ in tyrannum, aut Aſtioriſtæ præconia; quorum pars vulgaria erant, moxque caſura; alia quæ conſtabant numeris, quoniam canebantur, diuturniora habuimus. Noſter hic inter cæteros vates (ſimulque Druidam oculis deſignat) non abſtinuit carminibus in communi argumento: quæ, vt adhuc tanquam recenti victoria lætemur, ſi, hoſpes, iubebis, vt eſt humaniſſimus, recitabit. His auditis, Arſidas, magis ne Druidæ ingenium temnere videretur, quam quod amaret narrationem eiuſmodi interpolari carminibus, apertiſſimo vultu inſpexit in Poetam. Nec multum abnuentem exorauit, vt addito pene cantu, hos paucos verſus daret.

Nam quem de Superis colemus omnes?
Cui plus floribus intumeſcet ara?
Hic honos Superis ſit magis omnibus,
Non vno potuit Gallia numine
Exui vinclis meritoque fœlix
Plaudere Regi.
Diuorum cecidit manu tyrannus.
Hunc Tirynthius, hunc Diana telis,
Pallas monſtrifica perculit ægide;
Haſtis Bellipotens, fulmine Iuppiter.
Hunc & infeſtis petijt ſagittis
Certus Apollo.
Illi ſcilicet adfuere Diui,

Et ſuas tibi credidere vires,
O Heros, miſere flebile vinculum
Dum rumpis patria. Gallica Perſeum
Terra te ſenſit. Tibi liberata
Nupſerit vni.
O lux, ò bona, nec premenda nocte!
Sauum pene puer Giganta ſpernis.
Deſpexitque tuas ille ferox genas;
Qualis tela diu tergore reppulit,
Auſus imberbem maculoſus hoſtem
Spernere Python.
Te te delicias, ocellulumque
Naturæ iuuenem! Ah pios nepotes
Ah dona cupidis chare parentibus.
Tithonus thalamo ſeu tibi ceſſerit,
Seu vehet curru, facietque latum
Cynthia patrem.

Laudatis carminibus Arſidas vultum Gobryæ repetit. At ille; Non te ſuperflua narratione conficiam, quæ Druidum, quæ Equitum decreta in Principes; quot dierum ſupplicatio, quæ ad omnia fana populi turba, vt denique omnes in pacem (quæ in tanta Commindorigis factione ſperari vix poterat) ſponte aut metu conſenſerint. Quia nox prouecta eſt, hoſpes, & te dicendo fatigauimus; paucis ad hæc tempora noſtrum Aſtioriſtem perducam, qui experimentum potentiæ ſuæ cepit, non voluptatibus aut inſuetæ dignitatis ſuperbia, ſed liberaliſſima pietate. Cerouiſtum & Sicambrem, ſub quibus vixerat infans, acciuit in regiam; ipſique Cerouiſto, negotijs ſcilicet aſſueto quæ patresfamilias decent, ſuæ domus præfecturam attribuit. Sicambrem tradidit matri; mox æquatam matronarum præcipuis. Cum eorum filio, qui & Cerouiſtus appellatur, puer aſſueuerat luſitare, & tunc renouato commercio habuit inter familiares

liares eximium. Adhuc illuſtrioris fuit in Regis Aneroeſti memoriam pietatis. Huius in ſe amorem meminerat; Centum illa talenta pro puero & captiuo promiſſa, mouebant gratiſſimum pectus; gaudebatque Timandra Regis illius caſibus palam filium ingemiſcere; conſcia ex meritis ſuis ipſa quanto magis amaretur. Itaque & honorarium tumulum excitauimus Aneroeſto, bellumque tyrannis qui eius regnum tenebant indiximus. Vtilis regno hæc Aſtioriſtæ in alumnum deuotio fuit. Nam domitis hoſtibus, terræ nobis & gentes ceſſerunt olim Aneroeſto regnatæ. Ipſe Aſtioriſtes bellum hoc geſſit; intraque ſex menſes validiſſimas arces in Alpibus, & quicquid in illis gentibus roboris fuit, ſic quæſijt ſuo patri, vt nulla fidelior deinceps prouincia nobis extiterit. Vbi tyrannos Aneroeſti ſpolijs incubantes partim in acie, partim ſupplicijs cecidit, ad parentes inſigni triumpho reuectus eſt.

In ea felicitate triennium à Commindorigis morte regnauit ſub paternis auſpicijs. Ratum eſſe volebat Britomandes quicquid ille iuſſiſſet. Hinc magiſtratus, hinc milites edicta accipere; ab eo prouehi Optimates; aut, ſi merebantur, premi. In eo acquieſcebat Timandra; ſibique domi & foris videbatur fortunata. Ter illa omnino pepererat. Primum natu Commindorix, per nutrices ſuſtulerat. Aſtioriſtes ſecundo editus partu, effecerat vt ſoſpes eſſet familia. Tertius labor, filia fuit, ſexennio Aſtioriſte minor. Hanc Dij volunt incolumem; ſpecie ac moribus inclyta viuit. Cyrthæam appellamus. His ſe duobus liberis Timandra oblectabat: omneſque iam ceperat elapſæ calamitatis obliuio; Cum mutandis ipſe rebus magno, vt exiſtimo, fato Aſtioriſtes incubuit. Cupiditati ſciendi quæ tellus quive

hominés extra Galliam eſſent: ſine cultu, ſinè comitibus nauigare inſtituit. Herculem Theſeumque referebat, & ex vltimo Oriente tot Heroas quæſiſſe ſibi laudem eiuſmodi periculis atque vita. Addebat, in tanta poteſtate qua Aulam regebat, ſe iniquis videri non tam aſſeruiſſe parentem in regnum, quam alia ſeruitute preſſiſſe. Sed alia, vt opinor, & ſecretiora ſuberant, quæ hanc illi peregrinationem commendarent.

Conuocatis ergo Proceribus, conſilijque nouitatem mirantibus; his ſe parentes dixit regnumque tuendum paulisper relinquere. Nuncupaſſe olim vota remotiſſimis à Gallia Dijs, quæ in eorum templis exoluere deberet. Ne vero hanc ipſius mentem triſtes acciperent, aut luctibus abeunti omen facerent. Rediturum enim incolumen & patriorum Deorum numine, & religione eorum quos petebat. Cum vero acriter repugnaremus; & ad preces gemitus quoque & lachrymæ paſſim accederent; ille, vt ſpe data mollioris ſententiæ, non adeo timide aut enixe rogaremus, ſponte quidem viſus eſt flecti; Sed eadem ſubito nocte ſe ab Aula proripuit. Tam arcano & periculoſo itineri vnus omnino placuit comes, filius ille Cerouiſti & Sicambres, quem ludorum ſeriorumque conſortem diu habuerat. Quo profecti, vbi vixerint, quid illis periculi, quidve virtutis, quamquam nuper redierint, adhuc fere incognitum. Adeo ſuos errores egregia fide tegunt. Tunc vero, vt timore, vt dolore ſtupimus! Qui populi, qui Procerum vultus, poſtquam Aſtioriſtem abijſſe compertum eſt! Lymphati homines ibant, viaſque ſcrutabantur & flumina; ſi qua poſſent habere, & morari diſcedentem. Sola denique nos Timandra à deſperatione prohibuit,

buit, poſt aliquot dies litteras ab incolumi filio habere profeſſa. Neque tunc modo, ſed deinceps ſe frequentes accipere referebat, ſeu vere, ſeu neceſſario ſolatio ægras mentes refectura.

Haud multo plus anno Aſtioriſtes abfuerat, cum Britomandes morbo ſolutus eſt. Omnes de iuuene querebantur, qui obſcura peregrinatione deſtituiſſet regnum; Vt, cum Britomandes efferretur, pene regio funere lugubrius eſſet voces audire eum ad patriæ ſalutem vocantium. Sed interim capeſſenda negocia erant, & Timandra, viuere filium ac valere, aſſerebat, ſibique dum ille rediret, reipublicæ ſummam eſſe tradendam. Soli illi obſtabant, quorum intererat Aſtioriſtem non viuere. Ab his vulgo mortuus iactabatur: Reginamque aiebant non ferendam, quæ virile aucuparetur imperium. Sic in partes facile itum eſt. Plurimi cum Regina ſentiebant. Alios ducebat Commindorigis patruelis. Incaluerant factiones, adeo vt iam terra marique præſidia eſſent; Claſſis præcipue curabatur; Quia à Maſſilia Timandram excutere pro victoria hoſtes ducebant; & illa in portus vrbiſque tutelam nautas triremeſque contraxerat: Cum ecce in tempore Aſtioriſtes redit. Auidi ſtatim, noſtraque minores lætitia, vix Dijs, vix fortunæ, vix oculis credebamus. Iuuabat contrectare venientem, aſpectumque repetere. Omnis ætas, atque ordo, ſeſe domibus oppidiſque effuderat; non ingentis belli victorem veriora gaudia excepiſſent. Neque mora, ex ſeditionis manibus tela excuſſa ſunt. Rex ab omnibus ſalutatur. Et ne cruenta eſſent regnandi auſpicia, ſe omnibus quicquid in eum diem deliquiſſent remittere edixit, eo quoque lætiſſimus, quod contractæ in armis copiæ eſ-

ſent. Hoc non temere factum aiebat, aut maligno fato in Galliam, ſed auſpices Deos hunc illi exercitum ad ea quæ deſtinauerat comparauiſſe. Corona igitur patrio more ſumpta Timandram tantiſper dum ipſe bellum gerit præficit rebus. Sibi enim in Græcia hoſtes eſſe: His ſe confeſtim perſequendis operam dare. Tum fortiſſimos militum imponit nauibus, interimque dum à littore ſoluit, præcedere me iubet cum exigua parte claſſis, & ſcrutari maria, præcipue quæ intercedunt Liguriæ atque Sardiniæ. Functus officio, omnibuſque exploratis, iam lentius ago remigia, certus ipſum venientem opperiri. Ex illius conſpectu atque colloquio ſcies, hoſpes, me parce tantum Regem laudauiſſe. Sed quando à Græcis pleraque Siciliæ incoluntur, & ille maxime Græcas vrbes obiuit; dic vero num ipſe de vultu aut fama Aſtioriſtem nouiſti?

Iam magis ſuæ ſpei Arſidas credens, obtutuque in terram defixus, poſtquam diu ſecum omnia exegit; Aſtioriſtem, ait, neminem noui; forte de alio nomine, ſi præterea aliquod habet, agnoſcerem. Subito Gobryas; Et vero aliud, vt ab ipſo audiui, ſibi fecit, vt ſecurior eſſet humilioris quam fingebat fortunæ ſimulatio. Poliarchum aiebat ſe illic vocitari. Comitem quoque qui nobis de nomine patris Cerouiſtus eſt, ſi memini, appellauit Gelanorum. Exciderunt ad hæc nomina Arſidæ vires. Quem vt Gobryas attonitum, hilarique affectu diuulſum vidit; cœpit quoque expectatione lætitiæ confundi; Donec ille; Quis Deus tam propitiæ captiuitatis author tibi me tradidit? Erraſſem mehercule per littora veſtra, dum Rex interim nauigat, & inutili voto, apud non ignaros Aſtioriſte Poliarchum flagitauiſſem. Poliarchus eſt ille quem quæro; ea

mun-

nunciaturus, quæ ſoſpes non poteſt ignorare. Et ô vos tanto Rege fortunatos! ô candidos Galliæ dies! Quos non afflabit nominis veſtri terror? quanti ambitus Regibus exteris ac gentibus erit in amicis aut hoſpitibus veſtris cenſeri? Id ipſum me beat, quod video vos cum exercitu nauigare. Quamquam ſcio non pugnam, non aciem, ſed triumphi ſpeciem fore. Nam videre, non experiri hæc arma æmuli veſtri volunt. Sed propere Rege conuento mihi opus eſt, cuius priuatim etiam hoſpes ſum. Gobryas his auditis profuſius Arſidam veneratus, haud ambigue percunctabatur quid afferret à quo veniret. Sed Arſidas poſt incautum ſubiti gaudij impetum prudentius ſermonem tenens, magnopere dolebat, quod Gobrya ſolerte reticente in Siciliam vehi exercitum, ipſe ſe totius negotij gnarum eſſe temere prodidiſſet. Eluſis igitur quæſtionibus, quibus eum Gobryas deinde vrgebat, cœpit multum flagitare, vt celeri nauigio ad Poliarchum mitteretur. Et Gobryas, Inhibebimus, inquit, noſtrarum nauium curſum, hoſpes, non deductis tantum velis, ſed anchorarum iactu, ſi hæc maria ferunt. Ita haud dubie regia claſſis, quam ſcio non ſegniter nauigare, iſta nocte ad nos perueniet. Quod ſi prima lux nobis illum non coniungit, triremem ſtatim dabo, & robuſtiſſimos remigum, qui te vehant. Interim acquieſce in hac puppi, nec ſecius quam inter familiares tuos impera. Poſt hæc verba ſtrato admotum reliquit, prociditque in vicino ipſe lecto: quamquam vix ſomnum lætitia capiebat. Et Arſidas inter cætera mirabatur, cur non monuiſſet Argenis, Poliarcho verum nomen Aſtioriſtem eſſe; quod à ſe obliuione omiſſum quoties & ipſa virgo meminerat, vt

acris cupiditas facillime turbatur, etiam erraturum Arſidam, vano metu audebat ominari.

Iamque non duces tantum aut milites, ſed & remigum multi quiete leuabantur. Vnus erat nauis prætoriæ gubernator, cui ſuſpectum erat cœlum, montiumque natura quos à latere attollit Liguria; expertus, ſolitos eſſe, qua ſe demittunt rurſuſque eriguntur, per anguſta diuiſorum cacuminum ſpatia, procellas ſubitis flatibus in mare præcipitare. Nautas itaque vigilare hortabatur, & ad omnes ſolicitus auras, iam certius expectabat triſtiora. Nox media vertebatur, cum à montibus ventus exortus eſt; qui inter nauium funes erectos ad malum, primum quidem ſibilo ludens, mox ſuſpenſum mare extulit; adductiſque nubibus abſtulit cœlum. Turbabantur ſubita feſtinatione nautarum officia, ſimul inter ſe clamore ſublato, ſimul vndis fracto ſtrepitu nondum vacuas aures repetentibus. Excitatus Gobryas erat, & ex gubernatoris vultu admonebatur non vulgare eſſe periculum. Quiſque ergo monere audebat, quiſque præcipere; vt pene tumultus ignarorum nauticæ artis non minore periculo creſceret quam tempeſtatis feruor. Atri fluctus, aut eruto liuentes ſabulo, inter noctis horrorem cerni non poterant; niſi cum ingenti fragore alliſi velut accenſam mutuo verbere aquam inſtar ſcintillarum mittebant in altum, rurſuſque ſorbebant. Solus ille ſpumæ attritus micabat in tenebris, qui ſæpe ominoſo impetu ſuperans obiecta latera, in medio fulgebat nauigio. Intuta anchorarum mora erat; quia ſpatium nauibus negabant quo aliquid indulgerent incumbentibus ventis. Alius deinde timor vrgebat, ne, ſi vincula deeſſent, inter ſe

impli-

implicatæ triremes frangerentur. Tandem omne nautarum conſilium tempeſtas peruertit. Nam nec corrigi curſus poterat, nec ſiſti nauigia. Ferri cœperunt qua ventus iubebat; aliquid ſcilicet veli relinquentes ad antemnam, quo naues per diſpares fluctus librantibus ventis ſtarent.

Nocte exacta nihilo lætior dies fuit, triſtis imbre, & circumſtantis mortis imagine. Noctem quoque ſecundam vis eadem venti obtinuit. Orta deinde luce, ardor quidem tempeſtatis intepuit; ſed non plagam agnoſcebant, non maria, numeratiſque nauibus paulo minus media parte abeſſe aut perijſſe querebantur. Vbi vero cura ſalutis iam propemodum aſſertæ, paſſa eſt ad alias ſolicitudines deſcendere, loqui cœpere de periculo Poliarchi. Quando enim illum haberent, aut quo quærerent; forſitan in aduerſa aut ignota littora expulſum! Vbi denique ipſi eſſent, quoſve portus intrarent, affectis nauibus, ſyluaque & pice, & littore tuto egentibus? Arſidas omnium immaniſſime fortunæ maledicebat, quod deiectus à tanta ſpe, neſciret vndis an terra eſſent errores repetendi. Non amplius Galliam, non Rhodanum deſtinari; ſed vago, & quas maxime terras vellet ignaro, pererrandos omnes ſinus, quoſcunque tempeſtas potuit aperire Poliarcho. Vnde illi Phæacia eſſet nauis, quæ ſine gubernatoris opera in deſtinatos curſus vltro ſe flecteret? Numerare Argenidem dies; ad quam ſi vacuus rediret, quantum abeſſet à parricida? Quamquam enim monuerat Gobryas in Siciliam Poliarcho eſſe iter; metuebat ne de tempeſtate laſſus conſideret in portu, aut ſegnius nauigaret, dum interim effluit tempus, quo ſe ab Argenide expectari voluerat.

Hæc

Hæc voluenti, &, qui mos infœlicium, pene cum Gobrya iurganti, quod ſe in curſu ad Poliarchum tenuiſſet, nunciant nautæ, inſtar nubeculæ aut caliginis procul videri; id ſe terram opinari. Quæcunque illa eſſet, eo tendere Gobryas iubet. Cum ſumma vi remigaſſent, medio pene die quidam in exiguis lembis excepti ſunt, qui finita tempeſtate maria legebant, exploraturi ſi quid ad eos naufragia tuliſſent. Per hos eſt cognitum illam Africæ plagam eſſe; cæterum arenis infidam, quas breuia huc & illuc tegebant; Non procul abeſſe Numidiam. Deſertus haud longe erat portus, nec certum an ſatis hoſpitalis. Sed neceſſitas ſubigebat, omnia ventis & pelago arbitrari tutiora. Ad terram igitur duces ipſi fuere qui de regione indicauerant; Relictique pauci cum lembo, qui ſocios, ſi qui in proximo errabant, colligerent, magno Deum fauore, omne quod à Gobryæ claſſe aberat, intra noctem receperunt. Ita, vt in malis rebus, optime erat; omnes incolumes, nulla funditus nauis perierat; Incolæ præterea ſiccis piſcibus, cæteriſque quibus paupertatem ſuſtentabant alimentis, exhibebant inſolitæ humanitatis officia.

Sed nec claſſi quam ducebat Poliarchus tempeſtas pepercerat. De Sicilia, de vindicta, de nuptijs cogitantem, haud iniuſte impleuerat ſui fiducia. Quando in regio habitu erat, tot opibus, tanto exercitu ſublimis, cur generum aſpernaretur Meleander? Radirobanem, Archombrotum, & ſi qui præterea æmuli erant, ſeu priuatis ſeu publicis armis decernere vellent, audebat deſpicere. Ad extremum legem Siciliæ, quæ potentiora matrimonia abnuebat, vel ſe ferro reciſurum credebat, vel interpretatione remoturum; Ne Sicilia

cilia nempe Gallico ſceptro diceretur accedere; ſed legibus antiquis viueret; &, ſi plures peperiſſet Argenis, eſſet ſecundæ prolis hereditas. Inter hæc ſtudia videbatur nauigium non ſatis ferri ventis, aut agi remigibus. Ibat ergo per tranſtra, tonſaſque laſſabat; cum illa tempeſtas incubuit, & à curſu quem inſtituerant ſubmouit. Ipſe quamquam intrepido animo erat, tamen cum aſſilientes pertinaciter vndas vidit, & veluti ſuum caput vouentes, matri & ſponſæ dedit, vt mori timeret. Torpentes itaque magnitudine mali admonuit ne artem proijcerent, neue vltima timerent; nobiliora ſibi fata deberi, quam vt ea ætate vndis obrueretur. Ea ſpe quamquam habuit ad officia ſtrenuos; parum tamen potuere in acerrimos fluctus, donec claſſe compulſa ad externæ & ignotæ regionis proſpectum, ſponte mare detumuit. Tunc vero nec remigibus vires ad nouum laborem ſupererant: nec debilia nauium latera, & pondere tot vndarum, quæ in illas arietauerant, laxa diutius nauigationem ferebant. Ægerrimum id erat Poliarcho, omnes dies qui ipſi extra Siciliam lucebant, ſibi & Argenidi capitales credenti. Vicit tamen nautarum conſenſus, timorque naufragij. Nam & ſibi propter Argenidem charus eſſe inceperat. Petere igitur proximum littus iubet, ſi quam nauibus ſtationem reperiebant.

Adhuc incerti erant qui homines aut quæ tellus: ſed amœnam plagam eſſe multæ arbores monſtrabant, modicique colles ad mare. Varia quoque nauigia, ad piſcationem, aut merces paſſim, ſtabant in anchoris. Præmiſerant igitur nautas in expedito lembo, ſciſcitaturos quæ pars terrarum eſſet: quibus mox ad Poliarchum referentibus, Mauritaniam eſſe

ipſo

ipſo locorum ſpeciem à ſummo contemplatus tabulato; O Gelanore, inquit, noſti fluuium? noſti oppidum Lixam? noſti procul in hoc colle Dominæ villam? Hæc illa eſt Mauritania nobis amica; illud optimæ Reginæ Hyaniſbes imperium. Non nos fata in totum auerſantur, quæ fractos ac neſcios impulerunt ad fœderatum littus. Sed ne ſubito claſſis aduentum terreamus imprudentes; vade prior ad Reginam; qui me caſus egerint, mone; ora placidum nauibus meis portum. Interim aduerſo remigio naues circa hos fluctus ſiſtemus. Statim rumor inter claſsiarios nautaſque vulgatus eſt, hoſpitalem ſuo Regi eſſe terram quam cernerent; nihil ſecius quam in patriæ ſinu tam vectoribus fore quam ratibus. Haud tarde, quod vehementiſsime optabant, alacres crediderunt, lætoque celeuſmate rates impulſas, vbi deinde imparatum eſt, pariter à curſu obliquis ſuſtinuerunt remigijs. Nam ad portum, priuſquam indulſiſſet Regina, accedere non placebat.

At vero Gelanoro, vbi primum in expedita rate ſubit flumen, inopini tumultus atrocitas illam prolixam ſecuritatem eripuit. Quippe vndæ concitatis feruebant nauigijs; multoque terrore, totas ripas tela compleuerant. Cauſa ſubiti motus fuerat, viſus procul in mari cum exercitu Poliarchus. Nam hoſtilem claſſem audiuerant (nec fama fallebat) in eos nauigare. Illam eſſe tunc rati, formidoloſe decurrerant ad arma. Pauci adhuc milites lecti; vix aliquæ naues armatæ; (Nam haud pridem denunciatum erat venturi belli periculum.) Ciuium vt plurimum iſte concurſus fuit, qui tumultu inſani circumſtetere denſis ſcaphis venientem Gelanorum; Quia præconem ab hoſte iam vicino, & ſub eo nomine explorato-

rem

rem credebant. Ille quamquam perturbatus, tamen identidem repetebat, ſe amicum & fœderibus tutum, non meruiſſe aut timeri, aut diripi; Denique à Poliarcho ad Reginam nuncium aduenire. Forte adfuit qui hoſpitem agnoſceret, ex eodem littore paucisſimos ante menſes cum domino Poliarcho ſummo fauore Hyanisbe digreſſum. Mutatis igitur vulgi affectibus, cœperunt de claſſe rogare quam cernebant. Ille non exercitum Africæ inimicum, ſed Poliarchum adeſſe cum ſuis copijs confirmauit. Sic in terram egreſſus, perductuſque eſt ad Reginam; quam belli præſentis opinione attonitam, ita refecit, vt non tam cum militibus Poliarchum, quam præſides Africę Deos adueniſſe arbitraretur. Protinus ex purpuratis miſsi, qui Poliarchum inuitarent ad terram. Ipſa pluribus interrogare Gelanorum, quas imperio gentes obtineret Poliarchus, in quos arma deſtinauiſſet, quove conſilio ſub veſte priuata antea ſuppreſsiſſet maieſtatem. Gelanorus quæ premenda aut referenda eſſent haud neſcius, Reginæ animum dulcisſimis alleuabat ſermonibus; vt vix eum ad dominum redire pateretur de hoſpitij humanitate nunciaturum.

Quintus iam dies erat, ex quo cibum ipſa Regina vix ſumpſerat, occultis & publicis curis grauis. Namque vt Radirobanes, inuerecundo in Argenidem ſcelere fœdus, Calarim redit, penſato cœptorum dedecore, timuit ne leuiorem ſuorum reuerentiam deinde experiretur, haud dubius, ita vulgi, ita militum animos eſſe, vt Principes ex ſucceſsibus æſtiment. Dari enim virtuti fœlicibus, quod fortunæ eſt; & fruſtratos impetus contemptu vindicari. Ne itaque ocio ſermones ſererentur, vtque prætcrea implacidam mentem nouorum mo-

tuum

tuum guſtu reficerer, in belli. conſilia rurſus incubuit, ſed in Siciliam confeſtim redire non placebat. Quia ſe illic expectari non dubius, omnia feruere paratibus augurabatur. Inueniendos potius eſſe in quos interim verteret impetum, dum & noui milites ad arma durarentur; & deinde ex mora remittentibus Siculis curam, improuiſus in Meleandrum inuaderet. Nec defuit cupienti noui belli occaſio. Diu erat, quod Mauritaniam inuadere meditabatur. Et hæc cauſa fuerat claſsis ornandæ, quam deinde Argenidis & Siciliæ potiundæ iniecta ſpes ad iuſtiora in Lycogenem bella prouexerat. Tunc vero & antiquæ mouendi in Mauritaniam cauſæ redibant in animum; & ad illas præterea viſæ ſunt recentes accedere. Forte enim Mauri peiratæ, non magis externis quam popularibus graues, ex aliquot mercatoribus Sardis prædam egerant; & ipſe ex Sicilia rediens ſpoliatorum queſtus lætus accepit. Neque mora, tanquam publico Maurorum conſilio illata hæc fuiſſet iniuria, ad Hyanisbem miſit, non modo qui res repeterent, ſed iuberent de noxijs dari ſupplicium. Illa, neque res ſuo raptas auſpicio, neque ſontes in ſua poteſtate eſſe, reſpondit, aut illos ſe pro ciuibus habere. Vindicarent ſe Sardi vbicunque noxios deprehenderent: Se quoque vltioni qua poſſet acceſſuram. Radirobanes reſponſo Reginæ in deterius apud Sardos de induſtria vulgato, finxit acrius iram, Sardiniam à Mauris ſperni, & ideo neglectos eſſe queſtus quia minæ abfuerant.

Itaque tanquam ſatis violatis fœderibus, non modo vlciſci mercatores, ſed & repetere maiorum ſuorum iurgia cum Mauritaniæ Regina conſtituit. Nam veteres Sardiniæ Reges ſibi deberi Mauritaniæ ſceptrum contenderant

rant frequentibus bellis. Poſtea ſæpe has lites aut induciæ, aut nomen pacis ſuppreſſerat; quæ mox (vbi alterutri Regis placebat) veluti à ſomno receptæ, ſpecie æquitatis libidinem armorum tegebant. Tunc vero Radirobani viſum ſic exercitu vti, quem à Sicilia ferocem reduxerat. Et quod mulier in Mauritania imperabat, facilior promittebatur victoria. Vt hæc tamen armorum & violentiæ libido, ad imaginem iuris accederet: adornauere illico Fecialem, qui auſpicaretur bellum, dum ſubitis in Sardinia delectibus reparantur legiones. Et ille vbi Lixam peruenit: ad Hyanisbem intromiſſus, eam, niſi ſceptro decederet, niſi Mauritaniam Radirobani traderet, ſtrenue adfuturos cum exercitu Sardos qui ius ſuum perſequerentur, audacter pro ſui muneris inuiolabili ſanctitate admonuit. Regina improuiſo territa malo non tamen cunctanter reſpondit: Vile eſſe Radirobanis cœptum, quo mulierem cogitabat peruertere, ſorte robur non auſus in viros experiri. Annorum plurium pacem, nihil læſum, nullo in populis motu, corrumpere, in perfidiæ vicinia eſſe. Non poſſe falli Deos: Sed nec abeſſe humana præſidia: Neque vnam eſſe Tomyrim, quæ ſanguinem ſitientibus ſciret dare. Ab ea digreſſus Fecialis, vbi ſterit in littore, dextera haſtam tenens, Quod, inquit, rem Sardorum publicam Mauri violant, nec moniti emendant contumaciam: quoque Rex & Populus Sardorum Reginæ & Populo Mauro bellum iuſſit: ob eam rem ego Rexque & Populus Sardiniæ, Reginæ & Populo Mauritaniæ bellum dico facioque. His ſolemniter dictis telum emiſit in hoſtico, & receptus in nauem viam ad Radirobanem relegit.

Audebant Hyanisbem proximi amicorum incu-

incuſare, quod abeſſe filium eſſet paſſa, in quem debuerant belli curæ recumbere. Se enim ideo ad contumeliam faciliores Radirobani viſos; Venire quaſi ad vacuum regnum hoſtem; illamque aciem deſpicere in qua virilis purpura non fulgeret; At illa fortunam pluſquam ſe peccaſſe referebat; quæ rerum placidiſſimum curſum inopina tempeſtate turbaſſet. Sed & filium non procul abeſſe; & impigre rediturum, acceptis literis quas ad eum cogitabat. Interim milites legerentur, nec quicquam ſedulitati deeſſet, quam illa tempora quærebant. Vix biduum inde proceſſerat cum de rebus quæ inſtabant, inter proceres agitanti, nunciatur alterum ex filij ſeruis (duos enim omnino abuexerat) perueniſſe ad Regiam. Stupuere ſcilicet omnes, videbaturque non impar fabularum vanitati fœlicitas; in ipſo temporis articulum adueniſſe, qui certo de Principis valetudine referret; moneretque vnde eſſet arceſſendus. Seruuli autem ad Reginam mittendi cauſa hæc fuerat. Archombrotus poſtquam ad nuptias Argenidis nihil deeſſe ſibi vidit præter authoritatem matris; ne ſibi moræ eſſet in lętiſſimis rebus, ad eam famulum dimiſit, cum eiuſmodi litteris, quas iuuenis, & amator, & inter illos impetus tamen maternæ poteſtatis haud oblitus, ſcribere poterat. Porro mater, erat ipſa Hyanisbe. Is vero inter ſuos Hyempſal dicebatur; Sed ex matris imperio ad Græcos nauigans, genuſque diſſimulans, conueniens illi genti nomen aſſumpſerat. In ijs literis magnopere ſuæ in matrem reuerentiæ imputabat, quod ex iuſſu ipſius generis ſui fortunam fideliter tacuiſſet: Cæterum fœlicitatem offerri quæ ſuperaret omnia vota; Affinitatem cum opulentiſſimo Rege, poſſeſſionem

Sici-

Siciliæ; Virginemque in qua animi dotes tantæ hæreditati præſtarent. Orabat, vt Regi, cui tantopere ignotus placuiſſet, ſuorum natalium decus liceret aperire. Etiam ipſa ad filij hymenæos Optimatum præcipuos dimitteret, pecuniamque, & opes, quæ Mauritaniam commendarent Siculis in illius auſpicium tranſituris.

Reginæ non tantum non iucunda epiſtola fuit; ſed ad illius lectionem conterrita ſic expauit, vt qui aderant, nihil lætum de Principis valetudine ſuſpicati, percunctarentur à ſeruo quid dignum attuliſſet eo Reginæ vultu quem cernerent. At ille Hyempſalem non modo valere, ſed & apud exteros egregie florere confirmabat. Hyaniſbe quoque non dubia, ex ſua conſternatione alios timuiſſe, vultum collegit; Deumque auxilio incolumem filium dixit breui rediturum in patriam. Sed vbi ſecreta fuit cum famulo qui litteras attulerat: Puto, inquit, ſatis tibi à filio imperatum, ne hic vlli enuncies apud quam gentem verſetur. Tu ſodes diligenter fidem ſerua. Neminem enim meorum ſcire hoc volo. Oportet præterea vt ſtrenue redeas. Primo mane abibis hinc ad illum. Fides tua effecit, ne te præmiorum admoneam, quæ vtrimque te expectant. Hæc effata ſeceſſit in gynæcei penetrale, non magis de Radirobanis iniurijs quam de filij voto ſolicita. Tantamne vim negotiorum mihi ſubito eſſe obiectam? Hinc Siciliæ affinitatem timeam, illinc arma Sardiniæ? Tune, chariſſime, vt Meleandri gener fias? Vt te imprudens in eam regionem miſerim, quæ te & nobiliſſimam virginem vna ruina perdeat? Auertant Cœlites quod meo errore merui. Quid heu ſemel, & Radirobanes mihi regnum, & Argenis filium tollit? Sic plena

terro-

terroris ſumpſit ceram, in qua eiuſmodi verba poſuit. Quantum cogitationes tuæ à rerum noſtrarum fortuna abhorreant, mi gnate, hinc ſcias; quod vix ab oculis meis abſceſſerat Fecialis Sardiniæ, nobis à Radirobane denunciator belli, cum literas tuas accepi; quæ te intempeſtiuo hymenæo inſtare docuerunt. Fortunæ gratulor, & virtutibus tuis, per quas effectum eſt, vt adhuc de genere & opibus ignotum Meleander ſua affinitate dignum exiſtimet. Sed maculabis tuam famam, ſi amori indulgens, matrem & patriam ſines turbulentiſſimi Radirobanis prædam eſſe. Noli Siciliam vtcunque dotalem, maternæ Africæ præferre; quam incolumem vix habebis, niſi confeſtim huc properas. Scis, quanto facilius res ſeruari, quam perditæ poſſint recipi. Poſt matrem aſſertam, poſt triumphos, & fortiſſimæ pietatis decora, ibis maior ad fœdera, & dignior peti. Sed neque in Radirobanem ſolum, aut bellum, moras retuleris quas nuptijs illis iure materno inijcio. Periſti, mi gnate, niſi prius loqueris mihi quam ducas Argenidem. Redi confeſtim ad chariſſimam matrem. Gaudebis ædepol; & grandem pietatis mercedem eſſe intelliges hoc ipſum quod mihi parueris. Nam vt meam mentem ſcias, adeo intereſt ante coniugij ſacra, à me ipſa te moneri de rebus arcanis, quæ non literis, non nuncijs credi poſſunt, vt, ſi poſtuertas officio, me tibi matrem negem. Accedam ad Radirobanis partes, ne hereditate & veluti ſpolijs meis exultes quam mœrore confeceris. Iam hoc ſatis imperatum tibi puto. Indolem noui, quam non potes vlla fortuna aut peregrinatione exuiſſe. Cæterum, ne me tuis peruicaciter votis putes auerſam, nihil abnuo quin Siciliæ Regi indices te filium meum eſſe. Qui

ſi te

ſi te generum optat, ſi tibi cum filia Siciliam vouet; tecum idoneam mittam manum qua irruentibus Sardis obſtes. Faxo in Siciliam illico redeas, poſtquam te hic filium ſenſero, & Radirobanes hoſtem. Vale. Conſcriptam in hunc ſenſum epiſtolam ſeruo cum traderet, adiecit, vt filium hortaretur, nullibi moras ducere, priuſquam perueniſſet in Africam; & hæc pie curare quæ ipſa his literis mandabat. Seruus omnia pollicitus vt decebat, tamen biduo ob tempeſtatis vim mari excluſus, vix denique à portu ſoluerat, cum adeſſe Poliarchum Gelanorus nunciauit.

Tunc vero Hyanisbe non ſine Deum numine aduenisſe vires amicas præfata, Poliarchum in arena cultu regio curat excipi. Ipſa cum Aulam intraret obuia fuit. Et exacti memoria beneficij, & præſentis operæ quam ab eo ſperabat neceſſitas, humanitatis officia geminabat. Tanquam cum filio loquuta eſt; niſi quod reuerentia accedebat blanditijs. Nec deerat ille laudibus ſuis, tam ſubmiſſus in Reginam, tam concinna modeſtia ſe inferens, vt plerique ſucclamantes tanquam matrem & filium vno ad Deos voto coniungeret. Diſpoſiti in littore erant qui duces illius militeſque exciperet. Publice omnibus hoſpitium præbebatur. Maurorum vna vox erat, gentem externam nullo Mauritaniæ iunctam commercio, nulla ſtipendia quærentem, adeſſe, quæ ſuo ſanguine periclitantes tutaretur. Ergo amplecti venientes, & pro ſe quiſque bene hoſpitibus precari; in liminibus quoque vina coronaſque ſtatuere; Vt mirum eſſet Gallis adhuc ignaris quod Afri beneficium petebant, alicubi terrarum melius peregrinis quam in Gallia ſua eſſe. At Regina non morata diutius, quam dum à veſtibulo Poliar-

liarchum ad Aulam deduceret, *ita loquuta eſt*; Ecce te Regem, vir fortiſſime, non nunc primum cognoſcimus. Nuper ſub priuato habitu cum hic eſſes, ſuſpeximus tuas dotes, quas diligenter explorantibus nulla minoris ſortis ſimulatio eripuit. Tunc quidem me mihi reddidiſti, cum animam prope meam latrones abſtuliſſent in ciſtula. Iam vero vt aſſeras tuum munus, ſiue tuo ſiue cœlitum conſilio huc cum armis appuliſti. Quippe improuidam, & pace nimia deceptam, Rex Sardinię Radirobanes bello aggreditur. Expectamus quotidie claſſem noſtris littoribus infeſtam. Nec contrahi vires tantillo momento potuerunt. Mulier ſum. Filius abeſt. Tu patrocinium ſuſcipe; & gloriæ tuæ tribue ne Reginam, & iniurijs petitam, videaris deſpexiſſe. Equidem ſummam tibi rerum permitto. Tantum aliquos dies, ad præſidium morare; vt nemo de Radirobanis furore ſine mentione tuæ virtutis loqui poſſit. Quantumcunque, & quocunque feſtines, legitima erit hæc mora.

Hæc dicentem non modo maieſtas, ſed & mœſtitia, ac pene lachymæ commendabant; Pudebatque Poliarchum extremam ornanti opem tarde annuere. Sed rurſus amoris ſacramentum, & quod ſupplex etiam ac miſera erat Argenis, ſubmouebat ſtimulos præſentis pietatis, donec vehementer miratus Radirobanem ab Afris timeri, quem credebat in Sicilia eſſe, percunctatus eſt, vbi ergo terrarum is degeret. Quem poſtquam intellexit à Sicilia abſceſſiſſe, & vel eſſe in Sardinia, vel aduerſus Africam nauigare, acerrimo metu cohorruit, ne rapta aut tradita Argenidem receſſiſſet in patriam: Nec diſtulit quæſtionem; Ecquid audiſtis, ait, illum Siculi Regis generum eſſe?

Hya-

Hyanisbe quæ ex Archombroti litteris certa erat innuptam eſſe Argenidem (breuiter quidem mirata, quid hoc ad Poliarchum) negauit eiuſmodi quicquam factum. At ille ignarus, quis hanc ſibi operam dediſſet; qua depulſus ratione Radirobanes quove authore eſſet; cogitauit, nihil tunc igitur cauſæ eſſe, vt tam præceps Siciliam cum exercitu peteret. Nam quid prẹter Radirobanem vrgeret Argenidem? At vero apud omnes pro flagitij infamia fore ſi deſereret Hyanisbem, & veluti traderet hoſti. Mittendum ex fidis hominibus aliquem qui interim Argenidem ſolaretur, & negotij admoneret, quod neceſſarium fortuna obiecerat. Quod ſi non impetu hoc bellum veniret, ſed tempore traheretur; tunc ſe pace Reginæ, relicto in Mauritania præſidio, cum copiarum parte diſceſſurum ex Africa. Neque paruum manendi incitamentum erat Radirobanes, velut fatalis hoſtis vbique obiectus: Vlturum enim ſe, ſpecie vindicandi Hyanisbem, dolores quibus ille Argenidem cruciauerat. His pauliſper penſatis, Reginæ in hunc modum reſpondit. Quod ſilentio meo ſuſpenſam te habui; ne crede, Regina, me ambigua conſultatione verſaſſe an eſſes relinquenda; id eſt, an paulo nequior ipſo Radirobane eſſe poſſem. Sed me prædonis, non nunc primum apud me damnati, ſcelus monuit, rurſuſque meæ ſortis fœlicitas, quæ meos errores propitia huc aduertit. Nam ſeu te, Regina, ſeu cauſam, ſeu beneuolentiam in me reſpicio, tanta verecundia tibi deuinctus ſum, vt negare nil liceat. Quando igitur ita res tuæ ſunt, omnia mihi poſt habeo: Vtere regni mei viribus; ſciaſque in te colenda nihil me tuo filio ceſſurum; neque impune, me viuo, futurum Radiro-

dirobani, quod tuam veluti orbitatem prouocauit.

Adeo hæc læta vox Hyanisbę & Proceribus fuit, vt in Cœleſtis ſuæ ædem plerique decurrerent; omni ſuffitu gratias habituri de aduentu Poliarchi. Nec religionem popularem auerſata Hyanisbe, etiam Poliarchum prouocauit ad templum. Concitata iuueni erat ex maritimo periculo pietas: vt nec inuitus ad numinis Afri limen accederet. Vidit ergo, & amoris ſui vota illi Cœleſti commendauit; quam, ſeu Venerem, ſeu Iunonem exiſtimes, virginis ſpecie factam leo vehebat, oculis in altum erectis, pectore quoque & primis pedibus in ſublime ita verſis, vt in cœlum eniti videretur. Cœleſtem Venerem, Parcarum natu maximam, primi Aſſyrij coluere. Hinc non longè ad Tyrios potuit commeare religio, & ab ijs inter Carthaginis auſpicia Africæ tradi. Tunc quidem in honore præcipuo Mauris erat: & ſub ſigno iſtos verſus marmore inciderant, quibus non modo illa Dea, ſed & Africa celebrabatur.

Ne cœlum, ne Diua tuo ſubuecta Leone
Irrupiſſe velis. Magis hic tua limina ſerua,
Limina, quæ votis meritoque impleuimus auro.
Tu ſi Diua faues, Libycis non finibus illa
Præſtet humus, cui Sidonij de littore Ponti
Virgo tulit nomen falſo ſubuecta iuuenco;
Aut molles Aſiæ tractus, qua Martia multum
Frangitur & blando laſciuit ſydere Virtus.
Aſpice quam latis iactat ſeſe Africa fatis,
Illam ingens curuis Nereus amplectitur vlnis,
Ceu cuſtos, totamque videt: Ni faucibus obſtet
Vna Phares, geminumque ſolo diſcriminet æquor.
Ridet cultus ager; facili ſata credita ſurgunt
Fœnore; Magnanimi celebrant deſerta Leones;

Et

Et dites ſtrident ebora inter candida ſylua.
Heſperidum hæc fuluos genuit terra aurea ramos;
Heſperidumque Atlanta patrem, qui vertice magno
Arduus in miſeras cœlum deſcendere gentes
Non ſinit, aut tactis ſordeſcere ſydera terris.
Hic tepidus lauit naſcentem Pallada Triton.
Hic & fatidicus medijs in Syrtibus Ammon
Haud ſitit, & multa velat ſua cornua ſylua.
Nos pater Armipotens, nos & Iunonia ſeruant
Numina, nec montes ſpernit Deus ales auitos.
Tu quoque, Cæleſtis, Genitrix tu maxima rerum.
O adſis; Libycas & qui iam dicere dotes
Certabunt, ſeu Muſa chelym, ſeu ſumet Apollo;
Te, Dea, te primam, & tecum tua munera narrent.

Nuncupatis apud Cœleſtem votis, reliquum diem belli cura abſumpſit. Quinquaginta varij generis nauigia erant Poliarchum comitata. In ijs vltra duodecim armatorum millia ferebantur. Pars claſſis tempeſtate debilis in arenam ſubducta; alia, pelagi fluminiſque obſeruatura confinium, cum Mauritaniæ triremibus in ſtationes diuiſa eſt. Trabes, remos, & cum funibus vela, omnia denique armamenta, ingens feſtinatio conferebat. Inter mare & vrbem delectus caſtris locus; & additi Gallis Mauri vexilla in eodem fixere principio; induti more gentis ferarum ingentium pelles, & elephantorum terga curuantes in vſum clypeorum; Paucos tamen hos eſſe Poliarchus dolebat. Nam vix ad tria millia ſcripti milites erant; Ciues autem, caſtris inepta multitudo, intra Lixam cum armis ad mœnia aggereſque ſeruandos continebantur. Neque ille dubitabat quin cum Gallicis quas aduexerat copijs poſſet debella-

re Radirobanem. Sed ſi bello, non prælio opus erat; quid faceret in Siciliam iturus? Solusne proficiſceretur? an ſuos milites ſecum abueheret, quos Hyaniſbe propemodum ſolos habebat? Huic curæ intentus, conſtituit hortari Hyanisbem, vt gentilem aciem ampliori delectu adornaret; Non quaſi Radirobanis metu, ſuive diſceſſus mentione iniecta; ſed veluti transferendo in Sardiniam bello, ſi forte timidioribus mutatus conſilijs hoſtis ceſſaret.

Igitur poſtera luce, de belli ratione cum ageret, ſuaſit, vt tributum in belli apparatus Mauris omnibus imperaretur; quo Regina pluribus cohortibus, atque turmis, gereret bellum; Numidas quoq; qui in vicinio erant, mercede conduceret. Vtiliſſimum conſilium (retulit Hyanisbe) & quod meæ etiam menti ſuccurrerat. Sed quis locus conuocando nunc ex tota gente concilio, cuius neceſſaria eſt tributis indicendis authoritas? Stupuit Poliarchus, liberis regnis aſſuetus. Non ergo ius regium, non regionis diſcrimina ſatis populum cogere ad tributa; niſi ipſe per homines à ſe legatos conſentiat? Scilicet neruos imperij, id eſt, ærarium, in poteſtate populi eſſe; Hunc arbitrum rerum, & ſuorum Regum Regem, vno hoc iure publice omnibus cœptis, conſilijs, viribus moderari? Certe non regnandi veras leges hoc pati; non cum ſummi imperij nomine conuenire. Cœpit deinde hortari Hyanisbem vt excutere anniteretur peſſimi moris iugum, quo ſceptrorum libertatem Mauri adſtrinxerant. Et tentandi an id populus pati poſſet, tunc commodiſſimum tempus eſſe, cum externo pauidi bello, crederent penſione quam Regina imperaſſet, ſe ſalutem redimere; Videberis, inquit, non

nuan-

nouandis quidem rebus intendere vim regiam; ſed ſub diſcriminis articulo extra ordinaria quidem, ſed neceſſaria ratione id æris impetrare à ciuibus. Quod ſi ſucceſſerit; præiudicio vtique erit, vt & in cæteris periculis, nihil rogato populo, idem neceſſitatis terror ad tributa ſufficiat. Et, vt quamuis auerſæ aut faſtiditæ rerum ſpecies ipſo vſu nobis conciliantur, paulatim aſſueti patientur ex vno Regis ſuffragio rem pendere; magno quidem ipſius populi commodo, cui ſæpe libertatis vmbra illuſit.

Scio, retulit Hyanisbe, multum mihi prolique acceſſurum, ſi hanc nobis poteſtatem pararem. Sed nec vnquam abſque diſcrimine ea nouitas proferetur in populum, & nunc omnium minime, cum in hoſtem concitandi ſunt animi; iamque ſatis externi eſt mali, abſque ciuili diſcordia. Ædepol efficacius Radirobani pugnarem, quam ille omni exercitu quem parat. Nam & Maurorum contra me ſtudia accenderem, & illi placarem. Dij præterea obſtant ne hunc morem violare aggrediar, quem omnino exiſtimo ſanctiſſimæ æquitatis pleniſſimum. Quem autem? ſubijcit Poliarchus. Ne, inquit Hyanisbe, inconſulto populo aut inuito vlla tributa Rex imperet. Placetne Reginæ perſonam nunc exuam; quæque ſæpe in hanc rem audiui, aut ipſa cogitaui, recenſeam; vel vt mecum ſentias, vel vt errore me liberes? Placet, inquit Poliarchus. Patrocinare illis, qui nec perdi niſi propriæ poteſtatis licentia poſſunt; nec ſeruari niſi ad obſequi reuerentiam adacti. Simul ſe ad audiendum compoſuit, iuuenili animo indignatus id quod tantopere ſentiebat oppugnari; Neque ratus Hyanisbem tam ex animi ſententia loqui, quam ſubductæ poteſta-

tis pudorem ſpecie ęquitatis tegere velle: quaſi ſubleuaturam ſuas anguſtias, ſi ad ſortem, ad quam ipſa adigebatur, alios Reges damnaret.

At illa: Principatus conditos ſcimus, vt, vi ſublata quæ omnia ad potentiores trahebat, ex naturæ & rationis imperio agantur res humanæ. Quid autem ad naturam magis putes accedere, quam vt quiſque opibus induſtria ſua partis fruatur; aut rationi ciuili commodius, quam vt intelligamus quid noſtrum quidve alienum apud nos ſit? Atqui de medio vtrumque tollimus, ſi, quæ ciues ſua diligentia peperere, vindicamus vt lubet ærario; facimuſque ne ſciant quantum ex domeſticis opibus Regi, quantum ſibi iura attribuant. Qui enim id ſciant: cum non hoc ſuum, ac ne legis quidem arbitrium ſit, ſed Principis duntaxat vnius; cumque tributo ſemel exacto, adhuc ipſi ſimpliciter ſuis bonis non gaudeant, quæ alijs ſcilicet Regis edictis poſſunt rurſus delibari? Miſtæ hereditatis atque confuſæ, quot mala ſint ſi ignoras, reſpice feruentia litibus fora. Hanc communionem, hoc chaos, non amici, non fratres diu ferunt. Ipſæ denique vxores ſcire volunt, ſuis ex bonis quid in maritum transferant, quidque ſibi recipiant. Quis igitur diuturnam & publicam pacem ſperet, ſi quæ Rex adimit ciuibus facit ſua; quæ relinquit, adhuc habet cum illis communia?

At vero vbi tollendi tradendique fines ſunt, ea æquitas à natura præſcripta cuique familiæ limites ſuos, iura, officia, deſignat. Spes deinde placendi, & aliquid vtrimque impetrandi, mutuam neceſſitudinem inſinuat inter Regem ac populum. Quippe populus, ne Princeps commiſſum ſibi ferrum ſummo iure ſtringere amet, ne temere ineat vel bella vel

paces,

paces, ne imperitis aut leuibus publica munia diuidat, ſponte regiam gazam de ſuo implebit. Erunt hæc præmia, quibus Principis virtutes donabit; ſimulque præteritis beneficijs gratiam referet, & futura merebitur. Rexque viciſſim non committeret vt ciues ſæuis aut externis moribus lædat, nihil quoque, ſi durius cum illis agetur, de ſuo conceſſuros. Hæ ſanctiſſimæ ſunt habenæ, quæ Regem populumque iungentes, vtrimque ab iniurijs & ſuperbia arcent luxuriaturam poteſtatem.

Sed opus eſt ſcilicet ære ad quotidianos Regiæ ſumptus; & ex magnificentia Regum de viribus & opulentia regionis exteri iudicant. Quid præſidia? (inquies) quid claſſis? vix vllum profundius mare quod ingeſtas opes abſorbeat. Equidem vera hæc eſſe, experimento quoque comperimus. Sed nec vllis Regibus tam anguſte à populo legem dictam exiſtimo, quibus ad hæc regni munera atque inſignia non opes ſufficiant. Ingentia illis patrimonia, &, ſi probe curentur ſatis dignitatem allertura. Portoria quoque non pauca, licitatoribus magno redempta; His pleraque præterea iura & in alijs gentibus alijſque diuerſa ſunt. Hæc gaza, hæ opes, Regi ad ſplendorem ſufficient, ſi regnare ſolus volet; nec prodigis animis quos inſane aut ſeruiliter amat pene in purpuræ communionem aſciſcere. Aſt vbi tam perdendi quam rapiendi auiditas illum inuaſit; vt nec aſſuetæ & legitimæ opes. Ita nec vlla tributorum acerbitas tantam voraginem explebit. Subeat imperia populus, ſuam operam ſuoſque labores in ærarium conferat, at is Princeps (vt de Eriſichthonis fame pueris narramus) ſemper vacuus, & erectis in futurum votis, egebit. Eo quoque profuſior quo facilius credet rediturum ſan-

guinem confecto ærario. An ergo miraris abſtinere populum nihil profuturo obſequio, & negare proceribus paucis qui Regem circumſident, opes ſibi & liberis paratas; quas tamen & Regi donabunt, vbi illas iam non ex prodigæ mentis morbo, ſed efflagitantibus patriæ rebus expoſcet?

Audio quoque, in gentibus quæ patientiſſimæ tributorum ſunt, minus illo obſequio Regibus agi quam creditur: quia patrios fundos, & quicquid Regibus in domeſtica hereditate eſt, paulatim hæc facilior popularis pecuniæ ratio atque fiducia euertit. Negligi enim patrimonia illa Regum, tanquam anguſta, aut laborioſa, aut denique ad priuatorum ſortem accedentia, incipiunt; mox in gratioſos homines diuidi, pignori dari, veraque aut ſimulata emptione excidere. Ita Reges innocentiſſimum viuendi genus omittunt, de ſuo vectigali; aliudque inſtituunt, proximum prædæ, nec tam auctis quam mutatis opibus, tamen veluti victores erociunt.

An denique legitima regna à ſæuitia tyrannorum diſtrinxeris, ſi vtrobique res ſuas precario ciues poſſident? miſerorumque hominum tota interdum cum ſuis laribus ſupellex, de exhauſtis domibus rapta, ſub haſta & præconibus proſtat? Nec inuidiam facio vani ſpectaculi mentione, ſi vera retulere qui in regionibus fuerunt in eam ſortem Regi obnoxijs. Quod enim viritim imperatur, vt leue ſit opulentis; at ruſticos, at colonorum tenuiores, ſæpe ſic premit, vt non penum, aut ſtratum relinquat in quo ſaltem perculſi conquieſcant. Quid hoſte victore expectarent acerbius?

Tetigit Poliarchum de agricolis inuidioſa narratio. Itaque non paſſus plura dicere Hyanisbem,

niſbem, ita orſus eſt. Nollem iſti (Regina) per quos hæc crudelium, vt memoras, tributorum fama ad te allapſa eſt, maligno compendio tradidiſſent rem obſcuram: ſed aperta rei ſerie eſſent vſi; quæ tam Reges, quam ipſum vectigalium morem abſolueret. Numquam enim Regibus eſt animus hæc edi crudelitatis exempla, quæ memoras. Si vero Quęſtores ac Iudices forte interdum atrocius quæ iuſſa ſunt extorquent; aut qui viritim indicunt, quid de tributo exoluere quemque oporteat, iniqui in nonnullos extiterint; An ideo Regibus tributiſq; tam ſæuiter iraſcendum? etiamque ſoluendi in totum publicæ rei nerui, qui ex eiuſmodi vectigalibus conſtant? Eſto enim. Pone eos errare qui diuidendis in ſingulos oneribus ſunt delecti: Adde in capiendis pignoribus præter modum ſæuire lictores; Facias quoque, ſi placet, in crimine eſſe Reges ſub quibus hi mores rigebunt; At nihilo iniquior erit ipſa poteſtas Regum, ius, inquam, de quo agimus, indicendi vectigalis. Niſi forte iuſtæ res non ſunt, aut leges, aut iura, niſi cum iis iuſte vtimur; exuuntque naturam ad virtutem eorum, aut vitium, quibus commiſſa ſunt. Quid ſi populus iuſſerit tributum tibi conferri? Nihil magis legitimum, inquies. Sed in eo colligendo, ſi, vt ſæpe fit, iniuſtius duriuſve cum ciuium aliquot agetur; An poſt hanc iniuriam legitimum eſſe deſinet, quod conſenſu populi ratum fuit? Nemo verorum Regum eſt, cui inconſulto populo belli indicendi paciſve firmandæ non ſumma poteſtas ſit. At ſi temere eo iure vtentur, hoſtemque intempeſtiue facient; aut laceſſent; quanto id populo damnoſius erit, quam vlla tributorum auiditas? Neque tamen, ò Regina, hanc ideo armorum poteſtatem negabis eſſe iuſtiſ-

 ſimam,

vt conſtat, poſſumus iniſimam, quod eam, vt conſtat, poſſumus iniquiſſime vſurpare: Vt inde intelligas ex ingenio aut ſcelere hominum non æſtimandam eſſe rectitudinem legum ipſarum.

Aiebas, daturos operam Principes modeſtia, cæteriſque officijs, vt in ſuarum virtutum præmium ferant ſponte à ciuibus tributa. Neſcis enim quibus maxime Regibus apud populum ſit veneratio. Quam ſæpe rectas artes deſpiciat; falſiſque virtutibus aut ſplendidis vitijs decipi amet; vt denique eius ſtudia à ſalute publica diuertant. Imo adulandum plebeculæ erit, & ex illius libidine capeſſenda negotia, vt deſerti officij mercedem Principibus conſtituat. Frenum pretio remouebit, pretio laſciuiet, & peribit. Male agitur cum rebus humanis, ſi non bonis ſed plurimis placere Reges volent.

Salubriores fieri aquas putant, vbi ex puteis aſſidue hauris; quæ, ſi ceſſas, aliquo veterno emoriuntur. Haud diſparis fatis vires & animi vulgi ſunt. Ipſa laboris aſſiduitate cruſcunt, & ignauiam odere. Ocio corrumpuntur. Num igitur vtiliſſimos neges ſtimulos eſſe qui ad diligentiam omnium virtutum fœcundiſſimam eos adigunt, & ad negligentiæ torporem non ſinunt conniuere? Atqui nulli ad eam rem acriores quam hæ Regibus penſitandæ pecuniæ. Quippe ſi ſocordiæ amore, viuere parce, & negligere corporis cultum maluerint, quam labore opulentiam parare; non ideo in remiſſionem ſolui licebit: ſed à ſui cura abeuntibus, præſto erit hic Regibus, aut verius patriæ, debitus labor, quo penſionem parent haut dubie à lentis etiam aut inuitis exigendam. Ita dum coguntur ad alienæ vtilitatis operã, pro ſe quoq; aſſueſcunt laborare. Mox illos pluſquam pro ſe aut pro

Re-

Rege tenebit ipſa laboris & induſtriæ conſuetudo. Hinc artificijs cultus, hinc corporibus & animis vigor; & in pari omnium aſſiduitate, regionibus opulentia non mollis atque luxurians, ſed virilis & robuſta. Eadem opera rudis plebs atque incondita, ſparſique in agris ad paſcua aut aratra homines, domiti labore ſenſuque ſortis ſuæ monentur, ſe obſequio, non imperio genitos eſſe; Qui, vbi non in vſu aut poteſtate Regum ſunt illa tributa ſolertiam ſolicitatura, ſæpe feroces, nec magiſtratibus tractabiles, ſtolide aut periculoſe ſuperbiunt. Nempe ingenia quæ virtutibus non impleueris, vitij vacant; veluti ceſſante cultu ager, quem meſſibus onerare timueris,ſe inutilibus herbis ſponte exhauriet.

Finge tamen eſſe leges, quæ negligentiæ & ocio mulctam dicant, ſuoque ſatis ingenio vulgus acui ad laborem. Demus præterea, populum iudicio non carere, & Principe iuſtam vtique opem petente ſuas impigre opes collaturum in publicum, Quid vero ſi occurrunt quæ & ſubito peragi debent, & niſi publicis ſumptibus non poſſunt expediri? Dum monetur populus, dum delecti vocantur, aliquot menſium labor eſt, & religioſum hunc ordinem non expectant negotia: effluitque inter moras rei gerendæ occaſio: aut ingruit malum, quod præſentibus repuliſſes ſtipendijs. Quid dubitas, Regina, vel ex ſtatu præſenti agnoſcere quam iuſte de moribus illis querar? Inſtat hoſtis externus: Bella non auro minus, quam ferro geri ſolent. Quia tamen citius aderit hoſtis, quam populus conueniat, deerunt tibi publicæ opes, quibus alas exercitum, & ex vicinis gentibus auxilia contrahas.

At nec ſubita modo Regibus occurrunt; ſed

ſæpe ſecreta, quæ & intereſt non vulgari; & inter hanc tamen quærendæ pecuniæ rationem, tegi vix poſſunt. Voles inuadere in hoſtem imparatum, aut, quæ olim tua rapuit, inopinato recipere: Intereſtne, ille aut omnino vicinia conſilium intelligat? In hanc rem igitur dum neceſſarias opes quæris à populo, indiciſque conſilium, an proferes in publicum tuę mentis arcana? At ſimul tuorum conatuum velut animam in ventum effuderis. Sin vero (vt oportet) habebis hanc molitionem tibi ſecretam; quid cauſæ ad populum afferes rogandi tributi? quid, ſi lentus eſt, impellendi? An præterea æmulas circum gentes, aut illos omnino quorum intereſt te eſſe quietum, incurioſos fore vel ſegnes exiſtimas? Quos vtcumque fefelliſſes, conſueta, nec ſtrepitu publiciſque rumoribus notata, poteſtate exigendi tributi; hos ipſa cōuentus celebritas, quem ex omnibus prouincijs cogis, quique ignorari non poteſt, ad ſuſpiciones, & ſui curam, erexerit.

Si vero (quod ſæpe fit) non ciuibus cum Rege conueniet; ſi contemptu vel odio eum lædere amabunt, illiuſque conſilia quamquam recta deſpicient; quid rebus tandem fiet? Vt ſi qui imperiti dum hoſtem ferire ſtatuunt, ſeipſos obuerſo telo tranſuerberent; Ita populus ſuo & patriæ iugulo imprimet vulnera Regi inuiſo deſtinata; negatis ſtipendijs, quæ reipublicæ tempus efflagitat.

Quid denique regiam poteſtatem, quam omnium potiſſimam vel ipſi fatentur qui nolunt experiri, ea debiliorem ſtatuimus qua alicubi Optimates potiuntur? Certe enim in gentibus in quibus Senatui ſumma poteſtas eſt, non conſuli, non rogari populus ſolet, velitne ac iubeat rempublicam ſuo ære eſſe adiu-

adiutam. Decernunt ipſi Patres, ſanciunt, imperant; & populum nolunt ad tantæ poteſtatis guſtum attolli; quæ, ſi recte ſentimus, prope ſumma in ciuilium rerum momentis eſt. Cur autem id illis iuris ſit, & ad Reges non pertingat? Si, inquam, legum condendarum Regibus ius eſt, non minus quam in eiuſmodi republica Optimatum concilio; ſi non in ciues anguſtius mortis ac vitæ arbitrium; ſi par denunciandi belli, aut fœderum iciendorum authoritas, (quæ apud homines grauiſſima cenſentur:) cur tantum vna hæc impar indicendi tributi poteſtas ſit? Quæ leges? quis populus ita iuſſit? vnde origo diſcriminis? aut cur Reges agnoſcant populi faſces, quos Optimates premunt?

Poterunt tamen auidi aut negligentes æris Principes peccare in populum. Certe enim, & in cæteris etiam rebus, quas non ideo iuri eorum detrahimus. Vbi candidus ille, vbi innocens enſis, quem in immeritum vulnus non poſſit geſtantis temeritas vrgere? At regionem exhaurient contracto vndique auro. Rara hæc (ſi continget) & breuis iniuria; Cum ſub Regibus ſolis ſint qui in ærario extruere inutiles cumulos amant; adeoq; à Principum genio id vitium diſſentiat, vt vix duos ſerie iunctos adhuc infecerit. Sub his vero qui ſunt in exigendo largiendoque immodici, quamquam iniquiſſima libidine plurimos lædunt, hoc ſaltem publicarum iniuriarum lenimen eſt, quod vt Oceanus exceptas fluminum aquas, nebulis imbribuſque reddit terræ; ita illi per Proceres quibus indulgent, ſubinde remittunt in vulgus quicquid exſuxerant. Quamquam porro ad publicam pacem eſt, ne ciuium in ſe fidem Princeps immodicis vectigalibus laceſſat; tamen, ſi calculum ponis, rarius

rarius gentes ſeditionibus arſiſſe reperies, quibus ad tributa ferenda ſatis eſt Regum nutus, quam quæ ſe ipſas ad illam patientiam non comparauerunt. Adeo ſæpius in publicam peccat pacem vulgi ſagina, & quædam imago nimiæ libertatis, quam vel duriorum Principum læua ſeueritas.

Pudebat Hyanisben fateri ſe tam ſubito eſſe mutatam. Quippe haud ægre perſuaſerat Poliarchus iura illa Regibus deberi. Ergo molliori ſermone & perfunctorie quæ audiuerat refutando, paulatim in eandem ſententiam conceſsit: & hortante Poliarcho ſtatim occultam iniit viam parandæ poteſtatis. Præcipuos ſuæ Lixę Magiſtratus iuſſit acciri, breuiterq; memorato bellorum quę inſtabant diſcrimine, petijt vt ſibi confeſtim talenta centum magna ex ciuium ære conficerent. Illico paruere: ſatis periculi imagine ad omne obſequium compulſi: & fœliciſſimæ celeritatis fuit, quod intra biduum comportata pecunia tanto exemplo reliqua oppida impulit ad eiuſdem officij curam. Liberalitatis etiam & munerum cauſa ob natalem Hyanisbes geminabatur, qui opportune tunc incidit. Is dies, quamquam tanto in motu, omni remiſſione cultus fuit qua pacis ocia celebramus. Comeſſabundi in vrbe & caſtris ſeque & pocula coronauerant: adeo vt ſub noctem Gelanorus, cui credita erant caſtra, Poliarcho nunciaret, eam licentiam ſiſti non poſſe. Ille ad vallum properauit, haud ignarus in bellis nullum fortunæ tempus dandum, quo ipſa ſubitis caſibus vtique gaudens, poſſit improuidos merenteſque percellere. Sed pleriſque iam domitis mero ſomnus irrepſerat. Iacebant inter vina: aut accipiendo inepti imperio cantabant: Nec Mauri quidem tantum, ſed & Gallorum

lorum vulgus. Poliarchus Gelanoro, cęteriſque qui compotes ſui erant, caſtra atque vigilias, & ebriorum hanc turbam, impenſe commendauit; Vtque erat feſtiſsimi ingenij, cum in vrbem redijſset, libens verſus aſpexit; quibus vnus ſuorum Druidarum in temulentos ſic luſit.

Venit io numen! feſto Deus ecce tumultus
Ecce Deus. Læti Bacchum aduexere furores
Pampineo inſignem curru, quem tigride multa
Axis agit, cæli ſpolijs armatus Eoi.
Æra ſonent campis, omnique à fronte corymbus
Nutet, & attonitam rumpant caua tympana noctem.
Venit io numen. Nimius quatit omnia Bacchus.
Hic trepidi poſtes pulſataque tecta recedunt;
Hic hedera, hic picto ſaliunt monſtra ebria cælo,
Et quicquid timidis Mincidas induit alis.
Non magis Odryſias cum nox Trieterica matres
Impulit, aut Tyriam ſtimularunt Orgia Dircem,
Arua fremunt, ſpumat multo cratere vocatum
Numen, & imbelles ardent concurrere thyrſi.
Non tamen hic cædes, fata aut Pentheia, Bacchus
Attulit, erranti truncum vel falce Lycurgum;
Sed trepidos greſſus, blandoque papauera ſomno;
Forſitan & timidas ignota audacia mentes
Implet, & expulſæ mirantur cedere curæ.
Ecce iacent nulla perfuſa ſanguine turbæ,
Victoremque ſuum perſlant: ſecura malorum
Fortunæque cohors. O captis numen amicum
Gentibus, & tanto fœlix inſania lucro,
Ni breuis, & primos expiratura ſub ortus!

Sed nec remiges, militeſque, tota claſse minor lætitia, ac deinde ſopor inuaſerat; adeo vt ægre deinde proprio periculo, & pene vulneri-

neribus, ponerent ſomnum. Ipſa enim illa nocte aduentans Radirobanes, ferociter à mari in capacem fluuium egit nauigia, ſtrenueque oppreſſis qui pauci ad cuſtodiam vigilabant, totum littus ripamque obtinuit. Præſidiarij relictis nauibus ad caſtra confugiunt, aut amentes terrore, ad portas ciuitatis tam tunc ſibi quam hoſtibus clauſas. Alij triremes in altum impulere, qua hoſtem abeſſe ſilentium monſtrabat. Radirobanes ſuorum plurimis confeſtim expoſitis, imparem quoque dato terrori ciuitatem fore exiſtimans, milites diſtribuit, qui in littore conſiſterent, quique ſcalis niterentur per mœnia. At non Gallis, & Afris, qui in terra conſederant, formido eadem, aut fortuna, quæ claſſiarijs fuit. Gelanorus audito tumultu in littore, iubet paſſim excitari dormientes. Multis ſomnus mentem reddiderat, alijſque periculum. Ipſe diſpoſitis per vallum cuſtodijs, & Micipſæ commendatis (dux ille Maurorum militum erat,) cum parte ſuorum, hoſtem iam veluti victoria ſecurum aggreſſus eſt. Radirobanes poſtea quam intellexit adhuc eſſe qui ſua defenderent, haud neſcius locorum iniquitatem ignaris & aduenis intempeſta nocte timendam; reuocari ſuos iuſſit; ſatis egiſſe viſus quod æquore victor, ſtatuere primo impetu poſſet in arenam tentoria. Facilem quoque in craſtinum victoriam augurabatur, ignarus cum Poliarcho decernendum, & Gallicis turmis. Contentus etiam Gelanorus, à caſtris, & vrbe prohibuiſſe hoſtem, non perrupit ad eorum ſtationes; prælioque nocturno, præſertim abſente & inconſulto Rege, abſtinuit.

Prima deinde luce Poliarchus, qui apud ſe non erat ex cladis nocturnæ dedecore, ſuos, ac

Mau-

Mauros, ad concionem vocat. Ibi queſtus militare flagitium eſſe admiſſum ab ijs qui ſeruauerant maria, adeſſe exermes iuſſit quotquot ex Gallis à claſſe aufugerant, eoſq; in fortuitam ſeriem digeſtos decimi cuiuſque expiari ſupplicio. Eadem Reginæ ſeueritas in ſuos Mauros erat. Sed cum iam numerari dicerentur ad pœnam, illa pro Gallis, ipſe pro Mauris, orauit. Ita leuiori infamia, & in delictis militum aſſueta, (nam inultum facinus non eſſe intererat) quibuſdam aliquid ſanguinis de lacerto miſſum eſt: foſſam alij ſeminudi ducere iuſſi: alij pari cultu ſtare in foro, ſui ſpectaculum ciuibus præbituri. Et quamquam id tempus egebat militibus, relicti ſunt tamen eo die ad dedecus, vt cæteros animaduerſionis timor acueret.

Iamque ipſe Poliarchus coccinea inſignis chlamyde eminebat in Numida equo, nudumque verticem huc illuc oſtentans, ſui reuerentia & ſpe vincendi omnes ordines implebat. Relictis deinde qui regiam, qui mœnia, qui clauſtra portarum tuerentur, ad caſtra cum cæteris proceſſit, militibus ex imperio Gelanori iam in ordines paſſim euntibus. Quippe & leuiter armati iuſtæ pugnæ initia vtrimque libauerant, & Radirobanes totam aciem inſtruebat, longe animo vultuq; commotior, ex quo à captiuis audiuerat illic vnum ex Gallicis Regibus eſſe, & Poliarchum appellari. (Nam eo nomine ille cenſeri volebat quo apud exteros ſe celebrauerat in tenuiori fortuna.) Statim Radirobani occurrit, ita iuuenem vocari cuius amore capta Argenis ſua fœdera deſpexerat. Sed an is ipſe eſſet, haut immerito ambigebat, quia & multis idem nomen poterat conuenire, nec de eo Seleniſſa vt de Rege meminerat. Ac vt maxime

Rex

Rex eſſet; vnde tunc ille in Africa? quis Deus hoc æmulorum par compoſuiſſet ad certamen? aut quod rixarum ingenium, vt idem occupato Argenidis animo interuertiſſet ſuas ſpes in Sicilia, & nunc veluti ex compacto aduerſaturus conſilijs ſuis in Mauritaniam veniſſet?

Sed imminens prœlium dilatam tot cogitationum ſeriem vertit in iram. Planicies modica erat à loco quem caſtris Radirobanes inſederat, ad vallum Poliarchi. Hæc ad pugnam deſtinata, armis vndique & ſignis fulgebat. Vterque Rex dexterum cornu ſuorum tuebatur. Læuum Sardorum regebat Virtiganes; & honori Maurorum Poliarchus dederat, vt in læuo ſenex Micipſa, magni in illa gente nominis, imperaret; Huic tamen additus Gelanorus; vt vigore ætatis ſufficeret ad ea quæ ætas in Micipſa detraxerat. Annotatum eſt ad victoriæ ingentem fiduciam, Gallorum Maurorumque pauciſſimos in procinctu nuncupaſſe teſtamentum. Adeo non vincere modo, ſed & frui victoria ſperabant. Vbi ſigna cecinere, initium pugnæ à ſagittarijs fuit. Sed feruidius quam ex Imperatorum præceptis campo decurſo, totæ acies ad pugnam coierunt. Sic ademptum ſpacium ſagittis fundiſque eſt. Vix locus ad haſtas phalangibus; vix ſatis vertebantur equi in turmis. Ita omnibus primo ardore concitatis, nemo tamen aut vires Poliarchi aut animum æquabat, quamuis & Radirobanes æmulatione terribilis memorabilem pugnam ederet, & multi ſuis ducibus digni laudarentur vel ſua vel hoſtium morte. Luebant plerique inſontes paucorum inſaniam, &, quod triſtiſſimum bellorum nefas eſt, non ex offenſa, vel odio, ſed partitione fortunæ habebant quibus vitam eriperent.

Iam

Iam ſanguinis multum erat, cum fatis adhuc plurium necem properantibus viſi ſunt Dij intercedere. Quippe ea nubium caligo condidit diem, vt veluti ad intempeſtiuam noctem plerique horreſcerent. Fulminum deinde ſtrepitus,& decurrentium fulgurum minæ; ad religionem metumque furorem in alternis cædibus bacchantium conuertit. Sed adhuc implicitos, dubitanteſque Dijs parere, acti in veſaniam elephanti diuiſerunt:quos Hyanisbe iuſſerat cum frontalibus criſtiſque & turribus promoueri in aciem. Plerique eorum nuper in venatione capti, & adhuc propemodum rudes, nondum libertatis & ferociæ erant obliti. Adhuc vero Europæ incognita erat hæc ſpecies. Immenſum & informe animal; pene omnibus membris vna mole confuſis. Merſum caput inter humeros, nec à globo multum diſpar, niſi qua proboſcis in terram deſcendit, fęde promiſſa à naribus,& ſi color abſit inſtar longi & tumidi anguis, neruorum circulis ita articulatim nexa, vt contrahi,laxarique, flecti etiam poſſit, & eſſe pro manu. Patulæ aures vtrumque tempus tegunt. Oculi exiguo orbe ſub tumida fronte reconditi; Ebur, quo pretioſiſſimi ſunt, longe ex ore eminet, pene inſtar lituorum, niſi quod debiliori parte inflectitur.

Ad hanc formam non obſtupuerant modo Sardi in quos beſtiæ agebantur; ſed & Galli ſua illa auxilia haud intrepidi videbant. Poſtquam vero ſubitis tenebris cœlum inhorruit, elephanti tam pauere faciles quam iraſci, tumultuque inſolito qui edebatur in nubibus attoniti, iam ceperant difficiliores eſſe regentibus; cum ingens, & pene in oculos fulgur impactum, adeo eorum valentiſſimum turbauit, vt repente verteretur in rabiem, immemor-

morque diſciplinæ, ſeſe in curſum qua impetus erat effunderet. Prorumpunt & cæteri diſiectis rectoribus, eumque ſequuntur. Mox acrius concepta amentia, omiſſoque gubernatorum imperio, iam non alteri modo parti, ſed omnibus hoſtes eſſe videbantur; decurrebantque per aciem inter arma & tumultum ferventes rabie; & quia exitum per tot cuneos non videbant, tanquam maculis induti quærebant libertatem. Plerique Gallorum ordines laxauere: Neque Sardis militia conſtantior fuit, vtique poſtquam obuij furentium beſtiarum oppreſſi veſtigijs iacuere; quidam etiam proboſcidum nexu ligati, proiectique ſublimes in aerem. Moles illarum, & nouitas, & horribile virium experimentum turbatis militibus mentem eripuit. Adueniſſe Deum iram, vel facta tunc primum ad dirimendam aciem monſtra, audebant conijcere. Multis vidiſſe furentes belluas ſatis erat ad fugam. Longius remotos terror ſociorum in veſaniam abſtulit. Equi maxime conſternati, nec ferentes odoris inſolentiam, dominos plerumque indignantes per loca præcipitijs intuta aut hoſtibus egerunt.

Tantam aciem à tredecim belluis (nam omnino tot erant) fuſam eſſe, fortunæ ludibrium fuit; quo probatum eſt, non plus corporum vires in prœlijs valere, quam affectus animorum; nec multitudinem magis ferro quam timore eſſe domabilem. Timebat Poliarchus inſidias; ſuoſque palantes, ſi qua ingruiſſet noua vis, tarde coituros videbat. Idem Sardi timuere. Ergo ducum tribunorumque admonitu paſſim ſecerni cœperunt quos è diuerſa acie vnus terror miſcuerat. Multos enim in aduerſa agmina tam alte ſiue ſua, ſiue equorum fuga prouexerat, vt redeunti-

deuntibus periculum eſſet, ne deprehenſi cæderentur ab hoſtibus. Sed vt plebeiorum memoria fatorum perierit; in paucis Radirobanis fortuna memorabilis fuit. Equo ille vehebatur, cætera quidem ad bellum aptiſſimo, ſed indocili ad conceptos pauores, quos vt raros ita habebat furori ſimillimos. Tunc vero cum elephanti debellatas timore copias fuderunt, totius agminis equis vno metu frementibus, exarſit in amentiæ ſpeciem; nec qua iubebat dominus, ſed tenax, lupatiſque quibus regebatur frænis potentior, ſeſe alte penetrauit in hoſtium turmas. Interim recedebant verſus vrbem alæ equitum admonente Poliarcho, vt illuc potiſſimum iter intenderent. Elapſi inter tumultum à Radirobane erant, quotquot ex ſuis circa ipſum pugnauerant, credebantque in ea mentium caligine eum vna rediiſſe. Solus igitur & longe à Sardis diuiſus, ferociam animi conſternatione acerrima mutauit. An fugere in caſſum conaretur tot telis circumſeptus? an potius captiuitate redimeret vitam? aut quia capto luitionis ſpes vix erat, ſpiritum temeraria & impari pugna proiiceret? Reſpiciebat ad ſuorum vexilla; procul illa receſſerant. Retro viam paulatim capeſſeret; at obſtabant à tergo conferti. Dum dubitat, dum furioſis votis fortunæ maledicit, interim periculum creuerat, iamque ad portas ciuitatis erat agmen in quo latebat; & ſolum reſtabat ad ſalutem, vt ſe vnum ſimularet de Poliarchi militibus eſſe. Multum ad fraudem iuuit, quod initio prælii, vt impunius ducem & militem agere poſſet, omiſerat regia inſignia, purpureum ſagulum, caſſidemque vittatam, & ea cuidam Megaloſtheni tradiderat. Ita cum trecentis Poliarchi equitibus intrauit inimicæ ciuitatis munimenta,

menta, hactenus quidem fraude idonea: Sed quo deinde ſuccederet? Militibus omnibus hoſpitia aut tentoria ſua erant. Si alicui manipulo ſe adderet, non lateret in paucis, qui plures, & armis occultus, fefellerat. Sin omnium conſortia fugiebat, quid erat aliud quam ſolitudine ſuſpicioſa ſe prodere?

Quamdiu igitur paucæ hæ turmæ circa forum itererunt, (illuc enim conuenerant, accepturæ ducum imperia) haut ægre multitudinis beneficio tutus fuit. Sed non multo poſt à Poliarcho nuncius venit qui iuberet illa equitum agmina quæ vrbem intrauerant, ad hoſpitia ſua diuertere, & Reginæ intra vrbem ea nocte præſidio eſſe. Hanc vocem Radirobanes pene exanimis accepit. Sparſim enim equites turmas laxabant, quiſque occupabat notas domos. Hoſpites, caloneſque, expediebant officia. Ipſe, tanquam domum quæreret, vnus circuibat omnes vicos, neſcius quos potiſſimum fugeret, niſi quod obuij quique formidoloſiſſimi erant. Omnibus inuiſus, &, ſi caperetur, ſolo redemptionis ſuæ pretio forte ſeruandus, magis magiſque auctam cum ira formidinem vix tenebat: aliquoties impetu ſumpto, vt hoſtem confeſſus, & aut moriturus ſtrenue, aut ſalutem in præmium audaciæ laturus, prorumperet per portæ cuſtodiam. Vna quippe tantum erat in illo tumultu, quæ curribus & equis pateret, magnis quoque copijs obſeruata. Nemo in via accedebat propius frænum, aut intuebatur in euntem, quem non tanquam in ſe intentum nouo horrore refugeret.

Cum pererrata vrbe non modicum tempus conſumpſiſſet in illo timendi ſupplicio, nec differri amplius poſſet aliquod conſilium; occurrerunt agaſones cum equis dominorum,

quos

quos ad aquam ducebant. Eos Radirobanes ſequi inſtituit, ſi qua eorum ductu poſſet ad flumen peruenire. Vrbis autem ſitus hic erat. Altero à munimentis ſtadio fluebat amnis, ea parte qua itur ad mare; qua & hoſtes caſtra locauerant. At quo latere vrbs erat Sardis maxime auerſa, ad ipſa mœnia pertingebat lacus ingens, ſex vt minimum ſtadia latus; duodecim in longum protenſus. Nec erat præter hunc lacum quo equi lauarentur aut biberent. Illic autem nullum ab hoſte periculum, ciuitate per tot aquas, niſi nauigijs non peruia. Exiguam ergo portam, quæ ad crepidinem lacus patebat, aliquot militum ſtatione firmauerant: aperiebantque bis de die, animalibus adaquandis, & ad cæteros ciuium vſus. Ad illam tunc calones proceſſere; Quibus Radirobanes miſtus poſtquam ſpatia vndarum vidit tam ingenti campo porrecta, vix ſpem enatandi eſſe ratus, tamen veluti vltimo horrore vires collegit; & ſic per vota (vt deinde ſuis narrauit) Neptunum affatus eſt. O potentiſſime illorum Deorum qui eadem cum hominibus elementa incolunt, cuius dona ſunt fluuij, fontes, lacuſque; has vndas quas ſalutis incertus nunc ineo mitiga, ò bone. Ferant me; & in deſtinatas ripas placide agant. Illi præterea equo (nam & illi generi præes, equumque excuſſiſti à verberata humo) iſti inquam qui mihi deſtituto pro cymba & vectore eſt, ſuffice vires, vt quem impetu ſuo hoſtibus tradidit, eodem eripiat. Tum ego de Afrorum manubijs expreſſam in ære tui beneficij meique periculi memoriam, in Calaritano littore conſtituam: qua tibi fanum & nemus mei Patres ſacrauerunt. His votis tacite obligatus, primum libauit aquas, in vadi commoditatem leniter deſidentes;

Equum

Equum deinde potu refectum paulo egit vlterius, fruſtra admonentibus qui cum eo erant in lacu vaſtam in proximo altitudinem latere. Ille autem contemplatus ad quam breuiſſime ripam ſinus vndarum ferent, vtrimque calcaribus impulit equum, qui iuba ferociter concuſſa dedit ſe protinus in vndas, ſoloque eminens vertice incumbente Dominum ferre cępit qua iuſſus eſt. Exclamant ex crepidine & primis vndis Mauri, errorem aut caſum arbitrati, & monent qua commodius parte habenas reflectat. Sed paulatim procedebat in altum, omnibus qui id videbant, vt in miro & ſubito caſu, diuerſa de eo iactantibus, nec dubitantibus quin periret. Iamque illum non viuere, ſed cadauer deferri fluctibus credebant: vtique poſtquam longe receſſerat, & tantum ex colore adhuc aliquid ſupra aquam eminere noſcitabatur.

At Radirobanem, vt timorem late circumſtans periculum, ita ſpem dabat validiſſimus equus, quem voce motiſque interdum habenis reuocabat ad virium memoriam. Præſtabant & facilem curſum aquæ in neutram partem obnoxiæ: Nam nec aliquo fluebant, & tunc ſolito placidiores erant, ceſſantibus ventis. Cæpit tamen ægrius equus emoliri aquas ſpiritu, videbaturque deficere: cum in medijs fluctibus arena ſublimis, neque cedens veſtigio, natandi neceſſitatem opportune intermiſit. Stetit ergo difflandis feſſus aquis; totoq; pectore altior, tanquam laborem miraretur, ſe anhelitum leuabat. Sed Rex veritus ne exerciti nimio motu nerui poſt quietem rigerent: breue inducias ad reſpirandum fecit: adhucque calidas ſuffragines motis calcaribus egit in lacum. Suffecit animoſo equo concitum corpus, vndiſque & intentione na-

tandi differentibus mortem, ad ſupremam ripam vixit. Tunc liquente ſpiritu vix moratus dum Dominus ſine lapſu deſcenderet, ſe in arena explicuit. At Radirobanes ad exhauſti magnitudinem periculi horrens; quod in ciuitatem hoſtium intraſſet, quod per immenſum inde lacum, & pene grauiora ipſa morte pericula, effugiſſet captiuitatem; nouo metu excitabatur; timebatque aut terra aut lacu venturos, qui vincula, vel, ſi recuſaret, mortem darent. Longe enim ab ea lacus ripa ſuorum caſtra erant. Sed ſolatio fuit quod prima nox ingruebat ſemper ad latebras fugamque ſecurior.

Interim Poliarchus diuiſis militibus qui in vrbe pernoctarent, aut eſſent intra vallum, ipſe breuiter Hyanisbæ colloquutus, non manſit in Regia; ſed in caſtris ſibi prætorium iuſſit ſtatui, ad omnes fortunæ articulos intentus, ſi qui commode in hoſtem ſe præberent. Nec ceſſaſſet inter tenebras, niſi illum Sardorum conſternatio Regem quærentium retraxiſſet ad cauendi ambigendique conſilia; quia incertum erat, quæ cauſa tot in illorum caſtris voces attolleret, tot faces immenſis circum campis accenderet. Namque Sardorum duces ad Regis tentorium collecti, cum mutuo interrogaſſent, num rediiſſet, num diuertiſſet in caſtrorum aliam partem; quis denique pugnanti adfuiſſet; quis texiſſet recedentem ab acie; poſtquam quiſque diuerſa dicebat, omnes vno impetu ad triſtiora conuerſi ſunt. Cæſum captumve crediderunt. Nec aberāt à rixa: Quos cum Rege fuiſſe, quos ſeruaſſe, quos ſaltem vera de eo poſſe renunciare oporteret. Sed maxime militum vulgus, ſiue cura & amiſſi Principis deſiderio, ſiue inſania correpti, nō expectato ducū imperio, quorum

reuerentia ex Rege pendebat, ſoluerunt diſciplinam. Hi auios petiuere campos, ſi Princeps erraſſet, compellatum reducturi; Plures accenſis facibus cruentum prælio campum ſcrutabantur, in cadauerum ora proni, illicque timentes quod quærebant inuenire. Ita Sardorum vocibus, igne, procurſu, vndique arua feruebant. Speculabatur omnia de caſtrorum aggere Poliarchus; & ſeu nocturna hæc bacchantium militum religio eſſet, ſeu vllius alterius Dei furor, aut ars denique militaris in ſe parata; in omnia ſolertiam, excubias, vota compoſuit.

Cæterum in illo officio atque tumultu occupatis ſubito nuntiatur, Radirobanem in tentorium rediſſe. Quippe ille ad vltimam lacus ripam expoſitus, antequam noctis caligo vſum oculorum eripuiſſet, ſtrenue ſpeculatus eſt quo itinere peruenire poſſet ad ſuos. Tum paluſtrem ripam ſequutus eſt, vt ſi qui inſtarent fugienti, inter arundines lateret. Ita lacum circumiuit; & deinde extra viarum frequentiam, per foſſas, aut mœnitos ſepibus campos, ad ſuum vallum contendit. Hoc ipſum formidoloſum ei fuit, quod ſparſi cum lampadibus milites clamoribus cęlum impleuerant; neſciuſque ſe diligentia illa quæri, omnium anxie faces & vultus fugiebat. Tandem in tentorium peruenit; Monitæque cohortes omittere ominoſam iam; ſuperfluam de ipſo quæſtionem, pari licentia in lætitiam effuſæ, omnes ad Regis fores venerunt; Quo viſu cum diu plauſiſſent, ad ſtationes, aut contubernia, ægre receſſum eſt. Interim Virtiganes, Sardorumque præcipui, ad Radirobanis genua accidentes, cum fletu rogabant, quæ fortuna, quodve conſilium, eum à ſuis tam diu auertiſſet. Ille prolixe diſcrimen memorabat,

rabat,

rabat, ſtupentibus cunctis, timoremque ambitioſe promentibus. Dumque certatim omnes aut gratias Dijs agunt aut Regi tanquam fortunæ fatorumque victori adulantur, quidam Poeta Virtigani familiaris, extemplo in eum caſum verſibus ſic luſit, vt diceret Radirobanem ſuis Sardis eſſe pro Sole; qui eo abſente emarcuiſſent, & ex reſtituti ſpiritu vultuque penderent.

Ergo auſa fœdare diem, noſtrumque tenebris
Sic nubes miſcere polum? Quæſiuimus omni
Æthere pallentis nutantia lumina Solis:
Ille aberat; proh fata Deum! ſeu texit opace
Hunc Soror occurſu, cœli ſeu calle latenti
Fatidicas pronus Cyrrha deſcendit ad vmbras,
Tunc vero quantis arſerunt pectora curis?
Excidimus miſeri nobis. Ah cedite gentes
Parrhaſiis nata fœta inter robora ſyluis.
Scilicet exangui fugientem horrore ſequuti
Titanem, Occiduas proprius pulſauimus oras
Planctibus, æternis ceu gens damnata tenebris.
Ni redis, ò hominum præſes, iam fræna remittat
Iuſtus honos legum, peccentque impune tenebræ.
Quid ſine te gens tota hominum? quo funere damnas
Diſceſſu nos Phœbe tuo? Reſolubilis aer
Obruet informem ſpiſſatis nubibus orbem:
Et ſe ſe in gelidas ſoluet natura pruinas.
Parcite, mortales, lachrymis, nec perdite planctus,
Purpureum redit ecce iubar, capitiſque coruſci
Fulget apex. Cernis radios, aſſuetaque ſceptro
Brachia, & igniferas pharetra lucente ſagittas?
Salue cura Deum, & noſtros ne deſere cœtus.
Nec facies. Sint noctiuaga nemora alta Sororis;
At tu vrbes homineſque habeas. Tibi cura benignum
Ferre diem, & cunctas ſolio componere terras.

Poſtera luce inuicem aduerſariorum vires expertis lentiora fuere conſilia, vno Poliarcho adhuc prælium cogitante; Huic enim ar-

ma placebant. Radirobanis odio, & deſiderio petendæ Siciliæ. Sed Reginæ precibus dedit, ne eo die quietum hoſtem laceſſeret. Mirum fuit de exitu belli tam acriter Hyanisbem cœpiſſe diffidere; & ipſam Radirobanis temeritatem ſolicitudine fuiſſe mutatam. Quippe animus vtriuſque ex immanitate ſacrorum ad quæ confugerunt emicuit. Nam Regina deligi ingenuum puerum iuſsit, qui Saturno immolaretur. Piaculi conſuetudo à Tyrijs erat orta; qui crudelitatem moris infandi in Africa Carthaginenſibus ſuis colonis tradiderant. Externamque & barbaram deuotionem in Deos territa Hyanisbe vſurpabat; quia miſeri aut auxij mortales terribilia & incognita remedia arcanam vim habere exiſtimant. Apparabatur funeſti ſacri ratio, infulaſque victima accipiebat: Nec Sacerdos deerat ſceleratæ pietati. Cum hoc vero Poliarcho nunciatum eſt, ſtatim turbatus exilijt; & ad Hyanisben properans; *Si hoc*, inquit, *fœdæ ſæuitiæ auxilium*, Regina, in hoſtes tibi placet, patiaris me abire. Nunquam enim vires meas illi ſuperſtitioni miſcebo; nec committam vt mei milites numinis fortitudinem videantur induiſſe, quodcunque eſt quod tam turpiter placari amat. Nolo, inquam, extorquere à Dijs pudendo pretio victoriam; qui non de illis ſunt quos debemus colere, vel auerſantur hanc deceptæ mortalitatis infamiam. Proinde aut hunc ex vinculis puerum, aut me ex finibus tuis mitte. Quamquam Hyanisbe verebatur Saturnum, erat tamen præſentior Poliarchus. Ademptæ ſunt puero vittæ; iuuitque hoc ipſum populi mentes, quod Poliarchus non ſolicitabat extrema remedia. Num enim tantus dux belli incerta ignoraret; aut niſi in procliui ſentiret eſſe victoriam, hanc vnius

pueri

pueri ſanguine dedignaretur à fatis compara-re?

Eodem tempore, quaſi ſuperſtitionibus conueniſſet vtraque caſtra corrumpere, quidam ſenex inter Sardos illuſtris, (Sitalces appellabatur) olim ſtrenuus manu, tunc conſilio ſpectabilis, venit ad Radirobanem, qui forte cum ſuorum delectis varia ſuper bello agitabat; obtulitque ſuum caput, quo à Dijs manibus paciſceretur victoriam. Nec intereſt, inquit, quod priuatus ſum. Satis erit ſi me Rex meus deuouebis, vt ſalutem publicam ſuſtineam, procuremque. Poſtquam ero legitimo ritu morti ſacratus; laceſſam hodie cum modica turma bellum, in quo terrorem ac diras mecum in hoſtem ferens, cædar à neſcientibus me in exitium ſuum perire. Nonnihil cunctatus Radirobanes ad læticiam oblatæ, vt ſperabat, victoriæ; gnaruſque hanc ſui capitis deuouendi vim ab Italicis vatibus efficacem cenſeri, effuſe Sitalcem laudauit; Et, Quoniam, ait, nobis tuo interitu victoriam trades, nec poteris ſentire præmia quæ mereris, at ſcias tuæ ſtirpi apud me immotam gratiam manere; vt nemo Sardorum viuere malit, quam familiam ſuam ad gloriam euehere quam in tua mirabitur. Age ſtrenue; & breuiſsimi fati curſu redime famam, quam nulla mors extinguat. Vocauere ergo Pontificem, qui deuotionis ſacramentum more Hetruſco perageret; Subitoque Sitalces prætexta indutus, velato capite, ſuper abiectum conſtitit telum, tangenſque ſubiecta manu mentem, ſequutus eſt omnia verba Pontificis, quibus aduerſas Gallorum Maurorumq; legiones ſecum Dijs Manibus & Telluri deuoueret. His patratis, Tempus eſt, inquit, adhuc recenti religione, vt terrorem, fugam, interitum,

in hoſtes deuoluam. Date leuis armaturæ aliquos, qui excurſionis ſpecie mecum tendant ad hoſtium vallum. Exciemus ad prælium vel eos ſaltem qui pro cuſtodia caſtrorum ſtabunt; noſtriſque per fraudem refugientibus, ego pertinacia extorquebo mortem ab hoſtibus. Et meo ſanguine damnabuntur funeribus; poteriſque execratos cum lubebit ad ſatietatem debellare.

Pleriſque Sardorum quam mira tam certa videbatur Sitalcis oratio. Statim ſagittariorum aliquot turmæ homini datæ, per quos hoſtem prouocaret ad certamen. Sed Sitalci ſeruus erat, diu liberaliter habitus, & charitate domini plus quam patriæ flagrans. Is herum inſanire in tam properæ mortis voto exiſtimans, poſtquam diſſuadere non potuit, clam ad Poliarchi caſtra conuerſus eſt; deductuſque ad illum; Venio, inquit, patriæ meæ proditor; & ab illa ſalutem, à te autem tuiſque perniciem auerſurus. Nec grandius præmium efflagito, quam vt illius vitam ſeruetis cuius mors vobis in exitium deſtinata eſt. Raptim deinde expoſuit furiale Sitalcis conſilium: Quo audito Poliarchus non tam exhorruit ad religionis infernæ vim (neque enim credebat ex vnius deſperati, aut furentis, voluntaria morte totas acies profligari) quam terrorem præuerti concupijt in ſuis facile illapſurum ſuperſtitionis ingenio. Itaque indicem, ſi vera afferret, ſperare præmia imperauit; & indutum Gallicis armis, vinculiſque tamen cohibitum, ſagittarijs addidit, qui in procinctu intra caſtra conſtiterunt, vt ſi, quod ſeruus monuerat, leuis armatura à Sardorum vallo procederet, ingruentes refellerent. Iis autem præceptum eſt, vt terrore miniſque pluſquam vulneribus certarent, ne in Sitalcem,

cem, quem inuiolatum præſtari volebat, temere peccaretur. Seruo autem ſua & domini libertas decreta eſt, ſi mature pugnantem commonſtraret. Vix ea Poliarchus edixerat, cum velitatio à Sardis coorta eſt Sitalcem ducentibus. Illico erupere à Poliarcho præparati; & ex aduerſo Sardi haud multum cunctati miſſilibus, ſimulatione fugæ deſerunt Sitalcem, auidum perire, & mortis ſpe maiora humanis viribus audentem. Sed ſeruus inclamabat illum eſſe quem ſeruari Poliarchus præceperat. Ergo in medium turmæ furentem excipiunt; & armis contecti perferunt ictus, exarmantque circumuentum. Inde abnuentem ſe dedere, & ſolicitantem contumelijs iram hoſtium, tamen trahunt ad caſtra: quo conſpecto, Poliarchus, Melius, inquit, apud nos quam apud Deos manes cœnaueris. Nec ingere maledicta; quaſi crudeles ſimus qui coegimus te viuere. Vbi enim de huius belli exitu diſceptauerint fata, in nobis mora non erit ſi tunc quoque perſequi mortem volueris. Sed nolo apud Vmbras glorieris, quaſi in tui mercedem noſtra omnium fata Dij prodegerint.

Vno deinde captiuorum accito, ea lege illum ad ſuos dimiſit, vt Radirobani nunciaret, bene habere in Gallicis caſtris Sitalcem: Igitur curam de amici valetudine omitteret; Victurum hunc ſaltem ad exitum belli. Nam & Tellurem, & inferos Deos, recuſaſſe victoriæ precium quam dare non poterant. His à captiuo nunciatis, accendit Radirobanem cœpti infœlicitas, ſimulque inſultatio exprobrantis ſuperſtitionem Poliarchi. Necdum certus an Poliarchus ille eſſet quem amabat Argenis, animi tamen odijque augurio ſuſpicionem fouente, verum exprimere ſtatuit

perplexa epiſtola, quam Poliarchus vt vanam obſcuramque negligeret, ſi forte cum Argenide nulla fœdera iniuerat; ſin autem erat ille quem Seleniſſa prodiderat, ſtatim hiſtoriam agnoſceret, daturus haud dubia iracundiæ & æmulationis indicia. Neque mora, & vni viciſſim ex Gallis quos habebat captiuos, litteras ad Poliarchum tradit; quas detulit ille ignarus conuiciorum quibus contumelioſiſſima cera legentis oculos impleuit. Non enim Argenidi, non Hyanisbæ Radirobanes pepercerat, aiebatque, ſe mirari, quod Theocrine poſt contubernium iuuenculæ Principis hæreret Hyanisbæ. Vt puellam fefelliſſet, ſic ab anu iuſto Cupidinis telo eſſe deceptum. Sed ſe vindicem adeſſe Siciliæ, cui reciſam ſimulatæ Palladis ceruicem vouebat. Ita turgidus Poliarchus, nec iam magis Hyanisbæ quam ſibi geſturus hoc in Radirobanem bellum, codicillos quidem preſſit; cæterum tam commoto ea veſpera vultu fuit, vt conſtaret nihil paruum agitari. Præter conuiciorum fœditatem adhuc animus turbabatur ad nomina Theocrines & Palladis, quærebatque apud ſe quis hæc Radirobani ſecreta retexiſſet; donec memor Argenidem vltimo quod inter eos fuerat colloquio eſſe queſtam de perfidia Seleniſſæ; ipſe rem omnem inde emanaſſe conijciens, cœpit frendens, vnaque iracundia Radirobanem atque anum complexus, ſibi de vtroque ſupplicium deſtinare.

Vt vero illuxit, ferro, non verbis refutaturus iniurias, exercitum in ordines iuſſit ire; præmonita Hyanisbe ne cui inter pugnam portæ vrbis paterent. Nec ſe quidem de victoria dubitare; ſed ſi qui ſuorum fugiſſent ex acie nolle ſe intra munimenta hos recipi. Nunquam

quam alacrior militibus viſus; conuenientibus verbis vnumquemque affatus eſt. Gallis adiutæ Hyaniſbes quæ ipſos decora manerent referebat; Mauros tyranni odio ſacra patria euerſuri agebat in iram. Vtriſque ſpolia oſtendebat, & in vicino eſſe Sardiniam; Quam, inquit, ſi in iſto quem videtis campo vicerimus, obnoxiam nobis eo modo habebimus quo Radirobanes Africam vellet. Omnes quidem illa verba, ſed plus vultus dicentis permouerant. Nec ſegnior acuendis militibus Radirobanes multos ſibi in eam victoriam triumphos fingebat. Nam Poliarchum Argenidis ſponſum eſſe inde crediderat quod tam ſubito imminebat certamine quaſi pridianas literas vindicaturus. Si hunc ergo occideret, illo ipſo vulnere cogitabat & ſe ſummum de Argenide ſupplicium eſſe ſumpturum, & à regno deiecturum Hyaniſben; qua ſubacta ipſe Mauritaniæ ſceptro auctus traijceret in Siciliam, non habiturus ex hoſtibus qui victoris ora ferre, aut ipſius in poſterum imperijs intercedere auderet.

Hac immani ſpe ferox, inſtructos ordines admouit venienti Poliarcho. Nemo erat, qui non de fortuna partium decreturum illum diem conijceret. Intentior itaque cura ſpem ciuium varijs terroribus miſcebat. Prohiberi à muris ciuitatis non ſenes poterant, non flebilior turba oneratæ liberis matres, quos innoxios paſſim Dijs oſtendebant, veneratæ ne teneris corporibus hoſtis illuderet.

Balearici qui in Radirobanis acie erant, Numidas inchoandæ pugnæ præmiſſos ſuis fundis turbauere. Sed Poliarchus equites Gallos procurrere iuſſit, ſpatiumque funditoribus adimere quo ſaxa librabant. Numidas autem monuit, vt relicta prælij fronte leuiter

obirent hoſtium latera, & quam plurimos à pugnæ recto ordine in ſe diſtraherent. Contra Radirobanes ſatis agebat; aliquot turmis equitum circuire hoſtium cornua imperans, & à tergo incautos adoriri; Simul Gallicæ Africanæque linguæ peritos miſerat, qui tanquam Poliarcho iubente proclamarent inclinare ad Sardos victoriam, profugerent Galli Maurique. Lixam ad receptum patere. Ea vox non paucos initio perculit; riſu deinde excepta eſt, & pari vociferatione à multis relatum eſt, vt fugerent Sardi. Nihil medij inter vtramque aciem erat, obſtabant corporibus corpora; telum telo frangebatur. In tam arctis ordinibus, aut cadere aut vincere vnicuique ſupererat. Hortantium quoque clamor, queſtibus ſauciorum & fragore armorum permixtus terribili ſono in vrbem ferebatur. Galli præſtabant equitibus. Sardi, & Ligures, phalange non cedebant. Sed Ducum præcipuum opus fuit. Hinc Poliarchus præter ingenium ſæuus, non planctus, non vota audiebat deprecantium mortem; ſiue aures belli ardor occluſerat, ſiue in Radirobanem ira; qui ex alia parte perruptos vi ordines ſolus ſæpiſſime intrabat tanquam oblitus erroris quo inter hoſtes prouectus ingratijs Lixam peruenerat. Ita Sardi ſub Poliarcho laborabant, cedebantque circa Radirobanem Galli ac Numidæ. Sed grandior ira Poliarchum torquebat, nec vulgari ſanguine reſtinguenda. Vnum erat Radirobanis pectus quod maledicti in Argenidem & Hyanisbem conſcium ſuo vulnere expleret ſæuientem. Per ſuos igitur hoſtiumque manipulos, quærere hoſtem cœpit dignitati & iræ ſuæ parem, multum quoque inclamitans, vt ſi auderet, ſi vir eſſet, proprio diſcrimine totius belli fortu-

nam

nam prouocatus exciperet. Vicit acrem & confuſum præliantium cadentumque tumultum vox ſæpe repetita alijſque mandata; & ad Radirobanem haud quietiora cogitantem allapſa eſt; quem hoc vnum puduit, quod prior non vocaſſet. Ocius cætera reliquit certamina, omnibuſque ſubmotis properauit in æmulum. Non leones Africa illa, non ſerpentes tanto furore incitatos aſpexerat. Breui tamen colloquio ſuſtinuerunt auidas manus; Priorque Poliarchus; Ades, inquit, ô latro; da pœnas turpiſſimæ noxæ. Non mihi hodie elaberis, non ſi plenius quam Achillem inuiolabili Styge tua mater te intinxit. Tibi, Domina, ſacrum hoc fero, ſi tam turpem hoſtiam forte accipies. Et Radirobanes; Prodis tandem de gynæceo, molliſſime amator? Sed præteritæ vitæ probra mors inter arma celauerit. Ne dubita, tanquam vir eſſes, iugulum dare.

Neuter vacauit alternis contumelijs prolixius reſpondere. Ira, quæ addere vires ſolet, iam nimia, impotenſque, pene debilitauerat manus. Coierunt tamen pectoribus, equis, telis; non mollius quam ſi alliſas rupibus rupes turbo conferret. Sed ictibus fortuna tunc abfuit; & equi, quamquam illo concurſu læſi, ad cæteram pugnam non fuerunt inutiles. Circumactis ergo habenis, vterque iaculum alte amento quaſſatum vibrauit; quod inuicem parma excuſſum eſt. Supererat vnicuique miſſile alterum: Id ne fruſtra periret; diu armorum aditus oculis manibuſque metiti ſunt. Tandem Radirobani nihil certius viſum quam equum hoſtilem confodere; quod ne impune eſſet, equum illius viciſſim Poliarchus ferit in capite: mox ambo veriti lapſum, aut beſtiarũ iam in mortem inſanientium fugam, velut pari conſenſu in terram deſiliunt;

raptiſq; bipennibus, quæ pendebant ex equis, ad certamen præcipitant. Sed ſuorum pietate diuiſi ſunt. Quippe media Gallorum agmina atque Sardorum, interuenere furentibus. Hæc vero auxilia cum vterque auerſaretur, ægre tandem, nec antea quam ſæpius iuſſus, receſſit è medio miles, Regibuſque arenam reſtituit; qui adhuc integri, omiſſis bipennibus, læua clypeum tenuere, dextera haſtam: quam ab hoſte venientem Poliarchus eludens, certiori ictu Radirobanem tetigit, vulnuſque haud modicum fecit in latere. Strinxere inde ferrum, ſæpe ita conſerti, vt ſolo capulo ora aut pectora liceret verberare. Nulla pars corporis, nulli armorum nexus intentati ſupererant. Horror omnes, & deinde miſericordia permouit, tantorum ſpirituum Principes incolumi exercitu perire. Rurſus igitur agmina coierunt, diuiſeruntque pugnaces; quod vterque in dedecus ſuum accipiens, proximos cum ira & imperio rogauit, ecquid victum ſe crederent, quem ſic tegere, ſic à pugna properarent eripere?

Sic militibus ducibuſque diſcuſſis, redeunt ambo ad poſtremum diſcrimen; animis quidem inuictis; ſed multi ſanguinis iactura vires abſtulerat: anheliſque corporibus iam nec certi nec validi erant ictus. Plus animi tamen & ſanguinis Poliarcho reſtabat. Memor deinde cauſæ quæ odium fecerat, nec dubius niſi vinceret perituram dolore Argenidem, altius ſuſtulit ferrum, eoque in Radirobanis iugulum oblique intrauit, inter galeæ loricæque commiſſuram. Ille ſe mori intelligens, feſtinanſque ad vindictam, curſum in Poliarchum præcipitat, affligitque ſui corporis mole incautum; ſic vt in terram ambo deciderent. Statim militum vlulatu cœlum inhorruit, his

vnum,

vnum,his alium occidiſſe,pleriſque vtrumque expiraſſe credentibus. Et quia ſub premente Radirobane Poliarchus ceciderat, peiori omine mens Gallorum Maurorumque vertebatur; vt nec defuerint qui ad Hyanisben decurrerent triſtia de eo nunciaturi. Inundauere in campum confertiſſima turba Gallorum atque Sardorum. Nulla Præfectis reuerentia; nihil vexilla ordineſque tunc poterant. Suum cuique videbatur ad Reges decurrere,eoſque ſeu occidiſſent, ſeu viuerent, ab arena eripere. Adeo vt tumultuoſa auxilia Poliarchum pene obruerint; Sed iam ille paulatim ſe expedierat ab hoſtis complexibus; & vltimo ſingultu explicitum ferro adhuc tentabat. Hunc vero vt viuere, & erigi, Galli ſimul Maurique conſpiciunt, ingenti feroces gaudio prouehuntur in Sardorum promptiores, Radirobanis cadauer tegentium, ipſumque Poliarchum infeſtantium telis. Sed diſcrimen breuiſſimum fuit. Nam & victoriæ lætitia Poliarchum refecerat, & Galli impigram opem ferebant. Senſim igitur Sardi ceſſerunt,aliquid quoque ſuæ virtuti imputantes quod tanta in clade à fuga temperabant. Illis igitur late ſubmotis,hoſtili potitus corpore, ſpolijſque opimis, Poliarchus ſyncere victor fuit.

IOAN-

IOANNIS BARCLAII ARGENIS.

LIBER V.

EO modo intra pauciſſimos dies profligatum eſt bellum, longiori mole attriturum mutuas opes, niſi in cupidos Principes incidiſſet, & qui priuati ſui fati rem omnium publicam fecerunt. Cedentibus Sardis minus infeſtus in caſtra reditus fuit, quod nec effuſe fugerunt, & conſcius vulnerum Poliarchus properauit in vrbem redire. Interim tamen, dum medici ſubito remedio ſanguinem ſiſtunt, de proxima arbore exſcindi ramum iubet, quem aptatum trophæo, armiſque Radirobanis indutum, reclinauit in humerum ſuum. Sic ornatus conſcendit in currum, quem equi candidi trahebant; pulcherrimoque ſpectaculo, circumfuſus militibus, optima ſpolia geſtans, ad Martis delubrum prouectus eſt. Nulla enim in Africa erat Feretrij Iouis religio. Populus omnes vias impleuerat, vt per ſubitam pompam licuit ornatus, frondibuſque quaſcumque ſors obtulerat nunc onerans manus, nunc vias qua triumphus pergeret ſternens. Tunc in victorem laudes, tunc mutua de Africæ ſalute gratatio. Hyanisbe in veſtibulo templi opperiebatur Poliarchum; cui de curru deſcendenti in hunc modum locuta eſt; Priuſquam hæc ſpolia

pro-

propitio Marti ſiſtis, Magne Rex, ſine me ea tibi dicere quæ tu mox Dijs. Tua virtute ſoſpites ſumus. Reddiſti liberos cœli hauſtus; vnicuique de populo ſuos agros, neceſſitudines lares; Mihi vero purpuram, mihi abſentem filium aſſeruiſti. Exige à nobis quicquid voles, beneficio tuo minus erit. O fata! Quid quod video vulneratum, & audio non ſine diſcrimine viciſſe? Victima ipſe fuiſti, cuius ſanguis mihi propitiaret victoriam? En igitur Radirobanem modo formidoloſum Africæ, iam ingeſtum humeris tuis armorum ſuorum ſpecie; & quo propius diſcrimen fuimus, nunc grati ori horrore noſtros oculos perfundentem. Veni ad Deorum templa, Heros, quos olim augebis: Et ſiue his ſpolijs ad noſtros tholos affixis tuam virtutem luminibus Afrorum conſecras, ſiue tantum monimentum Dijs Gallicis in patriam tranſmittis, ſcias nihil obſtare quo minus aras tibi ſtatuam, diemque, & flaminem, niſi quod te inter mortales agere quam diutiſſime exopto. Hæc oratio ingenti populi plauſu excepta eſt: inter quem Poliarchus, cum quæ ſuam modeſtiam decebant Reginæ reſpondiſſet, ad Gradiui fores venit. Adhuc cruentum de prælio religio erat ad aram accedere, Deove libare. Satis fuit ſacerdoti trophæum tradidiſſe, numenque compellare à limine, acciperet libens, & paria ſæpe munera ſibi dari annueret. Dum ſic orat, ſenſim vulneribus cœpit vinci. Iam pleraque enim frigebant & dilata curatione tumuerant. Adhuc tamen, ne Reginam & milites terreret, in diſſimulatione durauit; nihil aliud profatus, quam aliquantulum quietis feſſa labore membra repoſcere.

Ibat ergo ad Regiam, co nitante Hyanisbe, militum multis in eo adhuc quo pugnaue-

rant habitu latus vtriuſque ſtipantibus. Sed nondum veſtibulum ſubibant, cum à Sardis adeſſe legatos nunciatum eſt. Quippe Sardi nec viuum à ſe Regem eſſe protectum, nec mortuo ſaltem habitum honorem, vt in maiorum tumulis condi poſſet, impatienter dolebant. Timor inde inter illos vulgatus eſt, ne captiuo cadaueri hoſtis illuderet. Igitur in ipſo tumultu, quatuor Optimates magis ſuo quam communi conſilio, re tamen cum præcipuorum aliquot breuiter penſata, ſumpſere legationis infulas, & omnium Sardorum nomine Lixam venerunt. Hos vero, Regina annuente, Poliarchus venire & dicere ſtatim iuſſit in ipſo regiæ veſtibulo; quaſi contemnendam legationem non ſerio, aut per ocium, & in cultu dignitatis, ſed tumultuarie in via auditurus. Vnus erat legatorum cui cæteri communem orationem mandauerant. Is conuenientiſſimo ſermone Poliarchum monebat, vt clementer fortuna vteretur; neu contemneret tanquam victos Sardiniæ Deos; aut etiam ſuos duriori in hoſtem occiſum lege offenderet. Veniſſe ſe repetituros Regis corpus. Ignobilia etiam eſſe odia quæ vltra mortem procedunt; nec diſparis laudis fore & vitam extorſiſſe pugnanti, & iam victo indulgere. Meminiſſet Radirobanem Regij ordinis reuerentia ſaltem à tumulo non arcendum. Si Theſeum imitaretur, ne inſepultos hoſtis manes pateretur errare: Sin eſſet Achilles, contra auro vile non fore genti Sardorum Principis ſui corpus. Ad extremum addidit preces, & inter viriles gemitus perorauit. Poliarchus contemptim ad eorum monita reſpondit, ſe eundem genium Deoſque eoſdem in conſilio habiturum ad regendam victoriam, quos ad comparandam habuiſſet. Cæterum iis qui

mori

mori ſcelere meruiſſent, ne quietam quidem mortem eſſe debere. Niſi forte & Dij, quos illi toties appellabant, defunctorum vmbris parcunt. Horrere omnium memoriam ad Radirobanis flagitium, qui captato tempore ſanctiſſima cum Hyanisbe fędera violauiſſet. Denique (inquit) ſcitote mei iuris non eſſe quod petitis. Reginæ arbitrium eſt, ſæuire an miſereri malit. Huic enim pugnauimus; huius cum cætera victoria Radirobanes veſter eſt. His auditis, legati, iam cœpto diffidentes, vertebantur ad Reginam. At illa abnuebat vſurpare licentiam quam Poliarchus ſuo ſanguine fecerat. Diu ergo altercati vter ferret ſententiam, ſeipſos & legatos ſuſpenderunt. Sed in Poliarcho vulnerum dolor moram non ferebat: ſciebatque præterea, præſentibus maxime nec diu libratis beneficijs candidæ liberalitatis genium ineſſe. Itaque vrgenti Reginæ, vt ipſe aut abſolueret legatos, aut in alium diem differret; Intelligo, inquit, ò Domina, quid ſenſus tibi ſit. Nam ſi pro acceptis iniurijs vlciſci cadauer velles, ipſa palam imputares hãc ſeueritatem tibi. Hunc præterquam quod es miſericors, vis liberalitatis authorem me videri quam promis in Sardos. Tollant ſane, ſi ſic iubes, inutile cadauer impij Regis, flammiſque non ſenſurum imponant, quæ viuentem melius excepiſſent. Certe, inquit Hyanisbe; & intelligant, nullas hic eſſe Thebas, & Poliarchum viciſſe, non Creontem: Cum autem ſepulto epigramma facient, meminerint inter illius victorias, hanc ciuitatem bis ab ipſo intratam.

Hæc modico riſu locuta à legatis auertitur; quibus ex Poliarchi imperio redditum corpus eſt, vt erat, armatura ſpoliatum. Ipſe tandem perfunctus publicis curis, nec amplius ingre-

di

di valens; inter ſuorum manus peruenit in thalamum: vixque moratus dum lorica laxaretur in ſtratum ſe coniecit. Quamquam medicos ſecum aduexerat, memor tamen in Hyanisbæ aula celebres eſſe, ſibique, cum à peiratis læſus illic ægrotauiſſet, perſpectos, voluit eos quoque aduocari. Admoti igitur duo Galli totidemque ex Mauris, expectatione profundius læſum, mutuo inter ſe errore muſſabant. Præcipui periculi vulnus erat in latus deſidens, & explorantibus dubium an receptum in vitalia eſſet. Sub hæc percunctanti Reginæ quid ſentirent; clam referunt, eſſe in incerto Regis ſalutem. Illa prudenti diſſimulatione rem tegi mandauit, ne qui motus in ſuis aut hoſtium caſtris exiſterent. Tum ampliſſima pollicitatione medicos adhortata, ne quid fidei aut artis omitterent, ipſa dum nudantur, dum explorantur vulnera, adeſſe ac videre ſuſtinuit. Multum cruoris effluxerat; (nam & ſtatim ac in thorum procubuit, ex omnibus vulneribus proruperat vis ſanguinis) lentoque nec æquali venarum pulſu, manus ſæpe tentata peritos terrebat. Medicis itaque operam certatim promentibus, vnus illorum, Afer, Themiſon nomine, oris propemodum temnendi, ſtaturæque breuiſſimæ; cæterum arte ſua & euentu conſiliorum conſpicuus; Nihil agimus, inquit. Aliam mortem Regi timeo, quam quæ iſtis vulnerum meatibus ſeſe inſinuet. Neque enim putemus quicquid ſanguinis ferro tactum eſt, & loco dimotum, ab corpore effluxiſſe. Sed & omnis cruor in venis nimio motu extra temperiem cum ſua fœce efferbuit: Coibit igitur adhuc calidus, turbatuſque, in opacam ſaniem, & occupatis coſtis ſpirandi libertatem, & mox vitam, ni cauemus eripiet. Quid

in-

inquies, remedij? Non aliud quam vt regiam in lacerto venam ſoluamus. Ita laxato ſanguini turbatio adimetur quæ in tabem ſe cogeret. Omnes ad hanc vocem horrebant. Nam qua manu,quave audacia, exhauſto corpori, vitæque vix in tantillo ſanguine hærenti, adhuc aliquid eriperent? Vicit tamen medici aſſeueratio, cum non aliter viuere poſſe. Delibauere itaque venam, triſtiſſima expectatione multorum. Singula deinde vulnera proprijs remedijs fouerunt; quietique relictum vetuere vllo tumultu vllove negocio in eam noctem ſolicitari. Neque tamen Hyanisbæ perſuaſum eſt vt abiret. Haud procul à thoro in hemicyclo acquieſcens, accedebat identidem ad iacentem, nunc verita ne is defeciſſet, & anxie legens anhelitum, nunc ſeruorum ſedulitatem præuertens,& omnia officia exhibens vix ſcienti à quo tam prolixe iuuaretur.

Vix demum Hyanisbe, vrgentibus ſuis, & deficiente iam nocte, ſeceſſit in thalamum ſuum. Necdum multum ſomni ceperat, cum Principum concurſu excitatur, ſimul geſtantium gratulari, ſimul quid in re noua fieri ipſa vellet quærentium. Quippe cum in Sardorum caſtris tota nocte aliquid tumultus auditum eſſet, primo mane nec eorum viſebantur in flumine naues, nec quicquam circa vallum aut cuſtodiæ erat, aut omnino frequentiæ. Miſſi deinde à Micipſa qui ſolitudinem explorarent, retulerunt Sardos abijſſe; & precioſiora contentos auehere, non pauca reliquiſſe victoribus. Liquidiori ſimul luce extrema profugientium claſſis conſpecta eſt. Amiſſo enim Rege, expers conſilij cum cæteris purpuratis Virtiganes, non deſperauerat modo victoriam, (nam cui vincerent, vel cuius auſpicio; nihil vnum aut velle aut timere

iam

iam adacti?) ſed & ferociam hoſtium illo aggere ſiſti poſſe diffiderat. Præterea ciuilibus malis exercenda Sardinia armatos reuocabat. Duo enim poſt Radirobanem erant qui ſceptrum depoſcerent, ex duobus Radirobanis patruis geniti: quorum vnus Harſicora, ex iuniori natus, ſed ſenior, ſuæ ætatis rationem volebat haberi: alter Cornius dicebatur, nec ſuum naſcendi ordinem, ſed parentis referebat. Tot malorum præſagia, cum præterea militem ſpes & alacritas defeciſſet, ducibus perſuaſerunt, vt ſine claſſico ſpargi per caſtra imperium iuberent colligendi ſubito vaſa, & Afris inſcijs ſoluendi ex littore.

Hanc fœlicitatem nunciaturi Reginæ, plurimi Optimatum conuenerant. qua audita; Vtinam, inquit, hac lætitia frui poſſit qui eam nobis peperit! Vtinam, Poliarche, non ſim de te impenſius dolitura, quam de hoſtium clade nunc gaudeo. Simul intra Poliarchi limen proceſſit, pauciſſimis matronarum & procerum comitata. Languebat ille, vigiliæ & ſoporis medius, inter omnes ægritudinis ſummæ notas. Gemitum tamen, quæſtuumve ſolatium, nulli dolores expreſſerant. Eadem maieſtatis conſtantia quæ valenti adfuerat, pene pereuntem comitabatur. Vox quidem debilior erat; nec quæ accipi, niſi à proximis, poſſet: cumque Reginam vidit; Numquid, Domina, ab hoſte turbatum eſt? Siue ſoſpitem Dij me facient, breui vlciſcar contumaces; ſiue vmbra tantum ero, adhuc terrorem inijciam. Interim permitte rem tuo Micipſæ, &, ſi placet, Gelanoro. Hæc verba, quamquam tenuiſſimo ſono exilia, eo affectu vrgebat, vt in vultu videretur viuidioris coloris aliquid arſiſſe. At Hyanisbe; Nihil opus, inquit, ò Rex, alijs armis. Nam quis tuæ

tuæ victoriæ ſuccedere dignus ſit? Tu rem heri conſummaſti, omnium viribus in vno Radirobane excißis. Aufugerunt perduelles turpi noctis auxilio, ſocijs inſepultis, caſtrorum integro aggere, & præda, quam auehere celeritas vetuit, diripientibus relicta. Poliarchus ad has voces erectior videbatur, percurrente totum corpus ſenſu ſucceſſus. Ergo lætitiam vulgi inhiberi non voluit, ad templa, ad littora, ad conuiuia properantis; quamquam adhuc de ipſo timeretur, iuberetque Hyanisbe differri publicam lætitiam, donec illam ſua valetudine auxiſſet. Totam Lixam vana ambitio exhauſit caſtra hoſtilia intrandi; & de ſummo littore deuouendi abeuntes. De ſpolijs deinde rixari; vt vix Dijs Regibuſque ſeruarentur primitiæ.

Cum vero attrectanda fuerunt vulnera Poliarchi, nouandaque remedia, Principes amicorum, circumſtetere lectum, à medicorum vultu miſerrime pendentes. Aderat medicus qui pridie ſanguinem mitti iuſſerat. Is faſciam quæ circà grauiſſimum vulnerum erat reſoluit. Nondum enim medicina trifariam erat ſecta: ſed ijdem de morbo ſententiam dicebant, diluebantque remedia, & manus ægris membris aut ſaucijs admouebant. Tunc vero viſum inſtar prodigij, iam ſaniem in pusematuruiſſe. O Deorum munus! exclamat Themiſon; Reddite quicquid debetis cœlo, ſi qui pro ſalute Regis vouiſtis. Nunquam ego ad hunc diem tam certa ac ſubita ſalutis indicia vidi. Abeſt febris; non modo vulnera non ardent, ſed tanquam in mitigatis tempore plagis pars ſyncera quicquid emortuum eſt ſegregat reſoluitque. Omnes, tanquam ex adyto oraculum eſſet, illas voces acceperunt. Amentes gaudio hi lachrymas mitte-

mittebant, hi proximos amplectebantur. Deciderunt & in pauimentum multi, Apollini, & Æſculapio, & Hygiæ commendantes inceptum beneficium. Nemo tamen Reginæ animum æquabat. Cæleſti Punicę hecatomben vouit, & ludos, cœpitque bona fide tunc primum percipere victoriæ voluptatem. Publice quoque tridui vacationem hilarior pietas fecit. Poema Nicopompi quod Soteria dixit, quamquam multo poſt conditum (quippe rem ſero in Sicilia abſens reſciuit) tamen operæ precium hic referri; quia, tanquam adfuiſſet, ſubitam celebrat præſentemque læticiam.

Viuet io. Quid ſe, velut acceptura merentem,
Anguſto vacui ſtipans iam limite cœli
Aſtra; vel Elyſij ſperant hæc gaudia manes?
Viuet, & humanas multum dignabitur oras
Sceptrigerum egregius Regum, qui cæde tyranni
Gallica Sardois celebrauit robora faſtis.
Qua Stygijs limes niueus diſcriminat aruis
Inſontes animas, nullique adeunda vireſcunt
Supplicio nemorum latè conuexa piorum,
Belligeri errabant manes, quos inclyta virtus
Exemit pœnis, & tuta ad flumina Lethes
Rixarum oblitos ſero concordia iunxit.
Dumque per aduerſi regnum illætabile Ditis
Pœnarum infandas ſpecies, igneſque, rotaſque,
Securi aſpiciunt, motoque è vertice Diras
Impia terrifico quatientes ſibila nutu:
Ecce recens Stygias turba aduentabat ad oras
Sanguineo informis cultu, nondumque remiſsis
Enſibus, & ſæua crudelis imagine pugnæ.
Mirantur ſummo Elyſæ de margine ſyluæ
Magnanimi Heroes numerumque habitumq; virorum,
Telaque & ereptis immania vulnera membris;
Qualia non rubris Simois lauat horridus vndis,
Dum Phrygias acies, aduerſaque ſigna Pelaſgum

Hinc

Hinc ferus Æacides, maiorque hinc ſubmouet Hector.
Tunc ita muſſantes: Quod vaſta in vulnera ferrum,
Quæ tanta valuere manus? Non ſecula noſtra
Has tulerant vires. Sic ò mortalia creſcant
Robora: nec ſummo timeat Deus omnis Olympo!
Talibus intentos dictis, mox grandior vmbra
In ſe aduertit, Stygijs quam cymba laborans
Vix dederat ripis: Necdum caligine toruos
Mutarat vultus functi nouus incola mundi.
Quin etiam amiſſi ſuperant inſignia regni,
Murice picta chlamys: nec adhuc direpta comarum
Vincula: Et erepto fulgebat dextera ferro.
Sed multo informes ſqualet in ſanguine vultus,
Pectoraqœ: & ſciſſas fallunt ſpiramina fauces.
Haud mora, correptum, qua ſtat fera iudicis vrna,
Nil veritus traxit lictor. Ceſſere reorum
Vulgares animæ; vertitque huc ardua Minos
Lumina. Terrificos ſequitur reuerentia vultus,
Et quanquam aſſuetas mouit formidine ſedes.
Ille autem iuſſus (nec detrectare poteſtas)
Pandere quæ vitæ ſeries, quo funere raptus,
Quid meritos portet ſuprema ad Tartara manes,
Incepit nondum deiectus, & improba mouit
Ora, memor regni. Triſtes ſiluere cauernæ,
Atque audituras voluit Styx mollius vndas.
Si qua Radirobanis nomen fortuna ſub vmbras
Attulerat, (certe hoſtiles huc ſæpe cateruas
Egi, & rumpentes laſſaui ſtamina Parcas)
Ille ergo Sardoa modo formidabilis Aula
Aduenio. Me gens certis Balearica fundis,
Me Ligures timuere. Sed ò quid inutile iactem
Robur, & armatis inſignia caſtra maniplis,
Si nulla extinctos ſupereſt reuerentia ſceptro.
Et virtus hic ſola valet? Quid me vrget Enyo?
Horrentes differ ſtimulos. En ſponte profabor.
Heu nimium fiſus regnis, meque inter amica
Fortuna obſequia & primæui ſanguinis annos,

Morta-

Mortalem oblitus, non fas aut iura colebam,
Non ſuperos. Deus ipſe mihi, frangiq; voluntas
Neſcia: Tum merita nuſquam mens conſcia fama;
Nec fidi comites, viliſque ad ſingula plauſus.
Quid memorem Siculo meditatos littore raptus,
Quid Libycas acies? & nullo in limite vota?
Cum ſubito mihi ſaua dies, inimicaque fata,
Vltoreſque Dei. Simul his ſuſpiria duxit:
Et ſiluit. Sed plura ferox tunc poſcere Minos;
Qua ſaua fortuna necis (proh triſte ſuperbis
Supplicium!) & quantis victor ſe tollat in armis!
Ille, inquit, quo ſe iactauit Gallia Rege;
Cui non fama prior, cui non certauerit atas
Vlla Patrum: non me ille tamen, non mortis inulta
Deiecit fatis. Senſit quoque mutua ferro
Vulnera, & hi raptum tarde emiſere lacerti.
Nunc iacet exanguis victor, lucemque ſupremo
(Sic reor) obtutu quarit. Proh numen! & iſta
Num prior antra ſubit? Dixit liuentia circum
Ora ferens, caſi manes ceu quareret hoſtis.
Finis erat: iuſtiſque rata ſortitibus vrna
Tantaleum ad laticem & refugi mala pabula rami
Damnatum anguicoma raptim abnexere Sorores.
Spargitur Elyſijs velox tunc rumor in aruis:
Te Poliarche mori. Toruus ſic dixerat hoſtis!
Sic metuunt, ſperantque pij: comitemque ducemque
Te cupiunt, ſpondentque ſolo meliora relicto.
Quis prior alloquio; quis inanem tangerem dextram;
Quis monſtrare vias, lucoſque, animaſque potentum
Heroum, cupidas verſat grauis ambitus Vmbras?
Hac dabit herba thoros: iſta ſua tempora lauro
Finget, & his feſſos melius fons abluet artus.
Sic fremit (Hyblais ſi Regem abuexerit error
Vallibus, & reducem pramiſſis nunciet alis
Turba minor) latum per limina cerea vulgus,
Auguſtantque fores; paruaſque citantia vires
Agmina, ſtridenti properant ſe credere cœlo.

Ecce

Ecce autem cæci rediens per nubila mundi
Caſtor adeſt. Tunc forte poli ſtatione relicta
Mutabat cum fratre vices. Et lucidus aſtro
Se fundebat apex, & habebant tempora flammas:
Purpuraque ex humeris, & vultu Martis imago.
Haud mora, decepti ſic te deſcendere Manes,
Sic Poliarche putant; longe ſimul obuia pandunt
Agmina: Ledæi propior cum Numinis arſit
Vultus, & errantes ſe collegere cateruæ.
Mirantem cinxere tamen, miſtiſque rogarunt
Vocibus: (interea preſſis ſuſpenſus habenis
Conſtitit, atque omnes reſpexit Cyllaras vmbras:)
Dic age (nam ſuper is vidiſti hæc prælia campis)
Quo Regis ſtant fata loco, quem Gallia nobis
Mœſta dabit, noſtroſque ſubit quo limite campos?
Subſtitit incertus primum: mox ſydere toto
Riſit, vt irato ſi pelleret æquore Caſtor
Nubila & in latas deſcenderet igne carinas.
Audite, ò Manes, veſtriſque haud debita lucis
Gaudia fruſtrato faciles nunc ponite voto.
Ponite. Nec diſpar Superos ſpes nempe feſellit.
Vidi ego pugnantis vultuſque, animoſque, piumque
Robur, & extremo nutantem in ſanguine vitam.
Vidi ego quærentes Superos, qua parte iuberet
Ætheris hanc puris animam concreſcere flammis
Iuppiter; Eoo mallet cœlove cadenti
Credere, perpetua nitidam vel iungeret Vrſa.
Cum Pater omnipotens; Non hoc ſub tempore, dixit,
Hunc noſtro egregium iuuenem dare munus Olympo
Decretum eſt. Reſtant terris quæ maxima victor
Bella gerat. Nondum hunc omnis locus, omnis Enyo,
Omnia luſtrandi ſenſere piacula mundi.
Aſpice quæ ſpecies membris: vt Martia fortis
Bella decet, placidaque tamen non aſper oliua eſt.
O decus! O proles nulli aſpernanda Deorum:
Atque vtinam conceſſa mihi! Placata dediſſes
Tu mihi tu veniam coniux, huicque vbera paruo:
Candida nec ſparſo micuiſſet ſemita lacte.

Non hac non vni debentur gaudia ſaclo :
Ille diu florens, iuueniſque, diuque ſeneſcet.
Longius indulgent Parcæ : Dabit ille nepotes,
Æternam terris ſobolem, quæ limite fœlix
Inſurget patrio, ſeniumque his exuat aſtris.
I, gnate, accelera; læto cui germina ſucco,
Pæoniaque artes, morbique & vulnera parent :
I precor : Arcanos plagis infunde liquores,
Qui ſuperant mortem, qui ſaucia numina curant,
Siue meus Mauors, Phrygio ſeu puluere læſa
It Venus, & ſtrictum Tydeidæ exhorret ad enſem.
Quin & Pergameo paullum ſe tollat ab angue
Filius, ac Mauros tecum illuſtrare penates
Approperet ſolers. Timeat nec fulmina rurſus,
Inuidiamque meam : Nunc ò nunc annuo vinci
Fata libens, tanto quocunque immitia Regi.
Sic fatus genitor, Regiſque ante ora iacentis
Iam ſtabat medico circum præcinctus amictu
Phœbus, & occulta purgarat vulnera lympha,
Nunc parcente manu plagarum anguſtat hiatus,
Nunc ſociat gnato plantaſque, artuſque, manuſque,
Et multum ambroſia venis ceſſantibus addit.
Protinus exhauſto redeunt in pectore vires.
Pallor abit. Senſit Superos noua vita fauentes.
Quare agite, ò ſancti Manes, celebrate Camœnis,
Abſentem Elyſiis. Teneat ſeu ſydera virtus,
Siue habeat terras, ſeu veſtris incolat vmbris.
Semper chara piis, plauſuſque & vota meretur.
Finierat Caſtor. Læto fremuere tumultu
Secura Vmbrarum ſedes; vnoque fauore
Et maria, & tellus, & ouans reſpondit Olympus.

In hunc modum proceſſerunt aliquot dies, nullius tempeſtatis nouitate notabiles, (nam & Poliarchus expectatione celerius vires recipiebat) donec literæ quas Arſidæ commiſerat Argenis, rurſus turbulentæ fortunæ ludos inſtaurauerunt.

Nam vt Gobryas, Arſidaſque, exegere in

inopi

inopi littore noctem, quo poſt tempeſtatem ſucceſſerant, cœperunt collatis ſententijs penſare, quo ire, aut quid facere, præſtaret. Claſſem militeſque habebant; hanc quaſſatam, egentemque auxilij; integros illos, & deſiderio ſui Regis flagrantes. Materies illis locis deerat, vaſto ſolo, nec arborum patienti. Vtcunque tamen refectis ratibus, aquam ex fonte, qui, rarum in Africa decus, haud inde procul fluebat, comportant; Sparti quoque copia erat ſterilibus in terris, magno ad armamenta auxilio. Iamque aduerſi venti ceciderant. Sed quas terras aut quæ maria peterent, ignari quo tempeſtas egiſſet Poliarchum? Incertos animos explicuit tandem Arſidas, qui Gobryam his verbis ſecreto compellauit. Nimia ſilentij fides nunc criminis inſtar eſſet, ò Gobrya; ſi aut tu Regis tui conſilia ſic apud me taceres, aut ego legationis meæ ſummam à te auerterem, vt communi conſilio non poſſemus nobis ipſis dominiſque conſulere. Quid autem intereſt, quod iam inuicem ſcimus ſuperſtitioſo inanique ſilentio diſſimulare? Age, Gobrya, nonne in Siciliam nauigat iſta claſſis? Tum Gobryas illa libertate erectus; Tu vero, Arſida, inquit, nonne ab Argenide ad Poliarchum venis? Vtroque fatente, arctoque complexu ſanciente nouam fidem, ſimplicius inter ſe ad reliquæ conſultationis ordinem ſeceſſerunt. Monebat Gobryas pauciſſimos ex ducibus eſſe quibus Poliarchus hoc petendæ Siciliæ prodidiſſet conſilium; cæteros falli longioris expeditionis ſpecie. Cæterum ſibi maxime vni omnia Regem familiariſſime monſtrauiſſe; Promiſſas Argenidis nuptias hoc exercitu vindicandas, tam aduerſus neſcio quas Siciliæ leges Gallicam affinitatem prohibentes, quam in

Regem Sardiniæ intempeſtiuum & grauem Virgini procum. Tunc Arſidas, diſceſſiſſe ex Sicilia quidem Sardos, ſed atrociori fluctu inundare ſalutem Poliarchi atque Argenidis: Eſſe enim neſcio quem Archombrotum, cui filiam Meleander deſpondiſſet. Solis Gallorum armis poſſe hoc nefas præuerti. Properet in Siciliam Gobryas cum copijs illis. Id ſolatium Argenidi fore, vt ſecurior maiora expectet auxilia; aut ſi neceſſitas non patietur moram, cum eadem claſſe profugiat. Sed & Poliarchum anticipata diligentia aut illic iam eſſe, aut ſtatim adfuturum. Quod ſi, inquit, aderis prior, finges curſum deſtinatum in Græciam; miſſoque præcone, flagitabis à Meleandro, vt in anchoris liceat ſtare, donec ſocios quos tempeſtas diuulſit in vnam claſſem exceperis. Dabo autem ad Argenidem literas; ſed quas ipſe ſcilicet reddas. Colloquendi rationem res, locuſque, & tua induſtria aperiet. Huic ſi obſequeris, ſcis quanto apud Regem tibi honori futurum ſit. Hic Gobryas; Amplector tuam fidem, ſolertiamque, mi Arſida. Sed cur nobis in patriam te comitem non præbes? Poſſes vtcunque meum aduentum conciliare Meleandro; & hercule me ad Argenidem duceres. Imo, inquit Arſidas, ſi tibi videbitur, mihi triremem relinques, Hac ego pererrabo Africæ littora, vt ſi qua Rex veſter tempeſtate eiectus eſt, litteræ mihi commiſſæ non pereant; ipſe præterea me referente intelligat quo loco in Sicilia res eius reliquerim.

Poſtquam ita conuenit, Arſidas accepta triremi, quæ velox & maris oras legentibus commodo erat, deſtinatam nauigationem exorſus eſt. Gobryas autem cum nauigijs quindecim, in quibus præter nautas claſſiarij

bis mille & ducenti merebant, in Siciliam curſum inſtituit. Nec diſtulerunt operam venti; non quidem à puppe propitij, ſed ita diſpenſati ab Occidente, & vt ab Africa Siciliam, & ab Sicilia Africam petentium obliqua vela impellerent. Quippe eodem tempore Archombrotum fata vehere properabant in Africam, cum egregia hominum manu, nauibuſque omni ad bellum commeatu, quantum ſiuit feſtinatio, inſtructis. Is enim literas matris per ſeruum mature acceperat, quibus illa monebat in exitium Africæ Radirobanem armari; nuptiaſque iure materno differebat, donec in Africam tranſmiſiſſet, conſociaſſetque cum ipſa conſilia. Quamquam gemino motu pene mens Archombroto ſubmota eſt, indignatione in Sardos, & dilatarum nuptiarum dolore; tamen tota Africa amori cedebat, ardentiuſque agitabat cur matri placeret tamdiu ſe torqueri, quam quibus auxilijs hoſtem à patria arceret. Quid Meleander deinde cogitaret, quidve Argenis? quoties ingrata mora res perdidit, & indignata eſt non ſtatim admitti fœlicitas? Sic turgens duramque ſæpius matrem tacitis intra ſe queſtibus accuſans, breue mitigando animo tempus ſumpſit. Inde prima dolendi furendique nube conſumpta, conatus in Radirobanem vertere quicquid ira ſuggeſſerat, ad Meleandrum iuit; illique his verbis locutus eſt. Vtinam meum genus (Rex) profeſſus ante eſſem, cum me Siciliæ grauem & incommodum eſſe aliena iniuria non cogebat. Nunc ſimul & indicium generis mei facio, & aſſerendæ dignitati efflagito veſtra auxilia. Hyaniſbe Mauritaniæ Regina mater mea eſt. Ea literis ſignificauit imminere formidoloſum ſibi & Mauritaniæ hoſtem. Quamquam in regni diſcrimine moueri de-

beo, plus tamen abominor ipſum matris periculum. Iram præterea geminat mali author. Ille ſcilicet Radirobanes, ille latro, quem in tuum & Argenidis caput graſſantem hinc fata depulerunt, rurſus muliebrem prædam petit. Nec ab eo timerem Mauritaniæ meæ; niſi quod imparatam aggreditur. Ibo igitur; &, ſi in generum placeo, ſuccinctos tuis viribus; Addamque Radirobanem Lycogenis fatis. Et Sardinia Mauritaniæ ſeruiet, Mauritania vero Siciliæ. Nam cur ante hoc bellum nuptias faciamus, in quibus inſtantia arma, & incerti euentus, ſyncera gaudia eſſe non ſiuerint? Si vincemus, pulchre erit hymenæus pompa triumphi: Sin aliter fata ſtatuunt, nolo paucorum dierum maritum Argenidi eſſe.

His auditis, non pauciora quam quæ Archombrotum agitauerant mouerunt Meleandrum: Simul audire quod Archombrotus erat Hyanisbes filius; ſimul in Radirobanem peti auxilium; ſimul nuptijs filiæ, quas tantopere vrgebat, iniici moram. Tot cogitationum velut agmine plenus, in gaudium mœroremque anceps erat. Archombrotum tamen in primis amplexus eſt, audito Mauritaniæ nomine chariorem. Diues regio, & olim hoſpita Meleandro, commendabat tantarum opum iuuenem, iam antea indolis virtute chariſſimum. Deinde in inſignem pietatem referebat, quod ille aſſerendæ parenti nuptias poſthaberet; ignarus hanc in feruido iuuene, & adacto matris imperijs, non ſpontaneam eſſe virtutem. Radirobanem vero acerrimum ſibi hoſtem ſciebat; & in lucro ducebat cum eo potius apud Mauros quam in Sicilia ſua decernere. Regni quoque periculum quod ad Archombrotum ſpectabat, & ipſius Archombroti gratia eiuſmodi beneficio occupanda,

facile

facile impulerunt animum ad armorum conſilia. Ergo in bellum ſocietate promiſſa, iam illum, vt Reginæ filium magnificentius cultum, nihil amplius diſſimulabat ſe generum optare. Gratulatus quoque filiæ eſt, quod nuptura clariſſimo Principi eſſet. Quæ omnia ſic Argenis accipiebat, vt fati ſibi exitium maturantis præſagia; vno tamen hoc lęta quod inducias ei dabat expeditio Archombroti in Africam. O turbida mortalium conſilia! Iam occulte Radirobani Argenis fauebat: illi placebat hoc in Africam bello: huius impetum commendabat Numinibus: non tam vt vinceret, quam aut ne vinceretur, aut in mutua clade occumberet.

Vbi vero vulgatum eſt, Argenidis cum Archombroto nuptias ſolo bello differri quod in Mauritania inſtabat, haud mora omnium Ordinum primos ad eius limina ambitio adegit. Arma certatim, equos, nauigia ornabant. Nemo erat in patricia iuuentute qui non offerret operam, ſumptuque ad bellum, & maturandæ profectionis acri hortatu, nouo Principi ſe probaret. Ea Argenidi triſtiſſima erant; ad quam multi præterea veniebant gratulatum quod Mauritaniam ſuo ſceptro coniungeret; etiam laudibus efferentes Archombrotum, eique propitios Deos, & breuem in Siciliam reditum incommodiſſima humanitate optantes. Nec Poetæ defuerunt tam publico argumento; quorum vnus opera Timocleæ, iam olim ſibi familiaris, ad Argenidem peruenit, & muneris ſui ignarus porrexit hos verſus indignanti.

Inſtat Hymen, totiſque parat connubia votis:
Inſtat Hymen: Sed tu cupidum ſuccendere caſtas
Nunc prohibes Gradiue faces. O dure, tuiſque
Sæuior Odryſiis, ſic noſtra in gaudia pugnas;

Et ſancto gemitum ferus internectis amori?
Quid queror inuidiam Superum? Sunt iſta fauentis
Signa Deæ, Paphias fumant cui thura per aras.
Illa coronatis genialem auctura triumphis
Lætitiam, differt auidas paulum improba flammas,
Extimulátque mora; Ceu parua aſpergine lymphæ
Grandior exurgit læſuſque iraſcitur ignis.
Nunc age Threicios molire per arduà currus,
Armipotens, Libycæque petens diſcrimina pugnæ;
Hunc Regem, ceu tu Superos fortiſsimus inter,
Sic hominum primum, magnæ tege numine dextræ.
Vos quoque (Sicania thalamos dum mater in Aula
Apparat, & ſi miles miratur Cypria vultus)
Ite leues pueri: bellum vocat: ite per auras;
Et vos arma decent, nec fruſtra tenditis arcum:
Ite Cupidinei cœtus. Sed parcite telis,
Inque feros veſter potius ſtet vitricus hoſtes.
Victores Libyca poſtquam remeabitis ora,
Gratior hic veſtras vacuabit pugna pharetras.

Et Archombrotum quidem ab amandi dolendique anxijs curis nonnihil reuocabat hæc præſens armorum intentio. Nunc ille laudare, nunc acuere ſuorum ſtudia: videre in armis præludentes vero diſcrimini: inſtituere qui commeatibus, qui telis, qui nauigijs prouiderent. Auxilij enim non vis modo, ſed gratia, celeritate conſtabat: vt ſentiret Hyanisbe, & intelligeret Argenis, quam ſtrenuus eſſet. Intra pauciſſimos dies, parata in anchoris ſtetit claſſis triginta triremium. Minora nauigia viginti, ad armamenta, & varios vſus, comitabantur.

Meleander fidum hominem, & negociorum vſu exercitum, addere Archombroto haud imperite cogitauit, tanquam ad Hyanisben legatum. Ita enim reſcire ſe poſſe, quicquid non hoſtis modo, ſed ipſa cum filio Hyanisbe moliretur. Vices rerum, & experien-

rientia regnandi, multam ſolertiam capaci animo impreſſerant. Nullam tamen ſuorum negociorum partem cautius exigebat quam delectum eorum quibus ad exteros Reges aut populos legationem concrederet, reputans illos venarum inſtar eſſe; quæ pro ſuo habitu, occultam ſalutis aut morbi vim ex diuerſo tractu terrarum inſpirarent in patriam. Erat expertus, cum illi ſe prius, quam dominum fidemque reſpiciunt, rem patriæ, dignitatem, conſilia, aut ſilendo, aut annuendo prodi. Cum autem turbulenti impetu animi, aut imperitia ſuperba laborant, hinc quidem aſperius obloquendo, illinc vero renunciando deteriora ſæpe turbas concitare, quæ ſuperfluæ initio, ex mutua contentione, & ſubinde creſcentibus cauſis, in neceſſarios motus exæſtuent. Pone denique (aiebat) eos eſſe æquabiles; At niſi ingenij vigor accedit, & conſcius fraudum quæ in illos parabuntur; non modo non conſilia gentium deprehendent ad quas legati ſunt; ſed ſimulatione & quodam obſequio capti, dominos quoque ſuos, nihil verum aut exactum referentes, peſſima ſimplicitate decipient. Præter hæc, curabat Meleander vt genio Regis aut populi quem adiri oportebat, commodiſſimus eſſet orator, haut ignarus conſortia morum ad familiaritatis ſuauitatem plurimum procedere, & ægre mortales cauere ab ijs quos amant. Inter has artes magis anxie penſabat, quos ſic dimitteret ad Reges exploratum, quam quibus præcipuas imperij vires in ſua Sicilia traderet. Nec aut amicitias, aut familiarium commendationem ſequutus, etiam ſolebat iraſci, ſi quis auderet ſic dubio pendentique neceſſarios ſuos aut affines obijcere.

Tunc vero impenſius deliberabat, ecquem ſibi quam Archombroto futuro principi fideliorem eligere. Biduum tacita conſultatio extraxit; & denique ſedit rem mandare Timonidi, cui ad ſe vocato ita loquutus eſt. Si eſſes edocendus quam curam, quamque fidem legati nomen velit, non ego te impari onere opprimerem. Volo te in Africam cum Archombroto proficiſci & meo nomine ſalutare Hyanisben: apud eam deinde hærere, donec à me ſucceſſorem accipies. Quæ illi Reginæ de bello, de filio, de affinitate nuncies, te hodie Cleobulus docebit. Vnum ipſe admoneo, ne cuiuſquam gratiam meæ anteferas. Quid illic agatur, quid velint, aut poſſint, ne peperceris referre. Nec time ne hæc fides tibi periculoſa ſit, ſi quid ſcribas quod hi nolint quos lædere nolles. Diu eſt enim quod ſilere perdidici. Timonides non lætior fuit accepta dignitate, quam de ſcopulis qui in eo curſu latebant ſolicitus: ſciebat (nam Arſidæ & Nicopompo erat familiariſſimus) Archombrotum Argenidi non placere. An hanc autem obiret prouinciam gratus vtrique? Quod ſi alterutri in odium veniret, credebat manſuram offenſæ memoriam multo altius in læſo, quam gratiæ in illo quem iuuiſſet. Sic igitur Regi: Nec dubito de ſilentij tui fide, Rex: nec arbitror commiſſuram Hyanisben, aut Mauros, vt quidquam nunciem quod tegi oporteat. Sed fortuna varia eſt, ſed tempus, ſed homines: denique eſtis Reges. Si quid tale occurret, non tantum in tua, ſed & Cleobuli manu, fata vtique mea erunt: ad quem (vtpote Præfectum ſecretorum) legatos deſtinare literas ſuas iubes. Et de tanti hominis fide anxius non ſum. Sed quid ſi alteri hanc litterarum

rarum præfecturam mandabis? quid ſi vicarijs ſuis ipſe? Vt non hæc fiant! at hoc ipſum nimis ſupplicij mihi erit, poſſe contingere. Tum Rex; Non iniuſti (inquit) hi metus: Verum ſi qua eiuſmodi erunt, ſcriptis mihi ipſi litteris omnia ſecura commiſeris. At Timonides: Scilicet inſolentiam ad te ſcribendi omnes ſuſpectam non habebunt! Aut non inuidioſum mihi apud Cleobulum, ſi, tanquam damnata eius fide, ſuo muneri & integritati ſic detraho!

Perplexus ad hæc verba Meleander cœpit ſolus ſpatiari, ratus quæ Timonides tanquam pro ſe attulerat, ad Regum ipſorum ſalutem pertinere. Tunc vero poteſtatem præfecti ſecretorum animo voluens, non ſine horrore cogitabat quantum ille acceptis legatorum litteris poſſet. Tanquam arbitrum rerum, nihil hunc magis quam quod placet Principi referre. In hac vero libertate, quas cum exteris amicitias, ſi velit, non obruat; aut iniurias atque fraudes præcorruptus non mulceat? Quod ſi perfidiam, quæ argui poſſit, prudenti ſcelere vitabit; at ipſa negotia narrando torquere, verbiſque premere, aut eleuare omnia poterit; tamquam hoc quoque orator mandauiſſet. Ita ſimul & eadem & diuerſiſſima erunt, quæ illi Præfecto legatus, & Regi ille tradet. Paruo momento deflecti aut intendi negocia poſſunt: & ex ſupercilio aut remiſſione dicentis, ſubitam efformamus, & maxime efficacem, in mentibus imaginem rerum quas primum audimus. Tantæ quoque potentiæ viros clam vicini Principes ſolent vel muneribus aggredi, vel, quod valentiſsimum ambiendi genus eſt, arcana familiaritate, penè tanquam æquales, ſic colere, vt

vix intelligant ſe ſolicitari ad turpiſsimam ſeruitutem. Si igitur his machinis aut omnino conceſſerint, aut debilitatam ſaltem fidem non opponent illius Principis conſilijs quem illicito fœdere ſic amabunt, idque apud exteros legatus perſentiſcet; quæ Regis commonendi ſit ratio? Huic ſcilicet quem accuſat litteras mittet! hunc iubebit ſua crimina ferre ad Regem! hunc ſeipſum acerrima accuſatione proſcribere! Nempe hoc infrequens, dices; Nec deeſſe alios Optimates, per quos ſcilicet tunc legatus ferat ad Regem proditionis indicium. Imo vero ardua erit tantæ accuſationis prouincia (in qua ſcilicet aut actorem aut reum perire neceſſe eſt;) ſi illam hominibus crediderís, qui vt ſint ſecretiſſimi ac penet vt taceant, adhuc nimis loquuntur; ac non potius codicillis inſontibus, mutis, ſui expertibus; quos Rex vnus & legat & premat: Quid ſi præterea tectiora aut minora ſcelera erunt, aut de quibus ipſe legatus addubitet? An inuidioſiſſima delatione violanda tunc fama Præfecti ſecretorum, delectis hominibus qui hunc apud Regem inſimulent? Nulla pax rebus, nulla dignitati ſecuritas. Et ſæpe legatus tantis inimicitijs poſt habebit officium. Sed vt eiuſmodi Præfecto fides & probitas inſit; at ſaltem, quod ſæpe fit, ſi in gerendis rebus diſſentiet legatus ab illius ſententia, & quid ipſe ceiſſeat referre Regi volet; qui hoc fiet, ſi per hunc ſolum ſenſus ſuos Regi oſtendit? Non enim in ſe pugnabit iſte Præfectus: non ſe deſeret, non fouebit aduerſa, legatum odiſſe pronior, quam ſenſus illius Principi commendare.

Meleander, cum hæc omnia eius animo nec cogitans ſubieciſſet Timonides, agitare ſimul cæpit

cæpit de remedijs in illa diſcrimina. Erat quidem tanta virtus Cleobuli, vt in eo non hæreret ſuſpicio; Sed ordinare non tantum in præſens, verum ipſis nepotibus rempublicam Reges debent, & ineptiſſimi in vnius hominis virtutem cultus & admirationis eſt, publicum munus ſi quo ille fungitur multiplici liberaque poteſtate attollere; quaſi fatale ſit vt ea ſemper dignitas cadat in probos; cum potius armatura ſit viribus ſuis temeritatem eorum qui ambitu vel errore in eam ſuccedent. Secum ergo conſtituit anxie legatis præcipere, vt, quoties iſti Præfecto ſcribent, ad Regem etiam deſtinent codicillos; non prolixos illos quidem, nec graues negocijs; niſi occurrant quæ non interpoſita alterius fide nunciare præſtiterit. Hac arte, nec laboraturum Regem breuium litterarum, & plerumque non ſeriarum, lectione; ignarumque præfectum quid illic ſcriptum ſit, bona vtique fide quæ ipſi legatus mandauerit, quæque ſenſerit, relaturum. Sed & hunc quoque præter legati inuidiam accuſari improuidum poſſe, non ſuſpecta illius ad Regem litterarum frequentia. Ea autem ſic demum proceſſura, ſi Rex tanquam ſalutis aliquod pignus, acceptas epiſtolas continuo leget, & cæterorum omnium oculis ſancte ſubducat. Ita enim & legatis in ſecuro futuram libertatem; & neminem reſciturum ſeria an quotidiana perſcripſerint; quo Regi magis in integro diſſimulandi conſulendique poteſtas ſit.

Sed inſtituenda hæc ſenſim, & propemodum non ſentiente Cleobulo; & auſpicandi pulcherrimam rationem offerri hoc diſceſſu Archombroti; quaſi daret ſuo in eum amori; vt de ipſius valetudine iuberet Timonidem deſti-

deſtinatis ad ſe litteris nunciare. Clam igitur Timonidi imperat, vt, ſi quæ eſſent ſoli Regi perferenda, vni ſibi concrederet; & ne ſuſpicioſæ litteræ eſſent, ſi rarius & veluti extra ordinem mitterentur, ſcriberet non Cleobulo quam ſibi frequentius. His præceptis ornatum dimiſit, cumque paulo poſt adeſſet Cleobulus, rurſus iuueni imperauit, quam ſæpiſsime ſcribere, nec Cleobulo modo ſed ſibi, de valetudine ſucceſſuque Archombroti; Paria ficturus vt quiſque ab eo legatus mitteretur ad exteros; donec mos ipſos legatorum ambitu conualuiſſet, amantium hoc per litteras maioris dignitatis cum Rege conſortium.

Omnibus ad nauigationem maturis, cum Archombrotus ſalutaret Argenidem, diſceſſumque excuſaret; illud quoque miſerrimam virginem torſit, quod is needum ſentiret ſe deſpici; & ipſa ſui amoris opinione inimicum auxiſſet tot opibus, tot ſtudijs Siculorum. Faſtidioſe ergo reſpondit, probare ſe quod ad matrem rediret. Nemini enim melius quam domi ſuæ eſſe. Tetigit Archombrotum non perplexa verborum acerbitas; quam dicentis ſpecies & auſteritas augebat. Sed nec queſtus, nec iurgia, tempus aut locus ferebant. Potius veluti non ſenſiſſet ſe ad exilium inuitari, reſpondit, ſanctiorẽ patriam, & cui plus deberet, illam videri, quæ Dominæ, quam quæ ſibi primam lucem infuderat. Dum hæc loquitur, interuenit Meleander, quo conſpecto remiſit Argenis de rigore verborum, refecitque inuita Archombrotum; Qui poſtquam litauit in arena, cum omni exercitu ſubijt mare: Satis loquutus Proceribus qui in eadem triremi vehebantur; ſeceſsit tanquam acquieturus, & animum laceſſentibus curis aperuit. Nam

Arge-

Argenidis ſermo turbulentiſsime in mentem redierat. Quid vero excitaſſet hanc in virgine crudelitatem? Pene ridicule admonuiſſe quietis domeſticæ, an erat improperantis quod omnino abibat, an ſimpliciter ſua fœdera aſpernantis? Sub hæc reputans quicquid antea ab Argenide aut mite aut ſeuerum acceperat, vix regebat moleſtiſsimam metuendi ſperandique diſcordiam. Quod præterea Aruſpex in littore ſignificauerat, numina nauigationi annuere, ò dolor! an ſic intelligendum, vt Dij interdicerent reditum, proſperis ſed veluti fatalibus ventis diſceſſum vrgentes? Hæc & ſimilia dolendi argumenta congerentem, vrebat maxime Poliarchi memoria; de quo, præter antiquas ſuſpiciones quæ iam æmulationi ſuffecerant, quicquid erat à Seleniſſa retectum fama gliſcente cognouerat. Inter eiuſmodi cogitationes acerbitate pleniſſimas, ſuſpenſo iuueni, ſuiſque doloribus nimia contemplatione indulgenti, dabat vtique fiduciam Meleander, amore in ipſum præcipuus, & nuptiarum conciliator. Sed quid ſuarum rerum diſplicebat Argenidi? aut potius qui puellæ tantopere alius placebat? Ille nempe Poliarchus; Quem, ò inquit, ſi mihi fata obuiũ dabunt, quanto lubentius quam ipſum Radirobanem, hac manu, hoc ferro, de amore atque vita deijciam! Et vero meretur odio meo oppetere, tot malorum mihi author, ac virgini; quam niſi carminibus teneret, ego tam claro ſanguine, tam opulento regno, tot amoris indicijs, ac etiam (fas ſit tacite cogitare) non ignobili fortitudinis exemplo, flexiſſem. Sed illum ſua obſcuritate tutum vnde quæram, aut quo perſequar? Niſi eſſet hac ſpe minor quam improbe concipit, non tam-

diu abeſſet; aut vbique ſecretus fugeret conſcientiam Meleandri. Hei mihi! ſed & ſi occurret patebitque iræ meę; & ea forſitan quam meditor vltione iam dubiam virginis mentem peius à me auerterim? Imo certus ſum vitam illius mihi obſtare; An item ſit obſtitura mors, viderint Dij. Certe nec de mortuo quicquam ſperare ipſa poterit; & ſciet vtique fortiſsimum fuiſſe qui vicerit.

Sic apud ſe digerebat Archombrotus male ſana conſilia, interdumque dolebat, quod Poliarcho olim amico ſic iraſci cogeretur. Nondum vero ab illius oculis Siciliam venti remouerant, cum Gobryas haut procul Syracuſis anchoras iecit; miſſoque ad terram præcone vbi Rex degeret quæſiuit: Cumque audiſſet, imminentem pelago arcem, quæ Epeirćte dicebatur, ab illo tunc incoli, ipſe vnica triremi Syracuſas conceſsit, tanquam commeatuum cauſa. Miſit inde delectos, qui Regi ſignificarent, Gallorum magnam claſſem in Græciam indeque in Aſiam nauigantium, tempeſtatibus ſparſam per æquor fuiſſe. Huius partem in Siculo mari expectare ſocios, ſi forte ab errore illuc quoque agerentur. Petere ipſum ducem, vt liceat colloqui Regi. Nam Principis tanti conſpectum, pro maximo tempeſtatis precio ſibi fore, quæ hæc littora dediſſet. Meleander, vt humanitate præcipuus erat, quamuis ambigeret quid Gallorum tanta claſsis in Græciam vellet, tamen ad colloquiũm inuitatus non renuit. Venit igitur Gobryas cum amicis ſeruuliſque omnino viginti; Cui Epeirćten intranti obuiam miſſus Eurymedes, ad ſe hoſpitem deduxit, & humaniſsimum expertus, haud perfunctorie commendauit Meleandro. Poſtera die deductus

ille

ille ad regiam, ſui expectationem, quantam Eurymedes fecerat, facile impleuit: Niſi quod ſentiebat Meleander, cum quæreret cui cœpto hanc Gallia claſſem ornaſſet, non ſyncere aut ſimpliciter reſponderi. Itaque exploratorem veritus eſſe, honorarios cuſtodes clam tribuit; qui incautum, nec ratum ſe timeri, ſolerter obſeruarent.

Sed Gobryam altior cura verſabat, qua arte quove ductore, ſecreto colloqueretur Argenidi. Memor tandem purpuram, quæ nullibi precioſius fulgorem, quam in Gallia admittit, in nauibus ſuis eſſe, ei à Poliarcho præparatam; hanc afferri ad ſe iubet, tanquam in hoſpitij gratiam regiæ virgini donum. At illa iamdudum non minoribus curis concuſſa, ſecum vehementer quærebat, an ſperare auderet has naues à Poliarcho præmiſſas maiorem comparante exercitum? Sed parumper huic ſolatio innixa, rurſus conſuetudine lugendi ad deteriora reuoluta eſt, vt & ludibrio ſibi eſſet hac tantilla iucunditate ſpei quam hauſerat. Sed quid Arſidas morabatur? cur non procedebant promiſſa Poliarchi? In ipſo, an fortuna, tarditatis cauſa erat? Exierant deſtinati menſes ad reditum. Ipſa viuebat non illius auxilio, ſed infœlicitate Archombroti, quem in Africam bella vocauerant. Heu in meos luctus, fortis, & ſapiens, & dignus amari, Poliarche? cur ego te vidi; cur etiam vna placui quam multiplici morte conficeres? Ego ſi te neſcijſſem; hoc quidem ipſo vixiſſem miſera; ſed ſaltem non ſenſiſſem. Non deerant toto orbe quas amares fœlicius. Do virtutum tuarum immeritas pœnas, quarum vnaquæque me diuiſam, nec fortaſſe contemptam ad interitum adigit. Heu mihi! quid ſi

& ipſe

& ipſe non leuiora iam quereris? quid ſi dolore quem ſentis, & illo quem in me ſuſpicaris, obrutus iaces? timeſque præcipue ne tibi potius irata quam fortunæ, in culpam fatorum te tranſcribam? Sponſi fœlices quibus vel celeriter ſuccesſit; vel qui Deorum contumaciam & dolos exuerunt ſubita morte!

Sic forte querenti cum iam aliquot dies in aula Gobryas traxiſſet, nunciauit Eurymedes hoſpitem Gallum ei donum afferre purpuram in Gallia tinctam. Non recuſauit virgo munus aſpicere; hoc ipſum ad commoditatem colloquij à Gobrya ſubornatum; & maiora, quam quæ credebat Eurymedes afferri, pene iam ſentiens. Cum ergo intraſſet Gobryas, explicuiſſetque inuidioſam vel Tyrijs muricibus mercem, non Argenis ſatis quæ monſtrabantur cernere; non aut loqui compoſite, aut loquentibus ſe præbere. Adeo omnes ſenſus rapuerat trepida expectatio aliquid de Poliarcho audiendi. Parum aberat quin prior interrogaret ignotum. Sed Gobryas illi admotus, cum muneri inſpectando intentiſsimos omnes vidit; Voce ſubmiſſa; Vt, inquit, hoc donum author precioſius faciat: miſit ille ad quem Arſidam legauiſti. Exciderant ad hoc verbum Argenidi vires; vt ex trepido ſilentio intelligeret Gobryas altiſsime tactam eſſe. Itaque alia quædam publice loquuta, velut muneris gratias haberet, ſecretò Gobryæ dixit; Quæſo te, hoſpes, hac veſpera domi ſies. Arceſſam te, vbi ſublapſa frequentia ſolitudinem faciet. Sub hæc Gobryas diſceſsit, & ipſa laudare impenſe inter mulieres cœpit oblati velleris nitorem; precium deinde augere, & ſic loqui Timocleæ; Hoc donum ſimplicis liberalitatis credi vix poteſt. Facile hoſpitem

cenſeam Regi aliqua de cauſa ſupplicaturum, & hoc munere ſibi ſuffragium meum parare voluiſſe. Nam & orauit, vt ſe, vbi ocium eſſet, liberiori colloquio dignarer. Volo hodie hac cura defungi: Vt ſi quid impetrabile in votis eſt, operam promittam; Sin latent grauiora, ne ſupplicem vana ſpe extraham; & non imparia ſuæ purpuræ dona remittam diſceſſuro. Haud multo poſt in hortum ſeceſſit; qui forte Meleandro ad venationem profecto infrequens erat. Itaque ipſo viridarij ſecreto admonita, Timocleæ imperauit, vnum ex corporis cuſtodibus mittere ad Gobryam, qui eum ad hortum produceret. Ille Argenidi ſibique non defuit; cui vulgaria aliqua percunctanti cum publice reſpondiſſet, paulatim veluti lapſo ad varia ſermone, magiſque intenſo, ſecerni à reliquis cœperunt, ſolique ambulare. Tum Gobryas: O domina, inquit, non Sicilia tantum & Gallia tua, ſed quantumcunque in orbe regnorum eſt, digna; Ignoſce Regi meo quod me priorem vides. Cauſam moræ ingratiſſima tempeſtas facit, quę cum claſſe venientem depulit à curſu. Nos quoque eiecti in Africam fuimus: Ego, inquam, & Arſidas, qui pridie tempeſtatis in me inciderat. Et is quidem per Libyæ oras tuum Poliarchum veſtigat, legationem obiturus quam mandaſti: Iſthuc vero nauigaui, ſiue Rex iam adeſſet, acceſſurus exercitui quem maximum ducit, ſiue adhuc expectaretur, tibi interim traditurus tantillam hanc claſſem. Etenim tuum nutum ſimpliciter mane mus. Vtere noſtro ſanguine qua placebit. Scio te ſolam eſſe, in qua veriſſime Rex meus aut deſpici poſſit aut coli.

Sic loquutus, litteras Arſidæ porrigit, in quibus fere eadem quæ ipſe memorauerat

con-

continebantur: Quibus lectis, vt amor nunquam quietus eſt; Quid ergo credemus (inquit Argenis) Rege veſtro eſſe factum? Si pepercisſet illi tempeſtas, an credis diligentiorem alium futurum, ex quo de eius aduentu cognoſcerem? Hic Gobryas, quamquam & ipſe non intactus eo metu, tamen multa congeſſit, quibus naufragij ſuſpicionem auerteret. Nam nec, inquit, cum vna aut altera naui maria ſulcat. Naues longæ, & triremes vltra quinquaginta ſunt quæ illum comitantur. Etiamſi prætoriam nauim (quod Dij non ſiuerint) tempeſtas ſoluiſſet, an tot nautæ, tot milites, non manus & humeros præberent, quibus chariſſimus Rex proximo nauigio imponeretur? Sed nec credendum eſt, aut totam Regis claſſem obrutam vndis; aut qui cladi ſuperfuiſſent non iam nobis funebria nunciaturos. Nimio citius quæ obſunt, quam quæ optamus amat fama ignobili gaudio nobis ingerere. Ne iniuſto denique metu crudeles nobis ſimus; reſpice has triremes quas duco. Iiſdem cum Rege fluctibus iactatæ ſunt. Nullam tamen ex ijs tempeſtas expugnauit. Vel itaque Regem in remotiores delatum oras exiſtimo: vel corruptis vi ventorum armamentis iacturam reparare. Neque enim ſoli nauigationi, ſed & bello exercitum adornat. Intra paucos hos dies, videbis, Regina, feruentem Siciliæ oram fortiſſimis viris; qui omni ſtudio exprobrabunt hoſtibus tuis, ſi quos hic habes, quod virtutem apud ſe genitam indiligentius coluerunt quam nos externi. Erecta conſolatione tam magnifica virgo, adhuc tamen de Poliarcho anxia erat. Ardebat præterea Gobryam prolixius percuntari tam de illis quæ ſciebat, quam de ignotis. Dum enim de Po-

liarcho

liarcho loqueretur, ſeria ac leuia virtute amoris delectabant. Sed nec tempus ſinebat, iam veſpera obſcurum, nec familiarium curioſitas inter ſe quærentium, quid tantum cum Gallo loqueretur. Rurſus igitur ſuam opem promittenti: Ego, inquit, quid ex re veſtri Regis ſit, maturius expendam. Tu cum Eurymede ſis frequens, cui ipſa commendabo amicitiam tuam. Finge autem idoneas cauſas non recedendi à littore; hiſque ego fauebo apud patrem. Facile quoque inibo rationem, qua ſæpius ad colloquium meum & ſine ſuſpicione peruenias.

Hoc dimiſſo, cum quæreret Timoclea, ecquid ille voluiſſet; Nihil magnum, inquit Argenis: niſi forte nondum explicuit animum ſuum, & primo congreſſu noluit grauis eſſe. Laudauit benignitatem hoſpitij; orauitque vt ſuarum nauium vna, cui ſupellectilis pretioſiſſima inſunt, in hunc portum recipiatur, non iſthic plus biduo hæſura: intra quod tempus quædam tempeſtate corrupta refici poſſunt. Ad hoc ſe operam meam apud Regem expetere. Sub hæc verba in cubiculum virgo regreditur: accerſitumque ad ſe Eurymedem iubet agere hoſpitis curam; quoque ſolertius falleret; Eſt, inquit, vt illi xenia paremus, ſaltem ijs quæ obtulit nec pretio nec venuſtate cedentia. Hæc dum quærimus, vide ne ad diſceſſum ſe comparet. Satis erit breuem ad moram vel dilata venatio, vel promiſſum ſpectaculum. Iterum moneo, caue, Eurymedes, ne improuiſus hinc abeat. Ita inſtitutum vbi dimiſit, & quietis ſpecie nox dedit ad curas libertatem, tunc reputare exitus omnes cœpit; tunc ex re conſilium capere, fortiuſque quam antea, & Reginæ more dolere, Poliarchum, ſi viuebat, eſſe

ven-

venturum, iam ipſa Gobryæ claſſis, iam Arſidæ litteræ certiſſima ratione monſtrabant. Quærenda igitur remedia, quibus illi viuam quoque ſe ſeruaret. Sin ille perierat, ſe demum non victuram. Sed qua ratione, quove prætextu, Gobryæ claſſis aſſideret Siculo littori? neceſſarium tamen hoc erat ad ea quæ cogitabat ſubſidium. Sic enim decreuerat; Si prius rediret Archombrotus, quam de Poliarcho quicquam certi eſſet allatum, clam fugere ad has naues; & vel inde peterem Galliam, vel, coacta Siculorum factione, aſtinere à nuptijs ad quas pater adigeret. Haud incommode tandem ita rem commenta eſt. Primo mane ad Meleandrum iuit; & Siciliæ ſolitudinem queſta, vereri ſe dixit, ne Radirobanes, vbi Archombrotum audiſſet cum præcipuis Inſulæ viribus eſſe in Africam, rurſum raptui imminens aut ipſe veniret, aut militum in ſe partem ad improuiſum bellum emitteret. Nihil ergo ſecurius, quam Gallos aliquo propitio numine ad ſe aduectos mercede conducere, qui littorum cuſtodiam agerent; vt, ſi bellum ingrueret, peregrini iactura ſanguinis Sicilia defungeretur periculo. Negocium vnius menſis fore; intra quem poſſint de Archombroto & Radirobane referri certiora. Et Gallos nondum (vt audiuerat) ex tempeſtate ad nauigationem inſtructos, non ægre tantilli temporis moram addito precio audituros: qui præterea nec tam pauci ſunt (inquit) vt iuuare non poſſint; nec eo numero, vt metui à Siculis debeant, ſi auxilium in perfidiam mutent. Cum patrem his verbis permouiſſet, ſecreto deinde Cleobulum & poſtea Eurymedem vocat. Vrget ſuos de Radirobane metus, Gallorum præſidia oſtendit, quorum opera

haud

haud magno precio emi poſſet. Cumque illi in contrarium diſputarent; nam nec ignotis bene credi, nec viros Inſulæ deeſſe; liberius Argenis; Si hoc, inquit, Siciliæ non tribuitur, at meo timori tribui volo. Regem in meam ſententiam iam perpuli. Mihi non probabitur, qui eum in aliam partem conſilijs ſuis flectet. Hæc imperioſius vrgentem, neuter auſus eſt importuna irritare prudentia. Regi quoque ambitioſe authores fuerunt, præſertim cum Argenis adeſſet, vt Gobryas ad littoris cuſtodiam inuitaretur: Et ille, Quandoquidem ita cenſetis, inquit, tu homini colloqueris Eurymedes. Sciſcitare an hic moram pati poſſit. De mercede deinde viderimus. Eurymedes mandato defunctus, Gobryam non difficilem habuit, haut ignarum id commentum ab Argenide eſſe. Operam igitur ſuæ claſſis in menſem promittit, ſola mercedis mentione offenſus. Nam quo magis probaretur, liberale præſidium & in amicitiæ teſſeram offerebat.

In hoc ſtatu res Siciliæ erant, dum Arſidas omnibus Africæ partibus triremem applicat, & quacunque ſe breuia terris inſinuant, ſcapha prouectus interrogat agreſtes, ſi qua de illis littoribus viſa eſſet claſſis externa, aut vllos omnino mortales ad eos tempeſtas reieciſſet. Iamque irrito labore defeſſus languebat, æſtum præcipue non ferens, quem Auſter inſpirabat ab arenis mediterraneis allapſus, cum opportuniſſime factum vt Mauritaniæ fines contingeret, ſuccederetque ad littus in quo non grandis portus, & inde ſtadijs octo modicum oppidum incolebatur. Forte fuit, vt tunc in portu ſpatiaretur illius regionis Præfectus, inter paucos fortitudine & prudentia inſignis. Ille Arſidam videns, quem

vultus

vultus habituſque peregrinum hominem eſ-ſe monſtrabat, blandiſſime acceſſit, & tam magiſtratus ſui quam humanitatis officio, de patria & negocijs rogauit. Cumque Arſidas, quo multa & varia memorandi neceſſitatem effugeret, quia Gallica triremi vehebatur, ſe ſimpliciter Gallum eſſe dixiſſe, ſtatim Maurus inſiluit in amplexum: &, Satis eſt, hoſpes, audiuiſſe Galliæ nomen, inquit. Omnia vobis debemus. Procede ſodes in vrbem hanc: & quacunque te nauigatio vocabit, primum apud nos à iactatione ſali refectus, nouis commeatibus triremem onera. Stupebat Arſidas ad inſperatæ benignitatis prodigium, in externa gente atque incognita. Subire igitur terram comites iubet: Præfectoque dexterior, & ab omnibus cultus, proximi oppidi viam exorſus eſt. Veritus deinde ne procedentibus colloquijs proderetur non à Gallia venire; videreturque humanitatis officia alijs debita, aut parata, quæſijſſe mendacio, paucis recenſuit, eſſe quidem ſe Siculum: Sed quia Gallicis remigibus vtebatur, quærebatque præterea Galliæ Regem, ſe Gallis, cum de gente rogaretur, annumeraſſe. Nempe, ſubijcit Præfectus, illum quæris, abſque quo in ſeruitutem externam omnes Mauri conceſſiſſemus? Monſtra hæc Arſidæ erant, omnium quæ illic Poliarchus geſſerat ignaro. Ergo ne aut ipſe diutius, aut Præfectus erraret, haud perplexe rogauit quid noui accidiſſet; quodve beneficium à Gallia proceſſiſſet ad Mauros. Se enim vi ventorum in vltima Africa propulſum, & diu iam errantem, hæc neſcire. Tum Præfectus aggerere omnia cupide cœpit; qua inſolentia Radirobanes bellum mouiſſet; & vt veluti ad condictum, Dijs ferentibus

tibus cum exercitu aduenisſet Rex Galliæ. Quæ deinde belli fortuna, quam varij ſub breuiſſimo tempore caſus. Sed ambitioſe morabatur in Radirobane occiſo; vt pugna acris fuiſſet, vt anceps aliquandiu fortuna, & victor haut perfunctorie vulneratus. Aſt vbi narrandi ſerie Radirobanem Gallici Regis manu perculſum in terram deduxit; non tenuit diutius lætitiam Arſidas; ſed vultu ſic diffuſo vt conſtaret lætitiam non fingi: Cæſus ergo eſt Radirobanes? ille Sardiniæ Rex? ille nuper à Sicilia reuerſus? & quidem à Gallico Rege? cui, ne fruſtra exultem, quod nomen, mi hoſpes, eſt? Tum Maurus: Geminum illi nomen eſt, inquit: quo errore & diu lapſus ſum, & vidi alios errare. Modo enim Poliarchus, modo Aſtioriſtes à ſuis appellatur. Aſſertus eſt hoc ſermone Arſidas in certiſſimi gaudij ſenſum, adeo vt Mauros & qui eum deducebant pene in eandem affectuum ſuauitatem adigeret. Non curarum meminerat, non laboris. Tantum, quaſi Dijs loqueretur, rogabat quæ fata, quæ ſortes, inimiciſſimos Reges compuliſſent in Africam, aut quod numen ſic ordinauiſſet, vt ſanguis Siculis odijs debitus tanquam Africanæ vtilitati penderetur. Ad ſe deinde ex hac contemplatione regreſſus, quærebat quo ſe ab illa victoria Poliarchus recepiſſet. At Iuba (ita Maurus vocabatur) retulit, adhuc vi vulnerum ægrum, iacere in Mauritaniæ regia vrbe. Illinc omnino expedito equiti quatuor dierum viam eſſe.

Inter hos ſermones in vrbem peruenerant, & Arſidæ peritos viarum expoſcenti, quibus duceretur ad Regiam, (nam recruduerant venti, & timebat ne repetita iniuria tempeſtas pene repertum Poliarchum eriperet) Iuba negauit itineris copiam ſe facturum, priuſ-

quam exta Hoſpitali Ioui ſacrata ſimul proſecuiſſent. Æſtus erat, & in horti vmbraculis deductus Arſidas ſuper appoſitos thoros epulas expectabat; gratiſſimis Iubæ ſermonibus, de bello, & Poliarchi victoria, moram ſubinde fallentibus; cum tandem opulento conuiuio menſæ conuiuas ad ſe conuertunt. Et ſubitum luxum miratus Arſidas, nihil tamen altiori intentione ſpectabat, quam inter promulſidaria eſse varij generis poma ita glacie circumuenienti inſerta, vt aliorum pars emineret extra hoc frigus, alia prorſus condita tamen ſub lucentis aquæ cruſta natiuo colore cernerentur. Quid potiſsimum crederet ambigebat, nouitate illa concuſsus. Certe enim hæc poma recentia erant; rurſuſquè ſub illorum menſium ſyderibus aqua frigore non coibat. Tum ne ficta imagine luderetur, primum manum glaciei admouet; quæ vt iuſto rigore digitos vſsit; vt non poſset dubitari quin aqua hæc eſset; & veriſsimo quidem gelu concreta; mox & poma dentibus tentat; & hæc quoque natiuo ſapore mitia erant; niſi quod ad nimium algorem obſtupeſcebat guſtus. Delectatus admiratione hoſpitis Iuba, inuitabat ad cibos admiratione nimia cunctantem. Sed Arſidas cum riſu quæſiuit, qua ille ex Scythia cum Africæ arboribus miſta hanc guſtationem promp ſiſset. Tum Iuba; Vt magis mireris, inquit, cum in hortum intraſti, hæc poma adhuc ex arboribus pendebant, & quæ modo eſt glacies ex fontibus vnda manabat. Geminato ſtupore Arſidas hæſit, exquiſijtque ab Iuba, quo carmine, quove in antro, tam ſubito natura ſe mutaret. Et ille; Noua eſt, inquit, apud nos hæc ratio reuocandi arte hyemem ſub medio ſole; quam exequar poſtquam mulſum guſtaueris. Aderat

puer

puer Ægyptius cum mulſo, quod in calice præferebat & ipſo ex glacie facto; quo exhauſto cum in terram à puero collideretur, doleretque Arſidas fragile quidem, ſed in æſtatem pretioſum vas perire; Noli indignari (inquit Iuba.) In ſingulas potiones vſus eiuſmodi ſcyphorum eſt. Iterato eundem in menſa conſpici vile eſset. Nihil amplius guſtebat Arſidas, auidus cognoſcendi qua arte ad naturæ veritatem ſic perueniretur; cum allata ſunt variarum formarum ex ære prototypa. Orbium, poculorum, paropſidum, omnis denique conuiualis inſtrumenti ſpecies erant. Tum Iuba; Hæc ſunt clauſtra, quæ aquis infuſis glaciem concipiunt. Quippe vnumquodque operculo ſuo ſic tegitur, vt oræ inuicem cohæreant, excepta foraminis anguſtia, per quam aqua liquitur in interiora; quo modo ex ſtanno vel plumbo fuſilis ſupellex conflatur. Alueolo deinde ligneo illa deponimus, cuius fundum ſale primum nigro illo, parumque contuſo, & mox niue contegitur; quæ nobis ſemper ad manum eſt, fulta ſtraminibus, & in vmbra antrorum toto anno inuiolata. Supra ipſa deinde prototypa, in alueolum ſic demiſſa, pari modo nix quoque aliquoties cumulatur, ſale toties interiecto. Ita hæc aqua illo in ære ad glaciem præparata, accipit vndique circumiectæ niuis frigus; quem ſal acri miſtura vetat liqueſcere; in locis præcipue vmbroſis, qualia vini aut olei apothecis effodimus. Trium circiter horarum ſpatio coit aqua, &, ſi quæ poma inſeruimus, qualia nunc miraris, hærent ſepta in glacie. Æſtu deinde languentibus grata eſt hæc vis nimij frigoris, quam & ipſa nouitas commendat. Nuper enim neſcio cuius non inepta luxuries hoc ſolatium inuenit.

Oblectatus narratione Arſidas, licentius marcenti ſtomacho ingerebat hæc poma, quibus corrupta frigore aqua rigorem inſinuauerat, ſimul auide nouis ſemper ex glacie calicibus bibebat, ſummo frigore ſitim, vt ſolet, acuente. Quamquam interdum Iuba monebat, periculoſam intemperiem eſſe, niſi parce vtentibus. Sed cum de prandio ſurrexiſſent, & Arſidas calidæ vſum multo ioco traduceret, paulatim omnes neruos receptæ hyemis malignitate ita laxari ſenſit, vt egeſtas hinc inde epulas pene anima ſequeretur. Iuba non miſericordia tantum motus; ſed & metu ne huic ſponte mortem crederetur propinaſſe, nulli ſedulitati parcebat: Solari Arſidam, medicoſque vrgere, & nunc ſuos, nunc illius miniſtros verbis conuenientibus affari. Vt vero in deterius fama attollitur, Arſidam fato propinquum haud tarde vulgatum eſt. Dum trepidant comites, ſeruulique; quidam illius mercenarius ex Eubœorum colonia, qui in Oſcis Neapolim condiderant, tempus locumque furto nactus, haud modicam prædam egit. Sacculus erat ex carbaſo quem ſub veſte reconditum idonea cura Arſidas ſeruabat. Illic pretioſum aliquid ineſſe Græculus diu ante coniecerat. Dumque veſtes laxantur ægrotanti, & ſui ignaro, ipſe familiaris officij ſimulatione acceſſit, detraxitque non ſentienti ſarcinam, & cæteris pietate & metu occupatis, ſeſe domo proripuit.

Vbi autem primo impetu mali ſedato Arſidas loqui potuit, à Medicis quæſiuit, quid de periculo ſuo, quid de itinere ſentirent. Medici proſpera eſſe ſigna ad valetudinem reſpondent: Sed ventriculum & cæteros neruos, qui intemperie frigoris afflicti, febrim toti ſanguini aſperſerant, aliqua quiete recomponendos

dos eſſe. Optime actum iri ſi non vltra quatriduum morbus profectionem differret. Ille cum Dijs queſtus tali in tempore moram offerri, ad Iubam conuertitur: &, Litteras, inquit, quas ad Regem Poliarchum habeo, nefas eſſet hic ſiſti meo caſu. Si dabis qui viæ duces ſint, has ſtatim per vnum ex meis tranſmittam ad Regiam. Hic deinde acquieſcam patientius, donec ire per morbum licebit. Laudauit Iuba conſilium: addiditque, præſto eſſe qui quemcumque Arſidas deſtinaſſet, ad Regiam comitarentur. Tum Arſidas faſciculum quærere, cui erant litteræ Argenidis commiſſæ. Prorſus is erat qui domeſtica mercenarij fraude perierat; quem vt à veſte diuulſum obſtupuit, & vidiſſe omnes negarunt, ſtatim vires furioſa indignatio ſuffecit. Prohibentibus medicis exilijt de lecto, interminatuſque eſt domeſticis ſuis mortem, ni propere redderetur chariſſimum pignus. Vrgebat inſanus quæſtionem, Deoſque appellabat & homines; nec ſine ſuſpicione circumſpiciebat in Mauros, qui primum ægrotanti adfuerant. Spoliatam deinde intuens veſtem, & nunc illam, nunc ora dilanians, quærebat quis familiarium propius ægrotantem acceſſiſſet. Sed omnes adfuerant, & tali in ſtatu in pietate poſuerant tangere collabentem. Tum demum eadem doloris acerbitas, quæ languentis robur intenderat, conſumptis viribus, peius inualidum deiecit. Ægre ſuffitu, & violentis odoribus reddita vox eſt: qua vt primum vti licuit: Si me, inquit, fortuna deſtituit, morbo & furum audacia violatum; at non ego me deſeram, non Principes meos. Date ceram & ſtylum. Hodie ad Regem ſcribam. Intra biduum, etiam vitæ periculo, vtcunque lectica viam exordiar. Protinus Phorbantem vocate:

hunc volo cum meis hodie litteris proficiſci, O fortuna! Is ipſe Phorbas erat, qui cum furto aufugerat. Ergo & in naui & per vrbem miſſi qui quærerent, tandem renunciant, fruſtra operam à ſe conſumptam. Statim Arſidæ ſuſpicio ſceleris incidit: quam tamen diſſimulans, ad forum ad portum, redire præcipit, qui non profutura diligentia abſentem veſtigarent. Nec ſegnius aduocat Iubam, ſubmotiſque cæteris; Fallor, inquit, aut perfidia mercenarij mei hanc ægritudinem mihi facit. Cur enim lateret; præſertim me ægro, & vitæ ambiguo; niſi prædam ſcelere nactus, non me tantum ſed & Africam fugeret? Si amatis Poliarchum, vindicate iniuriam quam latro huic intulit. Dimitte ad proximos portus qui nuncient ne vllus temere peregrinus in nauibus recipiatur. Sed quam occultiſſime poteſt procuranda hæc quæſtio; ne, ſi reſciſcat exploratores in littore eſſe, alia fraude noſtram ſolertiam eludat. Ego apud meos hodie diſſimulabo me quicquam durius de eo ſuſpicari; vt fallamus flagitij conſortes, ſi quos forte apud nos reliquit. Iuba rem curæ ſibi fore aſſeruit; ſtatímque per homines fidos vicinorum portuum magiſtratibus quæ videbantur ſcripſit.

Sed hæc Phorbas ante coniecerat, meriti ſui conſcientia acuente metuendi ſolertiam. Is perpetrato ſcelere adhuc ignarus quid eſſet in furto, latebras ad recognoſcendam prædam quæſiuit; ſcilicet ſi nihil inueniret perfidia & periculo dignum, omnia ad Arſidam relaturus; quaſi hæc ægro, nec ſentienti, ad tutiorem detraxiſſet cuſtodiam. Ecce autem exſolutus faſciculus catenulam primum dedit ex gemmis, quæ nexili auro ligatæ, per æqualia ſpatia tumebant; Tres deinde annulos cum grandibus gemmis, modico lino diuiſos, ne

attritu

attritu venuſtas artificij periret. Pauci in fundo reſederant nummi ex auro; quæ omnia Arſidas, ad incerta fortunæ, corpori ſuo applicita ſeruabat. Præter hæc, tabellæ inerant, longe Arſidæ pretioſiores reliquo cenſu: illæ quæ itineri dederant cauſam, ab Argenide ad Poliarchum. Phorbas omnibus diligenter inſpectis, ſuæ quidem audaciæ gratulabatur gemmas & aurum. Sed hæ eum litteræ turbabant. Ad Poliarchum videbat eſse miſsas. Vnde tamen, aut à quo, non nouerat; & verebatur, ne plus illæ turbarum, plus in eum exploratorum cierent, quam aurum aut gemmæ. Ire ad portus non placebat, vix dubius hos in ſe obſideri. Interiora Africæ, nec fidem in hominibus promittebant, nec exitum, quod quærebat, habebant in Europam. Tandem ſceleris & neceſſitatis ingenium, ad noui facinoris pericula incertum coegit. Iret vltro ad regiam; Poliarcho eas litteras daret; & in ipſo ſcelere præmia ſummæ fidei ambiret. Poſtquam igitur fallendi rationem, omnemque mendacij contextum poliuit, in proximum oppidum profectus, illicque percunctatus quæ via ad regiam duceret, celerrima ſibi & illi quem viæ ducem aſsumpſerat iumenta conquiſijt. Tertio die, vrbem ex montis cacumine inſpexit: Tum equo & ductore dimiſſo, ipſe ſolus peruenit ad cuſtodes, vultuque pallenti (quippe quem ex compoſito exterminauerat curſu) ſe ad Regem Poliarchum feſtinare, ambitioſe iterauit. Illico deductus ad arcem eſt. Et tunc quidem minus vacabat Poliarcho, poſt longam forte inſomniam acquieſcenti. Sed Phorbas ad Gelanorum deductus, cum ſupercilio monſtrabat, ſe magna, & quorum procuratio celeritate conſtabat, nunciaturum aduenisſe. Quis eſset, dicere

iuſſus; Regi, inquit, melius dixero. A Sicilia ad eum aduenio. Litteras fero; & heu vereor ne hac ipſa mora quam facitis, corrumpatur negocium, cui delectus, pene in curſu ſpiritum amiſi.

Siciliæ nomen audiſſe; illinc quoque afferre litteras, & nuncium aliquid ingens trepidatione præferre, viſæ ſunt Gelanoro cauſæ idoneæ dormientem Poliarchum compellandi. Sedatior tamen acceſſit ad ſtragula; ne terrorem à ſomno excitatis, & adhuc ſui incertis, periculoſum, primæ Regis vigiliæ infunderet. Tuſſi igitur & modico veſtigiorum ſtrepitu pulſatum ita affatus eſt. Adſunt, Rex, à Sicilia litteræ; & nuncius neſcio quid feſtinat. Nihil cunctatus Poliarchus reſedit in lectulo, & nuncium adduci præcepit. Intrat ergo immani fiducia cubiculum Phorbas, quod ſecundum Deos potiſſimum timere debuerat; ornatamque fabulam, non plus verbis quam geſtu & fronte, in hunc modum exorſus eſt. Ego, inquit, ex Arſidæ amicis ſum, ò Rex. Is ad te Sicilia proficiſcens, inde ſecum me aduexit. Cum te diu quæſiſſet, tandem ad victoriæ tuæ famam curſum huc tenuit. Nec iam procul eramus littoribus, cum noſtrum nauigium peiratæ tribus lembis circumſiſtunt. Arma pauci habebamus; placuitque compluribus ante pugnam deditio. Ita proditus Arſidas cum familia & ſarcinis in eorum poteſtatem conceſſit. Sed cum, direptis omnibus, nouæ prædæ ſtudio flagrarent, princeps eorum ſtrictam in Arſidæ ora ſicam intentans; Video, inquit, ex cultu & ſupellectili te hominem magnarum opum eſſe. Itaque niſi præter hæc quæ cepimus tria talenta præſentia numeras; ego ex his catenis (nam illi catenas iam dederant) iugulo ſoluto in

mare

mare te prouoluam. Et Arſidas; Vnde mihi præſentia hæc talenta, cui nec libertatem reliquiſtis? Imo, ſubijcit prædo, cum de tua nauigatione percunctarer, te ad Mauritaniæ Regiam ire profeſſus es. Certe non te oportet illic eſse ignotum. Quemcumque tuorum volueris, ea lege vinculis eximam, vt niſi intra hoc triduum ſit in iſto littore cum penſione quam poſcimus, certiſsime pereas. Nec fraudem mediteris; aut in nos vindices prouoca. In ſtatione ſumus vnde liber proſpectus eſt. Non mari, non terra, inſidias locus capit. Si is quem miſeris præter ſe vllum adduxerit, capite lues. Quin ſi interim naues in nos fortuna propulerit, fortunæ pœnas dabis. Cùm ſic impia & barbara voce dixiſset, deiectus Arſidas ſemel atque iterum nos omnes intuitus, tandem me propius iuſsit accedere; &, Vide, inquit, mi Phorba, quantùm fidei tuæ credam. Ex diligentia tua nunc pendeo. Vade ad Regem Poliarchum: quo loco ſint meæ fortunæ ſignifica. Non ille talentis tribus parcet in re mea capitali. Et ne ambigere poſsit, quin vera pericula nuncies, has litteras accipe. (ſimulque de intimo ſinu extraxit.) Scriptæ ad illum ſunt. Quis ſcripſerit, tua ſcire non intereſt. Ferendas tibi trado, non tantum vt pignus ſint fidei tuæ; ſed magis ne pereant, ſi me iſti peiratæ immerentem conficient. Ita dimiſsus, ad te, Rex, altero ad meridiem die peruenio; tantundem ad reditum ſupereſt, ſi vis Arſidam viuum aſpicere.

Inter hæc dicta, litteras Argenidis Poliarcho tradiderat, quaſi miſsas ab Arſida: quas integro lino ſinceras vt tentauit, ſimulque ſolitum Argenidis ad ſe ſignum conſpexit in cera, læto horrore infremuit. Simul tamen in periculo Arſidæ commotus, dum ſoluit epi-

ſtolam; O quicunque mortalis es, inquit, cui Arſidæ fata commiſſa ſunt; ſi ſtrenuus eris, & eum mihi reddes, crede non te talenta prædonibus tria, ſed tibi ipſi ingentes diuitias portare. Adeo memorem beneficij me dices. Tu Gelanore, propera huic aurum quantum ſatis eſt dare. Iam promptum eſſe oportuit. Vade, ne difficiliores ex mora prædones ſint. Sed ò, an incolumi Arſida in hos poſſe iri exiſtimas; & nefarios de ſuis lembis ad cruces deferri? Abominatus Phorbas meritum crucis omen, manum vtramque vehementer intendit, ſtrictiſque oculis, Caue, inquit, caue ò Rex, in hanc mentem te dederis. Lembi prædonibus veloces ſunt. Inſederunt plagam apertam. Truncum mehercule Arſidam vobis diſpergerent, fugaque inulta deſpicerent infelices inſidias.

Iam Poliarchus ſolutas tabellas legebat. Vera erat Argenidis manus. Sed omnino lamentabilis oratio. Facinus vindictamque videbat Seleniſſæ; ſimulque Radirobanis impiam mentem, qui nefas non habuerat pudiciſſimæ virgini probra ingerere. Sed hunc quoque iam non viuere; & quidem à ſe victum, ſolatio erat. At quid in Archombrotum remedij, vrgente hymenæum Meleandro, & bimeſtri ſalute vix donata Argenidi? Cum deinde in vltimam ceram oculos flexit, vbi ſolet dies exaratæ epiſtolæ aſcribi; iam tempus quo aut ipſum redire, aut mori Argenidem oportuerat, effluxiſſe intellexit. Nunc igitur ſe damnare; nunc iraſci tempeſtati, nunc Africam deuouere, in qua ſeruanda putabat ſe periſſe. Sed omnia in Archombrotum vota, omnia odia recidebant. Ego me, inquit, ego ad tuam perniciem me ſeruabo, atrociſſime æmulorum. Sequar fatum Argenidis, ſed per-

fun-

functus tuæ mortis ſolatio. Defuncti quoque pugnabimus. Pacem nec experiar nec concedam. Dum eiuſmodi æſtu pectus concutitur, cœpit inuitus dubitare, an Argenidi fides ad promiſſæ mortis conſtantiam duraſſet. Quam enim naturale, vt vitam amemus? quam grata vis quæ ſicam in noſtra viſcera euntem moratur? Denique, Poliarche (cogitabat) finge oblatas nuptias, finge durum illi patrem, & deſtinatam illuxiſſe miſerijs tuis diem, an velles hanc periiſſe?

Tanto turbine multo ægrius quam vulneribus afflictus, acciri Phorbantem iubet; cui aurum interim numerabatur, increpatque nauigationem lentiſſimam, quod ſecundum poſt menſem demum Arſidas adeſſet. At ille errores cum fide memorauit; vt Cumis neceſſaria mora fuiſſet, vt in Gobryam incidiſſent, vt ab Italia venti impegiſſent claſſem in Africam. Lætus, qua eſſe tunc licebat, Poliarchus de Gobrya audiuit; & quid illo factum eſſet percunctatus eſt: Neſcio, inquit Phorbas: niſi quod ſubaudiebam illum in Siciliam nauigare. Aliquid ſpei miſerrimo amatori ſubiecerunt hæc verba. Sed Phorbas: Perdimus Arſidam, ô Rex, tam lenta cunctatione. Patiaris graſſatoribus hunc eripi, multo tibi certiora quam quæ poſſim memoraturum. Pietatem mercenarij collaudauit Poliarchus: quartumque addi talentum præcepit: Forſitan quippe fore ex vſu, abſolutis latronibus non inanem Arſidam eſſe. Equum præterea notiſſimæ celeritatis attribuit: in quem Phorbas inſcendens Mauritaniam prætergredi feſtinauit: & ſe remotis littoribus cum præda ſubducere.

At vero Poliarchus, quamquam ex vulneribus vixdum ingredi valens, non differendum in Siciliā iter eſſe conſtituit. Acquieſcere enim

in naui ſe poſſe; & neceſſaria ad curationem accipere. Id quidem Gelanoro non placebat; ſed nec fruſtra repugnare ſuſtinuit. Erat tamen Arſidas expectandus, quem in tertium diem Phorbas promiſerat. Ergo præcipiti domino, & parari diſceſſum iubenti, diligenter parebat Gelanorus. Rectores triremium, claſſiarios atq; nautas ad officia vocabant. Commeatus portabantur, ſolumque perfectioni ſatis inſtructæ ſignum iam deerat. Nec poterat inhibere Hyanisbe feſtinationem hoſpitis adhuc cruda vulnera miſſuri in diſcrimen; quæ tam ſubita conſilia eſſent, aut quid illi contigiſſet turbulenta profectione dignum, nec apud ſe conijciens, & verita nimis anxia & indecenti cura exquirere. Is per ægritudinem animi excuſſa quiete, nunc Argenidi timens, nunc in Archombrotum odio æſtuans, ea nocte adhuc imbecillem valetudinem turbauit. Supprimere tamen morbum tentabat valentibus verbis, ne ſuorum conſenſu vetaretur per immaturæ nauigationis pericula vitæ ſuæ illudere.

Cæterum vix biduum à Phorbantis diſceſſu proceſſerat, cum Gelanoro regium cubiculum forte egreſſo Arſidas occurrit, adhuc quidem ex morbo, ſed multo plus indignatione & mœſticia mutatus. Scilicet celerius quam expectauerant medici receptis viribus, poſtridie quam in eum Phorbas peccauit auſus eſt ſe in lecticam conijcere. Reliquis diebus non dubitauit equo vehi, amiſſarum literarum dolore, non ſe, non iter, laboremve reſpiciens. Quo prædonem perſequeretur? quibus verbis ſe excuſaret Poliarcho? aut qua fronte rediret ad dominam? Ita anxius regiam intrauit; & qua Poliarchus habitabat deductus eſt. Gelanorus inſperato conſpectum

ctum lætiſſimo vultu excipiens, Nolo, inquit, alius Regi nunciet te veniſſe. Ibo, & illum hoc gaudio implebo. Sed Arſidas Gelanoro fortunam excuſaturus; Mane, ait, Gelanore. Eſt quod prius meæ cladis acerbitatem intelligas. Ille ratus de captiuitate, prædonumque auaritia, qualem Phorbas narrauerat, eum queri: Scimus hæc omnia, inquit, & præterea mox commodius dixeris Regi. Inter hæc verba Arſidæ elapſus eſt, præcipitatione gaudij nihil moratus reuocantem. Obſtupit Poliarchus, Phorbantis diligentiam æſtimans, qui tam ſtrenue Arſidam exemiſſet prædonibus; Iuſſumque accedere, & ſibi tunc primum vt Regi loquuturum amplexu occupans, non eſt paſſus venerabundum procumbere. Sed hic diu vterque errauit, dum Poliarchus quæ Phorbas de latronibus finxerat, pergit loqui; & ille de ipſo Phorbantis facinore Poliarchum dicere putat; miratus quæ tam propera fama hanc iacturam literarum ad eum detuliſſet. Dij bene, ò Arſida, (inquit Rex) quod te poſt tempeſtates, poſt latrociniorum mala, habemus incolumen. Tua clades, ex quo eam accepi, mihi plus doluit quam forſitan tibi. Tum Arſidas; Et hoc in ea maxime acerbum mihi, Rex, fuit, quod te ſcirem grauiſſime illam laturum. Sed ignoſce tuo Arſidæ. Infœlicitate mea, non ſcelere læſus es. Nec ſubirem tuos vultus, aut auderem experiri quid de me tua ira decretura ſit, niſi ſcirem quam ſapienter intelligas non in cuiuſque poteſtate domeſticorum mentes eſſe aut fortunæ iniurias. Tum Poliarchus: Quæ autem irarum hæc in te cauſa, mi Arſida? An quod maris pericula me propter ſubijſti? quod te peiratæ, quod tempeſtas diripuit? Vbi vero noſter Phorbas? in quo ornando teſtari me decet

quam

quam ſis mihi eximius. Illudi ſe à Poliarcho Arſidas credens: Vtinam vero adeſſet ille Phorbas. Innocentiam meam ſua pœna aſſereret. Sed vnde tibi (ô Rex) Phorbantis hoc nomen? Quia, inquit Poliarchus, obliuiſci non poſſum nominis tanta fide tuas res meaſque accurantis. Vtinam hunc vidiſſes, Arſida, nullas moras apud me ferentem, ne noxiæ tibi eſſent. Dum reſpirat, dum aurum numeratur, dum mihi flagitanti tuos caſus in compendium confert: inquietudine animi ſuſpenſus, iam viam ad te omni voto geſtuque videbatur præcipere. Quoniam autem enaſcere peiratæ? Credis ſi in eos naues dimittam, poſſe eorum curſum intercipi? Quos vero mihi peiratas, ſubijcit Arſidas, aut quam Phorbantis fidem memoras? Quem ſi ego, quem ſi tu. O Numina! vt libenter in diem non differrem quod debeo! Illum Phorbantem dico, inquit Rex, per quem nuperrime iſtas Dominæ meæ literas captiuus miſiſti. Quid autem nunc videris fidiſſimum amicorum ignorare? Arſidas ijs literis viſis, turbatiſſimo affectu, necdum ad lætitiam apto, expalluit: diuque hoc ſolum repetijt: Literas habes? & à Phorbante habes? Quæ hæc monſtra, quæve inſomnia, o Rex? Tum recepto ſpiritu: Prope, inquit, illi ignoſco, qui in totum noluit me perire. Sed vbi is eſt? Hominem non vidi, retulit Poliarchus, ex quo quatuor à me talenta prædonibus ferenda accepit, qui te tenebant. Tum Arſidas: Imo nemo captiuum me habuit. O ſolertiſſimum caput! ô Autolyci parem! Ergo perfidiæ laudem & præmia inuenit? & poſt me expilatum, non te etiam fruſtra tentauit? Ordine deinde cuncta recenſuit: Vt ipſe apud Iubam ægrotaſſet, vt ſpoliatus à Phorbante veniret excuſatum quod literæ Argenidis

genidis periiſſent. Huic contra retulit Poliarchus non ſine mutuo riſu, tragœdiæ ordinem quam Phorbas intulerat: cui ſaltem, inquit, ignoſco, quod hanc epiſtolam tot talentis permutauit.

Sed negotij moles, quod tunc maxime vertebatur, non eſt paſſa ſermonem vtriuſque in Phorbantis facinore diutius verſari. Itaque ſemotum Arſidam cum de Argenidis valetudine Poliarchus rogaſſet: An tu exiſtimas, inquit, adhuc viuere miſerrimam virginem, & quam inuitus miſeram facio? Quid auxilij, quid conſilij habes? quo ſatis interitu Archombrotus peribit? Soluerem ab Africa vel hodie, Arſida. Sed hac nocte recruduerunt vulnera: vt non poſſim maritimam iactationem ferre. Interim dum vires recipio, validiſſimam meorum militum partem tibi & Gelanoro tradam. Conſuletis Dominæ veſtræ: ſi modo fortuna expectauit auxilium. Strenue ego adero: & vel morte vel victoria quietem inueniam. Referebat Arſidas tam quæ Argenis abeunti mandauerat: quam quæ omnino à diſceſſu Poliarchi contigerant: Maxime loquebatur de inſtitutis à Radirobane ludis, quorum fraude captiuitas parabatur Argenidi. Neque paruam in his ſermonibus partem habebat Seleniſſa: vt peccaſset, vtque in ſe ſtatuiſſet vltimas pœnas: Tum Archombroti gratia apud Regem, & in virgine ambienda blanditiæ. Tertius colloquendo aderat Gelanorus. Nam hunc omnis arbitrum vitæ: nihil ſuarum rerum Poliarchus ſinebat ignorare.

Dum igitur illi ſua & Siciliæ fata diſponunt, præcipuumque omnium Archombroti exitium habent; Micipſa ab Hyanisbe miſſus ad Poliarchum venit: nunciatque Reginæ filium

lium patrio tandem littori claſsem applicuiſſe. Huic vbi in Regiam aſcenderit, nihil præuerſurum officio ad Poliarchum veniendi. Simul exultantium tumultus cœpere in regia audiri. Populus pars veſtibulum implebat, pars ad portum ferebatur. Coibant Optimates ad Reginam, ambiebantque mitti ad Principem. Etenim Archombrotus lembo præmiſso qui eum aduentare ſignificaret, mox ſtrenue ſequutus iam erat in littore. Naues cum comitatæ hæ ad portum, qui oſtio fluminis dexter erat, ſtatutæ ſunt, hæ per aduerſum flumen ventis ac remis agebantur; militibus qui ſe ad bellum venire crediderant, interdum querentibus quod nemo obſtaret. Ipſe Archombrotus, vt primum in arenam exiluit, Deos patrios, telluremque, & auras quas naſcens traxerat, veneratus, circum deinde oculos tulit in populum, plauſuque & acclamatione feruentibus prolixe reſpondit vultu hilari, & facilitate oris nihil deſtruente maieſtatem. Ad præcipuos inde conuerſus, excipiebat oſcula dextræ data, recognoſcebatque antiquas neceſsitudines; & verba vtique tempore & ſerie ambientium paſſim arctata, vt plurimum eadem diſpenſabat in varios. Diu in eodem veſtigio hæſit, numero ſalutantium vrgente. Toto deinde itinere proximos de Regina, de patriæ rebus, & Radirobanis iniurijs rogabat. Striċtim omnia referebantur, ſed à varijs, nec quid vnum narrantibus. Hoc vnum ingerebatur, defunctam periculo Africam; Gallos fuiſse præſidio; Radirobanem occubuiſse.

At vero Hyanisbe alios prius ſe filio frui impatiens, quamquam & mater & Regina, omiſit maieſtatem, exceſsitque cubiculo, & prætextu videndi quam alacer circum filium

popu-

populus eſſet, quamque ipſe inſignes (ita enim referebatur) milites duceſque haberet, ad atrium proceſſit, indeque qua ſe primæ palatij fores demittebant in oppidum. Et hanc procul conſpicatus Archombrotus deſcendit ex equo, maioribuſque veſtigijs & alacritatis genio citatis, medium iter confecit. Ac vt primum peruenit ad matrem, ſtolamque extremam oſculis ſtrinxit, flens illa gaudio non diſtulit coram populo blanditias quæ ſecreto debebantur. Tum illius dexteram tenens; Laudo pietatem, ô fili, quod tanto apparatu ad tuendam parentem veniſti. Sed ne ſolus ſis cui maternum affectum debeam, Rex Galliæ effecit; cuius victoria ſumus incolumes. Ille à Mauritania tua exitium depulit; ille matrem tibi ſeruauit, quæ nunc in Sardinia ſeruiret: Ipſe tyrannus male tentatam Africam ſanguine perfudit. Omitto, illi Regi adhuc aliquid amplius nos debere; quod & ipſe, & præter me omnes ignorant. Veni, fili, neque ante Diis patrijs luſtrari propera, quam illum ſalutaueris adhuc ex vulneribus iacentem quæ hoc ſceptrum tibi aſſeruerunt. Archombrotus totus tot beneficiorum magnitudine perculſus, ſubita Gallici Regis charitate flagrabat; ſæpe tamen excuſans quod externis Principibus lentior fuiſſet in parentis patriæque diſcrimine.

Iamque ad Poliarchum præmiſſi, nunciauerant, ſi ipſi vacaret, Reginam cum filio adfuturam. Is, niſi morbo prohiberetur, ſe occupaturum officium reſpondet. Simul ex Optimatum ſuorum præcipuis duos ad Reginam & filium legat. Auidiſſime expectabat Principem videre quem Maurorum vocibus, & ipſius Hyanisbes confeſſione, in rariſſimis eſſe acceperat. Sed Hyempſalem appellabant

vero

vero ſcilicet nomine, paſſimque vſitato. Clam enim Archombroti nomen aſſumpſerat, diſſimulando generi, cum ſecretus cultuque priuato in Siciliam iret. Circa Poliarchum Proceres Galli quam maximo cultu erant. Proximus Arſidas colloquebatur. Sed poſteaquam Regina intrauit, Archombrotum manu tenens, ſubito veluti monſtro perculſa eſt. Nam vt primum Poliarchus Archombrotum aſpexit, viciſſimque ab illo eſt cognitus, (ô fatum!) quæ procella, quodve fulmen, celerius deſtinatos curſus exequitur, quam tunc rabies, & indignatio, & auidus ſanguinis furor, mutatis vtriuſque animis vultus quoque corrupit? Ceu Meduſam aſpexiſſent ſteterunt immoti: mox trucibus oculis, necdum tamen omnia impetui indulgentibus, à fronte ad veſtigia contemplationem deduxere. Stupebant fremebantque attoniti. Quæ hæc enim Deorum ludibria? Vt ſe mutuo colerent coiuiſſe acerbiſſimos hoſtes, nec ingratijs in alterno vulnere immorituros? Repeteretne Poliarchus ab Archombroto Argenidem ſuam, quam vel nuptam vel extinctam credebat? Quicquid ſanguinis pro Hyanisbe pugnans non fuderat, an tunc in illius calamitatem miſceret ſanguini Archombroti, & indignam vtroque orbaret ſolatio? Sed multo acrius fortunæ Dijſque omnibus iraſcebatur Archombrotus: indignatus illi hoſti ſe patriam atque matrem debere. Erubeſcebat ad pietatis & odij coeuntes affectus. Nam nec poterat niſi hominum ingratiſſimus, vrgere fatale cum Poliarcho diſſidium, nec illo fœlice viuere. Senſim in vtroque exuperabat inſania: nec aliud præter reuerentiam Hyanisbes obſtabat quin polluerent ſanctitatem hoſpitij, & vel nudis manibus nimis lenta

arma

arma præuerterent. Nec minus Arſidas viſo Archombroto vires amiſerat; trepidanſque, Perimus, Gelanore: Niſi ſe medium aliquis genius immittat; ſine ſcelere & ſanguine non abibit hic dies. Is ergo Hyaniſbe filius erat? nemo ſciuit? nemo nefaſtos occurſus præuertit? O fœlix Sicilia, quæ furores quos fecit ſaltem non aſpiciet!

Hyaniſbe inexpectato filij hoſpitiſque horrore perterrita, & ignara quid potiſſimum ſuſpicaretur; priuſquam intractabili veſania furor erumperet, diuidere male coactum par inſtituit; de morbo deinde atque remedijs quæſitura. Ergo primum Poliarcho; Ignoſce, chariſſime hoſpes, quod te intempeſtiue de quiete exegimus. Cura valetudinem, ſine qua nec olim ſalui eſse potuimus, & modo non volumus. Imus ad Deos oratum, vt hic dies tibi nobiſque fœlix illuxerit. Conuerſa deinde ad filium adhuc in Poliarchi vultu cunctantem, voce ſubmiſsa, de cubiculo exire ſecum præcepit. Sequebatur ille imperium. Nec aliud Poliarchus adiecit quam ſe Deos, quos adibat Regina ei propitios optare. At non ad templa Hyaniſbe proceſſit. Maior tumultus animum agebat quam qui durare poſset in votorum ſolemnibus. Cæterum hæc Principum inexpectata auerſio, ingenti conſternatione regiam primum, mox & vrbem, & milites impleuit. Pauidi quæ hæc odia eſſent quærebant, aut fingebant. Optimates qui Poliarcho aſtiterant, ſequuti violentiam Regis offenſi, quamquam ignari cur Archombrotus hoſtis eſse meruiſset, iam arma inter ſe, pugnamque & cædes loquebantur. Vbique in oppido factionibus laborabant paulo ante coniunctiſſimæ mentes, Galli, Maurique, & qui Siculi cum Archombroto aduenerant. In-

tan-

tanto tumultu diſſidere facilius plurimis erat, quam deliberare cui ſe parti addicerent. Etenim præter Gallos qui omnes pro ſuo Rege ſteterunt, vix aliquis fuit qui non diu ambigeret. Nam Mauris in Poliarchum ſtare, quem ſalutis ſuæ authorem paulo ante cecinerant, videbatur inhumanum. Siculorum quoque multi eundem eximie amabant. Tamen in tanto fauore, iuxta ſeditionem vbique motus increuerat.

Regina in tot curas vna diſtracta, nunc tumultum exarmare, nunc filium, nunc Poliarchum mulcere eſt adorta. Et filio quidem primum, vbi ſoli fuerunt, ita loquuta eſt. Mi Hyempſal; expectabam reditu tuo tanquam inter duos filios triumphare. Sed vtrumque intempeſtiuus furor in meam perniciem, &, ni cauemus, in Galliæ & Mauritaniæ ſtragem concitat. Qui hi motus fuere? qui oculi quibus aſpexiſti Poliarchum? Me miſeram! quam pene nefas vidi? Sed non quæro odij cauſas: non vter æquius inimicitijs arſerit. Te nunc tantum per patrios Deos; &, ſi tibi viles ſunt, quia hos nobis Poliarchus ſeruauit, per Siculos illos quos cum abires ab Inſula veneratus es: perque Argenidem tuam oro: des ſpatium iracundiæ tuæ, donec matrem audiueris. Non peto nunc odia poni, ſed differri, mi fili: Ego de reconciliandis animis veſtris videro. Tu, ſi hoc abnuis, at conſule ſaltem, qua ratione poſſis fama incolumi obruere beneficiorum memoriam quæ huic debemus.

Hæc confuſo, cum maieſtate metu ſimul imperans & trepida, loquebatur: cum illi relatum eſt, Poliarchum parare diſceſſum ab Regia. Is enim poſtquam æmuli conſpectu ſaucius cœpit odiſſe illam domum, ne ſuſpitione quidem vacauit, noxæ fore ſi in hoſtis

po-

poteſtate perſeueraret, ſi ipſi, ſi illius matri ſe crederet. Accendebant iam ſponte turbatum Procerum voces, vrgentium metus, & ſedulitate monendi fingentium pietatem. Protinus ergo iubet Tribunis militum edici: vt ad regiæ fores militum partem ſiſtant, ſibi diſcedenti præſidium: confeſtim alij ex vrbe educantur: & caſtris locum eligant non longe à nauibus: In ijs ſe inter ſuos pernoctaturum. Ne tamen aut nimia præcipitatione peccaret, aut Reginam læderet adhuc immeritam, cubiculi Præfectum cum eiuſmodi mandatis ad eam deſtinat: Habere ſe hoſpitij gratias, charitatiſque in ſuorum vulnerum diſcrimine perſpectæ. Recentibus filij amplexibus occupatam nolle ad ſalutationem prouocare. Neceſſarijs rebus ſuis ſe ab Regia quidem diſcedere: Sed priuſquam ſoluat à littore, beneficiorum gratiam præſenti habiturum, ſi illa patietur. Hyanisbe his auditis grauiſſime concuſſa eſt. Exibat à laribus ſuis optime meritus hoſpes, ſibique præterea virtutum commendatione chariſſimus, & exibat quidem, ô facinus! aut hoſtis, aut tanquam ab hoſtibus. Quid faciat? quem prius alloquatur? vtrum, ſi neceſſe ſit, æmulorum poſſit prius non amare? Sed tamen filius poterat credi ſeu viribus ſeu pudore ſibi facilior. Ad eum igitur verſa: Spondes, inquit, ô fili, dum mox redeo, quietem hic agere? Sponde: per iura materna te obteſtor: quæ ſi reſpuis, nec hereditatem meam debebis agnoſcere. Cum ille promiſiſſet: ipſa propere ad Poliarchum iuit, iam limen cubiculi egreſſum, & equi quo veheretur frenum capientem in manum. Quamquam enim inualidus, tamen vehi lectica noluerat, ne Archombroto ſpeciem daret ſimulatione valetudinis certamen

de-

detrectantis. Hunc vultu Hyanisbe aſpiciens qualem habere ſolet calamitoſa innocentia, pænulam quoque diſcedentis corripuit: &, Per, inquit, tua in nos beneficia rogo, vt, priuſquam fidem meam diſceſsu tuo damnes, in ſecretum admittas tibi pauca prolocuturam. Puduit Poliarchum tantæ ſupplici id negare: redijtque in arcanam cubiculi partem: Quæ poſtquam arbitris vacauit, Regina lachrymas præmittens, Dij ſunt teſtes, ait, me nec fraude, nec conſilio malo obiecisſe oculis tuis illum propter quem me miſeram auerſaris. Vtinam eum adhuc ignorares, vtinam abeſset, mihi forte plus mali ſuo aduentu allaturus, quam Radirobanes vnquam molitus eſt. Si in mea poteſtate illius animus eſset; frangerem eum tibi, Rex, tam alte quam tibi ſubiectam me aſpicis. Inter hæc verba, immemor maieſtatis, ſe demiſerat ad repugnantis pedes, crebroque ſuſpirio nutans verba perdiderat. Poliarchus haud ſecius quam matrem veneratus illam ſuſtulit ab humo: queſtus non minorem ſibi iniuriam fieri à Regina ſupplicatione tam abiecta, quam ea erat, qua eius filius ipſi illuſerat. Tum Regina: Quæ ergo contumelia eſt qua te ille laceſſiuit: aut quibus in terris in hæc malorum ſemina vos antea fata iunxerunt? Poſsum hoc à te audire, hoſpes? Is enim dicere negat. An tu quoque obſtinato ſilentio me perdes: & neſciam quo me fulmine Iupiter ſubuertit? Ne abſiſte, ne, obteſtor, meis penatibus, donec conſtiterit illud malum carere remedijs. Pleraque tempore mulcentur; & odia quæ ſilentio fouemus, profeſsa ſæpiſſime expirant. Quod ſi te & filium meum vna domus non capit, ille recedet. An times vitam tuam mihi committere? Imple Gallico præſidio regiam. Præter

tuos

tuos nefas erit armatum hic conſpici. Nam ſi perſtas, ſi miſeram relinquis, eijciam domo mecaſtor & filium. Cur te ad naues aut caſtra ſedente, regiam occupet periculo tuo emptam? Ergo pugnam depoſcitis? & tu quidem non iam viribus corporis nixus quæ pro mea ſalute exhauſtæ ſunt; ſed odio, & forſitan iubentibus fatis: quæ ſi in alterum veſtrum peccauunt, ſequar ego morientem, & ſuperſtiti furias meæ mortis relinquam.

Adiecit deinde nouos fletus, & familiariter pænulam, quam ille diſceſſurus geſtabat, de collo diripuit: tum cunctationem dubitantis pro aſſenſu callide vſurpans, gratias beneficij egit quod nondum acceperat. Vicit igitur Poliarchum tam vehemens & pertinax flentis oratio. Ego, inquit, ô Regina, diſceſſum quem tantopere abominaris, imputabam humanitati. Scis non ſemper in poteſtate inimicorum eſſe impetus quibus odia feruent, quique potiſſimum mutuo aſpectu concitantur. Cogitaui itaque hanc arcem relinquere, ne aut ego aut filius tuus faceremus quod dolere tibi poſſet: Si tamen ita cenſes, bidui moram hic patiar; vt deinde me potius negotia adduxiſſe videantur, quam inimicitiarum atrocitas: Ea lege ne interim ille me, aut hunc ego conſpiciam. Cultum autem quem hactenus tibi habui, caue, Regina, putes his iurgijs eſſe libatum. Neque enim vel tu efficies vt eum amem, vel ille vt auerſer genium tuum. Atqui, refert Hyaniſbe, Deos ſpero intra id biduum, compoſitis animis exituram malignitatem ſortis, quæcunque vos in diſſidia cæcauit. Sub hæc, Gallorum proximos ipſa aduocat; ſubridenſque, Plus, inquit, mihi Rex veſter curæ, quam omnibus vobis (Proceres) fuit. Affecta valetudine, nec dum cicatrici-

tricibus ductis, non prohibebatis itineris laborem experiri. Ego autem euici ne ſic perire velit. Extemplo mutata militibus imperia ſunt;& vrbem tam inquietis modo rumoribus laborantem noua hilaritas compoſuit. Quippe omnia in maius fama tollente, iam plena reconciliatio rediiſſe Principibus, iam ita deſiiſſe in certiora amoris pignora vulgabatur. Ita facile Gallis Mauriſque conuenit,qui inuiti diſſenſerant; Memorque promiſſi Hyanisbe, edixit,ne quis in aulam cum armis præter Gallos intraret.

In hunc modum prima acie mali eluſa; Regina ad maturiora remedia ſe conuertit. Sed ea reperire aut aptare non poterat, quamdiu ignorabat quæ illos cauſæ inter ſe committerent. Dumque dubitat vnde certius hæc haberet, dedit ſe opportune occaſio. Timonides Meleandri ad eam legatus, quo ſui Regis dignitatem tueretur, Archombroto in vrbem procedente hæſerat apud naues; per ſe deinde,non miſto comitatu ſecunduſve alteri, Reginam aditurus. Sed illi mature de hoc tumultu relatum eſt. Nam & quidam ex Siculis comitati Archombrotum, huic properauerant nunciare; Poliarchum, quem diu in Sicilia viderant, Gallorum Regem eſſe: hunc apud Hyanisben ægrotare ex vulneribus;& ad conſpectum Archombroti mutuo odio fuiſſe ſuccenſum. Adiecerunt, Arſidam adeſſe Poliarcho. Mira hæc omnia viſa Timonidi. Erat Poliarcho in primis amicus: & olim ad eum à Meleandro legatus cum armilla quam Eriſthenes veneno corruperat. Hunc ergo adeſſe, & purpura quidem inſignem, lætiſſimus audiuit. Sed vnde Arſidas aduenißet, haud immerito mirabatur. Facilius de Archombroti diſſidio rem conjecit: ab Argenidis amore

eſſe

eſſe hanc iram. Senſim enim in Sicilia tanti arcani fama eruperat: Vt nec cuiquam iam dubium eſſet quid Radirobanes peccaſſet in Argenidem, aut cur Seleniſſa perijſſet. De ſeipſo deinde ſolicitus, cogitabat vtri parti præſtaret accedere. Nam ſi ſpecie officij ſui in medio perſeueraret, omnibus fore ingratum, nec inultæ, quicunque illorum viciſſet, ſolertiæ. Ad Poliarchum trahebat amicitia vetus, & Argenidis in eum animus: Reuocabat ad Archombrotum Meleandri memoria, & habita ſibi fides quam nefas ducebat violare. Adhuc ſui incertus præmiſit qui Reginæ nunciarent ſe venire. Saltem enim explorate confeſtim rem debebat, & exactam Meleandro præſcribere. Fluctuanti Reginæ ſpes ſubito facta eſt, per hunc legatum poſſe cauſam reſciri tam periculoſi odij. Et propere illi loquuta, poſtquam de Meleandro quæ decebat rogauit; deflere Poliarchi & filij diſſidium cœpit; Illudque potiſſimum, quod neſciret tanti odij initia, ideoque nec medendi rationem. Nihil cauſæ videbatur Timonidi, cur tegeret non ſecretam aut pudendam diſcordiam. Paucis ergo monſtrauit, Poliarchum tenuioris fortunæ ſpecie diu in Sicilia fuiſſe, & amore captum Argenidis ſperaſſe nuptias quæ deinde paratæ ſunt Archombroto. Nihil itaque mirum ſi æmuli, & imminentes tanto vtique voto, acerbe & pro materia rixabantur. Redijt Hyanisbæ animus ad hęc verba, vt vix coram Timonide lætitiam teneret; Cumque ille dubitaret an incolumi Archombroti gratia poſſet ſalutare Poliarchum, ipſa vltro vt iret admonuit. In ſe enim recipere id, & gratum filio ſuo fore.

Poſtquam Timonides diſceſſit, parumper Regina cogitauit quo ordine rem maximam exequeretur. certa, ex ſe pendere tantæ litis fortunam & exitum, Magnifice intumuerat,

audebatque fortunam deſpicere. In memoriam quoque redierat, Poliarchum, ab ipſa inuitatum vt in Sardos ferret Africæ opem, vultu commoto rogauiſſe, an Argenis Radirobani nupſiſſet. Hinc & amare Poliarchum credebat, & vera Timonidem retuliſſe. Cæterum ſic apud ſe conſtituit, ſi tractabiles iuuenum animi eſſent, hos in Siciliam dilato morbi remedio mittendos; Maxime quod in Meleandri conſenſu pars ſanitatis eſſet. Sin hæc odia ſine clade durare non poterant, confeſtim certiſſima pace exarmandum ſæuientium furorem. Redit ergo ad filium iam paulo imperioſior, & quaſi docente Poliarcho de inimicitijs comperiſſet. Non mihi placet, inquit, ſilentium tuum: maxime cum nec pudenda aut te indigna ſint quæ retices; & hæc eadem ab æmulo tuo reſcire potuerim. Amatis Argenidem; Magnum vulnus iuuenibus, & odij ambitioſa materies. Virgo, vt audio, quam in Dijs non eſt qui aliqua dote non auxerit. Sicilia eſt in hereditate; Et quod acribus animis præcipuum eſt, neuter à certamine excidere ſuſtinet. Ignoſco nobilibus ſtimulis; Dijſque ſimul gratias habeo quod non eſt ſupra medicinam iſte morbus. Ego, quod creditis neminem Deorum poſſe efficere, vtrique hoc negocium ſic peragam, vt ſimul odia ponatis, ametiſque Argenidem, & ſit ipſa vtrique propitia. Scis, mi fili, ſuſtinuiſſe me Argenidis nuptias, quibus inſtabas, donec ad me rediſſes. Obſequutus es imperio. Intelliges non me fruſtra hæc iuſſiſſe. Sed ſunt quædam de quibus te percuncter, ſi ſperare modo poſſim ex amatore & æmulo vera audire. Quid moræ eſt votis tuis Poliarchus? Si quidem nunciabas, modo annuerem, omnia ad hæc nuptiarum fœdera tibi procedere. Dic, gnate mi: Nam & tua intereſt, vt hoc intelligam, Perplexus Archombrotus quæſtionem

hanc

hanc audiuit; quia pudebat confiteri, Poliarchum placere Argenidi. Nihil igitur officere nuptijs ſuis Poliarchum reſpondit. Sed ſe iraſci æmulationi illius, qui quoad poterat ſimplicem Argenidis animum moleſtis & inutilibus fabulis impleret. Tum ſubdole Regina; Quid ſi autem his artibus mentem virginis auerrer?an ne ſic quidem obſtabit hymeneo? At concitatior iuuenis; Cogeretur mehercule puella à parente, cui non minus quam mihi probantur hæ nuptiæ. Exilium deinde Poliarchi à Sicilia memorat, bellumque in Lycogenem & victoriam ſuam. Sed quamquam toto narrationis contextu ſibi fauebat, non latuit Hyanisben, illum quidem Meleandro, ſed Poliarchum Argenidi eſſe præcipuum.

Multo igitur quam ante hilarior, cum filio cænauit. Satis enim in eam noctem quæſitum videbatur. Poſtero die ad Poliarchum redit, non inſtructa verbis modo, ſed & conſilij ſerie, quam nox & mora ſuggeſſerant. Poſtquam blandius compellauit, iuſſitque extra ſermonum ſuorum arbitrium qui aſtabant conſiſtere; Mirabar, ò hoſpes quid tu ac filius meus eſſetis irati; Sed audio id amoris vtique magni & excuſabilis ingenium eſſe, vnamque Argenidem facere veſtram litem. Si ita eſt, ego me vobis ſalutarem profiteor. Sola ſum, cui ad vtriuſque morbum medela ſufficiat. Quid in re placida, tot queſtibus, tot iurgijs opus? Adhuc res in integro eſt; fœdera imperfecta, innupta Argenis. Ego te lætum, & ſine pugnæ diſcrimine victorem; ego te filio pacatum (quid horres, abnuiſque?) efficiam. Nec mirere qui procedere poſſit pollicitatio tam immanis. Prædam hanc manum accipe, nihil me præter id quod futurum eſt dixiſſe. Confuſus tot ambagibus Poliarchus, & prope ſe deludi exiſtimans, omittere Reginam aut orationem obſcuram, aut hos omnino de

Argenide ſermones rogauit. At illa: Adhuc maiori monſtro te ſuſpendam, ſuauiſſime hoſpes; Volo enim mihi Argenidem debeas, neq; hanc tamen filio meo eripiam. Sed ita fatum eſt, vt ſubito apertoque remedio curari non poſſitis. Simul vobis in Siciliam eundum eſt; & litteræ quas vobis committam reddendæ Meleandro. Illico finientur diſſidia, & vterque de amore deſinet queri. Inſanire Hyaniſben Poliarchus credebat, cum ſuos illa Penates arulamque deinde afferri imperauit. Quæ poſtquam menſę impoſita prunis concrepuit, nebulaque ſuffituum obtexit breues Deos, his diris Regina ſe obſtrinxit. Audite, præſentes genij, Præſtitum vigiles formæ, qui apud nos nati, hanc domum & patriam ſeruatis; Si quicquam Regi Poliarcho mentita ſum, aut niſi ei conſilio meo incolumitatem, quietem, gaudium fero; Deſtituite hanc domum præſidio; vel ea integra, mihi & filio malum & perniciem date. Poliarchus ad religionem obſtupuit, Reginæque reſpondit, ſe Dijs iiſdem quos ipſa appellauerat; innocentiæ teſtibus vti poſſe. Nam priuſquam Archombrotus pedem in Siciliam penetraret, ſibi Argenidis affinitatem fuiſſe promiſſam. Res illum bene compoſitas intempeſtiuis deſiderijs turbaſſe; & quia virgo mutari faſtidiebat, ſolicitaſſe ad tyrannidem Meleandrum; vt liberam & Principem virginem durus pater mittere vellet in coacti matrimonij ſeruitutem. His & ſimilibus verbis paulatim repetentem animos, qui qualicunque pace deceſſerant, continuit Regina: Neque enim ſe veniſſe vt iræ tumorem ſubijceret: ſed vt reconciliatione, quam certam afferebat, cum ipſis frueretur. Quantulum autem eſt quod peto, amiciſſime hoſpes? nimirum ne ante ad capitalem rixam deſcendas, quam videris perfunctum Meleandrum lectione epiſtolæ,

quam

quam ego perſcribam. Pollicere mihi modo hanc à iurgio armiſque continentiam, ò Rex. Ego tantundem de filij mei patientia & fide recipio, & aſſero tibi. Vobis deinde per me licet, armis & odijs cuncta miſcere.

His auditis, illum diem ad deliberandum Poliarchus popoſcit: moxque Regina iiſdem pollicitationibus filium adorta eſt; cui & ipſi ea eſse deliramenta videbantur. Sed petere & promittere perſeuerantem; duriſſimum erat pertinaci iracundia repellere; Et viſum vtriq; eſt, nihil eam nimium flagitare. Moræ ſiquidem pretium erat, ſi illius ad Meleandrum literis ſine armis & ſanguine exitum inueniret contentio. Sin in vanum promiſſa reciderent; adeo eius venia pugnare licebat, vt nec iure ei poſſet iraſci qui per alterius cędem viciſſet. Itaq; aſſentientibus illis in hunc modum fœdera perſcripſit; vt neuter præteritas exequeretur iniurias; neuter ſuos concitaret ad pugnam, donec ſimul vidiſsent Meleandrum. Irent in Siciliam, quamprimum vulnera Poliarchi nauigandi poteſtatem facerent, neuterque dolo malo in induciarum leges peccaret. His ita compoſitis, deinde Hyanisbæ difficillimum fuit, à iuuenibus impetrare vt ſibi colloqui ſuſtinerent; Quod, inquit potiſſimum vrgeo; vt ciuium militumque iurgia tollantur, quæ fortaſſe vel vobis inuitis paulatim exardeſcent, niſi publico pignore temporariam hanc pacē firmetis. Quid deinde grauamini vos videre, quibus adeo certa ſum interceſsurum fidiſſimæ charitatis ſacramentum, vt, ſi eo me voto fata fraudauerint, non repugnem vel hoc odio quod nunc inter vos eſt vindicari meorum promiſſorum vanitatem? Nec contenta authoritate & gratia ſua Poliarchum filiumque tentare; Gelanorum & Arſidam, quos apud Poliarchum potentiſſimos eſse videbat, precibus & donis aggreſsa eſt: item eorū præ-

cipuos quibus familiarius vtebatur Archombrotus. Impetrato inter eos colloquio: quid ambo loquerentur, quiſve inciperet, vana & anxia penſitatione libratum eſt, & coram Hyanisbe (nam Poliarcho filium adduxit) ſe intra præſcriptas formulas tenuerunt. Nec ſæpius coire ferebant; Quamquam amicitiæ genius qui eos in Timocleæ domo primum afflauerat, iam hoſtilibus animis ſe rurſus quærebat inſinuare; fatiſque mutuo ipſi iraſcebantur, quæ hanc odiorum neceſſitatem fecisſent. Sed in mitiora lapſos conſilia, reuocabat identidem imago aſſidua Argenidis, pudorque ne priores viderentur reconciliationem optauiſse.

Per eoſdem forte dies incommodum accidit, quod vnum ex vulneribus Poliarchi inter maiora & periculoſiora neglectum, adeo magnis doloribus incenſum eſt, vt adhuc imbecillibus membris febrim refunderet. Nec ipſi quam Archombroto ægrius erat, nauigationem differri. Nam in inducijs erat ne altero abſente alius in Siciliam iter præciperet. Ergo impatientes moræ, & ſaltem ſcribere cupientes; ne litteræ inſidijs occuparentur, ex fidiſſimis aliquos eo legare conſtituunt. Et Archombrotus quidem Meleandro atque Argenidi ſcripſit, nulla in Poliarchum contumelia: ſed tantum excuſans quod tardius rediret, tum ex matris imperio, tum ne fœdo timore inualetudinem æmuli Regis videretur in occaſionem habuiſſe rei gerendæ. Ferendis epiſtolis quidam Bocchus notæ in Archombrotum fidei delectus eſt. At vero Poliarchus diu ſecum exegit, an & ſcriberet Meleandro. Sed obſequutus eſt ſuadenti Arſidæ, ſcripſitque; ne ſaltem Argenidis patrem videretur negligere. Magis quæſitum eſt an Arſidas cum ijs litteris in Siciliam rediret. Verebatur ſuſpiciones Regis, & in tanto fauore Archom-

bro-

broti cæca & ex tranſuerſo pericula. Sed ſi redibat, hactenus tempeſtas excuſabat hunc cum Poliarcho congreſſum: ſin cum eo perſeuerabat, poterat deprehendi furtiua legatio. Ergo eum placuit proficiſci: Et huic quoque Timonides, amicitia & factione iunctiſſimus, litteras ſuas ad Regem & Cleobulum credidit: ſic publicæ rei memor vt & ſuam prudentiſſime curaret.

Interim ex Sardinia afferebatur, flagrare omnia ciuili incendio, Harſicora, & Cornio, Radirobanis nepotibus regnum quod ambiebant atroci bello perdentibus. Statim Archombroto ſpes facta eſt, gentem factionibus diuiſam, & adhuc arma Africæ horrentem, ſi celerem hoſtem haberet, opprimi poſſe. Ne ergo collectæ ex Sicilia vires perirent, ſecunduſve Poliarchi triumphis apud ſuos Mauros eſſet, (quandoquidem tunc vacabat, morbuſque Poliarchi differebat Siciliam) exercitum quem in Africam vexerat, adiunctis Maurorum auxilijs, illuc egit. Matri tamen & Poliarcho pollicitus, ſiue vinceret, ſiue aduerſis vteretur numinibus, non vno plus menſe abfuturum ſponte ab Africa. Dimiſſum his legibus excipit præſentiſſimus Deum fauor, pene ſupra quam voluiſſet. Adeo enim fuit victoria in procliui, vt præter audendi inuadendique conſilia, & vnius pugnæ laborem, vix fortitudinis experimentum fortuna reliquerit. Primum vacuos portus nactus, præſidio illic relicto explicuit milites; mox & inſedit verticem montis vnde illa inſalubris ſed ſegetibus fęcũda Sardinia proſpici poſſet; probauitque nomina quæ veteres à ſoleæ aut veſtigij forma indiderant, Sandaliotin aut Ichnuſam appellantes. Iam duobus prœlijs Sardi inter ſe ſuper regno vires contulerant; & cruenta certamina abſumpſerant fortiſſimos Optimatum ac militum. Sic miſeri patriam

 exhau-

exhaurientes Archombroto pugnauere; Cuius copijs in monte conſpectis, miſerunt qui de hoſtium genere ac numero referrent. Nam nec longe in ſubiecta planicie, bina illa patruelium caſtra conſtiterant. Cumque audiſſent Mauros adeſſe ac Siculos, mare quoque claſſe eximia poſſeſſum, omiſere conſilium quod ad ſalutem vnum ſupererat, ciuilia odia ponendi, coniunctiſque viribus eundi in hoſtem externum, & adhuc ignarum regionis. Alter quoque eorum Harſicora, iam proxima fractus acie, deſperanſque victoriam, vt regnum æmulo ſaltem eriperet, deditionem ſuorum fecit Archombroto. Adeo Penatum & patriæ charitas ciuilibus odijs concedit; vt patriam euerti, ſibique alienum iugum accedere ſæpe homines malint, quam alicui populari concedere: tanquam parendi vilitas augeſcat, ſi te noris ſubmiſeris; & ſubleuetur peregrinitate dominorum. At Cornius nobiliori impetu virtutem vltimam collegit, ſuoſque eduxit ad prœlium: & prouectus in æmulum qui ad Archombrotum defecerat, illi vitam quidem eripuit; ſed nec ipſe ſuperuixit, numero Maurorum obrutus; qui patruelium ſanguine funeſto ambitionis exitu miſcuere. Præcipua quoque hoc prælio Archombroti fortitudo Sardos perterruit; quibus tandem aut oppreſſis, aut fuga dilapſis, ipſe vſus fortunæ impetu, ad præcipuas arces admouit exercitum. Vix aliquot velitationibus interceſſere victi. Præcipuus labor fuit ad Calarim, effuſo incondite populo ad certamen: Sed intra mœnia compulſi, mutatis poſtero die animis de deditione legatos miſerunt. Virtiganem mors opportuna ſubduxerat, ne tot mala intueretur. Pauci externos dominos non ferentes, ſe ad Cunicularias inſulas recepere, anguſto in freto quod à Sardinia Corſicam dirimit. Inde tranſmiſerunt in Corſicam; qua

etiam

etiam ſequente victoriam, aduerſæ Liguriæ montibus latuerunt.

Cæterum haud obſcura inter Sardos fama erat, contigiſſe ira Deum hanc Regibus & patriæ cladem; ob violatam à Radirobane religionem templi, quod ſanctiſſimum habebant, decem à Calari millibus, Ioui cœleſti nuncupatum. Multa fuerant ex auro argentoque ad aram donaria: & ipſius numinis breue ſignum ſolido auro priſci Reges ſacrauerāt. Quę omnia Radirobanes in Africam traiecturus, inani mutui nomine in ſumptum belli diripiens, ipſos quoque ſacerdotes contumelioſè repulerat; iam tum quidem multorum triſti præſagio, quod mox omni in Sardos calamitate aſſertum eſt. Nihil enim illo templo ducebant diuinius, & Sacerdotes inclytæ famæ, pro præſentibus pene numinibus populo erant. Is rumor de ſacrilegio Radirobanis, & templi ſanctitate, vt à multis iactabatur, ad Archombrotum peruenit; qui, ſeu tactus cura numinum, ſeu Sardorum animos prona in ſuos Deos veneratione capturus, templum inuiſit. Ipſe ſitus, & locorum ſacer horror, ſuauiſſimi terroris pietatem ſubiecit incogitanti. Aſperæ erant rupes in radicibus collis, quas anguſtus limes ſecabat. His ſuperatis, breuia late virgulta placebant, alto ſilentio, & inculta ſimplicitate. Mox ingens porticus viſebatur, ita lumen ſuperne accipiens, vt nec tota caligo abſcederet. Subeunti porticum Archombroto, obuij hi verſus fuerunt, quos ligneæ tabulæ impoſitos ſic intrantibus Sacerdotes obiecerant, vt vix omitti poſſent.

Non iſthic aurata domus, luxuque fluentes
Sunt epulæ, ſpondave ſopor pretioſius eburna,
Aut in carbaſeo Tyrius velamine murex,
Non gemma vibrante nitor, non perſona cantu
Limina, non prono famulantum examina collo,
Atq; auidas quicquid trahit in certamina gentes;

Sed nemora, & nudæ rupes, neglectaque ſqualent
Confraga: Sunt epulæ viles, iuſſæque quietis
Hora breuis: Duro velantur corpora texto;
Et labor in pretio, & vitam mors longam fatigat.
At neque crudeles Diræ, vilique flagello
Sæuit cura ferox: falſo non abditus ore
Ipſe ſua inſanus furit in præcordia liuor.
Alma quies paruiſque habitat concordia tectis,
Et ſemper niueo veri de pectore riſus.
Ipſa ſuæ meminit ſtirpis, ſeſeque Deiſque
Mens fruitur fœlix, & nouit in aſtra reuerti.

His perlectis Archombrotus Porticum intrauit, ad cuius latera pauperes duæ aræ habebant lignea ſigna; illud quidem Prudentiæ, quæ ſerpentes geſtabat cauda reducta vitantes magici carminis imperium; aliud Fortitudinis, manu vtraque prægrandem geſtantis columnam. Iam ex templi myſtis duo, admoniti Archombrotum aduentare, ad eum decurrerant; ex quibus percunctatus de his aris, audiuit Fortitudinis quidem atque Prudentiæ ſimulacra poſita eſſe, vt, qui in eorum familiam volunt aſciſci, intelligant, inconſultos impetus non placere numinibus, ſed animos ſic ad robuſtam prudentiam exactos, vt ſententiam non temere capeſſant aut ponant. Signa autem eſſe ex ligno, vt egeſtatem (qua ſpontanea amant perfrui) humilitas non precioſiorum deorum portendat. Archombrotus in eos intuitus, quia vilis corporum cultus nō degenerabat à tam grandi Philoſophia, notauit, macie quoque confectos vultus eſſe, & tanquam aſſuetos cœleſtibus motibus oculos non bene durare in pompa regiæ conſpectu. Hos ergo religioſius veneratus, poſtquam porticum emenſi ſunt, rogauit, quis ipſis deorum aut hominum præſcripſiſſet hanc vitam; vnuſq; ſubridens: Fœlicitatis, inquit, cupiditas; quam vos quoque ſed diuerſiſſimo veſtigatis itinere. Vos opes

qua-

quærendo, nos fugiendo, experimur quæ ſint ſecuriores diuitiæ; Mentes quoque & corpora labore multiplici laſſamus; vos quidem vt ad ſumma humanarum rerum faſtigia perueniatis; nos vero ne quid tale cupiamus. Ita Dij nobis humilitatem, vobis curas, vtriſque laborem dederunt.

Hæc leniſſimi Sacerdotis libertas ita placuit Archombroto, vt illius genium domus iam intentiori affectu ſuſpiceret. Interim & cæteri myſtæ coierant, à quibus deductus ad templum eſt, ſtatutuſque ad concipienda vota; haud longe à cœleſtis Iouis ara: quam ſolam ijs vatibus licebat auro ſericoque excolere. Sed & illa ornamenta Radirobanes detraxerat. Quod vt à proximis Archombrotus intellexit: Curabo vero, inquit, vt iniuria quam ſacrilegio proximam hæc ara accepit deleatur ab oculis veſtris, & ſummi Iouis memoria. Simulachrum ex auro maioris ponderis quam antea fuit faciundum locabo. Cætera quæ ad numinis cultum ſunt, eadem indulgentia iubebo cumulari. At illi, Deos gratiam habituros retulerunt; Se quidem nihil auro vel diuitijs moueri; niſi quo vulgus ad aræ maieſtatem ſuſpenſum ſumma omnia de Dijs conijciat. In cæteris, præoptare intra ſuæ domus ſepta facillimæ egeſtatis ſecuritatem: Scire ſe quoque ex eiuſmodi diuitijs quæ à templis diripi poſsunt ſępiſſime concitari auiditatem impiorum. Nec Radirobanem peccaturum fuiſſe niſi incauta maiorum in Deos liberalitas, auaritiæ ſuæ irritandæ veluti inſidias ſtruxiſſet. Præſtare his rebus fana ornari, quæ aut ægre de ſuo loco detrahas, aut inutilia violando effeceris, quam pondere inuidioſi metalli, quod multos ſuo precio inuitat ad opulenti facinoris audaciam. Hinc ijſdem ducentibus, hortos primum, mox & cellas eorum, nec ambitioſa triclinia aſpexit. Angu-

ſta ſupellex, vilia ſtrata erant. Omnia tamen ſic ad mundiciem facta; vt ſcires fortes animos aſpernari luxuriem, non marcida vilique rerum ſuarum incuria iacere.

Contemplatus omnia Archombrotus, gaudenſque difficillimæ virtutis non laborioſo aut ingrato conſpectu, vnum ex illis, magnæ ſenem maieſtatis, omnem eiuſmodi vitæ ordinem, omnes leges, atque modum, iubet exprimere. At ille; Quid lucri ſit nobis, ex eorum abdicatione quæ mortales precioſiſſima habent, parco nunc dicere, ò Rex. Nam & magis quærere videris, quid agamus in iſto receſſu, quam cur in eum conuenerimus; & præterea non verbis humanis ſolet oſtendi huius aſperitatis vtilitas. Dij ſunt ſoli qui arcano ſermone ijs quibus viſum eſt, hanc nouam oculiſque & ſenſibus cæterorum ereptam fœlicitatem commendant. Dicam tamen noſtrorum ſtudiorum eſſe finem, ea mereri quæ ſuis amicis numina indulgent. Huic cœpto commodiſſimum putamus, in vitia, & immodicas cupiditates, aſſidua pugna decernere. Itaque quanto ambitu cæteri ad imperandum nituntur, nos refugimus à faſtu, & facilitati parendi animos aptamus. Vni ex noſtris facimus annuum in nos imperium, non emptis aut turbulentis ſuffragijs. Graue munus eſt illi quem ab otio communi ſeuocat eiuſmodi præfectura: & ſola ſpe redeundi anno emenſo in ordinem, ſuccedit ad exigui nauigij clauum. Tanta autem religione obſequimur, vt hunc putes deſpexiſſe in animos noſtros, nobiſque imperaſſe quod ſponte malebamus. Præcipua tamen eſt cautio, (vt homines ſumus) ſi aut durius imperitet, aut nos ſegni vel rebelli conſilio abeamus à reuerentia: ne foris hæc iurgia prodeant. Actum erit de pace quam quærimus, ſi ad externos arbitros aut iudices deficiemus. Secundum hoc

paren-

parendi inſtitutum, præcipua nobis eſt ni ſocios compareſque amoris integritas. Inuicem excuſamus,ac patimur, ſi quid animorum habitus forte pugnant, genijque diuerſitas faſtidit. Nobiſque iraſcimur,cum quid in ſocio laudare aut ferre non poſſumus. Veſtitus, vt intueris, vilis: menſa frugalis, quietis tempora interſtincta vigilijs. Ita domito corpori imperamus;nec (quæ maxima hominibus cura eſt) metuimus vices periclitantis dignitatis, aut voluptatum fugitiuos & mutabiles vultus, quarum commoda ſponte neſcimus. Sed quamquam minimo contenti, tamen quæſito labore fatigamur, compertis ocij malis, quo vires non fruſtra humano datæ generi ſoluuntur, & fit ſenſim deſiderium vitiorum. Itaque quicquid temporis à Numinis cultu eſt vacuum, deſtinatis quiſque officijs colimus. Qui plus ingenio & animi luce valent, in contemplationes ſublimium rerum diſtribuuntur, quas deinde ſubijciant oculis, & veluti ex alto deducant, ad vſum mortalium: Cœteri, quam quiſque natura artem admouet, ſequuntur; vt & ſufficiamus nobis, & alios iuuemus. Neque extollendis hæc nobis, ſed purgandis apud te recenſui, ne te offendat noſtræ vitæ inſolentia. Scio enim,& quoſdam noua omnia ad rerumpublicarum ſecuritatem nimis vniuerſa ſententia damnare: & paucos annos eſſe, ex quo labentem in Deos pietatem hoc crudo vitæ robore ſuſtinere tentauimus.

Iam Archombrotum longior ſermo, & iuuenilis impatientia ad alia aduerterat. Itaque veluti cætera auditurus, eundem myſtam iubet poſtridie Calarim ad ſe venire. Ipſe ad remiſſiora inter ſuos conuertitur; qui ex illius vultu pendebant; laudari an traduci præſtaret hos rigidæ virtutis conditores. Vbi tamen ad publicas curas, nocturnum ocium fuit, ſummæ

mæ vtilitatis res illi viſa, eiuſmodi exemplis imbui populum, & vocari ad Deorum reuerentiam. Cum igitur illi myſtæ poſtero mane ex imperio ad ſe venerunt; quatuor ex ipſorum familia ſibi dari præcepit, qui Africam illis ſacris initiarent. Confeſtim ex ſenioribus duo, totidem de iuuenibus dati. Ac ne Afri contemptu aut odio Sardorum, qui hoſtes modo fuerant, eam faſtidioſius diſciplinam reciperent, delecti ſunt omnes externi; Ligures duo, totidemque ex Gallis. Nam ex varijs gentibus in eam domum multi conceſſerant.

Omnibus ad reditum comparatis, Archombrotus, cum commodioribus locis impoſuiſſet præſidia, per præconem in concione proclamat, ſe matri Hyanisbæ quæſiſſe Sardiniam. Id Deos annuiſſe, ne vtrique amplius genti diſcordia Regum in perniciem eſſet. Iure quoque maiorum debitam ſuæ ſtirpi Sardiniam tandem fata reddidiſſe. Inde Sardis Proceribus ſecum aſſumptis, iiſque præcipue qui Reges ſanguine contingebant, tam opportunis vſus eſt ventis, vt triceſimo ex quo abierat die, noui regni inſulas fronti matris circumdaret. At vero Poliarchus & id fatum incubuiſſe Sardiniæ gaudebat; & hoc ductu Arcombroti contigiſſe cruciabatur; adhuc ignarus quantum ſibi illa victoria eſſet effectum. Forte inter milites Gallos qui ſpectaturi reditum Arcombroti ſe cum vulgo ſtipauerunt in arena, quidam auidius hæſit in amictu oculis ſuis inſueto, quem ſeueri illi myſtæ à templo Sardiniæ in Africam traducti induerant. Propius ergo acceſſit, ſocioque Gallicis libere verbis in eas veſtes iocatus eſt. Conuerterunt illico vultum ad patria verba myſtæ iidem, vtpote Galli, in quos ioci deſtinabantur; & hoc etiam mirati, in tam longinqua parte terrarum ſtatim repertos eſſe

hómines qui Gallice ſcirent. Alter eorum precipue, iam prouectæ ætatis vir, cum de veſte (ea circa totum caput fluebat) ora prompſiſſet, militemq; in ſe ludentem aliquoties tanquam intelligens eſſet intuitus, facile aſtantibus Gallis ſuſpicionem fecit haud alienæ aut remotæ à Gallia regionis. Nam & color conueniebat, & oculorum decens vigor, nec corporis ſeſe venuſte inferentis gentilem habitum pietatis ſimplicitas in totum deleuerat. Et hunc quidem magna præter cæteros cura obſeruare miles cœpit, qui temere ludibundus acceſſerat; quia ſtatim ictæ memoriæ viſa eſt illius viri ſpecies, tanquam olim nota, recurrere. Hunc igitur poſtquam in vrbem eſt ſequutus, vt coniecturam ſuam aſſereret, iam in hoſpitium intrantem Gallice ſalutauit; Nec alter humanitatis & linguæ commercium abnuens, eum ſaluere quoque iuſſit.

Sic tunc quidem diſceſſum eſt. Sed inquieta deinde ſolicitudo tota nocte militem habuit, interdum obiurgantem curam ſuperfluam, ſatiſque mirantem quid ſcilicet ſua tantum intereſſet vatem hunc noſſe. Die vix orto reperit Myſtarum hoſpitium; & colloquij ijs petit. Sed iam illi ſimulatione ſolitariæ pietatis impetrauerant ab vrbe ſeceſſum in proximum fanum, quod arcano luco deuium erat; reuera Gallorum conſpectum vitaturi, quos in Africa improuiſos habuerant. Accendit militem hæc ipſa abſentia; præcipitatoque itinere eos ante deprehendit quam ad templum peruenirent. Tum vero cum eos ſalutaſſet; quaſi hoc iter aliorum negociorum cauſa eſſet exorſus; Multum, inquit, debeo fortunæ, ô Iouis Sacerdotes, quæ mihi ſic vicinum ad nemus procedenti vos obtulit: amplius quoque debebo, ſi, quod ominor, ſperoque, populares mei eſtis. Pœnitebat ſenem myſtam quod ſubito & improuiſo errore,

re, ſe pridie Gallico ſermone prodiderat. At ne inficiando faceret altioris rei ſuſpicionem, irritaretque curioſam militis mentem, & breui colloquio fortaſſe explebilem; ſe quidem Gallum eſſe reſpondit, ſed apud exteros à prima adoleſcentia vixiſſe.

Ita initiato ſermone, cum vltro citroque perplexæ quæſtiones fuiſſent, magis magiſque fixus in dicentis ore miles exhorrebat ad pridem notos vultus, & à quibus ſæpiſſime iuſtiſſima veneratione pependerat. Præter oris argumentum, tenor vocis certam ad fidem cogebat vltro credere cupientem. Poſtquam vero & notiſſima cicatrix læua in manu apparuit, (hanc enim conſpecturus, quaſi in amicitiæ teſſeram myſta repugnante amplexus eſt,) victus ingenti ſuſpirio exclamat; Vbi vero tamdiu latuiſti, Optime Regum? Non omnes tui ciues peccaueramus, quos heu miſeros deſtituiſti. Quis vero iſte amictus? quæ à comitibus ſolitudo? quam omnia faſtigio tuo indigna? Simul repugnantis genua tenens, flere vbertim cœpit. Ille inſanire militem clamitans, riſuſque & indignationis ſpecie mutatus ad ſocios ſuos faſtidioſe conuertitur. Sed & illos iſte militis ſermo turbauerat, in ſententia perſeuerantis; Hunc Regem ſuum eſſe, hunc Aneroeſtum appellari: non ſe abſceſſurum à latere; Deorumque beneficio vſurum, qui tot annis fruſtra optatum ſic denique reddidiſſent. Tum ſenex inter iurgia fictumq; ſtuporem, ſe paulatim ad aurem militis admouit; &, O miles, ſi tempore, inquit, memoria tua vel oculi labaſcunt, aut aliqua oris ſimilitudine captus erras, modeſtiæ erit hos pacatius ludos mouere. Sin Rex tuus ſum; hoc primum ciuis officium exigo à te, vt ſileas; & ſi lubet me ſequaris donec ſoli colloquamur. Tarda erat hæc cautio. Etenim quamuis miles parebat; quidam tamen ex

Gallis,

Gallis, & Afris, qui in comitatu erant, nouitate erecti amanteſque rem tantam primi dare in populum, illico in vrbem dilabuntur. Cohortes duæ erant in Poliarchi caſtris ex illarum Alpium gente, cui Rex Aneroeſtus imperitauerat. Illi ſparſam ſubito famam amplexi, ſub æſtum nouitatis nunc ſtupore, nunc temeritate reciprocante, tota protinus caſtra, mox & vrbem, eo rumore implent.

Poliarchus cum Hyanisbe erat, refectis ſcilicet viribus certum diem nauigationi in Siciliam conſtituens. Hac conſultatione occupatum Gelanorus dubio inter credentem & aſpernantem vultu adortus: Neſcio, inquit, quid de Rege Aneroeſto inaudio; Hunc adductum à Sardinia cum cætera præda; & quamquam in veſte abhorrenti à cultu regio, tamen à populari milite agnitum eſſe. Excitatus Poliarchus repentino impetu animi in ſpe nimia caligantis, reſpondit, ſi vera res eſſet, hos ſe pro parentibus habiturum qui Aneroeſtum reddidiſſent: oppido vita ipſius charius munus; iiſque ſe debiturum, qui viciſſent Sardiniam, non modo quod amici, ſed propemodum Dij merentur. Hæc verba Regina auidiſſime excepit, pro maximo Deorum munere ducens, ſi tot nominibus deuinctus Poliarcho ſuus Archombrotus, viciſſim ducente fortuna feciſſet quod iuuaret Poliarchum. Porrectiori igitur vultu, & quaſi ſponte gaudentem ſtimulatura, quid accidiſſet rogat; aut quis ille vir per tot vota ſeu quæri ſeu reperiri dignus. Omnia Poliarchus compendio amplexus; In prima pueritia ſe à prædonibus captum docet, ductumque ad Regiam Aneroeſti, qui multos Alpium ſinus tenebat. Illic ita eductum, optimi Regis cura. quid in ea fortuna & ætate ſenſerit ſorte regia indignum. Hinc ſe adhuc parentibus ignotum, belli caſu & fœliciſſima captiuitate eſſe receptum.

ptum. Prius vero quam aſſereretur in ſuæ ſtirpis decus, & à patre agnitus eſset, Aneroeſtum ſeditione populari cum duobus quos habebat liberis, vt ferebatur, cecidiſse in prælio. Sed liberorum quidem corpora inter cæſorum cumulos eſse reperta; Aneroeſtum nuſquam inuentum; quem ſi ſtragi clementior fortuna ſubductum in illum diem ſeruaſset, ſibi tunc demum propitios Deos, vitamque ſine exceptione fœlicem contigiſse. Sed temere tantillis indicijs ſumma hæc gaudia præcipi; Militem decipi poſse; aut Deorum hunc vatem forſitan ambitioſam fabulam ſimilitudini vultus, ſi qua illi cum Aneroeſto extitit, aptauiſse. Omnia impigre excutienda. Plurimos ſecum eſse ex illius Regis domeſticis; inter eos, quemdam Creſtora, amicorum Aneroeſti præcipuum. Se ipſum, quando valetudo hæc erat, tanquam ſalutandi numinis cauſa iturum ad fanum in quod ille ſacerdos receſserat.

Hyanisbe ſpei fauens quam ratam optabat, bene de Dijs ac fortuna Poliarchum credere imperat, comitemque ad templum ſe promittit. Haud mora, accerſitus eſt Creſtor, olim Aneroeſti familiariſſimus, iuſsuſque præcedere, & ſenſim omnia explorare, dum Poliarchus cum Regina ad viam ſe comparat. Maior erat ſpes, quam vt Creſtor eam caperet. Sic propior contemnenti, reuocatuſque ad lugubrem memoriam chariſſimi Regis, tanquam inutilem prouinciam exorſus, cum pauciſſimis comitibus lucum intrat, nec longe à templi veſtibulo myſtas illos adhuc cum Gallo milite, qui rem prior deprehenderat, loquentes conſpexit. Tunc veluti militis affatum peteret, ſparſos per omnia oculos iniecit in Aneroeſtum: Percurrit illico tota præcordia (vt magnis & ſubitis ſolet) exultantis ſanguinis acerrima tempeſtas: Mox vero de

geſtu,

geſtu, ac voce, & cicatricibus, poſtquam Regem haud dubie agnouit, exſolutis gaudio neruis, ſe ad proximum arborem excepit; cum nec loqui iam poſset, nec moueri. Sed nec Aneroeſtus ad illius aduentum minus contremuit. Veteris amici conſpectus blandiſſimo dolore incautum percuſſit. Simul timor eum inuaſit, ne à ſuis agnitis ſuauiſſimæ ſolitudini eximeretur.

Aderat interim Poliarchus, præmiſſum ſcilicet Creſtorem, impatienter ſequutus, templumque ſubibat cum Regina; cum oblitus ſui Creſtor, relictis ſtatim myſtis ad eum decurrit. Iamque ſatis quid afferret perplexo anheloque gaudio oſtendens; Habemus, inquit, Aneroeſtum, habemus Regem veterem meum, tuum alumnum. Ipſe eſt; ipſe, ne dubita. Pergiſne ad illum, Rex? an protinus tibi hunc ſiſto? Nihil moratus Poliarchus qua Creſtor monſtrabat ſe contulit. Sed Aneroeſtus ſe interim arctam in ſemitam, qua deuius maxime lucus erat, conijcere moliebatur; eum diem latere ſi poſset, per deſerta, & gentes ignotas, alia templa deoſque alios petiturus; Inuitabatque militem, vt, ſi ſibi tamquam Regi morigerus eſſet, aut comitaretur fugientem, aut hoc furtum ſuo ſilentio ſanctum haberet. Miles quidem repugnabat; adhucque in ea rixa erant, cum acceſſit Poliarchus, nihil pene iam dubitans, quin vere Aneroeſtus eſſet. Vt tamen ad illum peruenit, quia ingens multitudo coiuerat, & turbatiſſimus ſenex non ferebat hunc tumultum, aliam veniendi cauſam commentus eſt. Lętor, inquit, Gallicam pietatem exteris quoque gentibus eſſe illuſtrem. Ego Deos, Antiſtes, tua opera exoratos mihi voto, vt ad ea quæ animus deſtinat propitij adſint. Veni ſodes ad templum hoc, quæ vota vel ſacra magis è re mea exiſtimes commodius monſtraturus. Exanguis illico Aneroe-

ſtus

ſtus ſequebatur trahentem. Nam Poliarchus eius læuam corripuerat. Anguſtum erat fanum, armatique ad fores cohibebant auidiſſimum vulgus. Hyanisbe cum ſuorum præcipuis iam ſtabat in teſtudine; quo poſtquam & Poliarchus cum Aneroeſto receptus eſt, eoſque ſequuti ad quadraginta circiter viri, ſtatim de imperio Poliarchi clauſum eſt limen. Eo acrior vulgi militumque expectatio increuit. Populus ab vrbe decurrerat; vix in caſtris ſeruabantur ſtationes. Sic ambitum omnem templi confertiſſima corona circumdedit. Siue tamen reuerentia Regum, qui intus conſederant, ſiue perplexæ rei ſubita magnitudo, adeo circunſtantium voces licentiamque continuit, vt ad ea quæ intus agebantur, ſatis quies & libertas ſupereſſet Principibus.

Iamque rem ordiri Poliarchus altiori ſermone parabat, cum Micipſa ab Archombroto ad Hyanisben venit. Is quippe hominum tumultu excitus, nec iam procul à luco, optabat tantæ quæſtioni adeſſe, ſi Poliarchus pateretur. Mora in Poliarcho non fuit. Nam & ipſe quicquid erat hoc gaudij ex illius habebat victoria. Dilata igitur quæſtione opperiuere aduentum Archombroti; quo inter ſepta admiſſo, ita ad Aneroeſtum Poliarchus; Quod nomen tibi eſſe, vir optime, parentes voluerunt? aut quę cauſa à Gallijs in Sardiniam commigrandi? Ita effuſiori principio vtentem, ſponte Aneroeſtus ad deſtinatam quæſtionem coegit. Nam & conſtantiam motu primo excuſſam receperat; & non Creſtore tantum, aut milite, ſed alijs illic multis videbat argui ſuos vultus, ſi ſilere aut negare obſtinauiſſet. Qui ſis, inquit, haud dum ſcio; niſi quod ex purpura intelligo Regem eſſe: & lingua eſt qualis in Gallia genitis ſolet. Amicum te eſſe exiſtimem; quod videam te amicis,

eis quondam meis hic vti. Nam & Creſtora, & Simplidā agnoſco, familiares vtique meos. Igitur, vt amicum, liceat per Deos exorare, vt abire me ſinas quo deſtino. Sed ſi forte me odiſti; quid vis vltra ſupplicij? Regnum amiſi, nec repeto: ſponte exul, ne vel inimicis officiam. Placet egere;& num velim ignorari, ipſi ſciunt per quos hodie repertus ſum. En me priſtinæ ſortis oblitum; adhuc ingere grauiora; præter Deum iram nihil eſt quod recuſem. Sin præterea non putas, aut non tibi expedit, eſſe me Aneroeſtum; ne time. Sinas modo ad ſolitudines abire. Vbi nemo ad verum cogerit, Aneroeſtus non ero.

Hæc modeſto ſed grandi ſupercilio dicentem, nemo immotus audierat; maxime vbi Creſtor, manu illius ſublata prodidit cicatricem, quam ex vulnere ſuperfuiſſe Regi Aneroeſto populares meminerant. Ipſe quoque Poliarchus repetebat oculis vultus ſibi puero toties viſos. Etiam aures, quamquam diu deſuetæ, redibant ad familiarem olim ſonum, & pietatis tenerrimo ſenſu trepidum pectus lababat. Nondum tamen ſe confeſſus, exegit ab Aneoreſto, cur patria exceſſiſſet, cur latere, cur ſquallere ſic vellet. Tum ille. Nimis heu ſciunt mei, quorum & aliquot iſthic aſpicio, quo me turbine fortuna euerterit. Furore malorum ciuium ad arma excitus ſum. Auſi illi aciem in me educere; & filij mei (nam duos habebam, tunc primum florem adoleſcentiæ ingreſſos) dum incautius pugnant, ambo pro patre & in oculis patris occubuere. Perire & ego tunc poteram, ſi fatum fuiſſet. Sed opinor mens Deum in fugam me compulit. In proximo ſaltu delitui. Hic conuerſus ad externa auxilia perpetuo montium dorſo ad Ligures ſum delapſus. Illic enim validiſſimæ gentes mihi omnis fortunæ ſocietatem promiſerant. Per has regnum repetere animus

mus fuit. Cum deſcendiſſem ad proximum mare, petiturus illam eximiam à Iano conditam vrbem, ignotus in obuium intraui nauigium. Sed nos venti in Sardiniam rapuere; dumque nautæ in anchoris morantur, templi fama vnde nuper aduectus ſum me ad exorandum Iouem traxit. Illic vero & locorum ſpeciem admiratus, & ſacerdotum vitam; deponere omnes curas conſtitui, iactatuſque humanis tot cladibus, tandem Deos experiri. Nam cur patriam amarem tot meorum ſanguine perfuſam; rurſuſque non hoſtium magis quam ſociorum cruore mihi parandam? Cui ſceptrum deinde relinquerem? aut quid dulce in vacua domo? Duos omnino genueram; tertium olim fortuna tradiderat, non infra liberorum charitatem acceptum; quem de aui nomine Scordanem vocaueram. Mi pupe, ſi ſaltem ſupereſſes, ego te ad ſanguinis iura adoptione promotum Regem facerem. Tu aleam belli, tu caſus, tu labores lenires. Sed ille diu ante & omen & initium tot malorum, dum Gallos qui Rhodanum incolunt bello laceſſimus, præda hoſtibus fuit, & amiſſi memoria non deinde mihi diem moleſtiarum exortem reliquit.

Sic dolenter hos caſus referenti, non amplius poterat Poliarchus ſolatia differre; ſed collectis diu lachrymis ſubito madens, ſe in illius collum proiecit; paulumque cunctatus ne vox ſuſpirijs eneruis abiret à maieſtate; O optime pater, inquit, ſeu te mauis dominum vocem, ſi tibi Scordanem habere tanti eſt, en illum tibi reddo; tu eo fruere, tu redi ad vitam. Ego Scordanes ſum. In hanc vocem fixis vterque ſed inutilibus oculis dulciſſimo errore elanguit. Par cæterorum admiratio erat alto ſilentio marcentium; vt nil loqui aut quærere vacaret. Hærebant omnium animi, paratos, ac veluti exertos affectus, quacunque Po-

liarchi

liarchi & Aneoreſti colloquia iuſſiſſent, imperaturi. Denique Aneoreſtus: Vt Scordanes ſis? ô Rex! vt Scordanes, inquam, meus? Vt viuas, vt imperes, vt teneas Aneoreſtum? Dij boni! ſed quo pignore affirmatis veſtrum hoc munus? At Poliarchus: Vides præterea, inquit, tuum Deorumque illorum vltorem, quos in te pellendo improbi ciues violauerunt. Oppetiere nefarij, aut acie, aut lictorum ſecuribus. Illis ego prædam eripui: tuoque regno potitus ſum: quod nunc tibi incolumi, pater, reſtituo. Quibus viribus, quęris, tantum in hoſtes potuerim? Britomandis filius bellum hoc geſſi. Nunc & paternum imperium (Dij enim meum nuper parentem ſibi ſociauerunt) tibi trado. Tibi ego, tibi, Pater, ſecundus ſim. Tibi obſequi glorioſius erit, quam cęteris imperare.

Nouo ille gaudio refectus, ſæpiuſque ad Deos votis & luminibus rediens amplexus eſt Poliarchum. Iamque & Hyanisbe acceſſerat, & Archombrotus Aneroeſto reperto Deos fauentes, ſuamque victoriam, gratulabatur: Nec abnuebat Poliarchus tantum ſibi hoc caſu præſtitiſſe Archombrotum: quantum is ipſi, Radirobanis morte. Creſtor ac Simplidas, cæterique, vt licuit, Aneroeſto admoti, non oſculis, non alloquio explebantur. Supra omnia iactante ſuam operam milite, gaudioque & ſpe præmij feroce, qui Regem prior agnouerat. Sic diuiſus in multos vix tandem ad Poliarchum Aneroeſtus redit. Ambo mediam Hyanisben excipiunt. Archombrotus, proximus matri, præibat. Ita templo digreſſi, per militum & populi cuneos viam ægre moliti ſunt. Adeo dum officio omnes certant, dum cernere aſpicique concupiunt; nulla viarum libertas ſatis explicat ab vrbe caſtriſque proruentes. Nam & illi in quorum rem nihil erat ſeu Aneroeſtus, ſeu

Gallia, tamen ſiue adulaturi lætiſſimis principibus, ſiue ſponte in immodicam hilaritatem proni, à ſalutatione plauſuque non ceſſabunt.

Vbi in regiam venerunt; affuere ex Poliarchi imperio, qui regio indumento Aneroeſti paupertatem mutarent. Sed ille nunc tenere ſuam veſtem, nunc purpuram manu repellere: Mirantique & multum obteſtanti Poliarcho, vt mœſtitiæ inſignia poneret, negauit ita de ſe meritos eſſe Deos, vt ab illorum familia abiret. Bene ceſſiſſe, quod is regno ſuo potiebatur, quem omnibus votis heredem optaſſet. De cætero, rurſus nolle impacatis negociorum fluctibus exerceri. Ne ſibi pretioſiſſimam paupertatem eriperent: aut crederent rebus ſuorum inutilem eſſe: qui familiarius ad acceſſus Deorum promotus, eos amicis conciliaret. Multa hæc & ſeria optimi ſenis ad vitam obſcuram pertinacia, confeſtim varijs ſermonibus præbuit cauſam: dum illi conſtantiam laudant: hi vero mirantur quid ad Deorum cultus faciat tantus rigor in moribus. Nam nec deerat argumentis Poliarchus, quibus Aneroeſti hæc auſtera incuſaret conſilia, reuocaretque cunctantem ad aſsuetas Regibus curas. Aneroeſtus omnium voces (plures enim eadem ſuadebant) excipiebat patientiſſimo ſilentio: adeo vt crederent multi hæc ad animum peruenire gaudentem expugnari. Ita diu cunctatus, ſiue vt omnia quę ingerebantur vna oratione euerteret, ſiue vt interim dato ſpatio ornaret defenſionem, mereretur que audiri pari omnium pace; vultu tandem modeſte ſublato in hunc modum exorſus eſt.

Summam aliquam eſse mentem, quæ omnia condiderit, ipſa lex Solis nunquam exerrantis ab orbita, tum Lunæ & cæterorum ſyderum ordo totiuſque naturæ ingenium, ſatis hominibus perſuadet, quos nec ſapientiæ

ſuæ

ſuæ ſuperba opinio, nec brutis animantibus peior negligentia cæcauit. Putes autem, ſanctum hoc Numen, à quo tot ſunt eximia, Deum, inquam, qui, omnium origo virtutum, fas rectumque mortalium animis ingenerata ratione præſcripſit, ijs vitijs delectari quibus paſſim naturam corrupimus? Non poteſt hanc quam cernimus legem naturæ dediſſe niſi iuſtiſſimus author; Iuſtus autem ille non erit, ſi feret abire impune tot ſcelera. Vbi igitur amor recti, & ambitus ineundæ cum Dijs amicitiæ, ſimulque cœleſtis iræ timor, tetigit animum; nihil illi antiquius eſſe debet, quam recedere à vitiorum periculis iam tot mortalium exitio infamibus. Ea vero pericula partim nobis inſita habemus, partim ab alijs in nos incurrunt: Et in hæc omnia efficaci remedio iſtam ſolitariæ ſeueritatis religionem inuenimus. Primum enim cupiditates immodicæ, quibus ipſi nobis ſumus infeſti, ſic in hoc genere vitæ fracto impetu exarmantur, ac ſi feris manſueſcere edoctis, dentes quoque & vnguium aciem ſubtraxeris: vt neque deinde, ſi in naturam redierint, facile poſſint habere quo ſæuiant. Nam deſiderium voluptatum contrario ſeueritatis vſu ſuam pertinaciam apud nos dediſcit; &, ſi veluti ex cinere illa flamma reſurget, nihil tamen in egena ac veluti agreſti domo effecerit, in qua deſunt ſuperfluæ inſtrumenta luxuriæ. Auiditatem quoque fruſtratur ſimpliciſſima paupertas, & ad ſuperbiæ ſtimulos erubeſcit ſqualida vita, & ſe ipſam deſpiciens. Sic illa, ſic cætera mentium mala, vt eſt ira, inuidia, timor, audacia, in hoc ſancto rigidoque ſecreto, tanquam deſtituta alimentis incendia, expirant; Præſertim vbi mens vitiorum iugo excuſſo ſibi ipſa ſe reddidit; timidæque cupiditates, & aſſuetæ parere, priuſquam aliquid velle auſint aut nolle, conſulunt rationem.

ipſi certius vacent: Nunc ſociorum Regum amicos largitione ad ſecretorum proditionem ſolicitant. Quid mulctare interdum in cautionem innoxios, quaſi crimen ſit poſſe peccare? quid vulgi negligere iniurias, ſi bello vtiles viri eas intulerint? Ea omnia qui ſagacius fecerit, adeo famæ plus comparat, vt vel ex iſtis qui adsũt multos mirari exiſtimem, quod hæc tanquam iniuſta, Diiſq; inuiſa, perſtrinxerim. Atqui illa mihi graue regnũ fecerunt; non tunc quidem cum ipſe regnarem, eademque peccarem, aut paria; ſed ex quo, caligine vtilitatis & conſuetudinis excuſſa, iam veluti ſequeſter nubem miratus ſum vnde euaſi. Ignoſce, Regina, tuque mi fili. Veſtrã ſortem non damno. Fortium eſt, veſtrique ſimilium, ſancto virtutis fræno regere nimiæ fortunæ & exerrare conantis libidinem. Sed ego debilior timeo illius turbinibus impar eſſe. Neque vero purpura ſola iis periculis infeſta eſt. Omni ordini, omni pene ætati vitia inſidiantur; Ingenſq; in cuncta remedium eſt à noſtra diſciplina, quæ iubet ea pro vilibus habere propter quæ alij peccant.

Poliarchus tam inſuetam rigidamque ſapientiam nondum probans, interpellat dicentem. At ſi te, inquit, optime pater, omnes audimus, deerunt oppidis ciues. Non arua exercebit agricola; Non nauta, non vector ſingularum commoda regionum mutatis mercibus peruulgabit in cæteras. Deerit artibus cultus, quaſcunque non neceſſarias hominibus eſſe veſtra ſeueritas putabit. Sola erit in veſtris deſertis frequentia; ac quoniam connubia reſpuitis, vnius ſeculi genus humanum. Aſſentiebatur Poliarcho Hyanisbe; multique, tanquam publicam cauſam agenti, vultu & oculis fauebant. Sed Aneroeſtus, quaſi in ſe deductus, mox frontem hilarius porrexit; vt eum ſcires parum Poliarchi argumentis moueri. Si quem vero ex iſtis qui nos

china mirantur ſe languere. Præter ſtimulos pietatis, metumque Deorum, rationis, fortitudinis, patientiæ res eſt; quæ omnia cadunt in paucos. Non veſte quam gerimus, non nomine, non domo, conſtat noſtra diſciplina; addo nec laboribus corporis; quos haut raro grauiores auaritia vel ambitus imperat, aut in damnatis exigunt metalla vel remi. Sola eſt animi ſimplex ac hilaris in Deos propenſio, quæ hæc omnia conſecrat, inutilia alioquin, aut ſæpe profana. Quippe abijcere diuitias, à dignitatibus recedere, prohibere ab animo inquietas humanarum rerum curas, magnæ demum virtutis eſt, ſi hæc fiant conciliandorum ſibi numinum cauſa. At ſi quis ab honoribus aut diuitijs abit, vt ea iactetur reliquiſſe, vel vt ad maiora perueniat; ſi quis negocia effugit vt torpeſcat in ocio: aut de paupertate ſe iactat, quam minantem ideo ſponte præuenit ne neceſſaria videretur; illum quidem fraude nihil profutura vel hominibus vel etiam Dijs imponere velle exiſtimo.

Non igitur omnes (fili) ad hanc philoſophiam compello. Nam pro ingenti mortalium numero, pauci omnino volent ſectari vitæ noſtræ reconditam fœlicitatem, & ex his ipſis adhuc quoſdam ſuo non Deorum conſilio nixos, aut fruſtra aut cum pernicie illam viam inſtitutos denuncio. At omnibus ſaltem bonis precari me dices hanc mentem, vt à rerum ciuilium tumultu ad nos ſecedant. Ne id quidem mihi in votis eſt. Quis enim pia bella improbis inferet? quis Rempublicam geret? aut vnde impotentibus vitijs frænum; ſi omnis ſe virtus ita in ſolitudinem ac paupertatem det, vt fracta & abſens non viribus aut pudore ſceleribus impiorum poſſit obſtare? Magna eſt prouincia, quam Dij illis deſtinant, quos ſorte naſcendi, vel ſecretis ſtimu-

dis; iubent, non fuga ſed bello in vitia certare; neque cupiditates enecare, ſed regere. Tales viros & eſſe, & honoribus frui, publice intereſt; tum ſacris præſidere, tum fieri patresfamilias; impijſque in hoc terrarum orbe miſtos, temperare illorum audaciam in Deos, numinumque in mortales ſæua conſilia. Vt cæteros hic omittam; quid ſapienti Rege fortique præſtantius? Si exemplo, ſi legibus emendabit ſæculum, ſi ad Deorum cultum ſuo exemplo ciues adiget, quanto fecundior virtus hæc erit, quam ſi in ſolitaria ſanctitate ſeneſceret? Cur igitur maiorem hanc palmam ipſe à Dijs non expetam, quæris? Quia arcano ſenſu admonuere me conſilij ſui, vt ſenectutem meam oblectem ſua pace, nec de regno iam curem, quod non præter eorum arbitrium amiſi; Sed hodie maxime viſi ſunt hanc mihi quam amplector ſolitudinem imperare, poſtquam, ò fili, in te relatam intellexi mei regni domuſque fortunam. Tanti heredis quem Dij ſponte tribuerunt auſpicium facit, vt quod regnum in hunc libens deponerem non ſuſtineam ab eo recipere.

Scio quid præterea dicturus ſis, optime fili: Si à negotijs abhorreo, ſi templa nunc tantum, & victimæ, & cæteri Deorum cultus placent; at in tanta tua fortuna ſeruorum greges fore, qui maneant meos nutus; qui lectulos ſternant, qui conuiuia parent, & euntem ſtipent ad templa. Illas autem diuitias nihil periculi aut turbidi habituras, quia dum ſoluto animo Dijs vacabo, tu in ſolicitudinem ſuccedes, illique præterea quos præpones familiæ meæ. Ne ſic quidem mihi perſuadebis abijcere inopiæ libertatem. Nam vt abſit hæc cura parandi aut ſeruandi diuitias; certe alia mala ab opulentia abeſſe vix poterunt, deliciarum conſuetudo, corporis blandiens cura, pietatis quaſi ſuperfluæ obliuio, tum illi affectus,

ctus, qui ſerie iuncti diuitijs hærent; ſibi eſſe in precio, alios tanquam ex ſolio deſpicere, nullam ferre iniuriæ imaginem, & aſſenſu eorum corrumpi qui adulationis præmia quærunt. Nec facilius putem admiſſis opibus cæteras cupiditates excludere, quam in concitato mari ſe rapidiſſimo alicui fluctui permittere; ſed in alios nolle deuolui. Cum igitur quod reliquum eſt vitæ, donare Deorum cultui ſit animus, liceat infeſtam huic conſilio opulentiam fugere, ne ſuo vtique guſtu, eorumque affectuum quos perpetuo comites habet, captæ & impari menti vitia reponat, graueſque cogitationes & fruſtra in ſydera conantes deducat in terram. Quid miraris me ad paupertatem reſpicere, non quidem in qua egeam, ſed paruo contentus ſim? quæ neglecto corpori inducat ſui contemptum? quæ vacuo animo libertatem faciat cœleſtis commercij? ac ne me tuæ gloriæ ſalutiſque incurioſum exiſtimes, quæ tibi, tuiſque exercitibus, fili, propitios Deos paret?

Tam ſeueram orationem adeo miti & compoſito vultu habuit, vt conſtaret, non hanc fingi conſtantiam, à qua cuperet cogentibus amicis diſcedere. Omnibuſque non adumbratam virtutem verius, vt ſolet, colentibus; Saltem, inquit Poliarchus, noſtrum in Siciliam iter ne deſere, ò Pater. Te Dij verebuntur. Seu mari, ſeu terra, fœlix auſpicium facies. Vbi in Galliam redierimus, ſpondeo quo placebit inſtituto te victurum. Et id quoque patriæ debes, vt hanc potiſſimum tuo exemplo facias meliorem. Parum moratus Aneroeſtus, id ſaltem flagitanti non negauit. Ad conuiuium deinde ab omnibus itum. Iam enim patientior Archombroti Poliarchus, cum eo apud Hyanisben cœnauit, ſatiſque viribus inſtauratis, diem cum Regina ad profectionem deſtinauit, qui poſt eum ſecundus luceſceret.

Scripſit *igitur* Hyanisbe promiſſas ad Meleandrum litteras, filioque commiſit, cum arcula quam à peiratis eripuerat Poliarchus: identidem admonens, vt hanc inſtar fatalis ſarcinæ cum cura ſeruaret, offerretque Meleandro. Puta autem (inquiebat) Erichthonium tibi tradi à Pallade. Si vincula reſignes, ſi quid feras intueris; fortaſſe te perdes, & operam meam. Sin trades Meleandro arcam intactam, videbiſque ex ea depromi fœlicitatem tuam, æquum erit te Regi Poliarcho habere gratias, qui latronum ſcelere amiſſam reſtituit. Agitatum deinde eſt, an vna triremi vehi vterque poſſet. Sed maieſtas, & æmulatio, ſecuriora flagitabant conſilia. Tutius viſum, diſtincta quoque claſſe ire vtrumque: ſed qui prior appuliſſet, alium in portu expectaret. Inde ambo ſuſtinerent coniuncto comitatu proficiſci ad regiam.

Interim nomina atque officia familijs Regum aſſueta Archombroti domeſticis imponebantur. Ipſe maieſtatis inſignibus cultus eſt, appellatuſque à matre Sardiniæ Rex, ne dignitate inferior æmulo eſſet. Memor quoque Hyanisbe ſe Gallorum fortitudine eſſe ſeruatam, diſceſſuris Poliarchi militibus numerauit viritim donatiuum. Edicto deinde diſceſſu nulli ordines aut homines ceſſabant. Maurorum Procerum multi, Principem comitaturi impleuerant rates. Siculi qui cum Archombroto venerant, laborabant inter ſe factione. Multis enim priſtinus in Poliarchum fauor redierat. Inclyta virtus, paulatimque vulgatum ſub Theocrines nomine robur, & facti ad gratiam mores, valebant tunc maxime cum eum Regem aſpicerent. Rurſus quod & ipſe Archombrotus virtutibus famaque erat clariſſimus, quodque eius auſpicijs à Sicilia venerant, pudore onerabant tranſituros ad æmulum. Nam affinitas cum

Ar-

Argenide, quæ potentius quam cætera traxiſſet obnoxios, in incerto ſic erat, vt paſſim moderarentur affectibus; eſſentque in aduerſam factionem clementes, ne ſi ea vinceret, excuſationi & gratiæ locus deeſſet.

Erat vetus in littore ara, incertus quis Regum poſuiſſet; pollebatque religione, quam tot ſecula auxerant. Illic Neptuno, ventiſque aut thura pauperes nautæ, aut victimam ſoluebant, ſiue in mare irent, ſiue terra recepiſſet incolumes. Ad eam Poliarchum & filium iam claſſem petituros, coegit Hyaniſbe; Nec dubito, inquit, vtrique ad ea quæ mihi promiſit integram fidem fore. Sed de præteritis tantum iurgijs hactenus caui; Scio vero quam facile cupidis belli principibus ea eueniant quibus ſoluta eſſe induciarum pacta aut iactent aut credant. Præterea veſtrorum amicorum aut militum culpa, oriri poſſunt nouæ iniuriæ, neque iſtis comprehenſæ inducijs. Si quid erit huiuſmodi, ego vos per ſanctiſſima aram Dei, cuius regna iam ſubitis, deuinctos hic cupio, vt illa noua annumeretis veteribus quorum ambo vindictam mei cauſa diſtuliſtis; neu quis turbo fœlicitatem præcipiat in quam ego vos mitto. Agite, chariſſimi iuuenes, & mulieri veſtra cauſa anxiæ hanc veniam date. Interim paribus votis vtrumque commendabo numinibus. Nam ſi rationem poſſum inire,cui plus timeam, Deos veneror, vt mandata mea neuter accuret, aut ſoſpitem deinde aſpiciat. Victi ſunt tam ingenuo amore, quodque illa iubebat, ad aram ſanciuerunt. Tunc vtrumque illa amplecti,& nunc vni nunc alteri per littoris ſpatia ſe iungere, plurima & ſæpe eadem monens: nec ſatiata abeuntium vultu, ſalutatos iuſſoſque valere, iterum reuocato ſermone morabatur, Neque illi ad tot ſuſpiria immoti reſtiterant, Aneroeſtum quoque cum Poliarcho nauiga-

turum Regina anxia monebat, vt in eam firmandorum fœderum curam ſuccederet. Nihil illi Poliarchum, nihil negaturum Archombrotum. Tanquam patrem, Deorumque interpretem, eum vtrimque valiturum. Quam ſæpe mortales, & maxime iuuenes, ad ſalutem compellandos. Denique cogitaret, maximum ſibi Europæ Africæque depoſitum creditum eſſe. Aneroeſtus ſolicitudine Reginæ laudata, ſe illius quidem, & iuuenum, ſed Deorum maxime cauſa, hanc prouinciam curaturum promiſit.

Tandem hoſpitali officio datum, vt prior Poliarchus ad naues deduceretur, etiam comitante ad vndarum confinia Archombroto. Cęſæ de more tunc victimæ, quarum exta, poſt rogatam Neptuni Deorumque qui maris potentes ſunt pacem, ambo duces primos in fluctus proiecerunt. Tunc & ipſe Archombrotus in prætoriam ſuam ſcapha delatus eſt. Strepebant longe littora voce nautarum, rudentumque gemitibus, & pelagus eruentibus remis. Addebat & claſſicum miles, per opportuna nauigiorum loca in pompam diuiſus. Dubitabat Timonides, lætari deberet, an dolere, quod legationis onus tunc reditum ſibi prohibebat in patriam. Certe enim futura illic omnia ſciebat ſummo in motu; quali tempore in fortuna eſt an præſtet abeſſe an miſceri tempeſtati. More tamen humani ingenij, cum vtrumque eſſet intutum, maxime redire placuiſſet, non alia magis cauſa, quam quia non licebat. Cæterum inducijs, rite ſeruandis, inter Reges conuenerat, vt, ſi quid Gallorum in fœdera peccarent, Archombroti arbitrium eſſet; Ex illius etiam comitatu noxam eandem quicunque meruiſſet, de eo Gallorum eſſet iudicium. Ne confuſa denique claſſe irent, partiti ſunt maria: pauloque interior Archombrotus nauigauit; Poliarcho

curſus

curſus apertos, & ne obſtaret Archombroto, nimium æquoris permittente triremibus. Erat ex Sicilia Poeta, qui diſceſſuris Principibus breue hoc carmen cum tradere vellet, à Timonide eſt prohibitus; quia illis verſibus de eorum inimicitijs meminerat, quarum memoriam ſic obijci inconſultum videbatur.

Cærulei fluctus, aſſuetaque flamina curuis
Horrendum iraſci ratibus: nunc parcite raucis
Nunc animis: Tantum liquido quà tramite fines
Quæruntur Siculi, placidis Notus ingruat alis.
Non, cum Theſſalicæ primum de margine ripæ
Semideos Argo vexit trans cærula Reges,
Tantus honos puppi, tot credita facta procellis.
Europæ Libyæque Deos cerno æquore toto
Omnia ſolicitas partiri in munera mentes.
Hi puppes, querulos alij torquere rudentes
Adproperant; alij roſtris venientibus æquos
Subijciunt fluctus, auraſque ad carbaſa ducunt.
Præcipue niueo latè ſubnixa volatu
Pax Iouis imperio verba inter talia pontum
Mulcet, & alternis claſſes amplectitur alis:
Eſte Deum iuſſu mites vectoribus vndæ;
Tuque ferox ſanctas Diſcordia ſpargere bello
Non auſis ſperare rates. Satis arma cruorque
Hactenus, & dubijs pulſata timoribus Aula.
Nunc mihi debentur mentes, quas fœdere longo
Componam. Nec quod ſunt Martia pectora Regum,
Deſperanda quies. Eadem quæ ſeruere bello
Corda iubet, iubet emeritos miteſcere virtus.

Dies iam plures erant ex quo in Siciliam applicuerat Arſidas, Poliarchi atque Timonidis ad Meleandrum & Argenidem litteras ferens; Nec tardior multo Bocchus aduenerat, Hyanisbes & Archombroti legatus. Sed vtroque celerior fama, mox certis firmata authoribus, iam in Siciliam pertulerat, Poliarchum ex Galliæ Regibus maximum, in Mauritania cum Radirobane pugna congreſſum, vitam

hoſti eripuiſſe. Id mercatores nunciabant, qui Radirobane profligato, prius tamen quam cum *Sicula* claſſe Archombrotus perueniſſet ad matrem, diſceſſerant ab Africa. Motus rei nouitate Meleander præcipuum mercatorum iubet ad ſe acciri; Tum ab eo diligenter percunctatur, ipſene audita referret, an adfuiſſet diſcrimini. Mercator, ſe tunc vero in Mauritania fuiſſe reſpondit, cum primo in auxilium Hyanisbes Rex Poliarchus exercitum expoſuit; & mox ſummis viribus Sardi venerunt. Bis deinde pugnatum referebat; tum Radirobanem à Poliarcho interfectum; quamque incondite Sardi ab Africa ceſſiſſent. Vix fidem faciebat Meleandro; qui Radirobanis caſum animo voluens, & fœlicitatem Hyanisbes, maxime tamen hærebat in nomine Poliarchi; illene eſſet ſui ſeruator, ille Lycogenis hoſtis, ille priuato ſub habitu ſibi olim chariſſimus; ſed & denique expulſus iniuria.

Neque minus Argenis (nam eadem omnia ab accerſito mercatore acceperat) ſtupebat ad omnia; lætis quidem, ſed ſuſpicioſis pluribus rebus tacta. Præcipue mirabatur, quid Poliarcho tantum commercij eſſet cum Archombroti matre, vt deſpecta Sicilia eius præſidio vacaret. Ergo abſenti æmulo, & ignaro, conficiebat hæc bella, fidei & reditus immemor, dum fœdam lachrymis ſponſam, omnis dies, omnis ſolitudinis locus exercet. Oderat ipſa amantem Archombrotum, non alia magis cauſa, quam quod ſe Poliarcho ereptam volebat; Et ille eundem æmulum, oblitus amoris & odij, ſic iuuabat, vt deinde florentior procus in Siciliam rediret. Sed turbatum his cogitationibus virginis animum, placabat Radirobanes cæſus; procliuique in Poliarchum animo; Forſitan ille, dicebat, non Hyanisbæ, ſed mihi pugnauit; nec iuuari Archombrotum, ſed Radirobanem euerti ſic voluit. Ni-

hil

hil gratius accidere poſſe putabam, quam ſi Radirobanes periret. Cumulauerunt beneficium Dij, vt Poliarchi maxime ferro pœnas dederit. Inter hæc oblectabat animum ſuum victoriæ magnitudine qua Poliarchus celebrabatur, ſperabatque confeſtim aliquid litterarum ab ipſo accipere. Nam & commodum acciderat, quod ille mercator vel non audiuerat in Mauritania quanto ille periculo vulneratus iaceret; vel cætera Meleandro & Argenidi referens, id ipſum negligenter omiſerat.

At vero cum Arſidas veniſſet ab Africa, vt certior, ita acrior motus Principum mentes egit. Nam ille, Poliarchi & Timonidis litteris Regi porrectis, eadem quæ in ijs nunciabantur longiori oratione expoſuit, maxime in Poliarchi laudibus hærens, quam late diceretur imperare; qualibus viris, quanta opulentia claſſem inſtructam adueheret; Vt bene pugnaſſet in Sardos; iamque ex vulneribus conualeſcentem aduentus Archombroti atq; conſpectus, ira, odio, æmulatione turbaſſet. Nec fuiſſe certamen dilaturos, niſi interceſiſſet Hyanisbe furoribus, cuius precibus ambo dederunt, vt vel Meleandro conciliatore redirent in gratiam, vel in Sicilia potiſſimum odia exequerentur. Ne inimicitiarum quidem cauſſam multum Arſidas diſſimulabat: quas ſciebat & à Timonide eſſe perſcriptas, & à Boccho, vbi mox aduenilſſet, efferendas in publicum. Cum vero adijſſet Argenidem, & omnia narrando extuliſſet, (vt ſolent qui ſe credunt libenter audiri referuntque abſentia) facile excuſſæ ſuſpiciones ſunt, quæ virginem vrebant. Omnis lætitiæ Gobryas conſors, captatis temporibus, nunc clam nunc publice conueniebat cum Argenide aut Arſida. Iiſdemque diebus Bocchus aduenięns, quæ Arſidas attulerat confirmauit.

At Meleander quicquid ſpei aut conſilij

poſt expulſum Radirobanem ſumpſerat omittens, pene certam expectabat perniciem. Fruſtra non eſſe quod cum ſuis Gallis Gobryas in Siciliam venerat. Parua Lycogenem vel Sardos potuiſſe. Nunc Galliam, nunc Mauritaniam, quibus armis aut copijs Sicilia ſuſtineat? Sic dubius, & fatis iratus, iubet Gobryam vocari. Et ille tunc forte cum Argenide erat, quæ nihil dubitauit, quin pater de Poliarcho interrogaturus illum accerſeret. Nam ſuper ea rerum nouitate ſciebat acerrime eſſe commotum. Monet ergo diſcedentem, ne timide agat, aut de ſuo Rege diſſimulet. Eo loci rem eſſe, vt paulatim exui laruam oporteat. Forte qui vocando Gobryæ miſſus erat, retulit Regi, eum loqui Argenidi, & confeſtim adfuturum. Hoc quoque Meleandrum cœptæ ſuſpicionis pondere altius preſſit. Tamen venientem Gobryam hilariter intuitus; Quid tu, inquit, bone vir, tot diebus diſſimulaſti Principis tui nomen? cui mehercule tantum debeo, vt me in ingratitudinis diſcrimen perduxeris, non hactenus paſſus eius gratia te melius haberi. Excuſauit ſilentium Gobryas. Neminem quippe ipſo Meleandro melius ſcire, non eſſe ſui iuris qui ad Principum amicitiam vocati ſunt. Timuiſſe effundere, quod neſciebat an celatum ſuus Rex mallet. Addidit ſubito Meleander habere ſe à Poliarcho ex Africa litteras, quibus ſignificabat ſe propediem adfuturum. Sed hoc ipſum diu eſt, ait, quod reſciebas, (Gobryæ;) ideoque cum claſſe illum iſthic oppertus es. Imo, inquit Gobryas, nihil de tempeſtate (Rex) mentitus ſum, quæ me à cætera claſſe diuulſit. Nec deinde aut meum Regem aut comites vidi. Hanc autem Inſulam petij, quia licet incertus quo Rex tendat, aut quid paret, ab eo tamen audiui, nauigationis ſuæ ordinem præter Siciliæ oram dirigi oportere.

Nihil

Nihil amplius à Gobrya Meleander elicuit; eoque relicto ſolus in ſecreto conclaui diu animum varijs cogitationibus vexauit. Cur ſcilicet Gobryam præmiſiſſet Poliarchus, cur cum tanta ipſe claſſe diſceſſiſſet à Gallia, niſi vindicaturus bello Argenidem, & fortaſſe volentem? Num ea ſpe hactenus illa deſpexiſſet Archombrotum? Num ipſa hos motus exciuiſſet à Gallia? Literæ Radirobanis, Seleniſſæ mors, & Theocrine, & Pallas, ingerebantur trepido animo, & in calamitatis faſtigium filiam deniq; timenti. Repetebat etiam animo virtutes Poliarchi, ſibique præſtitam tanquam à virgine opem, & omnia genero digna. Pudore deinde quod eum eieciſſet, quod non ſine periculo abire paſſus eſſet, illum amare verebatur. Nam & illi iuſtum ſui odium aut deſpectum ineſſe credebat. Denique ſi affinem eum vellet, præter famam leuitatis nunc reſpiciebat ad patrias leges, hæc cum Gallicis Regibus vetantes connubia; nunc ad Archombroti potentiam, Mauritaniæ viribus & Siculorum fauore eximij. Nec cum filia iurgari diſtuliſſet: Sed adhuc ignarus quid molirentur Dij, ne eum qui ſibi è duobus gener debebatur offenderet, tenuit iram; Niſi quod ſemel indignanti excidit; Expectas mea filia Poliarchum, quem oppido parum amas, cum niſi ſuo aut Archombroti ſanguine fœdatum nolis aſpicere. Illa præparato ſilentio atque vultu, ea verba ſic tulit tanquam non intelligentem præterlapſa. Cleobulus vero atque Eurymedes, & cæteri Optimatum, haud parum de conſiliorum ſagacitate remiſerant; ſi quid noxium ſtruxiſſent Archombroto, Regem reueriti; nec dubij ſe in Poliarcho violare Argenidem. Timebat Gobryas, ne tanto in motu abire iuberetur à Regia. Anticipata igitur neceſſitate exilij, tanquam ſuas triremes curaturus, ad eas

reuectus eſt; habuitque, vt cum Argenide conuenerat, in ſtatione diſpoſitas.

Inter hæc Poliarchus propitijs ventis ferebatur ad inſulam. Prima Lilybæi cacumina ſe venientibus aperuere; & mox remis inter hilares militum tonſarumque clamores crebrius actis, certius terra innotuit. Denique circa Æguſam inſulam ſiſtitur claſſis, incerto Poliarcho, an Syracuſis, an verſus Epeircten eſſet quærendus Meleander. Sed miſſi Lilybæum qui certa referrent, Panormi eſſe Meleandrum renunciant. Drepanum igitur verſus aguntur triremes, ſuperatoq; Agathyrſo, prope Paconiam inſulam Gobryas cum ſuis nauibus exceptus eſt. Has enim ad omnes Regis motus circumagebat: ſi quid Argenis imperaret, præſto futurus. Opportuniſſime repertum non aſpectu Poliarchus, non amplexibus ſatiabat. Nunc ille amplecti genua, nunc manum venerari, Regem incolumem atque victorem tenere adeo lætus, vt non militia, non ætas, aut ſexus, lachrymas cohiberet. Cœperat quoque gratulari victoriam amicorum præcipuis: cum diuerſum reuocans Poliarchus, rogauit ecquid illic egiſſet: num in Siciliam intraſſet pace Regis; num vidiſſet, num adijſſet Argenidem: quid tunc denique in inſula aut conſilij eſſet, aut virium. Ille à principio rem totam exorſus, varia voluptate perfundit Regis animum: nunc extollendo fidem Argenidis, & charitatis conſtantiam, nunc belli Africi famam, quæ illic inclytum apud omnes victorem feciſſet. Sed addebat, Meleandrum, quamquam ad beneuolentiæ ſpeciem ſe cogebat, non tamen ſimpliciter amicum videri: ſeque conſilio Argenidis redijſſe ad claſſem, & ea littora obſeruare. His monitis inſtructus Poliarchus, & maxime de Argenide lætus, eueſtigio anchoras iecit, illic certus Archombrotum ex fœdere opperi-

ri.

ri. Nam is ſenſim claſſe diuiſa lato in mari etiam à conſpectu abiuerat.

Qui primi de nauibus Poliarchi ad Meleandrum nuncij fuere, fidem ægre fecerunt, tot naues, tantum belli apparatum cum eo aduenisse. Et ſub tantæ tempeſtatis diſcrimine, parum literis Hyanisbes credebat, pollicentis innoxium fore exercitum. Magis mulieri iraſcebatur, quæ ab oculis ſuis auertiſſet hoc bellum, mandaſſetque Siciliæ. Accerſit deinde Argenidem, nec iam inuidioſe, ſed anxie rogat, bellumne in Siciliam illis armis inſtructum ſit. Se enim ſatis ſcire, nihil ea inuita vel inſcia Poliarchum moliri. Illa, nec ſe adeo Poliarchi conſilijs miſtam reſpondit, nec, quod ſciret, Poliarchum Siciliæ eſſe infeſtum. Cęterum quamquam ad diſſimulandi prudentiam ſexu & negotijs facta, exundantem tamen lætitiam non ſatis capiebat: hoc vno macerata, quod ceſſabant vicina auxilia, nec cum exercitu Poliarchus veniebat ad Regiam. Nihil enim iam aut breue aut celere erat impatientia moræ confectæ.

At vero Archombrotus, tanquam Regem conuenturus Syracuſis, iam pene ad Pachynum proceſſerat, cum intellecto errore, vela retro ad Lilybæum egit. Huius quoque mox viribus ad Meleandrum perlatis, eum nouus ac propior metus inceſſit. Hinc furere amantem Poliarchum: hinc Archombrotum Mauritaniæ viribus auctum redire ad nuptias. Sat conſtare nihil ad mitiganda iurgia profuiſſe, quod Poliarchus pro Hyanisbe in Radirobanem pugnauerat. Nam ſi ideo reconciliatione iunxiſſent æmulas mentes, non vtique curſu diuiſo ab vna Mauritania in Siciliam nauigaturos. Ergo triſti diſcrimine lacerandam ſub inſania vtriuſque Siciliam, vel ſaltem imbuendum mutuo ſanguine mare, Argenidemque parandam alterutrius naufragio? Quæ Scylla,

quæ

quæ Charybdis, tot vnquam funera hauſiſſet Feralem poſt tot odia, & omnibus gentibus ominoſam tantorum cruore Principum fore Siciliam. Num denique aut ipſe Poliarchum, ſanguine Archombroti perfuſum poſſet aſpicere, aut Argenis amare Archombrotum Poliarchi ſpolijs grauem? Iura deinde gentium inuocabat quod de filiæ nuptijs ſtatuendi ſibi libertas eriperetur; quod affinitas, quod amicitia peteretur vi, armis, ingratijs. Tantis in malis, tamen regni habenas in totum non reliquit. Statim ad ſe prælio idoneos cum armis præcepit coire. Naues præterea obiecit portui, vt defenſionis ſaltem ſpecies eſſet. Sed præcipuum fiducię in ſe ipſo & Argenide erat. Nam & omnia ſe ab Archombroto impetraturum credebat, nec vero obſtiturum Argenidi Poliarchum.

Inter hos motus relatum eſt Regi, naues Archombroti admotas Poliarcho ea pace ſtetiſſe, tanquam ſi vna hæc claſſis fuiſſet. Vix credenti nunciatur eſſe in portu legatos, qui ab Regibus Poliarcho & Archombroto venire ſe dicerent. Namque vbi ad Paconiæ oram Archombrotus Poliarcho ſuas copias coniunxit; Siculi qui ſimul nauigauerant, feſtinantes in patriam, flagitauerunt quidem illico agi ad portum; ſed vno conſilio vterque Rex vetuit, ne qua nauis à claſſe diſcederet: Ipſi in lembo Gelanorum & Micipſam ad Meleandrum miſerunt. Obſtupuit ille ab his ſimul Principibus legatos veniſſe. Ea res quoque turbauit Argenidem. Igitur æmulis conueniſſe? Tanta lite ceſſiſſe alterutrum? Vter ſuam gratiam in liberanda bello Sicilia facere voluiſſet? quo fœdere, quave lege hæc dirempta odia eſſent? Regem quoque vocari Archombrotum, adhuc inſolens auribus erat; timuitque Meleander ne fatis ceſſiſſet Hyanisbe. Et is quidem lætior erat, ſpe pacis iniecta. At non Argenidi

conſtabat quid doleret gauderetve; niſi quod metuebat hæc pacta, cœperatque vereri, ne de ſuis nuptijs illi arbitria feciſſent. Quid autem, cogitabat, ſi vt vile aut facile pignus me ſortibus permiſerunt? quid ſi ad Archombrotum reiecta ſum?

Vbi vero cum Micipſa Gelanorus ad Regem peruenit tunc filiæ colloquentem, omnium oculos auidiſſima in eum expectatio conuertit. Et Rex vtrumque amplexus eſt; Statimque Gelanorus, (nam honori Galliæ datum, vt ante Micipſam loqueretur) Poliarchus Galliæ Rex, inquit, & Archombrotus Sardiniæ, tuo in mari cum claſſibus, ô Rex, ad Paconiam inſulam hærent; miſeruntque nos oratum, vt tanquam amicis ſubire portus liceat, & in tuum conſpectum vna venire. Adiecit deinde Micipſa, non expectaturum fuiſſe Archombrotum vlla fidei pignora, aut legationem præmiſſurum; niſi quod ita res erat, vt neque rite Siciliam tangere, neque Regem poſſet adire, niſi comite Poliarcho. Reſpondit Meleander, patere amicis Siciliam. Succederent portubus quos ex inſula tota mallent: ſe in extremo littore excepturum venientes, aut obuiam quoque nauigantibus iturum. Retulere illicet ambo legati; ſuis Regibus fore gratiſſimum, ſi occurſu omiſſo eos ipſe maneret in Regia. Tum Meleander; Renunciabitis ergo Regibus veſtris, hoc me illis etiam dare, vt officium potius meum quam eorum mandata negligam. Debebam vel ad Paconiam occurrere; At quando ſic iubent, huc illos opperiar. Tum Gelanorus: Eſt præterea, inquit, quod nomine mei Regis efflagitem. Eum aliquot Siculorum inimicitijs eſſe infeſtum, ipſe Rex noſti. Nunc vt tuto huc commeet, petit exercitum ſuum in Siciliam admitti. Nihilque milites nocituros, regia fide ſpondet. Exhorruit Meleander renouata vt

cunque

cunque iniuriarum memoria; Simul vires in regnum accipere, incertum an ſat amicas, eo grauius formidabat, quod armato Poliarcho quicquid ſtrueret, quicquid optaret, nihil negari, niſi cædibus & diſcrimine poterat. Sed & peiora inſtare videbantur, ſi ipſe ad bellũ vix paratus, & de Argenidis fide iam dubitans, inficiaretur hanc veniam inſtructiſſimo Regi, & forſitan ita belli cauſam quærenti. Ergo metum alte recondidit, & quo prolixior humanitas eſſet: De commeatu etiam, inquit, prouidebimus, Gelanore. Neque me ſine militibus putabo, quamdiu Regis amici exercitus in Sicilia erit. Quæſijt poſtea cur Archombrotus Rex Sardiniæ appellaretur; & an valeret Hyanisbe. Multa quoque Gelanorum de victoria & vulneribus Poliarchi percunctatus eſt; verbis maxime humanitati & lætitiæ accommodatis. Argenidi, præter quædam vulgaria, nihil publice Gelanorus dicere debuit; nec priuatim ad eam aditus fuit; quamquam anxia & ſalutis incerta, ſæpiſſime in reſpicientem intuebatur. Tempore denique conſtituto, vt inde quarto die, ſi venti paterentur, Poliarchus & Archombrotus venirent, legati repetunt lembum, eumque omnibus remis in Paconiam concitant.

Perplexa interim Meleandro omnia erant; & Argenidi nihil magis addebat animos, quam quod Poliarchus cum exercitus robore admitti petierat. At Rex nihil ærario, nihil commeatibus parcendum arbitrabatur, ſiue amicus veniebat Poliarchus, digna pompa culturus tantum Regem; ſiue ſuberat aliquod nefas, ſaltem magnifice periturus. Itaque omnis generis cibos, & præterea à mari venientibus ſolatia, conuehi iuſſit. Quæ autem in ſupellectili precioſiſſima erant, Regiam ornauere; aureis & eburneis lectis, tapetumque coloribus, & egregijs ex ære vel

argento

argento ſimulachris. Populum qui ad euentum atque ſpectaculum Panormum confluxit, anguſte mœnia capiebant; Et cùm regiam publice ornari aſpicerent, hominum ingenijs ad laſciuiam pronis, ignari quid gauderent, curve timere deſijſſent, repente in lætitiam effuſi ſunt. Quæ cuique diuitiæ ferebant templis ſacra; Alij extis pleni, quibus opulentiores litauerant, per ludos & choreas Dijs gratia agere ſe credebant. Nec auerſatus eſt Meleander hos temere exultantium ludos; vtique omnia captans, compulſuſque in tanto tumultu ad læta aut triſtia, ex ſuperſtitionis arbitrio.

Quarta dies illuxerat, & procul antemnæ viſebantur venientium Regum. Eurymedes, & Arſidas, à Meleandro cum nauibus ad vtrumque dimiſſi, auxerant claſsem. Littus Proceribus & populo plenum, tanquam Deos ea pompa adueheret. Sed non prætoriæ naues ad portum primæ appulſæ ſunt. Tunc portus viginti ſtadijs diſtabat ab oppido. In eum Gallici exercitus partem Gobryas tribus vix horis explicuit. Sex armatorum millia fuere Mauros quoque ad duo millia Micipſa adduxerat. Stabant per cohortes, & vexilla, tanquam in aciem irent, armis inſtructi, niſi quod galeis vt plurimum capita nudauerant. Tandem regia nauis Poliarchum Siciliæ dedit; qua tacta, veluti genio terræ grauiores affectus inſpirante, iam propiori ſpe metuque, pene ad oris mutationem exhorruit. Cæterum in ſumma arena expectauit Archombrotum; qui non integra hora ſerior in idem littus deſcendit. Aderant à Meleandro equi, in quos ambo aſcenderunt regio cultu eximij. Poliarchus gentile ſagulum multo colore variatum, braccaſque geſtabant propemodum ſub gemmis latentes. Aureus torquis ceruicem læuumque humerum cingens, eburneam gla-

dij

dij vaginam fibulis gemmeis tenebat. Lacertos aliqua parte nudos colebant armillæ recocto auro fulgentes. Verticem propexa & rutila cæſarie vel ſine alio cultu placiturum, inſuper regia faſcia ex murice auroque reuinxerat. Super hæc eminebat oris decor, & amœnæ gratiæ genius, cuius virtute omnes ipſius motus, omnes nutus placebant. Ergo populus in illum intueri, plaudere multi, & qui eum in priuato habitu vidiſſe meminerant, ſeipſos accuſare quod iam tum non deprehendiſſent indolem illam niſi Regibus à Dijs non tribui: Cum vero & ipſe Archombrotus euaſit in equum, vix forma deterior, aut fortunam minori ſpiritu implens, amictumque inſignis quem Mauri regium habebant, incerta ac prope diuiſa aliquandiu ſtudia fuere; moxque votis meliori præſagio confuſis, vtrique mirabili conſenſu applauſum eſt.

Ibant ergo, tanquam rixarum immemores, ſuis & Siculis Proceribus medij, longa militum, longiorique populi turba, viam præeunte atque claudente. Quicquid à portu ad vrbem itineris erat, intuentium & comitantium ſeries vno examine obtexit. In vrbe matronæ virgineſque feneſtras impleuerant, miſtis pueris, quibus ad ſpectaculi tanti memoriam, animos aut ſubito metu, aut lætitia pulſabant. Humaniſſimi Reges, memoreſq; qui eos ſic colerent haud eſſe ſuos ciues, non deerant ſalutando, non oculos atque manus ferendo ad populum; donec in regio veſtibulo Meleander apparuit. Hunc ad ſe pedibus properantem vbi ſimul conſpexere de equis deſilierunt. Excuſantem deinde quod non præſto ad portum fuiſſet; neque vero id ſe dediſſe ſuperbiæ, ſed eorum legatis qui quo progrederetur præſcripſerant; ambo leniſſima oratione vetant in iuuenes, & iam olim hoſpites, ſuperfluo cultu eſſe. Gratulatus deinde

inde Poliarchum victoriam, & Archombroto Sardiniam, perplexe querebatur, quod olim paſſus eſſet tantæ Galliæ Rex priuatæ ſe ſortis in Sicilia haberi.

Iam ad aulam peruenerant; inuitabatque hoſpites Meleandri ad ſolia, quibus excepti colloquerentur. Sed illi tunc rati aduenisse gerendæ rei tempus, ſuſtinuere ambo gradum; porrigenſque Meleandro Archombrotus literas matris, poſtulauit vt eas extemplo perlegeret. Prius enim acquieſcere ſe non poſſe. Idem & Poliarchus rogauit. Rex miratus quid hæ literæ haberent tam celeriter procurandum, gemmam ſoluit, & prolixas exorſus eſt. Neque mora, Poliarchi & Archombroti anxios vultus, haud paruæ perturbationis notæ percurrere cœperunt. Quippe illos codicillos vterque tanquam propria fata ſpectabat. Si ſecius quam promiſerat Hyanisbe res ceſſiſſet, ſi aut nulla fœdera aut ingrata offerrentur, iam comparabant ſe ad iurgium; iam arma, iam furorem animis præcipiebant. Arculam quoque (ita mater iuſſerat) Archombrotus Meleandro ſimul cum litteris obtulerat, quam olim Poliarchus vindicauerat à peiratis. Neque multum ex epiſtola Meleander legerat, cum attoniti inſtar nunc ſeipſum cœpit affari, nunc in Archombrotum mitttere oculos, repetere deinde epiſtolam, morariq; in omnibus. Puſilla erat clauis incluſa litteris, ea ſcilicet qua reſerari arculam oportebat; Eam Rex auide manu tenens perſeuerabat in lectione epiſtolæ. Nihil amplius Poliarchus vel Archombrotus dubitabant quin aliquid magni efficaciſſimæ literæ afferrent. Tandem ad menſam vicino parieti applicitam Meleander accedit, ſoluſque curioſe in aperta ciſtula recognoſcit quid lateret. Aliquot epiſtolæ inerant; quas ille perlectas cum ſuſpirijs & fletu oſculabatur. Annulus quoque, & arca-

næ rei pignora quædam ipſi notiſſima, fidem ſeni faciebant, vera ſcripſiſſe Hyanisben.

Ergo victus magnitudine improuiſi affectus; ſimul à Poliarcho petit, vt excuſet neceſſaria quædam arcana breuiter exequentem, ſimul mirantem Archombrotum rapit familiarius ad eandem illam menſam, & oculis litteras Hyanisbes obijcit; quas ille dum legit, Meleander in eius collum effunditur; moxque iuuenis obiectus ad genua, confuſione oris, alioque quam ſolebat venerationis genere, omnium qui aſtabant mentes permouit. Precipue Poliarchum ſcena illa turbabat. Videretne, æmulum ſuum ad amplexus & omnia intimæ charitatis indicia acciri? Staret ipſe interim neglectus Meleandro, relictuſque ſcilicet qui colloqueretur Eurymedi? Is enim officij cauſa paulatim ad illius latus acceſſerat; dum Archombroto Meleander loquitur; ne indecenter in media aula ſolus ille Rex eſſet. Hæc tumide agitanti ingens ad ſæuiſſimam indignationem pondus acceſſit. Nam admonita Argenis à patre ſe vocari, intrat cenaculum; cumque Rex aliqua venientem docuiſſet quæ percipi à remotis non poterant, ſponte ipſa ceruicem Archombroti petentis oſculum vtraque manu iunxit. Miſcuere deinde lachrymas, quas gaudio eſſe expreſſas ex reliquo vultu ſcires; dextramque tanquam in fidiſſimi amoris ſacramentum, in cupientis Archombroti manum inſeruit.

Iam vicerat furor Poliarchi patientiam, eratque impetus hæc inuiſa ſibi gaudia turbandi. Ignarus quos peius deuoueret, Hyanisben, Meleandrum, Archombrotum; adhuc aliquid amplius iraſcebatur, eminentem rabie in Argenidem, quam vlciſci ſaltem illata ſibi morte decreuerat. Et vt omni ſermone celerior eſt cogitatio, præſertim irata, multa ille atque atrocia breuiſſimo tempore animo

ſuo

ſuo complexus eſt. Hanc igitur mihi gratiam retulit Hyaniſbe, per mea meorumque vulnera incolumis? Patebam incautus venenis; Eius medicos adhibebam ægritudini meæ; Sed noluit me perire, niſi ante contemptus, & coram violatus, non abiudicatam modo, ſed faſcinatam Argenidem in ſui filij collo adſpicerem. Miſiſti me ad iſtius mortis atrocitatem, venefica? Hæ ſunt litteræ, hæc promiſſa, hæc concepta in penatum Deorum auribus ſacramenta? Stolidiorem me, qui fidem expectabam in Africa. Sed non inulta feſelletis. Contraham tecum certamina, contraham hercule ad internecionem tuæ gentis. Quid cogito amens; & longorum ſolatiorum ſpem, tanquam victurus, ſolicito? Nonne vides, quos perire illico, ſed tecum, oporteat? Ibo; & carnifici illi adimam ſpiritum, qui per meam victoriam Sardiniæ regno potitus, etiam hymenæum occupare non dubitat; & inuerecundæ Argenidi ſaltem eius ſanguine ruborem faciam. Tum malignum hunc ſenem, hanc laruam, hanc fabulam, obtruncabo, priuſquam ad auxilium vlli procurrant. Simul ipſi Argenidi, Argenidi, inquam (Hæſit miſer in cogitatione decreti crudelis.) Sed quid attinet virgini amenti ſanguinem mittere? Melius flagitij ſui memoria, & meo vulnere, morietur. Aperiam meum pectus, & vbi cruore exundabit; inijciam me totum in furiarum omen trepidanti. Nam niſi mori ſic vellem, poſſem excire meos milites, poſſem hæc tecta incolumis in hoſtium capita effundere. Sed viuere nolo, ne reconciliari poſſim Argenidi.

Hæc & ſimilia furoris conſilia agitandi ſpatium fuit, dum primæ amoris blanditiæ, Meleandrum, Archombrotum, atque Argenidem, per cæterarum rerum obliuia trahunt. Præceſque, & obfirmata ad facinus mente,

iam tangebat capulum; cum numina tam fœde errare inſontem non tulerunt. In ipſo igitur articulo, ignarus harum furiarum Meleander ad illum accedens, Ignoſce, inquit, hoſpes, quod nos ab officio tui colendi pauliſper inſperata auertit lætitia, quam non minus forte gaudebis, quam me modo & Argenidem vidiſti. Veni mortalium chariſſime, fœlicitatis noſtræ compar, & intellige quid hic dies de te meruerit. Mutatus hoc ſermone Poliarchus, & in tanta varietate affectuum neſcius quid expectaret, ſentiretve, non repugnauit ducenti Meleandro. Vbi vero propter Archombrotum & Argenidem conſtitere, tum Meleander iam non adeo preſſa voce, vt circumſtantium proximi non audirent; O fæcundum, ait, hunc diem! ô meæ ſenectuti propitium, quam antea in vna filia acquieſcentem, duobus & talibus liberis auxit! Abſit Cœlitum inuidia. Quis me mortalium fortunatior; aut cui precioſius debeat eſſe id pauxillum vitæ quod ſupereſt? Ergo per tot ambages, per tot minarum tormenta, erumpens induſtria fatorum, hæc mihi præſidia, hæc decora familiæ parabat? Deſine Archombroto iraſci, ô hoſpes, ô maxime Regum, & quod vtroque præſtantius nomen eſt, Poliarche. Diu eſt quod ſenſi odia veſtra. Vterque amabatis Argenidem, vtriuſque erit Argenis. Huic enim quem genui, in ſororem affectus durabit. Tibi autem, niſi aliter ſentis, eam vxorem deſpondeo. Nam quod à Siciliæ hereditate excidit, agnito fratre, nihil minus, vt te noui, aut tu amabis, aut Regina hæc erit. Quippe Sardinia, & quicquid Radirobanis fuit, (quod deinde & paſſus es Archombroti eſſe) hanc in dotem ſequetur. Ita mecum filius meus conſtituit. Tu Archombrote prior omnem inimicitiam eiura; & Regi Poliarcho ſororem tuam trade.

Pu-

Putaſſet hoc quiſquam? Archombroto conciliatore, dextramque puellæ admouente, inuitabatur ab Argenidis nuptias Poliarchus, qui in tali fortunæ ludo cunctabatur credere ſe eſſe fœlicem. Erubeſcebatque quoque Argenis, & modo dum obſtabant votis bella, vel pater; tam viriliter audax, tam prope contumax in parentem, & ſequutura Poliarchum quocunque iuberet nunc, facilibus rebus, ſe virginem eſſe meminerat. Poliarchus ſimul virgini manum dare, ſimul gratias agere Meleandro; etiamque mirari qua ratione Archombrotus tam ſubito euaſiſſet Argenidis frater. Tum, vt fit in magnis & repentinis rebus, omnes ſine ordine, ſimulque, loquebantur. Redibat iuuenibus mutua inter ſe gratia, quam olim auſpicati apud Timocleam fuerant. Senex cum virgine receperat ſpiritum; & Principum alacritas in ſe intuentes diffundebat. Stabant nunc Proceres ſilentio defixi, nunc confuſius inter ſe vocibus aulam implebant. Plures quoque ad famam intrauerunt. Nec ingrata Meleandro frequentia fuit. Nam tantas res, tamque publicas, ab omnibus ſciri intererat. Itaque clara voce, quamque in ſene impetus gaudij fortius pulſabat; Optimi ciues, inquit, & hoſpites, quos hic dies in multiplicis fœderis ſanctitatem coegit: Agite omnes, gratamini Regibus veſtris, & quod ſupereſt lucis, inter ſacra impendite. Venire in craſtinum vniuerſos iubeo ad aulæ veſtibulum. Illic & populus præterea, & milites implebunt concionem, ne quis Deorum conſilia ignoret, qui neſcio an alijs vnquam verius quam nobis indulſerint. Vos tamen & cenſeo æquum iam nunc compendio tanta gaudia præcipere. Comperi Archombrotum ex me genitum eſſe. Hunc mihi vxor inſcio peperit. Regi autem Poliarcho filia mea nubet. Ite læti, & omnium pulcherrimum diem, ſi lubet,

peruigilio vocate. Ego interim cum genero & filio quæ in rem ſunt conſtituam.

Sic dimiſſis Proceribus, Poliarchum in interiorem regiæ partem duxit, ea veſpera inter chariſſimorum conſortia exultaturus. Quæ tum vota ſingulorum, qui ſenſus fuere? Caſtiſſimæ Argenidi aderat fructus conſtantiæ; peruiceratque tot malis, ne qua videretur optima ſorte dignior eſſe. Poliarcho, iam æmulationis, iam ægritudinis, oblito, iucundiſſimum erat traduci ſoceri riſu, quod oſculis inuidiſſet quæ Argenis Archombroto ſororia charitate poſuerat. Vtrumque præterea Meleander ridebat, nunc generum Archombrotum, nunc Poliarchum Theocrinen vocando. Et ab Argenide quærebat Archombrotus, quid ſe agnito lætata potiſſimum eſſet, an quod fratrem ſe haberet, an quod ſponſum non eſſet habitura? Inter hos iocos, vix quicquam negocijs permittebat hilaritas. Ipſe Aneroeſtus ſupercilium poſuerat, audebatque lætari; & quamquam in ſubhorrida veſte, Regis in modum à Meleandro & Argenide colebatur. Pauci erant ex ſecretiori cohorte amicorum tantæ remiſſionis conſcij. Tamen Aneroeſtus, Ibburranes, Dunalbius, cum Regibus cœnauerunt. Gelanorus, Arſidas, Gobryaſque intererant, Mauruſque Micipſa, & cum Cleobulo Eurymedes. Nicopompus bis à Rege vocatus paulo ſerius venit. Nam condendo epithalamio ſeceſſerat. Vna porro ex Matronis Timoclea Argenidem comitabatur. Hi propemodum ſoli Regibus ad eam cœnam miniſtri fuere. Et omnibus quidem præcipuus de Poliarcho erat ſermo, vt amaſſet, vt tanquam ſuæ ſortis oblitus adijſſet pericula, ignotus, prodigus ſui, nec à fortuna nec ab hoſtibus tutus. Vnde is ardor, quæve initia ad tantæ conſtantiæ amorem fuiſſent? Ille vero auidiſſime audientibus referebat, ſe de

Ar-

Argenidis forma atque virtutibus multa inaudiſſe in Gallia; hinc ſubiectos iuuenili animo ſtimulos, quos tantæ indolis admiratio, aut verius ipſa fata ſenſim auxerunt; Ac cum ſciret ſpem connubij Siculis legibus intercifam, quæ Gallicas damnabant nuptias, hoc velut obice irritatam cupiditatem acrius exarſiſſe; Et ſe quidem ſimulata pietate in Deos externos quaſi eorum templa peteret, ſolum cum Gelanoro (qui quanquam ingenuus ſponte liberti perſonam ind:uerat) nauigauiſſe in Siciliam, eo conſilio vt præſens agnoſceret eſſetne par famæ Argenis, & eo bello digna quod ipſe in Siculas leges meditabatur; ſi illa, vt aliquando fore ſperabat, obſequijs ſuis demerita, eæ ſolæ morarentur fœlicitatem ſuam. Cum vero Siciliam intrauit, ne vſurpare quidem oculis virginem licuiſſe, quam ſcilicet munimentis arcis incluſam nefas erat à viris tunc conſpici. Hinc fœliciſſimæ temeritatis conſilium ſe ſumpſiſſe, vt muliebri ſtola virginem ſimularet, vt Seleniſſæ imponeret, appellareturque Theocrine. Cætera narraturum adiuuit Meleander, inter riſum ſtuporemque repetens memoria, quam ille omnia ſimilis puellæ veniſſet; quam lachrymabili fabula elicuiſſet miſericordiam ſuam, aditumque inueniſſet ad Argenidem; qua denique virtute, quo robore, domuiſſet ſicarios qui in arcem intrauerant, & de Theocrine facta Pallas fuiſſet.

A Poliarcho deinde ad Archombrotum ſermone traducto, plurima quoque in eo mirabantur. Ergo ille debebatur Siciliæ Princeps, inſciuſque quem coleret Meleandrum amauerat! Vt diu Hyanisbe habuiſſet rem ſecretam! vt tempori retexiſſet! quam ſimilem repertis ad aurium voluptatem commentis Dij hunc contextum rerum dediſſent? Eos interim docebat Meleander ſuum in Africa coniugium;

iugium; & quantum fas erat per præſentem læticiam, ingemiſcebat vxori defunctæ; Sæpiuſque & per partes cuncta narrando, ea ipſa digerebat quæ poſtridie in concione diſſereret.

Multum noctis proceſſerat, cum à cœna receſſum eſt. Vbi prope ortum ſol fuit, quotquot Panormi erant, impediti frondibus caput, confluxerunt ad regiam. Anguſta multitudini atria erant. Hi in muros euaſere, aut ſubitaria theatra impleuerunt. Alij applicuerant ſcalas, quibus plus iuſto oneratis, haud paucæ defluxerunt in ſubiectos. Ad ipſas palatij fores, exiguæ ſcenæ ſpecies pene ad altitudinem hominis attollebatur. Illic Regum ſuggeſtus eminebant; Duo quidem fronte æquali, quibus Poliarchus & Meleander ſederunt; Totidem paulo interitus ad latus receſſerant. Archombroto Argenidique ornati. Poſtquam Reges præbuere ſe populo, & præco plauſum compeſcui; nonnihil moratus Meleander; Si quid ominoſum, inquit, afferrem, (optimi hoſpites atque ciues) arte aliqua eſſet opus, & veluti condimento, quo illud apud veſtra mitigarem ingenia. Nunc quid opus eſt anxia eloquentia commendare Deorum munera, quæ ipſi tantopere ornarunt; Affero vobis læticiam; Regibus gentibuſque pacem ac fœdera, hoſtibus noſtri nominis pauorem, tumultus, exitium. Nec vos credo hæc ipſa ad quæ audienda conueniſtis ignorare. Aliquis Deus, & ipſa ſi quod numen habet fama, haud dubie ſparſit in vobis, celebrari hunc diem filiæ meæ nuptijs cum Rege Poliarcho, & veluti altero natali filij mei. (flexaque ceruice in aſſurgentem Archombrotum reſpexit.) Quem cur tamdiu ignorarim, cur nunc demum agnouerim, operæ precium erit (ciues) & vos quoque cognoſcere. Accipe Reginæ Mauritaniæ litteras, Præco, &

quan-

quantum voce vales publice recita.

Tunc præco traditam epiſtolam in hunc modum exorſus eſt. Regina Hyaniſbe Regi Meleandro ſalutem. Tua virtute an vitio dicam factum, vt ante hunc diem non cenſerem gaudium tibi dandum, quo nunc mirantem impertiar? Nam & vitio duco, quod cum Anna mea ſorore nuptias me celatam voluiſti, nec deinde ea extincta quæſiiſti, an inde tibi aliquid ſupereſſet. Virtutem porro tuam ſic colui, vt tradere tibi ſtirpem noluerim, niſi experimento prius capto, an te digna adoleſceret. Nunc cum omnia generi conſentiant, aperiendum eſt quod tot annis apud me continui. Cum ſororem meam Annam tibi occultis nuptam auſpicijs apud nos reliquiſſes in tuam Siciliam iturus, effluxiſſentque menſes quibus ipſa creſcentem vterum varia arte celauit, tandem cœpit acriter ægrotare. Nos alium morbum ratæ inutilia ferebamus remedia. Sed illa mortis omen concipiens, ita me ſolam affata eſt. Ignoſce, mea ſoror, non aliam deprecanti quam ſilentij culpam. Meleandri Siciliæ Regis vxor ſum. In partu iam laboro; nec incolumis, niſi dolores fallunt, enitar. Si quid ex me natum viuet, tuum arbitrium eſto, ſoror, vel alere, vel patri tranſmittere. Mallem tamen ſecretum aſſeruari; ne me populus matrem prius quam nuptam intelligat. Cæterum ſupprimendi fœderis noſtris cauſæ variæ fuerunt; tum quod Numidam Cyrthum, importunum mihi procum, & vi forte vſurum, metuebamus: tum quod Meleander regia pompa, quam ornaturus diſceſſit, ſibi me iungi concupijt: denique miſeram me pudor tenebat: quem heu timeo etiamnum & loquendo ne violem. En, ſoror, ad puluinum coniugij leges ipſius Meleandri manu ſcriptæ, quibus & ego meo nomine appoſito addidi fidem. (ſimulque tabellas

tradidit. In iſta autem pyxide ſunt arcanorum noſtrorum conſciæ notæ, aliquot literæ annulique,& ex vtriuſque crine armilla. Cum hæc oſtendes, ſciet me tibi omnem rem credidiſſe. In ipſo ſermone vocem amiſit. Ego refectam ſolata, paucas fidiſſimarum matronarum adduocaui; & ſedulo quæ neceſſaria erant curauimus. Sed vincebat artem dolor. Peperit tamen filium: quem oculis viuentis admouimus. Petij deinde, an cogere vires poſſet ad breuiſſimam ſcriptionem; neſcio quo numine ad res quas hodie agimus iam tum meam curam inſtituente. Fecit illa, & in tabellis exarauit ſe mori, ſe filium tuum mihi relinquere. Agnoſces manum illius (ò Rex) quamuis litteras male ductas morbi tremor confuderit. Nec multo poſt inter meos complexus extincta eſt. Quatuor omnino matronæ mecum erant. Ego cuidam Sophonemæ, cui apud me potiſſimum fides erat, infantem permitto, ageret eius curam, nutricem inueniret ignaram quem aleret. Verita quoque ne quid ex tot conſcijs vlla effunderet, per eandem deinde Sophonemen cæteros fallo, vt crederent infantem obijſſe. Inter eoſdem dies frater Iuba decedens reliquit mihi regnum; & vir Syphax, fatis quodam agmine in nos ruentibus, vita functus eſt. Ego tot luctibus plena, non tui, Meleander, non ſororis oblita ſum. Prægnantem me fingo, deinde poſthumum edere mentior; adiuuante eadem Sophoneme. Supponi tunc mihi tuus non potuit. Nam non conueniſſet tot menſium infans puerperæ. Sed commodum fœtum Sophoneme cunis inſeruit; quem deinde meo iuſſu alendum abuexit; Ego ſimulans faſcini metum, vetui ne quis vltra nutrices, vnamque Sophonemen, filium meum inſpiceret. Ita biennio circumacto facile fuit Hyemſalem tuum (ita moriens mater adpellauit de

nomi-

nomine aui) tanquam ex me natum oſtendere. Huic me deinceps, huic & regnum ſeruaui. Nullæ me impulere ad nuptias vicinorum Regum preces. Poſtquam annorum viginti trium fuit, apud illum commendaui virtutes tuas: hortata ſum, vt in rudimentum regnandi ad te profectus, animum ſuum formaret ex tuo. Et hæc facilius effecturum ſi omitteret ſuæ fortunæ inſignia, nec pro matre me iactaret; Ne indulgentia tua, & cæterorum adulatio, crudam illam veramque virtutem auferret, quæ ſæpe Principibus viris negata, priuatorum diſcrimina & fortunam nobilitat. Obſequens dicto iuit; & mirum eſt adeo placuiſſe, vt magnus Rex filiam nouiſſimo coniugio ſuſceptam, & in qua liberorum ſummam credebas, ei velles deſpondere. Cum id mihi nunciaſſet quamquam illius virtute & genio tuo læta, qui fecerat, vt adhuc ignotum filium amares: tamen ad inceſtarum nuptiarum omen expaui, ne frater ſorori iungeretur. Adhuc me alia pericula terrebant; Radirobane in Africæ perniciem cum exercitu veniente. Igitur noſtro Hyempſali, quem Archombrotum appellatis, ita ſcripſi, vt nuptias iam apud vos, vt audio, conſtitutas differrem; & ipſe ad auxilium meum accitus cum claſſe veniret. Sera tamen fuiſſent auxilia, nec inueniſſet quam iuuaret, ni Regem Poliarchum cum Gallorum ſuorum exercitu nobis tempeſtas dediſſet. Huius virtute, opima Radirobanis in Martis noſtri templo ſunt. Sed pene triſtiora fuere apud nos pace quam bello diſcrimina: Poliarcho atque Hyempſale ſæuiſſima æmulatione ardentibus. Cauſa odij, tua Argenis; cuius nuptias vterque ſupra humanæ cupiditatis morem ambit. Intellecto filij tui errore, ab ijs impetraui, ne prius furioſa lis ad ferrum perueniret, quam tibi tradidiſſent has literas. Illico vtrumque voti

compotem fore. Quod ita demum erit, ſi tuum filium agnoſces & Poliarcho Regi, quo propior factis Deorum, & virtutibus, hodie nemo viuit, filiam tuam dabis vxorem. Dotem ex tuis vel meis rebus ei dicas permitto. Sicilia, Mauritania, recenſque incrementum Sardinia, ſatis erunt, vt & filius opulentiſſime regnet, & gnata pro genere & ſorte collocetur. Mitto in arcula quicquid arcani mihi ſoror moriens reliquit: inter cætera vltimas ad te literas, quibus ſe, ſuperſtite filio, extingui ſignificat. Quæ omnia ipſo hoc anno tantum non perierunt. Arculam, proh nefas! rapuerant peiratæ. Sed Rex Poliarchus cæſis latronibus mihi inuiolatam reſtituit. Ita pro parte huic etiam filium tuum debes: debeo ego regnum, iamdiu tuo Hyempſali deſtinatum. Præter Argenidem nihil ad hæc opera mercedis eſt. Vale: & fœlicitate quam Dij faciunt ſenium tuum oblecta.

Longiſſimas literas raucus præco vix abſoluit. Lectionem confuſæ in populo voces ſequutæ ſunt. Plerique audierant, alij quærendo rogandoque peritos turbabant. Multis quoque literæ erant obſcuræ: quod futurum haud dubius Meleander, cæpit has ipſas alia oratione exponere. Hiſtoriam ſuæ iuuentutis repetit: vt patre iubente vxorem olim duxiſſet Brutiorum Principis filiam, quæ ſexennio nupta ac ſterilis, deceſſerat ex vulnere quod de equo inter venandum lapſa in ſtipite accepit. Tunc ſe triceſimum quintum ætatis annum egiſſe, patre adhuc ſuperſtite. Eadem tempeſtate regnaſſe in Mauritania Iubam Siciliæ amicum, ad quem cum paucis comitibus profectus eſt, auertendi luctus cauſa, quem mors vxoris faciebat. Deinde memorabat, duas ſorores Iubæ fuiſſe. Seniorem, Hyanisben, Syphaci, potenti illic viro, collocatam: Annam iuniori nomen fuiſſe, eamque ha-

habuiſſe ex Numidia procum, qui Cyrthus dicebatur, tantarum virium hominem, vt hunc Iuba, quamuis ſibi non probatum, timeret offendere. Se interim Annæ amore correptum; virginique illum Numidam exoſæ placuiſſe. Secretis ergo fœderibus conſenſiſſe vtrumque in nuptias; eaque admonente contrahendas ex Sicilia vires priuſquam huic Numidæ palam obſtaret, ſe nauigaſſe in patriam; Et illic, ne promiſſo tempore in Africam rediret, patris funere fuiſſe tardatum. Inter has moras de Annæ interitu audiuiſſe, & omiſſa Mauritania amauiſſe Siculam virginem, patruo ſuo genitam; ex qua nata erat Argenis. Cætera ex Hyaniſbes epiſtola habetis, optimi ciues, vt ipſa fratri Iubæ in regnum ſucceſſerit, vt hunc mihi filium Anna pepererit. Veri pignora in obſignata arcula miſit, mihi quidem maximo præteritarum rerum ſenſu recognita.

Tum in Poliarchum intuitus; Te vero, maxime Regum, inquit, quo nomine compellem; cuius munus eſt quod viuimus quodque regnamus. Tu me vinculis, tu Argenidem exemiſti, cum in gynæceo Lycogenis mancipia furerent. Tu in acie meis militibus præiuſti ad victoriam iter; denique vnus hoſtes fudiſti. Inde meo heu malo, & quicquid excuſes dedecore, exceſſiſti Sicilia. Nec contumeliæ noſtræ tuam bonitatem vicerunt. Læſus quoque amauiſti Argenidem. Quid dicam, te indicia, per quæ ego ad filij notitiam, ille ad patrem perueniret, inueniſſe Dijs ducentibus apud peiratas, & virtute ſeruauiſſe? In Africa autem non triumphare Radirobanem quantæ molis res fuerit, nondum toto ſanguine reparato, in tuo vultu pallor oſtendit. Vtinam nomen amares quod me tibi ſubmitteret. Socerum dici mauis. Fœlicem Argenidem in tanta fœdera ituram. Tu quidem

nis exemplaria donari, quæ puer præparata manu tenebat; rogandoque cuius opus hoc eſſet, ſæpius adegit ridentem mentiri. Pauci verſus, vt ad Principes, & occupatos, erant; ideo que & plures à quibus legerentur habuere.

Lapſus ab aſtrifero feſta ad connubia cælo
Phœbus adeſt. Vos, ò Superi, vos cernere coram
Poſſumus Aonij Vates. En panditur æther,
Et longo in noſtras aſcenditis ordine terras.
Dumq; faces accendit Hymen, dum Numine pompam
Exornat Regina Deum, paruuſque Cupido
Lene facit vulnus, nulloque exerrat in ictu:
Ecce coronata plectrum teſtudine ducens,
Sic pulcher roſeo Latonius inchoat ore.
Iungite concordes manſura in fœdera dextras,
Quæ non vlla dies, quæ non fata impia rumpant.
Iungite io Reges. Blandis lux aurea ſurgit
Auſpicijs; Hymenæus adeſt; Data laurea ſerta
Poſtibus, & quinos fax pronuba ſurgat in ignes.
Gallica Trinacrios iungunt ſibi numina diuos.
O ſocer! ò ſponſi! ſperataque turba nepotum!
Aſpice nunc fœlix promiſſæ virginis ora.
Palladijs hæc forma genis; has alma nitentes
Fert Cytherea comas; tali Saturnia regnat
Lumine, vulnificos vel cum Latonia cinctus
Exuit, eque ſuis magnum petit æthera ſyluis.
Talis ſponſa venit. Tu diuum, hęc munera, Princeps,
Cuncta vide, mentiſque bonis tamen acrius omne
Figi animi lumen; mortalia corda puellæ
Eſſe neges, ſorteſque tuas æquabis Olympo.
Illa etiam vultuſque tuos, auroque nitentem
Cæſariem, & caſtis vibrantia lumina flammis.
Cernere gaudet amans; & tunc te mente ſub alta
Effingit, qualis ſæuis quatere ardua bellis
Arma ſoles; nunc quantus eris, patris agmina quando
Occurrent reduci; parilique inuecta triumpho
Ipſa per effuſas tecum ſpectabitur vrbes.
Iamque timet, ne vana ferant hæc gaudia venti
Quæ cernit, redeatque nouis in ſomnia curis:

Ai

At ne, Virgo, time: Non hæc effiɛta ſopore
Laticia eſt, cupidæve errant ludibria mentis.
Certa vides. Adſunt genialia numina mecum.
Stat cunctis mens vna Deis, vox omnibus vna;
Iungite concordes manſura in fœdera dextras.
Iungite io dextras, tu formoſiſſima virgo,
Tuque viros inter qualis ſub noɛte ſerena
Purpureus ſocios extinguit Lucifer ignes.
At tu ſancta veni, tandemque merentibus adſis,
Exorata Quies, Satis exhauſere pericli,
Sat pigras perpeſſa moras inſignia Regum
Pectora; nunc votis expectatoque fruantur
Connubio. Sic & Tirynthius aſtra ſubire
Non niſi biſſeni potuit mercede laboris.
Iungite concordes manſura in fœdera dextras,
Iungite io dextras. Quo tandem nubila rerum
Et fœdi ceſſere dies? En lenius aura
Ridet, & ingenti cumulant ſua dona fauore
Cœlicolæ. O nunquam tranquilla exordia fatis
Heroum eximijs, nec denique naufraga virtus!

Paratæ ad Iunonis Lucinæ delubrum victimæ erant; Augureſque & Pontificum ordo nuptijs omen facturi. Populus viam hymenæo aut pæane celebrabat: Et quia Argenidi mater non erat, quæ facem nubenti filiæ luceret, is Timocleæ honos, Poliarchi & Archombroti commendatione, collatus eſt. Inuocatis genialibus Dijs, tuteliſque præcipue ignium qui velatæ Argenidi præferebantur, cum iam in victimas caderet ferrum, Poliarchus ſacrorum miniſtros iubet ſubſiſtere, dieiq; lætitia auguſtior ita Archombroto loquutus eſt. Si fas eſt mihi apud te fidem eſſe, ô frater, doleo me marito adhuc matronam te quærere. Mihi ſoror eſt vultu & indole quæ vel ignobilem commendaret; annorum plus minus viginti. Si ſolida fœdera inter nos placent, hanc tibi iure fraterno deſpondebo. Et quoniam ritu gentili nulla pars regni in eam cadere poteſt, dos erit talenta ſexcenta præ-

ſen-

ſentia. Meleander ſermonis erat arbiter, qui Archombrotum non tam cunctantem aſſentiri (nam placebat affinitas) quam ius patri facientem vt de nuru ſtatueret, interrogauit an eam ſibi his legibus pactam vellet. Argenidem quoque, quamquam inter verecunda tunc ſacra ſilentium tenentem, monuerat Poliarchus, vt fratrem in mutua fœdera ſolicitaret. Ille ſe conditionem accipere apertiſſimo vultu reſpondit: amplexuſque Poliarchum; Præcepiſti mea vota, fortiſſime Regum. Quis te Deus in mei animi ſecreta perduxit? Ergo hæc etiam ſacra mihi abſentem coniungant. Tu fidem, chariſſime, vtrimque præſtabis. Admoniti ſacerdotes vt geminarent auſpicia, ſedulitate eximia circa templum omnia turbabant; Cumque res emanaſſet in populum, nouo gratulantium clamore plenus aer præteruolantes aliquot aues intercepto alarum officio exanimauit. Omnes plaudebant. Omnes erant bacchantium læticiæ proximi; Cœtuque confuſo, nulla diſcrimina ordinum tanta gaudia meminerant.

Dijs interim proſecta dabantur: & cum hoſtiæ, quarum vna vittati iecoris fuit, placuiſſent Haruſpici; thure accenſo Sponſi in fœdera nuptiarum ad aram ſubiere. Perpetratis denique ſacris, iam pompa vertebatur ad regiam, cum in templi veſtibulo Aneroeſtus occurrit diſceſſurus, pallido vultu, & diuinandi ſtimulis pleno. Nam meritum pectus numina inſederant. Igitur quaſſans emotum Deorum furoribus caput, Saluete, inquit, ò Reges, ò numinum cura, exerciti hactenus ſatis, nunc eorumdem clementia experturi nihil virtute iucundius. Fœliciſſime ſenum, ah ne Dijs exprobra, Meleander, iſtos annos inter bella ſceluſque tuorum ciuium conſumptos Viuida ætas, anniſque adhuc plurimis ſuffectura, nihil publice, nihil domi timebit.

Nunc

Nunc in Africa videbis Hyanisben, nunc in Sicilia illam excipies. procul mala factionum, procul inſidiatorum atrocitas. Veſtrum ſenium, iuuentuſque Archombroti, reuerentia & terrore ſubiget omnes; Hunc triumphantem felix pater de proximis Brutijs, Lucaniſque, & Epeiri littore aſpicies; huius pignora in veſtris adoleſcent amplexibus, longam Principum ſeriem datura Siciliæ; Nec charior tibi gnata nunc Galliæ deſtinata, quam quæ inde nurus adueniet. At vos ſæculi gemmæ, tu Poliarche, tuque Argenis, ne hic fidei, hic virtutum præmia, quæ certa vos manent, expectetis audire. Multa ignoro, multa ſilenda ſunt. Fata ipſa fælicitatis partem in quam producti eſtis, Deos celant, ne illi vobis inuideant. Pauca tamen de multis accipite. Qui vos amor hodie iungit, ad ſenium inuiolatos deducet. Non enim iurgia, non faſtidia, non ægratum ſuſpicionum cura libabit. Proferetis imperij fines. Hinc vos Rhenus, hinc Oceanus victores aſpiciet. Timandræ inter nepotum cuneos exultantis imagines ſæpe pro Cybele bonus poſteritatis error accipiet. Gloriam veſtram, fortitudinem, nutus, ſuſpicient vicinæ late gentes; Non abnuent vinci, non regi. Si quo ibitis, ipſa vos ſalus feret. Quidquid optabitis, Dij vota præuenient. Ac ne fælicitas mortem deſtituat; nox vna feſſos ſenio exoluet, plura mox aſtra exhibitura mortalibus. Nec de fama dubitate. Hanc præſtabit æternam hiſtoriæ genius, quam in gentibus olim ſparſam, nulla vis, nulla ætas extinguet.

FINIS.

INDEX
IN
BARCLAII
ARGENIDEM.

A

ACegoras ad Meleandrum Regem primus tranſiuit. 218
Aceto ſua vulnera lauat Poliarchus. 7
Aduocatorum cenſura. 339
Ætna tres riuos euomit. 214
Æquitas Deorum defenſa. 419
Alcea Seleniſſæ ſcribit. 277
Aldinæ catellę epitaphium. 169
Anaximander Monarchiæ male affectum ſe prodit. 79
Aneroeſtus Rex Allobrogum dono habuit Poliarchum. 422. proclamatur occiſus. 426. poſtea ſacerdos Iouis Cæleſtis ſalutatur. 567. 571. Nuptias Argenidis & Poliarchi vaticinio fortunat. 619
Angari, ignes nocturni. 15
Antenorius ſacerdos Apollinis. 167
Anna ſoror Hyanisbes, mater Archombroti. 607
Anulus datus Poliarcho ab Hyanisbe Mauritaniæ Regina. 165
Anulus Radirobanis. 206
Apes, ſymbolum Ibburanis familiæ. 61. Reges non habent. 72
Apio mortui victores coronantur. 240
Aquilius regnis duobus excidit. 90
Archombrotus ex Africa oriundus. 7. Aruſticis pro Poliarcho accipitur. 63. Regem Meleandrum eripit vndis. 114. Oloodemi & Briſthenis fugam remoratur. 140. Meleandrum Poliarcho male affectum reddit. 201.

Me-

Meleandri inſignia regia induit. 229. Radirobanis inſidias deprehendit. 353. Hyempſal inter ſuos vocatur. 452. Meleandri filius eſſe dignoſcitur. 599
Argenis cur Palladis ſacris perficitur. 9. Quo animo Poliarchi necem excipit. 36. Mortem ſibi conſcire molitur. 37. in furorem verſa canit. 105. Triumphali curru vehitur ſola. 242. Morbum ſimulat. 357. Poliarcho deſponſatur. 603
Armilla Poliarcho oblata. 132. 146. 155
Arſidas in Poliarchi ſpeluncam concedit. 48. ab Argenide miſſus. 394. in Mauritaniam venit. 527. intemperie glaciei exhauſtæ ęgrotat. 532
Aſtioriſtes, Timandræ filius, nuncupatur Poliarchus. 409

B

Bacchus à Pythio vate Medicus appellatur. 296
Balearium in vibrandis fundis peritia. 214
Barbæ aſciticiæ latronis. 50
Bellum in Lycogenem ratum. 118. actum. 183
Bocchus ferendis epiſtolis delectus. 558. defert. 587. 588.
Britomandes Poliarchi pater. 405

C

Caninus catulus Marti Enyalio immolatur. 216
Cereris ſignum. 109
Cerouiſtus Sicambres maritus. 409
Chorea qua Saturni filijs mundus ſorte obtingebat. 347
Cicuta confecti Eriſthenes & Oloodemus. 181
Cleobulus Meleandro bellum conſulit. 116
Clupea vrbs Mauritaniæ. 164
Commindorix Tyrannus occiſus ab Aſtioriſte. 436
Cornius nepos Radirobani. 500. 560
Creſtor Aneroeſti familiaris. 570

Cu-

Cupiditatum immodicarum fręna. 577
D
DEmades Seleniſſæ filius. 268
Deum exiſtere, Aneoreſtus diſſerit. 576
Dianæ hymnus. 159
Diræ in inſidiantes Regibus, 16. in fędifragos, 106. 107.
Druidum carmina. 405
Dunalbius vni familiæ regiam poteſtatem addicendam eſſe probat. 86. Arſidam cum Nicopompo cœna excipit. 302
E
EPeircte propugnaculum Siciliæ. 109
Epithalamium Argenidis & Poliarchi. 613
Eriſthenis in Meleandrum coniuratio. 135
Eurymedes Poliarchum ſibi ignotum verberat. 100
Exta victimarum in mare proiecta. 586
F
FEbris largo vini potu expulſa. 295
Fecialium religio. 106. ſolennia verba. 451
Fortitudinis ſimulachrum. 561
Fortunę Deæ habitus. 348. Templum. 395
Fortuna falſo temeritatis inſimulata. 399
Fuga ſponſi cum virgine frequens. 311
G
GAlatea ſui Acis anxia. 41
Gallica connubia Siculis principibus interdicta. 446
Gelanorus Poliarchi mortem ſcite comminiſcitur. 303
Gelida admota ruborem ex nimio fletu contractum temperat Argenis. 40
Gigantomachiæ deſcriptio. 434
Glaciei pompa inſerta æſtate. 530
Gobryas præfectus nauium. 404 à Poliarcho. 403. ad Argenidem. 522
H
HArſicora nepos Radirobanis. 500
Heraleon inſanus Poliarchum ſimulans. 72

Hoſpitali Ioui exta ſacrata. 530
Hyanisbe Mauritaniæ regina. 164
Hyperephanij quales. 122

I

IBburrnnes Lydius. 60
Icciobates Theocrinen veneno extinguere parat. 278
Iouis Cœleſtis templum. 561
Inſaniæ nulli expertes. 76
Iuba Mauritaniæ præfectus Arſidas percunctatur. 528
Iunonis cœleſtis templum. 458
Iusjurandum in Palladis ſacrario. 46
Iusjurandi formula Hyanisbes. 556

L

LEgati venarum inſtar. 513
Legum condendarum ius Regibus. 469
Linguæ errantis gratia. 286
Litterarum contemptus. 59
Lixa vrbs Mauritaniæ. 156
Lycogenes Argenidem rapere contendit, 9. occiditur. 233

M

MAthematicorum ludibria. 186
Matrimonia principum non ex affectu amicitiæ. 333
Medicorum iniquiſſima merces. 7
Meleander rex Siciliæ plus iuſto venatui indulget, 8. largitur immodice. 9. Meleandri caſus in terram. 102. Sua inſignia tradit Archombroto. 229
Mergania regio à ſuis principibus defecit. 250
Mola aſperguntur deuota animalia ab Argenide. 96
Monile Eriphiles. 260, 261

N

NAtalis dies Hyanisbes. 470
Nauis merſa. 143
Nauis Meleandri inſcriptio. 208
Nauis Natalis, qui & Argenidis. 337
Neptuno preces. 479

Neptuni ara. 585
Nilus incertus patriæ. 52
Nummus Meleandri noctua inſignitus. 9

O

OLea cur Poliarchus coronetur. 9
Orationes preceſq; dijs non vanæ. 400
Orgia. 471

P

PAcis imago cuius dextræ Mars oliuam inſerit. 243
Pacis Deæ verba. 587
Palladis ſimulachrum. 96. Palladi carmen nuncupatum. 96. à Pallade ſe falſo liberatum putat Meleander. 321. Palladis ſacris præficitur Argenis. 325
Paupertatis laus. 577
Phorbas cum furto ſacculi Arſidæ aufugit. 532
Phthintia oppidum Siciliæ. 7
Poculum anancæum. 181
Poeſeos genius exerrat extra verum. 304
Poliarchus prædones abigit. 3. Perduellionis inſimulatur. 18. eius epitaphium 35. Argenidem Sacrorum præſidem ignota veſte alloquitur. 100. Peiratas occidit. 149. Ereptas à prædonibus gemmas Hyanisbæ Mauritaniæ reginæ reſtituit. 163. Mercatoris ſpeciem gerit. 308. Theocrinem puellam ſe tandem ſimulaſſe aperit. 317. Pueri natura. 412. Scordanes vocatur. 422. Britomandi patri à matre offertur. 429. In Mauritaniam inſcius appulit. 447. Eius cum Radirobane certamen. 491. Argenidem ducit vxorem. 615
Prodigiorum deſcriptio. 121
Prudentiæ ſimulachrum. 561
Purpura Argenidi oblata. 522

R

RAdirobanes Sardiniæ Rex ſuppetias fert Meleandro. 206. Argenidis nuptias petit. 258. Hyanisbæ bellum indicit. 451. occiſus à Poliarcho. 492
Reges à ſuauitate amandi arcentur. 25. Improbatur

tur eorum poteſtas. 79. 80. An ex vna ſtirpe melius quam ex comitijs populi aſciſcantur. 84. Precario regnant. 108. Hyperephanij Regibus infenſi. 122. à Regibus defectionum cauſa - 217. Regum cognata potentia cœlo. 16.

T

Tabella Veneri deuota. 4

Tempeſtas maris. 142. &c. Tempeſtatibus Sardi deuouentur. 376

Teſtamentum militare. 474

Teutracommilcondorus. 278

Theocrine filia Alcææ. 277. Latrones occidit. 288. Pallas eſſe creditur à Meleandro. 321. Se Poliarchum eſſe Argenidi oſtendit. 317

Themiſon medicus Poliarchi ſoluendam venam eſſe cenſet. 498

Timoclea de regum amicitia differens. 25

Timandra vxor Britomandis Aſtioriſtem filium Sicambræ dat alendum. 408

Timonides ad ferendam Poliarcho armillam electus. 134. legatus à Meleandro ad Hyanisben. 514. 552.

Triumphi ſpecies. 242

Tuſſim commouet caute Argenis. 44

V

Vectigalia ab egenis non exigenda. 338. vt Regi præſtanda. 461

Veneris Cœleſtis templum. 458

Veſtium mutatio. 70

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

TABVLA
NOMINVM FICTORVM
IN ARGENIDE.

ACegoras. *Ginuillæ Princeps.*
Anaximander. *Pontanus Marchio.*
Aneoreſtus. *Clemens VIII. Pontifex.*
Antenorius. *Querengus.*
Aquilius. *Imperator.*
Archombrotus. *Princeps Regi Franciæ ſubditus, virtutibus heroicis, ſummam facientibus ſpem, ornatus.*
Argenis. *Deficiens in Henrico III. Valeſiorum ſtirps, vel etiam alter ab rege locus, eodem tempore à tribus æmulis, Nauarro, Alenſſonio, & Guiſio, callide petitus.*
Arſidas. *Dux Bullonius.*
Arx non euerſa. *Lodonienſis arx.*
Auxilia Meleandro lata. *Litteræ, quas anno* MDLIX *ad Franciſcum Galliarum Regem Philippus Hiſpaniarum Rex dedit.*
Britomandes pater. *Antoninus Borbonius pater.*
Britomandes filius. *Antoninus Borbonius filius, Henrici IV. pater.*
Cleobulus. *Villaregius.*
Commindorix. *Allobrogum Dux.*
Dereficus. *Federicus, Comes Palat.*
Dunalbius. *Vbaldinus.*
Eriſtenes. *Mainius Calignaci Comes.*
Eurymedes. *Bironij Mareſcallus.*
Gellanorus. *Turennij Marchio.*
Gens rudis,& ficum ficum, ſcapham ſcapham appellare ſolita. *Heluetij.*
Gobryas. *Harlæus Sanciaci.*
Hiero-Leander. *Hieronymus Aleander.*
Hippophilus. *Hiſpaniarum Rex.*
Horti Reginæ Mauritaniæ. *Vigna di Madama in Roma.*

Hya-

Hyaniſbe. *Elizabetha Angliæ Regina.*
Hyperephanij. *Hugenottæ.*
Ibburanes. *Barberinus, Vrbanus VIII. Papa.*
Liphippus. *Rex Hiſpaniarum.*
Lycogenes. *Dux Guiſius.*
Lydij coniuges. *Ancraus cum vxore, in Gallia.*
Meleander. *Henricus III.*
Menocritus. *Retij Mareſcallus.*
Mergania. *Germania.*
Nicopompus. *Barclaius.*
Oloodemus. *Elbouij Dux.*
Peranhylæus. *Bethlem Gabor.*
Poliarchus. *Perſona eorum, in quos Guiſianorum ac Ligæ ſacræ rabies deſæuit: quales, Henricus IV. Rex Nauarræ, & Eſparnonij Dux.*
Praxetas. *Domus Albigniaca.*
Procerum primus in aula Hippophili. *Franciſcus Gomezius Sancti vallis, Lermæ Dux.*
Phryges coniuges. *Comes Somerſeti cum vxore, in Angl.*
Purpurati Sacerdotes. *Cardinales, Lerma & Cleſelius.*
Radirobanes. *Hiſpaniarum Rex.*
Regio ab aduerſo litore, Siciliæ æmula. *Anglia.*
Seleniſſa. *Regina mater.*
Sicilia. *Galliæ regnum.*
Timandra. *Iana Albretia, Henrici IV, mater.*
Timonides. *Domus Albigniaca.*
Vſinulca. *Caluinus.*

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE